Mag. Jóns Thorkelssonar Vidalíns

(Fyrrum Biskups í Skálholts-stifti)

Húss-Postilla

innihaldandi

Prédikanir

yfir

øll Hátída og Sunnudaga Gudspjøll

árid um kríng.

Fyrri Parturinn.

frá fyrsta Sunnudegi í Adventu til Trínitatis.

13da Utgáfa.

Prentud í Kaupmannahøfn hjá S. L. Møller.

1838.

„Þar segir ein raust: prédika þú! Og eg sagdi: hvad skal eg préd'ka? Allt hold er hey, og allur þess gódi er svo sem akursins blómstur; heyid uppþornar, blómstrid visnar, þviad andi Drottins blæs þará; sannliga er fólkid hey; heyid uppþornar, blómstrid visnar, en ordid vors Guds varir eylífliga. Esa. 40, 6."

„Géf þú ad módurmálid mitt, minn Drottinn! þess eg beidi, frá allri villu klárt og kvitt, krossins ord þitt útbreidi, um landid hér, til heidurs þér, helst mun þad blessun valda, medan þín nád, vort lætur lád lýdi og bygdum halda."

Hinni

dýrkeyptu Jesú Kristi Brúdi

Kristiligri Kyrkju

Guds, í Íslandi,

minni hjartkjærri Módur, óska eg fridar og heilla

af sínum unnusta!

Elskuliga Módir!

Bædi er þad Guds bod og vidtekid hjá øllum þjódum ad børn eru skyldug ad ala foreldra sína, ef þau géta. En fátækur er eg og vanburda til þess, módir! ad ala þig, jafnvel þótt ad eingum af sonum þínum sé þad skyldara enn mér; þú ert og ecki í því míns líds þurfi, því Fadir þíns Elskuga, og allra hans brædra, hefir enda bundid á sín heit, er ritud standa hjá Esajam í 49da Kap.: Konúngarnir skulu vera þínir fósturfedur, og þeirra Høfdíngskvinnur þínar fósturmædur. Hvørs náduga fyrirheitis ad þú ert ordin hluttakandi, eins vel og hvør þjód í kristindóminum, og í krapti þessa fyrirheitis hefir hann géfid þér, eptir rádstøfun Konúnga vorra, marga gudhrædda og vísa kénnendur og forstjóra, sem vaka yfir sálum barna þinna; en þótt eg sé þeirra veikastur, og kunni ecki miklu vid þeirra verk ad bæta, samt veit eg skyldu mína ad þóknast þér í því eg kann og má, eptir

þeirri náð, sem Guð hefir gefið mér. Eg les í Exódi bókar 35ta Kap., að þegar Guð bauð Móse að láta gjöra vitnisburðar tjaldbúðina, þá hafi hann skipað, að til hennar skyldi leggja hvør einn eptir því sem þeir sjálfkrafa vildu, sumir gull, sumir silfur, sumir kopar og dýrmæt klæði og steina, en aðrir geitaull og hrútaskinn, með øðru fleira, sem þar um gétur og var í minna gildi. Meðal þeirra síðurstu reikna eg mig, og má vel reikna, søkum fáfræðis míns og óverðugleika; en fyrir því að eg veit, að þinn Herra álítur meir viljann enn máttinn, þá voga eg að bjóða þér eptirfylgjandi prédikanir í þakklætis minning, að eg hafi leigið, og liggi ennnú á brjóstum þér. Þigg því, móðir! þennann lítinn skeink af hinum aumasta þénara þíns Brúðguma, og þínum minnsta syni, sem vill ástunda að finnast

Skálholti, þann 7 Augusti 1717.

honum trúr, og þig af hjarta elskandi allt til dauðans.

Jón Thorkelsson Vídalín.

Til Lesarans.

Eptir því að veleðla og velæruverðugum herra Biskupinum, hr. Steini Jónssyni hefir, nauðsynligrar orsakar vegna, þóknast, að láta setja þær cítatíur, sem á spatíunni stóðu í þeirri skrifuðu bók, sem þessi er prentuð eptir, inn í Prédikanirnar, þá vil eg hafa lesarann hérmeð aðvaraðann, að nær þessar Prédikanir opinberliga lesnar eru, þá skuli hlaupa yfir cítatíurnar, svo þær ecki lesnar séu. Citatíur eru ei gjörðar til þess, að þær skuli lesast í einni prédikun, því þær uppihalda lesaranum, og gjöra lesturinn lángsamann, heldur til þess, að hvör sem vill, kunni að sjá eptir því, sem cíterað er af ritningunni, og bera það saman, þegar hann les út af fyrir sjálfan sig. Þetta sýnist mér nauðsynligt að géta um við þá, sem lesa þessa bók. Befalandi alla lesendur og heyrendur hérmeð Guðs heilags Anda aðstoð og upplýsíngu.

Skálholti, dag 9 Martíí, 1718.

Og vil alltið finnast eptir skyldu minni þeirra viljugur þénari í öllu því, sem mér er af Guðs álfu tiltrúað.

Jón Vídalín.

Það er þjóðkunnugt, að hin dýrmæta hússpostilla vors ódauðliga landsmanns, Biskups sál Jóns Thorkelssonar Vídalíns, kom fyrst fyrir almennings sjónir frá Hóla-stóls prentsmiðju 1719, og að hún bráðum varð svo ástsæl hjá alþýðu, að menn létu hana á því fylgjandi 70u ára tímabili, tíusinnum á prenti útgánga. Síðarsta útgáfa hennar kom út á Hólum 1798, og eru nú þvínær 30 ár liðin síðan; skömmu seinna breyttist svo hagur þessa staðar, að ei var lengur þaðan þvílíkra atburða von. Það er því ei að undra, að bókin sé nú orðin víða sjaldgæf og jafnframt ofdýr, og að allmargir hafi á seinni tíðum kvartað yfir þessum vanhag. Vér urðum af bréfum og boðum þessa vísir, og tókum, sem kunnugt er, ráð vor saman, að bæta úr þessari andligu nauðþurft landa vorra, þar tvísýnt þótti hvert þeim mundi bráðum auðið verða að fagna henni frá innlendri prentsmiðju. Með fylgi og fulltýngi gøfugra Íslands elskara bæði hér og heima, en þó sérílagi fyrir landsföðurligan mildi vors Konúngs, er allranáðugast styrkti oss með peníngaláni, hlotnaðist oss, umkomulitlum Íslands sonum, sú gæfa, að láta þenna þjóðardýrgrip í ellefta sinni á prenti útgánga, og leggjum vér nú fyrri part hans á skaut yðvart, elskuðu og heiðruðu landar! fulltrúa um, að þar heimsæki yður kjær gestur af framandi landi. Með ráði einhvörs hins merkasta Prests á Íslandi höfum vér látið Postilluna prenta eptir hinni 6tu útgáfu, samanborinni við þá fyrstu, síðurstu og tvær aðrar. Vér höfum, samkvæmt heitum vorum, eckért undanfellt í bókinni og eingu brjálað, hverki setníngum né orða-tiltækjum, en einasta lagað réttritun hennar eptir því sem rithøfundum á seinni tíðum hefir þótt betur eiga við eðli og upprana ennar íslenzku túngu, og allvíða breytt þeim svo kølluðu málhvíldarmerkjum, þar sem þurfa þótti. Gefi það góður Guð, að þessi vor tilraun, að gagna og gleðja yður, verði yður øllum að æskiligustu sálarnotum!

Í Kaupmannahøfn, á Pálma sunnudag 1827.

Gunnlaugur Oddsson. Þorgeir Guðmundsson. Þorsteinn Helgason. Þórður Jónasson.

Bæn fyrir prédikun.

Ó, þú stóri Konúngur allrar veraldarinnar, sem býr því ljósi, er enginn fær tilkomist! vér syndugir ormar skrídum á þessari blessadri stundu upp úr voru dupti fram á skør þinna fóta, til ad fridmælast vid þína guddómliga hátign, er vér med saurugum verkum og illgjørdum vorum svo þráliga módgad høfum allt í frá barnæsku vorri. En æ oss, Drottinn! vér erum svo vanmegna undir byrdi syndanna, ad þegar vér girnumst ad lypta oss upp í hædirrar til þín, þá draga vor eigin saurindi oss nidur aptur. Þú hefir ad sønnu fyrírgéfid oss margar syndir, og sparad oss midt í þeim, allt á þennan dag; en vort hjarta skélfur í oss og kvídir víd þínu stránga réttlæti, nær vér til þess hugsum, ad vér þverbrotnar manneskjur høfum svo lángsamliga forsmád þína miskunsemi, og sjálfir ónýtt svo marga kvittun vorra synda, er vér þegid høfum, med þverúdarsamligri idkun sømu glæpa og illgjørda. Hvørt skulum vér þá flýa undan þinni hendi? þú uppfyllir bædi himin og jørd; en þín miskunsemi er eins stór og þú sjálfur; hún hefir øllum þeim vel géfist, sem hennar med bljúgu hjarta og sundurknosudum anda leitad hafa; og ef vér, sem erum heystrá, megum ecki snerta þig, sem ert einn fortærandi eldur, þá leyf oss ad skrída ad Sonarins fótum, sem er hold af voru holdi, og þvo þær í tárum vorrar ydranar. En æ, vor Gud! vér vitum ad hann er í heiminn kominntil ad lækna þad sem kramid er: hvad kann þad oss ad gagna, ef vort hjarta er heilt? ef þad er hardara enn nockur steinn? því grátbænum vér þig, fyrir hans dýru kvøl og blódugar undir: slá þú, ó, Herra! á þennan harda klett med Mósis sprota, svo ad vatns-straumarnir, já, eitt brennandi vatnsflód megi spretta þar út af, til ad þvo vorar óhreinar samvitskur! Lát einn glóandi anda brenna upp allt sorp annarligra þánka úr voru hjarta, sem er þitt musteri, svo þín ord fái rúm þar inni! Lát oss ecki heyra þad svo í dag, ad þad fordæmi oss á sídarsta degi, heldur géf ad þad verdi eptirlæti sálna vorra! Lát þess sætleika burtdrífa allt tómlæti og gáleysi frá oss, svo vér vardveitum þad í gódu og sidsømu hjarta! Þess bidjum vér þig, fyrir Jesúm Christum þinn Son, med hans eigin bæn, segjandi: Fadir vor, &c.

Bæn eptir prédikun.

O, þú háleita Guddómsins þrenníng, einn Gud og sannur frá eylífd til eylífdar! vér aumir syndarar liggjum hér flatir fyrir augliti þinnar hátignar, til ad offra þér þackläti vors munns fyrir þínar óútsegjanligar velgjørdir, er þín milda ørlætis hønd oss óþacklátum og þverbrotnum manneskjum audsýnt hefir, bædi í andligan og líkhamligan máta; en æ oss, Drottinn! vér erum svo kaldir í bæninni, ad vér óttast megum, ad þú viljir skirpa oss út af þínum munni, nema þú vermir vor hjørtu. O, vor Gud! lát þinn góda Anda, bidja ásamt vorum anda, med óumrædiligum andvørpunum, svo ad þér líka mætti fórn vara vorra fyrir Jesúm Christum. Vér þøckum þinni guddómligri elsku fyrir þitt h. ord og þau háleitu sakramenta, á hvørjum þú fóstrad hefir og nært vorar sálir, ad ei skyldum vér utaf sofna í daudanum. O, vor Gud! lát vorar illar athafnir, vort gáleysi og óþackläti, aldrei því valda, ad þú sviptir oss þessari himnesku gáfu.

Géf ad þitt ord, sem vér í dag høfum heyrt og numid, megi blómgast í hjørtum vorum, svo ad þad færi þann ávøxt, er sýni sig bædi í ordum og verkum, svo þitt háleita nafn vegsamist í oss, hvørja þú virdist ad nefna þitt fólk og eigindóm. O, Drottinn! vort hjarta er þitt, eptir rétti skøpunarinnar, endurlausnarinnar og helgunarinnar, þad er þín kyrkja, en heimurinn, vort hold, og Djøfullinn girnast ad festa sinn fót þar inni, og æ því verr, ad þad tekst þeim framar, enn vér gjarnan vildum; ó, vor Gud! yfirfall þau med þinni makt, og tak þína eign af þeirra hendi, svo ad þínir óvinir bríxli ecki þínum herflockum. Þú, voldugi Konúngur! sem ert sterkur og máttugur í strídi, lát hinn guddómliga krapt þinna heiløgu orda verda svo ríkan í hjørtum vorum, ad oss velgi vid syndinni, svo sem annari óþekt. Géf þú ad minníng hinna fornu glæpanna verdi oss svo skélfilig, ad oss hrylli vid þeim, svo sem annari ófreskju. Géf oss ad temja vor hjørtu, vora túngu og eyru á þad, sem á ad vera sídan vor ædsta gledi og eptirläti í dýrd himnanna, sem er þín elska, þín íhugan, þín lofgjørd og þackläti fyrir þínar guddómligar dásemdir ámedal vor, og veit, ad vér leggjum hid mesta kapp á, ad framkvæma þad í verkunum, sem vér þenkjum í hjartanu, tølum med munninum og heyrum med eyrunum, ad ei gaungum vér í þeirri blindni, ad hafa skin gudhrædslunnar, en afneita hennar krapti.

O, þú stóri Konúngur himins og jardar! vardveittú þinn smurda vorn allranádugasta Arfaherra og Koníng, hans hábornu Drottníngu, og vorn náduga Arfaprinz, og allt þad konúngliga hús. Vertú Konúngsins skjøldur og sól, og eitt ørugt vígi ámóti øllum hans óvinum. Lát hans ríkisstjórn farsæla verda, og géf hønum lánga lífdaga; umgird hans tignarstól med hverfveitum þinna voldugu eingla; géf Konúnginum hlýdna, trúa, ørugga og rádholla undirsáta; lát hann svo stjórna í þínu umbodi hér á jørdunni, ad hann megi eylífliga med þér ríkja í himninum. O, Herra Jesú Kriste! þú sem ert hinn mikli hirdir saudanna, fyrir blód þess eylífa Testamentis, vardveittu kénnendur ordsins, þína þénara; lát þá aldrei gleyma því, ad þeir eiga þér reikníng ad standa fyrir þitt dýra blód, med hvørju endurkeyptar eru þær hjardir, er þú hefir sett þá yfir, en vert þeirra vernd og forsvar móti ógudligum og óhlutvøndum mønnum, nær þeir gjøra verk þinnar kallanar trúliga, og trod Andskotann undir þeirra fætur. Vor Gud! stjórna þú valdstéttinni og þeim er í dómunum sitja, upplýs hjørtu þeirra, ad þeir skilji réttinn og géf þeim vitsku til ad dæma þitt fólk, med vilja og ástundan ad gjøra þar eptir. Tak ad þér, ó Gud! hússtjórnarstéttina! lát øll ektahjón elskast innbyrdis í falslausum kjærleika og uppala sín børn og hjú í aga og umvøndun til Drottins, en børnum og hjúum hlýdin og audsveip hjørtu, ad þau séu foreldrum og húsbændum undirgéfin í øllu því, er þeim eptir Guds ordi og laganna skyldu tilsagt verdur.

O, Drottinn! annast þú alla þá, sem naudstaddir eru og bera þíns Sonar kross á herdum sér! væg þeim, vor Gud! fyrir hans skuld sem lidid hefir, uppá þad hann kynni ad hjálpa þeim, sem freistadur er. Um alla hluti fram grátbænum vér þig, himneski Fadir! forlát oss vorar blódugar illgjørdir og syndir fyrir Jesú Kristí sáru kvøl og pínu. Minnst þess, ad hann fyrir oss í daudann er útgéfinn af þinni guddómligri elsku, þegar vér enn þá vorum þínir óvinir; virdstu þarfyrir ad gleyma vorum yfirtrodslum, fyrir hvørjar hann fullnægju gjørt hefir, þar vér fyrir hann og í hønum erum børn ordnir, og — nær vor æfi er ad þrotum komin, vor Gud! og vér liggjum fyrir daudans porti, horfandi fram á veg allrar veraldar, rétt oss þá þína mildu hønd, vor Gud! og lát oss deya med vorn Endurlausnara í fadminum, svo vér megum eylífliga med þér og hønum lifa. Bænheyr þetta, nádugi Gud og Fadir! fyrir Jesúm Kristum, í hvørjum allar vorar bænir eru: já og amen!

Fyrsta Sunnudag í Adventu.

Gudspjallid skrifar Mattheus í 21 Kapítula.

Í þann tíma: og þá er þeir tóku ad nálgast Jerúsalem, og komu til Betphage vid fjallid Olíveti, útsendi Jesús tvo sína lærisveina og sagdi til þeirra: farid þid í þad kauptún, sem gagnvart ydur er, og strax munud þid finna øsnu bundna og folann hjá henni, leysid hana og leidid til mín. Og ef einhver segir nockud til yckar, þá segid þad Herrann hafi þeirra þørf, og jafnsnart mun hann láta þau laus. En þad skédi, svo ad uppfylltist hvad sagt er fyrir spámanninn, er svo segir: segid dótturinni Zíon, sjá! þinn Kóngur kémur til þín hógvær, sitjandi á øsnu, og á fola klifbærrar øsnu. En lærisveinarnir gengu í burtu, og gjørdu svo sem Jesús baud þeim, og leiddu med sér øsnuna og folann, og løgdu sín klædi yfir þau og settu hann þar uppá. En margt fólk breiddi sín klædi á veginn, og adrir hjuggu kvistu af trjánum, og dreifdu þeim á veginn. En þad fólkid, sem fyrir þeim géck og eptirfylgdi, kalladi og sagdi: Hósíanna Syni Davíds! blessadur sé sá, sem kémur í nafni Drottins! Hósíanna í hærstum hædum!

Exordium.

Í pistlinum til Phil. 2. kémst heilagur Pálus þannin ad ordi: verid eins lyndir og Jesús Christus, hvor, þótt han væri Guds mynd, héldt hann þad ecki fyrir herfáng, ad hann Gudi jafn var, heldur lítilæckadi hann sjálfan sig, takandi á sig þræls mynd, og ordinn mønnum líkur. Postulinn segir, hann hafi þad ecki fyrir herfáng reiknad, þótt hann Gudi jafn væri. Þeir ed herfáng tekid hafa, stæra sig þaraf, brúka þad til yfirlætis, gjøra þaraf forkostulig sigurmerki, breyta vid þá herleiddu sem þeim líkar, svo þad var málsháttur hjá Grickjum, ad halda þann hlut fyrir herfáng, er einhver brúkadi ríkmannliga. Jesús brúkadi ecki þannveg Guds mynd, þótt hann væri alls rádandi bædi á himni og jørdu, Matth. 28; samt hafdi hann ecki vald sitt vid yfir aumum manneskjum, hverjar hann var kominn ad endurleysa af myrkranna valdi, heldur gjørdist þeim líkur, já, þeim undirgéfinn, þoldi mótmæli og allskonar hádúngar af syndurum, er hann med audvirdíngu þessari endurkeypti úr syndarinnar þrældómi, og héldt ecki Guds mynd herfáng ad vera, svo hann med sinni þjónsmynd fengi herleidínguna ad herfángi tekid, Ps. 68, en afklædt hinn sterka hervopnada Djøful sinni harneskju, Luc. 11, og med hleckjum myrkranna fjøtrad, 2 Pet. Þegar Satan tók vora fyrstu foreldra til fánga í Paradís, og í þeim alla þeirra eptirkomendur, þá taldi hann þeim trú um þad, ad ef þau æti af eplinu, mundu þau Gudi lík verda, Gén. 3; en þau hlýddust á hans slægdarfullar fortølur, töpudu því Guds mynd, en gjørdust Fjandanum lík, hverjum þau framar hlýddu enn Gudi; og fyrir þetta rán Guds myndar tók Jesús uppá sig þrælsmynd, og héldt þad ecki svo sem rán edur herfáng, þótt hann Gudi jafn væri. En þótt ad vor Frelsari ecki brúkadi sína almættis tign í manndóminum, medan hans lægíngar=tími yfirstód hér á jørdunni, þá hefir hann samt eitt annad ríki af Gudi og Fødur, sem er hans voldug stjórnan í kristiligri kyrkju med ordinu og sakramentunum; þar um talar svo Davíd undir Guds persónu: eg hefi smurt minn Konúng, og sett hann yfir mitt heilaga Zíon, Ps. 2. En þótt ad Guds ríki komi ecki þannveg, ad þad ágjætt verdi, svo sem Herrann segir, Luc. 17, þá sjáum vér þó nockra líking þess, edur skugga, í þessa h. dags evangelíó, þar ed Jesus rídur inntil Jerúsalem svo sem einn konúngur, ecki einasta til ad uppfylla spádóm Zachariæ, hvers hér gétid verdur í gudspjallinu, og þannin

hljódar, Zach. 9: segid dótturinni Zíon: sjá! þinn Kóngur kémur til þín hógvær, sitjandi á ösnu og á fola klifbærrar ösnu; heldur til þess, ad afreka og útvega sína kristiliga kyrkju, sem er einn konúngligur kénnimannskapur, og þad med sínu eigin blódi; hvar um Esaías spáir, Kap. 62, á þenna hátt: sjáid! Drottinn hrópar allt til enda jardarinnar: segid dótturinni Zíon: sjá! þitt hjálpræði kémur. Og sökum þess, börn mín! ad þetta hróp hefir og heyrst til vor, sem ad búum á enda veraldarinnar, og oss verdur ásamt ödrum þetta hjálpræði bodad, þá látum oss af þessu heilaga evangelió yfirvega í þetta sinn, hvílíkum ad þessa konúngs undirsátum byrji ad vera; Gud, Fadir miskunsembanna, géfi oss nád sína þar til, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Þeir munu ecki allir, sem til mín ségja: Herra! Herra! inngánga í Guds ríki, ségir Jesús, Matth. 7, heldur þeir, sem gjöra vilja míns Födurs, sem á himnum er. Margir munu þeir vera í safnadi Krists hér á jördunni, sem eins eru lyndir og Júdar fordum daga, er sögdu: vér viljum ecki láta þennan drottna yfir oss, Lúc. 19; þó er Kristur allra þeirra Konúngur; allir vill hann ad hólpnir verdi, og komist til sannleiksins vidurkénníngar, 1 Tim. 2. En svo sem þad, ad einn konúngur, hann er konúngur bædi þess, er hann lætur undir exi draga vegna glæpa sinna, svo sem hins, er hann setur sér á hægra veg, svo eru og bædi vondir og gódir í Christi ríki, og hann drottnar eins vel yfir þeim, til hverra hann vill ségja á efsta degi: farid frá mér allir illgjördamenn! Matth. 7, svo vel sem hinum, er hann kvedur þessum ordum: komid, blessadir míns Födurs! og eigníst þad ríki, sem ydur er fyrirbúid í frá upphafi veraldar, Matth. 25, jafnvel þótt ecki láti þessir hverutveggju sér eins stjórna af anda Drottins. Hvad byrjar oss þá hér um ad þenkja, Guds börn? Eg meina, ad láta oss umhugad vera, ad lúka þessum Konúngi skyldur þær, sem hann af oss heimtir, og er sú helzta, ein audmjúk hlýdni. Jesús baud sínum lærisveinum ad fara í þad kauptún, sem gagnvart þeim var, þar mundu þeir finna ösnu bundna og fola hjá henni, þau skipadi hann ad leysa, og leida til sín. Þeim hefdi mátt til hugar koma, ad ei væri skipun þessi svarlig: þeir mundu áráíum mæta, ef þeir tæki svo annara manna eigur óadspurt; en þeir fást ecki um þad, heldur gjöra sem þeim bodid var. Gjör slíkt hid sama, kristinn madur! lát einskis bod edur bann vera þér jafnskyldt, sem þíns Guds; hlýdni er betri enn offur, ségir andi Drottins, 1 Sam. 15. Heyr, hvad hinn eingetni Sonur Guds ségir, þegar hann innkémur í heiminn, Psálm. 40: offur og fórnfæríngar þócknast þér ecki, en mín eyru hefir þú ígégnum stúngid; brennifórnir og syndaoffur viltu ecki; þá sagdi eg: sjá eg kém, í bókina er skrifad af mér: þinn vilja, minn Gud! gjöri eg gjarna; hver Davíds ord St. Páll til Hebr. 10, heimfærir uppá vorn Endurlausnara. Hafi nú hinn eingétni Sonur Födursins verid honum svo hlýdinn, hver þó med sinni forþénustu hefir sjálfum sér eckert forþénad, hvad miklu framar ættir þú Gudi ad hlýdnast, sem honum ecki einasta um sál og líf skyldugur ert, heldur og þar ad auki ótal tíu þúsund punda, Matth. 18, og þau svo mörg, ad þú aldrei fær honum lokid þann sídasta pening, ef hinn stóri Konúngur himins og jardar vill reikníng halda? Hvad þá? kristinn madur! muntú ecki um alla hluti framm skyldur honum ad hlýdnast, sem fyrir þig hefir allt þetta goldid, svo Gud hefir uppgéfid alla skuldina, ad ecki yrdi þér kastad í hin ystu myrkur, en straffad hann,

sem var hreinn og heilagur, og fráskilinn syndurunum, Hebr. 7? já, hann hefir hans eyru ígégnum grafid, eins og þræls þess, er ecki vildi laus verda á fagnadar=árinu, Exód. 21, hvern hans húsbóndi mátti festa á eyranu vid sinn dyrastaf, ad hann væri hans þræll upp þadan æfinliga. Muntú neita honum þinnar þénustu, er þvílika smán hefir lidid þér til frelsis, þar þó Christi þræll ad vera, er eintómis frelsi, og hans þénusta, er øllu herradæmi ædri; svo þad er sannkvedid, er sá gudsmadur orti fordum: „Kóng minn, Jesú! eg kalla þig, kalla þú þræl þinn aptur mig, herratign aungva ad heimsins sid, heldr eg þar megi jafnast vid." Því segir og Páius, Róm. 8: þér hafid ecki medtekid þrælkunar=anda aptur til hrædslu, heldur hafid þér medtekid arfleidslunar anda, fyrir hvorn vér køllum Abba, Fadir! en ef vér børn erum, þá erum vér og erfingjar, já, erfingjar Guds og samarfar Christi. En segid mér, hvad munu øll ríki veraldarinnar vera ad reikna vid þad, ad eiga arfskipti vid hann, sem Gud ecki alleina hefir gefid endimørk veraldarinnar til arfleifdar, Psálm. 2, heldur og sett hann sér til hægri handar, Psálm. 110, og mun leggja alla óvini hans til fótskarar honum, 1 Cor. 15. O, hvørsu blind er þá manneskjan? Menn leggja allt kapp á, ad komast í týginna manna þénustu, hvar þó tíu þjóna fyrir eins lukku ástundunum, svo margur má þjóna lengi, ádur enn hann kémst til þess, sem þó er í sjálfu sér ecki annad, enn þrældómur, og ígégnum mikinn þrældóm brýst fávitska mannsins til annars meira, hvar þad gengur optliga mjøg andhælis til, svo ad þeir, sem dyggvastir verid hafa og drottinnhollastir, þeir fá hina verstu útreid ástundunum, en þeir eru í hávegum, er á svikrádum sitja; en ad gjørast hirdmadur Christi, skeyta fáir um, jáfnvel þótt hans þénusta standi øllum til boda; þar er ei Gydingur né Grickur, ecki þræll né frelsingi, ei ríkur né fátækur, ei vis né vankunnandi fráskilinn, heldur eru þar allir eitt í Christó Jesú, Gal. 3. En þess er ad gjæta, børn mín! ad sá sem vill gánga Christó til handa, hann skal ecki tvískipta hjarta sínu, heldur gefa honum þad allt. Ecki segi eg þad, ad hver einn skuli ei þjóna í þeirri køllun, hvar til hann er kalladur, eda ad undirgéfinn skuli ei undirgéfinn vera, því sá, sem gjørir verk sinnar køllunar, hann þjónar Christó, sem þad hefir bodid; hann sem yfirvaldinu hlýdnast, hann gjørir og Christi skipan, er sagt hefir: géfid keysaranum, hvad keysarans er, Matth. 22, og hann, sem leitar næringar sinnar med ærligu erfidi, hann hlýdir honum, er þad bodord gaf: í sveita þíns andlitis skaltu þíns brauds neyta, Gén. 3; hitt segi eg, ad sá, sem vill þessa Konúngs þegn vera, hann leiti fyrst Guds ríkis, og hans réttlætis, Matth. 6, og meti eckert af þessu jafnframt honum, miklu sídur hlýdi annara bodi edur fortølum meir enn hans. Segid mér, hefir ei Gud bodid, ad foreldrana skyldi heidra hvad mest af mønnum, og lagt bølvan vid, ef nockur þá vanheidrar, Devt 27? en þó segir Jesús: sá sem elskar fødur edur módur framar mér, hann er mín ecki verdugur, Matth. 10. Gud hefir skipad, ad madurinn skyldi yfirgéfa fødur og módur, og samtengjast sinni ektakvinnu, Gén. 2; en hvad segir Móses hér um? Devt. 13; ef þinn bródir, sonur módur þinnar, edur sonur þinn, edur dóttir þín, edur þín eiginkona, sem hvílir í þinu skauti, edur vinur þinn, sá sem er eins og þú, vilja locka þig, segjandi: látum oss fara og dýrka annarliga gudi, þá skaltu drepa hann, þín hønd skal

vera fyrst á móti honum, til ad deyda hann, og sídan alls Israels. Nú kynni einhverjum í hug ad fljúga, hvílíkir skulu þá Krists þegnar vera? mega hönum ecki þjóna, nema syndlausir og heilagir menn? það em eg ecki, eg gét ecki verid, á medan eg lifi í holdinu, því eg em daudligur madur, undir syndina seldur, Róm. 7, og þegar eg vil gjöra hid góda, þá lodir þad vonda vid mig. Hvad skal eg hér til segja? þó eg sé skyldur Christó ad þjóna af öllu hjarta, þá gét eg þad ecki, því þad góda, sem eg vil gjöra, þad gjöri eg ecki, en þad vonda, sem eg vil ecki gjöra, þad gjöri eg. Heyr, kristinn madur! Guds Sonur er í heiminu kominn til þess, ad kalla syndúga, en ecki réttláta, til ydranar, Matth. 9. Væri von á því, ad vér gætum fullnægt Guds lögmáli, þá væri Christs forþénusta oss ónaudsynlig; en ecki hefir Gud sendt hann í heiminn til þess, ad vér mættum þess óhultar syndga, ecki yfirgnæfir hans nád í Christó þartil, ad vér skulum í syndunum lifa, Róm. 6, heldur hefir hann þarfyrir lidid kvöl og dauda, ad hann vissi, ad vér mundum med syndinni Guds nád og vingan optliga af oss brjóta; þar fyrir segir Jóhannes, 1 Pistl. 2: börn mín! þetta skrifa eg ydur til, ad þér syndgist ecki, en ef nockur syndgar, þá höfum vér talsmanninn hjá Födurnum, Jesúm Christum hinn réttláta. En gjætid þess, kristnir menn! ad syndin er marghàttud. Þar eru syndir, sem verda ad óvilja, og af fávitsku, um hverjar Guds lögmál svo talar, Núm. 15: ef nockur sála syndgast óvitandi, þá skal hún fórnfæra ársgamalli geit fyrir syndina; þvílík var synd Páls, er hann offsókti Guds söfnud, fyrir því segir hann: eg hefi miskun hlotid, af því ad eg gjördi þad óvitandi í vantrú, 1 Tím. 1; item Abimelechs, er hugdi ad taka Saram Abrahams hústrú frillu-taki, og vissi ecki, ad hún var hans eigin-kona, Gén. 26. Adrar ské af brádrædi einu, þá manneskjan, sem er hneigd til hins vonda, géfur sér ecki stundir til ad láta Guds anda edur skynsemina vid sig ráda; svo sem þegar Móses sló helluna tvisvar, Núm. 20; þegar Davíd hét ad farga Nabal, og öllu kallkyns í hans húsi, 1 Sam. 25; þegar hann fólkid taldi, 2 Sam. 24; og þad er þad, sem Páls kallar, Gal. 6, ad verda yfirstiginn af einhverri hrösun. Nockrar verda og af mannligum breiskleika, hver ad jafnvel Guds börnum fylgir, æ svo lengi þau bera eptir sér þennan dáudliga líkama; og þad eru þeir gjörningar syndugs manns, sem holdid og andinn eru ad glíma um, og géta aldrei sættst þar uppá, því ad hvert strídir ámóti ödru, Gal. 5, og þær fædast, þegar andinn lætur sigrast af holdinu, og verda hér ýmsir undir; því verr, ad sú synd, sem í oss býr, hverja Postulinn hold nefnir, Gal. 5, hún verdur optliga sterkari. Þetta verda ástundum þúngar syndir, og sérdeilis Guds börnum nærri óbæriligar; en þó reiknar Gud þær ecki endurfæddum manni til dauda, þegar þær med hreinni og alvarligri ydran fyrir Lausnarans forþénustu bættar verda. Hvar fyrir? því þar er engin fordæmíng hjá þeim, sem eru í Christó Jesú, þeim, sem ecki eptir holdinu gánga, heldur eptir andanum, Róm. 8; en þeir kallast ecki ad gánga eptir holdinu, sem med andanum leitast vid ad deyda holdsins girndir, jafnvel þótt tilberi, ad þad fái yfirhönd, allt svo leingi menn géfa því ecki gaum, þad menn þjóni því í þess girndum. Og því segir Davíd, Psálm. 19: hver skilur, hvad opt hann villist; afleys mig af mínum heimugligum syndum, og haldt þræli þínum aptur frá þvermódskunni, ad þær drottni ecki í mér, þá mun eg heill verda.

Nú eru þar adrar syndir, sem madurinn, ecki einasta gjörir med fullum ásetníngi,

um hverjar Drottinn talar Núm. 15: sú sál, er drýgir syndina með upprèttri hendi (það er, með ásettu ráði), hún vanvirðir Drottinn, því hún forachtaði hans orð, og ónýtti hans boð; heldur og láta þeir syndina drottna í sínum dauðligum líkama, fyri utan alla baráttu ámóti henni, og ljá limu sína henni til vopna, hverja hún brúkar með sjálfskyldu Andskotanum til þjónustu, en Drottni til stygðar, svo sem einn handverksmaður sitt verkfæri. Þessir eru þeir, er Jesús kallar þræla syndarinnar, Jóh. 8; og þannveg eiga að skiljast orð Jóhannis, 1 Pistl. 3, er hann segir, að sá, sem drýgir syndina, hann sé af Djöflinum. Hinn ágjarni þenkir ekki um annað, enn hvernig hann megi fylla sitt hús af annars sveita með rèttu og rangu; þjófurinn, sem er hans stallbróðir, hyggur að vakinn og sofinn, hvernig hann stela megi. Hinn dramblàti þenur sig út, sem annað lárberja-trè, Psálm. 37; hann nýtur ei svefns nè matar, ef einhver virðir hann minna, enn hans þótti býður. Hinn metorðagjarni sparar aungva illmennsku til þess, að tilla sèr uppí virðingarnar. Jóab sveifst ekki að taka lífið af Abner og Amasa, og þó með flærð og svikum, til þess að hann sè óhultur um nafnbætur sínar. Hinn ofundsjúki etur sitt eigið hjarta; hans ormur sofnar ekki, ef hann sèr, að nockrum gengur vel; hann eyrir aungvu, nema að einhver steyti sig, og hefir aungva skémtan, nema af annara óluckn. Hinn bakmálugi fiskar í annara óvirðingum, hann leitar smásmugliga eptir því, er öðrum yfirfèst; hann þenkir sig um, hverninn hann fái einhverju þar líkliga viðaukið, og gjörir tíu pund af einu, því sem Andskotinn hefir honum í hendur fengið. Lygarinn spinnur sitt verk af sínum eiginn iðrum, eins og köngulóin, og brýtur heilann, til að ljósta því upp, sem aldrei er tilhæfið. Hinn fláráði grefur eina gröf baki brotnu, til að steypa hinum einfalda þarí. Allt þetta vinna þeir, eð svo eru lyndir, með ástundan, fyrir utan allan Guðs ótta, eður nockra mótstöðu gégn Andskotans, heimsins og holdsins vèlum; þessir láta syndina drottna í sínum dauðligum líkama; og þetta er sú þvermóðskan, er Davíð biður Guð að halda sèr frá, Ps. 19. Að sönnu er það satt, að Guðs Sonur er fyrir þessar syndir dáinn, því hann er forlíkun fyrir allar veraldarinnar syndir, 1 Jóh. 2; hvað og auðsèð er af dæmi Manassis kóngs, 2 Kron. 33, hinnar bersyndugu, Lúc. 7, ræningjans, Lúc. 23, og annara lángtum fleiri. Þó er næsta hætt við því, bræður mínir! að slík iðni syndanna, sem maðurinn temur sèr án allrar iðranar, án alls ótta fyrir Guðs ströngu hótunum, án alls ásetnings til apturhvarfs, eður og með hégómligri ráðagjörð, að ætla sèr þá að iðrast, þegar oss gott þykir, sem kannskè seint þyki, eður þegar oss syndin leið verður, er máskè aldrei verði, að þessi iðja og inndrúckinn vani til syndsamligs athæfis, megi snúast uppí fráleitt sinni, Róm. 1, uppí forbrenda samvitsku, 1 Tím. 4; um hverja Páls talar, Eph. 4, að þeir gángi í hégóma síns hugskots, formyrkvaðir í hugunum, fráskildir lífi Guðs, fyrir það þeckingarleysi sem í þeim er, sökum harðúðar þeirra hjarta, hverjir þá þeir höfðu misst alla tilfinníng, gáfu þeir sig til lausúngar, að fremja allan óhreinleik með ágirni; svo sem voru Pharaó, Júdas, Achithóphel, og þeir aðrir sem Postulinn kallar sjálfdæmda, Tít. 3. En það segi eg í Guðs stað, og í umboði hans eingétins Sonar, Jesú Christi, míns Herra, hvert eg á hendi hefi, að jafnvel þótt að náðin yfirgnæfi syndina, þá er sá aungvanveginn Kóngsins Christi rèttur þegn, nè sannur limur hans kyrkju, er vísvitandi og iðrunarlaust frammfer í syndum og glæpum; með því móti, sem áður hefi eg

sagt; því Guds Sonur er til þess í heiminn kominn, ad kalla syndugа til ydranar, Matth. 9, enn ecki til þess, ad þeir skulu syndga uppá nádina; til þess ad menn skýrist í hans nafni til ydranar, Act. 2, en ecki til athugaleysis né undandráttar; til þess ad þjóna honum í endurnýúngu lífdaganna, en ecki til þess ad gefa Djoflinum hinn mesta hluta þeirra, en ætla Gudi hinn sídasta part æfinnar, sem enginn veit nær þrýtur. Eg veit ad þeir, sem komu um ellefta stund í víngardinn, fengu jafnt vid hina, sem borid höfdu hita og þúnga dagsins, Matth. 20; en þú hefir kalladur verid um sjöttu og níundu stund; hvad veitstu af því, ad þú munir ná hinni ellefta; muntu kunna Gud fyri þad, þótt hann láti þig hafa jafnan hlut med þeim, til hverra sagt var: enginn þeirra manna, sem bodnir voru, munu smacka mína kvöldmáltíd, Lúc. 14? Villtu heimta þad af Konúngi himins og jardar, þú sem ecki ert einasta mold og aska, heldur landrádum sekur vid hinn lifandi Gud, ad hann lét kvelja sinn eingetinn Son til þess, ad þú þess tryggvar mættir í allri óhæfu þjóna Fjandanum, hver ad er Guds svarinn óvinur? er þad ecki nóg, ad hann hefir látid greptra þig fyrir skýrnina med Christó til daudans (þad er, til ad deya syndinni), svo ad líka sem Kristur er uppvakinn frá daudum fyrir dýrd Fodursins, svo kunnir þú ad gánga í endurnýúng lífdaganna. Reynid þarfyrir, kristnir menn! hvort þér erud í trúnni, 2 Cor. 13, hvada lyst þér hafid til gódra verka, hvorn leida á syndinni; og ef þér finnid brest á slíku, þá gjætid ad ydur í Jesú nafni; forsmáid ecki ríkdóm hans þolinmædis og lánglundargeds, heldur gjætid þar ad, ad hans gjæska leidir til ydranar, svo ad þér ecki safnid ydur reidi á dag reidinnar, og Guds réttlætis dóms, Róm. 2; hver eyru hefir ad heyra, hann heyri þad! og bidji Fodur ljósanna, frá hverjum ad kemur oll gód gjof, og oll fullkomin gjof, Jac. 1, ad gefa sér ydran til sannleiksins þeckingar. Jesú lærisveinar logdu klædi sín yfir osnuna, og settu hann þar uppá; þeirra dæmi fylgdi fólkid, er breiddi sín klædi á veginn; án alls efa hefir þessum til hugar komid, ad Jesús mundi í þad sinn ætla ad upprétta hid jardneska Israels ríki, því þad var háttur Gydinga, ad breyta þannin vid þá, sem nýliga höfdu stjórn tekid, hvad sjá má af 2 Kóng b. 9: þegar spámannsins þénari hafdi smurt Jehú til konúngs, þá breiddi hvor af hans herra þénurum sitt klædi undir hann á þad hærsta af troppunum, og sogdu: Jehú ríkir! Og þó nú ad bædi lærisveinarnir og fólkid villtust í þessu, þá er þad samt skéd af Drottni, til ad teikna þarmed hans konúngstign, hvern Gud Fadir hefir smurt yfir sitt heilaga fjall, Psálm. 2. En gjæt ad því, kristinn madur! ad þessi Konúngur dýrdarinnar rídur hvern dag inn til sinnar borgar, sem er kristilig kyrkja; og svo sem hann er einn andligur Konúngur, svo og er hans ríki andligt, þviad vopn herfarar vorrar eru ecki líkamlig, segir Páls, 2 Cor. 10, heldur kraptur Guds, til ad nidurbrjóta girdingarnar. Hann kémur til vor í ordinu og sakramentunum, í krapti síns Heilags Anda, sem straffar í manninum syndina, uppvekur ydranina, eblir trúna, kveikir elskuna til Guds, innrætir kjærleikann til náúngans, verkar þolinmædina. Þegar þú, kristinn madur! finnur í hjarta þínu nockrar þesskonar hræringar, þá vit þad, ad sá Drottnarinn er þar kominn til síns musteris, sem Malachias umspáir, Kap. 3. Þegar Pharisæi spurdu Drottinn ad fordum daga, hvenær Guds ríki kjæmi, svaradi hann þeim: Guds ríki kémur ecki svo þess gjætt verdi; þeir skulu ecki segja, sjá! þad er þar, edur sjá! þad er hér, því sjáid! Guds ríki er inni hjá

ydur, Lúc. 17. Gud kémur ecki í hjörtu mannanna, eins og Heródes og Bernice fordum, med stóru yfirlæti, Act. 25. Sjá! þinn Konúngur kémur til þín hógvær, segir gudspjallid. Þótt Kristur búi í himninum, þá býr hann undir eins í sundurkrömdum hjörtum, Esaj. 57. Jesús sagdi fordum vid Nikódemum: vindurinn blæs, og þú heyrir hans þit, en þú veitst ecki hvadan hann kémur, edur hvört hann fer; svo eru og allir þeir, sem af andanum fæddir eru, Jóh. 3.

Nú er endurnýjúngin dóttir endurfæd̄íngarinnar; bádar koma af anda Guds, sem verkar í manninum fyrir ordid, en ecki veit hann, edur skilur, med hverju móti hinn alvitri Gud þad verkar; verkanina finnur hann, en verkunarinnar máta skilur hann ecki. Jesús reid einum asna inntil Jerúsalem; og svo þóknast Gudi ástundum margan fyrir fáfróda prédikun hólpinn ad gjöra, 1 Cor. 1; en þegar hann svo vitjar þín, syndugur madur! þá breyt eptir þessu fólki; þeir breiddu sín klædi á veginn; en hvernin fær þú þad eptir þeim gjört? þad kénnir St. Páll, Eph. 4: afleggid þann gamla manninn, eptir hinni fyrri umgengni, sem fordjarfast í girndum villudómsins, en endurnýist í anda ydar hugskots. Afklædumst þessum illskunnar ham, og köstum honum framm fyrir fætur Jesú; honum byrjar þó med öllum ödrum hans óvinum ad leggjast til fótskarar honum, því ecki er þvílíkur óvinur Krists, næst Fjandanum, svo sem holdid, hvers þánkar ad eru reidi og fjandskapur í gégn Gudi; en íklædumst einum nýum manni, sem eptir Gudi er skapadur, í réttlæti og heilagleika sannleikans, Eph. 4. Minnumst, elskanligir! á þad, ad Jesús Kristur, Konúngur dýrdarinnar, hann var flettur sínum klædum, og hans blessadur líkami var allsnakinn reyrdur vid stólpann í þínghúsi Pilati, hvar hann var húdstrýktur, til þess ad vér yrdum frelsadir frá eylífum húdstrokum í ytstu myrkrum, en íklæddir nýum hvítum skrúda med pálmavidu í vorum höndum, Apóc. 7; já, þetta allt hefir hann þolad til þess, ad vér mættum honum íklædast, svo sem Páfus segir, Gal. 3. Skyldum vér þá ecki leitast vid, ad deyda vora jardnesku limu, sem er saurlifnadur, óhreinleiki, girnd, illfýsi og ágyrni, hver ad er afgudadýrkun, Col. 3, sérdeilis þar Gud hefir oss sjálfur vopnin í hendur féngid, hver Páfus kallar ljóssins vopn, Róm. 13, og Guds alvepni, Eph. 6. Þad ætlar heimur þessi, ad hann hafi engin not lífsins, nema hann lifi ad munndum sínum, svo sem væru menn alleina þartil í heiminn bornir; eins og Pétur segir, 2 Pistl. 2, ad þeir séu eins og skynlaus dýr, sem ana framm eptir því, sem náttúran býdur, alleina til þess sköpud, ad þau slátrud verdi, nær þau fanngud eru; og er líking þessi ágjæt; því svo sem villudýrin ecki um annad hirda, enn ad fylla magann, og verda þar fyrir ástundum tæld og lockud med adskiljánligum veidibrellum, þar til þau eckert af vita, fyrr enn þau hafa fót sinn í snörunni, svo eru og þeir, er um eckert skeyta, nema um líkamans eptirlæti, fýsn augnanna, og drambsamligt líferni, 1 Jóh. 2; þeir gjæta ecki ad, fyrr enn sálin uppvaknar í helvíti og kvölunum; hvad Postulinn greiniliga um þá segir, er ríkir vilja verda, ad þeir falli í adskiljanligar freistíngar og snörur og girndir, heimskuligar og skadligar, er steypa manninum í töpun og ólucku, 1 Tím. 6. En þeir, sem Christó tilheyra, þad eru þeir, sem eru hans trúfastir hirdmenn og lærisveinar, þeir krossfesta sitt hold med þess girndum og tilhneigingum, Gal. 5, og hrósa sér ecki nema af Kristi krossi, fyrir hvern þeim er heimur-

inn krossfestur, og þeir heiminum, Gal. 6. Þegar menn ráda einn þénara til vistar, þá gjöra menn skilmála við hann, hvad hann vinna eigi, og hvad hann fá skuli í verkalaun; svo hefir Jesús gjört, Lúc. 9; hann sagdi fyrir öllum mönnum, segir Gudspjallamadurinn: hver sem mér vill eptirfylgja, han afneiti sjálfum sér, og taki dagliga sinn kross uppá sig, og fylgi mér eptir; hann sagdi það öllum, svo allir vita megi, hvörs þeir vænta eiga í hans þénustu; hann segir það dagliga, svo að þeir, sem Gud hefir aungvann útvortis kross á herdar lagt, skuli þó vera vidbúnir ad krossfesta sitt eigid hold, og deyda sína jardnesku limu, Gal. 5, svo ad hann vanti aungvann Christi kross, sem vill undir Krists merki strída, edur gánga á mála med þessum Konúngi; því það stendur þó óraskanligt um aldur og æfi, ad ígégnum margar hörmúngar byrjar oss inn ad gánga í Guds ríki, Act. 14; og er hans þénusta þó því betri, enn allra annara, ad þótt hún þyki hörd adgaungu, þá er hans ok sætt og hans byrdi létt, Matth. 11, því hann hjálpar sjálfur til ad bera; hann er trúr og freistar einkis yfir megn framm, 1 Cor. 10. Sætleiki Guds nádar, og smeckur eptirkomandi farsældar, deyfir svo remmu krossins fyrir Guds börnum, ad hennar gjætir ecki; eg heyri, ad Páls og Silas eru gladir í fángelsinu, Act. 16; postularnir gengu fagnandi út frá rádinu í Jerúsalem, þegar þeir húdstrýktir voru, Act. 5. Eg heyri, ad Páls óskar, ad Festus landsdómari, og Agrippa konúngur, væru eins menn og hann, ad þeim hleckjunum undanteknum, er hann var bundinn med, Act. 26, hverja hann hefdi þó ecki látid fyrir alla dýrd veraldarinnar, hefdi hann átt annarshvörs á mis ad fara; þess sinnis var píslarvotturinn Babýlas, er beiddi ad grafa sig med þeim hleckjum, er hann var leiddur til aftökustadarins med, svo ad ecki vantadi hann sitt brúdarskart í upprisunni, Evseb. 6. bók. Kap. 36 og 40; svo lítid akta þeir, sem vel hafa smackad, hvad sætur ad Drottinn er, Ps. 24, svo lítid akta þeir, hvörsu med þennan forgengiliga líkama er höndlad. En vilji menn eptirspyrja, hvor ad launin séu í Christi dýrdarríki, þá segir hann sjálfur, Matth. 5: sælir erud þér, nær mennirnir hallmæla ydur og offókn veita, og tala ígégn ydur alla vondsku fyrir míns nafns sakir, þó ljúgandi; fagnid þér og verid gladir, því ydar verdkaup er nógligt á himnum! en hvada verdkaup? brædur mínir! hvílíkt ecki hefir auga séd, og ecki hefir eyra heyrt, og ecki hefir í nockurs manns hug edur hjarta komid, 1 Cor. 2; það er það verdkaup, er Drottinn hefir tilbúid þeim, er hann elska. Hver sem nú samanber þá litlu hörmúng, er vér þola megum í Christi nádarríki, og þá óumrædiligu sælu, er hann mun launa oss med í sínu dýrdarríki, hann mun játa med Postulanum, ad mótlætingar þessara tíma séu ei verdar þeirrar dýrdar, sem framm vid oss mun koma í eylífu lífi, Róm. 8. O, Jesú! unn oss þessarar farsælu vistar med þér eylífliga. O, Jesú! lát oss vera þar, sem þú ert, Jóh. 17. O, Jesú! virdstu ad þurka öll tár af þinna barna augum, Apóc. 7. O, Jesú! lát vora hrygd snúast í gledi, Jóh. 16. O, Jesú! géf, ad hvörki líf né daudi, hvörki englar né höfdingjadæmi, hvörki hæd né dýpt, né nockur sképna, kunni ad skilja oss vid þann kjærleika, sem er í þér! Róm. 8; og lát oss þér aldrei sleppa, þartil þú blessar oss med eylífri blessan, og vér þig aptur med eylífu Hósíanna! í hæstum hædum. Bænheyr það, ó Herra Jesú! þér med Födur og Heil. Anda, sé lof, prís, magt og veldi, um aldir alda! amen.

Annann Sunnudag í Adventu.

Gudspjallid, Lúc. 21 Kap.

Í þann tíma: Jesús sagdi til sinna lærisveina: þar munu ské teikn á sólu, túngli og stjørnum, og á jørdu kvalníng þjóda og ørvínglan; sjór og bylgjur munu hljóda, og menn munu fyrir hrædslu uppþorna, og af eptirbídíngu þeirra hluta, sem ad koma skulu yfir allan heiminn; þvíad kraptar himnanna munu hræraſt, og þá munu þeir sjá Mannsins Son, komanda í skýunum med makt og miklu veldi. En nær þetta tekur ad ské, þá lítid upp, og upphefjid ydar høfud, af því, ad ydar endurlausn tekur ad nálægjast. Og hann sagdi þeim þessa eptirlíkíng: skodid þér fíkjutréd, og øll ønnur tré, nær þeirra aldin tekur út ad springa, þá vitid þér, ad sumarid er nálægt; svo líka, nær þér sjáid þetta ské, þá vitid, ad Guds ríki er nálægt; sannliga segi eg ydur, þessi kynslód mun ei forgánga, þángad til ad allt þetta skér; himin og jørd munu forgánga, en mín ord forgánga eigi.

Exordium.

Eg dæmi aungvan, segir Jesús, Jóh. 8; hvad er þá þad hann segir, Jóh. 5: Fadirinn dæmir aungvan, heldur hefir þann Syninum allan dóm í hendur fengid. Tvennt bar til þess, brædur mínir! ad Drottinn taladi þessi ord fyrir Gydíngum; þad eina, ad þeir dæmdu um hann eptir ytri ásynd, þar þeir søgdu skømmu ádur: þú ber sjálfur vitni um þig, þinn vitnisburdur er ecki gyldur; en hann svaradi þessu medal annara: þér dæmid eptir holdinu, eg dæmi aungvan; hann meinti, eptir holdinu; sú var og ønnur, ad hann í þad sinn ecki var kominn til ad láta dóm gánga yfir illar athafnir mannanna, því íllgresinu byrjadi ad vaxa allt til kornskérutímans, Matth. 13. En ei ad sídur var þó Drottinn kominn til dóms á jørdu, svo sem hann sjálfur vottar, Jóh. 9, til þess ad þeir sjáandi yrdu, er eckért sáu, og þeir ed sáu, skyldu blindir verda; og er þad audvitad, hver ad sé þessi dómur, og yfir hverjum hann géck, sem voru þverbrotnir Gydíngar, hverjir ei vildu Jesúm þeckja fyrir Guds Son, af því kraptaverkinu, er hann gjørdi á hønum, sem blindur var borinn, Jóh. 9; en dómurinn var þessi: ef þér værud blindir, þá hefdud þér ecki synd, en nú segid þér: vér sjáum, þar fyrir blífur ydar synd; og þótt dómurinn sé svo réttvís, ad eckért sé réttvísara, þá er hann þó nærsta þúngur og hrædiligur, því hann er undanfari hins ógnarliga dóms, er á hinum mikla degi alls holds mun án miskunar gánga yfir alla þá, sem ecki hafa trúad á Drottinn Jesúm; því svo segir Guds Sonur, Jóh. 3: hvør sem ecki trúir, hann er þegar dæmdur, af því hann trúdi ecki á nafn eingétins Sonar Guds. Þessi hinn strángi, en þó réttferdugi Guds dómur, géck yfir hinn vesæla Gydíngalýd ad miklu leiti, þegar þeir høfdu uppfyllt mælíng syndarinnar; þess gétur Páluss, Act. 28, er hann straffar þvermódsku þeirra, segjandi: þar fyrir sé ydur vitanligt, ad hjálprædi þetta er heidíngjum géfid, og þeir munu þad heyra. Þessarar miklu Guds nádar erum vér og hluttakandi ordnir, er búum undir hinu ytsta heims skauti; þenna skélfiliga dóm yfir Guds eigin fólki høfum vér og heyrt; en gjætum ad því, er Páll segir til heidíngjanna, þeirra er vid kristni tekid høfdu; vel, þeir eru fyrir vantrúna afbrotnir, segir hann, en þú stendur fyrir trúna; stær þig ecki, heldur vert óttasleginn, Róm. 11. Satt er þad, sem Drottinn segir, ad hann, sem ecki trúir, sé þegar dæmdur, Jóh. 3; en því trúa menn ecki? því menn koma ecki til ljóssins; því koma menn ecki til ljóssins? því menn elska meir myrkrid en ljósid, af því ad þeirra verk eru vond, Jóh. 3. Þad þykir inndælt, ad sofa á kodda athugaleysisins, sem Andskotinn dillar sínum børnum á, med hans gamla vøggukvædi, er þannin lætur: hvar er fyrirheit hans tilkomu? 2 Pét. 3; svo hefir þad gengid í frá upphafi veraldar; og þar fyrir eru menn svo tregir, ad vakna vid Guds orda básúnu, þar til daudans edur

dómsins básúnu hljóð tekur yfir, og ecki er vært að sofa lengur; en Guð vekur síðan með eylífu ópi og tannagnístran í helvíti. Hver það heyrir, hann hyggi þar að, og gjæti þess, er Páll sagði til þeirra í Athenuborg, Act. 17: Guð hefir tilsett einn dag, á hvörjum hann dæma mun alla jarðarkrínglunа með réttlæti, fyrir þann mann, er hann hefir fyrirhugað. Þar fyrir vil eg láta mitt tal vera í þetta sinn: hvað oss eigi að leiða til þess, að búa oss undir hinn síðarsta dag, sem vær ecki vitum nema að morgni upprenni; hjálpa hér til, ó þú allsherjar Dómari! fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Þar munu ské teikn á sólu, túngli og stjörnum. Það sýnist auðráðið vera, bræður mínir! að ecki muni Endurlausnarinn hafa talað þetta svo vegna lærisveinanna eður fólksins, er honum í það sinn nálægt var; því jafnvel þótt að þeir til samans hafi í þeirri meiníngu verið, að hinn síðarsti dagur mundi vera skamt í burtu, svo sem sjá má af sumu því, er þeir hafa skrifað eptir sig látið, þá hafa síðan mörg hundrað ár liðið allt til þessa dags; heldur er það sagt vegna vor, yfir hvörja líkligt er að heimsendirinn sé kominn; fyrir því ættum vér ecki síst með ugg og andvara að vænta tilkomu Drottins, því ef Herrans postular ætluðu á þeim dögum, að hún mundi svo nálæg vera, hvörsu miklu nærr mun hún þá vera oss, er svo miklu síðar lifum? Eg hygg að teikn þessi flest, er Lúkas getur um í evangelíó, muni ecki fjarlæg dóminum verða, heldur nærri í sama vetfángi; því Herrann segir hér, að vér munum þá sjá Mannsins Son, komanda í skýum himins; og er auðsært, að þess muni ecki lángt að bíða úr því að allt þetta skéður, sem máské ei annað verði, enn fjörbrot veraldarinnar, þegar himnarnir munu með stórbrestum forgánga, og höfuðsképnurnar af hita bráðna, 2 Pet. 3; hvað meðal annara má þar af ráða, að Jesús segir, Marc. 13: að um þann dag viti enginn maður, og ei jafnvel englar á himnum; en ef teikn þessi skéðu rúmum tíma fyrr, enn himin og jörð forgánga, þá kynnu þeir, eð á jörðu búa, að vita nockuð hérum, hvað St. Petur fortekur, 2 Pét. 3, er hann segir, að dagur Drottins muni koma sem þjófur á nóttu; enn þjófurinn gjörir aungva vitneskju undan sér, annars væri hann ecki þjófur; svo er og dagur Drottins, því eins og tálsnara mun hann koma yfir alla þá, sem á jörðu búa, Lúc. 21. Dragi því enginn sjálfan sig á talar, eður meini, að af því að þessi teikn, sem Lúkas skrifar um í guðspjallinu, eru enn nú ecki öll framkomin, og vér merkjum aungva umbreyting á sólu, túngli og stjörnum, aðra enn hún verið hefir í frá upphafi veraldar, eptir venjuligu náttúrunnar hlaupi, að Drottinn muni þarfyrir seinka, svo sem nockrir kalla það seinlæti, segir Pétur, 2 Pét. 3; heldur er hann þolinnmóður við oss, viljandi ei að nockur fyrirfarist, heldur að allir snúist til yðrunar.

Látum oss ei þvílíkt í hug koma, bræður mínir! því það eru spottaranna þánkar, er hann segir, að upp muni rísa á síðurstu dögum, þeir eð gánga í sínum eigin girndum, segjandi: hvar er fyrirheit hans tilkomu? 2. Pét. 3, því síðan feðurnir sofnuðu, þá er allt hið sama svo sem frá upphafi skopunarinnar; og hann dylur ecki, hvarfyrir að syndugum mönnum, sem alla hluti mæla eptir fáfræði spillíngarinnar og smámunum vorum, sem þjótum upp eins og gufa, en líðum í burt aptur á augnabragði, hvar fyrir, segi eg, að oss þyki svo lángt úr verða, er hann talar um þetta efni, segjandi: en eitt sé yður vitanligt, elskanligir! að einn dagur er fyrir Drottni, svo sem þúsund ár, og þúsund ár, svo sem einn

dagur; en þeir, ed þetta ecki samanbera vid Guds fyrirheit, þeim þykir svo sem hann tefji og sé brygdmáll ordinn. Svo er það og víst, ad jafnvel þótt ad bædi St. Páll og adrir lýsi því, ad heimsendirinn væri yfir þá kominn, 1 Cor. 10, þá hefir ecki Postulinn vænt hans svo brádliga, þar hann segir, 2 Thess. 2: þér skulud ecki skélfast fljótliga í hugskotum ydar, né trublast, hverki af anda né ordi, né af sendibréfi, sem vér hefdum skrifad, eins og dagur Drottins væri nær því kominn; kannské þess vegna, ad einhvor hafi tekid sér ordsøk af hans fyrra pistli til þeirra, ad skélfa veikar og ístodulitlar samvitskur, þar ed hann skrifar: eg hefir ei þorf ad skrifa ydur um tíma og hentugleika, því þér gjorla vitid, ad sá dagur Drottins mun koma, sem þjófur á nóttu; þegar þeir segja: þar er fridur og tryggleiki, þá er þeim skyndilig foreydsla nærri, svo sem jódsótt þúngadri konu, 1 Thess. 5.

Látum oss því ecki andvaralaust lifa, brædur mínir! þótt Drottinn dvelji, því komandi mun hann koma, og ecki seinka, Hebr. 10; en vér vitum ecki, á hverjum tíma ad hann kémur, ad kvøldi dags, edur um midnætti, edur þá haninn galar, edur snemma morguns, svo ad þegar hann kémur hastarliga, ad hann finni ydur ecki sofandi. Það eg segi ydur, það segi eg øllum, segir Drottinn, vaki þér! Marc. 13. Látum ecki vora ydran bída eptir sólarinnar formyrkvan, því þegar hún allra sídarst tekur ad sortna, mun ydranar-tíminn úti vera; hún hefir svo lengi þjónad oss í heimi þessum, svo lengi afmarkad tilsetta tíma af Gudi, og borid vitnisburd um hans vitsku, hans dýrd, hans gjædsku og hans almætti, svo lengi hefir hún skinid yfir ógudligan heim þenna, svo lengi upprunnid yfir rángláta og réttláta, ad allir hafa haft nógan tíma til ad ydrast og leita Guds, ádur enn það sídarsta myrkur byrgir hennar fagra ljós, svo hún mun upp þadan aldrei ad eylífu skína. Hún hefir aldrei frá veraldarinnar upphafi formyrkvast ámóti náttúrunnar edli, nema øllu einusinni, þegar himin og jord byrgdu fyrir augu sér, og svo sem skélfdust vid ad horfa þar á, ad þeirra Skapari var, eins og ein bølvan, á krossinn uppheingdur, Matth. 27; en ef hin náttúrliga sólin misti sína birtu af því, ad Sól réttlætisins formyrkvadist um stundarsakir, hvad er þá ad undra, þótt hún aldeilis blind verdi, þegar hann kémur í skýum himins med hans heilogu þúsundum, Júdæ Pist. v. 14; já, þegar þeir munu fyrir hinn hærsta og sídarsta rétt kalladir verda, sem Konúng dýrdarinnar hafa ad nýu krossfestan, og sáttmálans blód almenniligt haldid, med hverju þeir helgadir eru, Hebr. 10. Lát þér þetta jafnan fyrir augum vera, syndugur madur! þegar þú sér hid blessada heimsins ljós, sem alla veroldina upplýsir; þú sér hana í dag upprenna, þacka Gudi þar fyrir, en þú veitst ei, hvort hún ná muni sínu venjuliga takmarki ad kvøldi dags; þú sér hana í ægiun gánga, og ad túnglid og stjornurnar taka aptur ad lýsa, en þú veitst ecki, nema á þeirri somu nóttu renni upp Jakobs stjarna, Kristur, Núm. 24, annad sinn, sem bædi sól og túngl mun formyrkva, og ad aungvu gjøra, og stjornunum af himni ofan steypa, svo sem þá eitt fíkjutré kastar sínum ávøxtum frá sér, nær það hristist af storminum. Lát þarfyrir sólina ecki undirgánga þína vondsku! trú ecki svo næturmyrkrunum fyrir þér, ad þú minnist ei vid Soninn, á medan þú ert enn á vegi med honum, svo ad hann verdi þér ecki reidur, Ps. 2, ef kannské hann birtist í skýum himins á þeirri nóttu; haf þinn lampa tendradan, sem er ljós trúar þinnar, ad ei verdir

þú útilokadur, þegar Brúdguminn kémur um midnætti, Matth. 25. Hlýd bodi Péturs, er hann segir, 2 Pét. 3: þar fyrir, elskanligir! þar þér bídid eptir ollu þessu, þá kostgjæfid, ad þér hreinir og óstraffanligir af honum fundnir verdid med fridi, og haldid seinlæti Drottins til reidinnar ad vera hjálprædi. En hyggjum ad því, hvorsu ad hann mun óbæriliga strángur og hardrádur verda ollum gudlausum og þverbrotnum, er sér hafa á nádartímanum reidi safnad; hann mun ei koma svo sem fordum daga, liggjandi í einum stalli; ecki svo sem þér heyrdud fyrra sunnudag, sitjandi á osnu, og á fola klifbærrar osnu, Matth. 21; ecki svo sem hann var útleiddur af þinghúsi Pilati, berandi eina purpura-kápu og þyrni-kórónu, Jóh. 19; en þeir ed allt þetta hafa ad aungvu haft, þeir munu sjá hann svo sem einn stráugan dómara. Eldurinn brennur fyrir hans augliti allt til nedsta helvítis, Devt. 32; í honum munu himnarnir sundurglidna, og hofudsképnurnar smeltast, 2 Pet. 3; kríngum hann mun geysa eitt hrædiligt stormvidri; allir hans mektugir englar munu honum fylgja, og hans heilogu þúsundir umhverfis hann skína; med skélfiligri hofudengilsins básúnu mun hann kalla lifendur og dauda í loptid upp til móts vid sig, 1 Thess. 4; engin sképna mun standast hans tilkomu, Mal. 3; þá mun sólin formyrkvast af því, ad Guds forsmánarar gengu formyrkvadir í hurunum, sokum þeirra þeckingarleysis, vegna hardúdar þeirra hjarta, 2 Tim. 3; þá munu kraptar himnanna hrærast, af því, ad þeir hafa svo títt syndgad í himininn, og forsmád hann, er í himninum býr; þá mun verda á jordu ángist og rádleysa þjódanna, svo sem þá sjór og bylgjur hljóda, sem viti þær ecki hvar þær eigi ad falla, edur hvad af sér ad gjora; þannin mun allt hold verda í tilkomu Drottins. Þegar Jeremias spáir um Babýlons eydileggíngu, þá dunar hann svo sem eitt reidarslag á þennan hátt: þeirra bylgjur munu dynja; þeirra raddarhljód mun verda svo sem mikilla vatna, Jer. 51; en hvad miklu meira mun verda oskur hinnar stóru Babýlon, veraldarinnar, þegar hún hrapar í díkid þad, sem vellur af eldi og brennusteini, Apóc. 21, med ollum þeim, sem drucknir eru af víni hennar hórunar, Apóc. 17. O! hvorsu fegnir munu þá þeir, er smád hafa hinn fátæka Jesúm og hans limu, í velmakt sinni hér á jordunni? hvorsu gjarna munu þeir þá vilja hafa sadt hann, þegar hann húngradur var, svalad honum, er hann þyrstur var, hýst hann, þegar hann géstur var, klædt hann, þegar hann nakinn var, vitjad hans, þegar hann var sjúkur og í myrkvastofu? Matth. 25. Hvorsu lítid munu þeim gagna metord þau, er þeir keyptu fyrir Guds vináttu? eptirlæti heims þessa, er þeir mottu framar enn Drottins kross? eignir og búgardar, fyrir hverja þeir seldu sálir sínar? sveiti daglaunar-ans, er þeir hafa innihaldid? hús eckjunnar og hins fodurlausa, er þeir hafa útsogid? braud hins einfalda og naudstadda, er þeir hafa svikid undir sig med okri og rángsleitni; hvad lítid mun allt þetta duga þeim, nær veroldin og oll hennar dýrd stendur í bjortu báli, en hinn réttláti himins og jardar Konúngur vill segja upp dóminn med þessu skélfiliga at-kvædi: farid frá mér, bolvadir! í eylífan eld, sem fyrirbúinn er Djoflinum og ollum hans árum, Matth. 25; ó, Drottinn vor Gud! hvorsu mun hann þá ógnarligur verda í augum fordæmdra manna, er ecki eiga framar neinnar nádar von? Manóha og hans kvinna sáu Guds Son, er hann sté upp í fórnar eldinum, og hann meinti þau mundu þar fyrir deyja, Júd. 13. Esajas sá Gud sitjanda á háum stóli, og honum féllst hugur, svo hann sagdi:

vei mér! eg mun upprættur verda, því eg hefi saurugar varir, og bý ámedal þess fólks, er saurugar varir hefir, þar eg hefi séd Drottinn, allsherjar-konúng, Esaj. 6. Israels synir beiddu Móses ad gánga uppá fjallid, og tala sinna vegna vid Drottinn, Exód. 20; þegar Guds reidir sló'n í Hóreb, og sogdust eigi framar géta heyrt raustina Drottins Guds síns. Daniel sá Christum vid fljótid Chiddekel, og þar var ecki máttur í honum, oll hans fegurd umbreyttist, svo hann hafdi aungva krapta, Dan. 10. Lærisveinarnir urdu óttaslegnir, er hann kom til þeirra ad luktum dyrum, Lúc. 24. Þessir voru þó allir Guds vinir, þeim birti hann sig í nád sinni og gjæsku; þó kunni ecki breiskleiki holdsins ad standast nálægd Guddómsins; hvad mun þá vid óvini Drottins ské í dóminum, þegar hann úthellir þeirri reidinni í einu augnabliki, sem þeir hafa safnad sér á reidinnar dag, mann eptir mann, um alla æfi. Þegar Jósúa, hinn ypparsti kénnimadur, stód fyrir Engli hins mikla ráds, og Andskotinn honum til hægri handar, til ad mótstanda honum í Jerúsalems byggingu, þá stód hann í saurugum klædum, þartil Drottinn tók hans ránglæti frá honum, Zach. 3, og var þá Guds Sonur hans talsmadur. En hvernin munu allir gudlausir verda, þegar þeir standa fyrir Dómara alls holds, þegar Gud sjálfur áklagar, en enginn afsakar, þegar ránglætid ei framar verdur burttekid, heldur tilreiknad? þeir munu standa skomminni íklæddir, Ps. 109, og um aldir alda útreknir frá hinni himnesku Jerúsalem, Apóc. 3; Jóhannes segir, þeir drecka af víni Guds brennandi reidi, og kveljast med eldi og brennusteini í augliti heilagra engla og Lambsins, Apóc. 14; og þeir munu aungva ró hafa nótt né dag, þeir munu eta túngur sínar út af ofraun, og lasta Gud himinsins út af kvol og sárindum sínum, og þeir munu daudans óska, og hann mun frá þeim flýja, Apóc. 9; í ollu þessu fá þeir ecki einn dropa vatns til ad kjæla med túngu sína, Lúc. 26. Þetta er ad sonnu ógnarligt ad heyra, brædur mínir! en þad er þó Guds ord, sem ecki kann ad ljúga; en ef þad kann ad ofbjóda nockrum ad heyra alleina, hvad mun þad þá vera ad sjá og reyna. Ecki hefir Guds andi forgéfins talad þetta, og svo skýrliga uppteikna látid; eckért af Guds ordum mun á jordu falla; himin og jord forgánga, en hans ord forgánga aldrei, Lúc. 21; lát þau því duga þér til þess, ad þú verkir þína sáluhjálp med ugg og ótta, Phill. 2, ad ei komir þú í þenna kvalastad, edur sért varbúinn vid hinum sídarsta degi, sem þú ecki veitst nær ad þér uppremur. Hugleid, kristinn madur! hvad Jesús segir, Jóh. 12: hver sem forsmáir mig, og medtekur ecki mín ord, hann hefir þann, sem hann dæmir, þad ordid sem eg taladi, þad mun dæma hann á sídarsta degi. Vert því ecki ugglaus edur óhræddur, barn Guds! þegar þú situr undir heyrn hans orda, því þar er þinn dómari, þad mun á hinum efsta degi uppskátt verda, hvornin þú hafir eptir því tekid, hvornin þú hafir eptir því lifad, hvorsu fús þú hafir verid á ad heyra þad, hvad vandliga þú hafir med þad hondlad, í hvad gódu og sidsomu hjarta þú hafir geymt þad, hvort þú hafir fært þar ávoxt af í þolinmædi, Lúc. 8; allt þvílikt verdur bert, þegar bækurnar verda uppslátnar í dóminum, Apóc. 20, og eptir því muntu dæmdur verda; því svo segir Páls, ad Drottinn mun dæma leynda hluti eptir sínu evangelió á sídarsta degi, fyrir Jesúm Christum, Róm. 2. Seg mér, barn Drottins! mundir þú þora ad forsmá þann, er ætti ad dæma um líf þitt edur æru, edur svara honum fullum hálsi, sérdeilis ef þú þig sekan vissir, og þér uggvænt

þætti, ad þú mundir falla á málinu; þad þorir enginn ad gjøra, ecki eru dæmi til þess, ad nockur hafi svo bitid høfudid af skomminni; en þad þora menn ad segja, ad prestar segi svo margt, þad sé ecki allt satt, jafnvel þótt þeirra embætti sé Drottins, og þeirra verk þeirra Guds, Esa. 49; þetta voga menn ad segja og hugsa, undir heyrn Guds orda, sem eiga ad dæma þá á sídarsta degi. Veitstu ecki, sagdi Pílatus, ad eg hefi vald til ad krossfesta þig, og vald til ad láta þig lausan? en hann laug, þvi hann hafdi eckért vald yfir hinum alvalda Konúngi, nema honum hefdi verid géfid þad af himnum ofan; en Kristur hefir til þess vald í hans heilaga ordi, syndugur madur! ad fordæma þig, ef þú kastar þvi á bak þér aptur, og svo til ad láta þig lausan, ef þú hlýdir þvi. Hvar fyrir láta menn þá hid góda ord Guds svo sem vind um eyrun þjóta? menn hrædast allan voda, en Guds ord ecki; þér þykir þeim tíma vel varid, er þú gétur skotid þér undan þess heyrn, og mundir þar kannské aldrei koma, nema þú meir óttadist menninа enn Gud; en muntu og géta skotid þér undan hinum sídarsta dómi, hvar þú skalt þó af þessu sama Guds ordi dæmdur verda? Og fyrst þú villt ecki heyra Krist, þar ed hann segir: komid til mín allir þér, sem erfidid og þúnga erud þjádir, eg vil endurnæra ydur, Matth. 11, þá skaltu þó heyra hann á sídarsta degi, hvert þú villt edur ecki, er hann segir: farid frá mér allir illgjørdamenn! Í einu ordi ad segja, þar er enginn hlutur, sem meir ætti ad hvetja upp syndugan mann til ad búast vid daudanum enn sjálft Guds ord, hvort hann mun dæma, eptir hvorju hann mun dæmast, og fyrir hvors foroktun hann mun dæmdur verda; sé þad þér kénnt og prédikad af hinum aumasta og vesælasta, af einum fátækum og líttkunnandi, hvor haldinn er fyrir afrak og hreinsún veraldar, forsmá þad eigi ad heldur, ef þad eru Guds ord hann hefir í munni, og hans evangelium, er sagdi til sinna Postula, og allra þeirra, er leitast vid ad feta í þeirra fótspor og hans umbod á hendi hafa: hvor sem forsmáir ydur, han forsmáir mig, en hvor hann mig forsmáir, hann forsmáir þann, er mig sendi, Lúc. 10; já, þótt þad sé framborid af einhvorjum, sem eckért gjørir af þvi hann kénnir, þá kannast þó þar vid, ad Jesús sagdi til sinna lærisveina: á Mósis stóli sitja Skriftlærdir og Pharísei, allt hvad þeir segja ydur ad vardveita, þad vardveitid og gjørid; en eptir þeirra verkum skulud þér ecki gjøra, þvi þeir tala, og gjøra ecki, Matth. 23. Hvor sem nú um þetta vandliga hugsar, hann mun þess betur læra, ad búast vid þessum hrædiliga degi, med dagligri ydran og apturhvarfi frá syndum og glæpum, og þad þess heldur, sem líkligra er, ad Drottins tilkomu sé eigi alllángt ad bída; þvi þótt þau teiknin, er Lúkas í þessu gudspjalli umtalar, séu ennþá ecki øll framkomin, og líkast sé, ad ei framkoma muni, fyrr enn undir sjálfan dóminn, þá gengur þad eins til hér, svo sem fyrir daudligum manni, ad helsóttin er lengi ad búa um sig í hans líkhama, ádur enn hún slítur lífid af hønum; svo hefir og Gud opinberad oss í sínu heil. ordi nockur teikn, þau er á sídurstu døgum ské munu, og eru viti hins efsta dóms, er vér vel megum þeckja og vidkannast á vorum døgum. Kristur segir, Matth. 24, ad evangelium ríkisins skuli prédikast um allan heim, til vitnisburdar øllum þjódum, og þá muni endirinn koma; sjáid hvorsu Guds orda dómur skal yfir alla menn gánga; þar eru og mjøg fáar þjódir nú í heiminum, á medal hvorra ei hefir skinid ljós evangelii, þótt allir hafi ecki vid þvi tekid. Hann gétur um, þar muni verda

húngur, drepsótt og jarðskjálftar í öllum stöðum, Matth. 24, og kallar það upphaf hörmúnganna; þetta höfum vér sjálfir reynt, bræður mínir! og er ecki lángt á að minnast; Guð gæfi vér værum þess svo minnugir, sem vera byrjaði. Ef menn vilja ecki önnur teikn þeckja, þá mættu menn þau viðkannast, er almennust eru, og Jesús umgétur, Lúc. 18: þegar Mannsins Sonur kémur, meinar þú hann finni trú á jörðu? nóg er af Guðs orði, nóg af evangelii lærdómi, til vitnisburðar yfir öllum mönnum, Matth. 24; en hvört hinn sanna Guðs ótta er svo víða að finna, má stórliga efast um. Eður segið mér, hvaða hirtni er það, að almenníngur hefir á að læra kristiliga trú, eður kénna hana þeim, er viðþurfa, en þó allra sízt eptir henni að lifa? Eg hygg það gángi til eins og á Nóa dögum, hvað og er teikn Mannsins Sonar tilkomu, Matth. 24: þeir átu og druncku, þeir giptust og sig gipta létu, allt til þess dags, að Nói geck inni örkina, og þecktu ecki flóðið, fyrr enn það kom og tók þá alla í burtu; já, nú á þessum dögum, áður enn þeir vita hvað hjónaband er, eður kunna meir enn einn afni að uppfræða börn sín í kristiligri trú og ærligum lifnaði; þeir géta þau eptir sinni mynd, og ala þau upp eptir sinni mynd Andskotanum til þjónustu á stundum, en ecki Guði.

En fyrst trúin er þannin, þá er ei von að kjærleikurinn sé betri; svo að rætist einnin það, sem Frelsarinn segir að fram muni koma fyrir hinn síðarsta dag, að af því ránglætið vex, muni margra kjærleiki kólna, Matth. 24. Þetta er svo víst framkomið, að mig undrar, að menn ecki hafa gleymt nafninu, þar hlutinn sjálfan er valla hjá nockrum að finna. Í einu orði að segja: menn þreifa á því, sem Páls skrifar, 2 Tím. 3, segjandi: vitið, að á síðurstu tímum munu verða fárligar tíðir, þar munu verða menn sérgóðir, ágjarnir, hólsamir, drambvátir, guðlastarar, foreldrunum óhlýðugir, óþackvátir, glæpafullir, harðbrjóstaðir, heiptræknir, laussinnaðir, óþýðir, gott hatandi, svikarar, þverbrotnir, uppblásnir, elskandi meirr sælgjæti, enn Guð, hafandi skín guðhræðslunnar, en afneita hennar krapti; allt þetta hygg eg að Nói þeckja mundi, ef hann nú mætti líta upp af gröf sinni, og það þeckir hver og einn, sá ed gjörir nockurn greinarmun á millum dygða og ódygða. Á dögum Nóa slöckti hinn réttláti Guð bál ólevfiligrar elsku og lostagirndar með vatnsflóðinu, fyrr en þeir nockuð af vissu; en nú tekur kjærleikurinn svo að kólna, að hjörtu sumra manna má stockfreðin kalla, já, harðari enn kopar og stál; hvað er líkligra, enn að hinn alvitri heimsins Smiður muni bræða þau og smelta með hinu síðarsta báli, fyrr enn nockurn varir? Þetta vil eg nú hafa sagt, bræður mínir! iðrunar- og athuga-lausum til viðvörunar, en ecki sturludum eður ángráðum samvitskum til skélfíngar, öllum til siðbóta og leiðréttingar lífnaðarins, en aungvum til örvæntingar; því svo sem tilkoma hins mikla Guðs og Drottins vors Jesú Kristi mun hræðilig verða öllum óguðligum mönnum, svo mun hún glediig verða öllum þeim, er á hann vona, og hennar með þolinmæði bíða; það kénnir oss St. Páll, 2 Thess. 1, segjandi: það er réttvíst fyrir Guði, að endurgjalda þeim þjáninguna, er yður þjá, en yður, sem þjáist, endurnæringu meður oss, þegar Drottinn Jesús opinberast af himni með sínum megtugum englum. Að sönnu byrjar oss öllum að mæta fyri dómstóli Drottins, 2 Cor. 5, og þar reikning að standa, jafnvel af hverju ónytju orði, í dóminum, Matth. 12; en þá er óhult að mæta fyrir hans dómi, sem sjálfur er talsmaður sinna barna; sá

fer ecki sekur af þínginu, sem sjálfur á ad dæma; en nú eru allir trúadir eitt med honum, svo sem hann og Fadirinn eru eitt, Jóh. 17, og hann er hofud líkhamans, sem er kristilig kyrkja, Eph. 1. Þad er og inndælt ad standa honum reikníng, sem sjálfur hefir betalad fyrir alla skuldina; þar fyrir segir Jesús, Jóh. 3: sá sem trúir á Soninn, sá dæmist ecki, (hvar dómsins ord merkir fordæming); og aptur segir hann: sá sem heyrir mín ord og trúir honum, er mig sendi, hann hefir eylíft líf, og hann kémur ecki í dóm (þad er í fyrirdæming), heldur fer hann frá daudanum til lífsins, Jóh. 5. Því skyldu þá Guds børn fælast hinn sídarsta dag? Mun ein brúdur óttast síns brúdguma tilkomu, og ecki heldur á allar lundir búa sig til ad fagna honum? mun eitt barn fela sig fyrir sínum fodur? en svo sem fadirinn er líknsamur, Ps. 103, svo vill hinn eylífi Fadir og Fridarhofdíngi, Esa. 9, vera oss nádugur á þeim degi. Þar fyrir segir hann og í þessa heil. dags evangelió: en nær þetta tekur ad ské, þá lítid upp, og upphefjid ydar hofud, af því ad ydar endurlausn er nálæg; þad er, sem hann segdi: þér skulud ecki lengur nidurlútir gánga af þeirri sorg, er þér hafid í heiminum, því þá skulud þér í mér gledi hafa, Jóh. 16; þér skulud ecki lengur stynja med sjálfum ydur, bídandi eptir arfleidslunni, sem er endurlausn ydar líkhama, Róm. 3, því hún er þá nálæg; þér skulud ei lengur kveljast í fángelsi þessa daudliga líkhama, því þetta er dagur endurnæringarinnar, Act. 3, dagur endurfædíngarinnar, Matth. 19, dagur endurlausnarinnar, Eph. 4 dagur endurnýúngar allra hluta; þá munud þér ecki framar syrgja þá Guds mynd, er þér í Adam topudud, því þér munud sjá í skýum himins hinn annann Adam, sem er Drottinn af himni, 1 Cor. 15, og þó hold af ydar holdi, hvor ad er ydar bródir, og þó ydar dómari, ydur ad øllu samlíkur, Ebr. 2, ad syndinni frátekinni, en þó ímynd síns Fodurs dýrdarfullrar persónu, Ebr. 1; hvor ydar forgengiliga líkhami mun forklára og samlíka gjora sínum dýrdligum líkama, Phill. 3. Lítid upp, þér sem lengi hafid leitad ad því, sem þar uppi er, Cól. 3, þá skulud þér þad finna; upphefjid ydar hofud, sem ásamt allri sképnunni hafid med útréttu hofdi bedid eptir ydar endurlausn, Róm. 8, og sjáid ydar Hofud komanda í skýum himins. Lítid upp, þér sem med áhyggju hafid lengi þrád eptir hinni himnesku Jerúsalem, Gal. 4, sem þar uppi er, og gángid nú inní hana; þá mun Drottinn segja: komid þér, sem naktir erud, eg mun géfa ydur hvítan skrúda, og fá pálmavid í hendur ydar: komid þér, sem þyrstir erud, eg mun dryckja ydur af straumnum lifanda vatns, Jóh. 4: komid þér, sem húngradir erud, eg mun metta ydur af nægdargjædum Guds húss, Ps. 36: komid þér, sem erfidid, og þúnga erud þjádir, eg mun endurnæra ydur, Matth. 11: komid þér, sem sýtid og grátid, eg mun þerra øll tár af ydar augum, Apóc. 7: komid þér, sem borid hafid mitt sæta ok, og mína léttu byrdi, eg vil ydur endurgjalda med eylífri þýngd dýrdarinnar, 2 Cor. 4: komid þér, sem reiknadir erud fyrir afrak og hreinsun veraldar, eg vil setja ydur til bords med Abraham, Isaak og Jacob, Matth. 8: já, komid, blessud børn míns Fodurs! og eignist þad ríkid, sem ydur er fyribúid frá upphafi veraldar, Matth. 25. Kom, o,

Herra Jesú, kom og innleid oss í þetta fagnadarsæla Lambsins brúdkaup og þína dýrd, þú sem lifir og ríkir ad eylífu, amen!

Þridja Sunnudag í Adventu.

Gudspjallid, Matth. 18.

Í þann tíma: en þá ed Jóhannes heyrdi í bøndunum verkin Christí, sendi hann út tvo af sínum lærisveinum, og lét segja hønum: ertú sá, sem koma skal, eda eigum vér ad vænta eins annars? Jesús svaradi og sagdi til þeirra: farid aptur og kunngjørid Jóhanni, hvad þér sjáid og heyrid: blindir fá sýn, haltir gánga, líkþráir hreinsast, daufir heyra, daudir upprísa, og fátækum verda Gudspjøllin bodud, og sæll er sá, sem ecki hneixlar sig á mér. En ad þeim í burtu gengnum, hóf Jesús ad segja til fólksins af Jóhanne: hvad fórud þér út á eydimørku ad sjá? reyr þann, sem af vindi er skékinn? eda hvad fórud þér ad sjá? mann mjúk-klæddann? sjáid, ad þeir sem mjúkann klædnad bera, eru í kónganna húsum. Eda hvad fórud þér ad sjá? einn spámann? eg segi ydur fyrir sann, þann meiri er enn nockur spámann; þvíad þessi er sá, af hverjum skrifad er: sjá þú, ad eg sendi minn Engil fyrir þinni augsýn, sá er þinn veg skal til reida fyrir þér.

Exordíum.

Hversu stór ad sé myndugleiki heil. ritníngar, þad kénnir oss best allra Drottinn Jesús, er hann sagdi vid Gydínga, sem ecki vildu trúa hønum fyrir kraptaverkin, er hann gjørdi: rannsakid ritníngarnar, því þér meinid ydur í þeim ad hafa eylíft líf, og þær eru þad, sem bera vitni af mér, Jóh. 5. Vel hefir Jesús þetta hverutveggja samantekid, ad høndla um eylíft líf, og bera vitni af sér, því þad er eylíft líf, ad þeir þecki þig sannan Gud ad vera, og þann þú sendir, Jesúm Christum, sagdi hann, Jóh. 17. Án Jesú vitnisburdar verdur einginn hólpinn, og hver sem hann hefir og medtekur, hann hefir lífid í sér blífandi, og kann ecki ad fara á mis vid sáluhjálpina; þar um vitnar St. Pétur, Act. 4: ad ei sé í ødrum hjálprædid, og ad þar sé eckért annad nafn mønnunum géfid undir himninum, í hverju oss byrji sáluhólpnum ad verda, enn nafnid Jesú Christí. Nú, þar ed heil. ritníng høndlar um svo mikla og vegliga hluti, hvad kann henni þá jafnt edur samlíkjandi ad kallast, af øllu því, er syndugir menn hafa mætur á. Jesús sagdi vid kvinnuna í Samaría, ef þú vissir Guds gjøf, og hvor sá væri er vid þig segir: géf mér ad drecka, þá mundir þú bidja hann ad géfa þér lifandi vatn, Jóh. 4; en eg vil segja: Gud gjæfi, menn þecktu Gud vid sig talandi í heil. ritníngu, þá mundum vér fúsari vera ad drecka af hans nádar-straumum, er þar út af fljóta. Hver hefir kénnt oss ad þeckja Gud vorn skapara? hver hefir opinberad oss hans vilja? hver hefir vísad oss veginn hønum eptir ad fylgja? hver hefir upplokid vorum augum, ad vér þeckjum syndina? hver hefir sýnt oss hvørnin vér ættum ad blídka Gud, nær hann reidur er, og fá hennar kvittun? hver hefir opinberad oss leyndardóm heil. Guddómsins þrenníngar, dýrd Fødursins, elsku Sonarins, ástgjafir Heilags Anda? hver hefir sýnt oss þad, sem margir konúngar og spámenn girntust ad sjá, og sáu þad ecki, Lúc. 10, þad sem hulid var fyri spekíngum og vitríngum, en nú er opinberad smælíngjum? Matth. 11. Hefir ecki hinn nádugi Gud oss allt þetta auglýst og fyrir eckért géfid í heil. ritníngu, fyrir sinn eingétinn Son, sem er í hans skauti, Jóh. 1. Af þessari andligu féhyrdslu audgadi Jesús læri-

sveina Jóhannis, þegar þeirra meistari sendi þá til hans, ad frétta hann ad, hvert hann væri sá sem koma skyldi, edur ættu þeir eins annars ad vænta: ecki í þeirri meiníngu, ad Jóhannes vissi þad ecki sjálfur, því hann hafdi ádur vid hann talad, Matth. 3, heldur til þess, ad þeim hjálpad yrdi i þeirra andligu fáfrædi, hvad hinn gódi meistari Jesús gjordi med því móti, ad hann vísar þeim til verkanna, sem af honum gjordust, og undir eins til ritnínganna, sem um Messíam spádu; og þó ad hvert eitt af þeim kraptaverkum, sem hér standa í Gudspjallinu, sé nóg til ad vitna þar um, ad hann Guds Sonur væri, þar Gud er alleina sá, sem dásemdarverkin gjorir, Ps. 71, þá er þó eckért þeirra, sem svo berliga vitni um embætti Messíæ, svo sem þad sídasta, er hér stendur: fátækum verda gudspjollin bodud; hver blessud ord vér viljum í þetta sinn oss fyrir hendur taka, og af þeim sérdeilis tvent hugleida, sem er 1) **Um þá fátæku, er hér nefnast.** 2) **Um þad Evangelíum, er þeim bodad verdur, med þeim lærdómum, er þar af leida.**

Þú, miskunsami gódi Gud! sem oss hefir med ljósi þíns Sonar Evangelíí, vísad hinn rétta veg sáluhjálparinnar, vertú í verki med oss, ad vér þetta framkvæmt gétum, þínu nafni til dýrdar, en oss til eylífrar velferdar, amen!

Utleggíngin.

Fátækir, sem hér nefnast, eru ecki alleinásta þeir, sem vantar audlegd heims þessa, heldur og allir þeir, sem á einhvorn hátt eiga vid bágan kost ad búa. Davíd var ríkur kóngúngur, og hafdi aura-nægtir, þó segir hann, Ps. 9: miskuna mér, og lít á fátækt mína. Nú kunna menn þó ecki ad mótsegja því, ad vor Frelsari, ámedan hann umgéckst hér á jordunni, hefir sérílagi útvalid hina fátæku og audvyrdiligu fyri heiminum; sjálfur var hann í fátækt alinn, hans blessud módir féck eckért annad rúm í gésta-herberginu, enn einn stall, til ad fæda hann í heiminn, Lúc. 2, sem á allra hluta vald, bædi á himni og jordu; hans fóstur-fadir var einn trésmidur, Matth. 13, sem nærdi sig af handbjorg sinni; hans lærisveinar voru fátækir fiskimenn; flestallir þeir, er hann umgéckst med hér á jordunni, voru fátækir og umkomulitlir. Skammast þín ecki þessvegna fátæktarinnar vegna, kristinn madur! fyrst hann hefir hana útvalid, sem á þó allt silfur og gull, og oll dýrin í skóginum, Ps. 50. Ærlig fátækt er heilaglur hlutur, þar hann hefir vígt hana, sem einn er heilagur, og þó alleina ríkur. Fyrilít og ecki fátækann, þú sem audugur ert, því þad er ad forsmá hans skapara, sem gjordist oreigi þinna vegna; edur því skyldu menn þann óvyrda, er Gud hefir svo mikils vyrdt, ad hann hefir fyrir hann pínst, og látid honum sitt Evangelium opinbera? En hvar fyrir mun vor Frelsari segja hér, ad Evangelium sé fátækum bodad? sannliga, fyrst þessvegna, ad Jóhannis lærisveinar þeckja mættu, ad spádómur Esaj. 61, uppfylltur væri; en Guds andi, sem fyrir Esaiam taladi, hefir gjorla fyrir séd, ad ei mundu þeir margir verda, er Christum medtæki, sem lifdu í velgengni heims þessa, svo sem raun gaf vitni. Skuli menn og sannleikann segja, þá kémur fátæktin betur saman vid Krists Evangelium, enn ríkdómurinn; hans ríki var ecki af þessum heimi, Jóh. 18, og því er ecki von til, ad þeir muni vel skipast undir hans stjórnan, sem hafa gullhnottinn fyrir sitt athvarf, og ei vita af annari sælu ad segja, enn audæfum heims þessa; þarfyrir sagdi Jesús fordum daga um hinn ríka ýngismann, ad hægra væri úlfbaldanum ad gánga í gégnum nálaraugad, enn ríkum manni inn í himnaríki, Matth. 19; ecki þessvegna, ad hann ríkur var, heldur af því hann ángradist, þegar Drottinn sagdi ad hann skyldi géfa eigur

sínar fátækum, og fylgja sér eptir. Já, sannliga á fátæktin og armóður betur við Guðs Evangelium, enn ríkdómur mikill; því segir og Jakob Postuli, Kap. 2: heyrið, bræður mínir elskuligir! hefir ei Guð útvalið fátæka heims þessa, að þeir verði auðugir í trúnni, og erfingjar þess ríkis, er hann heitið hefir þeim, er hann elska. En þar er næsta hætt við, að þeir muni ecki hafa mikla ást á Guði, sem ástunda mikið aurasafn; hvar fyrir Pálus segir, að þeir sem ríkir vilja verða, þeir falli í freistingar og snörur, og margar girndir skaðligar og heimskuligar, sem steypa manninum í fordjörfun og ólucku, 1 Tim. 6. Og hér kveður svo ramt að, að Endurlausnarinn segir: þér getið ecki undir eins Guði þjónað og Mammóna, Matth. 6. Og, því verr! hvað mörg eru þau dæmin, að menn elska meir akneyti sín og búgarða, enn Drottins kvöldmáltíð, sem þó er öllum tilboðin, þar fyrir lætur hann blindum, höltum og vönuðum samansafna, Lúc. 14. Vér erum áhyggjusamir eins og Martha, og mæðumst í mörgu, en fáir hyggja að því, að eitt er nauðsynligt, eður að útvelja það góða hlutskiptið, eins og María, Lúc. 10, eður að hafa þjáning með Guðs fólki, heldur enn Egyptalands auðæfi, eins og Móses, Hebr. 11. En þótt að þessu sé nú svo varið, munu þá allir útlokaðir frá Evangelió, þeir eð ríkir eru, en hinir allir innteknir? fjærri fer því. Abraham hafði Guð gefið gull og silfur, þræla og ambáttir, úlfalda og asna, naut og sauði, Gén. 24, og þó kallast hann faðir trúaðra, Róm. 4, og það var honum til réttlætis reiknað, að hann Guði trúði, Róm. 4, og því Evangelio, er Guð honum sjálfur boðaði, að í hans sæði skyldu blessast allar þjóðir, Gén. 22. Job var ríkismaður, og var hann þó Guðs vinur, Job 1, og 42. Davíð, Jósaphat, Ezechias, og ótal fleiri í gamla Testamentinu, voru maktarmenn, og þó eru allir þeir fyrir Evangelium trúarinnar hólpnir orðnir. Og að menn viti, að það ecki öðruvís er í nýja Testamentinu, þá er það alkunnugt, að Nicódemus var einn höfðingi Gyðinga, þó kom hann til Jesúm á náttarþeli, og þáði undirvísun af honum, Jóh. 3. Jairus var samkunduhöfðingi, þó leitaði hann Christi hjálpar, Marc. 5. Um hundraðshöfðingjann sagði Jesús sjálfur, að hann hefði ecki fundið þvílíka trú í Israel, Matth. 8, og hefir hann án efa enginn smælingi verið, þar hann uppbygði Gyðinganna samkundu, Luc. 7. Jóhanna hústru Chúsæ, er var ráðsmaður Heródis, Lúc. 8, hefir verið rík kona, þó trúði hún á Drottinn. Jóseph af Arimathia var einn ráðherra og auðugur, þó var hann lærisveinn Christi, Matth. 27. Cornelius var ríkur, þó vottar Engillinn um hann, að hans bænir og ölmusugjörðir séu uppstignar fyrir Guð, Act. 10. Dionysius Areopagita var ráðherra í Athenuborg, Act. 17; Pálus Sergius var hirðstjóri, og þó létu báðir þessir skírast, og tóku kristni af Páló, Act. 13. Og hvör kann öll þvílík dæmi upp að telja? Og svo sem að ecki eru allir ríkir þessari Guðs náð fráskildir, svo verða og ecki heldur allir fátækir hennar hluttakandi. Jesús læknaði ecki alla halta eður blinda; svo hefir hann ecki heldur gjört alla fátæka sáluhólpna, jafnvel þótt hann fyrir alla liðið hafi. Fjærri sé því, að fátæktin kunni nockrum að afreka himnaríki, fyrir sjálfa sig. Svo sem Guð hefir bölvað þeim, er réttlætir þann fátæka, fyrir hans fátæktar sakir, og áfellir hinn ríka fyrir hans ríkdóms skuld; svo gjörir hann og sjálfur hvörugt í sínum réttláta dómi, því hjá honum er eckert

manngreinar álit, heldur á öllu fólki, er gjörir hans vilja, hefir hann þóknan, Act. 10. Ad sönnu er ríkdóminum hættara enn fátæktinni; en svo sem margur, því verr, brúkar audæfin til óhófs og drambsemi, til ad undirþrycka hinn volada og litilmagnann, svo er og fátæktinni ei heldur altíd óhætt, og því afbad Agúr hêna, ad ei neyddist hann til ad stela, Ordsk. 30. Hvorttveggja þetta er eptir því, sem med þad er höndlad. Ölmusugjördir Cornelii voru Gudi eins þeckar, Act. 10, og smápeníngar eckjunnar, sem lagdi meira í Guds kistuna af sínum fátækdóm, enn allir hinir ríku, Lúc. 21. Þar eru fátækir, sem ecki vilja erfida med höndunum, og læra því ad stela; þar eru fátækir, sem öfunda hina ríku, formæla þeim fyrir einga adra sök enn þá, ad Gud hefir þeim meira lánad, hvor þó gjörir bædi fátækann og ríkann eptir velþóknan sinni, Ordskv. 22, svíkja þá í allri höndlan; meina ad þeir svo gjöra megi ad saklausu; hælast þar um í sinn hóp; hjálpa ödrum til ad breita þannin, og kalla þvílíkt ad gjöra kjærleikans verk, svo sem hinn ríki eigi aungvan rétt á sér, nema þann, er hann nær med ofbeldi; þeir una fátæktinni ílla, og stunda med öllum hætti, med réttu og raungu, ad drífa hana frá sér. Munu þetta vera þeir fátækir, er Jesús hér um talar í Gudspjallinu, brædur mínir? lángt er frá því, heldur þeir ed fátæktina og allan annan Guds kross med þolinmædi lída; sá ed lætur sér nægja med sinn deildann verd. Gud telur ecki peninga þína, kristinn madur! heldur mælir hann þitt hugarfar. Hann er eingannvegin réttiliga fátækur, sem gjarnan vildi taka allt frá öllum, ef hann mætti, jafnvel þótt eckért hafi hann, eins og sá er ecki ríkur, sem vill meira hafa, þótt hann hafi alls nægtir, svo er og hinn ecki fátækur fyrir Gudi, er med hjartanu gapir yfir öllu því hinn ríki á; hinn ríka kann og ecki ad skada hans ríkdómur, ef hann brúkar hann Gudi til dýrdar, og náúnganum til gagnsmuna; sá er ecki treystir uppá óréttindin edur ránglætid, edur heldur sig til þess, sem ad eingu er neitt; vilji honum ríkdómur til, þá festir hann ecki hjarta sitt vid hann, Ps. 62; hann reisir hinn fallna, styrkir mál eckjunnar og hins födurlausa, upphefur sig ecki í hjarta sínu, heldur fellst á Jakobs ráð, er hann segir Kap. 1: sá sem ríkur er, hrósi sér í læging sinni. Og fyrir því ad Gudi hefir þóknast margann audugann ad gjöra, til ad audsýna í því, svo sem öllu ödru, sína gjæsku vid mannanna sonu, en annars vegar er næsta hætt vid, ad audurinn, sem er fagur, megi blinda mannsins hjarta, þá gjörir St. Páll ráð fyrir þeim, sem ríkir eru í kristiligri kyrkju, 1 Tím. 6, (svo lángt er frá því, ad þeir séu frá Evangelio útilokadir) segjandi: þeim, sem ríkir eru í öld þessari, prédika þú, ad þeir ecki metnist í hjörtum, og treysti ecki á audæfin, heldur á hinn lifanda Gud, sem oss alla hluti ánægjanliga géfur til notkunar, ad þeir séu gódgjarnir, ad þeir séu ríkir í gódum verkum, séu gjafmildir og fúsir á ad medbíta, safnandi sjálfum sér gódum grundvelli til hins eptirkomanda, svo ad þeir hreppi eylíft líf. Fari nú nockur þessum Postulans rádum fram, þá er svo lángt frá því, ad hann fari hlutlaus af Guds velgjörníngum í Evangelio, ad hann hefir meiri orsök og efni til ad gjöra þad Gud hefir í Evangelio bodid, heldur enn hinn, sem snaudur er; eda hvad er þad ad Kristur segir, ad ei skuli vatnsdryckur ólaunadur vera í lærisveins nafni géfinn? Matth. 10; hvad er hitt er hann býdur: ad menn skuli gjöra sér vini af hinum rángláta Mammóna, svo ad þeir medtaki oss í eylífar tjaldbúdir? Lúc. 16. Allt er þetta til þess sagt, ad madurinn lockist

með Guðs náðar fyrirheitum, til að styrka hann með hans gáfum, og náúnganum að gagna; en ef öðruvís er, þá klingir þar og önnur bjalla, hún lætur á þennan hátt hjá Lúc. 6: vei yður, sem ríkir eruð, þér hafið yðar huggun úttekið. Og Jakob talar nockuð sterkorðt þar um Káp. 5, segjandi: nú vel, þér auðugir, grátið og veinið yfir hörmúngum yðar, sem yfir yður koma munu; yðar auðæfi eru fúin, yðar klæði eru uppetin af mol, yðar gull og silfur er ryðgað, og þeirra ryð vitnar á móti yður, og mun uppeta yðar hold svo sem eldur; þér hafið geymt féssjóðinn til hinna síðustu dagana; sjáið laun verkamannanna, sem hafa slegið yðar lönd, er þér hafið innihaldið, þau hrópa; hróp þeirra, er yrkt hafa, er inngengið í eyru Drottins allsherjar. Þann veg hefi eg nú sýnt, bræður mínir! að ríkdómur og fátækt eru Guði jafnkjær, þegar með hvörttveggja er réttiliga farið. Því vil eg þess ei dylja, að eg hygg að Frelsarinn í þessa dags Evangelió innibindi þá í þessu orði, sem hann talar um, Matth. 5, segjandi: sælir eru andliga voladir, því að þeirra er Guðs ríki; þetta sýnist ráða meiga af sjálfum spádómi Esajæ 61, til hvörs að Frelsarinn vísar Jóhanni í andsvari sínu; hvör spádómur svo hljóðar: Andi Drottins er yfir mér, af því hann hefir smurt mig; hann hefir sendt mig að boða Evangelium þeim hógværu, og að binda við þá, sem í hjörtum eru sundurknosaðir; þetta skilst mér að vera sama og andliga voladir, Matth. 5; það eru þeir, sem að til þess finna, að í þeim, það er í þeirra holdi, býr eckért gott, Róm. 7; þeir eð þeckja, að þeir hafa skort á þeirri hrósuninni, sem fyrir Guði gildir, Róm. 3; þeir eð með hinum fortapaða syni auðmýkja sig fyrir sínum föður, Lúc. 15; þeir eð með tollheimtumanninum voga ecki að upplypta sínum augum til himins, heldur berja sér á brjóst og segja; Guð vertú mér syndugum líknsamur! Lúc. 18. Þeim, er svo eru andliga voladir, og reikna sig svo orfátæka af öllu því, sem fyrir Guði gilda kann, að þeim mislíkar allt á sjálfum sér, þeim hygg eg að bæði fyrst og síðarst tilheyri Evangelium, hvört heldur þeir ríkir eru eður fátækir, því svo segir Drottinn, Esa. 66: á þann lít eg, sem fátækur er og sundurkraminn í anda, og skélfist fyrir orðum mínum. Þegar Guðs Sonur kom í heiminn, þá vildu menn af verkunum réttlátir verða; en hvað segir Jesús þar um? nema yðar réttlæti yfirgnæfi meir enn hinna Skriftlærðu og Phariseanna, þá kunnið þér ecki inn að gánga í Guðs ríki, Matth. 5. Þá tíunduðu þeir myntu, anís og kúmen, það var þeirra Guðsþjónusta; en gleymdu því sem mest var í lögmálinu, dómunum, miskunseminni og trúnni, Matth. 23. Þá færðu þeir stórar fórnir Marc. 7, á Herrans altari, og ætluðu þar fyrir hólpnir að verða. En Drottinn segir þar um, Esa. 66: hvör eð slátrar nauti, það er, sem hann slægi mann í hel; hvör sem offrar nockrum smáfénaði, það er, sem hann hálsbryti hund, svo mikið gildti sú útvortis Guðsþjónustan í hans augum. Þar fundust ecki margir, sem gjörðu svoddann játning fyrir Guði, sem Davíð; heldur hét það svo: eg þacka þér Guð, það eg em ecki eins og aðrir menn, Lúc. 18. Þessir þóttust ríkir vera af góðum verkum, og jafnvel öðrum lána kunna; en hvað segir Jesús við Biskupinn í Laodicea, þú segir: eg em full-ríkur og hefi einskis þörf; en þú veitst ecki, að þú ert aumur og vesæll, blindur og nakinn, Apoc. 3; og það hygg eg segja mætti um múga manns á þeim dögum. Þar fyrir var Evangelium fátækum boðað, þar fyrir flycktust tollheimtumenn og bersyndugir til Jesúm, Lúc.

15; þarfyrir komu jafnvel heidnir menn á hans fund; þarfyrir sagdi hann til þessa fólks, Matth. 21: sannliga segi eg ydur, ad tollheimtumenn og pútur munu gánga framar ydur inn í Guds ríki; því Jóhannes kom til ydar med réttlætisins veg, og þér trúdud honum ecki, en tollheimtumenn og pútur trúdu honum, en þér sem sáud þetta, ydrudust ecki eptir á, svo ad þér trydud honum. Og hofum vér nú svo nockud heyrt þar um, hvilíkir ad þessir fátækir séu, sem vor Frelsari talar um í andsvari sínu til Jóhannem.

Nú viljum vér hér eptir nockud um sjálft Evangelium tala, sem þeim bodad verdur. Menn kynnu ad efast um, hvornin þad skilja eigi, ad Jesús segir hér alleina, ad fátækum séu Gudspjollin bodud, þar svo St. Páll vottar, Tit. 2, ad heilsusamlig Guds nád sé opinber ordin ollum monnum. Hér byrjar oss þad ad athuga, ad jafnvel þótt Kristi Evangelium sé ecki nema eitt, þá verdur þó eitt og hid sama Evangelium med tvofoldum hætti prédikad, sá eini hefir nockud af logmálinu altid med sér, og frammbýdur Guds nád géfins veitta med forordi, ef menn ydrast syndanna og af þeim láta. Þvílík var sú prédikun Kristi, er Markús umgétur, Kap. 1: Jesús kom í Galileam, prédikandi Evangelium Guds ríkis, segjandi: tíminn er uppfylldur, Guds ríki er komid, gjorid ydran, og trúid Evangelió. Þess-háttar var prédikun Jóhannis Baptistæ, er hann sagdi: gjorid ydran, því Guds ríki er nálægt; oxin er sett til rótar trjánna, hvert þad tré, sem ecki ber gódann ávoxt, skal upphoggvast og í eld kastast, Matth. 3. Hér er Oleum Evangelii blandad med sterku logmálsins víni, til lækningar þeim, sem medal ræningja hrafadir voru, Lúc. 10. Med þessum hætti á Evangelium enn nú ad kénnast í Guds sofnudum, hvar inni ad eru bædir vondir og gódir, Matth. 13, og þannveg byrjar Guds fjársjódum út ad skipta í hentugann tíma, svo hvor einn fái þad honum ber, því ei kom Jesús til ad upplevsa edur afmá, heldur til ad uppfylla logmálid, Matth. 5. Guds nád í Evangelio hrýn ecki á manninum fyrir utan eina lifandi trú; undan einni lifandi trú verdur ad gánga sonn ydran; sonn ydran er aldrei nema med sonnu ángri og hjartans trega; tregi hjartans kann ecki í manninum ad uppvekjast fyrir utan þeckíngu syndarinnar; þecking syndarinnar frámkémur af logmálinu, Róm. 7; hvar fyrir þótt ad logmálid gjori aungvan hólpinn af sjálfu sér, samt þjónar þad undir Evangelium, trúndum manni til sáluhjálpar, svo þegar bókstafurinn hefir deydt, þá lifgar andinn, 2 Cor. 3; þegar logmálid hefir sundurmarid, þá læknar Evangelium; þegar manneskjan af logmálinu þeckir, ad hún hefir eckert annad forþénad enn Helvíti, Guds reidi og eylífann dauda, þá tekur trúin vid honum og gjorir hann lifandi aptur fyri Jesú dauda, og endurnýar hann til ad gjora framvegis Guds vilja. Þessa atferd brúkadi hinn ædsti Biskup og mikli Hyrdir sannonna optast til ad leida synduga menn til Guds ríkis; þá sonnu brúkudu og allir hans þénarar um alla æfi. Nói var réttlætis prédikari, 2 Pét. 2. Nathan straffadi Davíd, ádur enn hann huggadi hann, 2 Sam. 12. Atferd Jóhannis Baptistæ, er ollum kunnug, Matth. 3. Svo er nú þessi hinn almenniligi háttur og máti til ad prédika Evangelium, sem allir Guds-ords þénarar eiga ad vita og brúka. Annar er sá, sem tilhlýdir ángrádum og sturludum manneskjum, þeim sem allareidu hafa þeckt syndina, og svo eru af hennar umþenkingu sundurmardir, ad þeir reikna sig óverduga Guds nádar, og svo fá-rádir, ad þeir vita ecki hvad

þeir eiga af sér ad gjöra, þeckja ad sönnu Guds náð, en ofbýdur þó stærd syndanna; þeir vita ad Sól réttlætisins, Jesús Kristur, er þeim upprunnin, Mal. 4, en fyrir því ad þeir treystust ecki til ad lypta sínum augum til himins upp, Lúc. 18, og ad þoka syndanna skilur á millum Guds og þeirra, Esa. 59, þá sá þeir ecki ígégnum hana séd (fyrr enn Heilagur Andi rýdur trúarinnar smyrslum á þeirra hjartans augu) hvad fagurt hún skín; þeir þeinkja heldur á stærd syndanna, enn til fjølda Guds miskunsemda, og í einu ordi ad segja, þad eru þeir fátækir, er sérílagi um talad er hér í Gudspjallinu; þeim tilheyrir Evangelium eintómis án løgmálsins strøungu hótana. Hvarfyrir? Þviad Guds Andi hefir allareidu verkad allt þad, sem løgmálid átti ad verka, sem er, þeckingu syndanna og sanna ydran, er af henni kémur; þeim verdur bodad, ad hvar sem syndin yfirgnæfi, þar yfirgnæfi nádin miklu framar, Róm 5; þeim verdur sagt, ad Mannsins Sonur kom til ad kalla syndugа, en ecki réttláta til ydrunar, Matt. 9; þeim á ad prédika, ad blódid Jesú hreinsi þá af øllum syndum, 1 Jóh. 1; og þó ad þeirra syndir séu raudar sem blód, skuli þær eins hvítar og snjór verda, Esa. 1. Þeim segir Davíd, Ps. 34: nálægur er Drottinn þeim, sem sundurkrámdir eru í hjørtum og harmþrúngnir í anda. Til þeirra segir Esajas, Kap. 55: heyrid þér, sem þyrstir erud, komid til þessara vatna, og sá ed eingann pening hefir, komid, medtakid og snædid; komid, segi eg, og fáid ókeypis og fyrir eckért, bædi vín og mjólk. Til þeirra hrópar sjálfur Jesús, sem borid hefir syndir veraldarinnar, Matth. 11: komid til mín allir þér, sem erfidid og þúnga þjádir erud, eg vil ydur endurnæra; til alls þessa segir øll heil. Guddómsins þrenning, amen! Ezech. 33. Þér segid, af því ad vorar yfirtrodslur og syndir liggja á oss, þar fyrir visnum vér upp í þeim, hvørnin skyldum vér mega lifa? Þá seg þeim: svo sannarliga sem eg lifi, segir Drottinn, þá vil eg ecki dauda hins ógudliga, heldur ad hann snúi sér og lifi. Ecki eru þess dæmi, ad Fadir miskunsemdanna hafi nockurn þann frá sér rekid, sem til hans komid hefir, Jóh. 6. Þetta er Evangelium fridarins, sem hér bodad verdur, Esa. 52; lát því ei, syndugur madur! þína sálu vera óróliga í þér, því þú hefir frid vid hann fengid, hvørs óvinur þú varst, þegar hann gaf sinn Son í daudann fyrir þig, Róm. 5. Þad skédur hjá gódum kóngum, nær þeim fædist einn sonur, ad þeir géfa einhvørn bandingja lausann, en Gud Fadir lét hrópa til allrar veraldar í síns Sonar fædingu: fridur á jørdu og mønnum gódur vilji! Lúc. 2. Þetta er Evangelium fagnadarins, Lúc. 2; því Englarnir súngu: eg boda ydur mikinn føgnud, þann er skér øllu fólki. Lát þér því ecki svo ógna syndir þínar, þótt þær yfrid margar séu og stórar, ad þú ecki undir eins glødjist í Gudi heilsugjafara þínum, Lúc. 1. Meiri gledi er í himninum, segir Jesús, yfir einum syndara, sem ydran gjørir, heldur enn yfir níu og níutíu réttlátum, Lúc. 15. Nú fyrst ad sjálfur Gud og hans Heilagir fagna svo mjøg þínu apturhvarfi, því skyldir þú þá hryggur vera? Þetta er Evangelium Guds nádar, Act. 20, og embætti forlíkunarinnar, 2 Cor. 5; en þú hrædist øll þín verk eins og Job, og veitst ad jafnvel þitt réttlæti er svo sem nidlags-fat, Esa. 64. Nú er þetta nádarinnar Evangelium, í hvørju syndaranum verdur frambodin nád út af nád, en ef þad er af nád, þá er þad ecki af verkunum, segir Postulinn, Róm. 11. Þín verk eru vond, en þetta er þó Evangelium gódra hluta, Róm. 10. Þitt hjarta fordæmir

þig; en Jóhannis segir þó, ad Gud sé meiri þinu hjarta, og viti alla hluti, 1 Jóh. 3; veit hann alla hluti, þá veit hann og þad, ad þú ert andliga voladur, því vill hann þér himnaríkid géfa, Matth. 5. Enginn er svá snaudur, er hann á heilt kóngs-ríki, þó er syndarinn ríkari, þegar hann á Guds-ríki, og verdur þá ríkastur, þegar hann er sem fátækastur, og máttugur, þegar hann veikur er, eins og St. Páll, 2 Cor. 12. Veit Gud alla hluti, þá veit hann og þad, ad þig húngrar og þyrstir eptir réttlætinu, Matth. 5; en ef þú, sem vondur ert, kant ad géfa bornum þínum gódar gáfur; ef þú, sem ert alinn í synd, mundir ei neita daud-þyrstum manni vatns-dryckjar, mun þá Gud, sem er alleina gódur, téfja lengi ad svala þér med Heilogum Anda, þá þig lángar eptir honum, svo sem hjörtinn eptir ferskú vatni, Ps. 42. Þú fellur í þær syndir, er Gud hefir þér ádur fyrigéfid, og þad optar enn einusinni; þad er illa gjort, lát þig þad af hjarta ángra og syndga ei þaminn framar, ad þú ecki uppausir brunn miskunarinnar, en gjæt þó þess, ad þetta er Evangelíum forlíkunarinnar, 2 Cor. 5. Kristur er kénnimadur ad eylífu, Hebr. 7, og situr til Fodursins hægri handar til ad bidja fyrir oss óaflátanliga. Jesús skipadi Pétri ad fyrirgéfa sínum bródir, sjotíusinnum sjo-sinnum, Matth. 18. Hugsa ecki ad Fadir miskunsemdanna muni vera sídur nádugur, enn hann ætlar til ad þú skulir vera, sérdeilis þar hann segir: verid miskunsamur, svo sem ydar Fadir er miskunsamur, Lúc. 6; en brúka samt ecki þessa Guds nád til hirduleysis, edur til ad géfa holdinu taum; hæd ecki ad honum, sem augad hefir skapad og eyrad hefir plantad, Ps. 94, og er hjartnanna og nýrnanna ransakari, Apoc. 2, því hann lætur ecki ad sér hæda, Gal. 6; hafi Gud fyrirgéfid þér margar syndir, þá vit ad þér er þess vandara; þeink á þann tíma, hvorsu ad syndin var þér óbærilig, ádur enn Gud huggadi med Evangelió, hún mun þó betur bíta, ef þar kynni ad koma, ad hann yrdi fyrir alvorn reidur. Slockvid ecki Heilagan Anda, segir Páll Postuli, 1 Thess. 5; gjæt ad því, syndugur madur! því kanské hann verdi ecki svo hægt aptur ad kveikja. Sjá, nú ertu heilbrygdur, sagdi Jesús vid þann, sem hann læknadi vid dýkid Bethesda, syndga nú ei framar, ad ei hendi þig annad verra, Jóh. 5. Þú hefir eitt sinn legid vid dýki Guds nádar og Engill hins mikla ráds hefir svo hrært þad, ad þér vard til andligrar heilsubótar; sjá til, ad þú ecki aptur missir heilsuna, og verdir svo ad kvarta um med þessum manni, þad þú aungvann fáir, sem ad kasti þér í dýkid, þegar Jesús er frágenginn. Hafi hann eitt sinn útrekid Djofulinn frá þér, þá gjalt varhuga vid, ad ei hversi Satan aptur, og taki sjo anda sér verri, og verdi svo þitt hid sídara argara hinu fyrra, Lúc. 11. Nú hefi eg svo med fám ordum sagt, brædur mínir! hvílíkt ad sé þad Evangelíum, sem fátækum bodad verdur. Þennan veg géck Jesús til ad leita ad þeim, sem annadhvort harmþrúngnir voru, og sundurkramdir í mótmælinu, edur særdir og lemstradir af tilfinníngu syndanna. Hann hafdi ecki morg ord vid hina berjsyndugu í Simons húsi, hann tók ordalaust hennar forsvar á hendur, og sagdi: ad henni fyrigjæfust hennar morgu syndir, af því hún elskadi mikid, Lúkas 7. Hann skipti ecki morgum ordum vid hina blódfallssjúku, er géck bak til vid hann, og snerti fald hans klæda, hann sagdi alleina: vertú hughraust, mín dóttir, þín trúa gjordi þig heilbrygda, Matth. 9. Hann hafdi og ecki lángordt vid hinn limafallssjúka, er þeir létu síga ofan af þakinu nidur fyrir hans blessadar fætur

hann reisti hann strax upp með þessu hugggunar orði: vertu hughraustur, sonur! þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, Matth. 9; hann átaldi ei stórum hórkonuna, til hvörrar hann sagði: kona! hefir nockur fordæmt þig? en hún kvað nei við; þá sagði hin eylífa Gjæska: svo fordæmi eg þig ecki heldur, far burt, og syndga nú ei framar, Jóh. 8; enginn er því-líkur Guðs velgjörningur, af öllum þeim fjölda, sem hans föðurlig náð hefir tjáð syndug-um mönnum, sem þessi. Enginn húngraður verður svo feginn að eta, enginn þyrstur að drecka, enginn nakinn að klæðast, enginn þreyttur að hvílast, enginn útlægur að ná lands-vistum aptur, enginn sjóhrakinn landinu, enginn sjúkur batanum, enginn þræll frelsinu, eng-inn fjötraður lausninni, svo sem fátækur verður evangelió, og einn syndari, sem einskis von á, nema eylífra helvítis písla, svo sem hann verður því feginn, segi eg, að Guðs náðar ljós skín í hans hjarta, svo að hann sér með trúarinnar augum, að hans syndir kvittar eru. O, Herra Jesú Christe! þú saklausa lamb Guðs, sem burtuber allar veraldarinnar syndir! kénn þú oss að þeckja vorn óverðugleik; drag þú skýluna frá vorum-dofru augum, svo að vér mættum sjá vora blygðan; straffa þú syndina í oss með sannri iðran og ángri hjartans fyrir það illa, sem vér frá barnæsku vorri höfum drýgt ámóti þér; og þá vér erum svo niðursleginir í hjörtum vorum, og þín volduga hönd er oss svo sterk orðin, þá rétt oss aptur þína náðarhönd, að vér ei söckvum í djúp örvæntingarinnar, heldur forlátum oss þar uppá, að þú sért oss af Guði géfinn, til réttlætis, til helgunar og eylífrar endurlausnar, 1 Cor. 1; bænheyr það, Herra! fyrir þína forþénustu, amen!

Fjórða Sunnudag í Adventu.

Guðspjallið, Jóh. 1 Kap.

Á þeim tíma: Gyðíngar sendu af Jerúsalem Presta og Levíta, að þeir skyldu spyrja hann að, hvör ert þú? Og hann meðkéndist og neitaði því ecki; og hann meðkéndist, segjandi: eigi em eg Kristur. Og þeir spurðu hann ennþá að, hvað þá? ert þú Elías? Hann sagði: ei em eg. Ert þú þá spá-maður? Og hann svaraði nei, ecki. Þá sögðu þeir við hann: hvör ert þú þá? svo að vér megum andsvar géfa þeim, er oss útsendu. Hvað segir þú af sjálfum þér? Hann sagði: eg em hrópanda rödd í eyðimörku, greiði þér götu Drottins, svo sem sagði Esajas spámaður. Og þeir, sem út voru sendir, voru af Phariseis; og þeir spurðu hann að, og sögðu til hans: því skírir þú þá, fyrst þú ert ecki Kristur, eigi Elías, og eigi spámaður? Jóhannes svaraði þeim og sagði: eg skíri í vatni, en sá stóð í miðið hjá yður, hvörn þér þecktuð eigi; hann er sá sem eptir mig mun koma, hvör eð var fyrir mig, hvörs skóþvengi eg em ei verðugur upp að leysa. Þetta skéði í Bethabara, hinumegin Jórdanar, þar sem Jóhannes skírði.

O

Exordium.

Í þessu heilaga Evangelió er tvennt, sem þarf ad athuga; þad eina, ad Jóhannes segist ecki Elías vera, en Jesús segir þó um hann, Matth. 11: ef þér viljid þad medtaka, þá er hann Elías, sá ed koma skal; og hjá Mattheum segir hann, ad Elías kominn sé, Matth. 17; þad er annad, ad hann neitar því, ad hann sé spámadur; en hans fadir Zacharías segir þó um hann, Lúc. 1: og þú, sveinn! munt kallast spámadur hins hæsta. Þetta sýnist hvørt ødru gagnstædt vera; en þess byrjar ad gjæta, sem St. Pétur segir, ad spádómarnir eigi ecki út ad leggjast eptir eigin þótta, því þeir eru ecki ad mannligum vilja til vor komnir, heldur hafa Guds heilagir menn tilknúdir af Heiløgum Anda talad, 2 Pét. 1; og því er enginn vegur betri edur beinni til ad leggja þá út, heldur enn sjálf ritníngin. Hjá Malachíam Kap. 4, segir Andi Guds: sjá eg mun senda Elíam spámann til ydar, ádur enn kémur sá mikli og hrædiligi dagur Drottins; sá Elías er nú Jóhannes í raun og sannleika; han géck undan Guds fólki í anda og krapti Elíæ, svo sem engillinn spádi, Lúc. 1. Elías var einn strángur vandlætari í Guds stad. Jóhannes var og ydranar prédikari. Elías sagdi hinum ógudliga Achab konúngi til synda sinna, 1 Kóng. 21; Jóhannes átaldi Heródem konúng, Matth. 14. Elías upprætti ad miklu leiti afgudadýrkunina úr Ísrael, 1 Kóng. 18; um Jóhannem segir Frelsarinn, Matth. 17, ad hann muni vidrétta alla hluti. Elías bodadi hinn sanna Gudsveg, 1 Kóng. 19; Jóhannes kom med veg réttlætisins, Matth. 21. Um Elíam er spád, Malach. 4, ad hann muni snúa hjørtum fedranna til barnanna, og barnanna til fedranna; og þann sama spádóm þýdir engill Drottins uppá Jóhannem, Lúc. 1. Og ad menn ecki efast um þad, ad Jóhannes sé Elías, sá ed koma átti, þá skrifar Matth. 17, ad þegar lærisveinarnir sáu á fjallinu Elíam og Mósen tala vid Jesúm, er hann forkláradist, þá hafi hann bannad þeim ad segja þá sýn nockrum, fyrr enn hann væri upprisinn, en þeir svørudu: Pharísei segja, ad Elías eigi ádur ad koma; en hann sagdi: Elías á ad sønnu ad koma og lagfæra alla hluti. En eg segi ydur, ad Elías er allareidu kominn, en þeir þecktu hann ecki, heldur gjørdu vid hann hvad þeim líkadi. Svo mun og Mannsins Sonur verda píndur af þeim, þá skildu lærisveinarnir ad hann taladi vid þá um Jóhannem, segir Matthæus. Svo er nú Jóhannes sá rétti Elías, sem koma átti; en þó ecki einn og hinn sami Elías Thesbiter; og svo sem Guds Andi segir, Hós. 3, ad þeir muni leita síns konúngs Davíds, sem þó er ei annad enn Kristur, svo heitir Jóhannes hér Elías, jafnvel þótt hann ecki Elías væri. Í ødru lagi neitar Jóhannes því, ad hann spámadur sé. Hér byrjar ad athuga, ad Gydíngar hafa án efa verid í þeirri villu, ad Gud mundi ecki einasta senda Elíam Thesbiter í eigin persónu til þeirra, heldur og einn annann spámann, líkan Mósi, hvad þeir dregid hafa af sjálfs Mósis ordum, Deut. 18, er hann sagdi: spámann mun Gud ydur uppvekja af brædrum ydar, líkan mér, hønum skulud þér heyra. Hvør ord alleina eiga um Drottinn Jesúm ad skiljast; svo sem St. Pétur þad útleggur, Act. 3. Þad má og ráda af ordum fólksins, er sagdi um Jesúm, Jóh. 6: þessi er sannarliga sá spámadur, sem í heiminn koma skal; eda hvad er þad annad, sem stendur, Maccab. 14, ad Gydíngum og kénnimønnum sýndist ad Símon skyldi vera þeirra hertogi æfinliga, þar til sá vissi spámadur kæmi, 1 Maccab. 14? Vilji menn og grandvarliga athuga spurn Gydínga, þá er hún þann veg: ertú sá spámadurinn? hvad talad sýnist um einhvørn vissann spámann, sem þeir væntu eptir; en svo sem Jóhannes því réttliga neitadi, ad hann væri Elías eptir þeirra meiníngu; svo kvad hann og nei vid hinu med øllum rétti, ad hann sá spámadur væri, sem þeir eptir væntu, jafnvel þótt hann væri spámadur hins hæsta, svo sem hans fadir Zacharías ádur sagt hafdi, og meir enn nockur spámann ad Kristi vitni, Matth. 11; og er þetta ad segja um persónu Jóhannis; en af hans andsvørum eigum vér kristiliga hógværd ad læra; hvar um eg framvegis tala vil; þar til styrki Guds gódur Andi, fyrir Jesúm Kristum, amen!

Útleggíngin.

Hid fyrsta andsvar Jóhannes, er hann gaf sendimønnum Gydínga, er þetta: eigi em eg Kristur. Spurn þeirra var þann veg: hvør ert þú? og sýnist svo sem hann hafi ei viljad bída eptir því, ad þeir spurdu hann ad, hvørt hann Kristur væri, því hann hefir

án efa vitad, þesshattar mundi erindid vera; þarfyrir fortekur hann það strax, og segir: eigi em eg Kristur; og má þar af sjá, hvorsu annt honum hefir þar um verid, ad enginn skyldi svo mikla hluti um sig þenkja; hvar fyrir hann getur og ecki bundist sídar í guðspjallinu, ad tala svo skorinordt hér um, ad allir skilja mættu, er hann segir: sá stód í midid hjá ydur, hvorn þér þecktud eigi, hann er sá, sem eptir mig mun koma, hvor og fyrir mig var, hvors skópvengi eg em ei verdugur upp ad leysa. Gudspjallamadurinn sem þetta ritar, hann hefir svo mørg ord hérum, segjandi: hann medkéndist og neitadi því ecki, og hann medkéndist og sagdi: ei em eg Kristur; og er það audsært þaraf, ad hann hefir á allar lundir viljad gyrda fyri það, ad enginn skyldi þvílikar ofgar í hug sér leida. Þann veg hafa allir Guds elskendur lyndir verid, ad þeir hafa fyrirordid sig, þá þeir á einhvorn hátt hafa ordid annadhvort ad nálægjast Gud, edur og ad þeirra hefir undir eins getid verid og hins stóra Konúngs, sem øllu rædur bædi á himni og jørdu. Heilogum Jóhanni var þetta næsta ættgengt ad blygdast fyrir sínum Gudi og Skapara. Þegar Guds módir María heimsókti módir hans Elísabeth, frændkonu sína, er hún var ólétt ad honum, þá fagnadi hún henni á þennan hátt: hvadan kémur mér það, ad módir Drottins míns kémur til mín? Lúc. 1; eins var sjálf María skapi farin, er hún sagdi til engilsins: eg em ambátt Drottins, verdi mér eptir ordi þínu. Abraham vissi ei hvad hann átti af sér ad gjøra, þegar Drottinn virdti hann vidtals; því sagdi hann: eg vildi nú gjarnan tala vid Drottinn Gud, þótt eg sé dupt og aska, Gen. 18. Eg vil ei þar um tala, hvorsu postular Drottins vordust allri þeirri lotníngu, er ádrir syndugir menn vildu veita þeim, þá þeir kénndu Jesúm, edur gjørdu kraptaverk í hans nafni. Þegar Kornelius féll til fóta Péturs, þá reisti postulinn hann jafnskjótt á fætur, og sagdi: statt upp, eg er einnin madur, Act. 10. Þegar fólkid í Lýstris sagdi, ad Gudirnir væru mønnum líkir ordnir, og til þeirra ofankomnir, Act. 14, af því ad Páll reisti þann á fætur med einu ordi, er fóthrumur var frá módurlífi, og vildu hafa fært honum og Barnabæ fórnir, þá sundurrifu þeir sín klædi, stuku inn í mannþraungina, hrópudu og sogdu: þér menn! hvarfyrir gjørid þér þetta? vid erum menn, sama breiskleika og þér undirorpnir. Já, ecki einasta Guds heilagir menn og ástvinir hafa þann veg blygdast fyrir Gudi, sem meir enn skyldugt er, heldur og hafa hans voldugu englar hid sama gjørt. Það má medal annara lesa, Apóc. 19; þegar Engillinn taladi vid Jóhannem, þá skrifar hann á þennan hátt: og eg féll fram fyrir hans fætur ad tilbidja hann; og hann sagdi vid mig: sjá ad þú gjørir ei þetta, eg em þinn medþénari og brædra þinna, þeirra er hafa vitnisburdinn Jesú, tilbid þú Gud! Hafi nú Guds heilagir menn og postular, hafi Jóhannes Baptista, um hvorn Sannleiksmunnurinn vitnar, ad enginn sé meiri af kvinnunni fæddur, Matth. 11, hafi hans blessud módir, sem hina mestu tign hefir af Gudi þegid allra syndugra manna, sem bornir eru í þennan heim, hafi Guds heilagir englar, sem eru aldeilis án syndar, hafi þessir, segi eg, svo audmýkt sig fyrir hans hátign og veldi, hvad miklu framar byrjar þér þá, syndugur ormur! ad audmýkja þig undir volduga Guds hønd, sem allur ert í synd, og ecki eitt augnablik lifir án syndar í hans augliti. Hafi Sonurinn gjørst Fødurnum

hlýdinn allt til daudans, já, allt til krossins dauda, Phil. 2; ef St. Páll, 1 Cor. 15, segir, ad á sídarsta degi, þegar hann afhendir ríkid Gudi og Födur, þá numi hann (þó eptir manndóminum) undirgéfinn verda honum, sem alla hluti gjordi honum undirgéfna; ættir þú þá ecki ad skammast þín, ad standa upprèttur í hans augliti, þú, sem optsinnis ert óhlýdugur, þverbrotinn, tómlátur, og forsmáir hans miklu miskunsemi, sem dagliga er ný og ferst yfir þér á hvörjum morgni, Harmagr. 3. Hvar fyrir hafa Guds heilagir svo audmýkt sig fyrir Gudi? því þeir elskudu hann; hví hafa þeir hann elskad? því þeir þecktu hann; því þecktu þeir hann? því þeir lærdu fyrst ad þeckja sjálfa sig; hvad þecktu þeir hjá sjálfum sér? eckért nema eymd og volædi; hvad hjá Gudi? eckért, nema dýrd og vegsemd. Gjör slíkt hid sama, og muntu finna, hvörsu ad þú ert minna enn eckért í Guds augliti; ber þig saman vid hann, þótt nockud ólíkt sé saman ad bera, og nærsta sundurleitt; gjör þad þó, því slíkur samburdur mislíkar honum ecki, ef hann mætti duga þér til ad kannast vid eymd þína og hans dýrdarfullu hátign, hvörja þó daudligur madur aldrei kann ad þeckja svo sem hún er. Júdar spurdu Jóhannem ad, hvör ert þú? Ef þú spyr ad hvör Gud sé, þá verdur ei svarad, nema med hans eigin ordum: Gud er einn andi, Jóh. 4, þó ecki svo sem adrir andar, heldur fadir andanna, Hebr. 12, og svo dýrdligur, ad honum má vid engann hlut samlíkja, Esa. 40; um hann verdur ei nær komist ad tala, enn med þeim ordum, er undir eins medkénna fáfrædi vora til ad útmála hans dýrd, sem er, ad hún sé ómælanlig, óendanlig, óransakanlig og óútsegjanlig. En spyr sjálfan þig ad, hvad ert þú? í fyrstunni eckért, og sídan leir jardar, sem Gud skóp hinn fyrsta mann af, Gen. 2. Gud er eylífur, sá sem er, og sá sem var, og sá sem koma mun, Apóc. 1; en hvör ert þú? nockurskonar gufa, er sést um hríd, en hverfur sídan, Jak. 4. Gud er ómælanligur, hann uppfyllir bædi himin og jörd; þad vottar Zóphar af Naema, segjandi, Jób. 11: muntú med huganum géta komist ad stærd hins Almáttuga, hann er hærri enn himininn, og djúpari enn Helvíti; en hvör ert þú? mæl sjálfan þig, sem ert fárra fóta lengd, og megnar ecki med allri þinni áhyggju ad auka einni alin þar vid, Matth. 6. Gud er alvitur, allir hlutir eru berir og naktir fyrir hans augum, Hebr. 4; en hvör ertú? þú veist ecki hvad á morgun mun ské, Jak. 4. Gud er almáttugur, hjá honum er enginn hlutur ómáttugur, Lúc. 1; en hvör ert þú? þú formátt ecki ad gjöra eitt hvítt hár svart á þínu höfdi, Matth. 5. Drottinn er réttlátur og gódur, segir Davíd, Ps. 25, og svo sem hann er í sjálfum sér, svo er hann í sínum verkum; en hvör ert þú? þínir þánkar eru vondir í frá upphafi, Gén. 8, og svo eru þín verk, því þar er enginn sá ed gott gjöri, og ecki einn, Ps. 14. Gud er sannordur; öll hans bodord eru sannleiki, segir Davíd, Ps. 119; ef vér ótrúir erum, þá er hann trúr, sjálfum sér kann hann ecki ad neita, segir Páll, 2 Tím. 22; en hvör ertú? spyr St. Páll ad; hann mun svara þér, Róm. 3: verdi Gud sannordur, en allir menn lygarar. Hvad virdist þér nú, syndugur madur? muntu ecki, þegar þú svo heldur reikning milli Guds og þín, munt þú ecki (segi eg) fulla orsök hafa til ad skammast þín fyrir hans augliti, sem þér svo miklu máttkari, miklu ædri, miklu betri, miklu réttlátari er, og í einu ordi ad segja, hjá hvörjum þú ert minna enn ecki neitt ad reikna, og fyrir utan allt þetta, þá hefir hann þig svo auman, svo fáradan, svo vondan og

ónógan sjálfum þér um alla hluti, upp úr þrecknum hafid, og sett þig í síns Sonar ríki, Kól. 1; en litilæckad hann og gjørt þér ad ølln samlíkan, Hebr. 2, ad því einu undantecknu, er hann var straffadur fyrir, en þú ert frelsadur frá, sem er syndin, Hebr. 5, fyrir hvørja hann er deyddur, en þú féckst lífgjöf fyrir hans dauda. Því skyldur þú þá aumastur allra skapadra hluta Guds á jørdunni, skyldir þú (segi eg) stæra þig, edur metnast í hjarta þínu, svo sem værir þú nockud fyrir utan Gud, og ei miklu heldur med audmýkt hins hjarta þacka hønum þess inniligar, sem hann hefir géfid þér meira vit á ad þeckja þad, og meira til þín lagt, enn allra annara. Einn Guds engill hefir hønum meira ad þacka fyrir hinn minnsta dropa hans gjæsku, er hann hefir til hans lagt, heldur enn allar skynlausar sképnur, fyrir øll náttúrunnar gjædi og skøpun allra hluta; en þú, syndug manneskja! hefir meira af hønum þegid í hinum minnsta nádarmola andligra gjæda, heldur enn allar englanna hersveitir í øllu því, sem øllum þeim er tillagt; hvar fyrir? þvíad til þess, ad þú lifa skyldir fyrir nád Guds, hefir hann látid Son sinn, ecki englanna, heldur Abrahams sædi uppá sig taka, Hebr. 2, og gjørt þitt hold, sem hann uppá sig tók, englunum svo miklu ædra, sem hann hefir frámar þeim ædra nafn ødlast, Hebr. 1, og látid hinn lifanda Gud í mannligu holdi deya mannligum dauda, svo þú mættir gudligu lífi lifa; því hefir hann svo miklu meira til þinnar upphefdar unnid, enn til englanna, sem Jesúm, hans Son, hefir meira kostad ad endurskapa þig, heldur enn alla englana ad skapa; fyrir því áttu hønum svo miklu meira ad þacka enn þeir, sem hann hefir meira uppá þig kostad; en hvar med viltu hønum þacka? ecki etur hann kjøt hafranna, edur dreckur blód hinna feitu uxanna, Ps. 50; offra hønum lofgjørdinni, og gjaldt hønum þín heit, þad er audmjúkur andi og sundurkramid hjarta, hvørt hann mun ecki fyrirlíta, Ps. 51. Þú kannt ad segja: eg jafna mér ei saman vid Gud, ei hef eg mig upp ámóti hønum, eg veit eg á hønum allt gott ad þacka, og ef hann vill dóm halda vid mig, þá hefir hann vald til ad kasta lífi og sálu í eylífan eld, Matth. 10; þú segir vel, því allt þetta er meira en satt; en rannsaka hjarta þitt vel, hvørt hugur hefir altíd fylgt máli; hefir þú audmýkt þig svo fyrir þínum Gudi, sem byrjad hefir bædi med ordi og verki? ef hann er þinn fadir, hvar er þá hans heidur? Gjæt ad því Jesús segir, Matth. 21, um þann son, er fadirinn skipadi ad erfida í víngardinum, og hann kvad já vid, en fór þó hvørgi; þad er ei nóg ad nálægjast hann med vørunum, ef hjartad er lángt þar frá. Vér segjumst allir eiga ad elska Gud fram yfir alla hluti og þad er þad sanna audmýktarmerki ad elska hann; en Gud nádi hvørnin þad efnt er, þar vér látum oss á stundum alla hluti skyldari vera enn hans dýrd. Þegar holdid og Andskotinn freista þín til syndarinnar, en þér kémur þá í hug, ad Gud hafi þad bannad, samt hlýdir þú holdinu í þess girndum, og lætur syndina í því drottna, Róm. 6; er þad ecki ad upphefja sig ámót Gudi, og meta framar þess munad, enn hans bodord? hvørjir erum vér þá á medan? ecki Guds þjónar, heldur þrælar syndarinnar, því hvør hann syndina æfir, hann er þræll syndarinnar, segir Jesús, Jóh. 8. Vér eigum ad hrædast og skélfast hans ógurliga nafn; en menn vanbrúka þad ástundum, til ad ljúga, stela og svíkja; hvørjir erum vér þá? þeir ad vísu, fyrir hvørra skuld Guds nafn lastad verdur medal heidingjanna, Róm. 2. Vér segjumst vera skyldugir ad hlýda hans ordi, og gjøra þar eptir; en menn daufheyrast þar vid,

sitjandi undir einni prédikun hyrdulausir, og gánga þadan ávartarlausir, og sumum má valla þángad koma, sem þad er um hönd haft; hvad erum vér þá? forgleymanligir tilheyrendur, en ei gjörendur ordsins, Jac. 1. Í krossi og mótgángi sést allrabest audmýktin fyrir Gudi; sá audmýkir sig réttiliga undir hans volduga hönd, er kyssir á vönd Drottins med þacklæti, því hann er hans sannur lærisveinn; en þar vill ástundum næsta mikid afbera, þar menn eru óþolinmódir undir Drottins krossi. Sumir skjóta sér undan hans sæta oki á allar lundir med óleyfiligu móti, og leita þeirra bragda, er Gud bannad hefir; er slíkt ad audmýkja sig fyrir Gudi? fjærri fer því; hvorjir erum vér þá? líkir þeim, er lída svo, sem þjófar og mordingjar, edur þeir, sem falla inn í annars embætti, 1 Pet. 4; því hvar er vor audmýkt fyrir Gudi, ef vér viljum eckért þola hans vegna? Og svo sem vér erum nú skyldugir á allar lundir ad audmýkja oss fyrir Gudi vorum skapara, svo vill hann og ei heldur, ad vér skulum forsmá vora brædur í heiminum; því hvor hann segist elska Gud, en hatar sinn bródur, hann er ljúgari, segir Jóhannes; því ef hann ecki elskar sinn bródur, hvörn hann sér, hvornin má hann Gud elska, þann hann sér ecki? 1 Jóh. 4. Nú er eckért verkfæri kjærleikans handhægra enn lítilætid, því þad verdur af öllum elskad, og med því dregur kjærleikurinn alla til sín, þá sem ecki kjærleikann hata; þess vegna segir Páłus um dygd þessa: kjærleikurinn er ecki mikilátur, hann þýtur ei upp, hann leitar ecki eptir því, sem hans er, 1 Cor. 13; og sökum þess, ad hann vissi, ad lítilætid var band kjærleikans, þá býdur hann kristnum mönnum, ad þeir hafi hvor annann sér í virdingum ædra, Phil. 2; svo hefir og Jesús látid öllum sínum lærisveinum þad bodord eptir: hvor sem vill stór vera ydar á milli, hann sé hinna þénari, Matth. 20. Hefdi Jóhannes verid ágjarn hégóma dýrdar, þá hefdi hann ecki neitad því, ad hann Elías edur spámadur væri, þar hann mátti þó hvorutveggja um sig játa, þviad þad eina vitnar Kristur, Matth. 11, um hann, en annad hans fadir Zacharías, Lúc. 1, sem ádur er sagt, og allt fólkid héldt hann fyrir spámann, Matth. 21, en hann vildi ámóti hvorugu taka, svo hann gjæfi Gudi einum dýrdina, ecki ólíkur í þessu sínum Herra, hvörs engill hann var, Mal. 3, hvor þá hann var af hinum Skriftlærda kalladur: gódi meistari! svaradi hann: hvad kallar þú mig gódan? enginn er gódur, nema Gud einn, Marc. 10; ecki neitadi Herrann því, ad hann gódur væri, vildi þó ecki þiggja þann titil af hans munni, er hann svo kalladi eptir sínum þánka, þad er eins gódan og Pharisei voru, hvorja fólkid kalladi góda, af því þeir gáfu svo miklar ölmusur, en Sadúceos réttláta, af því þeir gáfu eckért eptir, tóku ei heldur neitt rángliga frá neinum; hvartil St. Páll sýnist líta, Róm. 5, er hann segir, ad varla muni finnast nockur, sá ed fyrir réttlátan deyr, því kanské einhvor findist, sá ed dæi fyrir hinn góda. Þann veg forsmádi Kristur og hans engill, Jóhannes, fánýta virdingu heims þessa; og ei var St. Páll ödruvís lyndur, er hann segir, 2 Cor. 12: ef eg hrósadi mér, þá væri eg þó enginn dári, því eg skal satt segja; en eg hlífist vid þad, svo ad enginn þenki um mig fram yfir þad, sem hann sér mig vera, edur heyrir af mér.

Jóhannes segir hér í gudspjallinu: greidi þér götu Drottins! Ord þau eru tekin af Esajæ spádómsbókar 40 Kap., þar ed svo stendur: þar er rödd eins hrópanda í eydimörku: greidi þér götu Drottins, og gjörid slétta vegu Gudi vorum í óbygdinni. Þegar

menn rydja einn veg, og gjøra hann færan, taka menn í burtu stórgrýti og allar ójøfnur, svo greidt verdi um ad fara. Offsi og hroki veraldar þessarar eru torfærur þær, sem Guds veg hindra í mannsins hjarta; hvadan kémur stríd og barátta manna ámedal? hvadan kémur øfund og úlfbúd? hvadan vex agg, reidi og þræta? hvadan uppstígur ágirni og fédráttur? hvadan framkémur mord og mannslag? hvadan er þad, ad menn tonnlast og tyggjast innbyrdis, þar til þeir umsídir mættu verda uppetnir? Jach. 11; kémur ecki allt þvílíkt af hinni bølvudu drambsemi, er Satan innrætir í mannanna hjørtu? hvørnin á Zions Konúngur ad ríða um slíkan veg, þegar sá Drottnarinn kémur til síns musteris, Mal. 3, sem er mannsins hjarta. Þeir breiddu sín klædi á veginn fyrir hann, þegar hann sídarst innreid til Jerúsalem, og dreifdu kvistum trjánna á hans gøtu; þad var audmýktar og fridar merki; því á og í burtu ad rydja stórgrýti drambseminnar og offstopans af hans leid, ecki med líkamligum verkfærum, heldur med Guds ordi, um hvørt Páll skrifar, 2 Cor. 10, ad vopn herfarar vorrar séu ei líkamlig, heldur kroptug fyri Gudi, niðurbrjótandi hugrenningarnar, og allar hædir, sem ad upphefjast ámóti Guds þeckingu; en hvørjar munu þær hædir vera? þad eru, medal annara, fjøll drambseminnar; því eckért mótstrídir sannri Guds þeckingu meir, enn þeckingarleysi síns eigin óverdugleika, sem er módir drambseminnar; því segir rødd hrópandans, ad allir dalir skuli upphefjast, og øll fjøll og hálsar niðurþryckjast; hvad er þad annad, enn þad, sem Guds módir syngur í lofkvædinu? Lúc. 1: drambláþum hrindir hann af stóli, en upphóf lítilláta. Og þótt ad þessi hrópandans rødd spái sérilagi um Guds nád í evangelíó, og lagfæring allra hluta fyrir Kristum, hvørrar frumkvødull Jóhannes var, þá má og þad vel heimfæra uppá þetta efni, því fátækum, þad er, andliga volødum og audmjúkum í hjarta, verda gudspjøllin bodud; og þad ecki sízt vegna þeirra orda, er hér standa skømmu sídar í þessum 40 Kap. Esaiæ, á þennan hátt: þar er ein rødd, sem segir: prédika þú; og eg sagdi: hvad skal eg prédika? allt hold er hey, og allt þess ágjæti svo sem blóm akursins, grasid uppþornar og blomstrid fellur af, þá Andi Drottins blæs á þad, já, fólkid er hey. Hvar er þá, segid mér, hvar er þá allt vort atgjørfi, og allt þad menn dramba af í heiminum? er þad audur og ríkdómur? fallvallt er þad, og gjørir margan vondan; þad aflast med áhyggju, en tapast med sorg; og nema menn gjøri, svo sem Jakob býdur þeim ríku, Kap. 1, ad hrósa sér í sinni lægingu, þá er þad volædinu verra. Er þad metord og virdingar? en Davíd segir, ad madurinn blifi þó ecki lengi í heidrinum, Ps. 49, og þrældómur eru þau reyndar. Er þad gofugt foreldri og afsprengi? en vér erum þó allir af Adam komnir, hann var útlagi Guds úr Paradís, fyrir hvørja sok, er oss alkunnugt, Gén. 3. Fegurd og prýdi líkamans? þad er fallvallt, því blómstrid fellur af, segir Esajas í 40 Kap.; einn sjúkdómur fær því øllu umbreytt, því þegar þú tiptar, Drottinn! þá follnar øll þeirra fegurd, Ps. 39. Fagur búnadur og skrautlig klædi? þad sagdi einn af þeim gømlu, ad væri, eins og ef þjófurinn stærdi sig af snørunni. Þróttur og styrkleiki líkamans? en hesturinn er enn þá sterkari, því skyldu menn hann þá ecki virda; en hinn Almáttugi hefir enga lyst á styrkleika hestsins, edur á fótleggjum mannsins; hjá Drottni eru þeir allir vel þockadir, sem hann óttast, og til hans miskunar vona, Ps. 147. Hvad er þá framar, sem madurinn kunni svo ad metnast af? Kunnátta og

visdómur er mest tignadur i heiminum, og er hin ágjætasta Guds gjöf, en svo er hann bestur, ad hann sé med Guds ótta kriddadur; þad vottar St. Jakob, segjandi: ef nockur er vís, edur med skynsemi gáfadur medal ydar, þá auglýsi hann verk sín i góðri umgengni med skynsamligu hóglæti, Kap. 3; og hvad eru allir vorir vitsmunir fyrir utan þetta? Páll segir, ad þeir séu hálfverk, 1 Cor. 13; og hvad meira er, ad þeir eru einkis verdir, og jafnvel skadligir, nema þeim Guds ótti og kjærleikurinn fylgi; því segir Postulinn enn aptur: 1 Cor. 8: ef einhvor þykist nockud vita, þá veit hann þó enn nú eckért, svo sem vita byrjar, en ef nockur Gud elskar, hann er fæddur af honum. Og þótt ad skynsemin og vitsmunirnir séu ein sú hin besta Guds gáfa, er hans gjæska hefir sæmt oss med, þá verdur henni med drambseminni svo spillt, ad hún verdur óviti argari; því segir Pálus, 1 Kor. 3: enginn villi sjálfan sig, ef nockur þykist vitur vera medal ydar i öld þessari, hann verdi heimskur, svo hann vitur verdi; þar skilst mér Postulinn meini, ad hann skuli gjæta ad, hvad litid hann veit, svo hann stæri sig ecki, því skynsemi veraldar þessarar, segir hann, er heimska hjá Gudi, 1 Cor. 3. Nú þó ad allar þessar Guds gáfur séu harla gódar, ef þær eru rétt brúkadar, þá er samt þess ad gjæta, ad þad er ecki vort eigid, og hann á frjálst, sem þad allt lénti, ad taka þad frá oss á hvorjum tíma, sem vér þad vanbrúkum. Af öllu þessu sjáum vér, hvad litid ad þad sé, er daudligir menn brúka til stærilætis, gjætandi ecki þess, ad virdingin elltir þann, sem hana flýr, en flýr fyrir þeim hana eltir, ef ei annarstadar, þá hjá Gudi. Postulinn segir til Gal. 6: ef nockur þykist vera nockud, þar hann er þó eckért, hann villir sitt hjarta; en ef vér eckért erum, því vilja menn þá krefja þess, svo sem annarar vitáskuldar, ad vér séum virdtir af mönnum? Ei segi eg þad, ad þeim skuli ei heidur veita, er heidur heyrir, Róm. 13, því þad er Guds bod; hitt segi eg, ad þeir, sem vid eiga ad taka, skuli ecki una því illa, þótt af sliku megi bera ástundum; því sá, sem játar fyrir Gudi, þad hann eckért sé i hans augliti, og þad af alvöru og hræsnislaust, þá sé eg ecki, ad hann þurfi meir ad syrgja fyrir virdingu sinni, heldur enn hinn, sem ecki er enn nú fæddur. Hjá oss er eckért gott; því skyldum vér stæra oss? Hjá oss er margt illt; því skyldum vér ei skammast vor? Oss kann margt illt til ad falla; því skyldum vér ecki jafnvel hræddir vera? Oss kann sjálfa margt illt ad henda; því skyldum vér ecki jafnvel hrædast oss sjálfa, og leggja af, ad forláta oss uppá þad, sem eckért er? Ef vér játum þad fyrir ödrum, ad vér eckért séum, og meinum þad ecki, þá svikjum vér adra; en ef vér meinum þad og þeckjum þad, sem vér vel megum meina og þeckja, en hegdum oss ecki þar eptir, þá svikjum vér sjálfa oss. Gud sá sem er allt i öllu, 1 Kor. 15, hann litilækkadi sig þinna vegna, syndugur madur! og þú, sem ecki ert neitt i neinu, villt ecki brjóta odd af oflæti þinu hans vegna; Gud, segi eg enn nú, litilæckadi sig, til ad verda madur; en madurinn vill þó ecki litilæcka sig til þess, ad verda einn andi med Gudi. Þess meir, sem þú audvirdir þig fyrir Gudi, þess meiri verdur hann i þér, og þess stærri sem hann i þér verdur, þess stærri verdur þú i honum, því Gud mótstendur dramblátum, en litilátum gefur hann nád, segir Jakob, Kap. 4. Og hvad helzt sem stórt edur ágjætt kallast, þad er alleina stórt og ágjætt i Gudi, og fyrir utan hann aldeilis eckért; hvar fyrir Páll segir: hvor hann hrósar sér,

hann hrósi sér í Drottni, 2 Cor. 11; Þarfyrir, nær sá Guðsmaður hefir upptalið allt það, er aðrir reiknuðu sér til gyldis, sem er, að hann væri Hebreskur eins og þeir, Israels maður eins og þeir, Abrahams sæði eins og þeir, Krists þénari enn framar enn þeir; hann hafi erfiðað meir enn þeir, optar í háska verið enn þeir, þá endar hann með þessu atkvæði: ef hrósa skal, þá vil eg hrósa mér af þeim hlutum, er veikleika mínum viðkoma, 2 Cor. 11; og enn framar segir hann, Kap. 12: eg mun miklu fegnastur hrósa mér af veikleikanum, svo að máttur Drottins búi í mér; þarfyrir em eg vel tilfriðs í veikleikanum, í forsmáninni, í nauðunum, í ofsóknunum, í ángistinni fyrir Kristum, því þá eg er veikur, þá er eg máttugur. Svo er þar nú enginn ríkdómur, enginn styrkleiki, enginn heiður, engin fegurð, engin skynsemi, enginn máttur, engin dýrð, engin prýði, nema í Guði alleina, og ekkért það menn kunni að vegsamast fyrir, nema einfömul og hræsnislaus auðmýkt fyrir honum. Því vil eg enda þetta mitt tal til yðar, Guðs börn! með Páls orðum í pistlinum til Gal. 6: það verði mér ekki, að eg hrósi mér nema af krossi Drottins vors Jesú Kristi, fyrir hvörn mér er heimurinn krossfestur, og eg heiminum. Honum, Drottni Jesú, með Föður og Heilögum Anda, einum og þrennum óðauðligum Kouúngi og alleina ríkum, sé lof og heiður, kraptur og styrkleiki, æra og vegsemd, sögð og súngin af öllum túngum engla og manna, nú héðan í frá og að eylífu, amen!

Á Jóladaginn.

Guðspjallið, Lúc. 2 Kap.

Í þann tíma: og það bar til á þeim dögum, að það boð géck út frá keysaranum Augustó, það heimurinn allur skyldi skattskrifast. (Þessi skattskrift hófst fyrst upp, þá Cyreníus var landsstjórnari í Sýrlandi.) Og þeir fóru allir að láta skattskrifa sig, hvör til sinnar borgar. Þá fór og Jóseph af Galílea úr borginni Nazareth upp í Júdeam, til Davíðs borgar Bethlehem, af því að hann var af húsi og kyni Davíðs, svo at hann léti skattskrifa sig þar með Maríu sinni festarkonu ólettri. En það skéði svo, þá er þau voru þar, að þeir dagar fullnuðust, að hún skyldi fæða; og hún fæddi sinn frumgétinn son, og vafði hann í reifum, og lagði hann niður í jötuna, þvíað hún féck ekkért annað rúm í géstaherberginu. Og fjárhirðarar voru þar í sama bygðarlagi um grandana við fjárhúsin, sem geymdu og vöktu yfir hjörð sinni um nóttina; og sjá þú! það engill Drottins stóð hjá þeim, og Guðs birti ljómaði íkríngum þá, og þeir urðu mjög óttaslegnir; og engillinn sagði til þeirra: hirði þér ekki að hræðast! sjáið, eg boða yður mikinn fögnuð, þann er skér öllu fólki, þvíað í dag er yður Lausnarinn fæddur, sá að er Kristur Drottinn í borginni Davíðs, og hafið það til merkis, að þér

munud finna barnid í reifum vafid, og lagt vera í jøtuna. Og jafnsnart þá var þar hjá englinum mikill fjøldi himneskra herſveita, sem lofúdu Gud, og sagdi: dýrd sé Gudi í upphædum, og fridur á jørdu, og mønnum gódur vilji.

Exordíum.

Skélfilig ógnan mundi vesølu mannkyni hafa stadid af því hrædiliga straffi, med hvørju hinn réttláti Gud fargadi hinni vantrúudu verøld á døgum Nóa, nema hans gjæska hefdi gjørt sáttmála vid mannkynnid, ad hann framar ecki vildi eydileggja jørdina med vatnsflódinu, og þessu til merkis sett bogann í skýin, segjandi: þegar þessi bogi verdur í skýinu, þá vil eg minnast á sáttmálann á milli Guds og allra lifandi sképna, af øllu holdi á jørdunni, Gén. 9; med þessum hætti lýsti hinn nádugi Gud fridi yfir jørdunni og þeim þar inni búa, og er þad víst, ad hann hefir litid undir eins til þeirra, sem á hans eingétins Sonar nafn trúa mundu. Fjærri sé því, ad regnboginn kynni því ad valda, ad Gud yrdi manninum nádugur, ei heldur þurfti hann ad láta minna sig á þad hann gjøra vildi, jafnvel þótt ritníngin svo tali ad manna plagsid; allir hlutir eru opnir og naktir fyrir hønum, Hebr. 4; en þar Jesús situr til hans hægri handar, og hann sér þar ljóma sinnar dýrdar og ímynd sinnar gudbómligrar persónu, Hebr. 1, voru holdi íklædda, og bidjandi fyrir oss, þá má hann ei annars enn minnast sinna miklu miskunsemda, sem verid hafa í frá upphafi, sídan hann lofadi, ad kvinnunnar sædi skyldi sundurmola høggormsins høfud, Gén. 3. Bid þér eins teikns af Drottni þínum Gudi, sagdi Drottinn til Achas, hvørt heldur þad er nidri í undirdjúpunum edur á hædum uppi; en hann sagdi: ei vil eg þess bidja, svo eg freisti ecki Drottins; þá sagdi Spámadurinn: svo heyrid þér þá af húsi Davíds, hvørt er þad oflítid, ad þér þjáid menninna, þad þér einnin viljid ángra minn Gud; fyrir því mun Drottinn sjálfur géfa ydur eitt teikn: sjá þú! ein jómfrú mun barn géta, og einn son fæda, og hann mun hún kalla Immanúel, Esa. 7. Þetta er teikn hins mikla Guds og Drottins vors Jesú Kristí, hvør ad er engill sáttmálans á millum Guds og manna, Mal. 3; hann er øllum til merkis settur, ecki í skýum himins, heldur fæddur af einni jómfrú á medal vor hér á jørdunni til stadfestu þar um, ad þeir fái allir kvittun syndanna, sem á hans nafn trúa, Act 10. Sæl eru þau augu, er sjá hvad þér sjáid, sagdi Endurlausnarinn vid sína lærisveina, Lúc. 10; en ecki taladi hann alleina um þad, ad líta sig og heyra med útvortis skilníngarvitum; margir sáu hann, og hneixludust á hønum; þeir sáu hann, og þar var eckért girniligt á hønum, Esa. 53; þeir sáu hann, og byrgdu fyrir sjónir hønum, Lúc. 22; þeir sáu hann, og hræktu í hans andlit, Matth. 26; þeir sáu hann, og sáu undir eins sína vild á hønum. En svo sem Gud setti sinn boga í skýin til þess, ad hann væri nádarteikn øllum mønnum, og hefir hann þó sjálfum sér geymt ad straffa þeirra ógudligt framferdi, sem hans nád forsmádu, svo hafa þeir margir séd Kristí þjóns-mynd hér í nádinni, er sjá munu hann reidan og ógnarligan, þegar hann kémur í skýum himins med makt og miklu veldi, Lúc. 21. En ef vér viljum vita, um hvørja sjón hann talar, þá heyrum hvad hann sagdi vid Thómas postula, Jóh. 20: af því þú sást mig, Thóma! þá trúdir þú; en sælir eru þeir, sem ecki sjá, og trúa þó; þad er, ad sjá Jesúm Kristum, Guds og Maríu son, voru holdi klæddann, med augum hins innra manns, oss til réttlætis, til helgunar og eylífrar sáluhjálpar géfinn 1 Cor. 1; oss, segi eg, sem ad í syndinni erum gétnir, og í syndinni fæddir, Ps. 51, reidinnar børn, Eph. 2, og Guds óvinir af náttúrunni, Róm. 5. Þessi dýrdarfulla sjón verdur ydur og øllu mannkyni frambodin í lofsaung heilagra Guds engla, þar þeir sýngja: fridur á jørdu, og mønnum gódur vilji; og viljum vér á þessum hátídisdegi þessi heil. ord nockud gjørr yfirvega, og af þeim hugleida, hvørsu glediligur ad þessi fridur sé, og hvørnin vér eigum hønum ad taka. Til þessa eyrindis framkvæmdar virdist ad hjálpa oss vor nýfæddi Immanúel, fyrir krapt sinnar forþénustu, amen!

Útleggíngin.

Hvad mun því valda, brædur mínir! ad hinir himnesku andar eru svo gladir á fædíngarnóttu mannkynsins Endurlausnara? ecki þurftu þeir frelsis vid, því þeir høfdu ecki syndgad;

Jesús hafdi Abrahams og ecki englanna fædi uppá sig tekid, Hebr. 2; hvad mun þá valda gladværd þessari? Guds Sonur er ad sönnu þeirra Herra, einnin eptir manndóm-inum; hefdi hann bedid sinn Födur, þegar hann var í sinni mestu ángist staddur vor vegna, þá mundi hann hafa géfid hönum meir, enn tólf legíón engla, Matth. 26; englar komu og þjónudu hönum, þá hann var hartnær yfirgéfinn, og svo ad segja, Andskotanum ofur-seldur, þad hann freistadur yrdi, Matth. 4; fyrir því var þad ecki ad undra, þótt þeir gladdst hefdu, ef hinum nýfædda Syni Guds hefdi nockur heidur edur upphefd hlotnast; en þad mátti ecki svo kalla, því Pálus talar svo hér um, Phill. 2, ad hann hafi lítillækad sjálfan sig, takandi á sig þjónsmynd, og ordinn mönnum líkur. Þad fyrsta hann sá þessa vesæla heims ljós, var hann lagdur í einn stall, Lúc. 2, og skömmu þar eptir várd hann land-flótta, Matth. 2, og um allar sínar æfistundir hafdi hann ecki þar hann kynni höfdi sínu ad halla ad, Matth. 8; því sýnist, svo sem ad hans kjörum væri ecki svo mjög ad fagna í þetta sinn. Hvad þá? brædur mínir! vér vitum eptir St. Páls munni, ad englarnir eru þjónustusamir andar, útsendir þeim til þjónkunar, er sáluhjálpina erfa skulu, Hebr. 1; og þótt ad vér séum vesælir og syndugir, þá er þó meiri gledi hjá þeim í himinum, yfir einum syndugum, sem ydran gjörir, heldur enn yfir níu og níutíu réttlátum, Lúc. 16; þar af er audsært, ad þessar Guds hersveitir hafa svo tekid ástfóstri vid oss, auma menn, þótt vér séum þeim ad öllum edlisháttum ólíkir, ad þeir gledjast yfir sérhvörju því happi, er nockur af oss hlýtur; en ef þeir svo gledjast yfir allri gjæfu vorri, því mundu þeir þá ecki venju framar lýsa þessum fögnudi, þegar oss á nætur tíma upprann sú Sól, er aldrei hefir nockur fegri yfir heiminn skinid, og þegar oss sú heill ad höndum kom, af hvörri allra Guds barna, ríkra og fátækra, hærri og lægri stéttar, nálægra og fjarlægra, fæddra og ófæddra, tímanlig og eylíf heill og hamingja uppsprettur og framflýtur; þess gétur Jóhannes, Kap. 1, er hann segir, ad af hans fyllingu höfum vér allir medtekid nád fyrir nád. Þar fyrir ljómar hin guddómliga birti í kríngum hirdarana, svo sem vitnandi þar um, ad hann væri í heiminn borinn, sem ad er ljómi Födursins dýrdar, og ímynd hans guddóm-ligrar persónu, Hebr. 1; frá hvörjum ljósanna Födur ad öll gód gjöf og öll fullkomin gjöf kémur, Jakob 1; hvörjum og þócknast hefir, ad í sínum Syni skuli öll fylling búa, Kól. 1; já, sjálf guddómsins fylling, hvör ed byggir í hönum líkamliga, Kól. 2, þad er í hans bless-udum manndómi, er hann af voru holdi og blódi hefir uppá sig tekid, og gjört hluttakandi guddómligrar náttúru. Æ, oss auma og synduga menn! vér sjáum ecki fyrir blindu holdsins, hvad mikid oss veitt er í Jesú holdtekju, myrkur vors skilníngs fá þad ecki höndl-ad, svo sem þad er; en Guds h. englum, er jafnan standa frammi fyrir hönum, Matth. 18, þeim er alkunnug sæla sú, er öllum Guds börnum er tilbúin, hvörri vér tapad höfum í Adams falli; þeim eru og ecki ókunnugar píslir fordæmdra, er kveljast munu í augsýn heil. engla, segir Jóhannes í hans opinberingum, Apóc. 14. Því er ecki ad undra, þó engl-arnir fagni, þar hinn annar Adam, sem er Drottinn af himnum, 1 Cor. 15, var í heim-inn borinn, til ad frelsa oss frá öllum þeim óskopum, því þeir elska mannkynid, en vissu ad í Jesú fædingu var mönnunum géfinn sá kostur, ad forlíkast vid Gud, og settir verda í

hans Sonar ríki, Kol. 1. Nú er þad víst ad sonnu, ad vér ecki ad fullu þeckjum hvad vér mist hofum, edur hvor ólucka oss búin væri, nema Guds Sonur væri í heiminn kominn, synduga menn sálnhólpna ad gjora, 1 Tím. 1; en þó mættum vér ad svo miklu leiti þeckja vort andligt volædi, og svo mikid hefir oss sagt verid af hinni eylífu dýrdarvist í himnaríki, ad ef vér legdum nockurn hug á vort mál, þá mundum vér allshugar fegnir verda, ad vér hofum hana aptur fengid, og róa ollum árum ad því, ad vér sleptum henni ecki aptur ad nýu. Eg hefi nóg sagt hérum, þegar eg segi þad med ordum Esaiæ, hvorju syndir vorar til leidar koma: ydar syndir, segir hann, skilja ámilli Guds og ydar, og ydar ránglætingar valda því, ad hann byrgir sitt andlit fyrir ydur, og vill ydur ecki bænheyra, Esa. 59; nú vitum vér þad, ad vér lifum ecki eina stund án syndar. Heyrid hvad Davíd konúngur talar um allt hold, Ps. 14, Ps. 5 og 10, og 39, Sal. Ordskv. 1, Esa. 59: þar er enginn réttlátur, og ecki einn; þar er enginn skynjandi, og enginn sá ad Gud leiti; allir hafa þeir afvikid; allir til samans eru þeir ónýtir ordnir; þar er enginn, sá ed gott gjori, og ecki einn. Nú segir Páll, er hann færir þessi ord til síns máls, Róm. 3: nú vitum vér, ad hvad sem logmálid segir, þad segir þad þeim, sem undir logmálinu eru, svo ad allir munnar verdi tilbyrgdir, og allur heimurinn sakfallinn vid Gud. En ef Guds Sonur væri ecki í heiminn kominn, til ad frida fyrir oss, þá værum vér allir undir logmálinu, og enn þá í vorum syndum, þvíad logmálid er fyrir Mósen útgéfid, en nád og sannleiki er skéd fyrir Jesúm Kristum, sagdi Baptista, þegar hann hóf kristnibodid, Jóh. 1. Svo adskilja nú syndir vorar á milli Guds og vor. Segid mér þá! er þad ecki mikillar gledi og fagnadar vert, ad hann er oss í heiminn borinn, sem heitir Immanúel, Esa. 7, þad er, Gud med oss, í hvors nafni hinn nádugi Gud hefir til sinnar kristni talad, þad er til allra þeirra, er á hans nafn trúa, Esa. 54: þótt ad fjoll þessi hverfi á bak aptur, og þessir hálsar úr stad hrærist, þá skal mín gjæska ecki frá þér víkja, og sáttmáli míns fridar ecki vid þig skilja, segir Drottinn þinn miskunari. O, hvorsu gledilígt er þetta! þegar einn fáráđur syndari, hvors samvitska vitnar ámóti honum, ad hann hafi eckért annad enn daudann forþénad, þegar hann, segi eg, hurar til þeirrar ógnarligu tídar, nær konúngar jardarinnar og hofdingjarnir, og hinir ríku og hinir voldugu, segja til fjallana og til bjargana: fallid yfir oss, og hyljid oss fyri augliti hans, er í hásætinu situr, og fyrir reidi Lambsins, Apóc. 6.

Þess er og ad gjæta, brædur minir! hvor hann er, sem ad vér vorum missáttir vid; ófridurinn er ad því leiti hrædiligur, sem hann er voldugur til, sem herjar á landid. Hvor er sá konúngur, er hann færir hernad á móti odrum konúngi, ad hann eig setji sig nidur og rádslagi, hvort hann géti med tíu þúsundum mætt honum, sem med tuttugu þúsund kémur á móti honum? sagdi Drottinn vid Lærisveinana, Lúc. 14, til ad sýna þeim, hvor ad væri munur Guds og manna. Munum vér géta svarad hinum réttláta Gudi einu ámóti þúsund, ef hann vill í dóm vid oss gánga, Job. 9; hann er Herrann, vér erum þrælarnir; hann hefir skapad oss, vér vanskopum oss dagliga; hann hefir oss allt gott gjort, vér gjorum allt illt ámóti honum; hann vegur fjollin á vigt, og hálsana med sínum minnsta fíngri, Esa. 40; vér megnum ecki ad gjora eitt svart hár hvítt á voru hofdi, Matth.

5; hjá honum er engin umbreyting, edur mynd til umbreytingar, Jak. 1, vér erum ein vatnsbóla; vér megnum ecki hinum minnsta vesæling hid minnsta mein ad vinna, án hans vilja, hann hefir vald til ad kasta lífi og sálu í eylífan eld, Matth. 10; hvor vill fá stadist, nær slíkur Herra er reidur? Hvorsu fagnadarsæll er þá bodskapur þessi, ad vér fridkeyptir erum, og í sátt komnir vid hann, sem allt vald hefir bædi á himni og jördu? Matth. 28. Og ef vér viljum gánga nær, og skoda, hvor ad sé mismunur lögmálsins, sem fyrir Mósen er géfid, Jóh. 1, og evangelii, sem Kristur hefir fært oss úr skauti Födursins, þá er þad í mörgum hlutum audséd. Lögmálid var med stórri ógnan og reidarþrumum útgéfid; ef ad jafnvel eitt kvikindi snertir fjallsræturnar, sagdi Gud, Exód. 19, þá skal þad dauda deya; hid fyrsta nýa testamentisins evangelium er med lofsaung heilagra engla bodad, og almenniligu fridarbodi yfirlýst. Allt fjallid Sinaí skalf og titradi af Guds ógnan; þar sáust leiptranir og eldingar, svo ad Móses, sem var hinn mesti fullhugi, og svo var kunnugur Gudi, ad hann taladi vid hann, eins og madur vid mann talar, Exód. 33, sagdi: eg em hræddur og skjálfandi; hvad Páls tiltekur til dæmis um þessi störu undur, Hebr. 12; en hér ljómar Guds birta í kríngum hirdarana, og engillinn segir vid þessa vesælings smalamenn: óttist ecki, þvíad í dag er ydur Lausnarinn fæddur, sá er Kristur Drottinn, í borginni Davids. Menn halda, ad englarnir hafi gengid á milli Guds og Mósen, til ad afhenda honum Lögmálid, eda ad vísu á einhvorn hátt þjónad ad þessu; þad segir Stephanus hinn fyrsti píslarvottur Guds, nærri med berum ordum, tvisvarsinnum, Act. 7; þad stadfestir St. Páll, Gal. 2, og Hebr. 2; en ei heyrist, ad þeir hafi þá blídliga til hans talad, sem ei var von, því lögmálid verkar reidi, Róm. 4, og er vegna yfirtrodslunnar útgéfid, Gal. 3. Eg vil ecki fá mér til orda þær grimmu hótanir, er lögmálinu fylgja: ef þú hlýdir ecki raustinni Drottins Guds þíns, segir Móses, Deut. 28, þá skulu allar þessar bölvanir koma yfir þig og höndla þig; bölvadur skaltu í borginni vera, bölvadur á akrinum, bölvud skal þín hirdsla vera, hvar þínar afgángsleifar eru, og bölvadur skal þinn lífsins ávöxtur vera, þinn jardarávöxtur og þinna sauda, bölvadur skaltu vera, nær þú gengur inn, bölvadur nær þú útgengur! med ödru fleira, og allri þeirri ólucku er lögmálsins yfirtrodsla steypir yfir syndugar manneskjur, og hrædiligt er upp ad telja. O! hvorsu er þad ólíkt honum, er sagdi: komid til mín, allir þér sem erfidi drýgid og þúnga erud þjádir! eg vil endurnæra ydur, Matt. 11; hann medtók tollheimtumenn og bersynduga, át og drack med þeim, Lúc. 15, til ad ávinna þá til Guds ríkis; þoldi brixli og ámæli vondra manna þeirra vegna; hann, ed sagdi vid hina bersyndugu hórkonu: hafi enginn fordæmt þig, svo fordæmi eg þig ecki heldur, gack burt, og syndga ecki framar, Jóh. 8; svo ad þad má satt játa, ad hinn nádugi Gud hefir ecki um skor fram spád um sinn eingétinn Son, Esa. 42: sjá minn þjón, hann er eg annast, og minn hinn útvaldi, á hvorjum eg hefi velþóckan; eg hefi honum minn Anda géfid, hann mun dóminn útflytja medal heidinna þjóda; hann mun hvorki kalla né hrópa, og hans raust mun ecki heyrast á strætunum; hann bráfada reyrlegg muun hann ecki í sundurbrjóta, og hann littlogandi hörkveik mun hann ecki útslockva; hann mun kénna ad halda dóminn med sannleikanum; hann mun ecki möglunarsamur né hrædiligur verda, svo ad hann á jördu dóminn uppbyrji, og eyarnar munu

eptir hans logmáli vænta. Þegar þér nú þetta hvorttveggja samanberið, bræður mínir! og ef þér þykist nockru við Guð sekir vera, þá er líkligt að þér munuð finna til í hjarta yðar, hvorsu gledilig að sé Jesú fæðing. Gyðingum var fögnuður þessi allra fyrst boðaður, svo sem von var til, svo að spádómarnir yrðu uppfylltir; þess géta þeir St. Páll og Barnabas, Act. 13, er þeir sögðu við þá: til yðar byrjaði fyrst að tala Guðs orð, en vær aðrir höfum þess síðan notið; þar fyrir spáir Esaías svo um Jerúsalem: myrkrið mun hylja jörðina, og dymman þjóðirnar, Esa. 60, en Drottinn mun upprenna yfir þér, og hans dýrð mun sjást yfir þér, og heiðingjarnir munu gánga í þínu ljósi; því lýsir engillinn í samtali við hirðarana, þar hann segir: eg boða yður mikinn fögnuð, þann er skér öllu fólki; hér er ecki Gyðingur né Griskur, eða Schýtiskur, ecki þræll eður frelsíngi, Gal. 3; heldur allir eitt í Kristó Jesú, Kól. 3. Eptir hans logmáli munu eyarnar vona, segir Esaías 42; það eru heiðnar þjóðir, svo plagar ritníngin þær optliga að kalla; þetta megum vér, bæði að raun og nafni, tileinka oss, sem byggjum hólma þenna; að sönnu hefir Guðs eylíf fyrirhyggja skotið oss út undir hið ytsta heimsins skaut; kannské og að morgum þykja megi, að vér höfum varhluta farið af margri fullsælu heimsins; en þar ámóti höfum vér ecki að segja af margri þeirri ólucku og andstreymi, sem annarstaðar í heiminum plágar synduga menn, svo vér erum skyldugir að viðurkénna, að Guð hefir vel til vor gjort, ef vér kynnum með að fara; en hvornin sem þessu er varið, þá hefir hann ecki gjort oss afskipta af andligum hlutum, sem mest á ríður.

Stutt stund er það, að vér eigum við þetta tímanliga að búa, hvort heldur oss geng-ur með eður mót; en eins vel er oss Jesú blessuð tilkoma í holdið boðuð og öðrum, eins vel hans pína og dauði, eins vel hans upprisa, eins vel hans uppstigning, eins vel útsendíng hins Heilaga Anda; á engu af þessu höfum vér nockurn skort, heldur enn hvor önnur þjóð í heiminum, og ef eg má segja, þá erum vér betur hér með forsorgaðir enn margir; því höfum vér engu síður orsök til að fagna og lofsýngja hinum góða Guði í hjörtum vorum, Kól. 3, heldur enn allur heimurinn; já, öll Guðs kristni, hvar helzt sem hún er í heiminum, hún má játa það satt að vera, er Páluš segir, Eph. 2, um heiðingjana: nú eruð þér í Jesú Kristó, sem áður fjærri voruð, nálægir orðnir fyrir blóð Jesú Kristi, því hann er vor friður, hann sem gjörir eitt af báðum, og girðíngu miðveggjarins hefir niðurbrotið. Í kríngum Jerúsalems musteri var einn steinveggur; þángað leyfðist heiðíngjum að koma, en ecki lengra, svo að þjónustugjorðin ecki saurguð yrði af óumskornum mönnum, og til þess litur Postulinn í þessum orðum. En síðan Guðs Sonur er í heiminn borinn, þá er í Kristó hvorki umskurn né yfirhúð, Gal. 5; því segir og Páluš aptur, að hann afmáð hafi logmál boðorðanna, sem var innifalið í setníngunum, fyrir sitt hold, svo hann gjorði í sjálfum sér tvo að einum nýum manni, og gjorði frið, Eph. 2. Þetta er meðal annars sá friður, er englarnir boða; friður millum Guðs og manna, því Guð er maður orðinn; friður millum himins og jarðar, því Guð hefir í Kristó alla hluti forlíkað við sig (semjandi frið fyrir blóðið hans kross), hvort heldur þeir eru á jörðu eður himni, Kól. 1; friður við heilaga Guðs engla, hvorra samneyti vér höfðum af oss brotið, því

segir Páluś, að vér séum komnir til fjallsins Zíon, og til borgar Guðs lifanda, Jerúsalem hinnar himnesku, og til margra þúsunda englanna, Hebr. 12; friður á milli Gyðinga og heiðingja, því það er í Jesú blessaðri híngaðkomu framkomið, sem Drottinn spáir, Zach. 8, segjandi: á þeim dögum skulu tíu menn (það eru margir) af öllum þjóðum og túngumálum þrífa í klæðafald Gyðingsins, segjandi: vér viljum með yður fara, því vér heyrum Guð er með yður; þessi er Immanúel, hvör eð fyrst var sendur til fortapaðra sauða af húsi Ísraels, Matth. 15, en hafði þó aðra sauði, er ekki voru af því sauðahúsi, er honum byrjaði og þángað að leiða, Jóh. 10, svo þar yrði eitt sauðahús og einn hirðir. O, hvílík djúpt auðæfanna og Guðs speki! Hér má það satt játa, er Pétur með stórri undran sagði forðum, Act. 10, er Guð sendi hann til að skýra Kornelíum og hans heimafólk: nú reyni eg í sannleika, sagði hann, að þar er ekkért manngreinarálit hjá Guði, heldur að sérhvör einn, af hvörri þjóð sem hann er, sem hann óttast og fremur réttvísina, hann er hönum þóknanligur, Act. 10. Þarfyrir sýngja og Guðs englar hér í lofkvæðinu: og mönnum góður vilji; það kallar textinn velþóknan; hvar mundi þessa velþóknan vera að finna, bræður mínir? ekki hjá vesælu mannkyni, allra sízt á þeim dögum, þegar Drottinn kom til sinnar eignar, og hún þekkti hann ekki; og kémur það hér fram, sem Jóhannes segir, 1 Pist. 4 kap: í því er kjærleikurinn fólginn, ekki að vér elskuðum Guð, heldur að hann elskaði oss, og sendi sinn Son, að hann yrði forlíkun fyrir vorar syndir. Þetta er ekki af mannligum tilverknaði skéð, því án Krists er maðurinn andstygð fyrir Guði, heldur fyrir hans skuld, sem er hans elskuligur Sonur, í hvörjum honum alleina velþóknast, Matth. 3. Þess hafa hinir aðnotið, hvörra hold og blóð hann hefir uppá sig tekið, því enginn hefir um aldur sitt eigið hold hatað, Eph. 5; þarfyrir er ekki að undra, þótt Guð hafi velþóknan á þeim, hvörja hans Sonur skammast sín ekki bræður að kalla, Hebr. 2, og þar að auki fyrir trúna á hann eru orðnir einn andi með Guði, 1 Cor. 6. Fyrir því samfagna nú Guðs heilagir englar syndugu mannkyni, er svo bráðliga höfðu þessi glediligu umskipti fengið, að verða Guðs börn af Satans börnum, leysíngjar Kristí af syndarinnar þrælum, Guðs ríkis erfíngjar af örfum fordæmíngarinnar, englunum samlíkir og þeirra samlagsmenn, af lagsmönnum djöflanna. En svo sem að þeir himnesku andar fagna þessu svo mjög, sem áður er sagt, að þeir boða frið og velþóknan Guðs yfir jörðunni, svo fagna og Kristí lærisveinar, og það fólkið, er honum fylgdi inn til Jerúsalem, þar af, að friður er í himninum orðinn; þar um skrifar svo Lúkas 19: og allur fjöldi lærisveinanna tóku til að lofa Guð með fögnuði og hárri röddu fyrir allar þær jarðteiknir, er þeir séð höfðu, segjandi: blessaður sé sá sem kémur í nafni Drottins, friður á himni og dýrð í upphæðum! Merk þetta vel, kristinn maður! hinn náðugi Guð hefir látið friðarboð gánga um alla veröldina og lagt sínum postulum uppá að auglýsa forlíkun þessa, 1 Cor. 15, hvarfyrir þeirra hljómur er útgenginn um alla heimsbygðina, Róm. 10; en Guð náði, hvað fáir þeir eru sem vilja fallast á þau ráð, að minnast við Soninn, svo hann verði oss ekki reiður, Ps. 2. Guð hefir látið boða frið á jörðu; lát þér vera annt um, kristinn maður! að verða þess fullorðugur, að þar sé og friður fyrir þig í himninum. Allir Jesú Kristí velgjörníngar eru í hans fæðingu öllum boðnir, einnin þeim, sem fóttroða Guðs Son, og sáttmálans blóð al-

menniligt halda, med hvorju syndarinn er þó helgadur, Hebr. 10. Gud er ad sönnu frelsari allra manna, því hans Sonur hefir fyrir alla lidid, þó einna mest trúadra, 1 Tim. 4, því þeir einir mega frelsisins njóta, sem trúa á nafn eingétins Sonar Guds; géf því ecki upp á vegi þinnar sáluhjálpar, fyrr enn ad Heilagur Andi ber vitni þínum anda þar um, ad þú sért Guds barn, Róm. 8; en hvornin máttu þad ödlast? þad skédur, ef þú gjörir enga sátt vid hans óvini, ecki vid Djöfulinn, því hann er Guds svarinn óvinur; vér höfum afneitad öllu hans athæfi í skírninni, hvorja Pétur kallar sáttmála gódrar samvitsku, 1 Pét. 3, ecki einúngis þessvegna, ad vér í henni endurfæddir erum, og höfum styrk samvitskunnar þaraf, ad vér erum sáttir vid Gud, og kvittir um sekt upprunasyndarinnar, heldur og hins annars, ad hún minnir oss á, um alla vora æfi, ad halda vort loford af fremsta megni, og ad flecka ei samvitskuna med þeim verkum, sem Andskotanum eru til þjónustu, en Gudi til styggdar; ecki vid holdid, þvíad þess þánkar eru reidi og fjandskapur ígégn Gudi, Róm. 8; enginn kann tveimur herrum ad þjóna, Matth. 6; en Kristur og Belial eiga eckért hlutskipti saman, 2 Cor. 6. Nú eru holdsins verk augljós, þad eru hórdómur, saurlifi, óhreinleiki, lausúng, skurdgodadýrkun, fjölkýngi, fjandskapur, þrætur, kappgirni, reidi, þráttanir, sundurþycki, flockadráttur, öfund, manndráp, ofdrycki, ofneitsla og þessum likt, Gal. 5; ef vér þessar syndir æfum, og látum þær drottna í voru holdi, þá erum vér ecki Guds vinir, og ecki er hans fridur í oss; ecki kunnum vér heldur vid samvitskuna frid ad hafa, nema hún sofi, og mun hún þó sídar af illum draum vakna þegar verst gégnir, þegar Andskotinn kippir svæflinum undan höfdinu, og vér erum sízt búnir til mótgaungu honum í daudans hardastridi, og er þá hætt vid ad hennar ormur verdi ad þeim ormi, sem aldrei deyr, Esa. 66; já, nema vér dagliga tökum uppá oss Gud herskrúda, og leggjum allt kapp á ad stockva þessum váldar flocki, eptir því, sem hvor einn verdur ásóktur, þá kunnum vér ecki frid vid Gud ad hafa, ecki Guds börn ad heita, og í engri vissu um Guds riki edur arf himnanna ad vera, því þeir ed Kristó tilheyra, krossfesta sitt hold med þess girndum og tilhneigingum, Gal. 5. Gjörid ei heldur sambrátt vid heim þennan, ef þér viljid Guds vinir heita, því Jóhannes segir, 1 Pist. 1: elskid ecki heiminn né þad, sem í honum er; ef nockur elskar heiminn, þá er ecki Guds elska í honum. Ecki segi eg, ad menn skuli ei hafa umgengni vid heimsins börn, annars mættu þeir fara út úr heiminum, 1 Cor. 5, segir Páll; hitt er og réttvíst ad umgángast fridsamliga vid þá, sem eru af heiminum, verdi því ákomid, því Páll segir enn aptur, Róm. 12: ef þad ské kann, ad svo miklu leiti sem í ydar valdi er, þá hafid frid vid alla menn, og Davíd hælir því, ad hann hafi fridsamur verid, Ps. 120, jafnvel vid þá, sem fridinn hötudu, Ps. 119; hitt segi eg, ad menn skuli eckért samblendi edur samtök hafa vid þá í illskunni og prettvísinni, því þad er ad færa hernad ámóti Gudi; og verdi einhvor af oss til þess kvaddur, þá eiga menn ad brjóta þenna frid og óttast eigi menninna, svo vér kunnum ad hafa frid vid hann, er sál og lif gétur drepid eylífum dauda, Matth. 10 Réttvísin og fridurinn kyssi hvort annad, segir Davíd, Ps. 84; þar segist vel enginn vera, sem ecki fridinn kjósi, en allir vilja þó ecki réttlætid æfa, eins og hvort kunni annars án ad vera; þar sem ecki er réttvísi, þar er aldrei fridur; þar sem ecki er hinn sanni fridur, þar er aldrei réttvísi; þad er hinn sanni

fridur ad halda eindrægni med gudrækni og gódri skickun, en hata skammir og klæki. Þeg-
ar veraldarinnar synir eru megtugir ordnir, og hafa brotid undir sig adra, svo ad enginn
vogar ad stiga á þad strá, er þeim mislikar, þá hyggja menn, ad þeir séu i fridi; en þad
er víst, ad þeir, ed ødrum hafa rángliga tilgjort, hafa þá hvad minstan frid, er þeim sýn-
ist einskis ófridar von vera, þvi fridur þessi heldur jafnan strid vid samvitskuna, og nær
þeir hafa engan ad berjast vid, þá berjast þeir vid sjálfa sig; svoddan fridi eiga øll Guds
børn ad hafna, jafnvel þótt þad sé nú um stundir fridsemi kollud, ad lida og samþyckja,
edur ad minsta kosti látast ecki sjá hinar verstu skammir og ódygdir, og hlutsemi kollud, ef
nockur vandlætir þarum; en þad mætti þann einn gilda, sem hefir frid vid Gud og sam-
vitsku sina, þvi þótt hann jafnvel fridlaus yrdi og rækur frá mønnum, þá hefir hann altid
fridland i Guds riki, og þótt Gud taki hann ei svo fljótt i burt úr heiminum, þá vard-
veitir hann þann hinn sama fyrir heiminum, Jóh. 17.

Þad er gott, ad vera hlutsamur med sama hætti og Nói, Loth, Móses, Samúel,
Davíd, Elias, Esajas, Micheas, Jeremias, Jóhannes Baptista, St. Páll og adrir Guds
menn, er héldu brixli Kristi stærri virdingu ad vera, enn heidur veraldar þessarar Hebr. 11.
Esajas 9, nefnir vorn Immanúel fridar-høfdingja, en þó segir þessi høfdingi, Matth. 10:
meinid ecki, þad eg sé kominn til ad senda frid á jørdu; eg er ei kominn til ad senda frid,
heldur sverd, þvi eg er kominn til ad setja manninn upp imóti fødurnum, og módurina upp
imóti dótturinni, og sonarkonuna ámóti módur bónda sins, og mannsins heimamenn verda
hans óvinir. Hvor er þá fridur sá, er Drottinn hefir fært oss af himnum? þad er frid-
ur millum Guds og manna, en ecki fridur millum Guds barna og hans óvina: fridur vid
samvitskuna, en ecki vid syndina: fridur vid Guds løgmál, en ecki vid hóldid; en ef nockur
af þeim, er hann talar um, Matth. 10, samþyckir ecki þessi fridar-kosti, þá er sá hans
óvinur, og á engan frid vid þann sama ad gjøra; þvi sá sem ecki hatar fødur og módur,
brædur og systur, fyrir hans skuld, hann er hans ecki verdugur, Matth. 19. Ad sídurstu
er þetta sá fridur Guds, sem ædri er øllum skilningi, Phill. 4; minn frid géf eg ydur,
minn frid læt eg hjá ydur, ecki svo sem heimurinn géfur þá géf eg ydur, segir Jesús
vid lærisveinana, Jóh. 14. Þad er svoddan fridur, sem gjørir oss rika i fátæktinni,
frjálsa i þrældóminum, glada i sorginni, metta i húngrinu, innlenda i útlegdinni, og um
alla hluti oss sjálfum fullnóga, þá vér eckert høfum. Þessi fridur gjørdi Job heilbrygd-
ann i krøminni, Davíd réttlátan midt i syndinni; hann digtadi lofsaunginn fyrir Pál og
Silas i myrkvastofunni, Act. 16; hann gladdi Kristi postula þá þeir gengu fagnandi, og
þó húdstrýktir út frá rádinu, Act. 5; hann huggadi Maríu undir sins Sonar krossi, og
enn-nú i dag alla þá, er hann bera med henni. Og fyrir þvi, brædur minir! ad þessi fridur
er svo mikill og svo dýr, ad án hans er enginn fridur, og þeir ed þenkja á himneska hluti,
kunna engan frid ad hafa, þegar þeir hans sakna, þótt øll verøldin hlæi á móti þeim,
þá grætbæni eg ydur fyrir ydar velferdar sakir, ad endingu med ordum Páls, þar hann
segir: vér erum sendibodar vegna Krists, 2 Cor. 5, og svo sem Gud beiddi fyrir oss,
þá bidjum vér i Kristi nafni: sættist vid Gud. En þú, nádarfulli himneski Fadir!

F

sem med dýrmætu blódi þíns eingétins Sonar hefir endurkeypt velferd sálna vorra, géf þú þínum børnum ad elska þig, elskast innbyrdis, og halda eindrægni í andanum, svo allir þeckja megi, ad þeir séu þíns Sonar lærisveinar, Jóh. 13; géf þeim ad hlaupa svo skeid lífdaga þessara, ad þeir fái yfirunnid fyrir hann, sem heiminn hefir sigrad, svo ad þínir þjónar mættu med Símoni í fridi fara eptir ordi þínu, Lúc. 2, nær þér þóknast, ad þeir gánga skuli veg allrar veraldar; bænheyr þad, Herra, himneski Fadir! fyrir Jesúm Kristum, amen!

Ønnur prédikun á Jóladaginn.

Gudspjallid, Jóh. 1 Kap.

Í upphafi var Ord, og þad Ord var hjá Gudi, og Gud var þad Ord, þad sama var í upphafi hjá Gudi; allir hlutir eru fyrir þad gjørdir, og án þess er eckért gjørt, hvad gjørt er; í því var lífid, og lífid var ljós mannanna, og ljósid lýsir í myrkrunum, og myrkrin hafa þad ecki høndlad. Þar var einn madur af Gudi sendur, sá hét Jóhannes; hann kom til vitnisburdar, ad hann bæri vitnisburd af ljósinu, svo ad allir skyldu fyrir hann trúa; eigi var hann þad ljós, heldur ad hann bæri vitnisburd af ljósinu; þad var satt ljós, hvørt ed upplýsir alla menn, komandi í þennan heim; þad var í heiminum, og heimurinn var fyrir þad gjørdur, og heimurinn þeckti þad eigi. Hann kom til sinnar eignar, og hans sjálfir medtóku hann eigi; en svo margir sem hann medtóku, þá gaf hann þeim makt Guds børnum ad verda, þeim sem á hans nafn trúa, eigi þeim sem af blódinu, eda þeim, sem af holdsins vild, edur af mannsins vilja, heldur þeim, sem af Gudi eru fæddir. Og Ordid vard hold, og bygdi med oss, og vér sáum þess dýrd, dýrd svo sem eingétins Sonar af Fødurnum, fullan nádar og sannleika.

Exordium.

Daniel Spámadur, í sinnar bókar ødrum Kapítula, segir frá því, ad Nebúcadnezar konúngi hafi géfist sýn nockur í draumi, er hann kvad sídan ad væri horfin úr minni sér, og beiddi fjølkýngismenn sína og spásagnara, ad þeir segdu hønum drauminn; en þeir tøldust undan bodi konúngs, og svørudu þannveg: Þar er enginn madur á jørdunni, er megi gjøra þessa konúngsins skipan, hvar fyrir enginn høfdíngi edur Drottinn hefir nockru sinni þvílíks krafist af nockrum Spámanni edur Kaldeó, því sá hlutur er konúngurinn æskir eptir, er svo dýrmætur, ad enginn má hann segja konúnginum, nema godin, hvør ed ecki byggja med holdinu. Nú jafnvel þótt ad Spámenn þessir væru Satans þjónar, þá má þó ecki því á móti segja, ad þessi þeirra afsøkun var gyld á alla vegu. En þess meira sem heidíngjar þessir høfdu til máls síns, þess meira høfum vér, kristnir menn, Gudi ad þacka, ad hann hefir oss þann í heiminn sendt, er þad hefir gjørt, er enginn manna gjøra kunni. Kaldea-lands vitríngum þótti þad nýúngar, ad kóngurinn skyldi leggja þeim uppá þennan hlut; en hinn alvitri Gud hefir gjørt einn nýan hlut á jørdu, ad konan hefir umkringt manninn, Jer. 31; hvørt spádómur þessi eigi ad skiljast um holdtekju Drottins, edur ei, er eg ecki aldeilis viss um, samt flýgur mér í hug af þessu, ad þad hefir aldrei um æfi heyrst, ad nockur hafi undir eins mey og módir verid; ad hann, sem uppfyllir himin

og jörd, kreptist í einum stalli; ad Gud er madur ordinn. Margvísliga og á marga vegu hefir Gud talad vid fedurnar í firndinni, en þad er nýr hlutur, ad hann talar vid þá fyrir Soninn, Hebr. 1; og ad Gud, íklæddur mannligu holdi, sá eingétni Sonur Födursins, sem er í hans skáuti, hann í eigin persónu opinberar syndugum mönnum allan hans vilja og veg sáluhjálparinnar. Spásagnararnir fortóku þad, ad Gud mundi byggja med holdinu; en hvad viljum vér þar um tala, ad Ordid er hold ordid, og bygdi med oss? vér heyrdum þad, sáum med augum vorum og skodudum, og hendur vorar þreifudu á því, segir Jóhannes, 1 Pist. Kap. 1. Godin eru mönnunum lík ordin, og ofan komin til vor, sögdu fordum menn í Lýstris, er Pálus læknadi þann, er haltur var borinn, og vildu hafa veitt þeim Barnabæ gudliga lotníng, Act. 14: en þeir voru þó ecki nema menn, og hvad helzt þeir gjördu undrunarligt, þad gjördu þeir í nafni Jesú Kristí; en í manndóm Drottins er hinn lifandi Gud ofanstíginn, og hefir bygd festa á medal mannanna; já, hvílíkur Gud? af hvörs krapti og fyrir hvörs almætti ad öll furduverk á himni og jördu gjörd eru. Um þetta allrahelgasta og dásamligasta efni géfur oss orsök ad tala vor upplésinn texti, hvörjum vér viljum gánga nockud nær; og þótt ad þad megi hinum góda Gudi fullþacka þar fyrir, ad enginn er sá medal vor, sem efi um guddóminn Kristí, né hans holdtekju, þá samt af því ad þetta heilaga evangelium færir oss á þá leid, sem liggur til ad tala hérum, þá viljum vér af því alleina hugleida þad, ad **Gud sé madur ordinn.**

Hér til styrki oss gódur Gud, med krapti síns Anda, amen!

Utleggíngin.

I upphafi var Ord, segir Gudspjallamadurinn. Eg vil ecki í þetta sinn fá mér til orda, edur upptelja meiníngar manna, hvar fyrir hin önnur Guddómsins persóna verdur ord kollud; þó er þad víst, ad Gydíngar nefndu svo Messíam á þeim dögum, og hefir þad öllum kunnugt verid, máské þessvegna, ad ord fyrirheitisins uppá hann hljóddi; ad eg ei tali þar um, ad hinn máttugi Gud skapadi fyrir hann alla hluti, þegar hann baud þeim ad verda med-einu ordi, Gén. 1; edur og hitt, ad hann holdinu íklæddur, hefir med sannleiksins ordi opinberad oss Födursins vilja, Jóh. 1. En hvörnin sem þessu varid er, þá segir Jóhannes, ad þetta Ord, edur Guds Sonur, hafi verid í upphafi hjá Gudi; hvört sem vér nú tökum þetta ord, Upphaf, fyrir upphaf eylífdarinnar, sem raunar er eckért annad, enn sjálf eylífdin, í hvörri ad ei er fyrr edur sídar, heldur þúsund ár hjá Gudi, svo sem einn dagur, og einn dagur svo sem þúsund ár, segir Pétur, 2 Pét. 3; edur vér tökum þad fyrir upphaf sköpunar allra hluta, Gén 1, þá er þad audsært, ad Sonur Guds er honum sameylífur. Pálus segir, 1 Cor. 15, ad þegar sagt verdur, ad allir hlutir séu Kristó undirlagdir, þá sé þad bert, ad sá er undantekinn, er honum hefir alla hluti undirlagt; álíka vil eg hér um segja, nær sagt verdur, ad Guds Sonur hafi verid í upphafi sköpunar allra hluta, þá er audvitad, ad hann sjálfur hefir aldrei skapadur verid, og er þessvegna, og hefir verid, fyrir alla eylífd. Pálus tekur af tvímælin hér um, er hann segir: ad hann hafi verid, ádur enn allir hlutir voru, Kól. 1; og uppá þad, ad enginn leidi sér þad í hug, ad hann ecki sé Gudi Födur sameylífur, þá segir David kóngur, Ps. 45: þinn veldisstóll, ó Gud! er um aldur og ad eylífu; enginn efi er á því, ad þetta er um Jesúm, Guds Son, talad; því strax eptir segir David: þú hefir réttlætid elskad, en hatad ránglætid, þarfyrir hefir, ó Gud! þinn Gud smurt þig med oleó fagnadarins fram yfir þína hluttakendur, Ps. 45; og þessi hin sömu ord þýdir Pálus, til Hebreos 1, uppá Jesúm, hvör ed eptir manndóminum smurdur er med Heil. Anda; og hvad meira er, ad Drottinn sjálfur er því

samhljóda, er hann heimfærir uppá sig þau orð, er standa Esa. 31: Andi Drottins er yfir mér, af því hann hefir smurt mig, segjandi: þessi ritning er í dag uppfyld, að ydur áheyrendum Lúc. 4. Og svo enginn meini, að þetta sé talað alleina um hina eptirkomandi eylífð, þá segir Michæas, Kap. 5: þú Bethlehem Ephrata, ert enganvegin hin minsta á medal hertoga Júda, því af þér mun framkoma sá Drottnarinn í Israel, hvørs útgángur er í frá upphafi, og fyrir allar aldir. Þegar Davíd bidur Guds Son ad spara sín fáu ár, þá finnur hann ecként dýrmætara til ad hræra hans blessudu miskunnar-idur sér til medaumkunar, heldur enn hans eylífa gétnad, þar hann segir, Ps. 102; minn sterki Gud! svipt mér ei burtu midt á mínum dögum; af eylífum gétnadi eru ár þín, ádur enn þú jördina grundvalladir, og himnarnir eru þín handaverk, þau munu forgánga, en þú blífur, allt mun þad svo sem fat fyrnast, og svo sem ödru klædi muntú umbreyta þeim, en þú blífur hinn sami, og þín ár þrotna ecki; hvor Davids ord Páluis til Hebreos, Kap. 1, enn aptur þýdir uppá Drottinn Jesúm og hans guddómliga náttúru. Edur því mundi Esajas, Kap. 9, kalla hann Fodur eylífdarinnar, edur eylífann Fodur, nema Guds Andi hefdi skotid honum því í brjóst, ad hann hefdi ásamt Gudi Fodur verid frá eylífu? ecki hefir Esajas talad þetta af sjálfum sér, því hann spáir svó greiniliga, ad á má þreifa, um þá hluti, er enginn madur vita kunni, nema Gud væri med honum. En eg em viss um, ad ef hann er Fadir eylífdarinnar, þá er hann ecki ýngri enn eylífdin; en fyrst hann eylífur er, þá er ljóst þar af, ad hann er sannur Gud; þess gétur og Jóhannes í gudspjallinu, er hann segir: og Gud var þad Ord; hvor grein ad eptir ordshætti ritníngarinnar merkir sama, og hann sagt hefdi: þad Ord var Gud; svo sem þegar hann segir í ödrum stad: Andinn er Gud, þad merkir: Gud er einn andi, Jóh. 4; þetta vottar Gudspjallamadurinn med þeim verkum, er enginn kunni ad gjora, nema Gud einn, er hann segir: allir hlutir eru fyrir þad gjordir. Hvor vill þá þenkja um Krist annad, enn ad hann sannur Gud sé? Mér koma í hug þau ord, er sagdi heidinn madur Pýthagóras, án efa til þess ad hæda ad metnadi og ærugirnd daudligra manna, sem þó ecki kunna ad skapa eina mýflugu, og vilja þó svo sem Gudir tignadir vera: ef nockur þenkir, sagdi hann, þad hann muni Gud vera, þá skapi hann eina veröld líka þessari, og mun eg hann strax tilbidja. Jóhannes itrekar þetta enn aptur, svo ad allir megi úr skugga gánga hérum, segjandi: án hans er eckért gjort, hvad gjort er; sé nú enginn hlutur án hans gjordur, þá er þad audsært, ad hann sjálfur ógjordur er og óskapadur, því á millum Skaparans og allrar sképnu kann enginn madur ad hugsa edur ímynda sér nockurn hlut, þar enginn hefir sig sjálfan skapad, og sképna engin hefir gjort sinn Skapara. Og svo ad vér ei meinum, ad Guds Sonur hafi verid alleina nockurskonar verkfæri í sköpunarverkinu, þá segir Davíd med ljósum ordum í þeirri grein, er eg strax las af Ps. 102, ad hann hafi veröldina grundvallad, og ad himnarnir séu hans handaverk; og ecki einasta hefir hann þessa sýniligu veröld skapad, heldur segir og Páluis, Kól. 1, fortakslaust, ad fyrir hann, þad er af honum, séu allir hlutir skapadir, sem eru á himni og jördu, hvad sýniligt og ósýniligt er, hvort heldur þad eru trónarnir edur herradæmin, edur yfirvöldin, edur valdstjórnirnar; allt er þad fyrir hann, og hans vegna skapad; med þessum hinum sídustu ordum vill Páluis merkjast láta engla Guds og hinar

andligu verur, fyrir utan Gud einn, allra hluta skapara, sem einn af ollu óskaptur er. Nú væri þad. ad sonnu nóg til ad vitna um guddóm Frelsarans, ad hann er eylífur og allra hluta skapari; en Jóhannes lætur ecki kyrt þar med, heldur segir hann: í því var lífid, og lífid var ljós mannanna; med hvorju hann teikna vill, ad allt hvad lífs anda hefir, andligan edur líkamligan, þad lifi af því sama lífi, og af hans fyllingu hofum vér allir medtekid. Hvornin útmálar Páluns hinn sanna Gud fyrir Athenuborgar monnum, er hann fór til þeirra med kristnibodid? í honum lifum vér, erum vér og hrærumst vér, Act. 17; en hvad er þad annad, enn þad, sem hinn sami Postuli vitnar um Krist? Kól. 1, ad í honum standi tilsamans, edur standist, allir hlutir, þad er, vardveitist og stjórnist af honum; því segir og Postulinn, Hebr. 1, ad hann beri alla hluti med ordi síns kraptar. Eg gét ecki borid allt þetta fólk, sagdi Mósis vid Gud, Núm. 11, þegar hann vildi hafa sig undanþeginn einsamall ad stýra Ísraels fólki; af hvorju ordtæki ritningarinnar eg þad fylliliga álykta, ad sá sem ber alla hluti med sínu kroptuga ordi, hann stjórnar ollum hlutum med Gudi Fodur, og Heilogum Anda, bædi á himni og jordu; hvad sjálfur Drottinn samþyckir, er hann segir: þad sem Fadirinn gjorir, þad gjorir Sonurinn einnin med, Jóh. 5; sem von er til, því hann segir berliga, ad Fadirinn sé í sér og hann í Fodurnum, Jóh. 14. Jóhannes segir, ad lífid hafi verid í Ordinu; en hvílíkt þad líf sé, greinir hann sjálfur, Jóh. 5: svo sem Fadirinn uppvekur og lífgar þá daudu, svo lífgar og Sonurinn þá hann vill; og þótt hann hafi þad med morgum dæmum sannad, þá er þad samt af hans sjálfs upprisu allra kunnugast ordid. Adrir Guds menn hafa fyrir hans krapt uppvakid hina dauda, en enginn hefir sjálfan sig af daudum vakid, nema hann einn; þetta vottar hann sjálfur; því sagdi hann vid Gydinga: brjótid þér þetta musteri, en eg skal þad á þrem dogum upp aptur byggja; en hann taladi um musteri síns líkhama, segir Jóh. 2; og um sálina segir hann: þar fyrir elskar Fadirinn mig, ad eg læt mína sál frá mér, svo eg hana aptur taki; enginn tekur hana frá mér, en eg legg hana frá mér sjálfur; eg hefi vald til ad leggja hana frá mér, og vald til hana aptur ad taka; og þessara ordsaka vegna hafa heilagir Guds menn í ritningunni ydugliga kallad hann Gud, því Gud er alleina sá ed dásemdarverkin gjorir, Ps. 72. Eg hefi allareidu nockur vitni þar til leidt af hinu gamla testamentinu, og mætti þó enn fleiri telja; en lærisveinar hans og Postular, sem voru uppfræddir af honum, sáu hann og skodudu, 1 Jóh. 1, átu og drucku med honum, uppá hvorra lærdóm hans kyrkja bygd er, þeir ed hans vitnisburd hafa med sínu eigin blódi undirskrifad, og látid lífid fyrir þennan sannleika, þeir ljúka allir einum munni upp um þetta. Hans vitni hafid þér heyrt, er Jesús elskadi, sem var Jóhannes, er gudspjallid ritad hefir, en hann talar ennþá framar, 1 Jóh. 5, segjandi: vér vitum ad Guds Sonur er kominn, og ad hann hefir géfid oss hjarta til ad þeckja hinn Sannarliga, og ad vér séum í hinum Sannarliga, þad er í Guds Syni, hann er sannur Gud og þad eylífa líf. Í Róm. 1, géfur St. Páll Gudi, allra hluta Skapara, þann titil, ad hann sé blessadur um allar aldir; en í sama Pistli Kap. 9, segir hann um Jesúm Krist: af hvorjum, (hann meinar fedrunum) ad Kristur er eptir holdinu, hvor ad er Gud yfir ollum hlutum blessadur ad eylífu. Júdas Postuli Drottins, hann endar sinn Pistil med þessum ordum: Gudi alleina vísum

Frelsara vorum, sé dýrð og magt, kraptur og veldi, bædi nú og um allar aldir; þeim sömu ordum, sem Guds eingétinn Sonur hefir skipad oss syndugum mönnum ad kvedja Gud vorn Födur í drottinligri bæn, Matth. 6, med þeim sömu ávarpar hann hér vorn Frelsara, hvad hann mundi ecki gjört hafa, nema hann vildi hafa honum gudligan heidur veittan. Drottinn Gud þinn skaltú tilbidja og honum einum þjóna, segir Móses, Devt. 6, og 10; og med þessum sömu ordum rak Jesús Djöfulinn burt frá sér, er hann freistadi hans, og sagdist mundi géfa honum öll ríki veraldar, ef hann félli fram og tilbædi sig, Matth. 4; hvar af audsært er, ad einsömlum Gudi, en engum ödrum tilheyrir soddan lotning. En hvad segir St. Páll um Jesúm? hann segir, ad í hans nafni skuli öll kné sig beygja, bædi á himnum og jördunni, og undir jördunni, Phill. 2; og svo menn viti, ad hér er enginn undantekinn, þá segir Postulinn, Hebr. 1, í Davíds orda stad, ad allir englar Guds skuli hann tilbidja; en ef þad skulu englarnir gjöra, hvörjir ed sjá ydugliga Guds Födurs auglit á himnum, Matth. 18, því munu þá ecki skyldar til þess hinar ódæðri sképnur? Þegar Jóhannes vildi hafa tilbedid engilinn, þann er taladi vid hann, Apóc. 19, þá varnadi hann honum þess og sagdi: sjá til, ad ei gjörir þú þetta, tilbid þú Gud; en er hann féll til fóta Guds Syni, þá aptradi hann honum ecki, heldur lagdi sína hægri hönd yfir hann segjandi: óttast ecki, eg em hinn fyrsti og sídasti, Apóc. 1. Og hvad opt vár Drottinn vor tilbedinn, jafnvel í sinni ánaud hér á jördunni; hin Kananiska, Matth. 15, María, systir Lazari, Jóh. 11, hundrads-höfdinginn, Matth. 8, og adrir miklu fleiri tilbádu hann, og hann audsýndi þar med, ad honum guddómligur heidur tilheyrdi, ad hann vard vid öllum þessum jafnskjótt og þeir beiddu. Ræninginn, sem med honum krossfestur var, tilbad hann daudvona, sjálfan kominn ad dauda, Lúc. 23; þá sýndi Jesús fyrir alvöru, ad hann Gud var, því hvörsu mátti hann einum stórbrotamanni himnaríkid géfa, nema hann sjálfur ætti þess vald á himnum. St. Stephanus, frumburdur hans píslarvotta, hann tilbad hann midt í andarslitrunum, og var hann þá fullur af H. Anda, sem Lúkas vottar, Act. 7; heyrt hafdi hann, med hvíliku kalli ad Jesús lést á krossinum, er hann sagdi: Fadir! í þínar hendur fel eg minn Anda, Lúc. 23; en hann gjördi þess engan mun og hins, er hann sagdi: Herra Jesú! medtaktú minn anda. Hvar fyrir? því hann vissi ad Fadir og Sonur voru eitt, og Sonurinn Födurnum ad allri tign, dýrd og mætti samjafn eptir guddóminum. Heidingjar þeir ed af Gudi eckért vissu, og voru án hans í heiminum, Eph. 2, þeir sköpudu sér adskiljanligar meiningar um god sín, er þá höfdu þó ecki skapad, og meintu ad einn væri ödrum undirgéfinn, en þvílikt er eckért um Jesúm ad þenkja; svo eylífur, svo almáttugur, svo alvitur sem Fadirinn er, svo er og Sonurinn, svo sem hinn heilagi Athanasíus lærifadir hefir oss þad kénnt í sinni trúarjátningu. Jehóva vor Gud, Jehóva hann er einn, segir Móses, Devt. 4; en ef ecki er nema einn Gud í verunni og þad er ádur vottad ad Jesús sé Gud, hvörnig má hann þá honum minni vera? og því segir Postulinn, til Hebr. 1, ad hann sé útþrykkilig mynd hans persónu. Eg er Jehóva, þad er mitt nafn, og mína dýrd vil eg engum géfa, segir Drottinn, Esa. 42; væri nú ecki Guds Sonur Födurnum ad öllu jafn, og væri þetta nafn ecki guddómligrar veru, í hvörji ad eru þrjár adgreindar persónur, því mundi Gud þá sjálfur,

gjæskunnar brunnur, hafa opinberad sína dýrd med þessu nafni þeim, sem öll sálarinnar velferd á því rídur ad vita, á hvörn þeir eiga ad trúa, og halda engann honum jafnan? en hann hefir skipad oss ad trúa á Soninn. Því mundi hann segja vid Mósen? Exód. 3: eg mun vera sá eg vera mun, og þad skaltú segja sonum Ísraelis: Sá, er vera mun, sendi mig til ydar. Því mundi hann segja fyrir munn Esajæ: eg er Jehóva, og fyrir utan mig, er enginn Gud, Kap. 45. Mundi nockud Guds eingétinn Sonur, sá ed er í Födursins skauti vanheidra sinn Födur þar med, ad gjöra sjálfan sig honum jafnan, nema hann vissi þad væri svo? því segir hann þá: Apóc. 1, eg em alpha og ómega, upphaf og endir, sá sem er, og sá sem var, og sá sem koma mun, hinn almáttugi; því mundi hann segja vid Phillippum, er hann beiddist eptir ad mega sjá Födurinn: Philippe! sá sem sér mig, hann sér Födurinn, trúir þú ecki ad eg em í Födurnum, og Fadirinn í mér? Jóh. 14. Því mundi sjálfur Fadirinn kalla hann sínu nafni? edur mun hann sína dýrd ödrum géfa? því segir hann þá? Jér. 23: eg vil uppveckja Davíd eitt réttlátt sædi, sá ed mun ríkja sem konúngur, og þad skal honum vel luckast, og hann skal fremja lög og réttindi á jördu, á hans dögum mun Júda hólpinn verda, og Ísrael ugglaus búa, þad mun vera nafn hans, er hann mun nefna hann med, Jehóva vort réttlæti; því mun hann aptur ítreka þetta, í 33 Kap.? segjandi: á þeim dögum mun Júda hólpinn verda og Ísrael tryggiliga búa, og sá ed kallar, hann mun vera Jehóva vort réttlæti; mun ei þetta vera hann, sem oss er af Gudi gjördur, til réttlætis, til helgunar og til eylífrar sáluhjálpar? 1 Cor. 1. Hvar fyrir mun Gud alsherjar enn framar segja um sinn Son? Hós. 1: en eg skal miskuna húsinu Júda, og frelsa þá fyrir Jehóva þeirra Gud, og ei vil eg frelsa þá med boga edur sverdi edur stridi, hestum edur riddara lidi. Menn þreifa á því, ad þetta er í Jesú af Nazareth fullkomnad og framkomid; hann var alinn í fátækt, Lúc. 2; hann uppólst í armód, hann hafdi ei þar hann mætti höfdi sínu adhalla, Matth. 8; hans ríki var ecki af þessum heimi, ecki stríddu hans þénarar fyrir hann, Jóh. 18; hann skipadi Pétri ad slídra sverdid, Matth. 26; í sínu mesta yfirlæti reid hann einni ösnu inn til Jerúsalem, Matth. 21, hvadan hann var eins og óbótamadur til gálgans útleiddur, og hans bestu vinir og vildarmenn eru deyddir hans vegna allan daginn. En þó er í öllu þessu volædi, ríki Guds Sonar í hans barna hjörtum stærra ordid, en nockurt konúngs ríki hefir um æfi verid, svo eg má þad satt játa, er Severus Sulpitius segir, (2 B. Hist. Sacr.) um dráp Guds barna undir Díócletianó keysara: vér höfum aldrei frægara sigur unnid, enn þá vér ecki urdum med tíu ára ofsóknum sigradir. Mundi nú öllu þessu vera spád um Jesúm, edur hann nefndur því nafni, sem Gudi einum er eiginligt, og engum ödrum má án syndar tilleggjast, nema hann væri einnar veru med Gudi Födur, og honum samjafn ad öllu? Zacharías, ecki af sjálfum sér, ecki af eigin hugbodi sínu, heldur fullur af Heilögum Anda, segir um Jóhannem, Lúc. 1: og þú, sveinn! mun nefnast spámadur hins Hæsta; en þad er kunnugt ad Jóhannes var fyrirrennari Jesú, og engill undan hans augliti sendur, Mal. 3; en ef hann er hinn allra hæsti, hvornin má þá nockur honum hærri vera? Ef hann segir sjálfur: eg em hinn fyrsti og sídarsti, Apóc. 1; hvör kann honum þá fyrri ad vera? Og hvad haldid héfir verid um Messíam á hérvistar dögum Drottins, þad kénnir Jóhannes 5,

segjandi: þess meir sóktu þeir eptir að deyða hann, að hann ekki einasta braut hvíldardaginn, heldur sagði Guð að vera sinn eiginn Föður, gjörandi sig jafnan Guði, hvað hann með þessum orðum gjörði: minn Faðir erfiðar allt híngað til, og eg erfiða; sem vildi hann sagt hafa, minn Faðir er ei bundinn við sabbatsdaginn, að hann ei stjórni öllum hlutum bæði á himni og jörðu, eptir vild sinni, svo lækna eg og þá sjúku, eptir því valdi, sem eg hefi; og má því ekki ámóti segja, að þessir rángl átu menn töluðu rétt í þessu. Páluss er skorinnorður um þetta efni, þegar hann eggjar kristna menn á hógværð og lítilæti, segjandi: verið eins lyndir og Jesús Kristur var, hvor þótt hann Guðs mynd væri, héldt hann það ekki fyrir herfáng Guði jafn að vera. Og hefi eg svo með nockrum rökum vitnað fyrir yður, að Jesús er Guð eylífur, almáttugur, alls heiðurs verðugur, og Föðurnum að öllu jafn eptir guðdóminum; ekki þess vegna, bræður minir, að eg þurfi nockrum í þessum safnaði að telja trú hér um, því það játa allir með hjarta og munni, heldur, að eg í stuttu máli auðsýni út af þessu heil. evangelió, hvílíkur hann sé, er vort auma hold og blóð hefir uppá sig tekið; hvar um Jóhannes framar talar með þessum orðum: og Orðið varð hold og bygði með oss; hvör orð ekki eiga þann veg að skiljast, svo sem að Guðdómurinn sé í manndóm umbreyttur. Hjá Föður ljósanna er engin umbreyting eður mynd til umbreytingar, segir Jakob Postuli, Kap. 1; en þar hann nefnir Föður ljósanna, þá meinar hann Guð, en það er áður vottað, að Jesús sé sannur Guð, þar fyrir er því lángt fjærri, að hann kunni hinni minnstu umbreyting undirorpinn að vera; og þótt ei væri annað til vitnis hér um, þá eru Jóhannes eigin orð, er hér standa skömmu síðar í evangelió: vér sáum hans dýrð, dýrð svo sem eingétins Sonar af Föðurnum; en nær sáu þeir hana? að sönnu í kénningunni, í kraptaverkunum, í skírninni, en ekki sízt, þá hann forkláradist á fjallinu, Matth. 17, og var það hinn sami, er þeir höfðu etið og druckið með, 1 Jóh. 1. Svo er þá ekki guðdómurinn umbreyttur í manndóm, heldur hefir Guðs Sonur manndómliga náttúru uppá sig tekið, svo sem Páluss til Hebreos, Kap. 2, að orði kémst, að hann hafi ekki englanna, heldur Abrahams sæði á sig tekið, teiknandi þar með, að hann hafi manndóminn tekið í samfélag og einingu sinnar guðdómligrar persónu. Og í þessum orðum: Orðið varð hold, er venjuligur orðsháttur ritningarinnar; svo segir Gén. 2: Adam varð að lifandi sálu, þegar Guð blés lifandi anda í mannsins nasir; ekki það að líkhaminn umbreyttist í sál, heldur teiknast með þessu orðatiltæki, hin allra nákvæmasta eining á millum sálar og líkhama, hvör mjög svo er þessari lík; því svo sem sál og líkhami verða að einni persónu, svo urðu og tvær náttúrurnar í Kristó, einn Guð og maður, þegar hann hold og blóð uppá sig tók; þetta vitnar allvíða h. ritning, bæði í spádómunum í gamla testamentinu, sem og í meðkénningu þeirra, er sáu og skoðuðu hann, og hvörra hendur á honum þreifuðu, 1 Jóh. 1, og sáu þó hans dýrð, svo sem eingétins Sonar af Föðurnum. Hinn fyrsti vottur í gamla testamentinu er sjálfur Guð, er hann sagði, að kvinnunnar Sæði skyldi í sundurmerja höggormsins höfuð, Gén. 3. Hvílíkt að sé þetta kvinnunnar sæði, það vitnar Esajas, Kap. 9, með þessum orðum: eitt barn er oss fætt, og einn sonur er oss géfinn, hvörs höfðingjadómur er á hans herðum, og hans nafn er undárligur, ráð, hetja, kraptur, eylífur Faðir og friðarhöfðingi. Sjáið hér, bræður minir!

hann sem fæddur er, hann sem Spámadurinn barn kallar, hann nefnir hann undir eins Födur eylífdarinnar, af hvörju ljóst er, ad hann er bædi Gud og madur; og ad þetta sé meint um Jesúm af Nazareth, og ecki annad barn, vottar Esajas, Kap. 7: sjá þú ad ein jómfrú mun ólétt verda, og mun Son fæda, og hann mun hún kalla Immanúel, þad er: Gud med oss; þetta segir Lúkas, Kap. 1, framkomid ad vera. Mörg önnur vitni mætti hér til leida, ef þad tíminn leyfdi, en í hinu nýa testamentinu eru ecki færri. Hinn sterkasti vottur er Thómas postuli, hvör ed ecki vildi trúa fyrr enn hann tók á; en þegar hann lét sínar fingur í naglaförin, og sína hönd í hans sídu, þá æpti hann upp af fagnadi, og sagdi: Drottinn minn og Gud minn! Jóh. 20. St. Páll, sem var í þridja himin uppnuminn og heyrdi þá ómrædilig ord, 2 Cor. 12, hann kallar hann hinn mikla Gud og Frelsara vorn Jesúm Christum, Tit. 2; og hinn sami segir, ad hann sé gjördur af sædi Davíds eptir holdinu, Róm. 1. Mannsins Sonur, sem taladi vid Nikódemum, segist vera á himni, Jóh. 3; og aptur segir hann vid Gydinga, Jóh. 8: þér leitist vid ad deyda mig, einn mann, sem segir ydur sannleikann; og sjálfur segir hann, þegar hann hafdi sjálfur aptur tekid sálu sína: andi hefir ei hold né bein, svo sem þér sjáid mig hafa, Lúc. 24. Vér vitum, ad ecki fædist af manni nema madur; en Lúkas segir, ad María hafi fædt sinn eingétinn Son; hvarfyrir ad Postulinn til Hebreos skrifar, ad hann sé hluttakandi holds og blóds eins og smábörnin, Hebr. 2. Páll segir enn aptur, Kól. 2, ad í honum búi öll fylling gudddómsins líkhamliga, þad er reyndar fullkomliga og sannarliga.

Í fórnum gamla testamentisins bjó Gud svo sem í skugga eptirkommandi gjæda, Hebr. 10; í Kristó höfum vér sjálfann líkhamann, Kól. 2, og hann býr í honum eins og sál mannsins býr í hans líkhama. Kraptur Guds bjó í hans Spámönnum og ödrum heilögum, en ecki vard hann einn persóna med þeim, hvad ljóst er þar af, ad Guds Andi veik frá þeim ástundum; en gudddómurinn Kristi hefir aldrei manndóminn vidskila ordid, frá því fyrsta augnabliki gétnadarins, og mun heldur aldrei verda um alla eylífd, því engillinn, er hann bodadi módur hans gétnadinn, Lúc. 1, segir, ad hann muni drottna yfir húsi Jakobs ad eylífu, þad er, ad hann skuli aldrei hans konúngstign afleggja, hvör honum þó ecki er ödruvísi meddeild, enn fyrir íbúd gudddómsins; já, þótt hinn grimmi daudi sundurslíti sál og líkhama í pínunni, þá mátti hann þó ecki leysa þad band einingarinnar, sem var milli gudddóms og manndóms, því hvörsu mátti hann af sjálfum sér og af eigin kroptum upprísa ella? Eigi veit eg hvört nockurt vitni er sterkara edur ljósara um gudddóm og manndóm Kristi í einni persónu, heldur enn St. Páls, 1 Tím. 3, er hann segir: þad er mikill leyndardómur gudhrædslunnar (þad er kristinndómsins) ad Gud er opinberadur í holdinu, réttlættur í andanum, er sédur af englunum, er prédikadur heidingjunum, er trúad í heiminum, er uppnuminn í dýrdinni. Hvad er þetta, br. m.! ad Gud sé réttlættur í andanum? kann nockur ad réttlæta hann réttláta í Israel? en þess er ad gjæta, ad þetta ord, þad er ad vidurkénna sannan og réttlátan ad vera; svo skrifar Lúc. Kap. 7, ad allt fólkid og tollheimtumennirnir hafa réttlætt Gud, þad er, prísad hann og medkénnt sannan Gud ad vera; í andanum, segir Postulinn, þad er, eptir gudddóminum; svo segir Pétur, 1

Pist. Kap. 3, um Krist, ad hann sé deyddur eptir holdinu, en lífgadur, þad er, lifandi eptir andanum, þad er guddóminum; og med sama hætti segir Páluŝ, Róm. 1, ad hann sé auglýstur Guds Sonur í mætti eptir anda heilagleikans; svo er þá meiningin, ad í Kristi holdi hafi guddómurinn svo auglýst sig, ad menn hafi játad og þeckt, ad Gud hafi í honum búid; er sédur af englunum: hvort heldur þad eru postular Drottins, sem opt verda englar kalladir, Mal. 2, Apóc. 1, edur og Guds englar, sem girnast ad skignast inni þennan leyndardóm, 1 Pét. 1, þá eru hvorutveggju þessir fullnógir til sanninda; er prédikadur heidingjum, er trúad í heiminum: þessi ord sýna oss, hvad hinir fyrstu kristnir menn hafa hér um haldid, og hvornin Drottins eigin postular hafa Kristum prédikad; uppnuminn í dýrdinni: hann, sem þeir vissu ad dó á krossinum, af daudum upprisinn, hann sem át og drack med þeim, á hvorjum þeirra hendur þreifudu, 1 Jóh. 1, hann sáu þeir til himins faranda, med guddómligri dýrd, og skýid tók hann í burtu frá þeirra augum, Act. 1. O, hvílík dýpt audæfanna og Guds vitsku! hér má allur engla og manna skilningur í hina mestu undrun falla; þetta er sá leyndardómurinn, sem hulinn er fyrir vitringum, en nú er opinberadur smælingjum, Matth. 11. Hvor vill útsegja hans gétnad? Esa. 53; hann er fæddur af Fodurnum fyrir allar aldir; hvor vill þad útsegja? hann er gétinn af Heilogum Anda í tímanum; hvor vill þad útsegja? hann er fæddur af meyu einni; hvor vill þad útsegja? Oss fallast hendur af forundran, þegar vér heyrum ad Mósis stafur verdur ad hoggormi, Exód. 7, þegar Arons vondur blómgast, Núm. 17, þegar sólin stendur kyrr, Jós. 10, þegar hún gengur um nockur strik til baka aptur, 2 Kóng. 20, þá bjorgin klofna í sundur, Matth. 27, þá vatnid skiptist í tvo hluti, og stendur eins og múrveggur, Jós. 3, þegar eldurinn brennir ecki og gjorir eingan skada því, sem í hann er kastad, Dan. 3; og er þad þó endir allrar vorrar undrunar, ad vér segjum þad sé ecki undarligt, þótt hann, sem náttúruna hefir skapad, géti umbreytt náttúrunnar háttum. En hvad skulum vér um þad segja, ad Gud náttúrunnar-madur verdur? og hann, sem var fyrir allar aldir, hlýdir tímans logmáli? ad Skaparinn fædist af sképnunni? og hann, sem himin og jord taka ecki, verdur módurlífi innilucktur? Þessi gétnadur, þessi fæding, eru svo furdanlig, ad þegar kraptur hins Hæsta yfirskyggir rétttrúada sálu, þá gétur hann slíka hluti vid henni, ad munnurinn fær þeim ecki útklakid, og lætur sér nægja þar med, ad allt tilefni þessa stórundrunarliga furdu verks er innifalid í hans almætti, hans gjæsku, hans vitsku og ómælanligri miskunsemi, er þad gjort hefir. Honum sé lof, dýrd og heidur, um aldir alda, amen!

Annann dag Jóla.

Gudspjallid, Matth. 23 Kap.

Í þann tíma, sagdi Jesús til Gydíngafólksins og hofdíngja kénnimannanna: sjáid! eg sendi til ydar spámenn, spekínga og skriftlærda, og nockra af þeim

munud þér aflífa og krossfesta, og suma munud þér húdstrýkja í samkundu=húsum ydar, og af annari borg í adra munud þér þá ofsækja, svo ad yfir ydur komi allt réttlátt blód, sem á jørdina úthellt er, í frá blódi Abels réttláta, allt til blóds Sachariæ, sonar Bachariæ, hvørn þér drápud á millum musteris og altaris; sannliga segi eg ydur, ad allt þetta mun koma yfir þessa kynslód. Jerúsalem! Jerúsalem! þú sem aflífar spámennina, og grýtir þá, er til þín eru sendir, hvørsu opt hefi eg viljad samansafna sonum þínum, líka sem hænan samansafnar úngum sínum undir vængi sér, og þér hafid ecki viljad! Sjáid! ydar hús skal ydur í eydi látid verda, þvíad eg segi ydur, ad þér munud ecki sjá mig uppfrá þessu, þángad til þér segid: blessadur sé sá, sem kémur í nafni Drottins!

Exordium.

Þegar menn athuga á eina sídu Guds óútsegjanligann heilagleik, hans réttlæti og hans almætti, og svo annars vegar, ad heimurinn er nidursøktur í hid vonda, 1 Jóh. 5, hvar ed sjálf Gjæskan lítid annad sér, heldur enn þad, sem henni er gagnstædiligast, sem er illskan og ógudligar athafnir syndugra manna, þá megum vér med blygdun vors andlitis medkénna þad satt ad vera, sem Móses segir, Núm. 14: Drottinn er þolinnmódur og mjøg miskunsamur, fyrirgéfandi syndir og misgjørdir. Nú þótt ad øll verøldin ætti í einu hljódi ad prísa þessa Guds gjæsku, þá mætti þó sýnast, ad hann hefdi hvad mest auglýst hana sínu fólki á gamla testamentisins døgum; því um þá má játa þad satt ad vera, sem Davíd segir, ad Gud hafi ecki svo gjørt øllu fólki, Ps. 147. En hvørju launadi sú þverþrotna kynslód sínum Gudi? hann klagar sjálfur yfir þeim fyrir Móses, Núm. 14, ad þeir hafi tíusinnum møglad ámóti sér í eydimørkinni; hann setti minníng síns nafn á medal þeirra, Exód. 20; þar var hans eldstó og hans bústadur, Esa. 31; en þeir tóku vid tjaldbúd Mólochs, og vid stjørnu Guds þeirra Remphan, Act. 7; þeir umveltu hans skickan, og yfirgáfu Guds bodord fyrir manna setnínga, Matth. 15, en aflífudu hans spámenn, sem til þeirra voru sendir. Allra sídarst sendi hann þeim Soninn, og sagdi, svo sem Jesús kénnir í eptirlíkíngunni Matth. 21: þeir munu feila sér fyrir Syni mínum; en þad vildi ecki svo til gánga; þeir søgdu: þessi er erfínginn, látum oss ráda hann af døgum, já, vér viljum ecki láta þennann drottna yfir oss. Svo hafa þeir og sjálfann Guds eingétinn Son á krossinn uppheingt, hans þénara og postula af lífi tekid, forsmád þeirra kénníngar, og eckért ógjørt látid, þad Gudi kunni til styggdar ad verda; hvar um Jesús þeim brixlar hér í evangelió, og undireins fyrirsegir, hvad stórkostlig hefnd ad fylgja muni á eptir svo lángvaranliga forsmán Guds og hans heiløgu orda, þegar þeir høfdu uppausid Brunn miskunarinnar og uppfyllt mælíngu syndanna; því Drottinn er einn hegnari, einn vandlætandi Gud, já, einn hegnari er Drottinn á sínum mótstødumønnum, og sá ed ei mun gleyma því á sínum óvinum, segir Nahúm spámadur. Svo er nú øll sú ólucka komin yfir þessa vesæla þjód, sem Gud og hans Spámenn hafa fyrirsagt, af því, ad þeir ecki þecktu sinn vitjunartíma, Lúc. 19; og þeirra hús er þeim í eydi látid, svo sem Drottinn spáir hér í gudspjallinu, en þeir útreknir um alla verøld, hafa hvørgi blífanligan samastad, nema þad er þeir þiggja verda af þeim, er þeir síst vildu. Nú høfum vér séd þeirra ófarir, brædur mínir! en gjætum ad því, ad hvad sem skrifad er, þad er skrifad oss til lærdóms, Róm. 15, ei sídur þetta heil. gudspjall, enn hvørt annad, svo ad vér út af Gydínganna hrædiligu dæmi látum oss umhugad vera, ad leita Drottins, medan hann er nálægur, Esa. 55, ad ei føllum vér í nockurt syndsamligt andvaraleysi; því ef Gud þirmdi ecki hinum náttúrligu kvistunum, þá er uggvænt, ad hann oss ei þirmi, Róm. 11. Eg hefi í Guds nafni ásett í þetta sinn, ad tala um þá hluti út af gudspjallinu, sem oss kunna ad hvetja til ad rækja Guds h. ord, og laga vorn lifnad þar eptir, svo ad ei komi yfir oss þær straungu hótanir, sem rætst hafa allt ofmjøg á hans fólki Gydíngunum. O Drottinn! hjálpa hér til í nafni Jesú Kristí, þíns eingétins Sonar, og géf þínum børnum nád Heil. Anda þar til, amen, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Það er viðtekið hjá öllum guðhræddum mönnum, að menn halda það fyrir stóra synd að fara illa með Guðs gáfur, sem hann hefir géfið oss til notkunar og lífs uppheldis, og sá er ei þeirra verðugur, sem ecki hirðir þær og meðtekur með stærsta þacklæti og lofgjörð við Skaparann. En orð Drottins er engin almennilig Guðs gjöf; það kostaði hinn eylífa Vísdóm ecki nema fá orð að skapa himin og jörð af engu efni, Gén. 1, af hvörjum hann allt til þessarar nálægrar stundar géfur öllri sképnu sitt fóður; en í syndafallinu gjörðist vanmáttúrinn svo máttugur, að hinn góði Guð varð að taka til almættis síns, svo það endurskapað yrði, sem syndin og Djöfullinn höfðu vanskapað, og það kostaði hann svo mikið, að opinbera oss sinn vilja og veg sáluhjálparinnar, að það eylífa Orð Föðursins, Jóh. 1, hinn eingétni Sonur Guðs, sem er í hans skauti, hlaut þjónsmynd á sig að taka og gjörast oss að öllu líkur, Phill. 2, að syndinni frátekinni, já, að þola hér í eymdum vors holds allskonar volæði og vesöld. Hvað virðist yður þá, börn Drottins? hvílík skömm er það einum syndaþræl, að troða undir fætur sér hina dýrmætu perlu, Matth. 13, sem Drottinn dýrðarinnar hefir kostað svo mikið uppá, ecki sjálfum sér til nockurra nota, heldur honum til lækningar, til miskunar og syndalausnar, sem var hans óvinur og barn reiðinnar? Róm. 5. Eg vil ecki fá mér til orða, um postula Drottins Jesú, hvörjir að uppfyllt hafa leifar Kristi harmkvæla á sínu holdi fyrir hans líkhama, sem er söfnuðurinn, svo sem Páll um sig ritar, Kól. 1, ecki í þeirri meiníngu, að hið allra minnsta vanti á Kristi píslir til að friða fyrir syndugt mannkyn hjá Guði, svo að þeir eður nockur annar þyrfti að bæta hans forþénustu upp, heldur hins vegna, að Guðs Sonur hefir ecki einasta liðið oss til forlíkunar, heldur og til eptirdæmis, svo sem postulinn til Hebræos 12 Kap. vottar; þá hafa þessir Guðsmenn að dæmi síns Herra liðið allskonar hörmúngar, og að síðurstu dauðann, til að birta Guðs söfnuði (hvörn Páls hér nefnir Kristi líkhama) hans evangelium, og að sýna þeim bæði með orði og eptirdæmi hina réttu leið til himnaríkis. Nú fyrst hin eylífa Miskunsemi hefir auðsýnt oss svo stóra gjæsku, oss sem búum á torfu þessari, svo að segja útlægir frá allri veröldu, að vér og megum reikuast á meðal hans safnaða, þá verum ecki svo óþacklátir eður rænulausir, að vér forsmáum þennan dýra dóm, sem Guðs ástvinir hafa varið bæði fé og fjöri til að útbreiða um veröldina, svo að þessi Jesú Kristi sendiför hefir og náð til vor, hvörja þeir ecki þecktu, eður vissu, hvört vér mundum nockurntíma manneskjur verða, eður ei, heldur gjörðu þeir það alleina útaf hlýðni og elsku við sinn Herra, og heitum kjærleika við alla þá, sem á hans nafn trúa mundu; því sökum þess, að þeir höfðu vitnisburð H. Anda í hjarta sínu um það, að þeir væru Guðs börn og elskuðu hann, og þecktu að mótlæti þessara tíma var ei verdt þeirrar dýrðar, sem Guð hefir sínum tilbúið í eylífu lífi, Róm. 8, þá vildu þeir kosta lífi og velferð til þess, að sem flestir kynnu hennar njótandi að verða. Eptirdæmi hins h. Stepháni, hvörs signaðri minníng að þessi blessaði dagur helgaður er, það heyrðum vér af pistlinum, sem nýliga var súnginn fyrir altarinu; ó Herra Guð! hvílík var hans röksemi, hans vandlæti, hans þolinmæði? þar eð hann að dæmi síns Frelsara beiddi fyrir þeim, sem hann vildi hafa á Guðs veg snúið,

þegar hann stód fyrir daudans dyrum, vard honum þad fyrst ad vegi, ad bidja óvinum sínum misknúnar, Lúc. 23; og sídan ad fela sinn anda sínum Frelsara i hendur; svo kjæra hafdi þessi Guds ástvinur, bædi sína og þeirra velferd. Þad er kunnugt af St. Páls pistli til Rómverja, Kap. 9, ad hann segir: eg æskti sjálfur ad vera útrekinn frá Jésú Kristó, fyrir brædur mína eptir holdinu; og ad Postulinn hafi ecki talad þetta fyrir sídasakir, heldur af fullri alvoru, og ef eg má segja, af nockurskonar elskunnar ofbodi, líku því sem Kristó þrísti til þess ad láta hengja sig fyrir syndarann, þad votta þau ord, er hann skrifar strax ádur á þennan hátt: eg segi sannleika í Kristó, eg lýg ecki, ad samvitandi mér samvitsku minni fyrir H. Anda; af hvorju audsært er, hvad lítils hann hefir metid sína velferd hjá annarra, uppá þad hann fengi vitnisburdinn Jesú Kristi útbreidt, þeim til syndalausnar og sáluhjálpar, er hann bundu, ofsóktu og hroktu frá einni borg í adra, frá einum ránglátum dómara til annars, og mætti hér uppá morg onnur dæmi finna, ef þad tídin leyfdi. En þú sem ætlar þér med þessum Guds englum somu víst ad hafa í eylífri himnaríkisdýrd, gjæt ad sjálfum þér, ad þú ecki ad litlu hafir þann dýrmæta hlut, er þeir hafa svo mikils metid; og þegar þú heyrir Jóhannem hálshoggvinn, Matth. 14, Jakob med sama hætti líflátinn, Act. 12, Pétur krossféstann, og allar Guds hetjur med smánarligum dauda af dogum teknar, fyrir þetta sannleiksins ord, og hina mestu gódgjord, sem eingan maka hefir, þá ber saman, hvad fráleitt ad sé þessu tómlæti og hjárænu sumra manna, þeir ed lifa á vorum dogum, og allar stundir þykja indælli enn þær, er þeir eiga Guds erindi og verk sinnar sáluhjálpar ad gjora. Svo lángt er frá því, ad þeir hafi sig eptir nockud gott ad nema, af þeim sem til þess eru settir, edur láti sér umhugad vera, ad born þeirra edur hjú læri þad, er þeim kann til sidbóta og sálarnota ad gagna, jafnvel þótt því sé nærri á hvorjum helgum degi yfirlýst, ad án Guds heilogu orda þeckingar kann madurinn sídur ad lifa andligu lífi, heldur enn líkhamligu, fyrir utan fædsluna; þad vottar Jesús, er hann sannfærdi Andskotann fordum daga med Mósis ordum, segjandi: madurinn lifir ecki af einu saman braudi, Devt. 8, heldur af sérhvorju ordi því, er framgengur af Guds munni, Matth. 4. Hvad vill hér af verda, born mín? nema, ad sá er andliga daudur, sem ecki hefir fóstur sálu sinni í Guds ordi, jafnvel þótt hann lifi fullur og feitur í líkhamanum. O, Jerúsalem! Jerúsalem! þú sem aflífar spámennina og grýtir þá sem til þín eru sendir, segir Jesús; ad sonnu gjorir þad einginn medal vor? en hvad gjora þeir ed forakta spádómanna og þær kenningar, sem þar út af eru? þá vantar eckért nema tækifærid til ad gjora hid sama. Jesús grét yfir borginni, er hann sá hana og sagdi: ef þú vissir, hvad til þíns fridar heyrdi, þá mundir þú á þessum þínum tíma þar vaktan á hafa, en nú er þad hulid fyrir þínum augum, Lúc. 19. Mun hann enn nú ecki í dag segja hid sama í sínu heilaga ordi vid alla hirdulausa, sem ecki vita ad gjora grein á trú sinni, edur skynja meir hvad kristinndómur er, enn blindur madur kann um liti ad dæma? Þetta munu ofgar þykja; en eg má spyrja, ef menn vita þad almenniliga, því haga þeir sér ecki þar eptir? og ef menn þad ei vita, því leggja þeir ecki allann hug á ad ná því, án hvors þeir kunna ecki Guds born ad heita, ecki himnaríki ad erfa, og ecki eylífar helvítis píslar ad umflýa? Eg vil ei tala um þad, hvorsu hirdulausir ad margir eru í því, ad láta born og úngdóm læra ad

lesa Guds ord, sem þó er eitt ágjætt medal til ad ná grundvellinum í hinum sanna kristindómi, og svo miklum fródleik í Guds ordi, sem nægir til sáluhjálpar. Ecki er ad dyljast vid þad, ad margir únglíngar eru svo tornæmir, ad þeir fá ecki tekid allt þad af einum prédikunarstól, sem þeir þurfa til andligs uppheldis; sædid ber ecki ávoxt þótt því sé kastad í jordina, nema þad rotni, 1 Cor. 15; ei heldur Guds ord í mannsins hjarta, nema menn smelti þad med ydugligri umþenkíngu; ad þessu gjæta menn ecki, og ætla þad sé nóg, ef Guds ord þýtur um eyrun í kyrkjunni, og jafnvel þótt sumir medtaki þad med fagnadi um stundarsakir, Lúc. 8, þá hefir þad ecki altid svo mikla rót, ad þad færi ávoxt, nema þad sé nært og vokvad med sífeldri ástundan.

Gud skipadi Israel ad þeir skyldu brýna sitt h. logmál fyrir bornum sínum, þá þeir sætu í sínu húsi, Devt. 6; en ef svo þótti mikid varda um logmálid, sem er nockurskonar deydandi bókstafur, 2 Cor. 3, og engan kann af sjálfu sér hólpinn ad gjora, hvad skal eg þá segja um ord evangelii, sem er kraptur Guds til sáluhjálpar ollum þeim sem trúa? Róm. 1; skyldi þad ecki med allri ástundan kostgjæfa? edur segid mér, brædur minir! er þad svo lítid, ad vér megum þessarar Guds gáfu med fridi og frelsi njóta, fyrir hvorja Guds eingétinn Sonur hefir lífid látid, og hans h. píslarvottar eptir hann, til ad stadfesta hans vitnisburd hjá mannanna sonum æfinliga, inn til þess hann kémur? Svo er nú Guds heilagt ord dýrmætt, svo er þad til sáluhjálpar naudsynligt, edur réttara ad segja, ómissandi. Nú vil eg þess géta, ad þetta tímanliga líf, þad er eymdum og andstreymi vafid; madurinn af kvinnunni fæddur er fullur eymda og fárra lífdaga, segir h. Job. 14; og jafnvel þeir sem heimurinn lætur vel ad, þeir una þó ecki á allann hátt vel vid hag sinn; hvar skulum vér fá annad betra rád vid slíku, enn í Guds h. ordi? Morg eru manna mein? einn hefir fullsæln fjár, en er þó óheill ad líkhamans burdum; ecki gétur góts edur gardar bætt honum þad; Guds ord verdur ad hugga hann í hans veikleika, svo ad þótt sál og líf vanmegnist, þá læri hann samt af því ad vona á Drottinn, Ps. 73; máské hann sé og heilbrygdur, en á ofundarmenn, þá eptir honum sitja, og láta hann ecki í fridi, hvorki nótt né dag; eckért stodugt rád finnur hann vid því í veraldligum munum, edur hjá sinni skynsemi, þótt hann sé allvitur, því vorir vitsmunir eru hálfverk, 1 Cor. 13; Guds ord skal kénna honum, ad varpa allri sinni áhyggju uppá Gud, hann mun því vel til vegar koma; kannské hann vanti og hvorki heilsu, metord né vinsældir, en þá er honum næsta hætt ad ecki falli hann í andvaraleysi, nema hann læri ad þeckja sig af Guds ordi; verda má hann girnist meira enn hann á, svo sem þad gjarnan fylgir andlegdinni; þad er verra enn vanheilsa líkhamans, því þad er nockurskonar sinnisveikja; vid því géfur Guds ord honum rád, ad eckért hafi hann inní heiminn borid, muni því eckért í burtu bera, 1 Tim. 6, læri því, ad vera ríkur af gódum verkum, og medbýta hinum naudþurftuga, ef hann vill réttiliga aud sinn brúka; kannské og hann sæki tímanligan munad í andlegd sinni, og segi med hinum ríka: et og dreck sála mín, þú hefir til margra ára samansafnad, Lúc. 12; en Guds ord minnir hann á, ad hafa sína unadsemd í Drottni, hann muni géfa honum þad hans hjarta girnist, Ps. 37. Annar er heill heilsu sinnar, en hefir skort á líkhamligri atvinnu og veraldar munum; honum segir Guds ord, ad þegar hann hafi þad hann kunni ad

eta og drecka og klædast med, skuli hann ecki framar umsorga, edur fyrir morgundeginum umhyggju bera, Matth. 6; svo ad hvorn kost mannligs lifnadar sem vér tökum, þá er Guds heilagt ord bót vid öllum meinum, svo sem Páluls vottar; ad gudhrædslan sé til allra hluta nytsamlig, 1 Tím. 4. Þetta vil eg nú ecki sagt hafa í þeirri meiningu, ad þad sé nóg ad heyra Guds ord og læra þad, svo ad menn kunni greinir ritníngarinnar, og adra frædi utanad, því Gudsríki er ecki fólgid í ordum, heldur í krapti, 1 Cor. 4. Þad er ecki nóg ad hrósa Guds heilögum píslarvottum, en lifa þó ecki eptir þeirra dæmi edur kénníngu; þad gengur næst því, ad uppbyggja leidi Spámannanna og prýda grafir réttlátra, og segja: hefdum vér verid á dögum fedra vorra, vildum vér ecki hafa verid þeirra stallbrædur í lífláti spámannanna, Matth. 23; því svo sem ad Páll segir, Róm. 2, ad ecki heyrendur lögmálsins séu réttlátir, heldur þess gjörendur munu réttlátir verda; svo kallar og Kristur þá sæla, sem ecki alleina heyra ordid, heldur þá sem vardveita þad, Lúc. 11, en ad vardveita ordid, þad er ad lifa þareptir. Forgéfins vardveita menn ordid í hjartanu, nema þeir láti þad sjá í líferninu, því af þeirra ávöxtum skulud þér þeckja þá, segir Herrann, Matth. 7. Gud lætur rigna hid sama regn yfir kornakurinn og þyrnibúskinn, en yfir kornid til þess ad því verdi samansafnad í hlöduna, en þyrnirinn verdur uppbrendur, Matth. 13, og þó er döggin hin sama. Sjái hvor einn til, hvorja rót hann hefir í hjarta sínu til ad taka ámóti hinni himnesku dögg, sem ad er Guds ord; gjæti sérhvor ad, hvad lángt ad þessi vökvi sígur, og í hvada jord hann fellur; döggin er góð, ordid er gott, allt þángad til þad kémur í vondt hjarta, og verdur þar ilmur daudans til daudans, 2 Cor. 2, og þeim til fordæmíngar, sem eingan ávöxt færa, nema þyrna og þistla, sem til einskis annars duga, enn ad útkastast og í eldi brennast, Hebr. 6; en eg veit ecki hvort hún hefir í góda jord fallid, nema ávextirnir þad auglýsi, Matth. 5: svo lýsi ydar ljós fyrir mönnum, ad þeir sjái ydar góðverk, og dýrki ydvarn Födur sem á himnum er. Ecki var ad álasa Gydíngum fyrir þad ad þeir ecki kynnu ritníngarnar; Páluls segir um þá, ad þeir hafi haft ad sönnu vandlætíngu Guds, en ecki eptir skynsemi, Róm. 10; þeir voru bædi skriftlærdir og lögvitríngar; en þó kallar Jesús Pharisæos blinda, blindra leidtogara, og ad þeir gleymi því sem mest er í lögmálinu, dóminum, trúnni og miskunseminni, Matth. 23. Sadúcei þóttust og spekíngar vera, og vildu þreyta spurníngar vid Krist; en Drottinn sagdi vid þá: þér villist og vitid ecki ritníngarnar, Matth. 22. Spekíngar Gydínga, sem lifdu á Kristi dögum, voru í þeirri meiníngu, ad þeir aldrei kynnu ad forgánga edur illa fara, því þeir væru Abrahams synir, Jóh. 8; en Jóhannes kénndi þeim þad lángtum ödruvís; þegar þessir hvorutveggju komu til hans skírnar, þá sagdi hann, Matth. 3: þér nödrukyn! hvor hefir kénnt ydur ad umflýa tilkomandi reidi? þar fyrir gjörid verduga ávöxtu ydraninni, og segid ecki med sjálfum ydur: vér höfum Abraham fyrir födur, því máttugur er Gud ad uppvekja Abraham sonu af steinum þessum. Forfedur þessa lýds héldu mikid uppá hid fyrra musterid, er Salómon konúngur lét byggja, og meintu ad þad aldrei skyldi falla, af því ad þeir ecki rétt skildu Guds fyrirheit; því segir Drottinn Gud fyrir munn Jeremíæ, Kap. 7: setjid ecki traust ydar á falska hluti, segjandi: musteri Drottins, musteri Drottins, heldur vandid vegu ydar og gjördir ydar, og gjörid rétt ámilli eins manns og annars; þegar þér

stelid, myrdid, drýgid hór, sverjid falskliga og dýrkid Bal, skyldu þér þá koma og standa fyrir mér í þessu húsi, sem kallad er eptir minu nafni? og segid: vér erum óhultir, svo ad þér gjörid allra handa svívirdíngar; þessa mæling sinna fedra uppfylltu Israels synir á Kristi dogum. Pad er alkunnugt af Jósephó, þeirra eigin sagnameistara, hvorsu kappsamliga þeir héldu uppá musterid, og svo lengi þad stód, vildu þeir ecki þýdast hid Rómverska vald, þarfyrir var þad ein hofudsök hjá þeim, ad tala hid minnsta ígégn þessu Gudshúsi; þad sýnir oss dæmi Kristi, Matth. 26, dæmi Stephani, Act. 6, dæmi Páli, Act. 21, hvorjir allir voru fyrir þetta hardliga áklagadir; en ecki ad sídur segir Jesús hér í gudspjallinu: ydar hús skal ydur í eydi látid verda; þad er, ad hinn voldugi Gud vildi þar ecki lengi inni búa; þad tók til snemma ad rætast, þegar fortjaldid milli musterisins og hins allrahelgasta rifnadi í sundur í pínunni Kristi, Lúc. 23, voru og ecki mjog morg ár til þess, ad Jósephus skrifar, ad nockru fyrir eydileggínguna hafi rodd heyrst í musterinu, segjandi: forum burt hédan. Nú vil eg minnast á þad Drottinn segir til Júda, Jer. 7: farid þér til míns stadar, sem var í Siló, hvar eg lét mitt nafn fyrst búa, og sjáid, hvad eg hefi gjort vid hann fyrir illsku míns fólks Israels; þarfyrir, af því ad þér gjorid nú oll þessi verk, segir Drottinn, og ad þér heyrid ecki þá eg tala til ydar frá morgni til kvolds, þér gégnid mér ecki þegar eg kalla, þá vil eg gjora vid þetta hús, sem kallad er eptir mínu nafni, uppá hvort þér treystid, og þennan stad, hvorn eg hefi géfid ydur og ydar forfedrum, svo sem eg hefi gjort Siló.

Nú vil eg segja í Guds stad, brædur mínir! gángid þér til hinnar sídari Jerúsalem, og skodid alla þá ólucku, sem yfir hana er komin, og hvorsu spádómur Herrans Kristi er rættur á henni, ad ei mundi þar steinn yfir steini vera, Lúc. 19. Kristur segir: ydar hús mun ydur í eydi látid verda; hvar fyrir? því þad ecki var framar Guds hús; þad vottar hann sjálfur skommu sídar, er hann sagdi: skrifad er, mitt hús er bænahús, en þér hafid gjort þad ad ræningjabæli. Kristins manns hjarta er í endurfædíngunni uppbygt til þess, ad vera Guds musteri. Vitid þér ecki, segir Páll, 1 Cor. 3, ad þér erud musteri Guds? og enn aptur segir hann: ydar líkamir eru musteri H. Anda, Kap. 6. Hvad verdur þá br. m.! þegar Guds musteri verdur saurgad? þad verdur ræningjabæli; þegar þad med illum hugrenníngum, ordum og gjordum, sem af hjartanu framkoma, verdur gjort ad Satans herbergi, mun þad þá framar vera Guds kyrkja? Þess væri óskandi, ad ecki hendti kristna menn þad sama og Gydínga, ad þeir reiddu sig ofmjog uppá þad, ad þeir væru skírdir, gengju til altaris, heyrdu Guds ord í kyrkjunni; allt þetta gjordu Gydíngar eptir þeirri þjónustu, sem á gamla testamentisins dogum tídkud var. Pad er ad sonnu Gudi ad þacka, ad færstir á medal vor adhafast þær skammir, sem þeim er brixlad um; fáir slá menn í hel, færstir leggjast med kvinnu síns náúnga; þeir eru nú ecki heldur svo margir mjog, sem fundnir verda í opinberum þjófnadi; en verda má ad margur láti sérhvad af þessu ógjort, annadhvort af því, ad hann er ecki svo skapi farinn, meir heldur enn af trúnni og elskunni til Guds og kjærleikanum til náúngans, edur og ad vær óttumst menninа, og annadhvort straff edur ámæli af þeim, og er slikt engin dygd fyrir Gudi. Isinn brennur ecki, af því hann er kaldur, og vatnid rennur ei áfram, þá þad er stíflad upp; svo og hefir sá eckért hrós fyrir

Gudi sem af náttúrunni er sídsamur, og ecki hneigdur til stórglæpa, og hefir þó sérhvor einn svo mikid illt í sér, ad hann gétur med þess afláti Gud dýrkad; þad mundi sérhvor einn finna, ef hann gengi nockud skarpliga í rétt vid sjálfan sig, og léti sér ecki nægja skriftargáng Pharisearans: eg þaka þér Gud, þad eg em ecki svo sem adrir menn, Lúc. 18. Þeir voru sídprúdir menn í útvortis háttsemi, og lifdu hardlífi, en þó heyrum vér þeirra vitnisburd, Matth. 23, af honum, sem vissi hvad med manninum bjó, Jóh. 2; og svo sem þeir þóttust ecki þurfa Krists forþénustu vid, svo óttast eg, ad menn ydrist nú ecki nema stórra klækja, en gjøri smásyndirnar ad hinum stærstu syndum, og kasti þeim ydrunarlaust uppá Guds Sonar hrygg, því hann hafi nógu breidt bakid ad bera þær; þad hafdi sá gódi Herra, er hann var húdstrýktur fyrir mína skuld, sem veit míns Herra vilja, en gjøri hann ecki, og hefi því mørg sløg forskuldad, Lúc. 12; þad hafdi hann þegar hann bar sinn kross út af Jerúsalem minna vegna, sem læt svo illa vid, ad taka hans kross uppá mig og fylgja hønum eptir, er hans því ecki verdugur, Matth. 10; þad hafdi hann þegar hann bar mínar syndir uppá tréd, og lét sitt líf fyrir þær á hinum smánarliga krossins gálga fyrir mig, sem ad svo tregt veitir ad krossfesta mitt hold med þess girndum og tilhneigingum, Gal. 5; en ad hann vilji taka ímóti þeim syndunum og kasta þeim í hafsins djúp, sem einn heldur ecki fyrir synd, og ecki þeckir hann þad fyrir synd, jafnvel þótt hann megi þad vel þeckja af Guds h. ordi, ef hann gjæfi sér stundir til ad ransaka Guds vilja og sitt framferdi, því hefir hann ecki lofad og engu umheitid, ad þær kvittast skuli fyrir hans dauda, nema menn þeirra af hjarta ydrist. Eg tala um þær, sem einn veit og man, því um hinar óvitanligu, hvorra fjølda enginn veit, Ps. 19, vil eg ei ødruvísi tala, enn ad einn syndari láti sig af hjarta ángra þad, ad hann gétur ecki í þessu holdi eitt augnablik syndlaust lifad. O, Herra Gud! þú hinn heilagi og réttláti! hvor kann ad vita, hvad opt hann syndgar? allir heilagir hljóta þig fyrirgéfningar ad bidja, Ps. 32, á þeim degi, nær reikníngskapurinn skal haldast; hvad munum vér þá ecki óhreinir ormar? Gud vertú oss syndugum líknsamur, og hjálpa oss, ó Herra! fyrir þína gjæsku, sem ecki villt syndaráns dauda, ad vér lærum ad þeckja vorn saurugleik, og sporna vid syndunum, svo vér mættum med alvarligri ydran og þíns Sonar blódi afþvegnir, vera vissir um fyrirgéfníng vorra afbrota, ádur enn vér førum burt hédan. Þad veiti gódur Gud fyrir Jesú blessadar undir og forþénustu, amen!

Þridja dag Jóla.

Gudspjallid, Jóh. 21 Kap.

Í þann tíma, sagdi Jesús til Péturs: fylg þú mér eptir! Pétur snéri sér vid, og leit þann lærisvein eptirfylgjanda, sem ad Jesús elskadi, sá er og um kvøldmáltídina hafdi á hans brjósti legid, og sagt: Herra! hvør er sá er þig forrædur? Þá ed Pétur leit nú þennan, segir hann til Jesú: Herra!

hvad skal þessi? Jesús segir til hans: ef eg vil hann blífi til þess eg kém, hvad kémur þad vid þig? fylg þú mér eptir. Þá géck sú ordræda á medal brædranna: þessi lærisveinn deyr ecki; og Jesús sagdi eigi til hans, hann deyr eigi, heldur, ef eg vil hann blífi til þess eg kém, hvad kémur þad vid þig? Þessi er sá lærisveinn, er um þetta ber vitni og þetta skrifadi, og vér vitum ad hans vitnisburdur er sannur.

Exordium.

Næst sjálfum Drottni Jesú Kristó, og þeim ástgjøfum sem hinn gódi Gud hefir í honum géfid vondri manneskju, þá er engin þvílík, svo sem rád og skilníngur, er hann hefir sálir vorar prýddar med, þau adgreina oss frá villudýrunum, grosunum, eikunum og ødrum sképnum á jørdunni. Eg veit ecki í hvørju madurinn væri betri enn hesturinn, nema ad hann stjórnadist af skynseminni, og hvad meira er, ad ein vitstola manneskja, hvorja Gud hefir med fásinnu straffad, hún er øllum ødrum sképnum midur á sig komin, hvad oss, sem heilvita erum fyrir Guds þolinmædi, ætti ad þrýsta til þess ad brúka dýrgrip þennan til lofs og dýrdar honum, er hann oss géfid hefir. En Gud nádi ad þar vill vera stór brestur á hjá allmørgum og hjá flestum, og eg má segja hjá øllum nockur, svo ad Davíd hefir nóga orsok til ad taka syndugum mønnum vara fyrir, ad ecki líkist þeir hestum og múlum, hvørjum menn verda beitsli og bitil í munn ad leggja, Ps. 32. Og samt þykjumst vér allir nógu vitrir, og erum nógu framvígdir í því skada ad gjøra, í því ad dæma um adra, en ecki um sjálfa oss, í því ad leita eptir því sem vort er, en ecki annars, þvert ámóti Postulans bodi, 1 Cor. 10, svo þad gengur álíkt því, er hann í ødrum stad segir, ad menn eru børn í skynseminni, en ecki í hreckvísinni, 1 Cor. 14, eg meina í hinni réttu vitsku, sem ritníngin svo kallar, og þarí er fólgin, ad þeckja Gud og sjálfan sig; og veldur þad því, ad menn láta sér vera svo annt um þad, ad hnýsa um annara manna háttu, ad menn géfa sér ecki stundir til ad ransaka sína eigin, hvørju þó eckért er þarfara í voru sáluhjálpar verki, og er þessi spillíng náttúrunnar svo rík í mannligu holdi, ad grein af henni hefir stúngid sér út, jafnvel hjá Guds ástvinum. Dæmi høfum vér á hinum h. Pétri í upplesnu gudspjalli. En uppá þad, ad menn vita skyldu ad þvílíkt er synd, já, ein synd sem margt íllt af sér leidir, sem sídar mun sagt verda, þá átaldi Drottinn þennan sinn lærisvein nærsta hardliga og rokksamliga fyrir þetta. Nú þótt ad skaplostur þessi sé ecki hinn minnsti ávøxtur spillíngarinnar, þá viti menn þó, ad Gud er svo vís, og svo máttugur í breiskleikanum, ad þar er eckért í náttúru mannsins svo íllt, ad hann kunni ecki gott af ad gjøra, þvíad tilhnegíngarnar voru í øndverdu gódar og af Gudi skapadar, vanbrúkunin gjørir þær skadligar; en þegar þær verda hreinsadar fyrir endurnýúngu Heil. Anda, þá kunna þær ennú allar Gudi ad þjóna til vegsemdar, og endurgétnum manni til sáluhjálpar. Þarfyrir, ad svo sem forvitnin er skadlig og háskasamlig, ef henni er beitt í þeim hlutum, sem Gud hefir bannad, svo er hún þørf og gagnlig, sé hún brúkud til þeirra, er hann bodid hefir. Eg vil um hvørttveggja tala med fáum ordum, eptir því, sem Gud géfur nád til; hvar til hann styrkja virdist, med krapti síns Anda í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Fáa leidir gott af forvitninni, segir ordsháttur gamall; vér høfum nockrum sinnum heyrt, ad þær syndirnar er vér minnstar høldum, þær kunna ad verda ad þeim stærstu, veldur þad því, ad menn bidja Gud ecki mjøg rækiliga fyrirgéfníngar á þeim, eins og ad hann sé skyldugur til ad halda oss þad til góda, sem vér ecki misvirdum á sjálfum oss; og gengur þad eins til um þetta, og um litla skeinu á líkhamanum, þá er vér forsmáum, ad hún verdur optliga ad lífs og lima tjóni, sé ecki vid gjørt; en þad má kunnugt vera, ad þessi ókostur er ecki haldinn fyrir neina synd af mørgum, og þó kanské fyrir dygd, fyrir ágjæti, fyrir

kostgjæfni, fyrir framsýni, og hinir, sem hana ecki æfa, fyrir óþocka og ráðleysingja. Væri nú þetta eingin stórsynd í oðru, þá er hún þó í því, að hún ecki er haldin fyrir synd, því eins kann ein litil synd að fordæma manninn fyrir Guðs stránga dómi, svo sem ein stór, og verða þær þó þýngstar, sem aldrei verða þecktar né með alvarligri yðran afþvegnar; það sýnir oss dæmi Phariseans og Tollheimtumannsins, hvor eð fór réttlátari heimm aptur í sitt hús, Lúc. 18. Nú er þessu þó ecki svo varið um forvitnina, að hún sé litil synd, og hafi menn ecki annað til dæmis, þá skygnumst eptir því, hvornin syndin fyrst innkom í heiminn; Páll segir oss það hafi skéð fyrir einn mann, í hvorjum allir syndguðu, Róm. 5; með hvorju móti var það? Ritníngin greinir um það nógu skírliga, hvornin Djöfullinn sveik vora fyrstu foreldra, sem er, að þau skyldu fá girnd til að þeckja hið illa, og forsmá Guðs boðorð, í því að vita hvornin eplið smackaði og að verða Guði lik, Gén. 3. Segið mér, br. m.! er ecki af þessari forvitni komin oll synd, og dauðinn, sem er hennar verðlaun, inn-runninn til allra manna? Róm. 5. Bið eg yður því að athuga, sem kristnir heita viljið, að ef agg, reiði, þræta, ofund, ágirni, drambsemi, manndráp, hórdómur, frillulifnaður, af-guðadýrkan, guðlastan, Gal. 5, og aðrar skammir, sem steypa syndaranum í eylifa glotun, ef þetta, segi eg, eru ókostir haldnir yðar á meðal, hvort að forvitnin, sem eg hefi sýnt, og enn þá framar skal sýna, að sé móðir alls þessa, sé góður kostur eður svo litil synd, sem hún af almenníngi haldin er. Að sonnu er það satt, að vér í engan máta eigum vorum fyrstu foreldrum að álasa, því þau brúkaði Guð til þess meðals, að vér sem nú lifum kynn-um að verða hluttakandi hans gjæsku; þó verður því ecki mótsagt, að þessi þeirra forvitnis synd, hún var hin stærsta synd, sem af mannkyninu hefir framin verið. Allar syndir, sem síðan gjorst hafa, þær eru að sonnu ámóti Guði gjorðar, þó menn fremji þær við náúng-ann; en þessi stefndi réttlinis á Guðs dýrðarfullu hátign; allt hvað menn nú syndga, það syndga menn af breiskleika eður illsku náttúrunnar, hvorrar þánkar eru vondir í frá barn-dómi, Gén. 8; en þau voru heilog skopuð, og þar þau voru svo dýrðlig skopuð, þá gátu þau auðveldliga haldið Guðs boðorð. Eg má ei fá mér það til orða, að þau steyptu ollum sinum eptirkomendum í tímanliga og eylifa ógjæfu hér með, því Guðs óumræði-lig gjæska, sem hefir fyrirgéfið þeim, hefir géfið mér og ollum oðrum stórsyndurum nóg meðal, í sins eingétins Sonar dýrmætum og saklausum dauða, til að fá þetta endurbætt oss til sáluhjálpar og miskunar. En hitt vil eg biðja yður að hugleiða, hvort að Guð, sem vegna sins réttlætis straffaði svo harðliga þessa synd, forvitnina, á vorum fyrstu for-eldrum, hvort hann segi eg, muni kalla hana góða á oss, sem valla kollum hana synd að vera. Nú svo sem að þessi synd var í upphafi orsok til allrar mannsins ólucku, svo er hún enn nú til hvorrar syndar, ef menn rétt að gá; af henni sprettur allt ránglæti mót Guði, móti sjálfum oss og móti náúnganum. Auðskotinn sagði í fyrstu við konuna: Guð veit, að nær sem þið etið af eplinu, þá munu uppljúkast augu yckar, að þið verðið svo sem Guð er, skyn-jandi gott og illt, Gén. 3. Hér af kémur forvitni sú, að menn vilja ecki láta sér nægjast með það, sem Guð hefir opinberað oss í sinu h. orði til sáluhjálpar, hvornin vér eigum að trúa, hvornin vér eigum kristiliga að lifa, heldur gjora sér aðskiljanligar grillur um Guðs

fyrirhyggju, um hans veru, um þær þrjár persónur, um þau h. sakramenta og margt annad, sem Guds speki hefir ei unnt syndugum mønnum grant ad þeckja, og hefir þó allt þetta svo berliga auglýst hvørjum heilvita manna, sem ecki forsmáir uppfrædinguna, ad hann má þar vel vid una og hólpinn verda; en þeir sem þá vilja forvitnir vera, þeir hafa lært þad af Fjandanum, ad láta sér ecki nægjast med Guds gjøf, heldur eyda gódum gáfum og tímanum, sem Gud hefir géfid til ad rækja sína sáluhjálp og ad kénna ødrum, til þess ad skygnast inní Guds leyndardóma, og hid óransakanliga djúp hans guddómligrar speki, likir Bethsemitum, hvørjir af forvitni skygndust inn í ørkina, og urdu þar fyrir af Gud slegnir mørg þúsund manna, 1 Sam. 6; svo eru og margir af hinum med blindni slegnir, þvi Drottinn hefir høndlad þá i þeirra slægvitsku, og hann veit ad þrætur vitringanna eru hégómi, 1 Cor. 3; eins og Gud, sá sem vill ad allir menn verdi sáluhólpnir, 1 Tim. 2, hefdi ecki gjørt þetta ljósara, hefdi hann vitad þad mundi manneskjunni vera haganligra til sálarnota. Og þannin er nú forvitnin þeim skadlig, er sig hyggna og lærdasta kalla, hvar af øll vantrú, øll hjátrú, afgudadýrkun, mannasetníngar, já allar trúarvillur og Andskotans evangelium er innkomid i heiminn; og hvør vill þá segja ad forvitnin sé ein litil synd? Og þanninn vanvirda menn nú Gud med þessu, er vér speki køllum, og syndgar svo forvitnin einnmidt ámóti hønum; en ei gjørir hún þad minna ámóti sjálfum oss og náúnganum, þótt ecki eigum vér svo søk þar á, þar vér erum ecki vorir eigin herrar; Gud á alla søkina, samt lendir skadinn hjá oss; hønum kunnum vér eckért illt ad gjøra med forvitninni; vær komustum ei lengra þarmed, enn hinir, er ætludu ad byggja sér turn upp undir himininn, Gén. 11; sjálfum oss er hún verst, og svo náúnganum.

Þegar Djøfullinn hafdi smeigt þvi inn hjá konunni ad óvirda Gud, þá flaug henni þad strax i hug ad vita hvørnin eplid smackadi, og ad locka manninn til syndarinnar, Gén. 3; svo gjørir hann enn i dag; þegar hann fær skotid i hug mannsins, ad agta Gud litils, af þvi hann skilur ecki allt hans rád, og þar kémur ei strax hefnd yfir vondar athafnir, þá hefir hann búid sér rúm i hans hjarta, til ad forvitnast um þad, er hann skilja kann, sem er um hagi náúngans; enginn á meiri plágu enn sá, er þessum sjúkdómi er undirorpinn. Hvør er vesælli enn sá, hvørs hjarta ad Djøfullinn hefir med ágirni inntekid? En mun nockud hinn ágjarni géta verid án forvitni? Hann spyr alla vegana eptir þvi, hvørnin ødrum gángi, hvad um þeirra eigur lidi, hvørjar útréttingar þeir hafi, ecki til þess ad samfagna þeim, ef þad er vel, edur ad sampinast, ef þad er illa, heldur ad hann megi svæla undir sig á einhvørn hátt eigur þeirra, edur hindra þeirra útvegur sér til ábata; takist hønum þad eigi, þá leggst hann uppá sængina eins og Achab, 1 Kóng. 21, og unir ecki vid, nema hann fái Naboth i hel komid. Øfundina gétur forvitnin af sér, og hún fóstrar hana. Enginn øfundar annann fyrir þá hluti, sem hann ecki af veit, en þad er plága hins øfundsjúka, ad hann gétur ei lifad án þess, ad forvitnast um hag síns náúnga, jafnvel þótt engin drepsótt sé hønum þvilik, svo sem ef hønum lidur vel, og lidi hønum illa, þá er hønum þad ad sønnu ein stundar gledi, en heldur þó jafnan spurnum fyrir, hvørt þad muni ecki midur vera, og sé þad ei, likar hønum illa; eins er hann og Andskotinn, hønum þykir vænt um mótgáng manneskjunnar, en samt er hann þó eins vesæll. Hinn drámbláti

er forvitinn, því hann er ærugirugur; hann spyrst fyrir, hvört nockrum sé meiri lotning veitt enn sér, og finni hann brest þar á, þá eyrir hann því ecki betur enn Haman, þá Mardocheus ei vildi heidra hann eins og adrir, Esth. 5. Og er þetta ein stór ólucka, ecki einasta þeim, sem verda fyrir skadanum og ofbeldinu, heldur og hinum, er ala þessa óvætti í hjarta sínu; og má þann med réttu djöfulódan kalla, sem af þessum þremur Andskotans englum er plágadur, því hvör þeirra hefir heila sveit djöfla, þad er skamma og lasta, og er forvitnin þeim svo handgengin, ad þeir verda ad brúka hana til allra sinna úttréttinga í Satans erindum. Hvör er sú ólucka manna á medal, sem reidin og heiptræknin ecki af stad komi? sundurþyckja, tvídrægni, mord, mannslög, stríd og blóds úthellingar, mun þad ecki allt af henni koma? En hvad segir hinn vísi Seneca hér um? viljir þú ecki heiptrækur vera, þá vert ei hnísinn. Þad er margra manna háttur, ad þeim er mikil forvitni á ad vita, hvad um þá er talad og rádslagad; en slíkt er stór þrældómur og fávíslig ordsýki, þvíad soddan menn skal aldrei vanta einn hræsnara, einn lygara, sá ed beri í eyru þeirra falskar sögur, róg og bakmælgi, hvört ad ablar stórs óróa í hjartanu, en hjálpar eckért til erindanna framkvæmdar, og lætur optliga þann, er géfinn er fyrir slíku, taka uppá sig óþarfa mædu og umhyggju; og þótt menn forsvari slíkt med því, ad menn hljóti ad forvitnast um rádagjordir óvina sinna, þá er þad einskis vert, því forvitnin, hvörsu forvitin sem hún er, skal aldrei fá ad vita helminginn af því sem satt er, og þótt hún fengi, þá vill þad abla manninum lángtum meiri ókyrrleika í hjartanu, heldur enn vareygdar edur framsýni; og er þúsundsinnum betra, ad kosta þeim tíma, er menn brúka til hégómligrar forvitni, og til ad vita hvad hvör herkéllingin um hann talar, ad brúka hann, segi eg, til kostgjæfni og ástundúnar í sínu kalli og embætti, og ad varpa sinni áhyggju uppá Drottinn, Ps. 55, því hitt mætti æra, ecki einúngis óstödugan, heldur og þann, sem annars væri nógu rádsettur, þar veroldin er full af hreckvísi, ótrú og óþacklæti, og er enginn visdómur lakari, já, engin heimska heimskari, enn sú, ad vilja allt þetta vita; þad er eins og ef nockur hefdi yndi af því, ad hafa mök vid ófreskjur og ecki manneskjur. Hvad gjörum vér oss í lund? munum vér ætla þad, vér munum med englunum búa, edur heilögum mönnum, og vitum vér ecki ad þeir eru flestir sem unna sjálfum sér best? Torsókt mun þad, ad venja ilskuna og varmennskuna af því aldeilis; þar fyrir, þótt ad nockur væri svo fjölkunnugur, svo sem í skrök-sögum segir, ad hann kynni ad gjöra sér einn speigil, í hvörjum hann sæi alla bakmælgi, róg, lýgi, áaustur, rádagjordir, vondar óskir, vanþackir, ýmisliga dóma um vorar athafnir og lifernis háttu, suma sanna, suma logna af þeim, sem þó eru jafnvel miklu verri, ef einhvör, segi eg, sæi þetta í einum speigli og horfdi þar í litla stund, þá mundi honum ofbjóda, sérdeilis þeim, er miklu á vid adra ad skipta, og kasta speiglinum í burt, ef hann heilvita væri, og yrdi því hvad fegnastur ad hann aldrei aptur í hann liti, nema hann vildi vera eins og Ismael, ad hans hönd væri á móti hvörjum manni og hvörs manns hönd á móti honum, Gén. 16; úlfur af manni, og eins og Nebúchadnezar stallbródir varganna, Dan. 4. Og þessir hlutir, er menn leitast svo mjög eptir ad vita, eru þó optast eins og þytur í skógi, hann varir ei leingi; eins rennur lýgin aptur þegar sönnu mætir, og væri þá betur heima setid, enn farid til ad manspilla sér og

hefna á ödrum þeirra hluta, sem bodna af sjálfum sér, eins og sveppurinn þegar hann er fullvaxinn; og breiti menn ödruvís, þá ala menn illgirni annara med forvitninni og grunsemini, er henni fylgir ávalt, svo sem skugginn líkhamanum, því þad er hásfi ad erta illt skap og samvitskur vondra manna, hvorjir ed láta opt af, ef þeir meina ad strákskapurinn sé dulinn, en ætli þeir ad hann uppvís sé, þá drífa þeir illt út med illu, svo framt þeir megna, þar þeir vita ad þeir ecki eiga til góds ad gjöra. O! hvad miklu betra er rád Salómons í því, ad láta sem menn sjái ecki óréttinn, og safna svo glódum elds yfir höfud óvin sínum, til ad færa hann á rétta leid. Tvær dætur hefir forvitnin, sem menn leika vid eins og smáborn edur hvelpa, medan þær úngar eru, en þegar þær vara upp í manns hjarta, og hafa lengi sogid módurina, þá verda þær skjædir gripir; þad er grunsemin og trúgirnin, svo líkar systur, sem þær eru skyldar til. Sá ed misgrunar hvorn mann, gétur aldrei nockurn trúan átt, þviad þess trúrri og dyggvari ad einn er, þess heldur gremst honum þad, ad honum sé illa trúad, þar ed hann ecki til þess vinnur. Medal annara sýnir oss þad dæmi Isbozeths Israels konúngs, 2 Sam. 4, hvor ed misti bædi ríkid og lífid fyrir þad, ad hann misgrunadi Abner um legord med Rispa frillu Sáls konúngs, födur síns, 2 Sam. 3; þegar mágur Samsons tortrygdi hann um, ad hann mundi ætla dóttur sinni einlæti, þá olli hann því, ad Samson uppbrendi Philisteanna akurlönd med refunum, Dóm. b. 15. Og svo skédur þad tídt, ad nær einn ærligur madur er misgrunadur, tekur hann sér uppá refsham, og gjörist ad þeim, sem hann er ætladur ad vera. Þúsund má finna dæmi til þess, bædi í ritníngunni og annarstadar, og þar ad auki er hún ills hugar viti; því segir Plautus skáld um módurina, ad þar sé enginn forvitinn nema ad hann sé undir eins illgjarn; en Chrysóstomus, ad einn gódur madur ætli sjaldan ödrum illt, og sjaldan ætli sá góds af ödrum, sem er vondur sjálfur; þetta er hvorju ordi sannara, og sannast hér hid fornkvedna: ad margur ætlar mig sig, og mátuliga dyggvan. Og svo sem ad hann, ed hefir sár eda orkumsl á líkhamanum, hann hryllir vid ef nockur kémur þar nærri, þótt aldrei snerti hann þad, svo ætlar hinn grunsami alls ills til allra, jafnvel þeirra sem honum ekkért illt gjöra vilja, edur gjöra kunna, af því hann er sjálfur sér ills medvitandi. Í einu ordi ad segja: hún gjörir einn konúng ad týranna, einn húsbónda ad bödli, einn þénara ad drottins svikara; hún er sáttarspillir millum hjóna, millum fedgina, millum brædra, millum gódra vina, og eru til þess óþrjótandi dæmi, og daglig reynsla kennir þad; og er þó trúgirnin hálfu verri; svo þad er satt, sem í fornvísunni stendur: engum ad trúa ecki er gott, öllum hálfu verra. Eg veit ecki hvort ad Andskotinn á nockurt sárbeittara píslarfæri enn trúgirnina; hún er tvíeggjad sverd, og skadar beggja vegna, bædi þann sem trúir öllu, og hinn, sem logid er á. Ránka má oss vid því, ad Eva trúdi hoggorminum, og Adam henni; fyrir talhlýdni Pótiphars mátti hinn saklausi Jóseph í vardhaldi gista í mörg ár, Gén. 39; fyrir talhlýdni Davíds tapadi Mephibózet hálfum akrinum, 2 Sam. 19, og var hann þó sonur hans besta vinar; fyrir trúgirni Assveri konúngs hafdi allur Israel nærri því lífid mist, Est. 3. Og auk þessa, þá gétur ecki hinn talhlýdni hjá því sneidt, ad vera allra þeirra narri, sem ad honum ljúga, hvorsu vitur sem hann annars er, því enginn er trúgjarn, nema hann sé og málugur, en mælgin er teikn heimskunnar; þess gétur Salómon,

Orðskv. 29, segjandi: sástu málugan mann, betri von er á einum vitfirríng enn á honum, og aptur Kap. 17, að jafnvel einn heimskíngi, ef hann þegir, sé vitur haldinn. Allt þetta kémur nú af forvitninni, sem áður er sagt, og hefi eg nú svo útmálað þetta skrímsli að nockru leiti, en þó hvorgi nærri svo sem hún reyndar er.

En nú viljum vér í hinni síðari greininni skoða, hvornin vér kunnum að gjöra þennan ókost að hinum besta mannkosti fyrir náð Guðs og aðstoð Heilags Anda. Það er vitanlegt, bræður mínir! að hinn fyrsti og beinasti vegur til allra dygða og mannkosta er sá, að þeckja sjálfan sig, en sá sem forvitnina brúkar til þess að ransaka sitt eigið hjarta, sín orð og athafnir, hann mun síður skygnast um annara efni, og er þá líkast að hann kvittur verði við alla þá ókosti og óróa, er eg upptaldi í hinum fyrra partinum. Svo sem maður ecki fær séðan sinn yfirlit í því vatni, sem er af vindinum uppblásið, heldur nær það lygnt er, svo er og ómögulegt, að sá kunni sjálfur sig að þeckja eður ransaka, sem eckért annað gjörir, enn að forvitnast um annara hagi. Það eru dýrmæt orð, sem Frelsarinn talaði forðum, Matth. 7: þú hræsnari! drag fyrst út bjálkann úr þínu auga, og sjá til síðan að þú fáir útdregið flísina úr þíns bróðurs auga. Þar er í mannligri náttúru nockurskonar þótti, að vér metum sjálfa oss meira enn aðra; hann kémur af engu meira enn því, að vér rannsökum annara háttalag meir enn eigið; má það þó vita sérhvor einn, að hvorsu sem hann vera þykist kostum búinn, þá er hann þó ecki öllum betri, og hendir oss í þessu það sama og stjörnumeistaranum forðum, að á meðan hann var að sjá eptir himintúnglunum og góndi upp í loptið, féll hann í gryfju eina sem varð fyrir fótum hans. En vitið það, br. m.! að allur vísdómur, svo sem að þeckja stjarnanna gáng, náttúru grasanna, steinanna, fuglanna, fiskanna, það er fávitska hjá því, að þeckja sjálfan sig, og þess er öllum þeim unnt, sem Guð hefir géfið heila rænu; það er ecki í öðru fólgið, enn að bera sinn lifnað saman við Guðs vilja, sem bæði er innskrifaður í vor hjörtu, Róm. 1, og oss kristnum mönnum þráliga opinberaður í hans heilaga orði; en því gleymum vér, og teljum oss það til ágjætis, sem lítils eður einskis er vert, eður vanbrúkum það, sem mikils er vert. En hvað er það þó, er vér kunnum að virða svo mikils á oss, að vér forsmáum aðra? það eru annaðhvort luckunnar gjæði eður náttúrunnar eður náðarinnar. Eg vil einn formála hafa fyrir öllu þessu, og þann, sem Páll, 1 Cor. 4, hefir fyrir þeim, er stærðu sig af andans gáfum: hvað er það maður, að þú ecki þegið hafir? og fyrst þú hefir það þegið, því stærir þú þig þá, svo sem þú hefðir það ecki þegið? Um luckunnar gjæði, auð og metorð vil eg fátt tala; það er almenníngi kunnugt, að enginn verður af þeim ágjætari, margir verri, og er dárligt að hrokast upp af því, sem hlotnast kann hinum versta manni. Og hið sama má segja um náttúrunnar gáfur, þótt þær séu góðar, þær eru útvortis eða innvortis; útvortis er afl og fríðleiki, en um hreystina er það að segja, að asninn og uxinn eru ennþá sterkari, og séu þeir betri fyrir það, þá mætti sá ofunda þá, sem öðrum fremur þykist fyrir aflsmuna sakir; en hvað fríðleikanum viðvíkur, þá eru rósin og liljan miklu fegri, enn hin vænsta jómfrú, því Lausnarinn segir, Matth. 6, að Salómon í allri sinni dýrð hafi ecki svo skrýddur verið sem þær; og er þó vitanligt, að Guð hefir meira lagt til hins ljótasta manns; og hvornin sem því er varið, þá er það óviturligt, að þeckja ecki sjálf-

an sig af metnadi þess hlutar, sem einn kvilli gétur í burtu frá oss tekid, og ellin ad vísu rænir alla þá, er hennar bída, en daudinn annars. Innvortis gjædin, er Gud hefir prýdt oss med, eru vitsmunirnir; þeir eru hinn ágjætasti hlutur, ef þeir eru til góds brúkadir, og þó allra helzt til ad þeckja Gud og sjálfan sig; en sá ed þad gjorir, honum er ecki hætt vid ad forvitnast um annara manna rádslag edur háttsemi; hann hefir nóg ad gjora, ad rannsaka hvad hann hafi hvorn dag Gudi ámóti brotid, og þenkja sig um, hvornin hann megi fá þad kvitt hjá honum, og leidrétt framvegis. Í þessu og odru þvílíku skyldu menn æfa forvitnina, br. m.! í stadinn þess ad hnýsa eptir náúngans háttum honum til meins, en sjálfum oss til einskis frama, og verdur hún þá ad hinni bestu mannprýdi og vegur til allra gódra dygda. Nádarinnar gjædi eru hinar andligu dygdir, trúin, vonin, þólinmædin og kjærleikurinn, sem er mestur af þessum, segir Páll, 1 Cor. 13, og svo þeir ávertir sem hér af spretta. Menn vilja vel segja, ad slíkt géti menn ecki vanbrúkad, því þad sé Guds Anda verkan í oss; en gjætum þess, ad svo sem ad Gud kann ad gjora gott af illu, svo kann Andskotinn ad gjora illt af gódu. Eg heyri ad Pálus í hinum fyrra pistli til Korinthios og hinum þremur fyrstu Kapitulum deilir á þá kristnu í Korinthó, vegna þess, ad þeir stærdu sig af andligum gjædum. Eg heyri ad Phariseanum var þad til ránglætis reiknad, ad hann sagdist ei vera svo sem adrir menn, Lúc. 18; hvad olli því, br. m.? vanþeckingin á sjálfum sér, en forvitnin um tollheimtumanninn, er hann þóttist vita syndugri sér ad vera, sem þó fór réttlátur framar honum í sitt hús. Þad er ad sonnu mesti dáraskapur, ad vilja stæra sig af luckunnar og náttúrunnar gjædum, svo sem ádur er sagt, en þó er sá enn meiri, ad hroka sér upp af því, sem náttúrligir kraptar ecki í oss verka, heldur kémur án þeirra réttlínis frá Gudi, og er sú vísust von, ad hann svipti þann sínum gáfum, er svo illa med þad hondlar. Þú segir: hann tekur ecki þad góda frá manninum, því þad er honum þóknanligt; eg játa þad satt ad vera, en þad sem Guds nád hefir verkad gott med oss, þad er ecki lengur gott, þegar madurinn tilreiknar sér Guds gjorníng; en þad gjora allir þeir, ed odrum betri þykjast, og ecki forvitnast um sjálfa sig, hvad mikid þá vanti á þá skyldu, er þeir eiga honum ad gjalda, og kalla sig góda af því ad adrir verri eru, ad þeirra hyggju. Mun nú ecki Gud reidast slíku, þegar hans gáfur eru þannveg til metnadar brúkadur? jú, meir enn hinum, er vér kollum stórsyndara. Vér sjáum í eptirlíkingunni, Matth. 25, ad pundid var tekid frá honum, sem ecki vildi leggja þad á mángarans bord; hvad eigum vér þá ad ætla um hann, sem fer svo illa þar med, ad í stadinn þess, ad hann átti ad þjóna Gudi med því í audmýkt síns hjarta, þá slæst hann í lid med Fjandanum, er var í ondverdu hinum bestu gáfum prýddur, en þess géldur hann enn í dag, og mun ad eylífu gjalda, ad hann upphóf sig ámóti honum, er hann hafdi svo dýrdligann skapad, svo munu og allir þeir ed honum í þessu eptirfylgja. Hvor hefir meiri Guds dýrkari verid enn Salómon? 1 Kóng. 11, og þó vard hann straffadur med fásinnu; var ecki Jehú hinn mesti vandlætari vegna Guds yfir Achabs húsi? 2 Kóng. 9; þó vard hann ofurseldur í fráleitt sinni, 2 Kóng. 10; gjordi ecki Júdas kraptaverk med hinum lærisveinunum? Matth. 10; og þó eru hans afdrif monnum kunnug. Og kann þad eckért þvílíkum monnum ad gagna, hvad lengi og hvorsu vel sem þeir hafa Gudi þénad, því

nær þeir sem bestir vera þykjast, og ætla sér einskis ábótavant, þá verda þeir eins og smá-börn, þau er rifa þad sjálf í sundur, er þeim vænst um þykir; svo verdur fyrir þeimum, ad þeir hafa þess engin not, er þeir hafa þó máské kostad miklu erfidi til, þegar þad skin offagurt í þeirra augum, af því þeir ecki forvitnast um sjálfa sig, edur hugleida, ad þótt þeir gjördu allt þad þeir ættu ad gjöra, þá ættu þeir samt ad kalla sig ónýta þjóna, Lúc. 17. Og ecki einasta missa menn launin hérfyrir, svo sem Endurlausnarinn segir um þá, ed gjöra gódverkin sér til hrósunar, ad þeir hafi sín laun úttekid, Matth. 6, heldur verda menn og þar fyrir eylífliga straffadir, því enginn mun þvílíkur reikníngskapur mæta oss í dóminum, svo sem misbrúkun Guds nádar; en í sannleika þá er engin hennar misbrúkun stærri enn sú, ad brúka hana þvert á móti því, sem hún er oss géfin til, þad er, til ad audmýkja oss og lítilæcka, en ad prísa Fodur ljósanna, frá hvorjum ad öll góð gjöf og öll fullkomin gjöf kémur, Jac. 1. Um allt þetta talar Drottinn Gud med skélfiligum ordum, Ezech. 18, segjandi: ef hinn réttláti í burtu snýr sér frá sínu réttlæti og breitir vondsligana, og lifir eptir öllum þeim svívirdingum, sem hinn ógudligi gjörir, skyldi hann lifa? já, allt hans réttlæti sem hann gjört hefir, skal ecki í minni leggjast, heldur skal hann deya í öllum hans misgjördum og syndum, sem hann gjört hefir. En engin er meiri synd, eckért ránglæti meira, enn ad ræna Gud því, sem er alleina hans, þad er, hid góda, sem hann hefir verkad med oss, en brúka þad til ad forsmá adra. Sjáum því til, ad Andskotinn ræni oss ecki, 2 Cor. 2, og forvitnumst um hagi vora, hvort ad vér finnum í hjarta voru þótta nockurn, þad vér séum betri í vorum augum, enn adrir, þeir ed vér köllum verri, því þótt þad vera kunni, þá er þad ecki oss ad þacka, heldur þeirri Guds náð, sem med oss er, 1 Cor. 15; og ef vér finnum sodan hugrenning, þá drepum hana strax med íhugun vors eiginn óverdugleika, og látum svo þennan veikleika náttúrunnar verda ordsök til ad blygdast fyrir Gudi, af hvors náð vér erum þad vér erum, 1 Cor. 15, og þad er ecki oss ad þacka, þótt ei sé hún ydjulaus í oss. Og þegar vér nú höldum reikning vid sjálfa oss, þá berum oss ei saman vid hina, sem vondir eru; mun þad nockud bót fyrir þig, þótt annar sé verri? þad heitir, svo sem hinn Latínski ordsháttur segir: ad hinn glámskygni drottnar á medal hinna blindu; heldur viljir þú í mannjöfnud fara, þá ber þig saman vid Enoch, sem var uppnuminn, Gén. 5; vid Nóa, réttlætisins prédikara, 2 Pét. 2; vid Abraham, fodur trúadra, Róm. 4; vid Móisen, er var hinn þolinmódasti madur á jördunni, Núm. 12; vid Elíam, 2 Kóng. 2; vid Jóhannem Baptistam, Matth. 11; vid St. Pál, hvor þó er svo mjög áhyggjusamur um velferd sína, og eckért treysti sínu réttlæti, Phill. 3. O, Herra Gud! hér kémur mér í hug, þad er Pétur segir, 1 Pét. 4: ef hinn réttláti verdur naumliga hólpinn, hvar mun þá birtast hinn ógudligi og syndarinn? Ef St. Páll þóktist vidþurfa, ad verka sína sáluhjálp meg ugg og ótta, Phill. 3, ó! hvad hræddir og skjálfandi mættum vér þá vera, sem dagliga inndreckum ránglætid, svo sem jördin vatnid, Job 15; og því kalla eg þad óskarád ad vera, sem hann géfur Korinthuborgar mönnum, 2 Cor. 13: rannsakid sjálfa ydur, ségir hann, hvört þér erud í trúnni; prófid sjálfa ydur; þeckid þér ydur ecki, ad Jesús Kristur býr í ydur, nema þér séud ræki ordnir? O! hvad stór þörf er syndugri

manneskju á sliku í útlegð þessari! Vitið þér ecki, bræður minir! að dauðinn stendur jafnan fyrir dyrunum, og að hvörs eins dauðadagur, er hans dómsdagur? jú, það vitið þér. Því eru menn þá svo óforvitnir um sitt háttalag í andligum efnum? Margur ætlar það kannské, að ef samvitskan ecki nagar hann, eða klagar um neina stórglæpi, að hann hafi vitnisburð Andans um það, að hann sé Guðs barn, Róm. 8; en því er ecki svo varið altið, því enginn er svo heilagur, að hann ecki hafa nóga orðsök til að afbiðja syndir sínar og gráta þær fyrir Guði. Þeckingarleysið á syndunum og tómlætið í því, að rannsaka sitt hjarta, það veldur því, að samvitskan finnur svo litt til þeirra, og sefur hún þá, og má það enganveginn góða samvitsku kalla. Einn stórbrotamaður, sem af hjarta ángrar sínar illgjörðir, er miklu betur á sig kominn enn hinn, sem hvörki er heitur né kaldur, því Guð vill skirpa honum út af sínum munni, Opinb. 3. Og hvað miklu betur var farið hinni bersyndugu, sem að laut bak til að fótum Jesú, og þvoði þær í sínum tárum, og þerraði með hárlockum sínum, kysti þær og smurði með dýrmætu smyrsli, heldur enn hræsnaranum, er sagði í hjarta sínu: ef þessi væri Spámaður, þá mundi hann vita, hvör sú kona væri, er snertir hann, að hún bersyndug er; mun ecki þessi sjálfbyrgíngur hafa skammast sín, þegar Drottinn sagði: henni fyrirgéfst mikið, af því hún elskaði mikið; og hann sagði til hennar: þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, þín trú gjörði þig hólpna, far í friði! Eg kann ecki annað að sjá, enn að þetta var stór skenkur, og þessi smyrslin voru betur launuð, heldur enn þótt hann hefði géfið henni öll riki veraldarinnar. En eg vil hér um segja, svo sem Páll um sig talar: þess vegna hefir hann mér miskunnað, segir hann, að hann sýndi á mér alla stærð miskunnar sinnar, þeim til dæmis, er á hann trúa mundu, 1 Tim. 1. Allir eigum vér hins sama von og kvinna þessi, ef vér látum oss af hjarta ángra syndirnar; en það kann ecki að ské, nema vér smásmugliga rannsökum hin innstu fylgsni vors hjarta; og er þessi forvitni, sem eg áður sagt hefi, hin fyrsta trappa til himnarikis, því af rannsókninni kémur þeckingin, af þeckingunni yðranin, af yðraninni fyrirgéfníngin, af fyrirgéfningunni elskan, sem er hin einasta rót allra dygða og mannkosta, er í Guðs augum kunna að skarta. Hristið út, hristið út yðar hjörtu, ó, þér hin ástlausa þjóð! segir Drottinn Guð hjá Zóphóníam. Það er ecki nóg að menn játi almenniliga syndir sínar fyrir Guði með munninum, segjandi: eg hefi alskyns syndir gjört til orða og verka og vondra hugrenninga, og kanské að hugur fylgi þó litt máli ástundum; en vér eigum að leita grandgjæfiliga eptir þeim, og rekja upp allan vorn aldur, það frekast vér til munum, allt í frá úngmennis árum, allra helzt, nær vér gaungum til altaris, hvar vér eigum að friðmælast við Guð í hans Sonar kvöldmáltíð. Ecki er það heldur nóg að vér höfum einusinni yðrast syndanna, og sérdeilis þeirra, er oss mætti helzt minni til reka, heldur eigum vér að láta oss þær ángra, svo opt, sem þær oss í hug koma, svo opt sem vér heyrum þær í Guðs orði straffaður, svo opt sem vér heyrum þær af öðrum drýgðar; og þá munum vér síður þykjast upp yfir þeim í hjarta voru. Vér eigum ecki að gleyma því svo fljótt, að Guð hefir tekið oss í sátt aptur, því það heitir, að vilja ecki aptur snúa með útlendinginum og géfa Guði dýrðina, Lúc. 17. Ef vér gleymum ecki drýgðum syndum, þá vill Guð þeim gleyma, en gleymum vér þeim, þá

er hætt við hann minnist þeirra, sérdeilis þar ecki er trútt um, að oss kunni optar að verða hinir sömu glæpir, edur að minnsta kosti, að oss lángi aptur til katlanna í Egyptalandi, Núm. 11; og þótt aldrei væri, þá vitum vér það, að Pétur afneitaði Kristó einusinni, en aldrei optar; þó segja kristindóms sögurnar, að svo opt sem hann eptir það heyrði hanann gala, hafi hann beiskliga grátið. En Guð náði oss auma menn! hvað opt höfum vér nú afneitað vorum Skapara með Pétri? Er það ecki að afneita Guði, að elska sképnurnar, já, syndina framar enn hann? að vilja eckért líða hans vegna? að vilja ecki láta ámóti sér hina minnstu holds lyst hans vegna? að leggja ecki að eins hans ógurliga og dýrdarfulla nafn við hégóma, heldur hafa það að háði, ef eg mætti svo segja? að vanbrúka ecki einasta hvíldardagana til aðskiljanligra synda og lasta, heldur hafa leiða á Guðs orði, hafa það í fíflskapar málum, hyra allt annað, nær það er kénnt og prédikað, og fylla hjartað, sem er Guðs musteri, 1 Cor. 3, með saurugá þánka, þá sem það er vant til, svo Guðs orð hefir ecki rúm þar inni? er ecki þetta að afneita Kristó, miklu verr en St. Pétur? því hann gérði það af ótta, en vær gjörum það að raunarlausu; en fáa heyri eg gánga út og gráta með honum, fáa tárast þegar haninn galar í Guðs h. orði, svo mér megum játa, að jafnvel vor ydran hefir stór synd verið, því hún hefir ennú ecki þraungað oss til að krossfesta holdið edur láta af syndunum. O, vei! o, vei! hvorsu lángt erum vér þá frá Guðs vegi? en vitum þó ecki nær sagt verður: gjör reikningskap þinnar ráðsmensku, Lúc. 16, og kémur allt þetta af forvitnisleysinu um vora eigin hagi. Þú segir vel: ef enginn yrði sáluhólpinn, nema sá, sem væri eins og Pétur og Páll, þá yrðu fáir hólpnir. Þú segir satt, því Endurlausnarinn svaraði þeim, er spurði hann að, hvort þeir mundu ecki fáir verða, sem hólpnir yrðu á þennan hátt: képpist við að gánga inn um hið þraungva hliðið, því þeir eru margir, sem þar vilja inngánga og komast það ecki, Lúc. 13; en hvað um það? séu þeir nú fáir, sem satt mun vera, að reikna hjá hinum sem tapast, er það gagn fyrir þig? muntú hafa nockra skémtan af þeirra selskapi í helvíti? Eg játa það, að þeir munu og margir sáluhólpnir verða, sem ecki eru Péturs edur Páls líkar; það sýnir oss eptirlíkingin um peningsgjaldið, Matth. 20; en trú mér til, að eins mikið heimtar Guð af þér, eptir þeirri náð sem þér er géfin, svo sem af Pétri edur Páli. Drottinn er góður reikningsmaður; hann heimtar eins mikið af þeim, sem hann hefir eitt pund í hendur fengið, svo sem tíu, eptir því sem tala rennur til, Matth. 25. Það kénnir oss eptirlíkingin um sæðið, er féll í góða jörð, að sumt færði hundraðfaldan, sumt sextugfaldan og sumt þrítugfaldan ávört, Matth. 13. Þarfyrir máttú óhætt halda það fyrir víst, að þótt ecki sértú svo heilagur sem Enoch, Gén. 5, svo fulltrúa sem Abraham, Gén. 15, svo þolinmóður sem Job, Job. 2, svo heitur í bæninni sem Elias, Jak. 5, svo hreinn í lifernínu sem Baptista, Matth. 11, svo brennandi í elskunni sem Pétur, Jóh. 21, svo alvarligur og roksamur í guðræknínni sem Páll, þá samt, ef þú leggur alla ástundan á, að þjóna Guði (eptir þeirri náð sem þér er géfin) í heilagleikanum, í trúnni, í þolinmæðinni, í bæninni, í elskunni, í alvörugéfninni, í kjærleikanum, þá ertú Guðs barn; en hér um byrjar þér ydugliga að forvitnast kvöld og morgna, og að mæla þínar athafnir með þeirri náð, sem Guð hefir þér lént, hvort

ecki gétur þú meirn afkastad; og þar sem þú brest finnur, ad ydrast þess af hjarta, og bidja Gud ad fylla þad ábrestur; gjörir þú svo, þá muntú finna vitnisburd Andans um þad, þú sért Guds bärn, Róm. 8; þá ertú innsigladur med anda fyrirheitisins, Eph. 1, til dags endurlausnarinnar, Eph. 4; og hvort heldur þú lifir eda deyr, og med hvorju móti hinum nádnga Gudi þóknast ad láta þig gjalda hina sídurstu skuld, á sjó edur landi, í eldi edur vatni, í svefni edur vöku, þá ertú Drottins, Róm. 14, og enginn fær þig tekid af hans hendi, Jóh. 10, heldur þó þú deyir, muntú samt lifa, og med honum eylifliga ríkja, þar sem ad er gnógt fagnadarins og glediligt liferni til Fødursins hægri handar, Ps. 16; þad veiti oss gódur Gud í nafni síns eingétins Sonar, Jesú Kristi, og géfi oss þar til styrk Heilags Anda, amen!

Sunnudaginn milli Jóla og Áttadags.

Gudspjallid, Lúc. 2 Kap.

Og hans fadir og módir undrudust þad, hvad af hønum sagdist; og Símeon blessadi þau, og sagdi til Maríu, módur hans: sjá þú! þessi er settur til falls og upprisu margra í Israel, og til merkis, hvørju í móti mun mælast, og sjálfrar þinnar ønd mun sverd í gégnum smjúga, svo ad augljós verdi hugskots hjørtu margra. Og þar var þá Anna spákona, dóttir Phanuels af kyni Aser, hún var og komin til sinna ára, og hafdi lifad í sjø ár med sínum eignar-manni frá meydómi sínum; og þessi eckja hafdi nær fjóra vetur um áttrædt, hvør ed eigi géck úr musterinu, þjónandi Gudi nótt og dag, med føstum og bænahaldi. Þessi géck samstundis þángad ad, og prísadi Drottinn, og sagdi af hønum til allra þeirra, sem endurlausnarinnar bidu til Jerúsalem. Og er þau høfdu allt fullgjørt eptir løgmáli Drottins, snéru þau aptur í Galíleam til borgar sinnar Nazareth. En Sveinninn vóx upp og styrktist í anda, fullur vísdóms, og Guds nád var med hønum.

Exordium.

Gud leit allt þad, er hann hafdi skapad, segir ritníngin, og sjá! þad var allt harla gott, Gén. 1. Stórt er þá volædi manneskjunnar, er Andskotinn hefir fært yfir hana med syndinni, ad hinar bestu Guds skepnur snúast henni til hins mesta mótgángs opt og tídum. Eldurinn er hinn þarfasti hlutur, en hvørsu opt verdur hann oss ad skada? vatnid í sama máta, og þó hljótum vér optliga tjón af því; jafnvel þær Guds gáfur sem í sjálfum sér ecki eru skadvænar, þær snúast oss til hins mesta óhagnadar, fyrir misbrúkun vora. Ill medferd á gótsi og peníngum hefir steypt mørgum bára í ólucku; metordin hafa margann blindad, og sjálfa skynsemina hefir margur veraldar sonur svo vanbrúkad, ad hønum hefdi þarfara verid, ad hafa sinníngs bónda vit, enn ad falla svo hraparliga á sínu eigin bragdi, svo sem þeir gjøra, er Páls segir, 1 Cor. 3, ad Gud høndli í þeirra slægvitsku. Um allt þetta kénnum vér Fjandanum og upprunasyndinni; ad vísu ecki um skør fram, af þeirri rót er øll sú ólucka sprottin, er syndugа menn dagliga plágar, bædi í andligan og líkhamligan máta. En samt er oss þad vitanligt, ad hinn miskunsami Gud hefir svo bætt rád vort í sendíngu síns eingétins Sonar, ad oss má jafngóda

kalla, nema vér spillum því aptur ad nýu; því Guds Sonur er í heiminn kominn til ad nidurbrjóta Djöfulsins verk, 1 Jóh. 3. En hitt er grátligt til ad vita, ad þad hjálprædid, sem hinn gamli Símeon svo mjøg fagnadi, og sagdi, ad Gud hefdi tilreidt fyrir augliti allra þjóda, Lúc. 2, þad vill svo fáum gagna, og svo fáir af hvørri þjód hafa þess nót, og sú frelsan er Gud gjordi sínu fólki, Lúc. 1, verdur mørgum ad enn stærra þrældómi, lækningin ad eytri, og sjálf heilsugjøfin ad vanheilsu, fyrir vanræktar og þvermódsku þeirra sakir, er ecki þeckja sinn vitjunar tíma. Þéss gétur St. Páll, er hann segir um sig, 2 Cor. 2: vér erum Kristí sætur ilmur í Gudi, bædi í þeim, sem hólpnir verda, og hinum, sem tapast, þessum ad sønnu ilmur daudans til daudans, en hinum ilmur lífsins til lífsins; og hvad er þad annad, er Símeon hér talar í gudspjallinu, ad Kristur sé settur til falls og upprísu margra í Ísrael. Eg vil þessi heilögu ord nockud gjørr hugleida, og af þeim yfirvega: 1) hvørjum Drottinn sé settur til falls; 2) hvørjum hann sé settur til upprísu. Hér til styrki hinn nádugi Gud med nád síns Anda, í Jesú nafni, amen!

Útleggíngin.

Þessi er settur til falls, segir textinn. Hvor er þessi? þad er hann, sem Esajas umspáir, Kap. 28, med þessum ordum: sjá! eg set grundvøll í Zion, einn stein, einn útvalinn stein, (svo sem Pétur þad útleggur, 1 Pét. 2), einn dýrmætan hyrníngarstein, einn fastan grundvøll; sá sem trúir, hann mun ecki flýta sér; þad er einn og hinn sami, sem Davíd kvedur um Ps. 118, segjandi: sá steinninn sem uppbyggendur hafa forsmád, hann er ordinn ad høfdi hyrníngar, af Drottni er þad, og er undarligt fyrir vorum augum. Ad þessu sé svo háttad, vottar sjálfur Drottinn, Matth. 21, er hann heimfærir þennan Davíds spádóm uppá sjálfan sig, og þá sem ad líflétu Soninn, er Fadirinn sendi, þegar þeir høfdu ádur líflátid hans þjóna, því hann segir strax eptir í sama kapítula vid Gydínga: þarfyrir mun Gudsríki frá ydur tekid verda, og géfid þjód þeirri, er færir ávøxt þar af. Er því audrádid hvorjir þeir séu, sem Guds Sonur er til falls settur, sem eru fyrst Gydíngar, þeir mordíngjar, er Konúng dýrdarinnar af døgum rédu, 1 Cor. 2, og ei skipudust vid kénníngar hans h. manna og píslarvotta eptir hans himnafør, jafnvel þótt þeir sæu teikn og stórmerki, med hvorjum Drottinn styrkti kristnibodid; svo og eru þad allir þeir, sem ennú í dag gánga í þeirra fótspor, og krossfesta Guds Son ad nýu, Hebr. 6, med vantrú og gudlausu framferdi; þessum er Zions Hyrníngar-steinn til falls settur; en med hvorju móti er hann þá settur? vildi Gud nockud, ad þeir skyldu detta um hann sem falla? lángt er frá því; hann vill ad allir menn hólpnir verdi og komist til sannleiksins vidurkénníngar, 1 Tim. 2. Kom nockud Sonurinn í heiminn, til ad fordæma heiminn? enganveginn, heldur til þess, ad heimurinn hefdi lífid fyrir hann, Jóh. 3. Var ecki steinn þessi svo audsær, ad nockur þyrfti ad detta um hann? ad sønnu var hann svo audsén, ad enginn þurfti um hann ad rasa; borg sú er á fjalli stendur, gétur ecki dulist, Matth. 5; vildu þeir ei trúa sjálfum honum, þá máttu þeir samt verkunum trúa, er hann gjordi, Jóh. 10; hvornin er hann þá til falls settur? þar til svara eg: ecki til þess, ad neinn skyldi falla, heldur allir upprísa. Davíd kénnir oss þad í þeim ordum, er eg strax umgat, þar hann segir, Ps. 118, ad uppbyggendur hafi forsmád þennan stein; og þessi sømu ord Davíds brúkadi St. Pétur til ad sannfæra med hinn gudlausa høfudprestanna flock er fordæmdi Jesúm, Act. 4, segjandi: þessi er sá steinn, er þér uppbyggendur hafid ad engu haft, hvor ordinn er ad høfdi hyrníngar, og ecki er í neinum ødrum hjálprædid; og þeir skipudust þó ecki meir

við þessi sannyrði, enn svo, að þeir hótuðu þeim, að ei skyldu þeir kénna eður tala í þessu nafni framar, jafnvel þótt þeim alkunnugt væri, að þeir Pétur og Jóhannes hefðu skömmu áður í Jesú nafni gjört þann heilbrygðan, sem haltur var borinn, Act. 3; og er ecki að undra, þótt Guðs Sonur væri þesshattar mönnum til falls settur fyrir þeirra harðúðar og þvermóðsku sakir. Látum nú Júða fara, br. mínir! þeir hafa sinn dóm með sér, og sín laun úttekið; en gjætum að sjálfum oss, að ei verði Jesús oss til falls eður ásteitingar. Vér vitum hvörju Kristur svaraði Jóhannis lærisveinunum, er hann gjörði þá frá sér til að spyrja Drottinn að, hvor hann væri: farið og segið Jóhanni (sagði hann), hvað þér heyrið og sjáið: blindir fá sýn, haltir gánga, líkþráir hreinsast, daufir heyra, dauðir upprísa og fátækum verða guðspjöllin boðuð, og sæll er sá, sem ecki hneixlar sig á mér, Matth. 11. Þetta höfum vér altsaman heyrt, og enginn efar um Drottins kraptaverk, með hvörjum hann auglýsti það hann sannur Guð væri; en hvort að vér samt og áður ecki hneixlumst á hönum sumir hvörjir, það þyrfti nockuð framar að ransaka. Einhvor mun spyrja, í hvörju hneixlumst vér á hönum? svo spurðu Júðar forðum daga, Mal. 1: í hvörju forsmáum vér þitt nafn? Drottinn svaraði: þér offrið óhreinum mat á mínu altari, þó spyrjið þér, hvar með saurgum vér þig? hann svarar: í því að þér segið: Drottins borð er foraktanligt, því nær þér offrið hinu blinda er það ecki illt? og nær þér komið fram með það halta og sjúka, er það ecki illt? ber þetta hertoga þínum, mundu hjá hönum vel þockaður verða? segir Drottinn Zebaoth. Sama er á bréfinu góðir vinir; fórnir gamla testamentisins eru afmáðar með þeirri einu forn, er hinn æðsti Prestur hefir einnsinni innborið í það allra helgasta, Hebr. 9; samt eigum vér Guði lifanda fórnir að færa, það er sjálfa oss, og vora skynsamliga þjónustu, Róm. 12. En þegar vér inngaungum í musteri Guðs, dauðir í hinum verstu syndum og glæpum yðrunarlaust, forsmáum vér þá ecki Guðs háleita nafn? hneixlumst vér þá ecki á Kristó? Þegar menn gánga óforbúraðir til Guðs borðs, ecki reyna og prófa sjálfa sig, ecki gjöra greinarmun á millum líkhama Drottins og annarar fæðu, 1 Cor. 11, ecki ransaka sinn lifnað, svo þeir megi yðrast, ecki reyna hvort þeir eru í trúnni, 2 Cor. 13, ecki hafa fullan ásetning til að betra sinn lifnað, halda menn þá ecki borð Drottins foraktanligt? saurga menn það þá ecki? Segið mér í Drottins nafni, segið mér, er ecki þvílíkt að hneixlast á Kristó? eður segir ecki Páls, að sá eð þvílíkt gjörir, hann sé sekur við hold og blóð hans, 1 Cor. 11; hvað er að hneixlast á Kristó, ef ei þetta? Þegar menn ecki hirða um, að læra hinn sanna kristinndóm, svo þeir fái hann kénnt börnum sínum og hjúum, og eru svo blindir, blindra leiðtogarar, Matth. 5, og þó reka menn þetta blinda fé inn fyrir Drottins altari, til að eta og drecka sjálfum sér dóm, miklu líkligra til að verða þar Satans fórnir, enn Guðs offur, nema hann vilji meiri miskun á gjöra; segið mér, offra menn þá ecki hinu blinda? er ecki það að hneixlast á Kristó? Þegar menn vilja undir eins þjóna Guði og Mammóna, Matth. 6, sitja í kyrkjunni, en hjartað er út á búgarðinum eður hjá akneitunum, Lúc. 14, haltra menn þá ecki á báðar síður með prestum Baals? 1 Kóng. 18; er það ecki að offra því halta og veika? er það ecki að hneixlast á Kristó? er segir: enginn kann tveimur herrum að þjóna? Matth. 6. Bjóðum þetta einhvörjum veraldar höfðíngja, komum með óþvegnum höndum fyrir hans borð, gjöldum hönum einhvörn

vanmeta grip í skyldur sínar, svornm honum út af, nær vér eigum tal við hann; reynum til, hvort hann þiggur það vel af oss; og þó viljum vér heimta slíkt af hinum stóra Konúngi himins og jarðar. Þetta er að vísu að hneixlast á Kristó, að óttast hann, sem ecki kann nema líkhamanum að granda, en hirða ei hvað vér gjörum við Guð, sem lífi og sálu getur kastað í eylífan eld, Matth. 10. Eg spyr, hvarfyrir hneixluðust Júðar á Kristó? Því hann var fátækur; Guðs fátækir eru ennú hjá oss; þeir eru Jesú limir, ef þeir undir eins eru andliga voladir. En hvað er tíðara í heiminum, enn að óvirða fátækann, og ecki einasta óvirða hann, heldur og að taka frá honum það lítið hann á, og að brúka hans sveita til óhófs og metnaðar? Í lofum klæða þinna er blóð hinna þurfandi sálna, segir Drottinn, Jer. 2, við Júða; það má og heimfæra til þeirra, er selja hinn volaða fyrir einn skó, Amos. 2, svo að þeir sjálfir, þeirra synir og dætur, gángi svo sem velbúnar hallir og útskornir pilárar, Ps. 144; er ecki slíkt að hneixlast á Jesú, hvör eð kallar hina fátæku sína minnstu bræður, Matth. 25, og vill reikna það við sig gjört að vera, sem þeim er gjört. Hvað bar fleira til þess, að Gyðíngar hneixluðust á Drottni? Það, að hann ecki hrópaði né hafði mikið um sig, og enginn heyrði rödd hans á strætunum, Esa. 42; svo ásælist og heimarinn hina spöku og kyrrlátu og forsmáir þá; hæðir að þeim, kallar þá óþocka og heimota, þeir eð ecki bera mannskap eður vitsmuni til, að halda virðingu sinni, og brjóta ok hins drambláta af hálsi sér; er ecki þetta að hneixlast á Kristó? hvör eð ecki kom í heiminn til að láta sér þjóna, heldur til að þjóna öðrum, Matth. 20. Hvað er það ennþá framar, sem kom Gyðíngum til að hneixlast á Guðs Syni? Það, að hann rak erindi síns Föðurs svo sköruglega, og vandlætti um glæpi og vantrú óguðligra manna; ecki mun Djöfulinn vanta þá ennú í dag, sem að fylgja þeirra fótsporum í þessu. Hvör vandar svo um illar athafnir mannanna, að ei sé honum á hálsi lagið? Hvör er sá, að hann þycki vegna Guðs og hans dýrðar, að ei sé hann hlutsamur kallaður og sturli Ísrael? 1 Kóng. 18. Ef nockur vill styrkja málefni eckjunnar og hins föðurlausa, þá gjöra þeir samdrátt á móti honum, sem engin fæða þykir lostæt, utan hún sé tekin frá munni hins vesæla og undirþryckta. Hvör er sá, ef hann vill halda góða skickun í húsi sínu, að ecki lasti hann illkvittir menn og hati? Og jafnvel þótt að þeir sem vilja hlýða Guði í þessu og varðveita samvitsku sína óflekkaða, þótt þeir, segi eg, gjöri allt þetta eptir skyldu síns embættis, þá uppvekur þó Djöfullinn þeim andskota eptir sínu eigin nafni, svo þeim tekst ecki Guðs verk að gjöra. Símeon spáir um Krist, að hann muni settur verða svo sem teikn, það er móti mælist, það er eptir minum skilníngi svo sem eitt uppsett teikn, er menn plaga að skjóta á; svo var og Drottinn, úr því hann inngéck það kénnimannliga embætti; öll Satans börn gjörðu sér að skyldu, að vega að honum, hvar sem þeir kunnu með orðum og verkum, svo sem ljóst er af æfisögu hans, er Guðspjallamennirnir hafa oss ritaða eptirlátið. Soddan eitt teikn eru allir hans lærisveinar, allir hans eptirfylgendur í lærdóminum og vandlætinu; þess getur sjálfur Kristur, Esa. 8, þegar Spámaðurinn beið eptir hvað Guð vildi segja, er hann hafði byrgt sitt andlit fyrir húsi Jakobs: sjá! hér er eg, og þau börn er Drottinn hefir gefið mér, vér erum svo sem nockurskonar teikn og merki hjá Ísraels fólki; hvörn spádóm að St. Páll til Hebreos, Kap. 2, heimfærir til Kristum og hans barna, og

er það víst, að ecki er lærisveinninn framar enn meistarinn, hafi þeir húsbóndann kallað Belzibub, hvað munu þeir ei gjöra við hans heimamenn? Matth. 10. Nú er það að sönnu gleðiligt, að þola fyrir hans sakir, er lofað hefir nógum launum á himnum, Matth. 5; en hitt er þeim böl, sem Kristi eru, að þeir erfiða til ónýtis, jafnvel þótt að þeirra embætti sé Drottins, og þeirra málefni þeirra Guðs, Esa. 49, fyrir hinna þrjótsku sakir, er hneixlast á Kristó, og líkast er að hann muni til falls verða. Sjálfrar þinnar önd mun eitt sverð í gégnum gánga, sagði Símeon við Guðs móður, teiknandi án efa þar með harma þá, er henni mundi til handa bera, út af mótmælum þeim, ofsóknum og píslum, er hann í anda sá, að Drottinn mundi þola verða, áður enn hann fengi oss synduga leyst frá eylífum píslum. Ein rétt-trúuð sál, er Kristi andlig móðir; það vottar St. Páll til Gal. 4: Sona-korn mín, með hvörja eg þúngbúinn er, þar til Kristur myndast í yður aptur að nýu. Mun ecki þessi Jesú móðir kénna í brjósti, nær hún sér Drottinn aptur að nýu krossfestann, Hebr. 6, fyrir augum sér af börnum vantrúarinnar, með hinum verstu syndum og glæpum, þeim til ólucku, sem eins vel og hún eru með Guðs blóði endurkeyptir, og fær þó ecki við því gjört, heldur enn María við píslum Sonar síns, illsku þeirra vegna, sem að hneixlast á þeim; en þeir hlæja þar að; og það ángur, sem Guðs börn kvelur fyrir þeirra ógjæfu sakir, hafa þeir að skimpi og athlátri; það liggur þeim létt í skapi, þótt að menn fáist um þetta, og segja: að þeir sjái ecki meira bann á sér, enn þeim, er láta sér þeirra ólucku til hjarta gánga. Segið mér í Guðs nafni! segið mér: er ecki þvílíkt að hneixlast á Kristó? Og er nú svo nockuð hér um talað.

Nú viljum vér í síðara partinum læra, hvornin hann sé til upprisu settur. Til upprisu margra, segir textinn. Oss er kunnugt, með hvörju móti að Jóhannes Skírari hóf sinn lærdóm: gjörið yðran, sagði hann, því að Guðsríki er nálægt, Matth. 3. Viðlíkan formála hafði St. Pétur fyrir Júðum, er hann í fyrstu boðaði þeim heilsugjöf þessa; þá þeir spurðu að, hvað þeir gjöra skyldu, svaraði hann þeim: gjörið yðran, og sérhvör yðar láti skírast í nafni Drottins Jesú Kristi til fyrirgéfningar syndanna, Act. 2. Svo er þá Kristur þeim til upprisu settur, sem yðrast syndanna, og trúa að þær verði sér í hans nafni tilgéfnar. Ein alvarlig yðran er hin fyrsta trappa til þessarar upprisu, eptir það að menn hafa þeckt veg sannleikans; en fyrir því að yðranin verkar ecki í mannsins hjarta, nema vér þeckjum syndina, þá er einsætt að læra Guðs vilja af hans lögmáli og orði, ecki alleina til að laga sinn lifnað þar eptir, heldur og til að þeckja hvað oss er ábótavant, sem vér fyrir víst vita megum að allmikið er, og fleira enn vér þeckja kunnum eður upp að reikna. En þótt að enginn vita kunni hvað opt hann fellur, Ps. 19, samt eigum vér með hinn mesta athygli að halda dagligt ransak um sjálfa oss og vora lífernis háttu til þess, að vér þeckjum syndina og hennar ljótleik, svo þar af vari ángur og tregi í hjarta vorn. En fyrir því, að þetta hjartalag tekur enginn af sjálfum sér, þá vill þar til yðuglig og alvarlig bæn, ef yðranin á svo heit að vera, að hún Guði líki, því hann nægist ecki með hégóma nockurn; hjartað á að bráðna og klockna fyrir Guði, ef hann á syndina burt að taka. Ecki dugir soddan yðran mikið, sem hann umtalar hjá Jeremiam, Kap. 2, segjandi: í öllu þessu snérist ecki til mín hin fráfallna systir Júda af öllu hjarta, heldur voru það ei nema læti

hennar, segir Drottinn. Eckért kann þad ad duga hjá Gudi, sem hann ecki sjálfur med oss verkar, þvi af sjálfum oss til megnum vér eckért gott ad framkvæma; nema vor hrygd sé eptir Gudi, svo sem Páll ad ordi kémst, 2 Cor. 3, þá er hún ónýt; soddan ydran vill hann skirpa út af sínum munni, þvi hún er volg, Opinb. 3. Þad er ágjætt sem Nicephór-us Calistus skrifar eptir hinum góda keysara Theódósió, er hann sagdi, ad þad væri eingin undur, þótt nockur dæi, þar hann væri madur, en þad væri eins Guds ad kalla hann aptur til lífsins med ydraninni, sem eitt sinn daudur væri; þvi er hér af audséd, ad menn skulu þiggja ydranina med bæn af Gudi, svo vel sem allt annad, ef hún á honum ad þóknast, og má þad ecki hindra nockurs manns alvörugéfni í ydraninni, þótt ei sé hann sér hinna verstu klækja og bodordabrota medvitandi. Nóg er þad til ad koma út tárunum á einu Guds barni, ad þad gétur ecki eitt augnablik syndlaust lifad, ef gjordir vorar ættu ad stikast á Guds réttlætis mælisnúru; eitt hjarta sem elskar sinn Gud er hægt ad bleita, þad ángrast meir af sínum ófullkomligleika, heldur enn hinn gudlausi af meiningu allra sinna skamma og ódáda; svo ad Davíd i ollum sínum heilagleika, hann vætir sína sæng i tárum alla nótt-ina, Ps. 6, vegna sinna ávirdinga, þar hinn ógudligi Manasses finnur eckért til sinna stór-glæpa, fyrr enn hann er beygdur i þúngum járn-vidjum, 2 Kron. 33. Nú þótt ad sá hafi miklu aflokid, sem hefir straffad sjálfan sig, med alvarligum trega fyrir syndina, þvi þad á heima hjá þeim er Postulinn segir: ef vér dæmum sjálfa oss, þá verdum vér ecki dæmdir, 1 Cor. 11; samt er þad ecki nóg ad láta sig ydra syndanna, nema menn treysti þvi fullkom-liga, ad hinn nádugi Gud muni sér uppgéfa alla skuldina, fyrir Jesú blessada forþénustu; ydranin kastar syndaranum nidur fyrir Guds fætur, til ad audmýkja sig undir hans vold-ugu hond, en trúin reisir hann upp aptur, og gjorir hann þess full-öruggan, ad hann hafi friann tilgáng til nádarstólsins, Hebr. 5, hvorsu sem hann sé hinum verstu syndum hladinn, og þad ecki fyrir nockurs manns eiginn verdugleik, ætt edur atgjorfi, þvi Gud er heilagri, voldugri og réttlátari enn svo, ad nockurt af þessu edur einhvor annar veraldligur hlutur megi fá hann kreinkt edur yfirtalad, heldur skédur þad alleina af hans skjærri og einsamalli gódgirni og miskun, fyrir þad lausnar-gjald er hans eingétinn Sonur hefir ad sonnu útlagt fyrir alla veroldina; en þeir einir munu not af hafa, sem á hans nafn trúa, Act. 10. Af ydraninni og trúnni framkémur elskan til Guds, ef þær eru annars svo sem þeim vera byrjar; ydranin sýnir oss vorn óverdugleik, og hvornin vér hofum med glæpunum unnid til hinna bitru helvítis písla, en trúin Guds gjæsku og óransakanlig miskunarydur, í þvi ad upp-géfa þau morgu tín þúsund punda, sem vér ecki einasta einusinni, heldur ár eptir ár, verdum hinum góda Gudi skyldugir um, hvad ef vér ydugliga hugleidum og samanberum i hjarta voru, þá kunnum vér ei ad fara á mis vid þad, ad þar af kvikni ein brennandi elska til hans, er svo vel gjorir til vor óverdugra, og fyrirgéfur oss margar syndir, og hún er hin einasta rót allra dygda og mannkosta, og jafnvel Logmálsins uppfylling, svo sem Páles um kjær-leikann vottar, Róm. 13, þvi þad er vist, ad sá sem elskar nockurn, hann skirrist vid ad styggja hann, og verdi honum þad óvart, þá ángrar hann þad af hjarta, og unir illa hag sínum, nema hann fái komid sér aptur i samt lag og nád hans vináttu, er honum þykir

indælt ad elska. Svo eru og Guds börn lynd, verdi þau yfirstigin af nockurri hrösun, þá standa þau brátt upp aptur til ad fridmælast vid Gud; þad sé eg á Davíd, Ps. 38, þad sé eg á Pétri, Matth. 26, og ödrum fleirum, hvörjir, er þeir hafa ratad í nockurn glæp, hafa þeir ecki frid edur ró haft, fyrr enn þeir hafa sættst vid Gud, hvörn þeir af hjarta elskudu. En ecki er þess ad dylja, börn mín góð, ad þeir sem eru í miklum kjærleika vid Gud, og ordnir eru einn andi med honum, 1 Cor. 6, þeim er miklu vandara enn ödrum í slíku. Fadirinn heimtar meiri elsku af syninum enn af þrælnum, jafnvel þótt sídur gjöri hann barnid arflaust, heldur enn þrælinn útlægann úr húsinu. Þad mætti ætla ad margur hefdi meira tilunnid vid Gud enn Móses, þegar hann sló tvísvar á klettinn, Núm. 20; en fyrir því ad hann var Gudi svo handgenginn framar ödrum, þá vard hann straffadur. Margur kóngur hefir látid telja landsfólkid, til ad vita hvör hans makt væri, og hvad hann mætti reida sig uppá, þó vard þad Davíd til syndar reiknad, 2 Sam. 24, já, stórrar syndar, af því hann í þad sinn hafdi meira traust á mannaflanum enn á Gudi, er þó svo optliga hafdi barist fyrir hann, og lagt hans fjandmenn ad velli. Svo skulum vér og meina um þann sem Gud hefir eitt sinn ad sér tekid; honum veitir hægra ad bera ávöxt enn hinum, sem enn þá hefir ecki notid þeirrar nádar, og vinnur hann því til meiri hegningar, Lúc. 12, ef hann afbregdur; svo er þessi elskan til Guds, sem af ydraninni og trúnni framkémur, nockurskonar sædi, hvar af allar gódar dygdir spretta, sem ádur er sagt, og af henni kémur hin nýa hlýdni og umbót lifdaganna, án hvörrar bædi ydranin og trúin daudar eru og maktarlausar; því þad er engin ydran sem lofar manninum aptur ad gánga til sömu synda, og þad er ecki hin sanna trú, sem ei verkar fyrir kjærleikann, Gal. 5, hvar um St. Jakob nógu skorinordt talar í síns pistils 2 Kap., og þessi er hin andliga upprisa, hin fyrri upprisa. Sæll er sá sem hefir hlutdeild í henni, segir Guds Andi í Opinberingar bókinni, 20 Kap. Og hefi eg nú svo med nockrum rokum sagt, hvörjum Kristur sé til falls settur, og hvörjum til upprisu. Gud géfi ad hins sídara megi sem flestir njótandi verda! Gjörist því eigi stallbrædur Gydínga, er þennan Hirníngarstein forsmádu, hvör sem yfir hann fellur, þann mun hann sundurbrjóta, og yfir hvörn sem hann fellur, þann mun hann sundurmola, Matth. 21. O þér fávísu börn veraldarinnar! ó þér páfuglar þessa vonda heims! torveldara mun ydur verda ad berja höfdinu vid þennan stein, enn St. Páli ad spirnaámóti broddinum, Act. 9, hann hefir fyrir ydur og allra manna skuld, höggormsins, þad er Djöfulsins haus í sundur molad, Gén. 3. Munud þér vera sterkari enn ydar höfdíngi, sem er gud veraldar þessarar, og drottnar í ydur, börnum vantrúarinnar? Eph. 2. Ef ad jafnvel eitt kvikindi snertir fjalls-ræturnar, þá skal þad dauda deya, sagdi Gud vid Mósen, Exód. 19, undir þad hann útgaf sitt h. lögmál; en þegar sá steinninn sem einusinni er af fjallinu útskorinn og sundurbraut járnid og leirinn, gullid og silfrid, Dan. 2, þegar hann, segi eg, í annad sinn dettur yfir gudlausann heim þennan í hans sídari tilkomu, munu þá fjöllin hylja ydur fyrir hans reidi? Opinb. 6. Munud þér fá stadist í hans augliti, sem jafnvel hin mektugu kónga-ríki hefir í sundurbrotid, edur vitid þér ecki, ad þér leir og aska erud? já, breisk leirkér, sem optliga detta sundur af sjálfum sér, auk heldur ad þér kunnid ad búa vid þennan fortærandi eld. Gud er einn mektugur kóngur, himin-

inn er hans hásæti, jördin er skor hans fóta, Act. 7, og nær hann drepur fætinum vid þúfu þessari, vid þessari madkaveitu, hvar inni vér syndugir ormar skrídum hvör um annann þveran, þá titrar hún og skélfur, eins og laufblad fyrir vindi; munud þér þá stadist géta hans tilkomu-dag? Mal. 3, nær hans reidi tekur til ad brenna allt til nedsta helvitis, Devt. 32. Því forsmáid þér þá hans réttindi, því haldid þér hans sendiboda fyrir eina skóþurku, og því hafa hans ord ecki rúm i ydur? Því jafnvel þótt ydur megi hitna í brjósti um stundar sakir, þegar Guds reidarþruma slær um eyru ydar af einum prédikunarstól, þá er þó snjórinn lengur á steininum, þegar regnid ofan kémur, Jer. 18, heldur enn minning hans ógnarliga nafns hjá ydur. Því vanvirdid þér hans sakramenta, því hneixlid þér hans vesælinga, því forsmáid þér hans volada, því rænid þér hinn fátæka, því hamlid þér réttinum ad hafa sinn framgáng, því hefjid þér hinn rángláta, og nidurdrepid hinum saklausa, því haldid þér inni sveita daglaunarans, því gjörid þér allt þetta, og ætlid Gud muni ecki færa ydur undir sinn dóm fyrir þessar blódugu skammir og illgjördir, ef þér segist hneixlast á Jesú? O þér eiturormar og nodrukyn! verid þó ecki argari enn Pharisei og skriftlærdir, sem komu til Jóhannis skírnar, Matth. 3, og sjáid til, ad þér fáid umflúid tilkomandi reidi, gjörid ydran, medan Guds riki er nálægt; leitid Drottins, medan hann er ad finna, Esa. 55, og minnist vid Soninn, ad þér eigi fyrirfarist á veginum, þegar hans reidi tekur til ad brenna. Sælir eru allir þeir ed leita athvarfs hjá honum, segir Davíd; já, sælir erud þér, sem eckért athvarf hafid i heimi þessum, því Drottinn er ydar hlutskipti; sælir erud þér sem alla hluti hafid yfirgéfid, og jafnvel sjálfa ydur, því þér skulud fá hundradfaldt aptur og erfa eylift líf, Matth. 19; sælir erud þér sem forsmáid allt yfirlæti og skarkala veraldarinnar, því þér leitid ad því sem þar uppi er, Kól. 3; sælir erud þér, nær þér alla hluti þola viljid fyrir Guds sakir, því ydar verdkaup er nógligt á himnum, Matth. 5; sælir erud þér midt i hörmúngunum, midt i árásunum, midt i ollum þeim raunum, sem ydur til handa bera, því Guds kraptur fullkomnast i ydar breiskleika, og þá þér veikir erud, þá erud þér máttugir, 2 Cor. 12; sælir erud þér, nær heimurinn kallar ydur afhrak og hreinsun veraldar, því þá erud þér dýrmætir i Drottins augum, þér skulud sjá ydar gledi, nær þeir muni til skammar verda, segir Drottinn, Esa. 66. Þad sem heimsins börn troda undir fótunum, þad er Guds hásæti á medal vor; eins ydrandi syndara hjarta, Esa. 57, eins Guds vesælings sála, er hans himin á jördunni; mörg skúr rignir þadan ad sonnu yfir þennan táranna dal, en allir þeir dropar falla i Guds sjód, Ps. 56; hann telur þá og geymir svo sem annad fúlgufé, hann grefur ecki þetta pund i jördu, heldur skilar því aptur med yfirmáta miklum ávexti, þegar þad verdur uppskorid med gledi, sem hér var i tárunum nidursád, Ps. 126. Hid nátturliga regnid kémur frá himnum ofan, og frjófgar jördina, svo hún ber ávöxt; tár hinna andliga voludu i heimi þessum koma frá Gudi, þau færa þann ávöxt, er safnadur verdur i bindini Guds barna, i hinni stóru endurfædingu, sem Lausnarinn um gétur, Matth. 19. Ef eg leigi nockurs manns jörd undir bú mitt, þá krefur hann mig landskuldar hvört ár, og þad þess vegna, ad hann ætlar mig ecki fullvedja, edur má ecki sjálfur missa; en því er ecki svo varid fyrir hinum stóra akurmanni, Gudi

allsherjar, Jóh. 15. Eg vil allshugar feginn byggja honum hjarta mitt, láti hann plóg Løgmálsins, plóg ydranarinnar, plóg hormúnganna gánga um þennan stór-grýtis-akur svo sem hann vill; láti hann gudlaus villudýr heims þessa spora hann í sundur og fótum troda, svo sem hønum blessudum líkar, þad er mér fyrir minnstu, þegar eg veit hann er mér nád-ugur, og eg má altíd missa svo mikid, sem hann vill láta mig missa; þvi einskis freistar hann yfir megn fram, 1 Cor. 10; og þótt mér þykja megi, svo sem hann svari mér ecki hvørs árs rentu, sem þó ecki er, þá má eg þó vita, ad hann er bædi trúr og fullvedja, og er eg þess fulløruggur ad hann muni um sídir endurgjalda mér hina léttu birdi hormúng-arinnar, sem varir um augnablik, med yfirgnæfanligrar dýrdar eylífri þýngd, 2. Cor. 4; hvørrar njótandi ad verda, unni og veiti øllum Guds børnum hin háleita Guddómsins þrenning, hvørri ad sé lof og dýrd, veldi og kraptur um aldir alda, amen!

A Nýárs dag.

Gudspjallid, Lúc. 2 Kap.

Í þann tíma: eptir þad ad átta dagar voru lidnir, og þad barnid skyldi umskérast, var hans nafn kallad Jesús; hvad er kallad vak af englinum, ádur enn þad hann var gétinn í módur kvidi.

Exordium.

Komid og skodid verkin Drottins, segir skáldid, Ps. 66, hvad verdúgligur hann er í verkum sínum vid mannanna sonu. Til þessa vil eg einnin hafa kvatt ydur, brædur mínir! á þessum hátídis degi, hvørnin Guds dýrdarfulla almætti dásamliga stjórnar árinu oss til nota; þad heyrum vér í hinum 74 Psálmi, þar Davíd segir; þinn er dagurinn, þín er einnin nóttin, ljósid og sólina hefir þú tilbúid, jard-arinnar enda hefir þú afmarkad, sumar og vetur hefir þú skapad. Hér yfir látum vér nærsta lítid, børn mín! Gud gjæfi ei finndust þeir ed mogla þegar þessi hans rádstofun er ecki eptir vorum syndugum vilja; hvar fyrir? Þvi þad skédur dagliga, og vér høfum þess not á hvørri stundu, og þykir þad skylda Guds, ad svipta oss ecki því hann eitt sinn gaf. Eg heyri ecki ad Jónas hafi þackad Gudi fyrir lund-inn á medan hann stód, en reidur vard hann þá hann visnadi, Jón. 4. Mundi ecki hinn blindi verda allshugar feginn, mætti hann hid blessada ljós sólarinnar augum líta, en hinum heilskigna þykir þad lítils verdt. Hvørsu lángar þann, er ómædir eptir vatninu? Þad sé eg á konúnginum Darió, er hann drack hinn sætasta dryck æfi sinnar úr hestfarinu, en þó ecki sídur af eptirlíkíngunni um hinn ríka mann, er hann æskti eins vatnsdropa af fíngri Lazari, þá hann vaknadi upp í helvíti og kvølunum, Lúc. 16, hvørn hann mun þó lítils metid hafa, þegar hann lék sér ad allri fullsælu veraldar. Eg tek hina almenniligustu hluti, sem minnst eru af mønnum virdtir, til ad sýna vort óþacklæti vid Gud, í stadinn þeirra hluta, er hans mildi øllum jafnt veitir, vondum og gódum, ríkum og fátækum, stund eptir stund, dag eptir dag, ár eptir ár. O, minn Gud! hvørju skulum vér þér gjalda? Eckért hefir snaudur fyrir ad géfa. Hvørju skulum vér svara? Ecki einu á móti þúsund, Job. 9. Hvad skulum vér af oss gjøra? Vágt er þángad ad flýja, sem hønd þín nái oss ecki, Ps. 139. Vér vildum ad sønnu géfa þér alla oss med sálu og líkhama, en þad er allt þitt, þú hefir oss þad ádur géfid. Gud nádi, þad vér høfum tekid þína limu, og gjørt þá ad Satans limum, léd þá til verkfæra rángslætinu, og syndinni til íbúdar, Róm. 6, svo mér mættum kvída því, ad hinn Heilagi í Israel mundi láta þvílíkum saurindum útkasta edur þau í eldi brenna. Eitt høfum vér til ráds eptir, sem er forþénusta þíns eingétins Sonar; vér høfum óhlýdugir verid, Dan. 9, hann var hlýdugur allt til daudans, Phill. 2; vér høfum løgmálid brotid, hann er kominn til ad uppfylla løgmálid, Matth. 5; vér erum óum-

skornir í hjörtum og eyrum, Act. 7; hann hefir umskérast látid, svo hann umskéri Israels hjarta og hans sædis hjarta, Devt. 30. Logmálid lýsir bölvan yfir þeim, sem ecki heldur allt þad sem skrifad stendur í lögmálinu, Devt. 27; en Guds eingétinn Sonur hefir bölvan lögmálsins uppá sig tekid í sinni umskurn, því Páhus segir, ad sá sem umskérast lætur, hann sé skuldunautur alls lögmálsins, Gal. 5. En þó hann lögmálid uppfyllti, þá hefir hann samt lögmálsins bölvan þolad; hann einn sem gjördi allt þad í lögmálinu skrifad er, hann einsamall er á móti lögmálinu ad sjálfs síns vilja dáinn; hann einn, sem átti alla hluti, hann betaladi þad hann rænti ecki, Ps. 69, og hann, sem er Gud blessadur um aldir, Róm. 9, hann er svo sem önnur bölvan uppheingdur. Látid þvílíkan guddómsins kjærleika uppvekja ydar hjörtum í himininn um stundarsakir frá jardneskum hégóma, til ad umskérast med Kristó, af hvörs allra helgustu umskurn, er oss bodud verdur í þessu Evangelió, vér viljum læra ad umskérast í andligann máta, Eph. 4. Vil eg því láta tal mitt vera þar um í þetta sinn: hvörnin hinni andligu umskurn háttad sé. Drottinn! umskér þú hjörtu vor med sverdi andans, svo þetta vel luckist, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Ef þú vardveitir ecki lögmálid, þá er þín umskurn ordin ad yfirhúd, segir Páll, Róm. 2, ad sönnu taladi hann þad Gydingum til blygdunar, en þó má hér af sjá, ad hin ytri umskurn muni ecki hafa einhlýt verid til sáluhjálpar. Svo sem þad var nú fyrir Gydingum, svo er þad og fyrir oss, brædur mínir! því ecki megum vér vænta oss betri kosta enn hinir náttúrligu kvistirnir, Róm. 11; ecki eru allir þeir fullkristnir, sem opinberliga eru skírdir, heldur þeir sem fyrir skírnina eru med Kristó greptradir til daudans, og lifa í endurnýungu lífdaganna, Róm. 6. Packir og lof séu eylífum Gudi, sem fyrir vatnssáinn í ordinu hefir endurgétid oss í Kristó til lifandi vonar, 1 Pét. 1. En þar fyrir hefir hann endurgétid oss, ad vér skyldum Gudi lifa en syndinni deya. Þar skal koma einn dagur, segir Drottinn fyrir munn Jeremiæ Kap. 9, ad eg skal heimsækja alla óumskorna, sem eru í umskurninni; þar af ræd eg, ad margur muni hafa borid þetta teikn á sínum líkhama, sem ecki hefir haft þess mikil not í sínu hjarta, ecki sídur enn nú. Munu ecki allmargir gefast þeir, ed hrósa sér af gudhrædslunni, en afneita þó hennar krapti, 2 Tím. 3; margur mun skírdur med vatni og anda í fyrstu, sem illa lídur ad láta sig med Kristó fyrir holdsins deydíngu umskéra. Allir heidingjar eru óumskornir, segir Drottinn, Jer. 9, en Israels hús er óumskorid í hjarta. Þar er ad óttast fyrir, ad Gud hafi enn nú í dag ordsök til ad segja, ad Tyrkjar og Tatarar séu óskírdir, en margir þeir ed sig kristna nefna, séu óskírdir í anda, edur ecki umskornir þeirri umskurn, er Páhus umtalar, er hann segir: þér erud umskornir þeirri umskurn, sem ecki er med höndum gjör, hvar ad er umskurn Kristi, Kól. 2; þad er deydíng holdligra girnda, fyrir Kristi dauda, Kristi upprisu og Kristi Anda. Nú verdur í Skriftinni sérdeilis gétid um andliga umskurn á tveimur líkhamans pörtum; báda nefnir Stephanus píslarvottur Drottins, segjandi: þér hardsvíradir og óumskornir í hjörtum og eyrum, þér mótstandid jafnan Heilögum Anda, Act. 7; hjartad kallar Ritníngin mannsins hugskot og krapta sálarinnar, er því fylgja, þad vill Gud láta umskéra sér til íbúdar; af hjartanu útgánga vondar hugrenir, manndráp, hórdómur, frillulífi, þjófnadur, ljúgvitni, lastmælgi, Matth. 15, þetta illyrmi ber ad úthreinsa úr hjartanu, ef Gud skal þar inni búa fyrir H. Anda. Syndir og glæpir eru Djöfulsins fóstur, hvar hann gétid hefir vid spilltri mannsins náttúru, fyrir samþycki viljans; en hvörsu má Guds eingétinn Sonur

sem er ljómi hans dýrðar og ímynd hans guddómligrar persónu, Hebr. 1, eiga sess við Djöfulsins dætur? Hann hefir trúlofað sér hreina brúði, þá ed hvorki fleck né hrucku hefdi, Eph. 5, því er ei von ad hann vilji í sama herbergi líða þessar helvítis ambáttir. Rek út ambáttina med hennar syni, því sonur ambáttarinnar skal ecki erfa med syni hinnar frjálsu, segir Ritningin, Gal. 4. Synir ambáttarinnar eru holdsins verk, þau byrjar út ad reka í eydimörku, ásamt módurinni, eda ad minnsta kosti, ad temja hana, svo ad Agar drottni ecki yfir Sara, né Ismael ofsæki Isaak, Gen. 21. Ef þín hönd eda þinn fótur hneixlar þig, segir Jesús, Matth. 18, þá snid hann burt og snara honum frá þér, þad heitir ad umskérast í andligann máta. Ecki hefir Gud þóknun á því ad nockur meidi edur hamli líkhama sinn, eins og Baals prestar, 1 Kóng. 19, og þótt hann hefdi, þá væri sá fótur edur hönd betur afhöggvin, sem ætlar ad draga manninn til helvítis; betra er þau rotni hér á jördunni, enn svídi eylífliga í helvíti; en þess þarf ei vid, þar er sverd andans, Hebr. 4, sem afsnidur svo ecki á sér, þad gjörir svída um hríd, en þad bætir eylífliga, þad verkar hrygd um stundar sakir, en eptir á géfur þad fridsamligann ávöxt réttlætisins, Hebr. 12. Þér gétid ecki undir eins druckid Kristi kaleik og Djöfulsins, segir Páll, 1 Cor. 10. Hefdi Guds heilagleiki gétad lídid Andskotans samvindi, mundi hann ecki hafa verid útsnaradur af himni; Gud vildi ecki líða Satans nálægd í himnaríki, eigi heldur í sínu ríki hér á jördunni, sem er í Guds barna hjörtum. Guds ríki er inni hjá ydur, segir Frelsarinn, Lúc. 17. En hvor hann syndinni þjónar, þad er, hvor hana lætur drottna í sínum líkhama, hann hefir gjörst Andskotans madur, en rádid þegn undan Gudi; því segir Páulus, Róm. 6: vitid þér ecki, ad hvorjum þér ljáist í þrældóm til hlýdnis, þess þrælar erud þér, er þér hlýdist, hvort heldur syndinni til dauda, edur hlýdninni til réttlætis? Látid ei villa ydur; eg vil þjóna Gudi í verkunum, en hvad mér flýgur í skap, fæ eg ei vidgjört. Þad er ad vísu satt, fuglarnir verda ad sönnu ad fljúga yfir höfudid, þad er bágt ad banna, en ecki þurfa þeir ad hreidra sig í hárinu. Eg vil þjóna Gudi í verkunum segir þú, hvad þá? ætlar þú ad þjóna syndinni í hjartanu? Sjá þá til ad þú fáir ei sama vitnisburd og Pharisæi, ad hid ytra sertú fagur, eins og daudra manna grafir, en innvortis fullur med allskonar óþeckt, Matth. 23. Þegar hjartad er gott, þá er meiri von á ad allt sé gott, því Gud álítur hjartad, 1 Sam. 16. Gódur madur af gódum fésjód síns hjarta, framber gott, segir hjartnanna ransakari, Matth. 12. Enginn kann ad segja: mitt hjarta er hreint, eg em klár af syndinni, Ordskv. 20; hitt kann eg af alvöru ad gjöra, ad bidja Gud ad skapa í mér hreint hjarta, Ps. 51, hvad ef ecki tekst ad öllu leiti vegna þeirrar syndar sem í mér býr, Róm. 7, þá tekst þad fyrir Jesú blód, sem hreinsar mig af öllum syndum, 1 Jóh. 1, því hann er kominn til ad kalla syndugа, en ecki réttláta til ydranar, Matth. 9. Eg hafdi nærri því sagt, ad Davids syndir hefdi betri verid enn Phariseanna réttlæti; Davíd drýgdi ecki syndina med því hjartalagi, ad hún skyldi velgjörd heita, heldur af mannligum veikleika; en allt Phariseanna réttlæti var ecki nema synd, því gódverk þeirra framkomu ecki af hjarta, heldur til þess ad birtast fyrir mönnum, Matth. 6, og þó vildu þeir þad skyldi fyrir Gudi gilda. Sá Gud, sem lætur þeim alla hluti þéna til góda, er hann elska, Róm. 8, hann lét Davids synd honum fyrir bestu verda, 2 Sam. 12; en Phariseanna réttlæti

snérist þeim jafnan í synd, svo sem allt það, er ecki framkémur af trúnni, Róm. 14, án hvørrar ómøguligt er Gudi ad þóknast, Hebr. 11. Enginn segir oss betur enn Móses hvornin mannsins hjarta umskorid verdur, Devt. 30: Drottinn mun umskéra þitt hjarta, svo ad þú elskir Drottinn Gud þinn, af øllu hjarta þínu, og af allri ondu þinni, ad þú lifir. Elskan til Guds er það verkfæri, sem best afsnídur syndir og lesti. Hinn ágjarni vinnur alla hluti fyrir ríkdóm; hvad sparar sá heiptræki til þess, ad hann fái sínum óvin fyrirkomid? Lítils hefir margur daudann aktad fyrir metorda sakir, og því skyldi þá ecki Gud vera svo sterkur í þeim er hann elska, svo sem Andskotinn í børnum vantrúarinnar, Eph. 2. Sá sem elskar vin sinn, hann kostar kapps um, ad gjora sem mest eptir gédi hans. Allir hlutir eru sameiginligir vina á millum, ef það er falslaus elska. Elskan samteingir alla hluti, svo ad skynlausir og jafnvel daudir hlutir teingjast sín á milli, þess vegna, ad hvørs náttúra á vid annan. Ef þetta elskunnar logmál er nú svo ríkt í náttúru hlutanna, því skyldi það ecki hvorjum mun framar á millum Guds og mannsins, sem eptir hans mynd er skapadur? Enginn efi er á því, ad sá sem fyrst væri kominn í fullkominn kjærleika vid Gud, hann teldi engan hlut eptir sér ad gjora hans vegna, hann gæfi sig og allt sitt alleina Gudi, svo hann mætti hann einn ávinna, og hann yrdi eitt med honum; og allt hvad Gud býdur, og ødrum virdist þúngt ad vera, það yrdi honum sæt birdi, og því segir Páll, Róm. 13: ad sá sem elskar, hafi løgmálid uppfyllt. Gud er kjærleikurinn, segir Jóhannes, 1 Pist. 4 Kap., og sá sem er í kjærleikanum, hann er í Gudi og Gud í honum. O Herra Gud! hvílíkt er þetta? Hvornin má sá skora sig undan nockrum hlut, ad þola Guds vegna, í hvorjum Gud býr? Kann sá um æfi illa ad fara sem er í Gudi? Fellur hann í synd nockra, þá er Guds styrkvi armleggur nálægur ad reisa hann, Ps. 145. Ef hans hjarta fordæmir hann, þá er Gud máttugri hans hjarta, 1 Jóh. 3. Ef vondskufull heimsins eptirdæmi ætla ad villa hann, þá er ei Guds fingur honum fjarlægur til ad benda honum á hinn rétta veg; og ef Satan fer á hendur einum med her freistinganna, þá hefir hann þann ad vistum med sér, sem ad er trúr, og engan lætur freistast yfir megn fram, 1 Cor. 18. Því álykta eg svo, ad eckért sé kroptugra, eckért ágjætara og eckért heilnæmara medal, til ad umskéra mannsins hjarta, en elskan til þess eylífa Góda, sem er hinn lifanda Gud. Eg gat og þess fyrir skommu, brædur mínir! ad menn ættu sín eyru í andligan máta ad umskéra. Eyrun eru dyr hjartans, í gégnum hvor margt gengur, bædi illt og gott; sæll er sá sem þessu fast heldur, en útskúfar hinu. Páls varar oss vid, ad engin fúl ræda útgángi af munni vorum, Eph. 4, hún á ecki heldur ad gánga inn um eyrun. Það er gomul afsokun þeirra sem tamt er ad heyra lýti og skammir um sinn náúnga: eg gét ecki byrgt fyrir eyru mér; en kanské færri mundu illa tala, nema þig fýsti ad heyra. Eg vil vera fátaladur hér um, því bágt mun vera ad temja munn hinnar prettvísu kynslódar, er hoggormaeytur fólgid hefir undir túngurótum sér, hvar hinn gamli dreki, er kallast Djofull og Andskoti, Opinb. 12, hefir sér hreidur búid og lagt þar eggjum þeim, úr hvorjum um sídir mun kvikna sá ormur, er aldrei deyr, Esa. 66, nema túngan ádur umskorin verdi. Alleina vil eg tala um það fyrir Guds bornum, hvort ad sé hid helzta medal til ad umskéra eyrun í andligan máta, það er Guds lifandi ord, sem er hárhvast sverd, útgángandi af hans

munni, sem að skriddur er blóðlitudu klæði, Konúngur konúnganna og Drottinn drottnanna, Opinb. 19. Davíð kallar það lystiligan grasgaga, Ps. 23; en Guð náði, hvað tregt er monnum þó þángað komið! Páll nefnir það kraft Guðs til sáluhjálpar ollum þeim sem trúa, Róm. 1; en þar er gð óttast fyrir, að það verði hinum vantrúudu, Guðs kraptur til fordæmingar, því Endurlausnarinn segir, Jóh. 12: það orðið, sem eg tala, mun fordæma þá; og sannast hér ecki síst, að það er eins og tvíeggjað sverð, er skér á báðar síður, þá ed hjálpast, til ydrunar, hina til eylífrar refsíngar. Matur er mannsins megin, segjum vér; en hvað er sálin, ef hún missir Guðs orð? Eins og St. Páll talar um eckjuna, þá ed í girndum lifir, hún er lifandi dauð, 1 Tím. 5, frilla Djöfulsins er hún og helvítis eldsneyti. Hvað veldur nú þessum leiða, born mín? Það sama er eg talaði í ondverðu um hinar almenniligu Guðs gáfur, af því Guðs orð er svo nægt í heiminum nú orðið, þá vegnar því eins og elementunum, að það er foraktað. Eg sé, ámeðan mennirnir urðu að fara með kristniboðið í gégnum húðstrokur og krossfestíngar, þegar Páll var hálshoggvinn, Pétur krossfestur, Jakob með beinbroti líflátinn, Lárentíus steiktur á rist, þá urðu þeir glaðir, að þeir máttu líða nockuð fyrir Jesú nafns skuld, þá varð Guðs orð monnum sætara enn húnáng og húnángsseimur, Ps. 119, þá fannst margur sá er keypti þá dýrmætu perluna, sem Endurlausnarinn talar um, Matth. 13, fyrir alla aleigu sína. En nú þykir því ollu illa varið sem Guði er géfið. Þú villt kanské segja, þá væri ráð að géfa upp að prédika Christum um hríð, og mundi menn þá eptir honum lánga eins og á fyrri dogunum. Eg vildi að eg gæti órétt til sumra manna þánka; en því er verr, að eg hygg að nockrir muni finnast þeir ed gjarna mundu hafa umskipti á svínunum og Kristó, með Gergesenis, Matth. 8, því heyrt hafa menn skrítni þeirra, er láta sér um munn fara, að eigi sé þeim matur í messunni. Þú talar vel, væri Guðs orð í burtu tekið, þá mundu menn leita þess með ángist; mundi það og ecki gott ráð, að Guð tæki sólina af himninum um nockra daga, svo fengju menn vit á að þacka Guði fyrir hennar gagnsemi? Það má eigi, segir þú, því þá mundu allir menn útaf deya, og enginn lifði til að gjöra Guði þackir, þar Davíð segir, Ps. 7: þeir þacka ecki Guði, sem í grofina eru ofan farnir. Eg játa það satt að vera; en mundir þú lengi lifa í Guði, ef hans orð væru í burtu tekin? Eigi hygg eg það, því Frelsarinn segir, þau séu líf og andi, Jóh. 6; hvar fyrir? af því að sálin hefir eckért líf fyrir utan þau. En trú mér til, að þú sem snérir bakinu við Guðs miskunar faðmi, ámeðan þú máttir njóta hans orða, þú mundir verða illur apturhvarfs til að leita hans, þá hann er ecki lengur að finna. Þú segir: sólin má eigi burtu hverfa, svo mennirnir mættu lifa; en ef þú mættir sofa ámeðan, þá hygg eg það litlu skipta. Svo þyki þér og nú sem í syndunum sefur á engu ríða, þótt sól réttlætisins burtu liði og ætti aldrei apturkvæmt; en það mundi annað heita, þá þú uppvaknar í sal myrkranna, hvar þeir elda sálum óguðligra manna. Þeck því gæsku Guðs, annur maður? og kannast þar við, að eins og hann lætur hið fagra ljós heimsins renna upp yfir rángláta og réttláta, Matth. 5, til þess að mannkynið megi lifa, jafnvel þótt sumir þar eckért í þiggja vilji, svo vill hann einnin að hin fagra birta Evangelii, sem er ljós á vegum vorum, Ps. 119, skíni í kristiligri kyrkju, þótt það verði af morgum forsmáð, uppá það að

engum tapi hann af þeim hann áður þeckti. Og þessi er orðsökin, hvar fyrir hann ecki sendir húngur sinna orða í landið, Amos. 8. Orð Kristi búi ríkugliga meðal ydar, að þér kénnið með allri vitsku, og áminnið sjálfa ydur með andligum diktum, sálmum og kvæðum, syngjandi Drottni í ydar hjortum, segir Páll, Kól. 3. Þessi var íþrótt hinna fyrstu kristinna manna, í staðinn hvors að Djofullinn hefir innfært í heiminn, brixli, háð, késkni, skammarlig orð, og fíflsligt hjal, sem kristnum sómir ecki, Eph. 5.

Svo er eg hræddur um, bræður mínir! að ef St. Páll mætti líta upp af grof sinni og sjá sig um í henni, sem nú Kristni nefnist, þá mundi hann ecki víða finna Jesú Kristi trygðapant, Eph. 1, sem hann hefir henni eptirlátið og kallast Heil. Andi, og hann mundi snarara þeckja hana fyrir Andskotans frillu, heldur enn brúði hins Krossfesta. Eður hvar finna menn nú það, sem hann vottar um sig og sína samkristna? 1 Cor. 4: Þegar oss er formælt, þá blessum vér, þegar vér ofsóktir erum, líðum vér það. Lángt mun vera að leita eptir dæmi Stephani, Act. 7, og Jakobs Postula, hvorjir eð beiddu fyrir þeim, er þá aftóku. Mig uggir og, ef Jakob mætti hverfa aptur í heiminn, þá mundi hann kalla sumra kristindóm djoflatrú, því svo segir hann í síns Pistils Kap. 2: Þú trúir að Guð sé einn, því trúa og djoflarnir og skélfast þar af. Og Guð gjæfi þar findust ei þeir, sem að nockru leiti eru verri enn djoflarnir; þeir gjora ecki eptir þeirra trú, því þeir hafa ecki von fyrirgéfningarinnar, þar þeir eru útreknir frá ásjónu Guðs eylífliga, og með myrkranna hleckjum fjotraðir, 2 Pét. 2. En þótt Guð útbreiði báðar hendur, Esa. 65, þótt hann hrópi: þú hefir drýgt hóranir með morgum elskuga? kom samt aptur til mín, segir Drottinn Guð, Jer. 3; þótt hann láti dogum optar heyra: Eg vil ecki syndugs manns dauða, heldur að hann snúi sér og lifi, Ezeck. 33; þótt hann láti almenniliga útberast: Þvoið ydur, hreinsið ydur, takið ydar illsku breitni frá augliti mínu, komið síðan og eigumst log við! Þótt ydar syndir séu rauðar sem blóð, þá skulu þær snjóhvítar verða, og þó þær séu eins og purpuri rauðar, skulu þær verða hvítar sem ull, Esa. 1; þótt vér megum svo titt heyra, að þegar hinn ógudlegi snýr sér frá ollum sínum syndum, er hann gjort hefir og varðveitir Guðs boðorð og gjorir dóminn og réttvísina, þá skuli hann lifa og ecki deya, Ezeck. 48, allra hans misgjorða skuli ecki minnst verða; samt lætur ecki illvirkinn af, og fólkið snýr sér ecki til hans, er það typtar, Jer. 8; svo það má satt játa, er Davíð talar um hinn ógudliga, Ps. 14, að hann segi í hjarta sínu: þar er enginn Guð. Því hræddust menn, að Guði mislíkaði ógudligt athæfi, þá mundi ecki svo mikill ofsi, ránglæti, harðýðgi, lygar, bakmælgi, rógur, agg, reiði, þræta, ágyrni, þjófnaður og allra handa Andskotans þjónusta drottna svo frekliga í heiminum, að jafnvel sumt af þessu væri fyrir dygðir haldið. Hvað mun nú þessu valda, born mín? annað enn það, að menn tilbyrgja eyrun fyrir heyrn Guðs orða. Páluss kallar orð Guðs: sverð andans, Eph. 6; það er sá beitti knífur, með hvorjum vor eyru eigi að umskérast; en þessi benin svíða mjog svo hinum gamla Adam, og þótt hann megi þau ástundum þola, þá hafast þau svo illa, að þar svellur um til eylífs dauða; hann hallar sér aptur á kodda syndanna, til að samanhrúga sér lærendum, eptir því sem eyrum klæa, 2 Tím. 4; hann er eins og Zippóra var forðum, er hún mátti

naudug umskéra sinn son, Exód. 4. Þegar Móses kémur med knífinn, þá kalla menn hann blódbrúdgumma, edur blódgirugann mann, gjætandi ecki ad því, ad Gud er útfarinn í brædi sinni til ad deyda, ef ecki er vidgjort. Gud band sínu fólki, Exód. 21, ad á sjöunda hvörju ári, skyldu þeir halda eitt hvíldarár, og á medal annara bodorda setti hann, ad á því ári skyldi ánaudugu fólki lausn géfast, en sá er ei vildi frelsi þiggja, hann mátti hans herra taka, og setja al ígégnum eyru honum, og festa vid dyr edur dyrustaf, og skyldi hann vera hans þræll upp þadan æfinliga, Exód. 21. Ecki einasta á hvörju sjöunda ári, heldur á hvörjum sjöunda degi eigum vér þann kost, ad leysast af Andskotans og syndarinnar þrældómi, því þad er meining alls Evangelii, sem oss prédikad er, ad vér séum frjálsir vid syndina, ecki til þess ad lifa í henni, heldur ordnir Gudi handgengnir, til þess ad deya frá syndunum, svo sem Páll segir, Róm. 6: þér erud frelstir af syndinni, ordnir þjónar réttlætisins. En ef nockur vill ei lausn þiggja, og lætur sig festa á eyrunum vid port helvítanna, Andskotanum til eylífs þrældóms, þá er audsært, ad hans sídara verdur argara hinu fyrra, 2 Pét. 2. O Herra Gud! mér kémur í hug, hvörnin Guds eingétinn Sonur víkur þessari lögmálsgrein til sín, Ps. 40, er hann segir til síns himneska Födurs: offur og fórnfæringar vildir þú ecki, en eyru mín hefir þú ígégnum stúngid; teiknandi med þessari þrældóms mynd, hina allra herfiligustu ánaud, er hann þoldi fyrir þræl syndarinnar, þar hann, sem allt vald er géfid bædi á himni og jördu, Matth. 28, kom í heiminn, ecki til ad láta sér þjóna, heldur ad hann ödrum þjónadi, Matth. 20, þar hann hafdi verri kjor enn hrækvikindi jardarinnar, og fuglarnir undir himninum, Matth. 8, hvör þó ecki lætur einn titling á jördu detta án síns vilja, Matth. 10, þar hann féck eckért rúm í géstaherberginu, Lúc. 2, sem uppfyllir bædi himin og jord, þar hann vard manna þurfi, sem uppfyllir alla vora naudþurft eptir ríkdómi sinnar dýrdar, Phil. 4, og hann bar sinn kross, sem ad ber alla hluti med ordi síns kraptar, Hebr. 1. Þetta gjordi hann, segir Páll, þegar hann mátti velsælu hafa; og þó vill syndarinn ecki ljá honum eyru sín til þess, ad hann megi eylífliga med honum ríkja, en á þó annars vegar engann annann kost, nema pínast eylífliga. Gud nádi þad, ad vér erum ecki ólíkt á oss komnir, og Ciceró skrifar um Catadúpos, hvörjir ad búa vid fossana í ánni Níló, þad þeir heyri verr enn adrir menn; svo gjörir nidur veraldar þessarar oss dausa, svo vér gétum ecki gjætt ad Drottins raustu. Jóhannes segir í hans Opinberana Kap. 1, ad rödd Mannsins Sonar, er til hans taladi, hafi verid svo sem lúdurs hljómur. Næsta fagurt má gledskapur veraldarinnar láta í eyrum syndugra manna, ad vér fáum ecki fyrir honum adgjætt raustu brúdgumans, er hann svo hátt kallar. Hvad veldur þessu? því eyrun eru svo tom á hitt, ad menn þeckja ecki hvort frá ödru. Mínir saudir þeckja mína raust, segir hinn gódi Hirdir, Jóh. 10. Hvad vill hér á eptir fylgja, born mín? þeir sem ecki þeckja hans röddu, þeir eru ecki hans saudir. Hvad mun fyrir þeim liggja? Hvad vill Dómarinn segja á hinum mikla og stránga degi? ecki þecki eg ydur, farid frá mér allir illgjordamenn, Matth. 7. Þá mun saudunum skipad verda ad hægri hlid, en hofrunum á hina vinstri, Matth. 25. Allir vilja ad sönnu í saudaflocknum vera; en þeir sem ecki vildu þeckja Hirdirsins raust í nádinni, þeir munu verda med hofrunum arf ad taka í kvölinni. Hvör sem elskar mig og vardveitir mín ord,

til hans munn eg koma og minn Fadir, og vistarveru hjá hönum gjöra, segir Endurlausnarinn, Jóh. 14. Hvad ágjæt ad sé þessi sambúd, veit enginn nema sá ed smackad hefir, hvad sætur ad Gud er; en hvar eiga menn ad fá þennan smeck, nema í hans ordi? þar verdur Jesús Christus framreiddur til andligrar nautnar, um hvörja hann sjálfur þannveg talar, Jóh. 6: Hvör sem etur mitt hold og dreckur mitt blód, hann skal ecki daudann smacka ad eylífu. Lúkid því upp dyrum ydar eyrna, Guds elskulig börn! svo Konúngur dýrdarinnar megi inngánga í ydar hjarta, Ps. 24; látid þær ecki læstar hönum, svo hann læsi ecki aptur fyrir ydur himninum; drepid ei hendi á móti frambodinni nád, og bægist ecki til vandræda vid hann, sem ydur elskadi ad fyrra bragdi; hann hefir sitt líf í daudann géfid til þess, ad þér fá kynnud hans glediliga raust ad heyra, því enginn hefir um aldur Gud sénann, sá eingétni Sonur Födursins hefir oss þad opinberad, Jóh. 1. O! hvad vitstola er þá manneskjan, sem tredur þann dýrgrip undir fótum, er útvegadur er med Guds eigin blódi. Þeinkid til þess, ad hann lángadi eptir ad lída helvítis píslir ydar vegna; látid ydur einnin lánga eptir hönum, svo þér kunnid þær sömu ad umflýa, en eylífliga med hönum lifa. O, þú eylífa ord Födursins, Herra Jesú Christi! þú sem ert sætari enn húnáng, fridari enn sólin, gledilegri enn Englanna saungur, áhrær þú vor dofin eyru, uppljúk vorn hjarta, endurnýa vorn anda, svo oss leidist um sídir endemi þessa vonda heims, en gjöri fúsa ad renna eptir þér. Þú eylífa gledi! lát þín fagnadarríku ord vera eptirlæti sálna vorra, svo ad vér höfum vora lysting í lögmáli þínu dag og nótt, Ps. 1. Og þegar vor augu sjá ecki lengur, vor eyru heyra ecki lengur, og vor túnga gétur ecki talad lengur, ad vér þá verdugir ályktast mættum hinn fagra sýnd: Heilagur, Heilagur, Heilagur, ertú Drottinn Gud Zebaoth! Esa. 6, eylífliga ad heyra í þínu ríki, hvar engin nótt er, Opinb. 22, og engin umskipti ljóssins og myrkursins; þad bænheyri Gud Fadir miskunnsemdanna, fyrir hid dýrmæta blód síns eingétins Sonar, og sendi oss þar til nád síns Anda, amen!

Sunnudaginn milli Áttadags og Þrettánda.

Gudspjallid, Matth. 2 Kap.

Og er Heródés sá þad, ad hann var gabbadur af vitríngunum, vard hann reidur, og sendi út, og lét drepa öll sveinbörn til Bethlehem, og í öllum hennar endimörkum, tvævetur og þadan af ýngri, eptir þeim tíma, sem hann hafdi útspurt af vitríngunum. Þá uppfylltist hvad sagt er fyrir Jeremíam Spámann, sem segir: á hædum hefir heyrst kall mikillar kveinunar, óps og ýlfrunnar; Rachel æpti sonu sína, og vildi ecki huggast láta, þvíad þad var med þeim úti.

Exordíum.

Reidist en syndgid ecki, segir Pálus, Eph. 4, látid eigi sólina undirgánga ydar reidi. Mun nockud Postulinn gefa monnum leyfi til ad reidast med þessum ordum? Edur er þar nockur réttferdug reidi til? Því má ei neita ad þad sé rétt, ad hata þá sem Gud hata og hans réttindi; svo segist Davíd hata samkundu hinna illgjornu, Ps. 26, og Ps. 193, segir hann enn aptur: mun eg ei hata þá Drottinn, er þig hata, og hafa leida á þeim, er reisa sig upp á móti þér? med fullu hatri hata eg þá, og þeir eru ordnir mér ad óvinum. Þá sýnir madurinn ad hann elski Gud af alvoru, ef hann gjarnan stendur af sínum rétti, en þyckir Guds vegna, og þad er ad vísu sú reidi er fylgja á hvorjum kristnum manni, en þó einna mest þeim, sem yfir adra eru í Guds stad settir. Ritníngin gefur Mósi þann vitnisburd, ad hann hafi verid hinn þolinmódasti madur á jordunni, Núm. 12, og eigi finnst þad ad honum hafi runnid i skap, þótt Israels born svo optliga settu sig upp í móti honum, miklu heldur beiddi hann Gud fyrir þeim nær þeir hofdu syndgast; já, hann vildi hafa misst sína velferd fyrir þeirra, er hann sagdi vid Gud, Exod. 32: Munt þú fyrirgefa þeim sína synd? annars drag mitt nafn út úr þeirri bók, er þú skrifad hefir; og er þad þó alkunnugt, hvorsu ákafliga hann reiddist, er hann kom ofan af fjallinu, og sá afgudadýrkun fólksins. Vidlíkt er dæmi St. Páls, er hann æskti sér ad vera útrekinn frá Kristó fyrir brædur sína eptir holdinu, Róm. 9, og er þó kunnugt af Gjorníngabók Postulanna, hvorsu hann vandlætti vegna Guds um þá somu. Svo og eru kunnug dæmi Phineæ, Núm. 25. Samúels, 1 Sam. 15. Jónathans, 1 Sam. 14. Davíds, 1 Sam. 17. Ezechiæ konúngs, 2 Kóng. 18. Nehemiæ, Nehem. 13, og annara Guds manna, sem hafa tekid sér þad nærri, er þeir hafa heyrt edur séd Gud dýrdarinnar vanvirdtann af nockrum, hans h. nafn lastad, edur hans bodord undir fótum trodin, og er Gudi valla nockur hlutur þægari, sem audrádid er af þeirra straffi, sem í þvílíku hafa tómlátir verid, ad þeir hafa mátt bera þeirra syndir, er þeir hafa séd í gégnum fingur vid, svo sem ljóst er af dæmi Elí kénnimanns, er hann sté fram yfir glæpi sona sinna, 1 Sam. 3. Sauls konúngs, er hann þyrmdi Amalechíta konúngi, 1 Sam. 15 og Achabs, þá hann vægdi konúnginum af Sýría, 1 Kóng. 20. Nú þótt þessu sé svo varid, þá hygg eg ad eigi sé Postulans meiníng í þessu, ad hann eptirláti manninum ad reidast, edur tali um þess-háttar reidi, er eg samstundis umgat, því hann bídur í þessum ordum, ad sólin eigi skuli undirgánga mannsins reidi, hvad svo er ad skilja, ad madur ei skuli erfa leingur enn til kvolds þad honum er ámóti gjort. En gudligt vandlæti og hatur á lostum og ódygdum á aldrei vid oss ad skilja; því meinar Postulinn hér, ad menn skuli temja reidina þótt hún kunni ad fljúga í mannsins hjarta, og hvorki láta hana ná svo mikilli yfirhond, ad hún framkomi í ordi né verki, og enn þá sídur ali fólskuna í hjartanu, svo hún verdi ad hatri, hvad því veldur ad manneskjan verdur úlfur af manni, þræll syndarinnar af Kristi lærisveini, og Djofulsins barn af Guds barni. Dæmi uppá þesshattar reidi hofum vér á hinum grimma Heródi í upplesnu Evangelió; út af hvorju vér hugleida viljum í þetta sinn: 1) **Hvad skadligur og dárligur löstur ad reidin sé.** 2) **Hvörnin vér eigum ad stilla hana.** Hinn gódi Gud virdist nádarsamliga ad framkvæma þetta erindi hjá oss, med adstod síns H. Anda í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Og er Heródes sá ad hann var gabbadur af vitríngunum, vard hann reidur, segir textinn. Hvor var hin fyrsta ordsok til hans reidi? Þad var metorda girndin. Strax sem hann féck ad heyra af kénnimanna hofdingjunum og skriftlærdum lýdsins, hvar Kristur mundi fædast, skaut Djofullinn honum í brjóst, ad lifláta þad nýfædda konúngs efni Jesum; þad sýnir oss samtal hans vid vitríngana, og svo ávísan sú, er þeir fengu af Guds álfu í svefni, ad hverfa aptur til baka í sitt fodur-land um annann veg. Meiníngin var sú, ad hann kynni ad stadfesta sinn tignar-stól og sinna nidja eptir sig. Hvornin metorda-girndin sé í fyrstu tilkomin, er audsært af falli Satans, og falli vorra fyrstu foreldra, af hvorju oll ólucka er innrunnin til allra manna, og ámedal annara reidin. Og fyrst módurinn hefid gjort oss Adams nidjum svo stórann skada, þá er audvitad, ad dótturin er henni lík, nema

verri sé. Hvor er sú ólucka í heiminum, er reidin ecki af stad komi? Hún er verkfæri allra lasta og ódygda; hún er eins og ein púta, sem lifir eptir hvörs manns vild; svo þjónar reidin øllum skømmum, þegar á þarf ad halda. Hvor drap Abel, þegar Kain ofundadi hann? Gén. 4. Hvør kveikti eldinn í Balachs nøsum, er hann vildi mótstanda Guds fólki? Núm. 24. Hvør kom Eliab til ad atyrda sinn bródur Davíd, er hann forsmádi hann? 1 Sam. 17. Hvør rak Saul til ad ofsækja sinn dótturmann, 1 Sam. 19, og ad drepa kénnimennina í Nóbe? 1 Sam. 22. Hvør framkvæmdi Achabs vondann ásetníng? 1 Kóng. 21. Hvad brúkadi Haman til ad svala drambseminni med? Est. 3. Hvørnin féck Jóab metordum sínum haldid? 2 Sam. 3 og 20, nema med reidinni? og var þad honum þó ecki nema stundarfridur; øllu þessu kom reidin af stad, og er hún svo einn almenniligur bodull allra skamma og ódygda. Eg veit ad bædi Aristóteles og Ciceró skrifa, ad hún sé bríni hugprýdinnar, og ad enginn vinni nockurt stórvirki, nema reidur sé; þad gétur valla satt verid, eigi kémur þad saman vid sjálfa þá, er þeir segja, ad hugprýdin skuli vera á skynseminni grundvøllud; en sá sem reidur er, hann er vitlaus, og þvi segir Hóratius, ad hún sé nockurskonar stutt ædi, teiknandi þar med, ad enginn sé munur þess, sem reidur og hins sem vitstola er, nema ad reidin varir skémur, ædid lengur; og eru þó dæmi til þess, ad sumir hafa búid svo lengi ad heiptinni, ad þeir aldrei hafa ordid heilvita aptur. Heiptin er eitt Andskotans reidarslag, Gén. 4. Hún afmindar alla mannsins limi og lidi, hún kveikir bál í augunum, hún hleypir blódi í nasirnar, bólgu í kinnarnar, ædi og stjórnleysi í túnguna, deyfu fyrir eyrun; hún lætur manninn gnísta med tønnunum, fljúga med høndunum, ęda med fótunum; hún skékur og hristir allann líkhamann, og aflagar, svo sem þegar hafid er uppblásid af stórvidri; og í einu ordi ad segja: hún gjørir manninn ad ófreskju og ad holdgétnum djøfli í augum þeirra sem heilvita eru; og ef hún svo afskræmir ásýnd mannsins fyrir ødrum mønnum, hvørnin mun hún þá ecki afmynda sálina í Guds augliti? Segid mér, hvilíkur djøfull mun þar inni búa, sem álit mannsins verdur hid ytra svo afskræmt? hvilíkur eldur mun vera í því hjarta er hann lýstir sig þannin út í hvørn einn lid og lim? Þad er øllum ljóst, ad eckért styrkir og eblir sambúd mannanna í heiminum, meir enn kjærleikurinn, því hann er band fridarins, Eph. 4, hann bindur saman hjørtu mannanna, og hann samtengir og vidheldur Kristí líkhama, sem er hans kyrkja hér á jørdunni. En hvad segir Salómon, Ordskv. 18: hvør gétur þolad einn reidann mann? Hvar af audséd er, ad hann, sem reidigjarn er, hann er óhæfur til samneytis annara manna, og óhæfur til ad vera Kristí limur og hans kyrkju. Hvad er hann þá? Andskotans limur og þeirra stallbródir, sem tortlast og tiggjast innbyrdis, þar til þeir um sídir verda uppetnir, Gal. 5.

Eg hefi nockrum sinnum heyrt á tal þeirra, er segja menn verdi ad reidast, og láta til sín taka, annars verda menn forsmádir, og ad hvør madur gjøri sér dælt vid þann, sem eckért sinni hefir, því sé þad høfdingskapur og stórmenska ad reidast ákafliga, svo ad þeir hrøckvi undan, er einum mótþægja. Ecki rætist þetta ávalt, svo vel fari, því annadhvort reidist eg vid ofmenni mitt, edur vid minn jafníngja, edur vid mér minni mann. Reidist eg vid þann sem er meiri máttar enn eg, þá er eg djarfligur, og reisi mér hurdarás um øxl,

því svo segir Sýrach: Prátta ei við þann, sem er ríkari þér. Sé hann minn jafníngi, þá viti menn, að ekkért er þvílíkt fól, að ecki eigi sér jafníngja, og þegar menn berja tveim steinum saman, þá er vanséð hvor þeirra fyrri brotnar. Sé hann minnimáttar, þá gjöri eg sjálfum mér órétt, að eg spilli mér á honum, sem eg gét altíð náð jöfnuði af reiðilaust; og ef mig kostar það ómak nockurt, þá vil eg þó hugsa, ef eg væri hugprúður, að þá sén smámunir að úthella reiði sinni yfir hann, sem enga mótstöðu gétur veitt, og því kalla eg sælla og samvitsku betra að fylgja ráðum þeirra Salómons, Orðskv. 25, og Páls Postula, Róm. 12, að safna glóðum elds yfir höfuð óvinar síns með góðgjörðum, svo hann skammist sín og roðni af blígðan, að hann hafi mér illa tilgjört, er ecki meir ræki hans mótgjörðir enn svo, að eg géf honum að eta, nær hann er húngraður, og að drecka, nær hann er þyrstur; og hvor sem öðruvís kénnir, hann framfylgir svo kappsamliga Satans evangelió meðal mannanna, svo sem Guðs píslarvottar Kristi lærdómi; þeir eð blessuðu nær þeir lastaðir voru, og þoldu það að þeir voru ofsóktir, 1 Cor. 4. Eg vil eigi fá mér það til orða, hvörn skaða menn gjöra sjálfum sér með reiðinni. Sá sem er gjarn til reiði, hann er jafnan sinnisveikur; enginn er svo var í umgengni sinni, að hann géti gjört honum til máta, og eru þeir þó færstir af oss, er svo regli niður athafnir sínar, að ecki verði að fundið; en hann sem reiðinn er, hann er eins og eldur í sinu. Hvað sem ecki er eptir hans skapi, það grípur hann eins og eldurinn tundrið; og þar fyrir utan spillir reiðin heilsu líkhamans ecki allitíð; því segir hinn Vísi: Vandfýsnin og reiðin stytta dagana og flýta ellinni, Sýr. 30. Eg vil ei tala um, hvörsu opt að hún spillir gótsi og formegun manna. Hinn reiðigjarni er eins og sá er býr í stráhúsi; hann kann að vera fullríkur að morgni, en ef eldurinn grípur það, verður hann húsgángsmaður að kvöldi. Skamma stund verður hönd höggi feigin, segjum vér; hvað margur hefir gjört það í bræði sinni, á einn augnabliki, sem hann hefir ydrast eptir alla sína æfi? Það er valla mannkostur þvílíkur sem að hafa vald á túngu sinni, og það er svo naudsynligt að St. Pétur segir, 1 Pist. 3: Hvor sem vill elska lífið, og sjá góða daga, hann haldi túngu sinni frá illu. En það er honum ómöguligt, sem reiðinn er, því hann hefir eckért vald á neinum sínum lim, aukheldur túngunni, er Jakob segir bágara sé að temja, enn alla náttúru dýranna, fuglanna og fiskanna, Jakob 3. Nú þótt að það sé nógu stór ólucka, sem allareiðu er upptalið, þá er þó ecki búið þar með. Reiðin er að sönnu kölluð stutt æði, en ecki er það hjá öllum. Hjá allmörgum snýst hún upp í hatur, og enginn hatar sá annann, að hann hafi honum ecki fyrst reiður orðið. Fáum þeim sem reiðast, þykir reiði sín ránglát vera, og með soddan móti verður hún að hatri í mannsins hjarta, og súrnar þar inni til þess hún skémmir kérið, og er þá illa farið með Guðs musteri, 2 Cor. 6, þegar það er gjört að soddan djöfla bæli, hvar Andskotinn inni ríkir með sjö öndum sér verri, Lúc. 11, því heiptin er aldrei einsömul; öfund, drambsemi, rógur, lýgi, bakmælgi, agg, þræta, tvídrægni, og margt annað illþýði fylgir henni gjarnan. Páll segir í þeim orðum, er eg í öndverðu las fyrir yður: Látið ecki sólina undirgánga yðar reiði, með hvörju hann tekur oss vara fyrir, að þótt oss henda kynni að reiðast, þá skulum vér þó ecki láta reiðina að hatri verða; en strax þar eptir segir hann: géfið ei Djöflinum rúm, Eph. 4, og bendir oss til með þeim orðum, að

þar sem Andskotinn er húsbóndi, þar muni þetta hans hyski með hónum samsæti eiga, og er þeim manni víst Helvíti, svo fljótt sem øndin skreppur út af kroppnum, sem af þessum pútum er kvalinn, nema hann hreinsi áður sálu sína með heitri iðran, og er ráðligt að ætla ekki til, að dauðans beiskja skuli það gjora; því vandhitt er á, hvort þar verður tóm til þess, ef svo kann til að bera að hann komi að skindingu. En stór sár þurfa mikla græðslu. Þetta gróm er ekki svo fljótt útþvegið, er svo lengi hefir búið um sig í mannsins hjarta; en hitt er víst, að svo sem þeir allir fá kvittun synda sinna, er fyrirgéfa út af hjarta sínum bróður hans misgjørðir, nær þeir hennar leita af alvoru í nafni Jesú Kristi; svo verða og hinum syndir sínar aptur haldnar, er ala hatur til náúngans, og Guð vill þá ekki heyra, þótt þeir útbreiði sínar hendur, Esa. 1, og biðji mørgum orðum. Hvar fyrir? því þótt að ei sén hendur þeirra fullar af blóði, fyrir ótta sakir, þá er þó hjarta þeirra; og hygg eg sá beri ekki lángt af morðingjanum, sem hræðslan fyrir straffinu alleina hamlar að slá sinn bróður í hel. Verða má að Kain hefði látið Abel lifa, Gén. 4, og Jóab Abner, Amasa og Ashael, 2 Sam. 2 og 20, hefðu þeir óttast bøðulsøxina. Og hefi eg nú að nockru leiti sagt hvørsu skaðlig að sé reiðin og heiptrækuin; en ekki er hún síður dárlig og heimskulig. Hvørjir eru gjarnastir á reiði? það eru børn; það eru vesælir menn og heimskir; þar um talar Salómon, Orðskv. 12: Hinn fávísi hleypir fram reiði sinni, en sá er vitur, er hann lætst ekki sjá óréttinn. Segið mér, þér Babýlons gjæðingar! þér veraldarinnar Phaetontes,*) sem viljið dansa á allra manna høfðum, og sópa allt það, er yður mislíkar í burtu með hinum snarpa reiðinnar vendi, viljið þér láta halda yður líka þessum? Þér segið: margur stór og vitur høfðingi hefir verið hneigður til reiði; það er þess verr, þá hafa þeir mjøg svo niðurdrepið tign sinni. Hómerus skrifar um Agamemnon, er Grickir nefndu konúng konúnganna, af því að hann var fyrir liði þeira í Trójumanna bardøgum, að þá hann hafi verið í góðu skapi, hafi hann verið goðunum líkur að mildi og vísdómi, en þegar reiðin tók hann, grimmari enn hin verstu óarga dýr. Sjáið þó hvað hið heiðna skáld dæmir hér um? Goðunum eignar hann vitskuna og mildina, en reiðina vørgunum. Það er og rétt dæmt, því enginn kann meir Guði að líkjast, enn með gjæskunni. Þar fyrir sagði Drottinn: verið miskunsamir líka sem yðar Faðir er miskunsamur, Lúc. 6; og ekkért lætur verr á einum konúngi, sem er næstur Guði, enn reiðin. Þeim er øllum framar hrósað, sem stjórnað hafa með rétti og miskunsemi, enn hinum, er ríkt hafa með harðýðgi og ofbeldi, jafnvel þó þeir hafi átt ríki meira enn hinir. Alexander hinn stóri hefði enn þá stærri verið, hefði hann Clitum, Parmeniónem og Calistenem ódrepna látið, heldur enn þótt hann hefði brotið undir sig allann heiminn; því var það ágjætt er hans skólameistari Aristóteles skrifaði honum til (er hann heyrði að reiðin og offsinn tóku til að aflaga geðsmuni hans) á þennan hátt: þeir sem reiðast, þeir reiðast sér meiri mønnum; en þar er enginn stærri enn þú, því byrjar þér ekki að reiðast. Sjáið hér, hvort reiðin og fólskan gjørir nockurn meiri mann, ef rétt er álitið; aldeilis ekki, því hún gjørir þann sem annars

*) Skáldin dikta um Phaetontem, að hann hafi verið sólarinnar sonur, og fengið af føður sínum með bæn, að hann mætti stýra sólar vagninum einn dag; það tókst honum svo illa, að hann datt af himninum, þegar hann var kominn sem hærst í loptið. Því kallast allir offsamenn, sem hvørki þeckja Guð né sjálfa sig: Veraldarinnar Phaetontes.

væri mikill madur, ad kvikindi veraldar og athlæi skynsamra manna. Því var það vitur-liga talad af Ciceróni fyrir Júlíó keysara: ad sá eini dagur, er hann gaf Marcelló lands-vist, hann gjordi hann frægari enn allar hans sigurvinningar. Kalla menn það ecki hinn mesta dáraskap ad farga sjálfum sér; en hinn reidi er bíflugunni líkur, þegar hún stíngur, þá stíngur hún sjálfa sig í hel, og skilur lífid eptir í sárinu. Svo gjörir og optliga, sá ed lætur reidina fyrir sig ráda, drepi hann ecki sinn óvin, svo hann verdi aptur drepinn, þá drepur hann þó gott mannord sitt, hann drepur góda samvitsku, já, sálina ef til vill, ef hann meltir reidina med sér þar til hún úldnar í hjartanu. Sá sem dreckur ófarvarandis nock-ud banvænt, hann má sjá til hvornin hann fái því ælt upp aptur, það fyrsta hann verdur þess var, annars er daudinn vís; svo er og í þessu; hendi nockurn þá ávirding, ad hann reidist bródur sínum, þá sjái hann til ad hann fái heiptina á burt rekid, það fyrsta hann verdur heilvita aptur, og kémur til sjálfs síns, annars myrdir hann sálu sína; hann myrdir einn mann í hjarta sínu, svo opt sem hann minnist med heiptrækni á það, sem vid hann var afgjört, svo opt sem hann æskir hefndar yfir sínum óvin, svo opt sem hann fagnar yfir þeirri hefnd, er hann allareidu fengid hefir yfir sínum náúnga. Því ef Kristur segir, ad sá sem lítur eina konu til ad girnast hana, hann hafi allareidu drýgt hór med henni í sínu hjarta, Matth. 5, þá er líkligt ad heiptin muni ecki hafa meira frelsi í himninum, heldur enn óleyfilig elska, þótt hvorutveggja sé andstygd fyrir Gudi. Segid mér, hvada dáraskapur er þá það, ad spilla svo vináttu hans med fólskunni, sem sagt hefir: nema þér fyrirgéfid monnunum þeirra misgjordir, þá vill minn himneskur Fadir ecki tilgéfa ydur ydar syndir, Matth. 6, ad menn ná henni ecki aptur, fyrr enn menn hafa sætst vid bródur sinn, og væri þá betur heima setid enn farid. Öllum þykir mikid fyrir ad bidja forláts á ávird-íngum sínum, og enn þá meira ad láta undan honum sem oss hefir tilgjört; þetta verdur þó ad vera, ef menn skulu halda Guds vináttu. Kristur bidur ecki fyrir þær syndir, sem hann veit ad hans Fadir ecki tilgéfur. O! Gud nádi oss, hvorsu illa er honum þá farid, sem Guds Sonur ecki vill bidja fyrir? Því kalla eg það hinn mesta dáraskap, ad fremja það í brádrædi, fyrir hvort menn annadhvort skulu missa Guds ást í himninum, edur og virding sína hjá monnunum. En eg hafi allareidu sýnt, ad sá verdur annadhvort ad gjöra sem heiptrækur er, og væri þá betra aldrei ad reidast, edur ad minnsta kosti láta reidina ecki fá svo mikid vald yfir sér, ad hún brjótist út um munninn edur hendurnar. Og hefi eg svo nockud talad um það, hvad skadlig og dárlig ad reidin sé. Nú viljum vér sídan heyra med hvorju móti menn fái henni best í taumi haldid.

Pad er ad tala yfir sig, ad segjast vilja edur kunna reidinni aldeilis frá sér ad hrinda. Fordild heidinna spekinga er það, en ecki þecking kristinna manna á sjálfum sér; það er eins óhægt, og einhvor segja vildi, það hann kynni oldúngis ad deyda spilling náttúrunnar, svo hún hreifdi sér aldrei, og er það aldeilis ómoguligt, svo lengi vér berum eptir oss þenn-an daudliga líkama. Það er og ecki réttvíst, aldrei ad reidast; reidast eigum vér synd-um og glæpum; reidast eigum vér sjálfum oss, nær vér fremjum eitthvad af slíku; reidast eigum vér og vandlæta fyrir Guds sakir; því er það hvorki moguligt né gagnligt reidina aldeilis burt ad taka; en ad setja skordur vid henni, ad sem minnst gángi hún yfir mál hóg-

lætisins edur kreinki samvitskuna, þar um á kristinn madur ad láta sér-hugad vera, og er þad hid fyrsta, ad vér ydugliga hugleidum hvad skadligur og dárligur löstur ad reidin sé, hvar um eg nockud talad hefi í hinum fyrra partinum. Þar næst er þad, ad menn varist þeirra selskap, er oss mest kunna ad egna til reidi, edur sjálfir ern med þessum skaplöst plágadir; þar um talar Salómon, Ordskv. 22: vert ecki vinur reidins manns, og gack ecki med hinum galda, ad þú lærir ecki hans vegu, og hneixlir sálu þína. Þaradauki ad menn varist þær ordsakir, hvar af reidin plagar gjarnan ad kvikna í mannsins brjósti. Og er þad hid fyrsta, ad vér ecki búum yfir neinum illum ásetningi. Hvad þessi blódhundur Heródes hafi í sinni haft, er af Gudspjallshistoriunni augljóst, sem var ad lifláta þad saklausa, nýfædda Kóníngsefni, Jesúm, ecki svo af reidi edur illu skapi í fyrstunni, svo sem af metordagirnd, sem ádur er sagt; en er hann sá ad þessi hans illi ásetníngur hafdi ei framgáng, þá kveikti Djöfullinn fólskuna í hans hjarta, svo hann lét myrda þessi saklausu börn. Ecki var þetta hid fyrsta bragd Satans vid hann; ádur hafdi hann látid af dögum ráda sína eigin sonu, Alexandrum og Aristobulum, er þeir voru rægdir vid hann, svo sem ad sætu þeir hönum eptir ríkinu, og þó án ordsaka, svo sem af sögunum ráda má. Þetta er alltitt í heiminum; sá sem ecki kémur fram sinni illu fyrirætlan, hann reidist engum hlut svo mjög, sem því, svo hann gétur ecki aflátid; þad sjá menn á Pharaóni, er hann féck ecki haldid Israel á móti Guds vilja, Exod. 14; þad sýnir oss dæmi Sauls kóníngs, er hann gat ecki Davíd fyrirkomid, 1 Sam. 21, Achabs dæmi, er hann ecki féck svælt undir sig Naboths víngard, 1 Kóng. 21, Gydínga, er þeir feingu því ecki rádid vid Postulana, ad láta af ad prédika út af Jesú nafni, Act. 5. Dárligt er þannin ad vilja strída vid hinn almáttuga. Svo blindar nú reidin þann, sem illt hefir í sinni. Annadhvört trúdi Heródes spádómunum, edur hann trúdi þeim ecki. Ef hann þeim ecki trúdi, hvad dró hann þá til þess, ad fremja þetta gudlausa mord? Og ef hann þeim trúdi, þá var þad glópska ad vilja berjast vid Gud; en þad sá hann ecki fyrir heiptinni, og þessari fólsku veldur nú illur ásetníngur. Vondskan er frilla Djöfulsins, og eitt frjóssamt kvikindi. Ein illska gétur þúsund adrar af sér, og er reidin og heiptræknin fósturmódir allra þeirra. Vakti því hvör kristinn madur hjarta sitt, og láti þar enga syndsamliga girnd inni drottna, heldur bidji Gud ad skapa hreint hjarta í sér, Ps. 51, þá mun honum sídur verda hætt vid reidinni. Ad sonnu er þad mannligt ad reidast, þegar einn hefir gott í sinni og fær því ecki framkomid fyrir annara illsku sakir, (sem optliga skédur) og er þad skyldt gudligri vandlætingu; en þó skulu menn ecki géfa þann taum reidinni, ad menn trodi Guds bodord undir fótunum; því ei má illt gjöra, svo ad gott framkomi, Róm. 3. Gjörum heldur skyldu vors embættis med þolinmædi, en felum Gudi ávöxtinn á hendur. En hitt er víst, ad þess verri sem ásetníngurinn er, þess stærri verdur reidin og óréttvísari, ef ásetníngurinn odlast ecki sinn framgáng. Þad veldur því, ad ef einn hreckvís madur gétur framkvæmt girnd sína, þá fagnar hann í hjarta sínu, ámedan honum þykir vænt um skömmina, hefir og marga, sem eins eru skapi farnir og hann, hrósandi þvilíku, og kalla þad vel gjört, og þótt ecki séu þeir, þá vantar einn maktarmann aldrei hræsnara, sem gyllir þad fyrir hans

M

augum, sem honum reyndar þykja þó klækir ad vera. En beri af því, ad hann nái fyrirætlan sinni, þad gremst honum, því hann veit ecki einasta ad illmennska sín er í ljós komin, heldur þar á ofan verdur hann spjádur og hýttur af hvörjum manni, svo sem sá ed tók til ad byggja og gat þad ecki fullendad. Þad sýnir oss dæmi mordingjans Heródis, er hann sá, ad hann var gabbadur af vitríngunum, þá vard hann afarreidur. Enginn hlutur er sá, er svo mjög upperti illt skap, svo sem forsmánin, og ecki einasta þá, sem vondir eru, heldur og góda menn, ef þeir eru annars nockud stórhjartadir; og þess vegna er þad hid annad rád á móti reidinni, ad líta ecki stórt á sig, heldur ad eignast sál sína í þolinmædi eptir bodi Lausnarans, Lúc. 21. Því fyrir utan þad, ad drambsemin spillir mannkostunum úr máta, hvörsu vel sem einn er ad sér um marga hluti, þá gjöra allir menn sér ad skyldu ad kéfja þann, sem mikillátur er, og þykist ödrum betri, og getur hann svo ecki á mis við þad farid, ad eigi beri honum margt reidiefni til handa, og því er gott ad temja sér nockurskonar manmúdleika, og um alla hluti fram kjærleikann, um hvörn Pálus skrifar, 1 Kor. 13: kjærleikurinn er þolinmódur og gódgjarn; kjærleikurinn ofundar ecki; kjærleikurinn gjörir eigi illmannliga; eigi þýtur hann upp; hann er eigi ósidsamur; hann leitar ecki eptir því sem hans er; hann er eigi þúnglyndur; hann þeinkir ecki illt, og er í þessari gullvægu málsgrein allt þad innibundid, sem afstýra má reidi og fjandskap, en efla frid og eindrægni manna ámedal. Veröldin keppist nú um stundir vid, ad tylla sér sem hærst, og sá er hýttur af mörgum, er þad gjörir ecki, svo sem hafi hann eigi vit á, ad halda virdingu sinni, nema hann trodi sér fram. Ó! hvad betra er og óhultara, ad setja sig í hinn ytsta sess, eptir Lausnarans rádi, Lúc. 14; þá mun virdingin sjálfkrafa eptirfylgja þeim, er svo gjöra. En hann sem tyllir sér á þá tröppu, sem hann er eigi varinn til ad stiga uppá, hann má vel taka sér vara, ad ei þurfi hann ad brjóta odd af oflæti sínu, og ef svo kann til ad bera, þá er engin önnur von á honum, sem hefir gjört mikid af sjálfum sér, enn ad honum gremjist þad, og hann keppist vid á allar lundir ad fá hefnd þar yfir; er honum því illa farid, hvörn veg sem þad tekst; nái hann hefndinni, þá stelur hann henni frá Gudi, er segir: mín er hefndin, eg vil endurgjalda, Róm. 12. En beri af því, verdur hann hýttur af sínum líkum, veraldarinnar börnum, hvör ed forsmáir þá, þá er Guds Syni fylgja í því ad forsmá óréttinn. Hvörsu miklu betra er þá ad hafa í fyrstunni snidid sér stack eptir vexti, svo ecki þurfi þeir ad snida hann upp aptur, er þú sízt vildir, þar til hann verdur mátuligur, eda kannské oflítill, og sagt verdi til þín: géf þessum rúm, Lúc. 14, þótt eigi sé hann heidarligri enn þú, sem þú mátt víkja fyrir; því er ráðligt ad hafa sig í hófi, ef menn vilja ei géfa sjálfum sér né ödrum ordsök til reidi og fjandskapar. Menn skulu ei heldur vera allt ofgranskygnir eptir óréttinum, edur gloggvir í því ad leggja þad út á vondan veg, sem oss er tilgjört, þad kann margt ad vera gért af fávísi, af brádrædi, af trausti til vináttu vorrar, af ótta, af annara fortölum, er sá reiknar sér ad vera til smánar gjört, sem er allt ofvidkvæmur, hvörjum sín virding er sárari, enn þótt hann væri skorinn eda brendur; og reidist þar fyrir optliga ófyrirsynju; en vildi kanské aldrei reidst hafa, þegar hann finnur sannleikann, og hefir í brædi sinni annadhvört gjört stærri órétt edur þolad, heldur enn tilgjördin var í fyrstunni, en skammast sín ad játa sídan, ad hann hafi farid villt, þótt hann þecki þad

nær honum er reidin runnin. Og þótt einhvor óvirdi nockurn af ásettu rádi, þá er þad vísliga sagt, er Salómon skrifar, Ordskv. 12, ad hann sé vitur, sem lætur sem hann ecki sjái óréttinn, því órétturinn er eins stór, svo sem hann er af honum metinn, er hann lídur. Enginn reidist, nema hann ætli sig vanvirdtann á einhvorn hátt. Í ollu þessu er eckért betra rád, enn ad géfa reidinni stundir, og úthella henni ecki strax sem hún tekur einn; því bidin kann margt ad auglýsa, og þrotinn í hjartanu kann ad sjatna ámedan, og sá sem vis er, hann gjörir svo; þad er heilnæmt ad pretta sjálfan sig í sliku, og þegar menn reidir eru, ad ætla sér ad bída betri tíma til ad hefna sins vansa, en ámedan kann eitthvad ad ské; eg kann ad deya, og skal mig þá aldrei ydra þess, ad eg hafi slept hefndinni. Hann kann ad deya, sem mér tilgjordi, og gét eg þá eigi heldur ydrast þess, ad eg tilgaf honum, hvorjum eg þó gjarna vil samfagna í Himnaríki; og verdi hvörugt af þessu, þá kanské hann ydrist, og færi mér aptur virdingu mína med ávexti, þá hefi eg vel bedid og tekid hlut á þurru landi. Verdi eigi heldur þad, þá hefi eg tóm til ad hyra mig um, hvornin eg fái þad bætt, er eg lidid hefi, med sem minstum skada beggja ockar. Alleina er ad vakta sig fyrir því, ad heiptin snúist ecki upp í hatur, ef menn geyma reidina, sem þeim er hætt vid, er ecki óttast Gud, og hvorjum ad fol er sín eylíf velferd fyrir virdingu heimis þessa. Gudsborn gjöra þad ecki, sem himnaríkid erfa vilja; þau láta sólina ecki undirgánga sína reidi, né géfa Djoflinum rúm, Eph. 4. En hvornin sem ollu þessu er varid, þá fæ eg altíd tóm til þess, ef eg hepti reidina, medan hún er sem brádust, ad hyra um hvad betra sé ad líkjast mínum Frelsara, sem mótmælin þoldi, Hebr. 12, og drottna svo med honum eylífliga, heldur enn ad vada uppi med heiminum, og fyrifarast svo med honum og ollu því, sem í honum er, 1 Jóh. 2.

Því vil eg brúka rád hins gamla Platónis, er hann baud þeim, sem reidur væri, ad skoda sig í speigli, ámedan hann væri hvad grimmastur og mundi hann hrædast sjálfann sig; en eg vildi skoda mig í minni mold og osku, þegar nockud frá lidi, ef eg gjæti stillt brædina, medan hún er sem mest, og skoda þar hvad litid eg á undir sjálfum mér; eg, sem er eitt blómstur, er folnar strax sem andi Drottins blæs á þad, Esa. 40; ein vatnsbóla, sem þýtur upp af vindinum; ein gufa er sést um stundarsakir, og hverfur sídan, Jak. 4, og mun eg þá brádliga skammast min, og þeinkja heldur á vesold mina, enn hefndina yfir honum, sem ecki hefir kanské meira syndgad enn eg ámóti Gudi, sem báda ockur skapad hefir, og í hvors hendi ad stendur beggja ockar gjæfa og ógjæfa. Eg vill alleina gledja mig af því, ef honum þóknast ad láta mig þola órétt sinna vegna, Matth. 5. En eg aumka minn óvin, ad hann ecki þeinkir hid sama og eg vil þeinkja. Svo hyglеidid nú, Drottins born! allir þér sem elskid ydar tímanliga velferd, þér sem elskid ydar sáluhjálp, og allir þér, sem Gud elskid, géfid ydur stundir til ad þeinkja um, hvad skadligur hlutur ad reidin sé, hvorsu skamvinn ad sé sú gledi, er sá hefir af hefndinni, er hana tekur frá Gudi. Látid ydur í hug koma, ad sálir ydar búa í heyhúsi, því allt hold er hey, segir raust Prédikarans, sem hrópar í eydimorku, Esa. 40. Hvorsu fljótt kann þad ad verda til osku brennt, þegar í því kviknar af heiptinni, og hvad erum vér þá? Hvad verdur af þeim, er sjálfur hefir eydilagt

það herbergi, er Guð féck sálu hans til að búa í? Nema að Guðs reiði eldur tekur við öskunni og brennur í henni allt til neðsta Helvítis, Devt. 33, frá einni eylífð til annarar. Vertú því snarliga samþyckur þínum mótstoðumanni, á meðan þú ert enn þá á vegi með honum, að ecki ofurselji hann þig dómaranum, en dómarinn kvalaranum, og verðir þú svo í dýblissu kastaður; sannliga segi eg þér, þú munt þaðan ecki útfara, fyrr enn þú hefir goldið hinn síðasta pening, Matth. 5, sem aldrei verða mun um alla eylífð. Þar frá varðveiti hinn miskunsami góði Guð alla þá, sem á hans miskun og gjæsku treysta, fyrir Jesú Kristi forþénustu, amen!

A Þrettánda dag Jóla.

Guðspjallið, Matth. 2 Kap.

Nær eð Jesús var fæddur í Bethlehem á Gyðíngalandi, á døgum Heródis konúngs, komu vitríngar af Austurálfu til Jerúsalem, og søgðu: Hvar er sá nýfæddi konúngur Gyðínga? Vér høfum séð hans stjørnu í Austurvegi, og erum komnir að tilbiðja hann. En er Heródes konúngur heyrði það, skélfdist hann og øll Jerúsalem með hønum. Og hann lét samansafna øllum kénnimanna høfðíngjum og skriftlærðum lýðsins, og forheyrði af þeim, hvar Kristur skyldi fæðast. En þeir søgðu hønum: í Bethlehem á Gyðíngalandi. Þvíað svo er skrifað fyrir Spámanninn: Og þú Bethlehem á Gyðíngalandi, ert einganvegin hin minnsta ámeðal høfðíngja Júða; þvíað af þér mun koma Hertogi, sá eð stjórna skal yfir mitt fólk Israel. Þá kallaði Heródes vitríngana heimugliga til sín, og spurði þá inniliga að, á hvørjum tíma það stjarnan hefði birtst þeim, og vísaði þeim til Bethlehem, og sagði: farið þér og spyrjið vandliga að sveininum, og nær þér finnið hann, þá kunngjørið mér það aptur, svo að eg komi einnin að tilbiðja hann. Sem þeir høfðu nú hlýðt konúnginum, fóru þeir af stað. Og sjá þú, að stjarnan, sem þeir høfðu séð í Austurálfu, géck frammi fyrir þeim, allt þar til hún kom og stóð þar yfir, hvar eð barnið var. En er þeir sáu stjørnuna, gløddust þeir af miklum føgnuði, og geingu í húsið inn, og fundu þar barnið, með Maríu móður þess, féllu fram og tilbáðu það. Og að upploknum sínum fjársjóðum, offruðu þeir því gjafir, gull, reykelsi og myrru. Og feingu ávísan í svefni, að þeir kjæmi ecki aptur til Heródem, og fóru svo annann veg aptur í sitt land.

Exordium.

Snemma taka børn til meina, segir orðsháttur vor gamall, og er hann sannur. Maðurinn fæðist til eymdanna, eins og neistarnir upp í loptið fljúga, Job. 5; fullur hørmúnga og fárra lífdaga, Kap. 14. Allar sképnur Guðs, er hann gjørt hefir oss til þarfinda, þær eru að nockru leiti sjálffærar, skømmu eptir það þær útkoma af móðurlífi: þeim hefir Gud og náttúran tillagt af sjálfum sér, hvað

þær skulu hylja sig með og varðveita fyrir kulda og illviðrum; maðurinn fæðist nakinn í heim þennan; þær fæðast þeigjandi af móðurlífi, manneskjan með ópi og tárum, svo sem kvíði hún við því, að henni byrjar að gánga í gégnum táranna dal, ámeðan hún náir lífi að halda. Jörðin er dýranna sæng eður sjórinn fiskanna, nær þau útklakin eru. Manneskjan má ecki lífi hálda, nema hún á alla végu sé nærð og fóstruð. Þessi er upprunni vor, hvörjum þó ástundum eckért þykir sér ómáttugt, nær vér drøgumst á legg; er þetta þó hinn minnsti hluti mannligra eymda, er vér þolum á ómálga aldri vorum. Og er það ecki að undra á oss, hvørra føður sagt var í øndverdu, að í sveita síns andlitis skyldi hann síns brauðs neyta, og næra sig af jørðunni með erfiði alla sína daga, Gén. 3. Hann hafði til þess unnið, og vér síðan, sem af hønum komnir erum. En það eru undur, að hinn annar Adam, sem er Dróttinn af himni, 1 Cor. 15, hann skuli við sama og enn þá miklu lakari kosti búa, jafnvel þótt hann sé eptir holdinu af Adam kominn. Það heyrum vér þó í þessa dags Evangelió, þar konúngur himins og jarðar má svikum og ofsóknum hins grimma Heródis mæta. Valla var hann fyrr í heiminn borinn, enn að Andskotinn uppfyllti hjarta þess guðlausa konúngs til að útslockva ljós heimsins, og aflífa hann, sem øllum géfur líf og anda. Og fyrir því að þessi umsátur Heródis voru upphaf Drottins hørmúnga, er hann þola mátti strax í inngaungu þessa nátturliga lífs, þar sá refur með slægdarfullri undirhyggju leitaði svo frekliga eptir að vita, hvar Drottinn væri fæddur, alleina til að ráða hann af døgum, sem raun gaf síðan vitni um; þá vil eg tala framvegis um þeirra kjør í heiminum, sem hønum vilja eptirfylgja í þessum táranna dal inn í hans dýrð, og það í tvennu lagi. 1) **Vil eg ræða um Guðs barna mótlæti, hvað þarfligt það sé. 2) Um Guðs aðstoð í mótlætinu.** Hinn góði Guð stjórni túngu minni og hjørtum yðar með náð síns anda, sér til lofs og dýrðar, fyrir Jesum Christum, amen!

Utleggíngin.

Drottinn Jesús sagði við Lærisveina sína, Lúc. 18: hvør sem ecki meðtekur himnaríki svo sem úngbarn, hann kann ecki að inngánga í það. En eg vil segja, bræður minir! nema þér gjørist eins og úngbarn það er María lagði í jøtuna, þá fáið þér ecki inngeingið í Guðsríki. Hér með vil eg ecki það meint hafa, að nockur af oss Adamsbørnum kunni svo fullkominn, svo heilagur, svo réttlátur að vera, sem hann, er ecki vissi af synd, 2 Cor. 5, heldur svo sem Drottinn segir, Lúc. 6: verið miskunsamir, líka sem yðar Faðir er miskunsamur, og er þó syndug manneskja lángt frá því, að jafnast við Guð í miskunseminni, svo vel sem øllu øðru, heldur býður Frelsarinn oss, að breita eptir hønum sem mest verður. Svo eigum vér Drottni Jesú að líkjast í øllum vorum lifernis háttum, að svo miklu leiti sem oss er møguligt í þessum dauðliga líkhama, og það ecki sízt í krossburðinum. Hvørnin hans fæðing, hans uppfóstur og allur hans aldur var fátækt og eymdum hlaðin, er oss alkunnugt af Guðspjallamannanna bókum. Meinum því ecki, bræður minir! að vér munum sleppa hjá að drecka af lækunum með Kristó, Ps. 110, hér í útlegðinni, ef vér viljum nýtt gleðinnar vín með hønum drecka í Guðsríki, Matth. 26. Minnist þess orðs, er eg sagði yður, segir Jesús við Lærisveinana, Jóh. 15: ecki er þrællinn fyrir herra sínum; hafi þeir mig ofsókt, þá munu þeir yður einnin ofsækja. Hann hlaut þann kaleik af að drecka, er hans Faðir hafði hønum áskeinktann, svo að Ritníngin uppfylltist, Jóh. 18. Vér skulum og Ritnínguna uppfylla, Matth. 26, með því að drecka hans kaleik, hvør eð segir, að í gégnum margar hørmúngar byrji oss inn að gánga í Guðsríki. St. Pétur býður oss, Act. 14, að vér skulum hugga oss þar við í mótgánginum, að vorir bræður í heiminum hafa þvílíkt að líða. En hvað miklu heldur ættum vér að hressa géð vort þar við, að þetta er oss með sjálfum Guðs Syni sameiginligt, hvør að er høfundur og full=

konunari trúarinnar, Hebr. 12. Því segir Páll, 2 Cor. 1, ad svo sem ad Kristi píslir yfirgnæfi til sín, svo yfirgnæfi og sín huggun fyrir Kristum. Vitringar þessir, er Gudspjallid umgétur, offrudu himum nýfædda Jesú gull, reykelsi og myrru. Allt voru þetta konúnglígar gáfur. Svo var hann fátækur, sem allt silfur og gull á, jordina og allt hvad í jordunni er, Ps. 50, ad hann mátti þetta þiggja af framandi monnum; en þvílíks einskis krefur hann nú af oss, þar hann er inngenginn í sína dýrd, utan hvad vér skyldugir erum ad hjálpa hans naudstoddum limum, med því sem Gud oss lánad hefir, um hvorja hann segir, Matth. 25: hvad þér gjordud einum af þessum mínum minnstu brædrum, þad gjordud þér mér. Hvors krefur hann þá af oss? Einnar sannrar og lifandi trúar; þad er þad gull, sem vér eigum Gudi, himnanna konúngi, ad bjóda, en hún reynist hvad mest í hormúnginni. Þad er hægt ad trúa Gudi, nær allt ad óskum geingur. Valla vitum vér hvort vér rétttrúadir erum, fyrr enn í mannrauninni. Þad orkar ecki á hreysti kappans fyrr enn á holminum. Eigi vita menn, hvorsu ad stýrimadurinn er forsjáll nema í ólgusjónum og andvidrinu; og eigi hvorsu dyggur ad hirdirinn er, fyrr enn hann sér úlfinn koma. Svo reynist og trúin vor í mótlætinu. Þad er sá eldur, ed gull þetta skal reynast í, og svo sem gullid smeltist í eldinum, en tapar ecki þýngd sinni, ef þad gott er; en heyid og hálmurinn brennur hann upp; svo reynast Guds born í mótgánginum, styrkjast, eflast, vidurkveikjast og leidréttast, en í sama mótgángi kollsteypast veraldarinnar born, tortýnast, eydileggjast, orvænta og falla í vil og efasemi; hinir þacka Gudi, lofa hann og prísa, kyssandi á hans fodurligann hirtingar vond, med allri audmýkt og trúfastri von, hvor ed aldrei lætur til skammar verda, Róm. 5; þessir lasta Guds h. nafn, mogla, leita allra annara medala enn ad snúa sér til hans, sem þá typtar. Hér um talar St. Pétur ágjætis vel, 1 Pist. 1, segjandi: þér erud gladir, jafnvel þótt þér um litla stund, ef vid þarf, hrygdir verdid med adskiljanligum freistingum, svo ad reynsla ydvarrar trúar verdi gullsins reynslu dýrmætari, hvort ed forgeingur, og verdur þó í eldi reynt, til lofs og heidurs og dýrdar í opinberan Jesú Kristi. Med reykelsinu verda teiknadar bænir heilagra í opinberuninni hins h. Jóhannis, Kap. 5 og 8; en Gud nádi oss, hvorsu ad vér kaldir erum í bæninni. Í medlætinu gjorir madurinn gud af sjálfum sér, þegar allt ad óskum gengur, og þykist einskis þurfi vera, en veit ecki þad hann er fátækur og voladur, ber og nakinn, Opinb. 3. Menn segja, þar er fridur og trygglciki; en vita ei nærr enn ógjærsan brádliga yfir þá kémur, svo sem jódsótt ólétta konu, 1 Thess. 5. Gud nádi þann sem bænarlaus er í vondri verolldu þessari; betra er nakinn ad gánga í orrustu, og mállaus fram fyrir dómarann, heldur enn bænarlaus fram ad gánga í heiminum. En þetta reykelsi tendrast ecki betur af neinum hlut, enn af eldi mótlætinganna; því segir Davíd, Ps. 34: hinir réttlátu kolludu til Drottins, og hann bænheyrdi þá, og frelsadi þá af ollum hormúngum þeirra. Menn fá ecki eld af stálinu, nema men slái því vid tinnuna, og svo læra menn ad þreyta vid Gud med heitri bæn í mótgánginum, svo sem von er til; því hann sem heitt skal bidja, honum skal mikid á því liggja, er hann bidur um. Vér erum svoddan sjálfbyrgíngar, þegar veroldin lætur eptir oss, ad vér þykjumst oss um alla hluti fullnógir vera, svo sem ekért hefdum vér ad þiggja af Fodur ljósanna, frá hvorjum þó kémur oll gód gjof og oll fullkomin

gjöf, Jak. 1. Mótlætið hlýtur að verka í oss hitann og alvörugéfnina í bæninni, því annars erum vér kaldir og dofnir í því að biðja Guð. Ecki hefði hin kananeiska þreytt svo við Drottinn með bæninni, nema hennar dóttir hefði verið svo þúngliga plágnð, Matth. 15; ecki hefði samkundnhöfðinginn leitað Krists, nema dóttir hans hefði andast, Matth. 9; og konúngsmaðurinn hefði vel heima setið, hefði eigi vanheilindi hans sonar rekið hann af stað, Jóh. 4. Og þótt að oss dagliga liggi svo mikið á Guðs aðstoð, að vér erum allir uppá hana komnir, þá sjá menn það samt ecki fyrr enn í mótgánginum. Svo kveikir nú Guð þetta sitt upplyftningaroffur með eldi mótlætinganna hér á jörðunni, svo það verði einn sætleiks ilmur fyrir honum í himninum. Fyrir myrruna hafa lærifeður kristiligrar kyrkju, og meðal annara Gregoríus hinn mikli, viljað skiljast láta deydíngu holdsins, af því að hún beisk er, en géfur þó af sér ilm mjög sætann. Engin fórn er Guði þeckari enn þessi, næst trúnni á Kristum, og hún verkar ecki í manninum, nema fyrir trúna, en þó allra helzt í mótlætinu. Þegar hinn gamli Adam tekur til að verða fullur og feitur, og gjörast lauslátur, svo sem Móses sagði um Ísrael, Devt. 32, þá leggur hinn alvísi Guð við hann krossins beitsli, svo hann taminn verði og krossfestur með Kristó. Það er, að hin illa girnd, sem í oss býr, verði afmáð með krossgaunguuni eptir vorum Frelsara. Hans blessaða hold varð svo vanburða á krossinum, að hann gat dáið og látið sína sálu frá sér. En hann varð lífgaður aptur eptir andanum, svo sem Pétur segir, 1 Pét. 3, það er eptir guðdóminum; það skéði til þess, að hann tillegði vorum anda þann styrk, að hið syndumspillta hold gjæti dáið í oss, en vér eptir andanum lifað, varð svo hinn sami hlutur, sem aflaði honum mannligs veikleika, orðsök til guðligs kraptar í oss, og hefir Jesús aldrei meira almættisverk framið, enn þegar hann sem veikastur var. Svo verða og þeir, sem af andanum fæddir eru, styrkvastir í Guði, þegar holdið deyðist og hinn gamli maður er sem veikastur. Þetta vottar St. Páll er hann segir, 2 Cor. 4: alla tíma berum vér umkríng deydíngu Drottins Jesú í líkhamanum, svo að líf Jesú verði og augljóst í vorum líkhama. Segið mér, br. m. kann nockurt hlutskipti, nockur heiður, nockurt ríki þvílíkt að vera, svo sem að kallast og að vera Guðsbarn? Öll veraldarinnar metorð eru þrældómur hjá því nafni. Maðurinn blífur ecki lengi í heiðrinum, segir Davíð, Ps. 49, hvörsu þá völd eður virðingar, sem einhvör hefir, en þetta hlutskipti má enginn af oss taka. Vér erum teiknaðir í hans höndum, Esa. 49, af hvörs hendi enginn fær oss slitið, Jóh. 10. En hvað segir Postulinn til Hebræos, Kap. 12: Hvörn Drottinn elskar, þann agar hann, og hann typtar þann son, er hann að sér tekur. Ef þér ogunina þolið, þá mun Guð tjá sig yður eins og börnum. Því hvör er sá sonur, er faðirinn ecki vandlæti um; en ef þér eruð fyrir utan aga, hvörs allir hluttakandi eru, þá eruð þér hjábörn og ecki synir. Hér af ræð eg það, að krossinum Kristi má reiknast pantur arfleifðar vorrar, og eitt trygðamerki, sem Guðs Sonur hefir sett uppá sína elskuliga brúði, og svo sem festipeníngur þess bústaðar, sem Guðs börn hafa í hans ríki heima tekið; því hér höfum vér ecki staðfastann samastað, heldur væntum eins annars, þar sem vor borgarréttur er, sem er á himnum, Phil. 3. Það er það merki, er St. Páll um talar, Gal. 6, er hann segir: að heimurinn sé sér krossfestur, og hann heiminum. Héðan af (segir hann) gjöri mér enginn ónáð,

því eg ber teikn Jesú Kristí á mínum líkhama; þar fyrir er mótlætið aldrei svo þúngt, og engin hormúng svo mikil, að sú huggun ecki yfirgnæfi, að vér eigum vissa arfvon í Guðs-ríki, meðan vér berum Kristí kross með þolinmæði. Þar um talar St. Páll, Róm. 8: sjálfur andinn ber vitni vorum anda, að vér séum Guðsborn; en ef vér born erum, þá erum vér og erfíngjar, já, erfíngjar Guðs, en samarfar Kristí; ef vér líðum með honum, að vér einnin með honum dýrðligir verðum. Hann segir enn aptur, að ef vér vonuðum á Krist alleina í þessu lífi, þá værum vér vesælastir allra manna, 1 Cor. 15. Eg vil og það segja, að vér værum allra manna fávísastir, ef vér dýrkuðum Guð fyrir eptirlæti þessa heims alleina, eins og hann hafi ecki annað þúsundsinnum meira og betra fyrirbúið þeim, er hann elska. Reiðumst því ecki, bræður mínir! þótt vér sjáum hinum óguðliga vel gángi, Ps. 73, en Guðsborn hormúngar líði. Þótt Guð hafi áðstundum margt látið eptir elskendum sínum, þá er það reyndar ecki svo eiginligt kristindóminum, að þeim líði jafnan vel, sem eru Kristí þegnar. Oguðligir hafa eckért á himnum, svo hafa Guðsborn eckért í heiminum, og þótt þeim falli ríkdómur til, þá festa þau ecki hjartað við hann, Ps. 62. Hér um áminnir St. Pétur næsta heilnæmliga, 1 Pét. 4, með þessum orðum: elskanligir, segir hann, skélfist ecki svo sem ókunnugir af reynslu þeirri, er fram við yður kémur af eldinum, til að freista yðar, svo sem hefði yður nockuð óvenjulegt tilfallið, heldur gleðjist af því, að þér eruð hluttakendur hormúnga Kristí, svo að þegar hans dýrð opinberast, að þér gleðjist þá fagnandi. Þegar skýin hafa nockra stund byrgt fyrir sólina, þá skín hún hvað fegurst. Þess meira sem vér líðum hér fyrir Krists sakir, þess heldur munum vér fagna, nær vér skulum með honum dýrðligir verða, Róm. 8. Sá kann aldrei huggaður að verða, sem eigi harmaði. Má sá nockuð sigrinum hrósa, sem eigi barðist? Guð kann ecki að afþerra þau tárin í eylífu lífi, er aldrei voru úthellt í þessu. Lítum því ecki til nærverandi hrellíngar, hvor að er skammvinn, heldur til eptirkomandi farsældar, sem er eylíf, vitandi það, að mótlætíngar þessara tíma eru eigi verðar þeirrar dýrðar, sem við oss opinber verður í eylífu lífi, Róm. 8, og hin létta hormúng, er vær hér líðum, aflar oss ómunrædiligs þúnga eylífrar dýrðar, 2 Cor. 4. Hvorja Guð oss géfi fyrir forþénustu Sonarins, amen!

Hvað því síðara viðvíkur, er eg hét um að tala, þá stendur hér í Guðspjallinu, að vitríngar hafi komið úr Austurvegi, og fært barni þessu gáfur. Þetta sýnir oss Guðs almáttugs foðurliga umhyggju og forsjón fyrir sínum bornum, miðt í mótgánginum, miðt í orbyrgðinni; og sannast á þessu meðal annars, að Jesús hefir oss til eptirdæmis liðið, 1 Pét. 2. Hinn alskygni Guð, fyrir hvors augum að allir hlutir opnir og naktir eru, Hebr. 4, hann vissi vel hvað lá fyrir sínum eingétna Syni, og hvorsu hans hönd hafði ásett að plága hann vorra synda vegna, Esa. 53, með lángri og mæðusamri reisu, og lángri útlegð í Egyptalandi, og það strax sem hann í þennan eymdadal borinn var, samt lét Guð hann ecki aldeilis hjálparlausann, heldur sendi þessa ókénnðu menn af fjarlægu landi, til að bæta hans nauðþurft, og hans fátækrar móður. Tvent hefir hinn góði Guð með þessu almættis og miskunarverki útrétt; hið fyrra, að hann sýndi, að þetta hjálpræði tilheyrði heiðnum þjóðum, Esa. 49, hvorjir að vóru án Guðs í heiminum, og fjarlægir Israels rétti, Eph. 2. Það fólk er sat í myrkrunum sá ljós mikið, Es. 9. Því eigi er líkligt að

þessir vísu menn hafi dulið það fyrir londum sínum, er þeir sáu og heyrðu, hvar eptir síðan fylgdi kristniboðið meðal annara þjóða. Hann sendi þessa framandi menn svo sem í umboði heiðingjanna, til að hylla þennan nýfædda Konúng yfir sig, til þess að hann drottna skyldi til ytstu veraldarinnar endimarka, Ps. 2. O! hvorsu ættum vér þessu að fagna, hvorjir eigi vorum Guðs fólk, 1 Pét. 2, en hann hefir þó kallað sitt fólk. Hvorsu ættum vér að prísa hans réttlæti yfir hans eigin, og hans miskunnsemi yfir oss, sem vorum annarligir, að hinir náttúrligu kvistirnir eru afbrotnir, en vér innplantaðir, sem voru villivínviður, Róm. 11. Hann rak sinn eingétinn Son í útlegð á Egyptaland, strax á ómálga aldri, en hann hefir flutt vínvið af Egyptalandi aptur, af því þrældómshúsinu, og gróðursett hann í því landinu, er hann vildi géfa þeim, Ps. 80; þá má eg heimfæra uppá oss, hvorra feður að voru syndarinnar og Djöfulsins ánauð undirokaðir, er þeir geingu til mállausra skúrgoða, 1 Cor. 12. Aldrei kunnum vér nógliga að mikla og upphefja hans guðdómligu speki og föðurliga forsjón, að hann með þessu vitringanna dæmi sýnt hefir, að sá væri í heiminn borinn, sem er vor friður og gjörir eitt af báðum, og girðingu miðveggjarins hefir afbrotið, Eph. 2, þar hann afmáð hefir óvinskapinn, hvort að var logmál boðorðanna, sem var innifalið í setníngunum fyrir sitt holð, svo hann gjorði tvo að einum nýum manni og semdi frið, svo þar eru nú af Gyðingum þeim eð trúðu, og heiðingjum, er áður ecki trúðu, orðið eitt sauðahús, einn hirðir, Jóh. 10. Þetta var hið allra mesta miskunar verk við þá, er voru hinum sárustu eymdum vafðir og mesta sálar voða; og svo að Guðs föðurlig gjæska léti oss vita, að honum og umhugað væri um líkhami vora, þá sér hann sínum elskuligum Syni, hvor að í voläði alinn var, hann sér honum farborða með þessu móti sem áður sagt. Herra Guð! Hann kom til sinna eigin, og hans eigin meðtóku hann ecki, segir Jóhannes, Kap. 1. Árla sýndu það Gyðingar; hans móðir fécc eckért rúm í géstaherberginu, til að fæða í heiminn himins og jarðar Skapara, nema einn stall, Lúc. 2. En framandi menn, þeir eð eckért af Guði vissu, þeir koma um lánga vegu til að færa honum gjafir. Án efa hefir hinn góði Guð þetta gjört meðal annars til þess, að þau eigi skyldu nauð líða á flóttanum í Egyptaland. Máttugur var hann að sjá þeim borgið með öðru móti. Hann gat látið hvort heystrá í jötunni að gulli verða. Það var ecki meira kraptaverk, að leiða þennan litla hóp í gégnum eyðimorkina, án allra meðala til Egyptalands frá Canaan, heldur enn mörg þúsund Israels sona úr Egyptó inn í Canaansland, og forsorga þá um heil fjörutigir ár í eyðimorkinni. En Guð vildi hérmeð sýna, bæði móður hans og fósturfoður, sem og öllum þeim, er þetta Evangelium síðan heyrt hafa og á hans nafn trúa, að jafnvel þótt hann Konúngur væri, þá væri hans ríki ecki af þessum heimi, Jóh. 18, og svo ættu allir þeir lyndir að vera, sem honum vildu til handa gánga, að láta sér nægja, 1 Tim. 6, sinn deildann verð, bæði í meðlæti og mótlæti; og þegar vér hofum það, vér skulum fæðast og klæðast með, að vér látum oss þá nægja, ef Guð vill svo vera láta. Uppá sinn eingétinn Son hafði Guð lagt alla byrði synda vorra, Esa. 53. Sú ánauð tók til strax í voggu, annars hefði hann ecki í armóð fæðdur verið og landflótta orðið; en ef honum var svo umhugað um hann, þá er hann reiðubúr var

syndarinnar vegna, að hann þetta gjörði; að hann sendi honum Eingla til þjónustu, þá hann freistaður var, Matth. 4; að hann sendi honum Eingil af himni í hans bitra dauða stríði, Lúc. 22; því viltú þá örvænta um Guðs aðstoð í mótgánginum, sem í honum og fyrir hann ert sættur við Guð, Kól. 1, og Jesú Kristi samarfi orðinn. Eru ecki öll vor höfuðhár talin? Mun þá eitt af þeim falla á jörðu án vors Föðurs vilja, þar slíkt má ecki einn titling henda? Matth. 10, og hvörsu dýrmætari erum vér þó titlingunum, sem með Guðs blóði erum endurkeyptir, Act. 20; en ef Guðs vilji verður á oss, hvörju höfum vér þá að kvíða? Er hann fátækur, að hann géti ecki hjálpað? Eður harðsvíraður að hann vilji ecki? Því möglum vér þá; strax sem ecki er fyrir augunum það sem eta skal? Hvar fyrir þýngja menn hjörtu sín með sorgum þessarar næríngar? Lúc. 21. Því hrifsa þeir náúngans brauð út af hans munni, sem valdið hafa, strax sem þá vantar? Því svíkja hinir með aðskiljanligum undanskotum og rángsleitni er yfirvaldinu eiga tolla og tíundir að gjalda? Því halda menn daglaunarans sveita inni? Því prettast menn á innbyrðis, í kaupum og sölum? allt þetta er af hinum Vonda, og gjöra það nockrir því, að þeir eru svo lyndir; aðrir þess vegna, að þeir hirða ecki um, þótt að þeir brúki leifar eckjunnar og arf hins föðurlausa til óhófs og ofnæctnaðar; en flestir þess vegna, að þeir vantreysta Guði; en hvað miklu betra er að brúka Davíðs ráð, Ps. 55, og varpa sinni áhyggju uppá Drottinn, því hann mun því vel til vegar koma. Hann kann að gefa vatn af hellunni, þegar hann vill, Ex. 17. Hann gétur saðt sitt fólk með manna, Ex. 16, nær honum þóknast. Hann gétur sýnt Agar brunninn á þurrlendinu, nær hún til hans kallar, Gen. 21. Hann gétur forsorgað Jónas í hvalfiskins kviði, Jón. 2, og jafnvel látið hrafninn þann grádugasta hræfugl, færa Elíæ fæðslu, 1 Kóng. 17. En vantrúin segir, að Guð gjöri ecki jarðteiknir eins og á Elíæ dögum. Eg játa það, þess þarf og ecki við, Guð hefir svo lengi sýnt oss gjæsku sína og almætti, að vér mættum vel trúa, þótt ecki sjáum vér teikn og stórmerki; en þó vil eg það segja, að væri þar til Elíæ trú, Elíæ bæn, og Elíæ kjærleiki, þá er Elíæ Guð einn og hinn sami, ef honum þætti kraptaverkanna við þurfa. En mér sýnist eigi þurfa jarðteiknir til þess, eður að umbreyta náttúrunnar háttum, að Guð varðveiti þá sem honum treysta, og hann í anda og sannleika ákalla, og sjái þeim farborða, bæði þá illa og vel geingur; því þess hefir aldrei misbrestur orðið frá fyrstu heims sköpun, allt til þessa dags. Það orð stendur stöðugt, segir Postulinn, 2 Tím. 2: að þeckir Guð sína; eða vill nockur skrifa honum fyrir, með hvörju móti hann hjálpa skal? Seig mér, hvör myndaði þig nær þú enginn varst? Ps. 139. Hvör forsorgaði þig í móðurlífi? Hvör leiddi þig út þaðan? Hvör gaf þér aldur og vöxt, mál og vit? Gjörðir þú þetta sjálfur? eða hjálpaðir þú nockuð þar til með þinni áhyggju? Seig mér, er þá ecki lífið meira enn fæðslan? og líkaminn meira enn klæðnaðurinn? Matth. 6. Hvör lætur grasið á jörðunni vara? Segir ecki Jesús, að það verði að akurkallinum sofanda, Marc. 4. Hvör plantar trén í skóginum? Hvör lætur sauðina fjölga á jörðunni? Hvör framleiðir fiskana af sjónum? Hvör gefur regnið á jörðina í hagstæðann tíma; Páll sagði Guð gjörði það til vitnisburðar um sjálfann sig, Act. 14. Væri þér einnin rignt í veröldina í dag, og þú sæir að allt þetta skéði, mundir þú ecki kalla það kraptaverk? Svo verða Guðs almættis-

verk einn almennur hlutur hjá oss, í hverjum vér þó ecki hið minnsta skilja kunnum. Hann lætur mig þó margt mótlæti þola, segir þú; því má eg húngra og þyrsta? Því hann vill kénna þér, að maðurinn lifi ecki af einusaman brauði, heldur sérhverju orði sem framgeing-ur af Guðs munni, Matth. 4. Því em eg sjúkur og sár? Til þess, að líkhamans van-heilsa verði að andans heilbrigði. Því missi eg það Guð mér áður lánað hefir? Svo þú ecki festir hjartað þar við, Ps. 62. Því verður mínum kjærustum vinum og aðstoð-armönnum í burtu svipt? Svo að Guð sé þinn besti vinur, og þú lærir að þeckja, að hjá honum einum er hjálpin, Esa. 43, þá öll mannlig hjálp er úti. Hlusta því til þess er Eliphas Temanites sagði við Job, af hans bókar Kap. 3: Sannliga er sá maður sæll, er Guð typtar; fyrirlít þú ecki straffan hins Almáttuga; hann hrellir sjálfur og læknar; hann slær, en hans hendur græða; af sex hörmúngum mun hann útrýckja þér, og í hinni sjö-undu skal eigi snerta þig hið vonda; í húngrinu mun hann frelsa þig frá dauðanum, og í stríðinu af sverðsins hendi. Vel er það satt sem Postulinn segir, Hebr. 12, að öll typt-an meðan hún áliggur, þykir hún sorg, og engin gleði vera; en hún géfur þó eptirá frið-samligan ávöxt réttlætisins. Þar fyrir geingur það Guðsbörnum, svo sem hann um sig játar, 2 Cor. 4: vér höfum þennan féssjóð í leirkérum, svo að yfirburðir kraptarins séu af Guði og ecki af oss; í öllu þjáumst vér, en verðum þó eigi aðþreingdir; vér efumst, en örvæntum eigi; vér líðum ofsókn, en verðum eigi yfirgéfnir; oss verður niðurvarpað, en vér fyrirförumst þó ecki; hvar fyrir, bræður mínir? því að oss hendir eigi nema mann-lig freistni, 1 Cor. 10. Það er svoddan mótlæti, sem mönnum er bæriligt, en hann er trúr, og freistar einskis yfir megn fram, svo að margur Lazarus, sá er liggur fyrir dyrum hins ríka, fullur kauna, Lúc. 16, hann er betur til friðs, enn einn veraldar sonur, hvörn ágirndin dagliga plágar, hvörn öfundin slítur, hvörn reiðin brennir, hvörn hofmóður-inn uppblæs, svo hann hefir eigi frið nema einhvör steyti; hvar á mót Guðs vinur hrósar sér af hörmúngunum, vitandi að hörmúngin verkar þolinmæði, en þolinmæðin reynsluna, en reynslan vonina, en vonin lætur eigi til skammar verða, Róm 5. Þvíað elska Guðs er úthellt í hjörtum vorum fyrir H. Anda, sem oss géfinn er, Róm. 5. Játum það því satt að vera er Jakob segir, Kap. 1: sæll er sá maður er freistinguna þolir, því nær hann reynd-ur verður, mun hann öðlast kórónu lífsins, hvörri Drottinn hefir heitið þeim er hann elskar. Hennar njótandi að verða, unni oss miskunsamur Guð, Konúngur eylífrar dýrðar, fyrir Son sinn Jesúm, amen!

Fyrsta Sunnudag eptir Þrettánda.

Guðspjallið, Lúc. 2 Kap.

Í þann tíma: og þá ed hann var tólf ára gamall, fóru þau upp til Jerú-salem eptir siðvenju hátíðardagsins. Og er þeir dagar voru liðnir, og þau

fóru heimleidis, vard barnid Jesús eptir í Jerúsalem og hans foreldrar vissu þad ecki. En þau meintu þad, ad hann væri hjá selskapnum, og voru svo komin eina dagferd, og leitudu hans medal frænda og kunníngja. Og þá ed þau fundu hann ecki, geingu þau aptur til Jerúsalem, og leitudu ad hønum. En þad skédi svo eptir þrjá daga, ad þau fundu hann í musterinu sitjandi midt á milli lærifedranna, heyrandi þeim og adspyrjandi þá. En allir þeir er hann heyrdu, undrudust yfir hans skilníngi og andsvørum. Og er þau sáu hann, hnickti þeim vid. En hans módir sagdi til hans: Son minn! því breyttir þú svo vid ockur? Sjá þú, fadir þinn og eg leitudum hármþrúngin ad þér. Og hann sagdi til þeirra: Hvad er þad þid leitid ad mér? vissud þid ecki, ad mér byrjadi ad vera í þeim hlutum sem míns Fødurs eru? En þau undirstódu ecki þetta ord, sem hann mælti til þeirra. Og hann fór med þeim ofan, og kom til Nazareth, var þeim og hlýdinn. En hans módir geymdi øll þessi ord í sínu hjarta. Og Jesú jókst aldur og vitska, og nád hjá Gudi og mønnum.

Exordíum.

Hvor sem ecki medtekur himnaríki sem annad úngbarn, hann mun ecki inngánga í þad, segir Endurlausnarinn, Marc. 10. Hvad skulum vér hér til segja, brædur mínir? Eg ætla ad holdi og blódi muni þetta øfgar þykja, og er þess øll von, því þau erfa sjálf ecki Guds ríki, 1 Cor. 15, er þar fyrir líkligt, ad þau muni ecki kunna mikla grein á þeim hlutum, er til Gudsríkis heyra. Hvornin kann madurinn ad endurfædast, þá hann er gamall? Hvort getur hann horfid aptur í sinnar módur kvid, og fædst svo ad nýu, sagdi Nikódemus? Jóh. 3. Og slíkar tølur mun hold og blód telja sér; skal eg æpa aptur eins og úngbarn, og verda vitfirríngur eins og úngbarn, og láta øllum látum eins og úngbarn? eda eru himnanna dyr svo þraungvar, ad eg verd ad skrída á fjórum fótum inn í Guds ríki eins og úngbarn? Þraungvar eru þær ad sonnu, kristinn madur! og þad svo mjøg, ad hægra er úlfbaldanum ad gánga í gégnum nálaraugad, heldur enn ríkum manni inn í himnaríki, Matth. 19, og leidin er þángad svo þraung, ad margir vilja hana gánga og géta þad ecki, ad vitni Kristi, Lúc. 13. En ecki er þad meiníng vors Frelsara, ad þad sé vegur til himnaríkis, ad gánga í bernsku edur úngædi, heldur enn hitt ad manninum byrjadi aptur ad hverfa í kvid sinnar módur. Páulus segir oss best hvørnin því hagar, med þessum ordum: Verid ecki børn í skilníngum, heldur í hreckvísinni, 1 Cor. 14. Sá er altíd nógu vitur, er sér lætur stjórna af anda Drottins; hinn er fávísari enn nautid og asninn, Esa. 1, sem mótstendur heiløgum Anda. Þér þykir þad vesællmannligt ad æpa eins og barn, en ecki þótti þad Davíd, sem ad táradist fyrir Gudi um allar nætur, Ps. 6; ecki Ezechíæ kóngi, sem tísti eins og tranan, og kurradi eins og dúfan, Esa. 38; ecki Manassi, sem gjordi heita ydran fyrir sínar syndir, 2 Kron. 33, og voru þessir engin lítilmenni; ecki Pétri, sem géck út og grét beiskliga, Matth. 26, og ecki hinni bersyndugu, er þvodi Jesú fætur í tárum sínum, og þerradi med hárlockunum, Lúc. 7. Þessir breittu eptir smábørnunum, og þannin ætla eg flestir hafi geingid inn í himnaríki. Gud nádi vort eymdarstand hér í heimjnum; þegar vér vorum ómálga børn, og vissum engin deili góds edur ílls, þá var himnaríki vort; en nær vér drøgumst á legg, gjørast sumir helvítis eldibrandar. Gott er ad sønnu ad vaxa ad aldri, og undir eins ad vitsku og nád hjá Gudi og mønnum, eins og barnid Jesús; en hvad íllskunni vidvíkur, þá ætla eg gott sé ad fara aldrei af barns aldri; því kalla eg þann heppinn, sem ecki veit af fleiri ódygdum ad segja, enn hann er fæddur med; jafnvel þó allt sé holdligt þad af holdinu er fædt, Jóh. 3. En þad má þó ad miklu leiti bæta, med kristiligum aga og uppfrædíngu, án hvørrar syndumspillt náttúra er eins næm á þad illa, svo sem tundrid tekur á móti eldinum. Um þetta vil eg nockud framar tala út af þessu heil. Evangelió, er vér viljum í tvo hluti deila: 1) **Um skyldu foreldranna vid børnin.** 2) **Um barnanna skyldu vid foreldrana.**

En þú, sem orðinn ert hluttakandi holds og blóðs, eins og smábörnin, Herra Jesú Kristi! stjórna þú hjörtum vorum, svo oss fúsa gjöri að fylgja þínu blessaða dygða dæmi, og send oss þar til náð þíns Heil. Anda, amen!

Útleggingin.

Hið fyrsta sem foreldrarnir eru börnunum skyldugir um, það er líkhamlig forsorgun, föt og fæði; það kénnir sjálf náttúran; himin og jörð hrópa það dagliga; allir hlutir hafa forsorgun af því sem þeir eru fæddir af; villudýrin á mörkinni, þau grimmu ljónin, og hinar ólmu byrnur, afrækja ekki sitt fóstur. Tréð hefir sinn vokva af rótinni, og ormum jarðarinnar géfur hún sína fæðu, og vér erum sjálfir komnir af henni í öndverðu, og öll sín börn hefir hún fyrir almættis krapt Drottins fóstrað allt til þessa dags; þackir sén honum að eylífu, sem hana dásamliga frjófgar með feiti vagnleiðar sinnar, Ps. 65. Þetta er að sönnu skyldugt og nauðsynligt; en þó er það hinn minnsti partur, jafnvel þótt sumir þykist öllu hafa aflokið, þegar svo er gjört; það er þó hálfverk, nema minna sé, því betra er að kasta afkvæmi sínu út á mörkina, enn að láta það uppalast í öllum ódygðunum, Djöflinum til þjónustu. Hvað er þá framar? Hvað heyrum vér af foreldrum Jesú? Þegar hann var tólf ára gamall, höfðu þau hann upp til Jerúsalem. Í Exod. 34, stendur, að Drottinn hafi géfið þetta boðorð: Þrisvar á ári hvörju skulu allir þínir kallmenn mæta fyrir augliti Drottins Guðs þíns. Þessu boði voru þau Jóseph og María hlýðug, og töldu ekki eptir sér að reisa um lángann veg, allt frá Nazareth í Galilæa upp til Jerúsalem. Merk hér hvað fyrst á að vera í kristiligu uppeldi, sem er ótti Drottins. Það sem fyrst kémur í kérið, það lyktar það leingst af, segir hinn rómverski orðsháttur. Svo eru og börnin; það fyrst er hjá þeim innplantað, því halda þau leingst, en ekkért er þvílíkt, sem ótti Drottins; hann er eins og sæðið það menn í jörðina leggja, það kann eigi annað enn að bera sér líkann ávöxt; þar fyrir á það að vera þitt fyrsta verk, kristinn maður! að innræta hjá barninu elskuna til Guðs, og mun allt annað gott með minna erfiði á eptir fylgja. Læknisdóma géfa menn inn á tómann maga, og halda það gott til heilsubótar. Vér fæðumst í þennan heim sjúkir af syndinni, því í syndinni em eg alinn, segir Davíð, og í syndinni hitnaði minni móður með mér, Ps. 51; en hvor mun þvílík lækning þar við, sem elskan til Guðs? lát þinn son drecka hana inn með móður mjólkinni, og muntú afla honum andligrar heilbrigði, og það áður enn allt annað innkémur, áður enn hið únga hjarta saurgast af heimsins óhreinindum, af vondri umgeingni og illum dæmum, að það sé þá fullt af elskunni til Guðs og dygðanna, svo þá Satan kémur og ber að dyrum með hamri lastanna, þá verði hann snarliga brotinn á bak aptur, af þeim sem honum er yfirsterkari, Lúc. 11. Lastaðu blygðunarlaust, þar mun altíð eitthvað við loða, segja hin hreckvísu Djöfulsins börn, sem tamt er að bera illt í höfðingjanna eyru, til að afla fjandmönnum sínum óþocka. Brúka hið sama við barn þitt með öðrum hætti! Tala jáfnan um Guð, hvað góður hann sé, og hvörsu voldugur; að hann hafi himin og jörð skapað; hvað mikið gott hann mönnunum veiti; hvornin hann þá dásamliga forsorgi; hvörsu góður hann sé þeim, sem hann óttast; hvað dýrdliga vist hann hafi tilbúið þeim með sjálfum sér, er hann elska

og nockud líða i heimi þessum hans vegna; hvorsu ágjæt gjøf ad sé Jesús Christus, og hvornin hann hafi einnin úngbarn gjørst fyrir mannana hjálpræðis sakir. Tala þetta fyrir barninu, kristinn madur! það er sú hreina og skynsamliga mjólk, sem Pétur um talar, 1 Pét. 2, ad vér skulum girnast, svo ad vér vorum til sáluhjálpar, og trú mér til, það mun eigi ávartarlaust verða, jafnvel þótt bernskan sé rík i úngdómsins hjarta, Orðskv. 22; því af munni smábarnanna og brjóstmylkinganna hefir hann sér lofið tilreidt, Ps. 8. Þetta má einfaldligt þykja, það er þó það, án hvørs enginn hefir vitur ordið. Eg skammast min ecki ad tala það til Guðs barna, sem Mósi þótti engin minkun ad tala til Israels sona, edur hvad segir hann? Devt. 6: Þessi ord, sem eg býd þér i dag, skaltú leggja uppá hjarta þitt, og brýna þau allt jafnt fyrir þinum bornum, og ræða um þau nær þú situr i þinu húsi, og binda þau til merkis á þina hond, og skrifa þau á þina dyrustafi, og þau skulu vera þér minningar teikn fyrir þinum augum; hvar um taladi Mósis þetta? Um Guðs logmál, sem þó deydir, 2 Cor. 3. Hvad miklu framar má eg það segja um ord Evangelii, sem eru líf og andi, Jóh. 6. Og fyrir því ad allt logmálið er i tveimur bodordum innifalið, sem er ad elska Gud af ollu hjarta, og náúngann sem sjálfann sig, Matth. 22, þá undirvísa barninu strax á únga aldri, hvornin allir séu ordnir einn madur i Kristó, Gal. 8, en hann sé hofudið, Eph. 1; hvad skammarligt það sé, ad einn limurinn forsmáir annan, edur ad þeir tonlist og tyggist innbyrdis, þar til þeir mættu um sídir verda uppetnir; já, hvada merki hinn gódi Jesús hefir sett uppá sina lærisveina, ad allir skuli þeckja þá þaraf, ad þeir elski hvor annan, Jóh. 13. Brýn fyrir syni þinum kristiligar dygdir og gudrækiligt athæfi, hógværdina, kjærleikann, miskunsemina, þolinmædina, réttvísina, góðfýsina, sparsemina, hugprýdina; afmála þær svo sem Drottins Eingla i hans augum, svo ad hann fái elsku til slikra hluta, og hafi þá kjærari enn allt annad, og þecki hvorsu Gud hafi þá kjæra er slikt idka, og hvornin ad allir ágjætir hlutir, sem menn hafa mestar mætur á i heiminum, plagi slikri atferd eptir ad fylgja, svo sem er heidur, metord, ástsæla, og annad stundligt eptirlæti, er Gud veitir morgum af sinum vinum; en kunni odruvísi ad falla, þá sé dygdin sin eigin verdlaun i þessu lifi, og hafi fyrirheit eylífrar sælu i himnariki. Lát hann sem allra seinast ná ódygdirnar ad þeckja, en elska aldrei; drep þeirra nafn út i hans eyrum, og gjør lestina ad skrímslum og ófreskjum; leid honum fyrir sjónir þeirra straff og illar útfarir, er þvilikt adhafast, og ad hann muni slikann kost eiga, nema hann gjaldi varhuga vid; med svoddan fortolum er kristiligt og skynsamligt ad hræda úngar manneskjur, en eigi med grilum, draugum og forinjum. Upphaf vitskunnar er ótti Drottins, Ps. 111, en ecki ad hræðast fendur og púka, hvorja þeir aldrei séd hafa, er hvad mest þar um rausa. Umfram alla hluti vert sjálfur hinn skjærasti dygdaspeigill fyrir þinn afkvæmi; lát eckért ljótt sjást i fari þinu, hvad hinn úngi kunni eptir ad henda. Bornin trúa foreldrunum eins og Gudi, og meina það sé allt gott sem þau gjora. Lát ecki hlýdni undirgéfninnar glæpast á agni illskunnar. Fyrir eingum á meiri blygdun ad bera, enn fyrir einum ýngling. Það er betra ad gjora ljótt eitthvad i høfdingjans augliti enn barnsins. Hvar á þinn sonur gott ad læra, ef hann sér eigi til fodursins annad enn það illt er? Munt þú, sem lýtum ert hladinn, hafa gétid hann svo næmann á dygdirnar, ad

hann læri þær sjálfkrafa, er hann sér aldrei fyrir sér nema ódygdir? Kunni þig því mannligt ad henda, svo sem opt skédur, þá tak þér vara fyrir, ad hinn úngi madur viti sem minnst þar af, því eg vil heldur ad óvinur minn sjái íllt til mín, heldur enn sonur minn; þegar eg gjæti ad, hvørsu þúng Guds hønd vard yfir Jeróbóam, syni Nebat, sem ad kom Ísraël til ad syndga, 1 Kóng. 14. Þad er og ecki nóg ad þú vardveitir sjálfann þig, vakta og barn þitt fyrir vondum selskap, því illt samtal spillir gódum sidum, segir Postulinn, 1 Cor. 15, og litid súrdeig sýrir allt deigid, 1 Cor. 5. Eg sé hér í gudspjallinu, ad Jóseph og María leitudu ad Jesú, ámedal frænda og kunníngja, sem voru gudhræddir menn, en ecki medal illþýdis; hvar fyrir? því hann vor ecki þesshattar selskap vanur; þau fundu hann og í musterinu, sitjandi midt á milli lærifedranna; en ecki út á strætum medal gárúnga. Enginn kann um þad høgum ad hyggja, hvad vondur selskapur gjørir; þad geingur tregt ad venja vonda náttúru á hid góda, hitt er létt ad temja góda á hid vonda. Júda hefdi kannské ecki verid hluttakandi í mansali*) Jósephs, hefdi ecki spillt honum selskapur brædra sinna, Gen. 37; Dína hefdi haldid æru sinni, hefdi hún ecki komid í lauslátar hendur, Gen. 34; Páls hefdi ei offsókt Guds kristni, nema hann hefdi ádur verid druckinn af súrdeigi Phariseanna, Mátth. 16. Þótt ad vér séum gétnir og fæddir í syndinni, þá er þó barnanna hjarta líkt hreinum pappír, þar ed allir hlutir verda ritadir á; ef þad er gott, þad blifur, er þad íllt, þad er ecki heldur svo létt út ad skafa, svo ecki á sjái. Umgeingni hreckvísra manna er heimugligt eitur, einn næturþjófur, ein mordpíla, ein drepsótt, sem í myrkrunum lædist, Ps. 91, einn høggormur í barmi, og rotnan í beinunum, Ordskv. 12. Haldt því hinum úngu árum frá slíkri ólifjan. Barnid sýmþyckir þad kannské ecki strax sem þad heyrir; en trú mér til, ad eitt vondt ord grefur meir um sig í hjartanu enn flísin í holdinu. Ef nockur stíngur fíngrinum á varid medan þad er blautt, þá verdur þar hola eptir, og hún varir þegar þad hardnar, tekst og ecki heldur í burt, nema þad sé brædt eptir; svo er og barnid; þad einu úngur numdi, þad kann hann gamall; getur og kannské ecki gleymt þó hann vildi, og þó hann kynni, þá er betra heillt enn bætt. Lát því sem minnst verda spjøllin, svo eigi þurfi ad endurbæta. Þar er stórlæti nockurt í flestra manna hjørtum, Jer. 17, því madurinn er drambsamt dýr; þad er ad sonnu skadlig tilhneigíng, kann þó til gagns ad koma, sé henni vel stjórnad; lát þinn únga son læra ad forsmá þad sem íllt er, og virda þá ad eingu sem ecki vanda sjálfa sig; þad stórlæti er skadlaust, því Postulinn segir um þá, sem látast brædur (þad er kristnir) vera, en eru þó heidíngjar í hjartanu, ad med þvílíkum skuli menn ecki matarnautn hafa, 1 Cor. 5. Ad þessu undangeingnu, þá venjid og børn ydar til idni og ástundunar! Svo sem leti og ómennska hefir aflad morgum mikilla lasta, svo hefir idni og eljun margann ósóma í burtu tekid. Høfdíngi þeirra Athenuborgarmanna Sólon, hann setti fordum daga, ad sá sem ecki hefdi kénnt syni sínum neitt handverk, hann skyldi ecki eiga skilid af honum fóstur í elli sinni. Eg kann ecki ad segja, ad þad væri kristiligt, hitt segi eg, ad þad var gagnsamt; þó eg valla viti hvad sá er foreldrunum skyldugur um, sem er uppalinn í leti og ómennsku, svo hann getur ecki feingid sér atvinnu, þá hann er fullþroska. Og þótt allir fái eigi til þess komist

*) Man er þræll, ad selja Mansali, er ad selja í þrældóm.

ad setja barn sitt til menta, þá vitid ad ærligt erfidi er Gudi eins þægt; þvi hjá honum er hvorki þræll né frelsíngi, heldur allir eitt i Jesú Kristó, segir Postulinn, Gal. 5. Þad væri eigi gott ad allir væru herramenn; eg ætla þá yrdu allir bændur, hvad veröldin eigi þolir fyrir mannanna illsku sakir; bóndinn vid erfid er eins þægur Gudi, þegar hann gjörir verk sinnar kallanar, svo sem dómarinn i sinu sæti, edur presturinn fyrir altarinu. Jesús var ecki til bóka settur, þvi sögdu hans óvinir: hvadan kémur honum frædi þessi, Matth. 13, er hann hefir þó ecki á bækur lært? Þad skédi af Guds ásettu rádi, svo enginn kynni ad segja, þad hann hefdi sina speki af mönnum; en timburmannsins son, Mark. 6, var hann kalladur, og sjálfur smidur nefndur. Þvi er audvitad, ad hann muni ecki ydjulaus verid hafa i úngdómi sinum, heldur numid þad sama handverk. Þó mæla sumir eptir börnunum sinum, ad læra ad leita sins brauds i sveita sins andlitis, vitandi ecki þad, ad sá sem uppelst ydjulaus, hann er næst þvi ad deya ærulaus; þvi þegar hann kann eckért ad vinna, hvad gétur hann annad gjört enn ad hlaupa med þjófnum til ad stela og verda sidan dreiginn i gálgann til ad hánga? Margt mætti hér um framar tala, en eg læt hér vid bida i þetta sinn, og vil ihuga framvegis, hvad börnin eru aptur á mót foreldrunum skyldug.

Og hann fór ofan med þeim, og kom til Nazareth, var þeim og hlýdinn, segir textinn. Hvilikt er þetta, br. m.! Skaparinn hlýdnast sképnunni, Gud manninum; Herran ambáttinni. Ó! minn herra Jesú, hvilikt er þjónsmind þessi? Þad er ecki um skor fram talad, ad þú lidid hefir oss til eptirdæmis, 1 Pét. 2. Merki þad allir þeir ed undir foreldra valdi eru, og annara sem i foreldra stad settir eru, hvörsu óvidurkvæmiligt þad er, ad brjótast á móti þeim sem vér ecki einasta eigum sjálft lifid, heldur og fóstur og uppheldi ad þacka. Þér börn, verid hlýdug fedrum ydar i Drottni, segir Páll, Eph. 6, þvi þad er réttvíst, heidra födur þinn og módur, þad er hid fyrsta bodord med fyrirheiti: ad þér vel vegni, og þú sért lánglifur á jördunni. Hvar fyrir segir hann i Drottni? Þvi ecki einasta vegna foreldranna, heldur og Guds vegna á þeim ad hlýda. Gud er allra vor fadir, Eph. 4, og med þvi allra fegursta nafni hefir hann auglýst sina elsku til vor mannanna. Hann kunnum vér ecki ad sjá og lifa, Exód. 33; þvi hefir hann sett foreldrana i sinn stad, ad vér skulum dýrka sig med hlýdninni vid þá. Hinn fyrsta heidur og lotníngu hefir Gud sjálfum sér skilid af manninum; þau eru innibundin i hinni fyrri bodordatöblunni. Þad allra fyrsta i þeirri sidari hefir hann látid vera þad fjórda bodordid, svo sem hlýdnin vid foreldrana væri sá hlutur er umfram adra væri mest verdur; þetta er hid einasta bodord med fyrirheiti, og er ecki ólikindi ad hin almáttuga Speki, sem leikur vid mannanna börn, Ordskv. 8, hafi þad gjört i þeirri meiningu, ad úngdómnum, sem alla hluti vinnur fyrir fögur loford, en ecki hefir vit á ödrum dygdum enn hlýdninni, sem er rót hinna, skyldi hafa eitthvad þad ad gángast fyrir, sem i augun geingi; en þótt ad Gud hafi hér timanligri blessan heitid, þá viti menn, ad hitt er eigi fráskilid, heldur þar sem þetta stundliga endar, þar tekur hid eylifa vid. Sæll er sá sem missir nockud af leingd lifdaganna, til ad ná sem fyrst inn i riki himnanna, þvi leingi ad lifa er leingi ad syndga; þad má og ecki leingi kallast, sem einhvörn tima skal enda taka; bregdist þvi leingd lifdaganna hér á jördunni, þá bregdst hún ecki á landi lif-

andi manna. Óhlýdni er galdraglæpur, segir Skriftin, 1 Sam 15. Hvar fyrir? eda hvad er galdur? Pad er afgudadýrkan; en sá hinn óhlýdni gjørir sjalfan sig ad gudi; því segir Páls, Róm. 13, ad sá sem mótstandi valdstjórninni, hann mótstandi Gudi, en hann ed foreldrunum mótstendur, hann gjørir hid sama. Pad er nærsta merkiligt sem ad sagdi Jerimías spámadur vid sonu Jónadabs sonar Rechab, Jer. 35, þegar Ísrael átti ad útleidast í herleidínguna med kvinnum og bornum, þá sagdi Spámadurinn, í Guds stad, til Rechabs sona: af því þér hlýddud bodordi Jónadabs fodur ydar, og þér gjørid sem hann baud ydur, vardveitandi oll hans bodord, þarfyrir segir Drottinn allsherjar: þar skal ecki upprætast einn madur fyrir Jónadab syni Rechabs, ad eigi standi hann frammi fyrir mér alla tíma; og ad menn viti, ad hlýdninnar fyrirheit nái leingra enn til Ísraels sona, þá voru Rechabitar framandi menn, og ecki af Ísraels sonum, og var þannin fyrirheitid tekid frá bornum fyrirheitisins, en géfid þeim er eigi hofdu fyrirheit. Svo sjá menn nú, ad þar er ekkért manngreinarálit hjá Gudi, heldur á ollu fólki og túngumálum, sem gjørir hans vilja, hefir hann þóknan, Act. 10. Og svo sem Gud hefir í nád sinni blessad hlýdnina vid foreldrana, svo hefir hann og í sinni grimdarreidi óhlýdnina straffad. Hrædilig eru þau ord er Drottinn taladi vid Samúel, 1 Sam. 3, um sonu Eli, þá þeir trássudu á móti sínum fodur: eg skal gjora einn hlut í Ísrael, ad hvør þad heyrir, hans eyru skulu klingja þar vid; eg hefi svarid Eli húsi: svo sannarliga sem eg lifi, ad Eli húss misgjord skal ecki forlíkud verda med gáfum edur fórnfæríngum ad eylífu; og hvørsu margur hafi hérfyrir straffadur verid, er oflángt upp ad reikna; fyrir þetta misti Rúben sína frumgétníngu, Gén. 49; fyrir þad héck Absalon í eikinni, 2 Sam. 18, fyrir þad vard Canaan, sonur Cams bolvadur, Gén. 9; þad sama útrétti Nerónis hond til ad myrda sjálfan sig, og adrir hafa med odru móti hegndir verid. Og hvad viljum vér lángt leita? gjætum ad óskopum þessa auma lands, þar sonurinn skipar fodurnum; fadirinn þorir ecki ad tala í midt hóf vid soninn; fadirinn vinnur baki brotnu, sonurinn sefur á bædi sín eyru; fodurinn húngrar og þyrstir, sonurinn er fullur og feitur; fadirinn hefir einga ró fyrr enn hann hefir klakid því upp, sem hann gétid hefir, en sonurinn vill láta fodurnum vera veitt í ollu því hann læzt gjora, hvad þó eingvanvegin er, því fadirinn þiggur eckért af syninum, þótt hann ali hann; hinn gjørir eigi meira enn gjalda aptur þad honum lánad var. Ecki þarf eg ad segja, ad fyrir þetta komi hefnd Drottins og reidi yfir land vort, því þetta er nóg hefnd í sjálfu sér, þar þessir, sem svo eru uppaldir, gánga heilbrigdir bæja á milli, þad eru vórir olmusumenn, og vér fædum þá í Guds nafni; þad eru þeir ed útsjúga hús eckna og fodurlausra, og þeir ed drecka annara Guds barna sveita, jafnvel þótt þeir eigi í sínum eigin ad næra sig af jordunni, Gén. 3. Sólon var eittsinn adspurdur, hvarfyrir hann hefdi eingar vidlogur haft vid fodurdrápid? en hann svaradi, ad hann hefdi aldrei þeinkt til þess, ad þad mundi nockrum í hug koma. Eg medkénni og þad, og þacka Gudi fyrir, ad hann hefir vardveitt land vort frá svo skélfiligri ólucku í lánga tíma, jafnvel þótt þess dæmi séu annarstadar. En sá ed

formælir fødur og módur, Ordskv. 20; sá ed hædir födurinn, en foraktar módurina, Ordskv. 30; hann sem med illu einu launar alla þá mædu og þjáningu, sem hans foreldrar hafa uppá hann kostad; hann sem med ógudlegu athæfi, skömmum og löstum kvelur þad brjóst, fyrir hvörju hann borinn var, svo þetta hefir marga gudhrædda foreldra til dauda dregid, mun hann vera lángt frá födurmordi? — Og svo sem þad má hinn stærsta gledi vera ad sjá sitt afkvæmi frammgánga í Guds ótta, svo hlýtur þad ad vera hin mesta hjartasorg og hugarángist ad sjá sína eigin sálu illa fara. Börnin eru kveikt af foreldranna veru; en enginn hefir um aldur sitt eigid hold hatad, heldur fóstrar hann þad og nærir, Eph. 5. Zeleuchus höfdíngi þeirra í Locris, er hann hafdi þad í lög leidt, ad sá sem tæki med annars manns ektakonu, skyldi augun missa, þá henti þad hans eigin son, hvarfyrir hann lét stinga út hans þad eina auga, en sitt annad, til ad fullnægja lögmálinn. Þad auglýsti og Psammenites Egyptalands konúngur, þegar börn hans voru svívirdt og illa útleikin, þá grét hann ecki heldur enn steinn, en þegar hann sá vini sína til lífláts leidda, þá táradist hann mjög svo, og er hann var ad ordsökinni spurdur, svaradi hann því, ad í mótgángi vina sinna skyldu menn gráta, en barnanna ólucka væri stærri og sárari enn svo, ad hún tæki nockrum tárum, og allt mun heldur skorta, enn ad þvílik finnist ennú í dag, jafnvel á medal vor. Hvad sýnist þér þá, kristinn madur? hvílíkur ógjörníngur er þad, ad sálga þeirra hjarta med óhlýdni og illu athæfi, er svo heitt elska, af hvörra sálu þín sála svo fast hángir, svo sem Jakobs af Benjamíns? Gén. 44. Þad var í lögum haft hjá Athenumönnum, ad sá sem ecki vildi foreldrana forsorga, hann skyldi ærulaus vera; eg kann ecki ad segja þad óréttvíst, því þar er eingrar æru von hjá honum, sem ecki vill unna þeim lífs uppheldis, sem honum hefir til lífsins hjálpad. Þar fyrir, börn mín! gjætid ad ydur fyrir Guds sakir, og leidid ecki yfir ydur tímanliga og eylífa ólucku med óhlýdni og forsmán foreldranna. Þér kallid allir Gud, ydar födur, sem á himnum er, en hann vill ecki þess fadir heita, sem foraktar sína foreldra, því elski hann ecki sinn födur, hvörn hann sér, hvörsu má hann Gud elska, þann er hann sér ecki? 1 Jóh. 4. O Herra Jesú Christi! þú sem Födurnum hlýdinn gjördist allt til daudans, já allt til krossins dauda, Phil. 2, géf þú, ad vér fyrir þínar og þíns og vors himneska Födurs sakir verdum svo allri mannligri skickan undirgéfnir, 1 Pét. 2, ad þú viljir oss þeckja fyrir þín börn á hinum efsta degi, nær þú kémur ad endurgjalda sérhvörjum einum eptir sínum verkum, 2 Cor. 5. Sérílagi bidjum vér, gódi Gud! géf börnunum hlýdid hjarta, og verndu þau frá vondri veröld þessari, svo þau elski þig, elski foreldrana, elski yfirbodarana, elski dygdir og mannkosti, og í einu ordi ad segja, ad þau vaxi og þróist ad aldri, vitsku og nád hjá Gudi og mönnum. Bænheyr þad fyrir Jesú forþénustu, amen!

Annann Sunnudag eptir Þrettánda.

Gudspjallid, Jóh. 2 Kap.

Í þann tíma: þar gjørdist brúdkaup í Cana Galílecæ, og módir Jesú var þar. En Jesús og hans lærisveinar voru og bodnir til brúdkaupsins. Og er þá þraut vín, sagdi módir Jesú til hans: þeir hafa ecki vín; Jesús sagdi til hennar: þú kvinna! hvad hefi eg med þig? mín stund er enn ecki komin. Módir hans sagdi til þjónustumannanna: hvad helzt hann segir ydur, þad gjørid. En þar voru sex steinkér, sett eptir venju Ebreskra manna hreinsunar, og hvørt eitt tók tvo edur þrjá mælira. Jesús sagdi til þeirra: fyllid upp kérin af vatni, og þeir fylltu þau allt á barma. Og Jesús sagdi til þeirra: hellid nú á, og færid kjæmeistaranum, og þeir færdu hønum. En þá kjæmeistarinn smackadi vatnid, þad ad víni var ordid, og hann vissi ecki hvadan þad kom, en þjónustumennirnir sem vatnid sóktu, vissu þad, þá kalladi hann á brúdgumann, og segir hønum: allir menn géfa í fyrstu hid góda vínid, og nær þeir taka ølvadir ad gjørast, þá þad hid léttara; en þú hefir geymt hid góda, allt til þessa. Þetta er hid fyrsta jardteikn, sem Jesús gjørdi til Cana í Galílea; og hann opinberadi sína dýrd; og hans lærisveinar trúdu á hann.

Exordium.

Eg hefi trúlofad ydur einum manni Kristó, ad eg fái ydur honum hreina meyu, segir St. Páll, 2 Cor. 11. Hvør skyldi hafa vogad ad koma svo ordum ad þeirri eníngu, sem er á milli Guds og manna, hefdi ecki Guds Andi fyrstur lagt þad í munn sinna helgra manna? og er þad þá ecki ad undra, því ordin eiga eptir hlutunum ad líkja. Í leyndardóm holdtekjunnar vors Frelsara, er Gud samteingdur mannligri náttúru, þad himneska vid þad jardneska, þad eylífa vid hid daudlega, þad sýniliga vid hid ósýniliga, þad skapada vid þad óskapta, og þad med svo sterku bandi, ad ecki má adskilja, og þaradauki eru þeir sem Gud elska, einn andi med Kristó. Þennan óransakanliga leyndardóm hefir hinni eylífu Speki þócknast ad jardteikna med sambúd daudligra manna, þar madur og kona samankoma í ærligum og heiløgum ektaskap. Nú þótt ad himneskra og jardneskra hluta kunni valla nockur jøfnudur ad hugsast, auk heldur talast edur gjørast, þá er þó eníngin á milli Guds og manna mjøg svo lík einum kristiligum ektaskap; beggja høfundur er hinn almáttugi Gud; hvørttveggja hefir kjærleikurinn samteingt; svo sem hrein elska festir gudhræddra hjóna sálir eina vid adra, svo hefir Jesús af eintómri elsku og kjærleika ofan stígid í vort auma hold, og gjørst safnadarins høfud, eins og madurinn kvinnunnar, Eph. 5; og Páíus talar enn þá nær þessu í sama Kapítula, segjándi: vér erum limir hins sama líkhama, hold af hans holdi, og bein af hans beinum, og med sømu ordum útskírdi vor fadir Adam þær teingdir, sem náttúran baud hønum, ad væri á milli hans og vorrar fyrstu módur, er hann sagdi: þessi er hold af mínu holdi, og bein af mínum beinum, Gén. 2. Þar fyrir ítrekar Pálus einnig hina fyrstu hjóna vígslu, Eph. 5, med þessum ordum: af þeim tveimur skal eitt hold verda. Vor Herra telur alleinasta eina ordsøk til þess, ad ektafólk skilja megi, Matth. 5, sem er hórdómur; svo skilst eigi Kristur vid nockra syndugs manns sálu, þá er hann hefir sér eitt sinn festa, nema hún taki frammhjá hønum heiminn, holdid og djøfulinn; og þó segir hin eylífa Miskunsemin, Jer. 2, sjá! þeir plaga ad segja: ef madur lætur konu sína eina, og hún geingur ad eiga annann mann, mun hann hverfa ad henni aptur? mun ecki þad land magnliga saurgast? en þú hefir hóranir drýgt med mørgum elskuga, snú þó aptur til mín, segir Droitinn Gud. Ektaskapurinn er af Gudi innstiptadur

til ad fjølga mannkyninu í heiminum; þad baud Gud í öndverdu, er hann sagdi: vaxid og margfaldist, og uppfyllid jørdina, Gén. 1. Þad ítrekadi hann eptir flódid vid Nóa, Gén. 9, og þess sama ords almættis kraptur er ennú nýr og ferskur, og mun verda, allt til enda veraldar. Jesú brúdir er einnin nærsta frjófsom margra barna módir; hennar Unnusta spá er á henni farsælliga rætt, ad hin einsamla hefur fleiri born enn hún sem manninn hefir, Esa. 54. Hann hefir med H. Guds ordi ótal barna vid henni gétid, 1 Pét, 1, hvor nú standa umhverfis hans bord á himnum, Ps. 128, svo sem pálma-vidar kvistir á vatnsbockum plantadir, Ps. 1. Þess gétur Jakob Postuli, Kap. 1: hann hefir sjálfkrafa gétid oss med ordi síns kraptar, ad vér séum nockurskonar frumburdir hans sképnu. Þessu hrósar brúd-guminn, Esa. 8, segjandi: sjáid mín born, sem Drottinn hefir géfid mér. Þar yfir fagnar brúdurin, Esa. 49, med þessum ordum: hvor hefur gétid þessa? eg var óbyrja, burtflutt og ad herfángi tekin; hvor hefir uppalid þessa? eg var yfirgéfin og einsømul; hvar voru þessir? Kristilig kyrkja elur fjølda barna, því hennar Unnusti er alltid hinn sami, og hans ár taka eingan enda, Ps. 102. Hann er sá madur Zemach, undir hvorjum eylífliga grær, Zach. 6, hvors andi ad lífgar. Gydinganna samkunda er ein óbyrja, því hún hefir sleigid sinn mann í hel, en fadmar hinn afgamla og útdauda Mósem, hvors bókstafur ad deydir, 2 Cor. 3. **Nú fyrst hinum eylífa Gudi hefir þócknast ad teikna svo háleita hluti med hjónabands samvistinni, þá gjætum þess, brædur minir! med hvad mikilli æru og virdíngu ad oss byrjar ad vanda þá heiløgu stétt.** Þar um vil eg nockud framveigis tala, út af þessu heilogu Evangelió. En þú, sem oss hefir trúlofad þér í nád og miskunsemi, eylífi Sonur lifanda Guds! upplýs þú hjørtu vor, svo ad þetta vort áform farsælliga luckist, og géf þar til nád þíns heilaga Anda, amen!

Utleggíngin.

Þar gjørdist brúdkaup í Cana Galileæ, segir textinn, og Jesú módir var þar. Sumir hafa tilgétid ad þessi brúdhjón hafi verid ættmenn Guds módur, og nockrir halda ad brúdguminn verid hafi Jóhannis Postuli, því hann einn skrifar þetta, og þeigir þó um nøfnin, svo sem plagsidur hans er, nær hann um sjálfan sig eitthvad merkiligt skrifar; um þetta er eckért víst, ridur og á eingu. Hitt er audrádid, ad hér hafa gudhræddar persónur búid rádahag sinn, því ecki hefdi Jesú módir átt sess vid þau ella, og er þar af þessu ad læra, ad menn taki gudhrædda menn til rádaneytis med sér, þegar slíkt á ad byrja, en ecki hlaupa til slíkra efna fyrir rád fram; eigi heldur hlýdast á fortolur þeirra, er annadhvort sjálfir ecki vita fótum sínum forrád, edur fyrir eigin gagnsmuna sakir steypa einum óreyndum og fákjænum í þá gryfju, sem hann má æfinliga gista og aldrei blídan dag sjá. Í ektaskaparmálum er þad eins og í stridinu, þar má eigi villast tvisvar; sá sem eitt sinn féll í valinn, hann reis aldrei upp sídan, og hann sem byrjar sinn ráda-hag, má búast vid ad tebla vid slíkan kost allann sinn aldur, er hann tekid hefir. Eg heyri ad Jesú módir var hér ad heimbodi, og hans lærisveinar. En hvad segir hann sjálfur? Matth. 12: sá sem gjørir vilja míns Fodurs sem á himnum er, hann er minn bródir, systir og módir; þad eru þeir ed óttast Gud og elska; slíkum eiga Guds born eptir ad leita. Eingin er þvílík heimanfylgja sem ótti Guds og ærligt uppheldi. Abra-ham lét Eleazar sinn þénara sverja sér vid Gud, ad hann skyldi einga taka syni sínum til ekta, af Canaans dætrum, Gén. 24, svo mikid þótti honum á því rída, ad born sín ecki skyldu draga ok med ógudligum, 2 Cor. 6. Drottinn allsherjar lagdi ríkt á vid sitt fólk, ad eigi skyldu þeir teingjast þeim gudlausu þjódum, er hann rak út úr Canaans landi, Devt. 7; þad bar til þess, ad eigi skyldu þeir villa hjarta þeirra frá Gudi, og temjast á alla þá óhæfu, fyrir hvorja hinir voru útdrifnir, eda ásamt þeim verda fyrir Guds

straungu hefndarhendi, er allareidu var útrétt til ad hvolfa hinum fulla mælir syndanna yfir þeirra eigin höfud. Synir veraldar þessarar spyrja fyrst allra eptir audæfum og ríkdómi, svo sem öll er von til, því hvar þeirra fésjódur er, þar er hjarta þeirra, Matth. 6. Nú má þó ecki slíkar Guds gáfur lasta, þegar þad eru hans gáfur, og ecki braud hins volada, sveiti daglaunarans, edur hús eckjunnar, en eg sé þó aptur-ámót, ad heimurinn mun fyrirfarast med öllu því, sem í honum er, 1 Jóh. 2, og hvor eru þá þess not, sem einn hefir sett fyrir sinn gud og ædsta hjartans traust? Þar er fljótt til at svara: hann er gudlaus og huggunarlaus: og auk þessa, þótt vér skyldum eptir mannligum plagsid tala, þá játa eg þad satt ad vera, sem hann sagdi fordum: eg vil heldur manninn sem peninginn brestur, heldur enn peninginn þann er manninn vantar, því hvad skal audurinn hinum arga, edur boginn þeim, er eigi kann ad nýta hann? Þad var eins og ad kaupa margar hörpur, handa þeim, sem ecki kann á hörpu, eda bækur fyrir þann, sem ecki hefir lært á bók. Audur er gódur þeim, er kann ad brúka hann, hinum er hann eins og rögum manni lángt vopn, en enginn veit þá kunst, nema sá sem gudhræddur er, og gjörir sér vini af hinum gamla ránglætis mammóna, þá ed medtaki hann í eylífar tjaldbúdir, Lúc. 16; og í stuttu máli ad segja, sá er einasta auds verdur, sem audinn forsmáir; ecki þad hann fyrirlíti Guds gáfur edur kasti þeim á glædur, heldur festir ecki hjarta sitt þar vid, og lætur ecki mammon drottna yfir sér, heldur drottnar yfir honum. Og fyrst þessu er svo varid, þá er ecki ad slægjast til audsins, sem á ad vera þrællinn, heldur til Guds ótta, sem á ad vera herrann. Adrir eru géfnir fyrir ættum og gofugu foreldri; þad er ad sönnu ágjætt, því tídar ber þad vid, ad gódir koma af gódum, og stórmenni hafa betri rád til ad ala upp börn sín, ef þeir vilja vel, heldur enn smælingjar; þó er allt holdligt þad af holdinu er fædt, Jóh. 3, og allir eigum vér til Adams ad telja, og ecki taka menn alltíd dygdirnar í arf; eg vil heldur ad einn gjöri Abrahams verk, enn ad hann sé Abrahams sonur; því lítt gagnar þeim gofugt afsprengi, sem meir er til minkunar ætt sinni, enn hún kynni ad vera honum til sóma, og næst er þad hvörjum sem sjálfur er hann. Þeir sem þá hafa enn minna vit, þeir gángast fyrir lit, og svo ætla eg allmargir bindi þad sáttmál, sem enginn má rjúfa svo ad skopum fari, nema daudinn. Fagurt góts er þad ad sönnu, en næsta fallvallt, því allt hold er hey, og allur þess blómi svo sem gras akursins, þegar Guds andi blæs þar á, þá visnar þad, segir rödd hrópandans í eydimörku, Esa. 40. Litill kvilli, eitt óforvarandis tilfelli, ein mifluga, sem er hid minnsta kvikindi, kann ad eyda mannsins fridleik og hans styrk, svo þar er ecki eptir af. Dygdin er ein, svo sem hinn gamli Ciceró sagdi, sem er med djúpum rótum nidurfest, hvor aldrei veikjast kann, og aldrei úr stad ad hræraſt, og ef hann hafdi svo mikid traust á dygdinni, sem þó kunni ecki ad meta hana ödruvísi heldur enn annar heidingi, hvad dýrt ættir þú þá kristinn madur gudhrædsluna ad kaupa, sem er til allra hluta nytsamlig? 1 Tim. 4. Géfid mér þessa, sagdi Samson hinn sterki, því hún þócknast mínum augum, Júd. 14; þad var djúpvitur röksemd fyrir dómarann í Israel. Dalila þócknadist ogsvo hans augum, en hann vard annars var, þegar hún olli því, ad hann blindadur var á þeim sömu augum, er komu honum til ad girnast hana, Júd. 16; og má af hans dæmi læra þad, ad svo verdi á svinnum sem ósvinnum;

en hvornin sem honum er farid, þá ætla eg ad margur enn nú í dag girnist þad er hann glæpist á, og sanni svo sídan ordskvid Salómónis konúngs, er best vissi af sliku ad segja, ad vond kona sé eins og reykur í augunum. Eptir ollu þessu spyrja nú heidnar þjódir Matth. 6, og þeir sem eins eru lyndir; en hvort nockur elskar Gud, edur rækir sinn kristindóm, edur hefir Jesúm ad heimbodi, þar spyrja fáir eptir af oss, sem þó látumst kristnir vera, og eg hefi óvída heyrt adspurt í landi voru, hvort einn sem leitar konfángs, óttast Gud; hvort hann rækir hans bodord; hvort hann gjæfi olmusu nema fyrir fordildar skuld; hvort hann væri réttsýnn, ástundunarsamur í sinni kallan edur eigi; hvort hann hefdi sinni edur hjarta til ad voga nockru ómaki edur odrum munum, uppá sína og annara velferd, eda hefdi adrar kristiligar dygdir til ad bera. En hvort hann rikur væri, kynni vel ad hræsna fyrir monnum, kynni ad koma svo ár sinni fyrir bord, ad hann gjæti á einhvorn hátt sloppid minkunnarlaust fyrir almúga, kynni vel ad hylja úlfinn undir saudargjærunni, og í einu ordi ad segja, stela, svikja, ljúga og ræna, undir hilmingu gudrækninnar og hóglætisins; þar hefi eg heyrt nærri því med berum ordum umtalad, og svo er farid kristindóminum hjá allmorgum. Væri þá eigi betra ad taka Jesúm til ráds og heimbods med sér, sem allt vald er gefid, bædi á himni og jordu? Matth. 28, hvor ed allt stundligt eptirlæti kann yfirgnæfanliga ad veita ástvinum sinum, eptir því sem hans altvitra rád sér þeim best haga; og ef hann þad ecki veitir, þá veitir hann þad sem er ollu ædra, ollum þeim sem hann óttast, sem er sjálfur hann og hans vinátta, sem aldrei bregdst, þótt himin og jord forgángi. Þad var stór virding, ad Jesú módir og hans lærisveinar voru ad veitslu þessari, en þad tekur yfir ad menn heyra í Evangélio, ad Jesús hafi hér sjálfur verid. Abraham vard gladur vid, ad hann sá dag Mannsins Sonar, Jóh. 8, og þeckti hann þó valla; en hvilikt er þetta? ad Jesús Kristus, sonur Gud lifanda, Matth. 16, voru holdi iklæddur, sannur Gud og sannur madur, hann virdist ad prýda samkomu þessa med sinni nálægd. O! minn Herra Jesú! hvad er þó madurinn þess, ad þú minnist hans? eda Mannsins Sonur, ad þú vitjir hans? hinn réttláti þess rángláta, hinn ódaudligi þess daudliga, og Konúngur dýrdarinnar þjóns syndarinnar? En allt hefir þú þetta gjort, minn Herra! til þess ad kénna bornum þinum, hvornin þau eigi ad byrja þad sáttmál, sem þú hefir viljad láta vera liking þinnar guddómligrar elsku til vor annara manna. Ecki er Jesús einasta nálægur þessum brúdhjónum, heldur eiga allar kristnar manneskjur þann sama kost, sem honum vilja til sín bjóda; þótt Jesús sé oss ecki nálægur sýniliga, svo sem hann var á dogum sinnar holdsvistar, þá eiga þó oll gudhrædd hjortu kost á hans nálægd, því hann hefir sjálfur lofad, Matth. 28, ad hann vilji vera hjá oss allt til veraldarinnar enda. Ecki hefir hann þad einasta sagt til Lærisveinanna, heldur til allra þeirra, sem á hann trúa mundu, því Postulanna dagar þrutu laungu fyrir veraldarinnar enda, heldur má hér um ætla, þad sama sem Drottinn sagdi fordum til þeirra: Þad eg segi ydur, þad segi eg ollum, Mark. 13. Bjód Jesú med heitri bæn til þins brúdkaups, kristinn madur! og mun hann ad visu verda þinn géstur; rétt-trúad hjarta þarf eigi lengi ad leita ad Jesú, þad er hans kyrkja, 1 Cor. 6, og mun Drottnarinn ecki tefja ad koma til sins musteris, þegar hann til þess kvaddur er, Mal. 3. Eitt

harmþrúngið og sundurknosað hjarta fyrirlítur hann aldrei, því það er sú fórnin sem honum líkar, Ps. 51; það eru þær vistir, er honum skal fagna með, og hans þegnskylda hjá mannanna börnum. Sé því Jesús hinn fyrsti og síðarsti géstur til allra vorra brúðkaupa; þar sem hann er, þángað vill Faðirinn og H. Andi koma, og vistarvern hjá þeim gjora, Jóh. 14, sem Guðs Syni hafa til síns brúðkaups boðið. Aðrir vinir og géstir yfirgéfa oss og kannast valla við oss eptir á, sérdeilis ef nockuð skyldi á þeim liggja, svo að vinskapurinn er úti, þegar af er konnunni; þeir hafa matar ást á oss, en einga aðra, flestallir, en Jesús yfirgéfur aldrei þá, er honum treysta. Snarara kann faðirinn að géfa syninum hoggorm fyrir fisk, og stein fyrir brauð, Lúc. 11, heldur enn Guð kynni að neita þeim um góðar gáfur, er hann með rétttrúuðu hjarta þar um biðja. Heldur kann móðirinn að gleyma sínu barni, ávexti síns kviðar, Es. 49, heldur enn Jesús kynni þeim að gleyma, sem hann elska. Og fyrst þessi géstur er svo ágjætur, sem nú er sagt, þá séu oll kristin ektahjón alvarliga áminnt um, að skicka sér svo í sínum ektaskap, að þau fæli ecki í burtu frá sér, svo mildann, svo gjæskuríkann og svo voldugann herra. Pálus leggur heilræði hér til, Eph. 5, segjandi: Þér menn! elskið ektakonur yðar, svo sem Kristur sofnuðinn, og gaf sig sjálfann út fyrir hann. Omogulígt er að sonnu dauðlegum monnum, að vera svo fullkomnum í elskunni hvor við annann, svo sem Kristur hefir við oss verið, þó kunna menn að breita eptir hans elsku, svo mikið sem mogulígt er. Mér þykir líkligt, að sá sem tíðt hugsar til þess, hvorsu kjæra að Jesús hafði hans sálu, þegar hans sála varð hrygg allt í dauðann, Matth. 26, til að útvega syndugum sálum eylífa gleði, hann muni skyrrast við að hata sitt eigið hold, Eph. 5, og afrækja það, sem á að vera eitt sála með honum. En Guð náði, hvað fáir hugsa hér til? Og hvað ólíkur er sumra manna ektaskapar undirbúningur og sambúð, Kristi elsku til sinnar brúðar. Losta og látgjæði taka margir til ráðs með sér, þegar svo vegsamlegan ráðahag skal byrja, þeinkjandi lítið um það hvort þeir géti veitt sér og sínum ærliga forsorgun, eða hvort þeir beri vit og menningu til að ala born sín upp í Guðs ótta og góðum siðum. Allt ofmargir hlaupa saman með litlu meiri áhyggju, enn hestar og múlar, og þegar girndin er slokt um stundarsakir, þá yfirgéfur hvort annað, eður lifa í hjónabandinu eins og vargar; frillulifnaður er slíkt, og ecki ærligur ektaskapur, og þótt það kallist svo fyrir monnunum, þá er Guðs dómur oðruvísi enn mannanna dómar. Sá sem lítur eina konu til að girnast hana, hann hefir allareiðu drýgt hór með henni í sínu hjarta, segir Lausnarinn, Matth. 5; þar af ræð eg, að sá sem ætlar konu sinni einlæti (eður kona sem feigin vildi vera við manninn skilin) þau hafa allareiðu yfirgéfið hvort annað. Sá sem illa með henni lifir, hann hefir tapað himum betra hluta ektaskaparins, sem er eining hjartnanna, og í sundur slitið það sem Guð hefir skipað að eitt skyldi vera, Gén. 2; Kristur gaf sitt líf í dauðann fyrir sína brúði, Eph. 5, að sonnu er það valla heimtandi af syndugri náttúru, að hún svo heitt elski, þó eru þess morg dæmi annarstaðar í heiminum, að margur vogar lífinu fyrir kvinnu og born. En hvað gjora menn í þessu iðjulausa landi? það sama sem Salómon segir um letingjann: Eg vil ennþá sofa lítið, og ennú dotta nockuð, og ennþá leggja mínar hendur saman litla stund, þángað til orbyrgðin kémur, svo sem einn ferðamaður, og skorturinn eins og ein

hetja, Orðskv. 6. Konurnar hafa og boðorð af St. Páli í þessum sama kapitula, sem eg áður umgat; hann segir: konurnar veri sínum mönnum undirgéfnar svo sem Drottni, því að maðurinn er konunnar höfuð, svo sem Kristur safnaðarins, þar fyrir svo sem söfnuðurinn er undirgéfinn Kristó, svo eiga og konurnar að vera sínum mönnum undirgéfnar í öllu; með elsku á slíkt að vera, br. m.! en eigi með ofbeldi. Maðurinn er að sönnu konunnar höfuð og herra, Gén. 3, en hans herradæmi á að vera innifalið í elsku og ekki ofríki. Höfuðið sér fyrir líkhamanum, til þess að honum vel vegni, en ekki meiði sig eður steyti; hinir aðrir limirnir útrétta það sem höfuðið álýktar, en það á svo fyrir að sjá, að eigi sé til skaða né hindrunar. Stjórni menn konum eins og Kristur söfnuðinum, hann ræður aldrei nema til farsældar, þeim sem vilja láta sér af hans anda stjórna; en sú manneskja, sem ekki vill hans ráðum hlýða, hún kann ekki að heita hans brúður; svo gét eg eigi heldur kallað þá ektakonu sem ekki vill fara að góðs manns ráðum; ekki heldur þann ektamann, sem illa ræður, ef hann hefur betur vit á. Í Mósis lögum bannaði Guð, að nockur kallmaður skyldi færa sig í kvenna-búning, og að ein kona skyldi búa sig eins og kallmaður; þetta er líklegast, að hinn alvitri Konúngur hafi sett til að halda góða skickun meðal síns fólks, og til að afstýra lauslæti og hneixlissamri umgeingni millum karla og kvenna; en þó kynnu menn þess til að géta, að á meðal annara væri hérmeð teiknað, að einn kallmaður skyldi ekki láta það vald, er hann eptir Guðs boði hefir yfir konunni, og konan ekkert vald taka sér til, yfir manninum, því ein kona sem vill ráða fyrir bónda sínum, hún tekur uppá sig kallmanns búning; og einn ecktamaður er svo mjög veltist úr sínu bóndasæti, að hann lætur konuna fyrir sig ráða, hann býr sig kvenna búningi, og má ei framar húsbóndi kallast; og er hvorttveggja þetta að umhverfa Guðs skickun, því hvorttveggja hefir hann bannað, er það því ein andstygð fyrir honum. Þetta segi eg ekki þess vegna, að eigi sé það sómasamligt hvörjum manni, að þeckjast holl ráð góðrar konu; hefði Pílatus hlýdt konu sinni, þá hefði hann ekki gjörst sekur í blóði hins réttláta, Matth. 27; Aurelianus keysari gaf þann vitnisburð Zenóbiæ drottníngu, að með hennar ráðum og fylgi hefði Odenatus hennar húsbóndi Persana sigrað; mundi það skaða Davíð að hann hlýddi Abigael? 1 Sam. 25, eður Jóab ráði kvinnunnar í Abel Beth-Mahaca? 2 Sam. 20. Því segir og Salómon, Orðskv. 14, að ein skynsöm kona byggi húsið. Svo kann og opt til að bera, að kvinnan sé framar viti borin enn maðurinn, og er þá engin minkun að fallast á ráð hennar; en þar fyrir á hún ekki að hefja sig upp yfir manninn. Einn þénari kann að skynja margt framar enn hans herra, samt er hann þó ekki herra. Það kann og opt að henda sig, að einn ráðgjafi sé vísari enn hans konúngur, samt er hann þó ekki nema ráðgjafi; svo er og ein kona, aldrei nema kona, hvörsu sem hún er vel að sér um alla hluti; hún kémst aldrei hærra enn að vera höfuðprýði bónda síns, eins og Salómon talar um góðar konur; vilji hún meira vera, þá smánar hún bæði sig og hann, og heitir hún þá rotnan í hans beinum, Orðskv. 12, sem er enginn ærutitill. Guð hefir hlutunum næsta vísliga hagað; manninum hefir hann géfið afl og vitsmuni, konunni fegurð og blíðlæti; hvorutveggi eiga svo sínar gáfur að brúka, að Guði þóknist. Kallmaðurinn á að brúka styrkleika sinn til erfiðis, en ekki til ofstopa, vitsmun-

nina til forsjónar, og ecki hreckvísi; konan fegurd sína, til ad þócknast manninum, því þad hefir Gud skapad í náttúrunni, en eigi til lauslætis, því þad hefir Djøfullinn innfært í heiminn; blídleika sinn til ad ávinna mannsins gédsmuni, en ecki til ad svíkja hann til vondra verka, eins og Jessabel, 1 Kóng. 21. Eg ítreka enn þá aptur hina fögru Páls samlíkingu um Christum og söfnudinn, því hvörgi er kristiligum ektaskap meiri vird-ing gjør, enn í henni. Þótt Sonur Guds lifandi hafi virdt oss þess, ad kalla oss sína brúdi, þá er hans dýrd engu ad minni, heldur øllu meiri í allra þeirra hjarta sem hann elska; hans brúdir hefir og alla sína æru og virdingu þar af, ad hún er hans brúdir, og elski hann einn og virdi, og þar fyrir utan hefir hún einga. Konan hefir og einga æru, þegar hún óvirdir manninn. Páll segir, Eph. 5, ad sá sem elski sína ektakonu, hann elski sjálfann sig, og sama er um konuna ad segja, þegar hún manninn virdir, gjørir hún sjálfri sér virdingu, og sú þad ecki gjørir, hún rýfur Guds skipan og setur skorina upp í beckinn; þvílíkt hjónaband er ecki øllu skickanligra, heldur enn ef einhvør geingi á høfd-inu. Salómon segir, ad ein þægilig kona, sé kóróna mannsins, Ordskv. 12, og er þad í því mest innifalid, ad hún hlýdin sé, og gjøri honum allt til sóma. Þeir sem nú Jes-úm vilja hafa med sér ad heimbodi, þeir skulu med slíku skapi gánga ad eigast, þá mun altíd vel farnast og aldrei illa; þá mun Kristi ok sætt finnast, og hans byrdi létt, Matth. 11, ef honum þócknast ad spenna sín børn fyrir sinn plóg. Rómverjar sem og Grickir hafa nefnt hjónin med sama nafni sem akneyti þau er draga eitt ok. Nautin verda því svo von þegar þau samsveitast, ad eitt hjálpar ødru til, og eitt hegdar sér svo í sinu erfidi vid annad, ad plógurinn kunni sem léttast áfram ad gánga. Sjáum til, Kristnir menn! ad eigi séum vér lakari enn þau vinnudýrinn, er Gud hefir sett oss yfir, og géfid oss til ad létta undir vort erfidi, med hvørju vér eigum ad næra oss af jørdunni, þar hann hefir svo miklu meira til vor lagt enn þeirra, ad fyrir utan hinn fagra líkhama, er hann hefir oss géfid, og hina skynsemdarfullu sál, er honum stjórnar, þá hefir hann endurkeypt oss med sínu eigin blódi, Act. 20. Høfum rád Jesú módur, er hún sagdi til þénaranna: hvad helzt hann skipar ydur, þad gjørid! En hvør eru þá hans rád? Páll segir oss þad, Gal. 6: eitt beri annars byrdi, og þá munud þér uppfylla Christi løgmál; þad hefir ad sønnu Post-ulinn øllum sagt, en ecki sízt hjónunum; þá mun hin almáttuga ørlætis hønd, er sedur allar lifandi sképnur, bæta allann vorn brest, og snúa øllu vatni mótlætinganna í sætt vín gledinn-ar. Og þegar verøld þessi hættir ad dryckja oss med víni síns munadar, og þad tekur til fyrir yfirburdi þeckingarinnar Drottins vors Jesú Christi, ad smacka oss illa, þá vér finn-um einga huggun í heiminum, og hann dryckjar oss med galli og ediki eins og vorn brúd-guma, Matth. 27, þá mun Jesús géfa hid góda vínid; þá mun hann drecka oss til, af nægdargjædum síns húss, Ps. 36; þá mun hann láta oss smacka sætleik eptirkomandi ald-ar, hvør ecki er matur né dryckur, heldur fridur og fognudur í H. Anda, Róm. 14. Hvørs njótandi ad verda hér í nádinni, og sídan eylíflega í dýrdinni, oss unni og veiti Gud himneskur Fadir, fyrir forþénustu síns eingétins Sonar Jesú Christi, amen!

Þridja Sunnudag eptir Þrettánda.

Gudspjallid, Matth. 8 Kap.

Í þann tíma: þá ed Jesús géck ofan af fjallinu, fylgdi hønum margt fólk eptir. Og sjá þú, ad líkþrár madur kom, tilbad hann og sagdi: Herra! ef þú vilt, þá gétur þú mig hreinsad. Og Jesús rétti út høndina, áhrærdi hann og sagdi: Eg vil, vertu hreinn, og jafnsnart vard hans líkþrá hrein. Og Jesús sagdi til hans: sjá þú til, ad þú segir þad eigi neinum, heldur far þú, og sýn þig kénnimønnunum, og offra þeirri gáfu, er Móses baud til vitnisburdar yfir þeim. En þá ed Jesús géck inn í Kapernaum, kom til hans Hundradshøfdíngi nockur, bidjandi hann og sagdi: Herra! þjón minn liggur limafallssjúkur heima, og kvelst þúngliga. Jesús sagdi til hans: eg vil koma og lækna hann. Og Hundradshøfdínginn svaradi og sagdi: Herra! eg em þess ei verdugur, ad þú gángir inn undir mitt þak, heldur seg þú eitt ord, og mun minn þjón heilbrygdur verda; þvíad eg em madur yfirvaldinu undirgéfinn, hafandi undir mér strídsfólk, og nær eg segi þessum: far, þá fer hann, og ødrum: kom þú, og hann kémur, og þræli mínum: gjør þetta, og hann gjørir þad. En þá Jesús heyrdi þetta, undradist hann, og sagdi til þeirra er hønum eptirfylgdu: sannliga segi eg ydur: ad þvílíka tru hefi eg ecki fundid í Israel. En eg segi ydur: þad margir munu koma af austri og vestri, og sitja til bords med Abraham, Isak og Jacob í ríki himnanna; en ríkisins synir munu verda útreknir í hin ytstu myrkur, þar sem vera mun óp og gnístran tannanna. Og Jesús sagdi til Hundradshøfdíngjans: gack þú hédan, verdi þér eptir því sem þú trúdir! Og hans þjón vard heill á þeirri sømu stundu.

Exordium.

Valla er nockur sá vitnisburdur í heilagri Ritníngu, er svo kroptuliga votti, ad Gud og madur eru samteingdir í einni persónu Drottins vors Jesú Christí, sem þau ord er skrifud standa í Pistlinum til Kól. 2 Kap., þar Postulinn segir: ad í Kristó búi øll fyllíng Guddómsins líkamliga. Nærsta hermæltur hefir Páls verid um leyndardóm holdtekjunnar vors Frelsara í þessari málsgrein, því hvar Guddómsins fylling býr, þar býr Gud allur, og allur hans kraptur, hans almætti, hans guddómliga speki, hans réttlæti, og hans mikla miskunsemi, og allt annad, sem mannlig hyggja kann ad gjøra sér í lund, um Guds órannsakanliga veru, og þar Gud býr líkamlega, þar býr hann svo sem sálin í líkamanum. Og svo sem sálir vorar eru samteingdar líkhamanum, svo ræd eg af þessum Postulans ordum, ad Gud hafi samteingdur verid Kristí manndómligri náttúru; og þvílíka ordsháttu má fleiri lesa í sendibréfum hins heilaga Páls og annara Gudsmanna. Nú þó ad vor Frelsari hafi allmarga votta sinnar guddómligu hátignar, og hennar íbúdar í voru holdi, þá hefir hann samt enn þá framar viljad styrkja þessi sannindi um sinn guddómliga krapt, med táknum og stórmerkjum, hver enginn kunni ad gjøra nema Gud, sem alleina dásemdarverkin gjørir, Ps. 136; þetta ætti ecki ad minnstu leiti ad styrkja trú vora, brædur mínir! í eymda dal þessum; því hann er Gud, sem vort hold og

blód hefir uppá sig tekid. Gud er í holdi voru freistadur á allann hátt líka svo sem vér, þó án syndar, Heb. 5; Gud kann ad sampínast vorum eymdum; Gud hefir vora sjúkdóma borid, vorum örkumslum á sig hladid, Esa. 53; Gud er píndur í voru, og þó í sínu holdi, fyrir vorar, en ecki sínar syndir; Gud hefir med sínu eigin blódi Kristnina endurleyst, Act. 20; Gud hefir géfid oss sinn líkhama til nautnar, og med blódi sínu hefir hann dryckjad oss, Jóh. 6; Gud hefir í voru holdi lidid, og í því sama er hann inngenginn í sína dýrd, Lúc. 24, og hefir sett sig til Kraptarins hœgri handar, Heb. 1. Í þessari trú ætti oss ad styrkja, medal annara, þad heil. Evangelíum er vér strax heyrdum lesid, í hvörju vor blessadi Endurlausnari med tvøfoldu kraptaverki auglýsti sinn guddómligan mátt og veldi; en sokum þess, ad eg fyrir víst veit, ad þar er enginn af ydur, sem efar hérum, og eg hefi þennan formála talad, lángtum heldur til uppvakníngar í þacklætinu vid Guds Sonar óumrædiliga gjæsku, heldur enn til ad telja nockrum trú um þá hluti, sem allir játa sanna ad vera, og engin tvímæli leika á, í nockurs manns hjarta, þá viljum vér heldur, á þessari hálfri stundu, íhuga, hvørnin vér eigum þessar Guds dásemdir og velgjorninga oss í nyt ad færa; og skulum vér því alleinasta í þetta sinn, oss fyrir hendur taka hid fyrra kraptaverkid, um lækníng hins líkþráa, og þar af yfirvega: 1) **Hvad skadsamligur og vidurstyggiligur sjúkdómur ad sé hin andliga líkþrá, syndin.** 2) **Hvørnin vér eigum af henni heilir ad verda.** En þú gódi meistari Jesú! sem vor kránkdæmi hefir borid, tala þú eitt ord oss til líknar, hjá þínum himneska Födur, ad hann sendi oss sinn Anda, til þessa verks, og munum vér heilbrygdir verda; bænheyr þad, ó, Herra! fyrir þitt dýrmæta blód og forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Hér stendur í upphafi gudspjallsins, ad þegar Jesús var kominn af fjallinu, hafi hønum mætt líkþrár madur. Øllum er oss kunnugt, hvorsu skjædur ad er þessi sjúkdómur, þar hann smígur í gégnum ædar og sinar, hold og bein, eins og nockurskonar eitur, og er svo ad segja almennilig rotnan líkhamans. Hvar fyrir Aron sagdi fordum daga, Núm. 12, er hann bad fyrir systur þeirra Mósis og sína, Mariam, þá hún hafdi moglad sjálf og ginnt hann til ad mogla á móti Gudi og Mósi, og vard þar fyrir med líkþrá slegin: álít mig, minn Herra! sagdi hann, eg bid, legg ecki á ockur gjöld syndarinnar, med hvørri vid hofum dárligá breitt og syndgad; eg bid, ad eigi verdi þessi lík hræi því, hvørs hálfur líkhami er uppetinn, þá þad útgeingur af lífi sinnar módur. Svo bannvæn sem nú líkþráin er, þá er þó syndin hálfu verri; bædi sálu og líkhama hefir hennar spilling inntekid, enginn limur líkhamans, engin tilhneiging sálarinnar er sú, ad eigi strídi í gégn Gudi. Augun hlaupa eptir sinni fýsn og drambsomu liferni, 1 Jóh. 2; munnurinn býr yfir høggorma eitri, Róm. 3; hendurnar útrétta menn, til ad ræna og stela, til ad slá og deyda; fæturnar eru skjótar til ad hlaupa hinn breida veg, sem til glotunarinnar liggur, Matth. 7; eyrun daufheyrast vid Drottins ord, Ps. 58, en klæa eptir nýum lærdómum 2 Tím. 4, eptir róg og bakmælgi, eptir náúngans óhródri, og náliga ollu því, er menn vilja þar illt í bera; nasirnar hitna af fólsku, þegar vér sjáum þann, er vér þykjumst eiga nockrar heiptir ad gjalda, edur ef einhvør virdir þetta fánýta rik og ösku nockru minna, heldur enn hennar mikillæti hlýda þykir, þegar luckunnar svipvindi hefir hvirflad henni um stundarsakir í loptid upp til ad blinda þeirra augu, er oss samfara verda um eymdadal þennan, edur mæta oss í hønum, veit þó ei nær enn þad fellur aptur á jordina, hvadan þad kom, og verdur fótum trodid, þegar vedrinu slotar, sem þó litlu ádur numdi vid skýin, og fávísum

nönnum þótti, sem ad færi á vængjum vindanna, Ps. 104, næst Gudi, yfir himin og haudur; skynsemin er afloguð, svo þegar holdið rædur fyrir hana, þá er hún óvinátta í gégn Gudi, Róm. 8; viljinn er hálfu verri, því hann keppir í móti andanum, Gal. 5, og af hjartanu framkoma illar hugsanir, agg, reidi, þræta, mord, manndráp, hóranir, Matth. 15, og annad þvíumlíkt. Svo er þessi vesæla tjaldbúd ecki annad, enn eitt hospital daudsjúkra lima, sem af Andskotanum og syndinni eitradir eru. Þad játar Esajas, Kap. 1, þar hann segir: ad allt höfudid sé sjúkt, allt hjartad sé veikt, frá hvirfli og allt til ilja, sén ecki nema sár, kaun, benjar og þroti; adrar sóttir verda flestar med einhvorju móti læknadar, en líkþráin ecki, hún skilur eigi vid líkhamann fyrr enn líkhaminn skilar sálinni. Fúinn í gröfinni er eydilegging heilbrygdra líkhama; hann má kallast uppbygging þeirra, sem rotna lifandi, því séligri er ein moldarhrúga, enn líkþrá manneskja. Syndin er í eingu betri, nema midur sé; hún skilur eigi vid oss, æ svo lengi vér berum eptir oss þennan daudliga líkhama; því þótt vér séum fyrir Guds almættiskrapt í helgri vatnslaug endurfæddir, samt grær þó aldrei ad heilu um hid gamla mein Adams spillingar, og hid eitrada höggormsbit. Andinn er ad sönnu reidubúinn, en holdid er veikt, Matth. 26, og þau tvo berast banaspjót eptir, svo eins líf er annars daudi; þótt vér séum greftradir med Kristó fyrir skírnina til daudans, Róm. 6, þá lifir þó neisti syndarinnar í moldinni, sem optliga vekur hinn gamla Adam á fætur aptur. Það geingur eins um vorn eymdarhag í þessu lífi, eins og Jósúa skrifar um Israels sonu, Jós. 23, ad þeir forsómudu ad útreka hina kananisku eptir Guds bodi, ad Gud hafi látid þeim eptir nockra af þeim þjódum, er hann formælti, þeim til ásteytingar, það er þeim til mótlætis; svo er það og fyrir oss, sem geingnir erum yfir um Jórdan eptir Jesú, það er í gégnum heilaga vatnslaug, til ad byggja í því fyrirheitna landinu, sem er ríki Guds Sonar; þar verdur þó alltid nockud eptir oss til ásteytingar, helzt af því vér erum tómlátir ad stockva þeim óaldar flocki, sem Gud hatar, eins og Israel í Canaan, svo ad hérum hafa einnin heilagir kvartad, og medal annara St. Páll, Róm. 7, þar hann segir, ad hid vonda lodi vid sig, þá hann vilji gjöra hid góda. Nú er þann veg syndinni varid, br. m.! og það má um hana segja, sem Hannibal sagdi fordum um Rómverja og þeirra borg, ad bágt mundi úlfum þeim fyrir ad koma, nema skógurinn höggvinn væri, er þeir plögudu ad flýja í; svo verdur og eigi heldur syndin afmád, fyrr en þetta hennar hreisi er nidurbrotid; og er med svoddan móti þess kostur betri, sem daudur er, heldur enn hins, er sig kallar ad lifa, allt eins og hins líkþráa. Það sýnist mér St. Páll samþycki, þegar hann segir, ad daudinn sé sinn ábati, og ad hann girnist ad leysast hédan og vera med Kristó, hvad hann kallar miklu betra, Phil. 1. En í því má líkþráin kallast heilbrygdi hjá syndinni, ad hún skilur vid manninn í daudanum, en syndin fylgir öllum þeim eptir daudann, sem ecki verda med Jesú blódi afþvegnir í þessu lífi, svo þeirra reykur mun uppstíga um alla eylífd, Opinb. 14; þeirra eldur ecki slockna, og þeirra ormur ecki útaf deya, Esa. 66. Líkþráin er afskræmiligur sjúkleiki; hún eydir mannsins fegurd, svo adra heilbrygda menn stuggar þar vid, og þeir fordast þeirra nálægd, jafnvel þeir sem af kristiligri medaumkan hrærast miskunar yfir eymdum þeirra. Þar fyrir baud Gud, Levit. 13, ad svoddan manneskjur

skyldu hylja ásjónar sínar. Ecki er syndin betri, ef vor augu væru svo skygn, að vér sjá mættum hennar ómynd. Vér høfum viðbjóð á þeim líkþráu, af því vér erum ecki allir eins af Guði plágaðir; en vor andlig ilskukýli og graftarmein kyssum vær innbyrðis, og látum vel yfir þeim, nema þau hafist svo illa, að fádæmi séu slíkra vanheilinda; og ber það til þess, að allir vér erum með slíku marki brendir, sumir meira, sumir minna, því enginn er sá eð gott gjøri, og ecki einn, Ps. 14. Guð gjæfi vér mættum skynja, hvað illa að vorar skammir líta út í hans augliti, þar hann fyrir þeirra skuld vill snúa við oss bakinu, og ecki andlitinu. Hvað segir Guð hjá Esajam, Kap. 1, um mannanna Guðsþjónustu? Látið af að offra hégómligum gáfum, reykelsin eru andstygð fyrir mér; og skømmu síðar: yðar túnglkomuhátíðir, og hin vissu helgihøldin hatar mín sála, þær eru mér mæðusamar, og eg em þreyttur að bera. Sé nú þannin vort guðrækuisverk í hans augum, sumra hvorra, hvílíkar munu þá vera hinar verstu syndir og glæpir, sem að hrópa í himininn? Vér vorum að sonnu skaptir, eptir dýrðligri Guðs mynd, en illyrmi klækja og lasta hefir uppetið vorn andligan fríðleik, og holdsúi syndarinnar hefir spillt vorn atgjørfi; mætti oss því til hugar koma, að skýla líkþrá ásjónu vorrar, sem í Guðs augliti er ósýn orðin, þar ásjána hins fegursta á meðal mannanna sona, Ps. 45, Jesú Kristi, sem er ímynd Guðs dýrðarfullrar persónu, Hebr. 1, hún var byrgð, meðan hann var sleginn fyrir vora skuld, Marc. 14, hvorja Andskotinn slegið hefir með andligum kaunum. O! hvað náðugur ertú, líknsami Guð! að þú svo vægðir syndugum mønnum, að þeir sem þinn kross á herðum bera, voru aðgreindir frá þeim, sem hið sama hofðu forþénað; en þína heilogu Eingla lætur þú ecki víkja frá oss, heldur þjóna oss og á hondum bera, jafnvel þegar vér sem verst útlitum í þinu dýrðarfulla augliti; þinn eingétinn Son hefur þú útrekið frá augliti þínu vor vegna, hann er maðkur og ecki maður orðinn, Ps. 22; hans álit var andstyggiligra enn annara manna, Esa. 53, þetta var þinn trúi þjón, sem var hlýðugur allt til dauðans, já, allt til krossins dauða, Phil. 2; en til vor útbreiðir þú báðar hendur allan dagin, Esa. 65, sem óhlýðugir erum og gjorir oss í honum þín útvalin børn, Einglunum samlík, Matth. 22, já, samlíka hans dýrðarligum líkhama, Phil. 3. Líkþráir menn hafa illa lyktandi anda, er og þess oll von, þvíað allur náttúrligur vessi líkhamans er spilltur; þvílík er syndin, og þó ollu verri, jafnvel þótt að vér finnum þar ecki til, hvorjir samdauna erum orðnir hennar ýldu. Páluns talar svo um hana í Davíðs orða stað, Róm. 3, að þeirra barki sé ein víð, opin grof; en um grafir framliðinna talar svo Herrann, Matth. 23, að þær séu hið innra fullar með dauðra manna bein og alskyns óþéckt; svo er og þeim manni háttað, er grafið hefir sálu sína í syndugum kroppi, sjálfa dauða í syndunum, og varpað ofan á hana fúlum leir girnda og lasta; hún aflar viðurstyggiligrar andfýlu í Guðs augliti, þeim er láta hana drottna í sínum dauðligum líkhama, Róm. 6, og leyfa henni að eldast þar inni; hennar straff brennur allt til neðsta helvítis, Devt. 32, en hennar remma uppstigur fyrir Guðs hásæti. Er þetta sá faðmur, sem vér eigum Brúðgumanum að bjóða, þá hann frambrunar af fílabeins hollinni? Ps. 19; er það sá koss, sem vér eigum að fagna með þeim vorunum, á hvorjar náðin er úthellt? Ps. 45; er þetta sú fegurð, sem hann á að gángast fyrir, í hvors augliti að ecki himnanna himu-

ar eru hreinir? Jób. 15; og hvad á þessi andardráttur skyldt vid harmþrúnginn og sundurknosodann anda, er Konúngur dýrdarinnar vill ecki fyrirlíta? Ps. 51. Vér búum oss í skart, hvor fyrir ödrum, og leggjum kapp á þad, sumir fyrir hæverskn skuld, en sumir til lauslætis; en fáir hirda um þad, hvort þeir hreinir séu í Guds augum. Vei! vei ydur Skriftlærdum og Pharíseis! segir Lausnarinn, Matth. 23, þér ed hreinsid þad ytra af kérunum, en hid innra er fullt af ráni og óhæfu; þú blindi Pharíseus! hreinsa fyrst hid innra af bikarnum og diskinum, svo þeirra ytri partar hreinir verdi. Þessa ættu Guds börn ad gjæta, og svo dagliga kám syndanna af hjarta sínu med heitri ydran og Jesú blódi, þá væri þess meiri von, ad vér yrdum ecki svo ándrannnir fyrir Gudi. Og þó margt megi nú fleira hér um tala, þá viljum vér láta þetta svo sagt vera um skadsemi syndarinnar, en hugleida framvegis, hvornin vér eigum oss ráda ad leita, svo hún ecki kvelji oss í eylífri helsótt; hvar frá Gud vardveiti öll sín börn, í Jesú nafni, amen!

Nú fyrst ad þessi andliga líkþrá, syndin, er svo skadligur, svo hrædiligur, svo vidurstyggiligur, og svo banvænn sjúkdómur, sem nú hefi eg sagt, og þér munud allir med mér sanna; og þad sem yfirtekur, ad hún er svo lángvinn, ad hún mun aldreigi yfirgéfa oss, fyrr enn vér hana yfirgéfum, þá er einsætt ad leita þess medals, sem alleina vid henni á, ádur enn vér erum svo yfirkomnir, ad ecki er von til apturbata. Hvad viljum vér þá hértil gjora? hvad gjordi þessi líkþrái madur? Þegar vor blessadi Endurlausnari kom ofan af fjallinu, mætti hann honum og bad: Herra! ef þú vilt, þá gétur þú mig hreinsad; hans bæn var réttskickud, af því hann bad um líkhamans heilbrygdi, þá beiddi hann med forordi. Vér þurfum ecki þannin ad bidja móti syndinni, því vér eigum fyrir sálum ad sjá, hvorjar hann hefir med sinu dýrmæta blódi endurleyst, Act. 20. Hvar fyrir skyldum vér med forordi bidja, þar vér vitum hann vill vér hreinir verdum, og hann hefir svarid vid sitt líf, ad hann ecki vilji syndugs manns dauda, heldur ad hann snúi sér og lifi? Ezech. 33, og þar fyrir er hann í þennan heim kominn, ad allir þeir, sem á hann trúa, fyrirfarist ecki, heldur hafi eylíft líf, Jóh. 3. Þessi aumi madur játadi sinn veikleika fyrir Drottni; gjör slíkt hid sama, barn Guds! drag ecki dulur á þín afbrot fyrir Gudi, og fegra ecki þína illsku, í hans augliti; þeink heldur þad sama sem Davíd, þegar hann sagdi, Ps. 32: eg játadi Drottni mína misgjord, og þá fyrirgafstú mér þad. Kristur hefir algjorla vitad, ad þessi madur var líkþrár, ádur enn hann kalladi til hans, þótt hann ecki hefdi verid audkénndur af sínum búníngi, þá mun hans guddómsspeki ecki sídur hafa þeckt hans meinlæti, heldur enn hennar, sem géck bak til vid hann, Lúc. 8, og valla þordi ad snerta fald hans klæda. Lát þér af þessu til hugar koma, ad honum muni ecki ókunnug þín andlig líkþrá; en á medan þú þegir, þá er engin von ad hann útrétti hondina. Holdfúinn og daudinn í sárunum er ad sönnu ljótur ásýndum; en ecki mun þad líta betur út í læknarans augum, þótt hann sé strokinn yfir med purpura farfanum. Hugsa til þess, hvad lítid þad gagnadi vorum fyrstu foreldrum, ad skýla sér med fíkjublodunum, Gén. 3, þá náttúran baud þeim, ad þau nakin væru; minna mun þér þad gagna, ad draga ský hyrduleysisins fyrir skomm þína, því þótt ad bædi Djöfullinn og þitt eigid hold géti svæft þig um stund, þá munu þid ecki stinga Ísraelis Vaktara svefnþorn, þviad ecki syfjar hann, Ps. 121, og hans auga sér hvad í myrkrun-

um er hulid, Sýr. 23. Adam vard feginn ad þiggja skinnkyrtilinn af Gudi, Gén. 3, til ad hylja sína blygdun med, og ad verja syndugann líkama sinn fyrir kulda og tímanligu frosti. Þú munt og verda ad kaupa einn nýan klædnad, af hinum ødrum Adam, 1 Cor. 15, svo ad blygdan þíns klædleysis ecki opinberist, Opinb. 3, og ad þú ecki brennir í eylífum eldi. Dyl því ecki þín afbrot fyrir Gudi, kristinn madur! þá mun hann þau hylja, og lypt skýlunni af þínum syndum, svo mun hann draga hana frá sínu augliti, því enganu þann, sem til hans kémur, vill hann frá sér reka, Jóh. 6. Þegar vér viljum ecki sjá edur þeckja vor lýti, þá sér Gud þau hvad best, því vorar heimugligar syndir setur hann fyrir sinn augliti, Ps. 90, en þegar vér sjáum, þá sér hann þær ecki, því hann hefir heitid, ad kasta þeim í hafsins djúp, Mich. 7, og minnast þeirra ecki ad eylífu. Verum því ecki svo einfaldir sem fiskurinn, hvor ad vænter sér einskis voda, þegar hann hefir høfudid falid, því þótt vér stingum vor augu út, nær oss ofbjóda vorir klækir, þótt vér vildum segja fjøllunum hyljid oss, og hálsunum hrinjid yfir oss, Opinb. 6, þá skortir Gud ecki beinskeyti til ad ramma vorn syndugan kropp, þegar hann hefir spannad sinn boga, Ps. 7, því allir hlutir eru berir og naktir fyrir hans augum, Hebr. 4. Þegar hinn líkþrái beiddi, þá dvaldist þad eigi leingi fyrir, ad Jesús bænheyrdi hann, rétti út høndina og sagdi: eg vil, vertú hreinn. Þad var góds þocka merki hjá Persakonúngi, ad rétta ad einhvorjum sinn veldissprota; hvad lesa má um Esther Drottníngu, þegar hún géck fyrir konúnginn Assverum, Esth. 5. Hvor er þín veldisspíra, þú Konúngur dýrdarinnar? þad er þín almættis hønd, sem allt verkar, í hvorja Fadirinn hefir allt vald géfid, bædi á himni og jørdu, Matth. 28; af hvorri enginn kann ad gripa saudi þína, Jóh. 10; hún er eigi stutt ordin, ad hún kunni ecki ad hjálpa, Esa. 59; hún er eigi apturlokud, þad hún vilji eigi miskuna; hún er eigi aflvana, svo hún megni eigi ad frelsa; þad er Guds sterka hønd, og útréttur armleggur, Devt. 4; þad er hønd Guds, í hvorri ad eru filsni jardar, og styrkleiki fjallanna, Ps. 95; í hvorri allir heilagir eru, Devt. 33; já, í hvorri ad er øll lifanda sál, og allra manna andi, Job. 12. Þegar syndarinn stíngur hendinni í sinn eiginn barm, og dregur hana út aptur hvíta af líkþrá, eins og Móses, Exód. 4, mun hann þá þora ad drepa hendi sinni á odd hins Almáttuga veldissprota, eins og Esther? Fjærri sé því, ad nockur beri minna traust til ad mæla vid Fødur miskunsemdanna, enn hún hafdi á konúngi hinum mikilláta; hann hafdi hana ad herfángi tekid, Esth. 2; en Jesús hefir oss af herleidíngunni útþrifid. Hann kvadst fús ad skipta med henni konúngsríkinu, Esth. 5; þad kunni hann ecki mørgum ad bjóda, nema hann gjæfi upp sjálfur tignarnafnid. En Jesús hefir øllum segja látid, sem hann elska: komid blessadir, børn míns Fødurs, og eignist þad ríki, sem ydur er fyrirbúid frá upphafi veraldar, Matth. 25; og er þó sjálfur konúngur ad eylífu, og hans ríkisstóll varir um aldur og æfi, Ps. 2; hann hefir ad fyrra bragdi rétt oss sína hønd, þá hann trúlofadi oss sér í nád og miskunsemi, Ps. 2; réttum honum aptur vorar trúarhendur, og trúlofumst honum í elsku og undirgéfni. Hann réttir ad oss sinn og vorn trygdapant, sem er heil. Andi, pantur arfleifdar vorrar, Eph. 1, hvorn hann hefir sendt oss af sínum Fødur; drepum ecki hendinni vid þvílíkri sæmd, og mótstøndum ecki heiløgum Anda, svo eigi verdi Gudsríki frá oss tekid, og ødrum géfid, Matth. 21. Eg vil, vertu hreinn, sagdi Jesús; en

hvað segir Guð við oss? Esa. 1: Þvoið yður, hreinsið yður, takið yðar illa breitni frá augliti mínu; komum síðan og eigumst lög við; þótt yðar syndir séu rauðar sem blóð, skulu þær verða hvítar sem snjór, og þótt þær séu rauðar sem purpuri, skulu þær ull hvítar verða. Hvör sem sjálfur vel vill, hann þarf ekki að efast um Guðs vilja. Guð gaf sinn Son í dauðann til þess vér kynnum að hreinsast; því skyldi hann þá ekki vilja oss hreina, þar hann er allareiðu útgéfinn? Það veldur einasta vorum saurindum, að vér viljum ekki hreinir vera, þykir heldur vænt um, að velta oss í endemi syndanna, og gleymum því á meðan, að í hina himnesku Jerúsalem má ekkért saurugt innkoma, Opinb. 21. Hér stendur í Evangelíó, að Jesús gékk ofan af fjallinu. Hvað mundi vor Herra þar að hafast? Hann talaði fyrir fólkinu þá ágjætu prédikun, sem skrifuð er hjá Matth. Kap. 5, 6, 7, í hvörri, meðal annara, að standa þessi blessuðu og huggunarfullu orð: biðjið og mun yður géfast, leitið og munuð þér finna, knýið á, og mun fyrir yður upplokið verða; því hvör sem að biður, hann mun meðtaka, og hvör sem leitar, mun finna. Er þar nockur maður af yður, ef sonurinn biður hann um brauð, að hann géfi honum stein; ellegar ef hann biður um fisk, að hann rétti að honum höggorm? Þar fyrir, ef þér sem vondir eruð, kunnið að géfa góðar gáfur börnum yður; hvar fyrir mun ekki minn himneski Faðir géfa þeim gott, sem hann þar um biðja? Nú fyrst að Sannleiksins Munnur hefir þannin talað, því skyldi eg efast um, að hann vilji mig líkþráan hreinsa, fallinn reisa, villtan leiðrétta, og harmþrúnginn og sundurknosaðann endurnæra? En eptir því eg sé að Jesús, þegar hann gékk ofan af fjallinu, þá staðfesti hann allt það hann sagt hafði, með þessum tveimur dýrmætu kraptaverkum, svo veit eg að skyldan býður mér, sem er hinn vesælasti ormur, er skriður á hans fótskör, að sanna mína viðurkénningu, með alvarligri viðleitni þeirra verka og athafna, er hann hefir skipað að dýrka sig með; sérdeilis þar eg heyri hann segir í þessari sömu prédikun, að þeir muni ekki allir, sem til sín segi: Herra, Herra, inngánga í Guðsríki, Matth. 7, heldur þeir sem gjöra vilja síns Föðurs, þess sem á himnum er. Því svo sem einn góður læknir nægist ekki þar með, að gjöra hinn sjúka heilbrygðan, heldur tekur honum vara fyrir þeim hlutum, sem hans heilsu kunna framvegis að skaða, sérdeilis þeim, af hvörjum hann veit, að hann hefir haft sín vanheilindi, svo að ekki falli hann aptur í sömu sótt; svo gjæskuríkur þykist eg vita að minn heilsugjafari er, að hann alvarliga vill, að eg forðist alla þá ólifjan, sem hann veit að mína sálu krenkt hefir, svo að ekki verði mitt hið síðara argara hinu fyrra, 2 Pét. 2; það kénnir mér hans líknarfulla tilhlutan, þá hann frelsaði hórkonuna frá áfellisdóminum, og sagði: kona! hefir nockur fordæmt þig? en hún kvað nei við; og hann álýktaði með þessum orðum: svo fordæmi eg þig eigi heldur; gack héðan og syndga ekki framar, Jóh. 8. Drottinn segir til þessa líkþráa manns: far og sýn þig kénnimönnunum, offra þína gáfu, þá er Móses hefir boðið, til vitnisburðar yfir þeim. Í Levit. bókar 14 Kap. stendur, að þeir sem hreinsaðir voru af líkþrá, skyldu offra tveimur fuglum, hvörra annar átti að slátrast, en hinn dífast í blóð þess slátraða, og síðan laus géfast og burtu fljúga. Þetta minnir mig á, að þeinkja þar um, að Guðs eingétinn Sonur er minna vegna, fyrir utan alla verðskuldan, slátraður, og á krossins altari, fórnfærður, Guði til eins sætleiks

ilms, Eph. 5, en mér er dift í hans blód, og þar fyrir em eg laus géfinn, sem hann lif-látid hefi, og í burtu-floginn; samt veit eg þó mína skyldu, ad eg ad nockru leiti skal skírast þeirri skírn, sem hann skírst hefir, Matth. 20; þad er, ad minn gamli madur á med hønum ad krossfestast, Róm. 6, ádur enn sála mín fær uppflogid til himna, og inngeingid í hans dýrd, á land lifandi manna, Ps. 116. Hvört ad koma, og þar eylífliga med honum ad fagna, bædi mér og øllum Guds børnum, veiti og géfi miskunsamur og gódur Gud, fyrir forþénustu síns eingétins Sonar, og náð Heilags Anda, amen!

Fjórda Sunnudag eptir Þrettánda.

Gudspjallid, Matth. 8 Kap.

Og er Jesús sté á skip, fylgdu hans lærisveinar hønum eptir; Og sjá þú, mikill ókyrrleiki gjørdist í sjónum, svo ad skipid lá undir áføllum, en hann svaf. Og hans lærisveinar geingu til hans, vøktu hann upp, og søgdu: Herra! hjálpa þú oss, vér forgaungum. En Jesús sagdi til þeirra: hvad hrædist þér lítiltrúadir? þá reis hann upp, hastadi á vindinn og sjóinn, og þar vard logn mikid. En mennirnir undrudust, og søgdu: hvílíkur er þessi? þvíad vindur og sjór hlýda hønum.

Exordium.

Hinn ógudligi heimur þessi, hvørs høfdíngi ad Satan nefnist, Jóh. 14, hann sýnist mjøg svo vel kunna ad samlíkjast vid hafid; sjórinn er ein óstødug høfudsképna; þegar hann er sem blídastur, veit ecki fyrri til á stundum, enn hann umhverfist nærri í augnabliki og rís fjøllunum hærra. Svo er og eckért í heiminum stadfast; þegar hann fladrar uppá nockurn, eins og þjófgéfinn hundur, þá er Guds børnum af hønum skadinn vís, og jafnvel hans eigin børnum optliga. Þótt ad Satan og hans vinir hati Gud mest, og þá, sem eitt eru med honum, þá er hann þó í sjálfum sér sundurþyckur. Ecki elskast hans þjónustumenn lengi innbyrdis, þegar þar er ad keppa um þad, sem þeir hafa gjørt sér ad Gudum. Svo sem Kristí þénarar eru vidkvæmir nær þeirra høfud er meidt, svo er og Djøf-ullinn í sinni kynslód. Þegar Laban vantadi sín skúrgod, þá rann hann jafnskjótt eptir Jakob, Gén. 31, þótt hann værí hans mágur, og svo er heimur þessi innbyrdis; þegar hann má sjá á bak ein-hvørs þess, sem drambsemin og fýsn augnanna hafa fest sinn trúnad á, þá rífur hann vinskapinn, jafn-vel vid þá sem hann lést hafa hvad kjærasta. Jóab er ecki lengi vinur Amasæ, 2 Sam. 20, þegar hann óttast hann muni nockru tapa af virdíngu sinni; eigi heldur rækir Absalon bródernid vid Ammon, 2 Sam. 23, þegar heiptræknin blæs hann upp. Midt á medal þessarar hreckvísu kynslódar verdur hinn litli hópur Kristí ad búa, og mæta adskiljanligum áfásum og hneixlunum; svo ad í villu mættu leidast, ef ské kynni, jafnvel útvaldir, Matth. 24. Svo sem Nói og hans hyski var í hinni van-trúudu verøld, Gén. 6; svo sem Loth var í Sódóma, Gén 19; Abraham í Gérar, Gén. 20; Israel í Egyptalandi og Chaldæa, Exód. 1; svo eru Guds vinir í øold þessari. Hvad er hér til ráds, bræd-ur mínir! svo vel fari og menn séu vissir um, ad eigi lídi skipbrot á sálu sinni? Eitt veit eg sem aldrei skal bregdast; þad kénnir Drottinn oss hjá, Matth. 7, þegar hann ádur hafdi tekid sínum læri-sveinum vara fyrir falsspámønnum, segjandi: hvør sem heyrir þessi mín ord, og gjørir eptir þeim,

honum vil eg líkja vid einn forsjálann mann, þann er bygdi hús sitt á bjargi, en þar gjørdist regn og vatnsflódin komu, og vindarnir blésu og féllu yfir þad hús; en þad datt ecki, því þad var á bjargi bygt. Þetta bjarg er Drottinn Jesús; þad er sá hyrníngarsteinninn í Zíon, Esa. 28, sem Gud hefir bygt sína kristni á; hvør sem yfir hann bygdur er, hann mun aldrei kollsteypast, heldur stødugur blífa. Lærisveinar Drottins tóku til ad veikjast í trúnni, þegar hann svaf, en vedrid tók ad hefja sjóinn, svo þeim lá vid ad forgánga; þá tóku þeir þad til ráds, ad þeir vøktu hann, og gáfu honum til vitundar neyd sína. Kristni Guds er lík einu skipi, sem veltist í ólgusjó veraldar þessarar, hún hefir Christum jafnan innanbords. Tøkum því sama ráð og lærisveinarnir hér tóku, þegar sjórinn, þad eru árásir, fjandskapur, illkvittni, hneixlanir, lastmæli og allskonar óhlutvendni þessarar vondu veraldar tekur til ad gánga á þetta Drottins skip, hvørs allir þeir hafa sér ad vænta, sem hjá honum hafa far tekid; svo þeir meiga finna til þess, er Páll um sig talar, ad þar sé barátta hid ytra, enn stríd hid innra, 2 Cor. 7. Vil eg því af þessu heil. **Evangelíó og dæmi lærisveinanna, tala alleina um þá hluti, sem eiga ad gjøra oss fulltrúa um hans adstod í øllum vorum naudsynjum.** Hjálpa oss hér til, nádugi Gud og Fadir! med krapti þíns Anda fyrir Sonarins forþénustu, amen!

Útleggíngin.

Þess má allvída gjæta í æfisøgu Drottins vors, ad þegar hann hafdi einhvørja merkiliga prédikun flutt, þá stadfesti hann kénninguna med einhvørju kraptaverki; svo gjørdi hann þegar hann gékk ofan af fjallinu, hvar hann hafdi talad eyrindi ríkisins fyrir fólkinu, Matth. 5, og hann læknadi hinn líkþráa; svo gjørdi hann og hér, þar hann allan daginn hafdi kénnt fólkinu, med þeim føgru eptirlíkíngum, er skrifadar standa Matth. 13, um illgresid, um mustardskornid, um súrdegid, um perluna og um féssjódinn, og adrar fleiri; en strax á eptir fylgdi þetta dýrdliga kraptaverk, er Gudspjallid umgétur, Marc. 4. Nú var þad ecki alleina gjørt fyrir lærisveinana, br. m.! heldur hefir og Guds Andi þvílíkt stórmerki uppteikna látid oss til lærdóms, ad vér, sem høfum tekid vid trúnni á Drottinn Jesúm, og erum í hans nafni skírdir, vér skulum læra ad treysta honum í øllum vorum naudsynjum. Þessi var nú adferd Drottins, bædi á hans hérvistardøgum, svo og strax eptir hans himnafør, lengi fram eptir æfi kristninnar; því skrifar Markus, Kap. 16, um Postulana, ad þeir hafi geingid út, prédikandi allstadar ad Drottni samverkanda og ordid styrkjanda med eptirfylgjandi teiknum; en því var misjafnt tekid af heiminum, svo sem augljóst er af gjørníngabók Postulanna. Þetta dýrdliga kraptaverk skédi í návist hans elskuligra lærisveina. Mattheus skrifar, Kap. 13, ad margt fólk hafi safnast ad honum, svo hann blessadur vard ad stiga á skip, fyrir mannþraunginni, en fólkid sat í fjørunni og heyrdi á. Flestir munu þeir hafa verid í þessum mikla hóp, sem meir hefir fýst ad heyra málsnilli hans, heldur enn ad skilja edur geyma krapt ordanna; þad ræd eg af því, ad enginn spurdi hann eptir meiningu eptirlíkínganna, nema hans lærisveinar, hvad honum án efa mislíkad hefir, sem von var, því sagdi hann vid þá: ydur er unnt ad vita leyndardóm himnaríkis, en þeim er þad ecki géfid, Matth. 13. Svo er kyrkjugánga vor ástundum; allir flyckjast til ad heyra eins manns prédikun, sem talar snjallt, en rótfesta þó ecki meir í hjartanu þann heimugliga krapt sem býr í ordinu, heldur enn þótt einn óviti taladi, svo þeir færi ávøxt þar af, og gjørist sannir Kristi lærisveinar. Drottinn gjørdi þetta mikla kraptaverk fyrir svo fáum, af því þar voru svo fáir, sem gáfu mikinn gaum ad prédikuninni,

hann talaði fyrir múga manns af skipinu, svo allir heyra máttu og skilja Guðs veg, hefði þeim verið um það hugað, og það skéði nærri landi; en kraptaverkið gjørði hann og í skipinu, miðt á sjónum, þar fáir voru hjá honum innanborðs, og eigi nema þeir sem løgðu uppá hjartað, það hann talað hafði. Þar fyrir, barn Guðs! viljir þú vera fullviss um aðstoð Guðs í sjóroti veraldar þessarar, þá sjá til fyrst, að þú sért Kristí sannur lærisveinn; heyr hans orð, og lát þér vænt um það þykja, ekki einasta um stundarsakir, heldur geym það í hjartanu; stunda eptir að fá þess réttan skilning, laga þinn lifnað þar eptir, fær þar af ávøxt í þolinmæði, Lúc. 8, svo þegar andviðri hørmunganna mætir þér, að þú sért þá viss um, að þú hafir Guðs Son innan skips borða, þá máttu vera þess fulløruggur, að Drottinn er øllum þeim nálægur, sem hann ákalla, Ps. 145. Það er hið helsta á einu skipi, að því sé vel stýrt, sérdeilis í ólgusjónum. Líkhamir vorir eru skip sálarinnar, hvørju hún stjórna á, svo hún nái høfninni umsíðir, á landi lifandi manna, Ps. 116, á hinu fyrirheitna landinu; géf hønum ekki ofmikinn taum, þrælka hann eins og St. Páll; ræk holdið að sønnu, en þó ekki svo, að þú leyfir því sínar girndir að rækja, Róm. 13. Lát ekki sálu þinni verða það, sem Palinúró varð, þegar hann sofnaði við stýrið, þá datt hann útbyrðis; eins kann sálu þinni að verða, utan þú vakir og biðjir, svo þú fallir ekki í freistni, Matth. 26; og ef hún kann að sofna, sem optliga skéður, þá sjá til, að þú hafir Jesúm í skutnum, að hann veki þig, nær hann sér þú ætlar að forgánga. Sála þín sefur opt, þó líkhamans augu vaki; Drottinn sofnaði eptir náttúrligum hætti, því hann var að allri hegðan fundinn svo sem maður, Phil. 2, svo hann kynni að sampínast þínum eymdum, Hebr. 5; samt vakti hans Guðdómur, því hann er Israels vaktari, hvør eð ekki sefur og ekki syfjar hann, Ps. 121. Og þar hann nú í voru holdi situr til Kraptarins hægri handar, Marc. 16, þá hefir hann vakandi auga yfir sinni kristni, hvørja hann endurkeypt hefir, með sínu eigin blóði, Act. 20, já, á øllum hennar limum, sem hann þekkir fyrir sína lærisveina; bið því með skáldinu: vak þú minn Jesú, vak í mér, vaka lát þú mig eins í þér, sálin vaki þá sofnar líf, sé hún ætíð í þinni hlíf! Þegar þú svo gjørir, og það af hjarta, og stundar eptir að halda þér vakandi í hans þjónustu, og lætur ekki Satan dilla þér á kodda syndanna, þá máttu vera fulltrúa þar um, að svefnlæti veraldarinnar skulu aldrei æra þig, þótt hún veltist um, og berji hæl og hnakka. Djøfullinn, sem er hennar høfðingi, skal aldrei reisa svo mikla ólgu í henni, að þér sé hætt við að forgánga; það kénna mér hans fyrirheit, er sagt hefir: óttist ekki, eg hefi heiminn sigrað, Jóh. 16; það segja mér hans orð, er sagði: høfðingi þessa heims er dæmdur, og með mig hefir hann ekkért, Jóh. 14. Hafi hann ekkért með hann, svo hefir hann ekki heldur með þá, sem í hønum eru, og hann í þeim, þeir sem eru limir hans líkhama, og hvað meira er, að þeir eru orðnir einn andi með hønum; því segir Jóhannes, 1 Jóh. 5: hvað sem af Guði er fædt, það yfirvinnur heiminn. Hvað vill sá óttast sem hefir svoddan einn Føður? Unglíngum setja menn fjárhaldsmenn, og þykist sá góðu bættur, sem øðlast þann einhvørn, sem er fullveðja og líkligur til að gjøra hønum rétt, og forsvara hann fyrir rángsleitni óráðvandra manna, jafnvel þó það gángi misjafnt til meðal vor mannanna, samt láta allir ærligir menn sér

vera um það hugað; en hvörnin sem því er varið, þá eru allir þeir eð Guð óttast hans ómagar, og er þeim miklu betur ráðstafað, heldur enn hinum voldugustu heimsins gjæðingum og vildarmönnum. Segið mér, hvað skal eins manns fulltrúi hafa til að bera, nema máttinn og viljann? um hvörugt kunnum vér að efast hjá Guði. Máttinn sjáum vér í þessa dags Evangélió, þótt ecki væri annað til, sem þó fleira og stærra er, enn að allar Engla og manna túngur fái það um allar aldir upptalið. Hann hastaði á vindinn og sjóinn, og þá varð strax logn mikið, svo þeir sögdu: hvilikur er þessi, að vindur og sjór hlýða honum? Enginn hlutur er Guði ómögnligri enn annar, Lúc. 1; það kostar hann ecki meira, að steypa allri veröldinni um koll, enn að drepa einn titling; hann hefir aldrei haft mikið fyrir neinu í allri sinni ríkisstjórnan, nema því, að leysa syndarann úr helvíti, og þó gjörði vorum Frelsara elskan til síns óvinar þetta og svo sætt, að hann lángaði til að drecka þann kaleik, er hans Faðir skeinkti honum, Lúc. 22, og aktaði ecki forsmánina, segir Póstulinn. Guð gjæfi að elskan til hans kynni að gjöra oss hans byrði svo létta. Og þar eð öll Guðs sképna er svo eckért í hans hendi, þá má eg fulltreysta, að hann sem eigi þurfti að tala nema eitt orð, til hins brúsanda hafs, honum muni eigi vera um megn, að varðveita mig hinn vesælasta orm, sem liggur á hans fótskör, í ólgu heims þessa. Hann talar til sjáfarhafsins: híngað skaltu komast og ecki lengra, hér skulu þínar stoltu bylgjur leggja sig, Jób. 38; því mun honum veita hægt, að drepa oflann í hinum drambláta, svo þar verði logn mikið, eður og að slá honum högg við eyra, Ps. 3, svo hans staður finnist ecki meir, ef honum svo líkar. Svo mikils máttar er nú þessi stóri Konúngur himins og jarðar; hvör vill þrífa mig af hans hendi, Jóh. 15. Kann nockuð oxin að gjöra, nema henni sé beitt, eða sögin að útrétta, nema henni sé stýrt, eins mikið kunna menńirnir mér að gjöra, nema Guð leyfi þeim; því vil eg segja með Davíð nær heimurinn hatar mig: Drottinn er mitt ljós og mín heill, fyrir hvörjum skal eg óttast? Drottinn er verndari míns lífs, hvörn skal eg hræðast? Ps. 27; en það hann leyfir, skal mér kjærkomið vera; hann agar mig, því hann elskar mig, Hebr. 12; hann typtar mig, því hann vill leiðrétta mig; hann særir mig, því hann vill græða mig, Os. 6; og er það dáraskapur fyrir mig, sem læzt ávita vin minn, ef honum yfirsést; sem striki barn mitt, nær það gjörir það, sem eigi byrjar; sem læt skéra og brenna eitt fúið sár á mínum ástmanni, svo hann heill verði, að eg skuli ecki taka hinn sama af hendi Drottins. Þar fyrir skal eg eigi heldur efast um viljann, það læri eg og af þessu Guðspjalli. Lærisveinarnir voktu Drottinn, og það með umkvörtan nockurri, og mistrausti á hans almætti; því Markus skrifar Kap. 4, er hann segir frá þessu mikla kraptaverki, að þeir hafi sagt: meistari! þú hirðir ecki um það, að vér forgaungum. Hvað var þetta að segja við hann, hvörs almætti þeir vel máttu þeckja? hvör eð svo mörg kraptaverk hafði gjört þeim ásjáandi; samt varð hann fljótari til að hjálpa þeim, og að hasta á vindinn og sjóinn, heldur enn til að átelja þá, fyrir þessa efasemi og trúarleysu. Þetta hendir oss optliga, nær vér bíðum eptir Drottni á þurrlendinu, segir Davíð, Ps. 63; vér meinum hann sofi þótt vér vitum að hann sofi ecki; vér köllum að hans hönd sé stutt orðin, þó oss sé alkunnugt af Guðs orði, að hún ecki einasta kallast hin sterka hönd Drottins, og útréttur armleggur með miklum undrum, Deut. 4, heldur og

hin milda hönd Drottins, sem géfur að vér samansöfnum, og þá hann upplýkur henni, seðjumst vér af gjæðum, Ps. 146. Og þótt vér séum nú svo tvílráðir og efasamir, eigi að síður er hann oss hvað nærstur, þegar vér ætlum hann fjarlægan vera. Þegar Jóseph lét sem hann ætlaði að taka Benjamín í varðhald, þá gat hann valla tárum haldið; þegar hann óttaði bræðrum sínum með sinni reiði, þá féck hann þó ecki leynt sér fyrir þeim, Gén. 45. Ætlum ecki að Faðir miskunsemdanna muni síður náðugur vera, eður kénna í brjósti um sín börn, þótt hann typti þau þeim til góða, því hann straffar, en ecki af hjarta, Harmagr. 3, hann burtrekur, en ecki eylífliga. Óhætt er því, aldrei steypir Drottinn nockrum þeim, sem hinn allra minnsta trúarneista geymir í hjarta sínu, svo djúpt niður í afgrunn hörmúnganna, að þeir aldeilis örvænti sér náðar hans, jafnvel þótt þeir séu ástundum lángt leiddir, því littlogandi hörkveik mun hann ecki útslöckva, Esa. 42. Guð straffaði syndir vorar um skamt með óáran nockurri, þar eptir vitjaði hann vor með lándplágu, hvor eð tók frá oss vora kjærustu ástvini, og hið besta fólk; mundi oss þá ecki þykja horfa til vandræða? Hvílík auðn var þá í landinu, svo að þeir sem hölldliga voru sinnaðir, tóku til að efast um, að vér mundum hér leingi bygðum halda. En hvorsu hefir hin milda hönd Drottins síðan kórónað árið? hvorsu hafa hans fótspor af feiti dropið? Ps. 65. Með hvílíkri árgjæsku hefir hann blessað oss, svo að vér ecki einasta höfum eingann skort liðið, heldur flestir búið við betri kost enn nockurn tíma áður? er ecki þetta sýniligt almættis og gjæsku merki Drottins? Hvort skyldum vér leita í hörmúnginni, nema til hans, sem svo vís, svo máttugur og gjæskuríkur er? Eg vil taka mér orsök af þessu dýrðliga kraptaverk-, til að tala nockuð við yður, sem um sjóinn farið, og leitið næríngar yðar í hafsins djúpi. Hvorsu opt hefir hinn góði Guð varðveitt yður í lífsháskanum? hvað tídt hafi þér mátt segja með Davíð, Ps. 18: hann sendi út af hæðinni og sókti mig og dró mig upp úr miklum vötnum. Drottinn hefir optliga gjört furðuverk á yður, þegar dauðans bönd hafa umkríngt yður, Ps. 18, og þér meintuð þér ætluðuð að forgánga, þá hefir hann þó rickt yður upp úr dauðans porti, Ps. 9, og frelsað yðar sálir úr helju. Þar er eigi lángt á að minnast, vér lifum enn nú, sem eigi erum mjög til ára komnir, og munum það, að Drottinn hefir á sama degi kollvarpað sumum, en suma hefir hann varðveitt undrunarlíga og ólíkliga fyrir manna sjónum, og þetta optar enn einusinni, ecki þar fyrir að þeir sem tíndust, hafi syndugri verið enn hinir sem afkomust, meir enn þeir sem turninn féll yfir í Silóa, eður þeir eð Pilatus slátraði í Galilæa voru sekari enn aðrir, Lúc. 13, heldur til að sýna réttlæti sitt á þeim sem hann burt tók, oss sem lifum til eptirdæmis og vorum eptirkomendum, en náð sína á hinum, er hann sparaði, svo hann með báðum höndum leiddi oss þverbrotnar manneskjur til yðranar, að eigi söfnum vér oss reiði á dag reiðinnar, og Guðs réttlætis dóms, Róm. 2; en Guð náði hvorn ávoxt það færir. Eg gét ecki því hrósað, að allir þeir eð voga lífi sínu út á sjóinn, taki Jesúm í bát með sér; og eg þori að segja, að valla drýgja sumir menn fleiri eður meiri syndir, Guði til styggðar, enn nær menn þiggja hina mestu blessan af hans örlætis hendi, svo ecki er að undra, þótt hann megi lykja henni aptur ástundum fyrir oss, og skamta oss úr hnefa, sem menn plaga að segja, já, þótt hann straffi oss með skipreikum og manntjóni, til að typta oss lífaða kálfa. Alkunnugt er það

øllum mønnum, hvílíkt framferdi, hvada munnsøfnudur, gjálífi, strákskapur, lýgi, rán og þjófnadur, ad æfdur er í þvílíkum selskøpum med lángtum meiri frekju og óskammfeilni enn annarstadar, svo hann þykist gódu bættur, sem verst getur látid, og þad þykir kallmenska og snilli ad vera fremstur í flocki, nær menn slíkt adhafast. Þegar þér róid til fiskjar, látist þér bidja Gud fyrir ydur, en hvad mikill þar fylgi hugur máli, er af því audsært, er þér talid og gjørid, sumir hvørjir, nær þér erud undir vad sestir, þá formælid þér ydar veidarfærum, ydar verkfærum, ydar lagsmønnum, þegar ecki er allt eptir vild ydar; og þar þér áttud ad bidja Gud ad blessa, segi þér ad Andskotinn skuli taka. Svo sáir nú Fjandmadurinn illgresinu, Matth. 13, bædi á sjó og landi. Þegar Gud sendir ydur þad á aunguliinn, er ydur ecki líkar, forsmái þér þad, blótid því, og kastid því aptur í hans nádar fadm, sem hann er þá hvad mest ad útbreida til ydar. O! þér rángsnúnir og þeckingarlausir syndarar; láti Drottinn sinn vind blása á sjóinn, svo ydur þykir hætt vid lífstjóni, þá kallid þér ad sønnu til Drottins sem og vera á, en gjætid ad, hvørt þad muni eigi kunna ad eiga heima hjá ydur allmørgum, sem Drottinn sagdi vid Júda, Jer. Kap. 2: þegar neydin yfirgeingur, þá segja þeir: upp þú og hjálpa oss; en hvar eru þá gudir þínir, sem þú hefir gjørt þér? bjód þeim upp ad standa; lát sjá hvørt þeir kunna ad hjálpa þér í neydinni, þegar svo til ber fyrir ydur; o! þér gudlausir menn; hvar er þá Andskotinn, er þér svo titt ákallid, og bidjid ad taka bædi ydur og ydar stallbrædur? hvar er hann þá? mun hann nockud hjálpa ydur úr neydinni, þegar þér liggid undir áføllum? Mér mun saklaust vera ad ávarpa hann med sømu ordum og Elías taladi um Jessabels Val fordum daga: kallid hátt því hann er einn gud og hefir mikid ad gjøra, 1 Kóng. 18. Veit eg, ad hann hefir ríki svo mikid í heiminum, sem Gud ljær hønum, til ad straffa med syndir mannanna; en heldur mun hann uppæsa sjáfarhafid þeim til skada, ef hann þó hefir þad vald, en eigi mun hann hasta á sjóinn né vindinn; þá makt gaf hinn almáttki Konúngur Syni sínum, og ecki Fjandanum, sem er fángi og útlagi Guds. Einskis er af hønum nema ills von, því hann rædur ecki fyrir ødru. En þegar þér svo kallid til Guds í neydinni, munud þér géta haft fullt traust á hønum, ad hann útrycki ydur þadan, Ps. 91, nær þér þannin leitid atvinnu ydar; eckért fyrirheit hafid þér þar um, nema þad, ad á hvørjum tíma, sem hinn ógudligi snýr sér frá sínu ógudligu athæfi, þá skuli hans synda ecki ad eylífu minnst verda, Ezech. 18, og þad stendur ad sønnu óraskad um alla æfi. En gjætid ad, þér sem svo ógudliga lifad hafid, hvørt ydur muni ecki fyrr koma til hugar, þegar þér ratid í lífsháska nockurn, ad sorga fyrir þessu auma lífi, hvørt þér þó skulud einhvørn tíma missa, heldur enn ad befala ydar sálir Skaparanum af alvøru; ordsøk þá hefi eg til ad efast hér um, ad þar eru svo fáir, sem Gud hefir sýnt daudann, ad þeir lifi betur eptir enn ádur; en hvad er svoddan? Gud er nálægur øllum þeim sem hann óttast; en eg kann ecki ad segja, ad þeir óttist hann, sem hann eitt sinn hefir leyst úr helju, og eru þó eingu betri sídan. Þegar Gud géfur ødrum meira enn ydur, þá øfundid þér þá; þér erud rángeygdir, af því hann er gódgjarn, Matth. 20; Þér spillid veidum þeirra, ef þér gétid, og í því reki þér Satans eyrindi, því hann leitast vid ad koma því til vegar, ad manneskjan hafi sem minnst gagn af ørlæti Drottins; ecki gjørdi svo Pétur og félagar hans, er Drottinn gaf þeim hina miklu

blessan er Lúkas skrifar um, Kap. 5; þeir bendtu sínum féløgum, ad þeir kjæmu og hjálpudu þeim, og meddeildu þeim af þeirri Guds blessan, er þeir feingid høfdu; en eg þori ad segja, ad nockrir af ydur eru svo lyndir, ad þeir nærri því heldur søckva vilja enn unna sínum nábúa nockurs af því þeir hafa of mikid. Svo og forsmáid þér hina adra, sem minna er veitt, svo sem væri þad ydar atburdum ad þacka, og þér mættud skamta ydur úr Guds hendi þad þér viljid, og gjætid litid ad því, sem Páll segir: hvad er þad madur, ad þú ecki þegid hafir, 1 Cor. 4; sumir af ydur trúa á sinn fiskigaldur, og hefir þá Andskotinn sýnt kunst sína í hjarta ydar, þegar hann kémur ydur til ad dýrka sig, og þacka sér fyrir Guds gáfur. Ecki gjørdi þad Pétur; í þínu nafni vil eg netinu útvarpa, sagdi hann til Jesúm, Lúc. 5. En þegar þér brúkid rúnir og ristingar, med hvørjum þér þó minna enn eckért fáid útrétt; kastid þér þá ecki netinu út í Fjandans nafni? ó! minn Herra og Gud! eg gét ecki nógliga dádst ad þinni þolinmædi, ad þú setur ecki krók í nasir Andskotans, Ezech. 29, eins og hvalsins í Egyptalandi fordum, og lætur þá draga Djøfulinn upp á aunglinum, er svo hæda þitt nafn, ad hann gleipi þá lifandi eins og jørdin Córe, Datan og Abiram, Núm. 16. Lærid af Pétri ad fiska, gódir menn! hann er hinn besti formadur; þótt hann sæti úti alla nóttina og feingi eckért, þá møgladi hann ecki, heldur sagdi: eptir þínu ordi vil eg netinu útkasta. Ecki ørvænti hann, þótt Drottinn léti hann bída eptir sér, en þegar hann blessadi hann, þá fyrirvard hann sig og gaf Gudi dýrdina. Ecki gjøra þeir svo, er hroka sér upp af Guds láni, svo sem væru þeir þess verdugri enn adrir. Fordist slíkan dáraskap, ef þér viljid vera vissir um Guds adstod í háskanum; takid med allri hjartans audmýkt á móti hans blessan, hvort heldur hún er mikil edur lítil, og sjáid ecki offjónum yfir þeim, sem hann hefir meira géfid; forsmáid og ecki hina, er hann minna lánar, heldur sé hvor ánægdur med sinn deildan verd, og gjaldi Gudi skyldugar þackir þar fyrir; hirdid og faung ydar skynsamliga, og ónýtid ecki Guds gáfur; ef þér óvirdid þær, og leggid ad litlu, nær þér nægtir hafid, þá óvirdid þér Skaparann, sem þær géfid hefir; verid og minnugir kjærleikans, ad þér gleymid ecki hinum volada og þurfamanninum, og sýnid þacklæti ydar vid Gud, ecki einasta med ordi, heldur og verki, 1 Jóh. 3, vid hans fátæka naudstadda limu. Ecki fái þér honum betur launad, enn med svoddan móti, því jafnvel þótt ad madurinn sé vesæll til þess, ad hann kunni Gudi nockud aptur ad gjalda, þá vill þó Mannsins Sonur á hinum efsta degi segja: hvad þér gjørdud einum af þessum hinum minnstu, þad gjørdud þér mér, Matth. 25: en um alla hluti fram, þá felid Gudi á hendur sál og líkhama, nær þér dragid út á djúpid til ad leita ydar næringar; hugleidid ad þar eru valla tveir þumlúngar á milli lífs og dauda; hvílíkur vodi er þad þá og sálarháski, ad trúa svo óstødugum hlut fyrir sálu sinni sem hafid er, nema menn séu þar um ádur fullvissir, ad hvort þeir lifa edur deya, þá séu þeir Drottins, Róm. 14. Sá sem út á sjóinn fer, þad er eins og gángi hann í orustu; hann er ecki viss um ad ná landinu aptur; en þótt ad hinum almáttuga Gudi sé ecki um megn ad vardveita sína, eins vel á sjó og landi, þá mætti mér þó til hugar koma, ad vanda mig hvad mest, og leita Drottins hjálpar, þegar eg sé háskann fyrir augunum. Eg hefi um þetta efni nockud lángtaladur verid og þad fyrir því, ad eg hygg þess vel vidþurfi, því margur er ódæll, hirdulaus og óhlut=

vandur, skeitandi ecki um, nema ad fylla kroppinn, og gildir eina þótt sálin svelti; og vona eg ad Guds bornum muni þad ecki óþægt vera, er eg hér um sagt hefir; hinir verda sinn fram ad fara, er heilsusamligar áminningar ad eingu hafa, og veldur þó ecki sá ed varir, þótt ad verr fari; þeir munu adkomast rauninni, er þad forsmá, nær uppskérutíminn kémur. Og vil eg svo apturhverfa til hins, er eg í ondverdu hóf um ad tala, sem var, ad menn skyldu varpa allri sinni áhyggju uppá Gud, Ps. 55, og honum alleina treysta, þá vér rotum í neyd einhvorja edur mótlæti. Ad sonnu er oss ecki bannad, miklu heldur leyst, ad leita mannanna hjálpar, nær oss áliggur, því menninir eru skapadir hvor odrum til adstodar, og hafa Guds bod um þad, ad styrkja hvor annan innbyrdis, Gal. 6. Gud nádi, ad því er á eingan veg svo eptirfylgt sem byrjadi; en ef vér þetta rétt athugum, þá dregur mannlig hjálp oss svo skamt á veg ástundum; suma vantar efnin, adra viljann, nockrir eru lángt frá oss, og ná eigi til vor þótt vildu, nær í raunirnar rekur; en Gud brestur aldrei máttinn, aldrei viljann, svo sem ádur er sagt, og menn skulu eigi þurfa ad senda lángt eptir honum, því hann er nálægur ollum þeim sem hann ákalla, Ps. 145; héradauki er sumum vorum meinum svo háttad, ad enginn mannligur kraptur gétur rádid bót á þeim; en þar er eckért þad bol, sem allra meina Grædari kunni eigi ad lækna. Vel kunna menninir ad hjálpa lífi voru optligá; en þó svo, ad hann vilji hafa oss hólpid í þad sinn, annars ecki, því oll lifandi sál er í hans hendi, Jób. 12; en þad skilur Guds og manna adstod, ad þótt hann deydi, þá lífgar hann eylífliga; því þad skal ské, sagdi Lausnarinn, Jóh. 11, ad hvor sem trúir á mig, þótt hann deyi, þá skal hann samt lifa. Gjætum og þess, brædur minir! ad þótt vér af monnum lidveitslu þiggjum, þá kémur hún samt frá Gudi; edur hvadan er þad, ad oss kémur hjálp ástundum, þadan sem ólíkligast er, og vér væntum hennar sízt frá? Ecki var Móses, þá hann var landflótta, Exód. 2, til þess líkligur, ad leida Israel út af Egyptalandi; Gideons ætt var hin minnsta á medal Manassi, og hann minnstur medal sinna brædra, Júd. 6; þó sendi Gud hann, til ad frelsa Israel af hendi Madianitanna; hann sendi ókénda menn, af fjarlægu landi, til ad færa syni sinum vega nesti, er hann var enn þá í reifum, Matth. 2; hann sendi honum einn framandi mann, Símon af Cýrenia, til ad bera krossinn med honum, Matth. 26; hann sendi Nicódemum og Jóseph af Arimathia til ad gjora hans útfor heidarliga, Jóh. 19. Enginn madur kann um þad hogum ad hyggja, hvornin Gud fer ad hjálpa, þegar hann er nádugur; hann kann ad géfa Israel vatn af hellunni, Núm. 20; hann gétur sendt Elíæ fædslu med hrofnunum, 1 Kóng. 17, og mettad margar þúsundir manna med fánm braudum og fiskum, Jóh. 5; og eg veit, ad þar er nærri enginn af oss, sem til ára erum komnir, ad eigi hafi hann einhvorn tíma reynt svoddan undrunarliga Guds adstod, ef vér hefdum vit á eptir ad taka, og tilreikna þad Gudi, sem hans er; en sumir trúa á mátt sinn og meginn, og þykjast sjálfir afreka alla hluti; jafnvel þótt eg ætli, ad hinum micktugu himnanna Konúngi verdi litid fyrir því ad gjora oss þrautirnar svo þúngar, ad mannligur kraptur nái skamt til ad kasta þeim af sér; þad hefir hann optliga sýnt; hvad vard úr þeim fimm konúngum, sem Abraham hrakti med nockrum húskollum sinum? Gén. 14; hvad vard af ollum risunum í Kanaanslandi, sem hrucku undan Jósúa? Jós. 12; hvad

vard úr Pharaó er hann treysti á sína mikla makt og sagdi: hvør er Jehóva, ad eg skyldi hlýda honum? Exód. 5; hvad vard úr himim sterka Golíath, er Davíd rotadi hann med steins-högginu? 1 Sam. 17. Nockrir treysta á vísdóm og framsýni, en þad er og hégómi. Hvad stodudu Absalon Achitóphels klókindi? Sam. 16; edur Adónia Jóabs slægvitska? 1 Kóng. 1; báda þá slógu þeirra eigin prettir um hálsinn; hvar fyrir? þvíad Gud var ecki til rádaneytis tekinn. Sumir gjöra þennan fallvalta Mammon ad sínu athvarfi, 1 Tím. 6, og vilja alla hluti med hönum útrétta, en þad er eitt vesælt traust; Guds gáfa er hann ad sönnu, ef hann er rétt fenginn, annars ecki; en engum má hann duga, nema Drottinn hjálpi, og allra sízt má hann sálunni gagna, nema þeirra, sem gjöra sér vini af hönum, er medtaki þá í eylífar tjaldbúdir, Lúc. 16, og eru þarfyrir ríkir í gódum verkum, 1 Tím. 6; en hvörnin sem öllum þessum er háttad, þá er hinum þó verst farid, er svo lítt treysta Gudi sínum, ad þeir meina ad hofdíngja og veraldar-manna gunst muni duga þeim framar, enn ást hins mikla allsherjar Drottins, er öllu rædur bædi á himni og jördu; og gjöra því marga óleyfiliga hluti þeim í vil, en móti hönum, og ætla ad þeir muni kunna ad bera skjöld fyrir sig, er þó eckért eiga undir sjálf-um sér, þegar Drottinn er reidur. Ofarir þeirra er svo hafa breitt, má allvída lesa í Ritníngunni; svo sem þegar Drottinn reiddist Júda konúngum, er þeir leitudu hjálpar til Sýrlands og Egyptalands konúnga, og kjöru heldur ad vera þeirra naudúngarmenn, enn ad láta Drottinn ríkja yfir sér og heita hans frelsíngjar. Þvílíkt skyldu öll Guds börn varast, heldur leita hans í allri neyd, til hvörs þeim er varpad í frá módur lífi, Ps. 22, og haga svo liferni sínu, ad hann þecki þá fyrir sín börn, sína ástmenn og brædur síns eingétins Sonar Jesú Kristi. Heyrid þar fyrir ord Drottins, af Esajæ spádómsbókar, 33 Kap.: hvör hann geingur í réttvísinni og talar hvad rétt er, hvör hann hatar ráng-indin og ágirndina, og heldur sínum höndum frá því ad þiggja skeinkíngar, hvör hann tilbyrgir sín eyru, ad ecki heyri hann manndráp, og lýkur augu sín til, ad eigi sjái hann þau illsku-þorin, sá mun í hædunum búa, og björgin munu hans virki og verndar hlíf vera, hans braud mun hönum gefast, sitt vatn mun hann víst hafa. En þú, Dómari allrar veraldarinnar, sem í himninum býr! vertu sól og skjöldur þinna barna, sem á þig vona, og lát þau aldrei verda hinum skjæda mordingja Djöflinum, edur hans limum ad herfángi; lát þau bída eptir þér med þolinmædi, og sleppa þér ecki þar til þú blessar þau og innleidir í þíns Sonar dýrd. Bænheyr þad, nádugi Fadir! fyrir hans forþénustu, amen, í Jesú nafni, amen!

Fimta Sunnudag eptir Prettánda.

Gudspjallid, Matth. 13 Kap.

Í þann tíma: adra eptirlíkíng lagdi Jesús fram fyrir þá, og sagdi: himn-aríki er líkt þeim manni, hvör ed sádi gódu sædi í akur sinn, en þá menn

svásu, kom óvinur hans og sádi illgresi med í bland hveitinu, og géck í burt. En er grasid spratt upp, og bar ávøxt, þá auglýstist og illgresid. En þjónustumennirnir gengu til húss-fødursins og søgdu hønum: Herra! sádir þú ecki gódu sædi í akur þinn, hvadan kémur hønum þá illgresid? og hann sagdi til þeirra: fjandmadurinn hefir þad gjørt; þjónustumenn-irnir søgdu þá: viltu ad vér førum og útlesum þad? og hann sagdi: nei, svo ad þér upprætid eigi hveitid undir eins, nær þér útlesid illgresid; látid hvørttveggja vaxa allt til kornskurdarins og á kornskéru-tímanum skal eg segja til kornskurdar-mannanna: lesid fyrst saman illgresid, og bind-id þad saman í bindini til ad brenna því; en hveitinu samansafnid í mína kornhlødu.

Exordíum.

Þad eru hrædilig ord sem Esajas Spámadur talar til Gydínga, Kap. 6, er hann segir: heyrid ávalt, sjáid ávalt, og þeckid þó ecki. Gud veri oss líknsamur! þvílíkt er þetta skélfiliga straff? hvad er vesælla enn ad hafa skilníngar-vitin af Gudi þegid, og hafa þó ecki not af þeim til þeirra hluta, sem þau erú tilgjørd? þad er ad vera líkur þeim skúrgodunum, er Davíd umtalar, ad þau hafi munn og mæli ecki, nasir og lycki ecki, hendur og þreifi ecki, fætur og gángi ecki, Ps. 115, og er þó ecki ad undra þótt svoddan straff kjæmi yfir þá, sem þessa málleysíngja, þessa dauda hluti, stocka og steina gjørdu sér ad Gudum og dýrkudu þá, í stadinn hins lifanda Guds, sem bædi þá og alla hluti skapad hefir; því Davíd segir hér strax eptir, ad þeir ed gjøra þau, séu líkir þeim. En þess er ad gjæta, børn mín! ad spádómur þessi Esajæ hefir átt sér lengri aldur, enn um hans daga; því þegar Drott-inn Jesús framsetti fyrir fólkid eptirlíkinguna um sædid er féll í fernslags jørd, Matth. 13, og Læri-sveinarnir spurdu hann ad, hvar fyrir hann taladi í eptirlíkingum til þeirra, þá víkur hann þessum spádómi Esajæ til Gydinga, er lifdu á hans døgum, og forsmádu Evangelíum ríki síns, er hann bód-adi þeim, segjandi: þar fyrir uppfyllist á þeim spádómur Esajæ, er segir: ad heyrandi muni þeir heyra og ecki skilja, og sjáandi muni þeir sjá og ei þeckja. Ecki er sú meiníng Frelsarans, ad Gud vilji ecki unna þeim skilníngs sinna heiløgu orda og réttinda, því hann vill ad allir menn hólpnir verdi, og komist til sannleikssins vidurkénníngar, 1 Tím. 2, heldur segir Esajas, og Drottinn eptir honum, ordsøkina til þessarar andligu deyfu og blindni í sama stad, med þessum ordum: hjarta þessa fólks er hardt ordid, og þeir heyra þúngliga med eyrunum, og lykja augunum aptur, svo þeir sjái ecki med augunum, og heyri ecki med eyrunum, og skilji med hjartanu, ad þeir snúi sér og eg lækni þá, Es. 6, hvar af audsært er, ad søkin er hjá mønnunum, og ecki hjá Gudi. Drottinn setti fram margar eptirlíkingar í þessum sama Kapitula, og medal annara, þá ed samstundis var upplesin, en enginn var sá, ed spyrdi hann eptir hennar þýding, nema alleina hans Lærisveinar. Svo lítid øktudu þeir þessa Guds gjøf, þar fyrir var þeim ecki unnt ad vita leyndardóm himnaríkis. Ecki þarf eg þessa føgru eptirlíking fyrir ydur út ad skíra; hinn stóri Biskup, 1 Pét. 2, med þá vellærdu túnguna, Es. 50, hefir þad svo vel gjørt, med fám ordum, ad ecki er ábótavant, þar hann svaradi Lærisvein-unum þannin, Matth. 13: sá er sádi hinu góda sædi, er Mannsins Sonur, en akurinn er heimurinn; en hid góda sædid eru ríkisins synir; en illgresid eru synir hins vonda; en óvinurinn er sádi því, er Djøfullinn; en kornskurdar-tíminn er endir heimsins; en sláttu-mennirnir eru Einglarnir; þar fyrir svo sem illgresinu verdur samansafnad og í eldi uppbrent, svo mun og verda á heimsendirnum; Manns-sins Sonur mun senda Engla sína, þeir ed munu samansafna úr hans ríki øllum hneixlunum, og þeim ed yfirtróda løgmálid, kastandi þeim í eldsofninn, þar mun verda óp og tannagnístran, þá munu réttlátir skína eins og sól í ríki síns Fødurs; hvør eyru hefir ad heyra, hann heyri. Þessi er útskíríngin, brædur mínir! og er þad mála sannast, ad hún er svo ágjæt, ad Gydíngar hefdu vel mátt forvitnast nockud framar um skilníng eptirlíkingarinnar, svo sem Lærisveinarnir gjørdu, hefdu þeir lagt nockurn hug á sitt mál. En þess er ad gjæta, børn Guds! ad fyrst ad spádómur Esajæ nádi

til Gydínga, sem lifdu á Kristí dögum, meir enn 700 árum sídar, og var þá af hönum stadfestur þá er audvitad, ad hann einnin nær til vorra daga, sem nú lifum; því svo sem það ad Gudsríki er til vor komid frá Gydíngum, sökum þess þeckíngarleysis, sem í þeim var, Eph. 4, svo eru og til vor komnar allar þær vidlögur og hótanir, sem á þeim munu ad fullu hrína, er gjöra sig þess ennú í dag óverduga, og forsmá Guds Son og undir fótum troda, Hebr. 10. Nú fyrir því ad engin þörf er ad útskíra þessa prédikun Herrans, framar enn gjört er, svo sem ádur er sagt, þá vil eg kvedja ydur þeim dýrmætu ordum, er hann endar þessa sína útleggíngu med; hvör eyru hefir ad heyra, hann heyri! og alleina tala um þá hluti af Gudspjallinu, er oss vekja megi til ad þeckja vorn vitjunar=tíma. Hjálpa oss þar til, ó, þú gódi Gud! med nád þíns Anda, fyrir Jesum Christum, amen!

Utleggíngin.

Frelsarinn segir í öndverdu Gudspjallinu, ad himnaríki sé líkt manni nockrum, er sádi gódu sædi í akur sinn. Af hans eigin útleggíngu er audséd, ad sædid merkir hér annad, enn í næst fyrirfarandi eptirlíkíngu; þar merkir þad Guds ord, en hér mennina, sem Guds ord eiga ad heyra. Þessu góda sædi sádi Drottinn strax í upphafi sköpunar; gótt sædi voru þau Adam og Eva, þegar Gud sádi þeim nidur í aldingardinn; margt hefir þar gras fagurt verid, mörg fögur eik, og margur blómligur ávörtur, þó enginn nærri til líka vid þau, því madurinn var eptir Guds myndskapadur, segir Ritníngin, Gén. 1; báru þau þessvegna lángt af öllum sköpudum skepnum á jördunni, en jafnskjótt kom þar Fjandmadurinn, Gén. 3, og stack þeim andligan svefnþorn, svo þau tóku nidur fyrir sig, og vírdtu meir þá skepnu Guds, sem þeim var miklu ódædri heldur enn sjálfa sig, eptir slægdarfullri Djöfulsins áeggjan; sídan hefir hann aldrei vantad sædi, til ad spilla Guds akri med. Strax var þar einn mordingi í Adams húsi, Gén. 4, og þótt ad Gud setti hann út frá þeim litna safnadi sinna barna, sem þá var á jördunni, þá vardi þad ecki lengi, þar til Óvinurinn sádi aptur illgresinu á medal hveitisins, og kom Guds sonum, sem voru þeir af nidjum Adams, er Guds ótta gjættu, til ad elska mannanna dætur, sem voru Kains afspreingi, hvar af óx þad illgresi, fyrir hvört ad Gud upprætti hina vantrúudu veröld, Gén. 6, þegar honum í þad sinn virdtist kornskéru=tíminn kominn vera, og ecki var eptir nema illgresi eitt á jördunni, ad fráteknum Nóa og hans hyski, og þó var þar einn spottari, einn óhlýdinn sonur í hans húsi, Gén. 9, svo ad eptir flódid, þegar þar voru ecki nema átta kornstángir í Guds akri, þá var þó eitt illgresi á medal þeirra; og er framlidu stundir, kjæfdi þetta Andskotans sádverk svo hveitid, ad þess gjætti valla, og þad svo mjög, ad þad ætladi ad vaxa upp í himininn, þegar þeir bygdu turninn Babel, Gén. 11, og ætludu sér ad taka rádin af hinum Allmáttuga, svo ad eigi skyldu þeir adskiljast, og svo hefir þad jafnan gengid fram eptir öldunum. Þegar Gud kalladi Abraham af Ur í Kaldealandi, Gén 12, og uppfræddi hann sjálfur í þeirri himnesku speki, þá sádi hinn alvitri Húsfadir gódu sædi í Kanaanslandi, þó spratt þar upp strax eitt illgresi, einn hádfugl Ismael, Gén. 21, einn ofsóknari, ein ambátt, sem ad vandvirdti húsmódur sína, Gén. 16; í kvidi Rebecku voru tvær þjódir, og sá meiri ofsókti þann minna, Gén. 25. Esaú gudlaus madur, hinn fróma Jakob, Gén. 27, og þó var ecki Jakobs hús fyrir utan

illgresi; þar var ein lausláť dóttir, Gén. 34; þar voru tveir mordingjar, Gén. 34; þar var einn sonur, er fleckadi síns fodurs sæng, Gén. 35; þar voru níu brædur, er seldu sinn eigin bródur mannsali, Gén. 37. Lángt er allt svoddan upp ad telja. Á medal Kristi tólf Lærisveina var þar einn Drottinssvikari, Jóh. 6; þegar akur hans kristni var sem blómligastur, svo ad allir hlutir voru sameiginligir med þeim trúndu, og þeir seldu eignir sínar, og báru fram fyrir fætur Postulanna, Act. 4, þá skaut Djøfullinn þar strax illgresinu inn, þegar Ananias og Saphira leyndu af jardarverdinu, Act. 5; hvornin Símon hinn fjølkunnugi, Act. 8, spillti Guds kristni, er ljóst bædi af Postulanna gjorningum og ødrum kristinndóms søgum, og hvorsu mjøg Páls kvartar um vanskickunina í Drottins kvøldmáltíd, 1 Cor. 11, svo og skammarligt samrædi med nákomnum sér, er hann segir, ad ecki heyrist jafnvel medal heidingjanna, 1 Cor. 5; þad má alkunnugt vera af hans bréfum til safnadarins í Korinthó. Fyrst nú ad Djøfullinn fécк slíku til vegar komid ámedan Gud taladi sjálfur vid menninа, eins og madur vid mann talar, ámedan hans eingétinn Sonur voru holdi iklæddur, flutti eyrendi síns himneska Fodurs hér á jordunni, medan heilagur Andi med sýniligum krapti og jarteiknum auglýsti sitt Guddóms almætti í mønnunum, og ámedal mannanna, þá ætlumst ecki til ad hann muni nú sídur verka í børnum vantrúarinnar, Eph. 2; þar vér meigum gloggliga vid þad kannast, af þeim løstum og skømmum, er dagliga í vort fara ámedal vor, ad Satan er ofan kominn, hafandi brædi mikla, Opinb. 12. Því mætti oss vera umhugad ad þeckja vorn vitjunartíma, er oss svo optliga bodadur verdur í Guds H. ordi, og vilji menn ecki Guds vitjunartíma þeckja, þá þecki menn þó Andskotans, því sídan kristni hófst í landi þessu, hygg eg hann aldrei hafi meira ríki haft vor ámedal í sumum hlutum, enn nú um stundir. Á øllum øldum hefir hann sád illgresinu ámedal hveitisins, en þó hefir þad optast verid og vídast, ad skømmin hefir skømm heitid, og dygdin dygd, jafnvel hjá þeim sem ecki hafa dygdina elskad né hatad skømmina; en nú heyrist mér ad menn hrósi sér af løstunum, og setji dygdanna nafn uppá þá. Ísmael er tekinn til ad offsækja Ísak, og Agar ætlar ad reka Sara út úr húsinu: Abímelech er farinn ad drepa hina skilgétnu brædurnar, Dóm. 9, svo hann fridlu sonurinn meigi einsamall ríkja. Agirndin er framsýni kollud, drambsemin høfdingsskapur, hræsnin vitska; þegar menn brjóta réttinn, kalla menn þad ad byggja hann; þegar menn sleppa skálkum og illrædismønnum óhegndum, þá nefna menn þad kjærleika og miskunsemi; hirduleysi og tómlæti í sínu kalli og embætti, heitir spekt og fridsemi. Á døgum Kristi ónýttu þeir Guds løgmál med sínum setningum, Matth. 15, þá høfdu þeir ecki løgbók nema Mósis løgmál; en þess væri óskandi, ad ecki ónýttu menn nú konúngsins løg med sínum eiginn þótta, nær þeim rædur svo vid ad horfa. Svo falsar nú Andskotinn Guds stedja ámedal vor, og setur hans mynd og yfirskrift á svikinn málm, og þetta verkar hann med slægd og kunnáttu svo mikilli, ad svo sem ad illgresid er vanþeckt frá hveitinu, ádur enn þad er fullvarid, Matth. 7; svo þeckja menn ecki þessa úlfa, fyrr enn saudargjæran er af þeim dregin, og þeir bíta høfudid af skømminni, svo hún fær ecki lengur dulist. Veit eg ad fjandmadurinn brúkar einfeldni og hugleysi margra til slíkra hluta, og er þad nógu illt, því grátligt er til þess ad vita, ad fákjænskan og óttinn fyrir því sem eckért er, skuli

svo drottna í veröldinni, ad fáir annadhvört viti, hvad þeir eiga ad gjöra, edur þori, þótt vita meigi; en hvörnin sem því er varid, þá vilda eg þess óska, ad þegar Drottinn lítur af himnum ofan yfir mannanna sonu, Ps. 14, ad hann hefdi þá ecki ordsök til ad klaga, eins og Jéremías, Kap. 5, er hann segir: nú vel, sá aumi flockurinn er skynlaus, vitandi ecki neitt af Drottins vegi, og af síns Guds réttindum; eg vil gánga til hinna voldugu og tala vid þá, þeir munu vita af Drottins vegi, og síns Guds réttindum; en allir saman höfdu þeir okid brotid og togin ísundur slitid. Hvar fyrir kémur nú öll þessi ólucka? því hefir Fjandmadurinn svo mikinn framgáng? er hann sterkari enn Gud? fjærri sé því, hans Sonur hefir einusinni rænt hann sinni harneskju og sínum vopnum, á hvör hann treysti, Lúc. 11. Hvad þá? hvör er ordsökin? þviad menn vilja heldur ljá limu sína til íbúdar syndinni heldur enn réttlætinu til verkfæra, Róm. 6. Gud vill láta erfida í sínum víngardi, Matth. 30; þar fyrir vill margur hafa sig undan þeginn, ad ljást honum til þjónustu, jafnvel þótt ad þeim séu launin vís á himnum, er honum til handa gánga, en þad er inndælt ad gjörast verkþræll Andskotans, því hann leggur kodda undir höfud syndarans, Ezech. 13, þótt menn fyrir víst viti, ad hann launi med eldi og brennusteini, Opinb. 14, med ópi og tannagnístran, Matth. 13, svo sem Drottinn adkvedur sídarst í útskíringu þessarar eptirlíkíngar. Þegar menn sváfu, kom Fjandmadurinn og sádi illgresinu medal hveitisins, segir í textanum. Ecki er med þessu meint ein stétt heldur enn önnur, en alleina tækifæri þad sem óvinurinn brúkadi, til ad fá illgresinu nidursád í akurinn, þad var svefntíminn; samt má eg taka mér ordsök hér af til ad tala þar um, ad eg hygg oss verdi nockud svefnsamt allmörgum í bádum þeim stéttum sem yfirrádin hafa, svo ad Fjandmanninum þar fyrir optliga géfist tækifæri til ad spilla Guds akra med illgresinu. Takid fyrst til á mínum helgidóm, sagdi Drottinn vid Jerúsalems Engla, er hann baud þeim ad slá þá alla sem ecki teiknadir voru, Ezech. 9. Eg vil fyrst taka á oss sem berum Arons skrúda. Hvörnin mun lída um hinar smáu kornsteingurnar í Guds akri? mun þær ecki vanta ástundum þann heilnæma vökva, er þær eiga ad spretta af, svo ad þeim kynni safnad ad verda í bindinni Guds barna, þegar uppskérutíminn kémur? Eg hygg ad í þessu sé mikill brestur hjá allmörgum, hvad Gud nádarsamliga lagfæri, og géfi þeim ad ydrast, er í þessu er svo mjög ábótavant. En segid mér, hvad gjöra þeir ed þannin breita? sofa þeir ecki? mun ecki Fjandmadurinn hafa nóga ordsök til ad sá illgresinu þegar svo til geingur? þad er hægt ad gjöra hveitid ad illgresi, en ad láta hveitid aptur-hverfa til sinnar fyrri náttúru, þegar þad er einusinni ordid ad illgresi, þad heyri eg sagt ad sé ómögnligt; svo er því og varid í Guds akri; margs úngmennis náttúra kann ad vera góð, en því veldur Fjandmadurinn, og þeir sem eiga hér um ad hirda, nær þeir forsóma sitt verk, og géfa honum rúm, ad hún venst á þad illa sem er audnæmt, því hún heyrdi lítid af því góda, og bregst svo únglingurinn á legg, ad bágt kann vera vid ad gjöra, venur svo adra eptir sér, nær hann er gamall ordinn, svo ad þessi drepsótt smígur svo mann af manni, þar til hún spillir heilum akri. Þeir sem eta þetta illgresi, sem hér gétur um í Evangélió, verda blindir edur glámskygnir. Hvad munu þeir verda sem uppalast med þeim, er svo eru uppaldir? blindir af blindum leidtogurum; og þetta sjá nockrir af vorum kénnimönnum

og leggja þar ecki til; sofa menn þá ecki? mun Satan forsóma þetta tækifæri? eg vil ei tala um það, hvörsu litið að sumir af oss vanda kénninguna af prédikunarstólnum; finnast munu þeir ed ætla sig vel hafa rekið Guðs eyrindi, ef þeir fylla upp eyru tilheyrendanna með háreysti nockurri, og mælgi, þeirri er hvörgi á heima, en gjæta ecki að því, hvört hinn sturlaði finnur huggun þar í, hinn fávísi leiðrétting, hinn dofni og hirðulausi uppvakning, hinn óguðligi og sá ed forsmáir Guð og hans réttindi, það sem honum tilheyrir, sem er hótun Guðs reiði og eylifrar fyrirdæmingar. Hvört allir þessir finna það í einni prédikun, það athuga sumir menn ecki svo gaumgjæfiliga ástundum, þegar menn hripsa eitthvað út úr einni bók, til að gjora afsökun sína, gjætandi ecki mjög smásmugliga að, hvört það gagnaði að tala á þeirri tíð, edur í þeim söfnuði, sem honum er á hendur falinn til umönnunar; samt þvo menn hendur sínar fyrir fólkinu, og kalla sig saklausa af blóði hins réttláta, Matth. 27, sem þó ecki hrín á þeim er tapast, sökum fáfrædis þessara vésælinga; en hann, sem í Guðs stað er settur, forsómaði að géfa hans hjúum í réttan tíma það sem byrjar, Lúc. 12, og ætlar að Guð muni ecki krefja þess af sinni hendi síðan, Ezech. 33, jafnvel þótt hinn fáfróði megi deya í sínum syndum, nema Guð vilji meiri miskun á gjöra, vegna hans tómlætis, er honum á að undirvísa, og áminna foreldra og húsbændur að gjöra skyldu sína, þar sem hann fær ei sjálfur tilkomist. Segið mér, er ecki þvílíkt að sofa? mun Óvinurinn ecki færa út sína reit í Guðs akri við allt þetta? Eg vil ei fá mér til orða, hvörsu að margur leiguliði er ragur í því að straffa ódygðir og glæpi hjá þeim sem eru nockurs málsmetandi; ein máltíð matar, einn bikar áfeings dryckjar, eitt hundraðs-virði edur minna ástundum, þvær af allar syndir hins guðlausa, hjá þeim er svo eru lyndir, launandi svo skammarliga sínum velgjörðamönnum, að þeir pretta þá um gagn sálar sinnar, og þann mesta velgjörning er þeir kynnu þeim aptur að sýna, sem er að segja þeim til synda sinna, svo vanhelga þeir Guð fyrir einn mjölhnefna, svo sem Drottinn að orði kémst, Ezech. 13; og þótt eckért af þessu í milli komi, þá heldur óttinn fyrir ofríki þess voldúga, mörgum af þeim, er sig kalla umboðsmenn Kristí, svo í taumi, að þeir ecki þora munninum upp að ljúka, hvörjar helzt skammir og klæki, sem þeir horfa á. O vei! ó vei! segið mér í Guðs nafni, segið mér, er ecki þvílíkt að sofa? Mun ecki Fjandmaðurinn hlæa að þessu, nær Guðs þénarar draga hans plóg svo kappsamliga, og finna að það megi um vorar tíðir segja, er Drottinn sagði forðum um hirðarana í Júda: allir þeirra vökumenn eru blindir og vita alls eckért, mállausir hundar eru þeir, og kunna ecki að gélta, þeir eru latir, liggja og sofa gjarna, Esa. 56; og þessir hinir gráðugu hundar, kunna þó aldrei saddir að verða; og þetta hið síðarsta velþur, að menn eru svo spakir í því að umvanda við aðra í Guðs stað. Balaks fémunir orka þess að asnan verður fljótari til að segja satt heldur enn spámaðurinn sem á henni situr, Núm. 22; svo þegar einn höfðingi fær ecki að heyra sannleikann af presti sínum, sem á og má segja honum til syndanna, án allrar misvirðingar, þá verður hann ástundum að heyra það af fjandmanni sínum, af hinum minnsta þénara, af einum bónda, sem að gjörir skömm til kénnimannsins, er þetta ætti að gjöra sér til forsvars hjá Guði, en hinum til sálarbata og engrar minkunar, nema hann þykist meiri maður enn Davíð, er þoldi Nathan spámanni sannyrðin reiðilaust, 2 Sam.

12; og ef hann heyrir þad af engum af þessum, þá mun hann þad heyra af Dómara alls holds á sídarsta degi. Og þótt menn séu nú svo spakir vid höfdingjana og þá hvörra vald menn óttast, þá vantar menn ecki suma hvörja ástundum ad brúka síns embættis-myndugleika vid litilmagnan, ecki til ad leidrétta hann, edur til ad vandlæta í Guds stad, heldur til ad ótta mönnum med því valdi, er vér höfum til ad leysa og binda syndina á jördu, Matth. 16, og til ad hefna sín á þeim er menn þykjast varhendt eiga; Gud veit ad eg lýg ecki, ad þessi muni dæmin géfast, og þó fleiri enn eitt. En eg bid ydur, ad þér athugid, þér sem þetta adhafist, eg bid, segi eg í Guds nafni, ad þér athugid hvad skélfilig hádúng ad þetta sé, og hvörsu ad blód Drottins Jesú, þad dýra sáttmálans blód muni hrópa í himininn, þegar þad er svo almenniligt haldid af einum syndaþræl, er vænist ad þessu Guds umbodi, sem fyrir þeirra og allra manna syndir er krossfestur; segid mér, þér dárar! mun Gud hafa nockrum umbodid ad fóttroda þannin sitt eigid blód; hvörs minnsti dropi ad er dýrmætari, enn ad himin og jörd megi í nockurn samjöfnud koma. Þessu vil eg hafa vikid til þeirra er setja einn vesæling út frá heilögu altárisins sacramentó fyrir litlar edur eingar sakir, og optliga þær er þeir sjálfir þykjast vid hann eiga. Vitid þér ecki, þér hræsnarar! ad þvílík útsetning er eitt Drottins reidarslag til þess ad straffa med gudlausa menn, og hans nafns forsmánara; þó skammist þér ydar, ecki ad taka ydur þad í hönd til ad slá þá med, er ydur er illt í skapi vid. Hvörsu vel hafi þér geymt ydar Herra bodords? er hann segir: blessid þá er ydur bölva, gjörid þeim gott er ydur ofsækja, Matth. 5, ad þér séud börn míns Födur sem á himnum er. En þegar þér brúkid hans dýrdarfullu stórmerki til ad refsa þeim er þér þykist eiga hefndir ad gjalda, hvörs synir erud þér þá? ecki hans, er skipadi ad lída illgresid til skornskéru-tímans, heldur hins sem er mordingi sálnanna, Jóh. 8; ecki hans sem géck ikring, gjördi gott og græddi alla, Act. 10, heldur hans er geingur umkring sem grenjandi león, leitandi ad þeim, er hann fái uppsvelgda, 1 Pét. 5. Þegar Drottinn Jesús géck um Samariam fordum daga, þá sendi hann undan sér Lærisveinana, ad tilreida sér herbergi í borginni, en bæjarmenn vildu ecki taka vid honum, því hann hafdi þann snid á sér, sem vildi hann reisa til Jerúsalem, en Samaritanar hötudu alla þá, er sóckti helgar tídir þángad, þá reiddust þeir Jakóbus og Jóhannes og sögdu: meistari! villtu ecki ad vér segjum, ad eldur komi af himni og fortæri þeim eins og Elías gjördi, en hann blessadur snérist vid, straffadi þá og sagdi: þér vitid ecki hvörs anda þér erud, því Mannsins Sonur kom ecki ad hann tortýndi sálum mannanna, heldur ad hann þær hólpnar gjördi, Matth. 9, þetta gjördu þeir Jóhannes og Jakóbus af einfeldni og óþorfu vandlæti vegna Drottins, og þó átaldi hann þá svo hardliga; en af hvörjum anda gjörid þér þetta? ecki Guds, heldur Andskotans. Segid mér, er ecki þad ad kalla eld af himni, ad banna mönnunum hina kroptugustu lækning sálar sinnar og steypa þeim svo til helvítis, ad svo miklu leiti sem í ydar valdi stendur? O, þér skynlausir vargar! látid af svoddan ædi, nema þér sjálfir viljid þola brædi Drottins um alla eylífd, í því díki sem rikur af eldi og brennisteini, Opinb. 21; vaknid upp og sofid eigi leingur! gjörid ydran, þvíad ydar hjarta er ecki rétt fyrir Gudi, Act. 8. Hvör eyru hefir ad heyra, hann heyri! Eg vildi og fátt eitt vid ydur talad hafa, þér veraldar

höfdingjar! med ydar gódu leyfi; munu þeir ecki finnast ydar ámedal er svefnhöfgvi renni á i dómarasæti, edur nær menn eiga ad gjöra verk sinnar kallanar, sem Gud og konúngurinn hafa þeim á hendur falid; eg vil eigi tala um þad, hvorsu menn leita sér forðildar i ad spilla stefnum og vitnum þvert ámóti lögmálinu, nær mönnum rædur svo vid ad horfa ad útleggja lögin eptir því sem menn þykjast vidþurfa i þad sinn, og aka þeim eins og seglum eptir vedrinu. Þau munu dæmi géfast, ad einn og hinn sami dómari hefir i einni sök dæmt eptir einu lögmáli, og þvert ámóti hinu sama i ödru eins máli, ecki fyrir nockur ólík atvik edur háttalag sakanna, heldur alleina eptir því sem hann hefir unnt þeim til, sem hafa verid fyrir dómi hans. Segid mér, er ecki þetta ad sofa? þykir ydur ecki von á ad akur Fjandmannsins grói vid þetta? hvorsu óhlífnir eru menn i því ad tradka málunum, og þótt eg segdi blygdunarlausir, þá segda eg ecki ofmikid, því menn gjöra þad svo berliga ástundum, ad þad er öllum heilvita mönnum augljóst, ad menn setja þær flækjur i dóma sína, sem einn talsmadur, edur sá sem ætti ad verja höfud sitt, skyldi ecki annarstadar þora ad brúka sér til forsvars. Eg vil eigi fá mér til orda um opinbera réttarneitun, hvorsu slægvitrir menn eru i því ad skjóta málum á frest án allra ordsaka, svo ad hinn fátæki og einstædingurinn, og jafnvel ástundum þótt hann sé málsmetandi, ef dómarinn er hönum mótfallinn, þeir neydast til ad standa af rétti sínum, og þeim leidist edur hafa ecki efni á, ad sækja hann framar, og vilja heldur géfa eptir sök sína, enn spilla tídinni og voga gótsi og ómaki uppá þann rétt, sem menn eiga ad sækja i þvílíkar hendur. Hvad sýnist ydur nú gódir menn? mun ecki skálkurinn og hinn ógudligi vara vid allt þetta og æfa sömu skammir óttalaust, og þegar honum svo hrockur yfir, sökum rángsleitnis þeirra er réttinum eiga ad stýra, þá kallar hinn óhlutvandi ad Gud hafi þócknan á sér, af því hann lætur hann vara til kornskérutímans; en þeir sem Gud hefir umbodid, forsóma ad taka hneixlid og hid vonda i burt úr Ísrael, Devt. 17. Þegar nú svo ber vid, þá kalla eg ad rétturinn sofi, af því enginn er til ad vekja hann; er ecki slíkt ad ráda Djöflinum verkþræla til handa i sinn akur, sem ad miklu sídur forsóma hans verk enn hinir er Guds plóg eiga ad draga? og væri gott ef hér med væri kyrrt látid. En þess væri óskandi, ad ecki lidu menn alleina hinar verstu skammir og óhæfu, heldur og tæki þær ecki i forsvar, svo sem er vanskickun og olædi undir Guds orda heyrn, gudlastanir, vanbrúkun hans dýrdarfulla nafns til ad skémma sinn náúnga med, og margt þvílíkt fleira, sem heidvirdur madur mætti skammast sín ad nefna, en sumir ecki blygdast vid ad forsvara, edur ad minnsta kosti nærri óstraffad láta; svo þad sem annarstadar i kristnum löndum er med útlegd, edur og ödrum þúngum álögum straffad, því sleppa menn hér aldeilis, edur og látast straffa þad svo sem litla yfirsjón, en eingan stórglæp. Eg hefi lesid i gudsmanns riti, er lifdi fyrir hundrad árum hér i landi, hvors sál nú lifir i himninum, en minningin er ágjæt á jördunni; hann segist hafa talad vid einn mann, er sagt hafi, ad hann ecki vildi sverja rángan eyd, þótt hönum sex hundrud géfin væri, en hefdi hid sjöunda verid i bodi, þá mundi kannské hafa runnid á hann tvær grímur, skrifar þessi Gudsmadur. Þetta var ad sönnu ein höfudskömm er hann talar um, en ecki ecki hygg eg menn þurfi ad kaupa svoddan nú um stundir sumstadar, þad mun fást ókeypis, ef dómarinn er velviljadur þeim er áliggur, sérdeilis ef ecki liggur vid

nema Guds og kongúngsins réttur. Segid mér, mun þad ecki eiga hjá þeim heima er svo breita, sem Drottinn segir vid Júda, Ez. 19: øllum skjækum verdur fé géfid til, en þú hefir géfid þínum fylgjunonnum peninga. Er ecki þetta ad sofa? er þad ad undra ad þunnskipad er í Guds akri af hveitistaunginni, nær svo til geingur, og þótt Guds þénarar kvarti hér um, og færi jafnvel slíkt undir løg ástundum, eptir skyldu síns embættis, þá fá þeir eingu áorkad, mæta heldur árásum þarfyrir, og ei blygdast hinir þar vid, þótt þeim sé hérum brixlad, heldur slá vid því hnackanum, svo sem menn plaga ad segja, og gjøra eins og Salómon segir um skjækjuna, ad hún strjúki sér um andlitid og segi: eg hefi eckért illa gjørt, Ordskv. 30; þeir blygdast þar vid ad sønnu um stundar sakir, en reka ei ad sídur Fjandans eyrindi, svo sem hefdu þeir vald sitt og veizlur af honum þegid, en ecki af Gudi né kongúnginum. Þyki nú nockrum svo sem ad þetta hitti á sig, þá mun sá géfa hljód af sér sem á kémur, en margt af þessu er almennara og kunnugra enn ad hérad þurfi mørg vitni ad leida. Eg finn þad ecki med því ad grafast þar eptir, þetta er yfir allt, segir Drottinn um klæki Gydinga, Jer. 2. Bréf og dómar manna skulu þad satt gjøra, er eg ritad hefi, og sjálfir þeir ed æfa þvílíkt, munu þad þeckja, þótt eigi vilji þeir ádgjøra, nema þeir séu forbrendir í samvitskum og hafi mist alla tilfinningu, nema hinn grádugi hræfugl, Djøfullinn, hafi rigna látid í augu þeim heitum saur, eins og titlíngarnir í augu hins gamla Tóbíæ fordum daga, Tób. 2; sagan segir, ad hann hafi læknadur ordid med galli fiskjarins, þegar því var rýdid á hans augu, þá datt hreistrid af þeim, Tób. 11; en eg veit ecki hvad þessum muni til lækníngar verda, fyrst Guds blód fær þess ei orkad, og ecki þad beiska gall og edik, er honum var borid, Matth. 27, þegar hann kvaldist fyrir þessar þeirra og allrar veraldarinnar syndir; eg veit ecki hvad þeirra augum muni upplúka, nema hin stæka svæla helvítis elds, hún mun ljúka þeim upp ad vísu. Annara manna augu skémmir reykurinn og sljófgar þau, en þessi mun hin eylífa svæla heilskygna gjøra, ad þeir svo loksins sjái hvør annars skømm, sem hafa gjørt samband ámóti Gudi og hans kristni, og ecki vildu uppláta sín augu ámóti hans réttlætis og nádar geislum, medan þeir plágudu hans útvalda í ríki síns fodur, sem er hofdingi þessa heims; og þad er um þá rétt sagt, er Seneca skrifar um Claudium, ad hann ecki þeckt hafi ad hann daudur var, fyrr enn hann sá líkfør sína. Segid mér nú í Drottins nafni, segid mér, er ecki þvílíkt ad sofa? er ecki þad ad vera sádmadur fjandmannsins, og spilla Guds kornekru af øllum kroptum? hvør eyru hefir ad heyra, hann heyri! svo heyri þér nú ord Drottins sem í landinu búid, þér sem hans umbod er á hendur falid, heyrid þér, sem standid fyrir altari hins allra Hæsta, hvad hann býdur ydur, af Ezechielis spádómsbókar 33 Kap.: eg hefi sett þig fyrir vord yfir Israels hús, nær eg segi til hins ógudliga: þú skalt dauda deya, og þú varar hann ecki vid, og segir honum þad ecki, svo ad hinn ógudligi kunni ad vakta sig vid sínu ógudligu athæfi, svo ad hann megi lifa, þá skal hinn ógudligi deya fyrir sinna synda sakir, en hans blóds vil eg krefja af þinni hendi. Og svo ad þér kunnid med þess meira frelsi og myndugleika og betri samvitsku ad straffa, ógna og áminna í Guds stad, þá hagid líferni ydar svo sem Kristi þénarar og rádsmenn hans leyndardóma, 1 Cor. 4,

S

géfandi eingum nockra hneixlan, svo ad vor þjónusta verdi ecki løstud, heldur í øllum hlutum hegdum oss svo sem Gudsþjónustumenn, eptir bodi St. Páls, 2 Cor. 6. Heyrid þér hinir voldugu í landinu, og þér, sem Gud hefir sverdid í hendur feingid! heyrid þér ord Drottins, lærid gott ad gjøra, leitid eptir réttinum, gjørid rétt hinum undirþryckta, látid hinn munadarlausa løgum ná, og takid ad ydur málefni eckjunnar, Esa. 1, haldid dóminn og réttvísina, frelsid hinn undirþryckta af hendi ofsóknarans, og styrlid ecki hinn framanda, fødurleysingjan og eckjuna, og gjørid eingum ofriki, segir Drottinn Zebaóth, Jér. 21; hyrid ecki med ydur, ad nær þér þessar Guds áminningar ad eingu hafid, ad hann muni þá vera líkur ydur, þótt hann þegi, Ps. 50, og láti ydur vara til kornskérutímans, þvi hann mun straffa ydur og tala vid ydur undir augun, nema þér ydrist af hjarta; látid af illu og lærid gott ad gjøra; vandlætid í Guds stad, og uppurætid hneixlid og hid vonda úr Israel, Devt. 22; annars mun þad heita fyrir ydur: ó, þér af Mósis og Arons húsi! hvor sem mig forsmáir, þann vil eg forsmá, 1 Sam. 2; þín sála skal vera fyrir hans sálu, 1 Kóng. 20. Þér erud gudir kalladir, og allir erud þér synir hins Hæsta, gódir menn! en þó munud þér deya svo sem manneskjur, Ps. 82. Heyrid þetta, til samans andligir og veraldligir; heyrid hvad Drottinn segir ad ályktun í útleggingunni, ad illgresinu muni verda kastad í eldsofninn, þar muni verda óp og tannagnistran. Ef þeirra dómur verdur svo stráungur, sem fyrir ydar vanræktar sakir tapast, hvilíkur mun þá ydar dómur verda, nema þér gjaldid varhuga vid. O, þér kristnir menn! ó þér, sem med Guds Sonar blódi erud endurkeyptir og í hans dauda skírdir! Post. gb. 20, géfid gjætur ad sjálfum ydur og allri hjørdunni, sem Gud hefir afrekad med sínu eigin blódi, hvor í sínu stad; pundid er stórt, reikningskapurinn er mikill, Guds blód er dýrt, hans reidi er þúng, Dómarinn er stráungur, lífid er stutt; daudinn er vís, helvíti er heitt, eylífdin er laung, og þér vitid ecki nær ed Húsbóndinn kémur; en í hvorja þá átt sem eikin fellur, þar liggur hún, Eccles. 11. Látid ydur þvi ecki villa med ógudligum heimsins dæmum, berid ydur eigi saman vid þá sem þér kallid ydur verri, þeirra fordæming verdur ecki ydar afbotun, þvi hvor einn mun sína byrdi bera, Gal. 6; nema þér ætlid, ad ydur muni þar fyrir verda rórra í helvíti og kvølunum, ad adrir sæta þýngri hefndum enn þér þykist hafa tilunnid. Satt er þad ad sønnu, ad Guds réttlæti mun skamta hegninguna eptir verknadinum, og vega straffid út eptir þýngd syndanna; en gjæt þess, ad øllum mun verda þar óbæriligt, og svo sem ad útvaldir í dýrd himnanna munu ei øfunda hvor annann, þótt einn skíni fegra enn annar, svo munu eigi heldur fordæmdir hafa neina ró af þvi, þótt einn kveljist meir enn annar; mæl þvi ecki vondsku þína saman vid hans, sem forþénad hefir heitari helvíti, heldur gjør ydran ámedan þar segist ennþá: í dag, Hebr. 3, svo ei komir þú í þann kvalastad, Lúc. 16, heldur skína megir eins og sól í ríki þíns Fødurs. Þad veiti hinn gódi Gud øllum þeim, sem undir hans merki strída, í útlegd þessari, fyrir Jesúm Christum, amen!

Á Hreinsunar-hátíd Maríu.

Gudspjallid, Lúc. 2 Kap.

Á þeim tíma: þá dagar hennar hreinsunar fullnudust eptir Mósis løgum høfdu þau hann til Jerúsalem, uppá þad þau á hendur fæli hann Drottni, svo sem skrifad er í løgmáli Drottins, ad allt hvad kallkyns var, þad er fyrst opnadi sinnar módurkvid, þá skyldi kallast Drottni helgad; og ad þau gjæfi offrid eptir því sem segist í løgmáli Drottins, tvær turtildúfur, eda tvo dúfu únga. Og sjá, ad madur var þar í Jerúsalem, sá ed Símeon hét, og þessi mann var réttlátur og gudhræddur, bídandi eptir huggun Israels, og heilagur Andi var med hønum. Símeon hafdi og andsvar feingid af heiløgum Anda, ad hann skyldi ecki daudann sjá, nema hann sæi ádur fyrri Krist Drottins. Og hann kom af andans tilladan í musterid, og þá foreldrarnir høfdu barnid Jesúm í musterid, og gjørdu fyrir hønum eptir sidvenju laganna, og hann tók hann þá uppá sína armleggi, lofadi Gud og sagdi: Drottinn! lát nú þinn þjón í fridi fara, eptir því sem þú hefir sagt, þvíad mín augu hafa séd þitt hjálpräd, þad þú tilreiddir fyrir augliti allra þjóda: eitt ljós til uppbirtíngar heidnum þjódum, og til dýrdar þíns fólks Israel.

Exordium.

Margir veraldar høfdíngjar, sem og adrir vísir og gódir menn hafa sér óskad, ad þeir mættu lifa svo leingi í heimi þessum, ad þeir feingi bundid enda á fyrirætlan sína, en þad hefir þeim misjafnt tekist. Augústus keisari er sagt, ad optliga hafi talad þad vid vini sína, ad hann vildi lifa mega, þar til hann hefdi ad fullu skipad ríkisstjórninni í því rómverska veldi, og verdur ecki á móti því sagt, ad hønum tókst þad ad miklu leiti. Eigi verdur því heldur neitad, ad í þessum ásetníngi var mikil hugprýdi. Hinn stóri Sólimann, Tyrkjanna høfdíngi, æskti sér ad deya ecki fyrr enn hann hefdi unnid høfudstadinn í keisarans ríki; en Gud lét þad ecki eptir hønum; daudinn vann á hønum ádur enn hann fékk borgina unnid; og hendir þetta marga þá, sem alleina vilja lifa til þess ad seilast á adra, og útrétta gírugar hendur til þeirra hluta, sem eigi eru þeirra. Vísinda-mannanna ósk er sú gjarna ad þeir mættu lifa svo leingi, þar til þeir hefdu aflokid erfidi sínu, skriftum og bókum, og ødru því, er þeir fyrir stafni hafa; og er í slíku tvent ad skoda; eitt er nockurskonar ærligur metnadur, og elska góds nafns og ryktis eptir sig daudan, hvad ecki er lastverdt, því hún hefir mørgum komid til ydni og ástundunar; annad er vilji og ásetníngur til ad kénna ødrum, og sérdeilis eptirkomendunum, sem lofligt er og mikillrar hrósunar verdt, því þad ber eptir sér elsku og hugþocka mikinn til mannkynsins, hvørju eckért er ágjætara, eckért Gudi þeckara, og ef eg má svo ad ordi komast, eckért Gudi líkara, því hann elskar øll sín handaverk. En hvørnin sem øllu þessu er varid, þá er eitt naudsynligt, og eitt er þad góda hlutskiptid, sem einginn má af þeim taka, Lúc. 10, er þad hafa útvalid, sem er ad hafa svo lifad, svo trúad og svo tilreidt sig, ádur enn madur geingur veg allrar veraldar, Jós. 23, ad hann sé fullviss þar um, ad hann í fridi fari af þessum heimi. Því prísa eg hlutskipti hins góda og gamla Símeónis; ecki svo mjøg í því, ad hønum hlotnadist ad sjá heimsins Skapara og Endurlausnara med sínum augum, svo sem hann hér segir í lofsaungnum, og ad taka hann uppá armleggi sína; svo sem hitt, ad hann út af fullu trausti um Guds nád og eylífa vist med hønum, saung svo ad segja þenna glediliga lofsaung yfir sjálfum sér: nú lát þú, Drottinn! þjón þinn í fridi fara eptir ordi þínu, þvíad

mín augu hafa séd þitt hjálpræði. Svo þad má kalla, ad hans líksálmur, og fæðingar- og fagnadar-diktur Endurlausnaranum tilkvedinn, væri einn og hinn sami. Sæll er sá kvidur er þig bar, og þau brjóst er þú mylktir, sagdi kvinna fordum vid vorn Herra; en hann svaradi henni: hvad um þad? sælir eru þeir sem heyra Guds ord og vardveita þau, Lúc. 11. Þetta kémur mér til þess, ad mér þykir meir koma til þess, ad Símeon beid med þolinmædi eptir huggun Ísraels, og ad heilagur Andi var med honum, heldur enn hins, ad hann sá Jesúm, og tók hann í fáng sér, ádur enn hann skyld-ist vid þetta líf; því einginn er þvílík sæla og einginn styrkur í daudanum svo mikill, svo sem ad hafa séd Jesúm med trúarinnar augum, og fadmad hann med hennar örmum, þad kénnir hann sjálfur er hann sagdi vid Thómam: af því þú sást mig Thóma, trúdir þú; en sælir eru þeir sem ecki sjá og trúa þó, Jóh. 20. Þenna kost eiga allir þeir ed ord Guds heyra, í hvörju Jesús Christus hinn kross-festi er oss fyrir augum afmáladur, Gal. 3. Sá sem eptir því geingur, hann mun med Símeoni allshugar feginn og gladur skiljast vid hreckvísa veröld þessa, og kalla daudann sinn ábata. Og fyrir því ad þessa góda manns er minnst í Gudspjallinu, er strax var upplesid, þá viljum vér af honum læra: hvörnin vér eigum fridsamliga ad lifa, svo vér kunnum í fridi hédan ad fara. Þar til hjálpi hinn nádarfulli Gud, fyrir forþénustu síns eingétins Sonar Jesú Kristi, amen!

Utleggíngin.

Hvad manna ad Símeon þessi verid hafi, greinir ecki ritníngin um; þeir ed skrifa ad hann hafi kénnimadur verid, færa eckért til síns máls; þad er eigi heldur líkligt, annars mundi Gudspjallamadurinn ecki hafa þagad um þad, heldur enn um Zachariam, födur Jóhannis skírara, Lúc. 1. Líkligri er þeirra meining, er ætla ad hann verid hafi sonur Hillelis, er Gydinganna meistarar segja ad verid hafi lærifadir Gamalielis, hvör ed sagdi hina roksam-liga meining sína um kristnibodid, er öldúngarnir héldur rádstefnu um Postulana og þeirra lærdóm, Post. gb. 5. Þetta er ad sönnu ecki víst, en ef svo er, þá var þad ecki ad undra þótt Gamaliel framar ödrum skygndist í þenna lærdóm, þar hann hefir án efa heyrt af sín-um meistara, ad huggun Ísraels, eptir hvörri hann beid, mundi ecki fjarlæg vera, hvad hann rádid hefir af spádómum þeim, er voru af Messía, er þá tóku margir fram ad koma. Meistarar Gydinga höfdu marga lærisveina, Jóh. 4, sem sjá má af Kristó og Jóhanne, Lúc. 10; svo hefir og án efa Símeon haft fleiri enn færri, og er þad víst, ad hann hefir ecki sízt talad fyrir þeim um þessa höfudgrein trúarinnar, er hljódadi um Messíam og hans tilkomu; því ecki hefir hann verid sá einasti, er vænti eptir hinum sanna Messía med áhyggju svo mikilli; þad segir Lúkas í þessum sama kapitula, af hvörjum Gudspjallid er tekid, þar hann skrifar, ad Anna dóttir Phanúelis af kyni Aser, hafi talad af honum til allra þeirra, er endurlausnarinnar bidu til Jerúsalem, hvörjir án efa verid hafa af skóla Símeónis, edur hans líka. Hvaraf oss sé þad kénnt, ad menn velji til ad uppfræda börn sín, ecki einasta vísa menn og lærda, heldur sidsama og gudhrædda, þá ed undirvísi þeim í ótta Drottins, og temji þeirra úngu ár á réttvísi og gudrækni, ef þeir vilja ad þau lifi svo í heimi þessum, ad þau séu viss um ad deya réttlátra manna dauda, Núm. 23, nær þau leysast hédan. Þad stendur hér í Gudspjallinu um Símeon, ad hann hafi réttlátur madur verid; ecki meinar ritníngin hér, ad hann hafi af sjálfum sér verid fullkomliga réttlátur; þad er ecki hjá mannligum kroptum ad finna; allir vér megum segja med Job, Kap. 9: vilji eg réttlæta mig, þá fordæmir minn munnur mig; ef eg segi mig saklaus-an, þá sýnir hann ad eg er ránglátur. Viljum vér fyrir Gudi réttlátir vera, þá megum

vér kasta frá oss bædi voru réttlæti og voru ránglæti; réttlætinu í þann máta, ad madur treysti ecki á þad, heldur reikni þad þreck ad vera, svo hann ávinni Christum og finnist í honum, hafandi ecki sitt réttlæti, sem er af lögmálinu, heldur þad sem er af trúnni á Jesúm Christum, eins og Páls, Phil. 3; en ránglætinu þessvegna, ad trúin er daud án verkanna, segir Jakob, Kap. 2; og Gud er heilagur, honum líkar ecki ógudligt athæfi, Ps. 5; hvad ecki er í þeirri veru sagt, ad madurinn géti aldeilis afklædst þessum vonda syndarinnar ham, ámedan hann lifir í holdinu, heldur á hann af fremsta megni ad leitast vid ad krossfesta hinn gamla manninn, Róm. 6. Júdar segja í skrokksögn sinni einni, ad þegar Nói gjördi sonu sína frá sér til ad byggja veröldina, þá hafi hann fengid þeim í hendur nockrar reliqvias edur menjar hins gamla Adams, födur vor allra, kanské líkar þeim ed pápistar hafa þykjast eptir sína helga menn, og eru í miklu gildi hjá þeim. Fávíslig er saga þessi ad sönnu, en þó minnir hún mig á ad hugleida med trega nockrum, ad forfadirinn Nói, sem var réttlátur madur, Gén. 6, og réttlætisins prédikari, 2 Pét. 2, til hvörs ad allir menn í hinni seinni veröldu eiga kyn sitt ad rekja, hann hefir oss eptirlátid nockrar leifar hins gamla Adams, er vér dagliga finnum í vorum limum, svo ad Páls segir: holdid girnist í móti andanum, og andinn í móti holdinu, og þetta er hvört ámóti ödru, svo ad þad þér viljid jafnvel ecki gjöra, þad gjörid þér, en ef þér leidist af andanum, þá erud þér ecki undir lögmálinu, Gal. 5; en ef vér erum undir lögmálinu, þá erum vér réttlátir; og þannin var ad sönnu hinn gamli Símeon réttlátur. En ecki meinar þó Gudspjallamadurinn hér þetta réttlæti, edur þad oss verdur fyrir Lausnarans forþénustu tilreiknad, heldur merkir þetta ord, réttlátur, í þessum stödum, þad sama og vér köllum gódan mann og rádsvinnan, þann er vandar ord sín og gjördir, bædi fyrir Gudi og mönnum, og svo merkir þad vída í ritningunni. Vertú frómur og réttvís, segir Davíd, Ps. 37, því slíkum mun ad sídurstu vel gánga. Hinn réttláti sá ed framgengur í einfeldni síns hjarta, mun láta farsæl börn eptir sig, segir Salómon, Ordskv. 28. Þessa réttvísi á hvör kristinn madur ad temja sér, annars er hann ecki kristinn; um hana hefir margur heidingi vel talad, og hann svo tamid sér, ad lítid hefir sýnst ábótavant fyrir manna augliti, hvar med þeir hafa gjört skömm til kristinna margra hvörra, þeir ed engan elska nema sjálfa sig, og hirda eckért um hvörnin þeir ásælast lítilmagnan. Aristóteles segir, ad hún sé hin kostuligasta dygd, og allar dygdir séu í henni fólgnar; þad er og satt, því án hennar mega þær ecki dygdanna nafn bera. Vitskan og framsýnin er hreckvísi, ef ecki fylgir henni réttvísin. Hugprýdin er eitt bödulssverd, nema hún stjórnist af réttvísinni. Örlætid hvört allir menn elska, þad er þó glópska og athlæi manna, ef þad vantar réttvísina; sá sem eys út fémunum sínum til ónýtis, edur géfur þeim er sízt skyldi, en lætur þurfamanninn og daglaunarann missa, mun hann ecki ósvífnur og dári kalladur? Sparsemin er ein ágjæt dygd, en þó er hún best med réttsýni; sá sem sparar ödrum þad þeim byrjar ad géfa, hann er kargur og ecki sparsamur, og ef hann sparar sjálfum sér þad sem líkaminn vidþarf, þá er hann sjálfs síns óþocki, ef hann gjörir þad af kergju einni, og ecki til ad temja sitt hold, ad hann þess betur fái Gud þjónad, eins og Páls segist þrælka sinn eiginn líkama; en hitt er lofligt og Gudi þægt, ef nockur sparar líkama sínum, jafnvel leyfiligt eptirlæti fyrir hans

sakir. Eingin dygd er ágjætari enn miskunsemin, med henni kunna syndugir menn allra mest ad líkjast Gudi, skapara sínum, Lúc. 6; en ef hún er án réttlætis, svo menn vægja þeim sem Gud bídur ad straffa, þá er hún ein svívirding og mesti glæpur í augliti hins hærsta Dómara; og í einu ordi ad segja, réttvísin er sú mælisnúra, á hvorja ad stikast eiga ord vor og gjördir. Veit eg ad einhvor kann ad segja: eg ber ecki vitsmuni til þess, ad sjá og þeckja hvad rétt er, hvörnin má eg þá gjöra þad? mér kann optliga ad skjótast í slíku. Þar til svara eg, ad helzt er þad í dómum og ödrum vandrædum, ad menn þurfa svo mikillar skynsemi med, og er þeim rádligt, sem eru sér fávitsku sinnar medvitandi, ad þeir séu þar frá, og ecki trodi sér inn í dómarasæti, edur hlaupi til þessa mikla vanda, eins og lífadur hestur til bardaga, sem þó margur dári gjörir; en hvörnin sem því er varid, þá er þad almenniligt, ad margur gjörir verr enn hann veit, en öllum kann yfir ad sjást, þad er mannligt, og má þad hvör madur ödrum játa; en í dagligri umgengni, í kaupum og sölum, í umtali um náúngann, í spekt og kyrrlæti vid hann, í þeirri virdingu, sem menn eiga ad sýna foreldrum og yfirbodurum, þá er enginn helvita madur svo fávís, ad hann ecki nockurnvegin viti hvad hann á ad gjöra, ef hann géfur sér stundir til ad athuga þad. Og hvad um gildir, erum vér ecki allir nógu vidkvæmir og granskygnir til ad þeckja þad, sem oss sjálfum er ámóti brotid? en þessa hugrenningu skyldum vér brúka, nær vér eigum nockru vid adra ad skipta, því hér ætla eg dugi sú ágjæta regla, sem Frelsarinn hefir oss eptirlátid: hvad þér viljid ad mennirnir gjöri ydur, þad gjörid þeim einnin, Matth. 7, og sá sem hana hefir jafnan fyrir augum sér, hann mun sídur syndga. En þetta forsmáir nú heimur þessi og þykir í því lítill visdómur vera; samt ætlar hann sér ad deya Simeónis dauda, jafnvel þótt þeim verdi ad skindingu í burtu svipt ámedan þeir hvad mest eru ad æfa svik, pretti, fédrátt, undirferli, fjandskap, og allra handa rángsleitni, eins og ad þvílíkra sé himnaríki. En eg segi ydur í umbodi Guds, fyrir hvorjum eg stend, ad nema þér gjörid ydrau, leggid af lygar og pretti, ágirnd og undirhyggju, og adra þvílíka löstu, sem mótstrída réttvísinni, þá munud þér ecki inngánga í Guds ríki. Þetta kénnir mér Jesús Christus, hvor sjálfur er alls holds dómari, og rædur fyrir himninum, er hann sagdi, Lúc. 18: hvor hann ecki medtekur Guds ríki svo sem úngbarn, hann mun ecki inngánga í þad. Verid ydur nú saman vid svoddan eitt barn, og rannsakid hvért þér erud þvílíkir í gódlyndinu og einfaldleikanum, og ef þér kunnid ad finna þess nockurn mun, þá vitid ad þér erud eins lángt frá himnaríki; þar er ei vid ad dyljast, nema þér viljid reyngja ord Drottins. Segid mér, hvorjir munu sitja til bords med Simeóni, med Abraham, Isak og Jacob í ríki himnanna? Matth. 8, þad segir David oss, í Ps. 15, med þessum ordum: Drottinn! hvor mun búa í þinni tjaldbúd? hvor mun stadnæmast á þínu heilaga fjalli? hann sá ed framgengur flecklaus, og gjörir réttvísina, og talar sannleikann út af hjarta; hvor ed ecki bakmælir med sinni túngu, og náúnga sínum eckért illt gjörir og leggur ecki sínum náúnga neitt lastligt til; hvor ed einkis aktar hinn ógudliga, en í heidri hefir hinn gudhrædda; hvor ed heldur þad er hann sver sínum náúnga; hvor hann géfur ecki fé sitt út uppá okur, og tekur ecki mútu yfir þann saklausa; hvor ed þetta gjörir, honum mun vel vegna æfinliga. Hér sjáid þér hvorjir ad verda muni bordgestir í lambs=

ins brúdkaupi; ydur hefir fyrir laungu bodid verid; lángt er sídan húsbóndinn lét segja: minir uxar og alid fé er slátrad, allt er til reidu, komid til brúdkaupsins, Matth. 22; rannsakid nú sjálfa ydur hvört ad þér erud skríddir brúdkaups klædi, ef hann kann ad koma um midnætti, þad er, nær ydur minnst varir. Eg veit þér segid, ad Gud hafi morgum syndirnar fyrirgéfid; ó já, þad er satt, en þó þeim einum, sem þeirra hafa ydrast út af hjarta. Látid af illu og lærid gott ad gjora, Esa. 1; þetta vitid þér hin rángsnúna kynslód, en merkid þad þó ecki, samt uppetid þér þó Guds fólk, og alid sjálfa ydur, en Drottinn ákalla þeir ecki, Ps. 14. Svo snúid aptur i Guds nafni, snúid aptur, eg grátbæni ydur fyrir hid dýra blód Jesú Kristi og ydar velferdar sakir, leitid fridarins, og fylgid honum eptir, Ps. 34; óttist Drottinn og gjorid réttvísina, Act. 10, svo Gud fái velþóknan á ydur, og burtkasti ecki eylifliga. Og er þad svo sagt um réttlæti Simeónis. I annan máta stendur hér um Simeon, ad hann hafi gudrækinn verid. Svo sem ad oll sú skylda, er vér eigum náúnganum ad sýna, og oss er fyrirskrifud i hinni sídari bodorda=toblunni, hún er i réttvísinni innifalin; svo er og hin er vér eigum Gudi ad gjalda, og oss bodin er i hinni fyrri, i gudrækninni fólgin. Hann var gudhræddur madur, segir Lúkas; hann brúkar þad ord, er merkir Gudsdýrkara, þann ed rækir hans bodord, ecki svo af ótta, svo sem af elsku og virdingu. Þannin á kristinn madur lyndur ad vera; þótt þad sé ecki ónýtt ad hrædast Gud, af þvi hann er réttlátur og strángur vandlætari, Exód. 20, þá er þad eigi fullkomin Gudsdýrkun. Óttinn dugar til þess ad reka syndarann til Guds, þegar hann hugleidir þad, ad hann hafi hans reidi forþénad; en íhugan Guds fodurligrar gjæsku, hans speki, hans þolinmædi, uppvekur elskuna i mannsins hjarta, sem lætur oss verda eitt med Gudi, og kveikir svoddan unadsemd i vorri sál, ad menn forsmá alla hluti jafnvel hjá krossi Drottins, eins og St. Páll, Phil. 3; svo eg má segja, ad óttinn er fadir gudhrædslunnar, en elskan til hans er módir ad henni. Óttinn gétur hana i fyrstunni, (þvi segja gudlausir menn, ad óttinn hafi gudina gjort) en elskan tekur vid henni, elur hana og nærir i hjarta mannsins, á medan hún er ecki fullburda, eins og ein módur sitt fóstur, þar til hún kémur i ljós, og anglýsir sig i gódum verkum, og smámsaman ver hún eins og annad úngmenni, eptir fullkomnum mælir Kristi aldurs, segir Páluš, Eph. 4; svo ad þvilík dásamlig sképna heilags Anda, skín svo sem eitt ljós ámedal hinnar hreckvísu kynslódar, svo sem ein sól á himninum; ecki eins og sól Ezechiæ konúngs, hvor ed géck til baka, 2 Kóng. 20; ecki eins og sól Jósúæ, hvor ed stód kyrr, Jós. 10; heldur eins og sól Davids, hvor ed gledur sig af ad hlaupa sinn veg, Ps. 19; þvi sá ed Gud elskar, honum þykir inndælt ad gjora þad honum likar, og lætur sér jafnan i þvi framfara. Cicero útmálar gudrækuina þannin, ad hún sé réttvísi ámóti Gudi; hann sagdi vel, þvi hann sagdi allt þad hann vissi edur vita kunni, og var ecki meira von af heidnum manni, og hefir hann þó ennþá talad kristiligar (ef eg má svo segja um einn heidingja) i odrum stad hér um, þar hann segir: ef gudhrædslan er i burtu tekin, þá gétur þad eigi odruvís ordid, enn ad allur trúskapur og allt samneyti manna ámedal, og hin kostuligasta dygd, réttvísin, fara og i burt; þetta er vísliga talad, þvi sá sem ecki Gud óttast, sem ad i augnabliki gétur kastad honum i afgrunn helvitis, hann mun eigi verda mjog hlifinn vid sinn jafningja; þad sjá

menn á hinum gudlausu Satans þrælum, er segja í hjarta sínu: þar er enginn Gud, Ps. 14; hvorki halda þeir ord né gjørdir, engum hlífa þeir, sem þeir fá hönd yfir. Til þessa eru dæmi, jafnvel í landi voru, ecki mjög gömul, og er hér af audsært, ad þad er dagsatt er hinn sami skrifar, ad gudleysid taki allan trúskap í burtu úr veroldinni, og spilli svo sambúd mannanna, ad ecki er vært í heiminum án þess ad menn óttist Gud; og þetta vald Guds er svo ríkt ámedal mannanna, ad jafnvel afgudadýrkun heidíngjanna, sem voru án Guds í heiminum, Eph. 2, hefir því valdid, ad þeir ecki uppátu hvor annann; svo eg vil hér um segja, vidlíkt og Aurelius Alexander keisari svaradi þeim, er vildu gjøra samkundur kristinna manna ad dryckju- og legukofum, ad miklu betra væri ad Gud þar med einhvörju móti dýrkadist, enn ad þær skyldu brúkast til slíkra ódáda. Þad var roksamligt og konúngligt svar af heidnum manni; svo vil eg segja, ad betra er til ad halda samvist mannanna vid í heiminum, ad dýrka Gud med einhvörju móti, þegar eigi eru til þess brúkadar hinar verstu syndir og glæpir, sem Djøfullinn lætur sér þjóna med, heldur enn hafa einga trú á honum; því þad mundi gjøra veroldina ad herbúdum Madianíta, hvar einn rycki sverdi ámóti sínum eiginn bródur og lagsmanni, Júd. 7. Satt er þad sem Jóhannes segir, ad hvor sem ecki elskar sinn bródur, hvorn hann sér, hvornin kann hann Gud ad elska, þann hann sér ecki? 1 Jóh. 4; en eg þori og ad segja, ad hann sem ecki elskar Gud, sem hefir skapad hann, endurleyst og helgad, hvornin getur hann sinn bródur elskad? því bágt mun oss sem vondir erum og undir syndina seldir, Róm. 7, ad elska óvini vora, blessa þá er oss bölva, gjøra þeim gott, sem vid oss misgjøra, Matth. 5, nema vér gjørum þad fyrir Guds sakir, og verdur því óttinn og elskan til Guds undan ad gánga, og sé hún alvarlig, þá er einsætt ad hitt á eptirfylgir, því sá sem hann elskar, hann vardveitir hans bodord, 1 Jóh. 5, og er þetta eitt af þeim helztu, sem nú sagda eg, ad elska óvin sinn. Hvad sem nú heidíngjar ritad hafa um gudhrædsluna, er alltsaman góðra gjalda verdt, og dugar ad vísu til þess, ad sýna oss kristnum mönnum, hvorsu ad hún hafi þótt ómissandi, jafnvel þeim er mest litu eptir því nálæga, og ecki svo eptir því sem þar uppi er; en St. Páll kénnir oss hennar nytsemi miklu betur, 1 Tím. 4, segjandi, ad gudhrædslan sé til allra hluta þarflig, hafandi fyrirheit, bædi þessa lífs, sem nú er, og svo hins komandi. Í gamla Testamentinu hafdi þessi höfuddygd mikil fyrirheit um tímanliga farsæld, svo sem allvída má lesa, bædi í Móses bókum og annarstadar; kannské þessvegna ad Guds fólk á þeim dögum hefdu fleiri bodorda og setninga ad geyma enn vér kristnir menn, svo og voru ecki fyrirheitin svo ljós, um dýrd hinnar eptirkomandi sælu í Guds ríki; en sídan Jesús Christus hefir afmád óvinskapinn, lögmál bodordanna, sem var innifalid í setningunum, fyrir sitt hold, svo sem Páulus ad ordi kémst, Eph. 2; sídan vér höfum fengid ad sjá og heyra þad, sem margir konúngar og spámenn girndtust ad heyra og sjá, og sáu þad ecki, Lúc. 10; sídan hafa Guds ástvinir ecki svo stór fyrirheit um líkamliga farsæld, og þad til þess, ad sætleiki eptirkomandi aldar, hvorn vér smöckum í hinu góda Guds ordi, Hebr. 6, hann yfirgnæfi allan tímanligan fögnud og medlæti, svo ad þeir ed Gud elska og lída fyrir Kristi sakir, eru gladir í hörmúngunum, og halda þad mikinn fögnud, nær þeir rata í ýmisligar freistingar, svo sem Jakob býdur, Kap. 1; vitandi þad, ad reynsla trúar vorrar,

hún aflar þolinmædis. Ecki er vid þad ad dyljast, br. m.! ad sá sem vill gudhræddur vera, hann má búa sinn hrygg undir Kristi ok, 2 Tím. 2, eins og þegar einn kappi býr sig til orustu, og þótt Gud láti honum heppnast luckn og heidur í veröldinni, sem hann og hefir morgnm af sínum ástvinum veitt, þá er þar þó alltid einhvör barátta, annadhvört hid innra edur hid ytra; sé þar ecki annad, þá er þar Andskotinn og hans þrælar, sem jafnan ofsækja þá, sem geingid hafa á mála med Kristó. Satan keppist vid af öllu megni ad nidurbrjóta Gudsriki, og aldrei lætur hann af ad skjóta sínum örfum á Guds hér í veröldu þessari, svo leingi sem hann heitir Djöfull og Andskoti, og þarf til þess mikla gudhrædslu og alvörugéfni ad fá honum og hans árum í móti stadid, bædi sýniligum og ósýniligum. En þegar hinn mikli Guds kraptur er svo máttugur í breiskleika sinna ástvina, ad þeir fá stadist árásir vondra manna; þegar hann styrkir þá og stoduga gjörir í sínum ordum og trúnni allt til æfiloka, þá kalla eg ad hvad mest sannist ord St. Páls, ad gudhrædslan hafi fyrirheit þessa lifs, og hefir hinn almáttugi Gud þad optliga og undrunarsamliga framkoma látid, og lætur ennú í dag, á öllum þeim, er honum treysta. St. Páll kallar hina útvöldu Guds, þau ker í hans húsi, er hann hefir til heidurs sett, Róm. 9; á þessi ker fellur dupt nockud ástundum, svo þad hendir sig, ad þau verda jafnvel grómtekin. Vondir menn eru ein þvaga, sem hann hreinsar þessi sín ker med, svo þau verdi hæf til þjónustugjördarinnar, og setur þau svo aptur inn í Guds hús, nær þau eru hrein ordin, en þvögunni kastar hann í burt, ad hún verdi fótum trodin. Gud leyfir ad þeir ed hann óttast, verdi ástundum nidurþryktir, en aldrei undirþryktir; sá sem fæst vid einn gudhræddan mann, þad er svo sem berji hann einn klett med vendi, vöndurinn slitnar, en kletturinn verdur hinn sami; eins og sá er vill kæfa eldinn med olíu, hún fortærist, en eldurinn logar þess gladar; þad er eins og ad binda Samson med streingjum, þeir hruckn í sundur eins og hörþrádur, er hann rétti sig, Júd. 16. Samson héldt sínum mikla styrk, allt þar til skjækjan feck rakad hans hár af; Guds börn eru ósigrandi, allt svo leingi þau halda sér vid Drottinn Jesúm, hvör ad er safnadarins höfud, Eph. 5; en þegar þeim verdur þad, ad taka hina flárádu Dalila, veröldina, í fadm sér, þá missa þau allt sitt afl; hún stingur þeirra augu út og gjörir þá Philistæis, þad er Satans börnum, ad herfángi, já, ad spotti og athlátri, nema menn dansi eptir þeirra pipu, og er þá daudinn vis, nema menn deydi sjálfa sig ad nýu eins og Samson, Júd. 16, þad er, drepi hinn gamla Adam med hans girndum og tillhneigingum, og burtkasti fýsn augnanna og drambsömu liferni, ad menn verdi heilskygnir aptur og sjáum ljósid í hans ljósi, er oss hefir fyrir sinn dauda sett til arfskiptis heilagra í ljósinu, Col. 1. Svo er nú gudrækuin á sig komin, og svo er hún þörf og nytsamlig, já, ómissandi í þessu lifi, en þó gagnar hún hvad mest í daudanum, þvi hann verdur þeim inngángur til lifsins, er Gud óttast, til ad medtaka þar fyrirheit eptirkomandi aldar. Sá sem hefir í lifinu tamid sér réttvisina vid náúngann, og óttann og elskuna á Gudi, hann fagnar daudanum, og segir gladur med Simeoni: nú láttú, Drottinn! þjón þinn í fridi fara, eptir ordi þinu; þvi eins og Simeón hafdi andsvar feingid af heilögum Anda, ad hann skyldi eigi daudann sjá, nema hann sæi ádur Krist

Drottins, svo bera og þessir jafnan með sér vitnisburð heilags Anda í sínu hjarta, að þeir séu Guðs börn, Róm. 8, nær sem þau leysast í burt héðan. Hvornin kann svoddann einn Guðs ástvinur dauðanum að kvíða? Dauðinn er að sönnu hræðiligur, því hann er verðlaun syndarinnar, Róm. 6; en hvorjum er hann hræðiligur? þeim sem ekki eru heiminum dauðir, en ekki þeim, hvorra líf Kristur er, en dauðann kalla þeir sinn ábata, Phil. 1. Dauðinn er oss syndugum mönnum eins og myrkrið er börnunum, þau óttast það þess-vegna, að þau ætla í því muni búa nockurskonar voði; og sérdeilis þau, sem heimskir menn leggja í vana sinn að fæla með grilum og ófreskjum; svo er dauðinn, af því menn heyra svo mikið af hans grimmleika talað, því kvíða menn svo fyrir honum, og veit þó enginn hvað mikill hann er; hvor veit hvort menn finna meir til í dauðanum, enn í fæðingunni? þetta mun enginn; enginn er heldur aptur kominn til að segja oss hitt. Þar er varla nockur svo litilfjörlig tilhneiging, að hún ekki forsmái dauðann; heiptræknin aktar dauðann að engu; það sýnir oss þeirra dæmi, er selja sitt líf fyrir líf óvina sinna; hvað margur hefir dáið fyrir ást kvenna, sem er hégómi í sjálfu sér. Syrach kénnir oss, að honum sem ámóti geingur, þyki dauðinn sætur; ótti fyrir vanvirðu nockurri, gjörir dauðann léttan; meðaumk-anin gjörir hið sama. Þegar Ottó keisari vildi heldur taka lífið af sjálfum sér, enn að láta stráhöggva lið sitt niður með sverðseggjum, þá voru margir af hans fylgjurum, er alleina af meðaumkan lögðu hendur á sjálfa sig; en ef hégóminn virðir dauðann svo litils, hvað léttur mun hann þá vera þeim, sem fara í friði héðan, og vita að hann er inngángur til lífsins? Ritníngin talar um dauðann, svo sem endurlausn af fángelsi; allur Israel sá Aron leysast, segir Núm. 20 Kap.; eg girnist að leysast héðan og vera með Kristó, hvað miklu betra er, segir Páll, Phil. 1. Svo þykir og öllum þeim, er heimurinn er krossfestur vegna Krists, og þeir heiminum, Gal. 6; þeir andvarpa með Páló og segja: æ, eg synd-ugur maður! hvor mun leysa mig frá þessum dauðliga líkhama? Róm. 7; óttast því ei að deya, kristinn maður, heldur að deya illa, það mun þér til eylífs gagna. Það er gott dauðann að óttast, til þess að forðast það, með hvorju vér forþénum hinn eylífa dauða. Tímanligur dauði er ekki í sjálfum sér ógnarligur, nema vér segja viljum, að það sé til að sleppa úr fángelsi, úr þrældómi, úr sjóvolki; því hvað er þetta líf annað? Það er hræðiligt sem eptir hann kémur, ef öðruvísi fer enn vel. Það er vitanligt, að dauðinn er Guðs börnum inngángur til eylífrar sælu; og því skylda eg þá ei vilja gánga eitt sinn í bar-daga til að vinna heillt konúngsríki? En þeim er tapast, verður hann leið til eylífra kvala. Nú veit eg að þjófurinn hræðist ekki stigann, sem liggur upp í gálgann, en snöruna hræðist hann; svo er það og bárligt fyrir þann, sem hefir leitað eptir helvíti alla æfi sína, að hann skuli hinn tímanliga dauða hræðast, og ekki miklu heldur hinn eylífa, sem á eptir fylgir; hann mætti óska og feginn verða, að helsóttin og fjörbrotin mættu vara um alla eylífð, ef hann mætti þar með sleppa frá hinum eylífa eldi, sem fyrirbúinn er Djöflinum og öllum hans einglum, Matth. 25, því þar mun betur bíta. Þar fyrir, ó þú syndugur maður! nær þú sér hinn nakta og vilt ei klæða hann, hinn svánga og vilt ekki metta hann, og hinn þyrsta og vilt ei géfa honum að drecka, já, nær þú sér óvin þinn húngra eður þyrsta, og vilt ekki géfa honum að eta eður drecka; nær hinn voldugi og hinn vesæli standa báðir

fyrir dómi þínum, nær þú átt ad vandlæta í Guds stad, edur hjálpa hinum naudstadda til réttarins, nær reidin tekur þig, nær lostinn blindar þig, nær ágirndin kvelur þig, nær öfundin freistar þín, og í einu ordi ad segja, nær Djöfullinn, holdid og heimurinn vilja locka þig til ad styggja þinn Gud, lát þá daudann vera þér ógnarligan; íminda þér hann þá svo sem einn skélfiligan helvítisár, þann er búinn sé til ad gleypa sálu þína og færa í eylífar píslar; lát sem hann fyrir dyrunum standi, og eigi ad heimta þig undir hins volduga Guds dóm, til ad gjöra reikníng fyrir þad, er þú ætlar samstundis ad fremja. Þannin skulu menn daudann hrædast, og hann ed svo gjörir, og temur sér þetta hugarfar, og lifir þareptir í Gudsótta og trúnni á Kristum, hann þarf ei ad kvída, hann mun med Símeóni daudanum fagna, hann mun í fridi burtu leysast og deya réttlátra manna dauda. Hvad oss öllum, já, öllum sínum börnum, hvar helzt þau eru um heiminn, unni og veiti Gud fridarins, Gud fagnadarins og Gud lífsins og daudans, fyrir sinn eingétinn Son Jesúm Christum, amen!

Fyrsta Sunnudag í Níu-vikna-föstu.*)

Gudspjallid, Matth. 20 Kap.

Í þann tíma: sagdi Jesús til sinna lærisveina þessa eptirlíkíng: himnaríki er líkt einum húsfödur, sem útgéck snemma morguns verkamenn ad leigja í sinn víngard. En ad gjördum samníngi vid verkamennina ad dagligu peníngsgjaldi, sendi hann þá í sinn víngard. Og nærri þridju stundu géck hann út og leit adra idjulausa standa á torginu, og sagdi til þeirra: farid þér og svo í víngardinn, og hvad réttvíst er, mun eg géfa ydur; og þeir geingu burt þángad. Og hann géck enn út aptur um sjöttu og níundu stund, og gjördi slíkt hid sama. Nærri elleftu stundu géck hann út, og fann enn adra standa idjulausa, og sagdi til þeirra: hvarfyrir standid þér hér allan dag idjulausir? þeir sögdu til hans: þvíad enginn hefir leigt oss. Hann segir til þeirra: farid þér og í minn víngard, og hvad réttvíst er, skulud þér fá. En þá kvöld var komid, sagdi herrann víngardsins til síns rádsmanns: kalla þú verkmennina, og gjald þeim verkkaupid, og tak til frá hinum seinustu allt til hinna fyrstu. Þá komu þeir, sem nærri elleftu stundu leigdir voru, og medtók hvör þeirra sinn peníng; en hinir sem fyrstir komu, þeir þeinktu ad þeir mundu fá meira; en hvör þeirra medtók sinn peníng. Og þá er þeir höfdu hann medtekid, mögludu þeir ámóti hús-

*) Gudspjallid á 6ta Sunnudag eptir Þrettánda, er sjaldan innfellur, ásamt prédikuninni, sem þar til hlýdir, má lesa þann 26ta Sunnudag eptir Trínitatis.

födurnum, og sögdu: þessir enir seinustu hafa eina stund erfidad, og þú gjördir þá jafna vid oss, sem borid höfum hita og þúnga dagsins. En hann svaradi og sagdi til eins þeirra: vinur! eigi gjöri eg þér órétt; ertú ecki ásáttur ordinn vid mig um einn peníng? taktú hvad þitt er, og far í burt; en þessum hinum seinasta vil eg géfa svo sem þér. Eda lofast mér ecki ad gjöra af mínu hvad eg vil! eda ertú þarfyrir rángeygdur, þó ad eg sé góðgjarn? Svo verda seinastir hinir fyrstu, og fyrstir hinir seinustu, þvíad margir eru kalladir, en fáir útvaldir.

Exordíum.

Þegar St. Páll, 1 Cor. 2, skírir frá, hvör ad hafi verid atferd sín í kristnibodinu, er honum var á hendur falid, þá talar hann svo medal annara orda: þegar eg kom til ydar, brædur! þá kom eg ecki med yfirlæti ordanna edur spekinnar, er eg bodadi ydur Evangelíum. Þad má vída sjá í heil. Ritníngu, ad Gud hefir ecki viljad láta sín eyrindi vera bundin vid málsnilli mikla. Þegar Móses afsakadi sig fyrir Gudi, frá sendiförinni til Pharaó, taldi hann þad mest til, ad sér væri þúngt um mál, þá svaradi Gud honum: eg skal vera med munni þínum og kénna þér hvad þú mæla skalt, Exód. 4; vidlíkt féck Jeremías ad heyra, er hann taldist undan ad flytja Guds eyrindi til Jerúsalems manna, og sagdi: ack, Drottinn! eg er úngur og kann ecki ad tala; en Drottin svaradi: seig ecki, eg er úngur, heldur til þeirra sem eg sendi þig, skalt þú fara, og þú skalt tala allt hvad eg skipa þér, Jer. 1. Hví mun hinum Almáttuga hafa þócknast ad haga þessu svo? Sjálfur hefir hann manninum munninn géfid, Exód. 4; skyldi hann þá ecki vilja láta brúka gáfur sínar sér til dýrdar og lofs; þar hann engan hlut hefir í náttúrunni forgéfins skapad, aukheldur málfærid, sem er ein med þeim bestu Guds gáfum? Páll kénnir oss ordsökina hér til med berum ordum, 1 Cor. 1, segjandi: Kristur hefir sendt mig, ecki til ad skíra, heldur til ad prédika, ecki med spakmælum, svo ad krossinn Kristí verdi ecki ad eingu. Hvornin má krossinn Kristí af spakmælunum nockra nidrun hafa? þad kénnir Páll strax eptir í sama Kap.; því sú ræda um krossinn, segir hann, er heimska þeim sem fyrirfarast, en oss sem hólpnir verdum, kraptur Guds. Enginn hlutur er svo foraktanligur fyrir heiminum, svo sem Kristí kross, svo ad þá sem hann á herdum bera, kallar Postulinn afrak og hreinsun veraldar; eckért er þó kroptugra medal, til ad draga syndugа menn til himnaríkis heldur enn hann. Afreksverk hefir aldrei þvílíkt unnid verid, hvorki á himnum né undir himninum, svo sem þad, er Jesús Guds Sonur vann á krossinum, þegar hann forlíkadi heiminn vid Gud, en nidurbraut Djöfulsins ríki, og tók herleidíngуna ad herfángi. Þetta sitt sigurmerki hefir hann fengid sínum stridsmönnum, ad þeir beri þad fyrir hertoga sínum, í hans bardögum hér á jördunni. Skyldi nú svo dýrmætur hlutur hafa sitt ágjæti af mannligri speki edur málsnilli, þá væri honum þad ecki lítid nidurdrep, hins og annars vegna, ad þad má satt um oss játa, sem Páll enn aptur segir: ad vér erum ecki margir skynsamir eptir holdinu, 1 Cor. 1; ecki margir gøfugir, en hjá Gudi er eckért manngreinarálit, Act. 10, hann þeckir best sína; hann hefir fáfródum látid í fáfrædi undirvísa, svo hann gjördi þá hyggna; en þad er þó sú fákjænska, sem er allri mannligri vitsku ædri, 1 Cor. 1; hann hefir med hinu sama fáfrædi leidt þá hyggnu til Guds ríkis, sem hafa viljad fylgja rádum Páls ad verda heimskir, svo þeir vitrir yrdu. Þad sé eg á Nicódemó, Jóh. 3, hvörn Jesús höndladi med svo sem annan brjóstmylkíng, jafnvel þótt hann væri meistari í Israel; og ecki hefir þetta einasta verid adferd St. Páls, heldur og annara Kristí Postula, hvörjir í þessu hafa fylgt dæmi síns Meistara; því jafnvel þótt ad allvída meigi rekja spor hans guddómliga vísdóms, þá eru þess og mörg dæmi, hvörnin hann tekid hefir líkíngar af almenniligum hlutum, til ad kénna fáfródum Guds götu, til þess ad hinn heimugligi kraptur Guds speki, sem í honum bjó, mætti samfara verda þeim hlutum er þeir best þecktu, og dagliga fyrir augum sáu, er skyldi án afláts minna þá á þau lífsins ord, sem framflutu af hans blessada munni. Til dæmis hérum, vil eg taka hina fögru eptirlíkíng, er stendur í þessu h. Evangelíó, út úr hvörri margur veraldarvitríngur hefir rángar meiníngar spunnid; eg vil med fám ordum tala nockud framar fyrir ydar kjærleika um hennar réttan skilníng þad framast eg veit af Guds ordi, og þar med hugleida: hvörnin vér eigum

ad stícka oss í Guds víngardi, svo oss verdi ecki þadan med ósæmd í burtu vísad. Jesú! þú blessada víntré, á hverju vér innplantadir erum, send oss þinn Anda, sá ed leidi oss í allan sannleika, og kénn oss réttan skilníng þinna heil. orda, amen!

Utleggíngin.

Allt frá upphafi mannsins sköpunar og inn til þessa dags hefir Drottinn útgeingid, til ad leigja verkamenn í sinn víngard, og enn nú gjörir hann þad med ydranar og syndanna fyrirgéfningar prédikun. Rödd Hrópandans heyrist ennú í eydimörku veraldar þessarar hjá oss, segjandi: gjörid verduga ávörtu ydraninni, öxin er sett til rótar trjánna; hvört þad tré sem ecki ber gódan ávöxt mun upphöggvast og í eld kastast, Matth. 3. Húsfadirinn hefir leigt verkamenn í sinn víngard, en ecki letíngja; þar á Guds eyrindi ad gjöra, um hvört Jeremias svo segir, Jer. 48, ad bölvadur skuli sá vera, sem verk Drottins gjörir sviksamliga. Enginn hefir sig sjálfur leigdan í þenna víngard; þad er sannkvedid hérum, sem Esajas talar undir persónu Guds, Es. 65: eg er fundinn af þeim sem ecki leitudu ad mér; og mætti þad stór fásinna vera, hvör sem þar rétt ad hygdi, þar vér svo fundnir erum, og í hans víngard, þad er í ríki Guds Sonar settir, ad láta sýslanir þessa heims vefjast svo fyrir sér, ad menn þeinki annadhvört ecki á Guds verk, edur og gjöra þad med hángandi hendi; þarfara væri þeim ad aldrei hefdu þeir leigdir verid, og stædu ennú á torginu idjulausir; því svo segir Endurlausnarinn hjá Lúc. 10, um þá, er ecki vildu medtaka Guds ríki: eg segi ydur, ad Sódómæ mun bæriligra vera á þeim degi heldur enn þeirri borg. Hvílíkt er þetta, br. m.? Húsbóndinn er útgeinginn ad leita þrælsins, konúngurinn ad bjóda hönum, sem hafdi burtu hlaupid, hinn alleina Ríki hinum allsþurfanda, dómarinn útlaganum, brúdguminn henni, sem drýgt hafdi hóranir med mörgum elskuga, og hann sem oss hefir elskad í Jesú Kristó, þegar vér vorum hans óvinir, Róm. 5, oss sem ad elskudum heim þenna, og þad sem í hönum er, fýsn augnanna og drambsamt líferni, 1 Jóh. 2. Þess gétur Jóhannes, 1 Jóh. 4: í því er kjærleikurinn, ecki ad vér elskudum Gud, heldur ad hann elskadi oss, og sendi Son sinn til forlíkunar fyrir syndir vorar; þó fæst hin auma manneskja svo lítid um þá idju, er henni bodin er í Guds víngardi, eins og menn væru þángad leigdir til ad bada í rósum, og ecki til ad bera hita og þúnga dagsins; hefir þá Jesús sveist blódinu, Lúc. 22, til þess ad vér skyldum í syndarinnar eptirlæti lifa? hefir hann vínpressuna trodid, Es. 65, til þess ad vér skyldum færa sér vínber? hefir hann litad sinn kyrtil í víni, og sinn möttul í vínberja blódi, Gén. 49, til þess ad syndarinn blód sáttmálans almenniligt haldi? Hebr. 10, hefir hann þarfyrir afdruckid hinn fleytifulla kaleik Guds reidi, ad vér skulum sitja ad heimbodi hinnar vondu Babýlon, af hvörrar hórdómsvíni ad þjódirnar druknar eru? Opinb. 18. Fjærri sé því! St. Páll kennir oss þad lángtum ödruvísi, Eph. 2, er hann segir: vér erum ný sképna í Kristó, til ad gjöra gódverk þau, er Gud hefir tilbúid, ad vér gaungum í þeim; en hvör eru þau verk er hann tilbúid hefir, eda hvílík idja er oss ætlud í hans víngardi? þad telur Páll upp, Gal. 5: kjærleiki, fögnudur, fridur, þolinmædi, gódgirni, gjæska, trú, hógværd, sparneytni. En

mér er spurn; mun brúdguminn plocka mørg þvílík ber, þegar hann inngéngur í aldíngard-inn til ad skémta sér þar med henni, sem hans hjarta elskar? Eg er hræddur um, ad þad farnist ecki betur sumum af trjánum, heldur enn eikinni sem Frelsarinn bølvadi, þegar hann fann engan ávøxt á henni, Matth. 21, nema midur sé, því hún bar enga; en eg hygg því verr, ad finnast muni þeir ed bera illa eina. Gud klagadi Jerúsalem ad hún beri súr víuber og villi-vínvidi, Esa. 9; en þess væri ad óska, ad ecki yrdi sagt til kristninnar, svo sem hún nú tekur til ad gjørast, eins og til Jerúsalem fordum: Samaria hefir ecki ad helmíngi syndgad sem þú, þú hefir margfjølgad þínar misgjørdir meir enn þær, og þú hefir réttlætt þínar systur med þínum svívirdíngum, Ezech. 16. Forum eigi villir vega, br. m., og þeinkjum ecki ad vér munum því alleina fyrirhlýta, ad vér leigdir séum, þad væri hálfu verra, enn ad segja: Abraham høfum vér fyrir fødur, en gjøra þó engin Abrahams verk, Jóh. 8. Vér erum ad sønnu leigdir, vér erum skírdir, vér erum Kristó í skírninni innplant-adir, en hann segir, Jóh. 15: eg er hid sanna víntré, og minn Fadir er akurmadurinn; hvørn þann kvist á mér, sem ecki ber ávøxt, mun hann burt taka. Hann segir og ecki: hvør sem mér er einusinni innplantadur, heldur hver sem blífur í mér, og eg í hønum, hann ber mikinn ávøxt, því án mín getid þér eckért gjørt, en ef nockur blífur ecki í mér, hann er útkastadur eins og vínkvistur, og uppþornadur, og þeir samansafna þeim og í eld kasta, og þeir munu brenna. Adur enn Adam féll frá Gudi, þá var hann af hønum settur í einn aldíngard, hvørn hann skipadi hønum ad yrkja, Gén. 2; og fyrst því var svo háttad í heilagleikans standi, þá er líkligt, ad Gud muni eigi vilja láta þad nú ødruvísi vera í sínum víngardi, þar vér erum syndarinnar vegna undir þad løgmál skyldir, ad neyta vors braúds í sveita vors andlitis, og næra oss med erfidi af jørdunni alla vora lífdaga, Gén. 3. En ef þad á svo ad vera í þeim útréttíngum, sem vér nærum á þetta líkamliga líf, hvad miklu framar mun þad skyldt í voru sáluhjálpar eyrindi. Vér høfum allir stórt pund af Gudi medtekid, enginn þarf meira med enn hønum tiltrúad er; nockrir hafa aud-legd veraldar þessarar, sumir embætti, nockrir vitsku og speki, og sumir afl og atgjørfi lík-amans. Af øllu þessu byrjar reikníngskap ad standa; en hvørnin fórst hønum þad, er bar sitt pund fram ávaxtarlaust, hvørt ed hann hafdi í jørdu grafid? hann fékk þann dóm, ad þeir skyldu kasta hinum ónýta þjón í hin ytstu myrkur, hvar vera mundi óp og tanna-gnístran, Matth. 25. Hvad mun þá verda um hann, sem ecki einasta skilar ávaxtarlausu pundi sínu, heldur leggur þad á Satans bord, til ad uppbyggja þar med hans ríki? lítt gagnar hønum ad vera leigdur í Guds víngard, því hans idja er sú eina þar inni, ad gjøra Krists kyrkju ad Belials krambúd, líkar þeim, er Gud talar um, Ezech. 16; þú hefir tekid mitt gull og mitt silfur, sem ad eg gaf þér, og gjørt þér mannslíkan af, til ad hórast med. Hinn ónýti þjón sagdi vid húsfødurinn: medtak hvad þitt er, en húsfadirinn mun vid hinn vonda þjón aptur segja: tak hvad þitt er, sem er fordæmíng daudans, gack í burtu frá mér í eylífan eld, sem fyrirbúinn er Djøflinum og øllum hans árum, Matth. 25. Dragi því enginn sjálfan sig á talar, edur ætli þad, ad í Drottins víngardi sé eckért, edur illt ad gjøra. Húsfadirinn hefdi ecki átalid þá, sem allan daginn stódu idjulausir á torginu, hefdi því eins háttad verid í hans víngardi; þar fyrir er þad ecki nóg ad leggja høndina á

plóginn, en lita apur; því sá ed það gjörir, hann er ecki hæfur til Guðsríkis; en þótt það sé sjálfsögð skylda vor að erfida í Guðs víngarði, svo mikið sem vér berum mátt og megn til, þá veri enginn svo blindur, að hann ætli að hann hafi til skuldar að reikna hjá Gudi; að sonnu segir Páll, Róm. 10: að sá sem gjörir hvað lögmálsins er, hann lifi í því, og það sama segir sjálft lögmálið. Hvor eru þá launin, ef menn skulu tala eptir Guðs réttlæti? ecki annað, enn hann lifa skuli, og ecki deya, Levit. 18. Vér heyrum ecki, að vorum fyrstu foreldrum hafi heitið verið launum nockrum, þótt þau varðveittu Guðs boðorð; en ef þau bryti það, áttu þau dauða að deya; svo kunna vor góðverk aldrei neitt að forþéna af Gudi; það kénnir oss Endurlausnarinn, Lúc. 17, segjandi: er þar nockur af ydur, sem hefir einn þræl, er plægir, edur heldur hjörð á beit, að hann segi til hans, strax sem hann gengur inn af akrinum: kom hingað og sit til borðs? en mun hann ecki segja honum: bú til það eg snæði, gird þig og þjóna mér, þar til eg hefi etið og druckið, síðan skaltú eta og drecka. Mun hann þacka þeim þræl fyrir, að hann gjörði hvað honum skickað var? eg meina nei. Svo og þér, þegar þér gjört hafið allt hvað ydur boðið er, þá segið: vér erum ónýtir þjónar, því vér gjörðum hvað vér áttum að gjöra. Svo hafa góðverkin engin verdlaun eptir réttinum, en hinum vondu tilheyrir straff að réttu. Góðverkin eru jafnan skylda; en hin vondu eru afgjörð ámóti skyldunni. Hin bestu góðverk forþéna eckért, því það er eins og að betala skuld sína; en hið minnsta afbrot vinnur til reidi, því þá vantar svo mikið til skuldalukningar; þess gétur Jakob Postuli, 2 Kap.: sá sem heldur allt lögmálið, en verdur brotligur í einu boðorði, hann er sekur við öll. Að sönnu stendur hér í eptirlikingunni, að húsfaðirinn hafi gjört samning við verkamennina, um einn pening; en ecki er það svo að skilja, br. m.! svo sem þegar maður semur við mann, heldur talar Drottinn þetta að mannligum plagsið. Peningur þessi er Jesús Kristur, hinn sami Israels sikill, með hvörjum fórnirnar leystar voru frá lífláti á gamla Testamentisins dögum, en syndugar sálir fyrir Jesúm Christum frá eylífum dauða. En samningurinn skédi í öndverdu við vora fyrstu foreldra eptir fallið, þegar Guð af einskjærri náð og miskun sinni hét því, að kvinnunnar sæði skyldi í sundurmerja höggormsins höfuð, Gén. 3. Hann verdur ítrekaður svo opt sem vér heyrum af Guðs orði, að vér séum af náð hólpnir vordnir, og ecki af verkunum, Eph. 2. Að Guð hafi eptir miskun sinni gjört oss hjálpliga, en ecki af verkunum, sem vér gjörðum, Tit. 3; þegar oss sagt verður, að hvör sem á Jesú nafn trúir, skuli ecki fyrirfarast, heldur hafa eylíft líf, Jóh. 3; og þessi samningur hefir einn og hinn sami verið frá hinu fyrsta fyrirheiti, og mun verda allt til veraldarinnar enda við alla þá, er forláta sig uppá Sonarins forþénustu með hreinni trú, því Jesú þessum bera allir spámenn vitni, að í hans nafni fái þeir allir syndanna fyrirgéfning, sem á hann trúa, Post. gb. 10, og er hér af auðsært, að þetta er enginn almenniligur samningur, heldur likt því, þegar einn góður og ráðvandur maður heitir nockrum einhvörju góðu án allrar verdskuldunar; þá reiknar hann sig skyldugan það að halda, uppá það að hans orð bregðist ecki; og ef að finnast kann einhvör svo lyndur ámeðal vor, sem vondir erum, hvað miklu framar mun Guð, sem er alleina góður, vera bundinn við sín loforð, Lúc. 11, þar hans orð forgánga aldrei, þótt himin og jörð forgángi, Lúc. 21; hvar fyrir enginn kann út af þessu

Lausnarans ordatiltæki ad reikna til nockurrar verdskuldunar hjá Gudi, heldur blifur hid sama, sem Páll segir, Róm. 3, ad allur heimurinn verdi lögfallinn fyrir hönum. Og svo sem þad, ad þeir sem komu um sjöttu, níundu og elleftu stund, fengu af nád þad þeir fengu; svo er og samningurinn vid þá fyrstu af einskjærri nád gjordur, þvi sjálfrádur var Herrann ad láta sinn víngard audan liggja, nema hans gjæska hefdi knúd hann til ad leita eptir þeim, er hann mætti hjálpa. Eg veit ad nockrir hafa steytt sig á þeim ordum, er skrifar Jakob Postuli, 2 Kap. og þannin hljóda: sér þú ecki ad trúin hefir samverkad hans verkum, og trúin er af verkunum til lykta leidd, og skriftin er uppfylld, er segir: Abraham trúdi Gudi, og þad vard hönum til réttlætis reiknad; sjáid þér þar fyrir, ad madurinn réttlætist af verkunum, og ecki af trúnni alleina. Þetta hefir nockrum þókt gagnstædt þvi, er bædi St. Páll, og öll h. Ritning med einu hljódi vottar, sem er þeirrar meiningar, ad madurinn verdi af trúnni hólpinn, og ecki af verkunum, Róm. 4; en þess er gjætandi, hvor ad sé meining Jakobs í þessum pistli; hann átti ordastad vid þá er héldu sig vel kristna, ef þeir trydu á Gud, og játudu hann einn ad vera eins og Djöflarnir, en auglýstu ecki trú sína med kristiligum verkum; þad birta þessi ord, er standa skömmu ádur í sama kapitula; ef bródir edur systir eru nakin, og skortir dagliga næringu, en einhvor ydar segir: farid í fridi, vermid ydur og mettist, en géfid þeim þó eigi þad líkamanum er þarfligt, hvad gagnar þad? svo er trúin, ef hún hefir eigi verkin, hún er daud fyrir sjálfa sig. Hér gjörir Jakob bert fyrir mönnum hvad hann meinar; svo sem þad er ecki miskun ad segja: verm þig og mettast; svo er þad og ecki heldur trú, ad segja: eg trúi á Gud og hans Son, en afneita Gudi med verkunum aptur ámót; svo sem þad er eckért miskunarverk ad géfa allar sínar eigur fátækum, en hafa þó ecki kjærleikann, 1 Cor. 13; svo forþéna og eigi heldur verkin neitt í sjálfu sér; vilji eg segja, ad verkin vinni til nockurs hjá Gudi, þá vil eg og segja, ad efnid í einum smídisgrip forþéni laun, af þvi hann er vel gjordur, en svo sem hann kunni ecki ad gjöra sig fyrir utan hagleik mannsins, svo hafa og verkin allt sitt ágjæti af trúnni, sem er Guds verk í manninum, Jóh. 6. Segid mér þá, hvar er þeirra verdskuldan? trúin samverkar verkunum, segir Jakob; eg játa þad, þvi án hennar væru þau synd, Róm. 14; hún verkar þad med þeim, ad þau syndlaus reiknast, forþéna þó eckért. Trúin fullkomnast af verkunum; menn sjá, ad einn er sterkur, af þvi, ad hann kann ad lypta miklu, annars vissi einginn þad hann sterkur væri; ljósid þeckist ad vera ljós af birtunni. Abraham audsýndi sig ad vera trúadan, af þvi hann gjordi hvad Gud baud hönum; þannin fullkomnast trúin af verkunum, en ecki ödruvisi, nema einhvor vildi segja, ad verkin væri partur af trúarinnar veru, og væri þad eins og ad segja, ad þad væri manninum vernligt ad gánga og standa. Hitinn fylgir eldinum, harkan járninu, birtan sólunni; þó er hvörki hitinn eldur, né harkan járn, né birtan sól, eigi heldur eru verkin trú, þó þau fylgi trúnni, og ecki réttlæta þau, þó þau framkomi af þeim sem réttlátur reiknast fyrir trúna. Abraham trúdi Gudi, og þad var hönum til réttlætis reiknad, segir Jakob; en eckért gott verk gétur Skriftin um, Gén. 15, þegar Gud matti hans trú svo mikils, heldur alleina um þad, ad hann hafi Gudi trúad til þess, ad hans sædi skyldi verda svo sem stjörnur himins, en Jakob tekur þad saman vid hans trúarverk, þegar hann vildi offra syni

sínum, Gén. 22, til ad styrkja þar med sína meiningu, sem er sú, ad trúin sé dauð án verkanna, af verkunum réttlætist madur, og ecki af trúnni alleina. Um auglýsingu trúarinnar talar Jakob hér, og ecki um sjálfa trúna, um trúarjátninguna fyrir monnum, og ecki um trúarinnar krapt fyrir Gudi; þad kénna mér hans eigin ord i sama kapitulá: sýn mér þína trú af verkunum. Og ad þér vitid, br. m.! ad þetta er meir enn hégómi einn, þá merkir þetta ord, ad réttlæta, i h. Ritníngu optast ecki annad enn: ad auglýsa sig edur adra réttláta ad vera. Þú hefir réttlætt þínar systur med þínum svívirdíngum, segir Drottinn um Jerúsalem, Ez. 16; hvornin kunni hún ad réttlæta, sem sjálf var ollum skommum vafin? en þad kunni hún ad gjora, ad sýna ad þær væru sér réttlátari. Ad þú réttlætist i þínum ordum, þegar þú dæmist, segir Davíd um Gud, Ps. 51; hvor vill Gud réttlæta? sem sjálfur er alleina réttlátur; en ad birta hans réttlæti fyrir monnum, þad kunna menn ad gjora. Tollheimtumennirnir réttlættu Gud, er þeir skírdir voru med skírn Jóhannis, Lúc. 7; hvornin gátu þeir Gud réttlætt, syndugir menn og framar odrum lostum og lýtum hladnir? en ad þeckja og opinbera réttlæti Guds, þad var þeirra skylda. Jakob segir: madurinn réttlætist af verkunum; en hvornin kann madur ad réttlætast af því sem er eins og nidurlagsfat, Es. 64, af því sem er synd, Róm. 14, af því sem er skylduverk ónýtra þjóna, Lúc. 17; en þess eru verkin umkomin ad auglýsa, ad Gud býr i manninum fyrir trúna, ad trú mannsins er kroptug fyrir kjærleikann, ad þad sé lifandi og ecki dauð trú, hvor ed stjórnist af h. Anda, til gódra verka, eptir bodi vors Endurlausnara, Matth. 5: svo lýsi ydar ljós fyrir monnum, ad þeir dýrki ydar Fodur, sem á himnum er. Nú er þessu svo varid, br. m.! ad einginn hefir til neinnar skuldar ad telja hjá Gudi, og þad er þad Endurlausnarinn hér segir i eptirlíkíngunni undir persónu húsfødursins: vinur, eigi gjori eg þér órétt, rc. Fyrst einginn hefir af Gudi neitt forskuldad, er þad þá ecki nógu stór nád, ad hann hefir alla leigt i sinn víngard, þad er, alla kallad til ydranar og syndanna fyrirgéfníngar; en þótt adrir beri þar hita og þúnga dagsins, og séu strax ad morgni kalladir, munu þeir mega líta raungu auga til þess, þótt hann sem um eingan hlut er nockrum skyldugur, þótt hann, segi eg, miskuni einhvorjum á daudastundinni? Mun Samúel mega sjá ofsjónum yfir Paulo? Jeremias yfir Tollheimtumanninum Matthæo? Matth. 9. Jósias yfir Manassi? Baptista yfir Tító og Tímótheó, edur þessir allir yfir ræníngjanum á krossinum? Lúc. 22. Fjærri sé því, Gudi er i sjálfs valdi ad láta hvorn einn hafa svo mikid fyrir himnaríki, sem honum þóknast, því allir medtaka af nád og ecki af verdskuldan; og þó einn sveittist blódinu i Guds víngardi, frá því fyrsta hann hefir vit á og til þess hann gjæfi ondina upp, þá hefir hann ecki med verkunum meira forþénad af himnaríki, heldur enn hinn sem i andlátinu var kalladur; því ámilli hins eylífa, sem er Guds ríki, og þess er enda tekur, sem eru daudligra manna verk, er einginn jøfnudur, svo eitt megi med odru kaupast ad réttum sølum. Svo vill nú Drottinn hafa sýnt, ad hinir fyrstu verdi hinir sídustu, þegar menn vilja gánga i rétt vid Gud og mogla vid húsfødurinn, og sídastir hinir fyrstu, þegar hann vill nádugur vera, þeim sem hann er nádugur, Róm. 9, og er þó ecki hér fyrir nockurt manngreinarálit hjá Gudi, því margir eru kalladir, en fáir

útvaldir; Balaam, Sál, Achab, Júdas og adrir miklu fleiri, þeir voru kalladir, en þeir breittu eptir fødur sínum, og stódu ecki í sannleikanum, Jóh. 8. Gud hefir ecki sagt þeim, sem kalladir eru, heldur þeim sem er trúr allt til enda, vil eg géfa kórónu lífsins, Opinb. 2; útvalningin er ad sønnu altíd viss hjá Gudi, því hann hefir útvalid þá sem hann veit í kølluninni stødugir standa munu, en eingan hefir hann kallad med þeim skilmála, ad hann skyldi eigi kunna frá ad falla, en vér erum ecki vissir um vora útvalningu med ødru móti enn því, ad svo leingi sem trúin er í oss kroptug fyrir kjærleikann, Gal. 5; svo lengi erum vér Gudsborn, og því rædur Pétur rétt, 2 Pistl. 1, talandi um trúna og hennar ávexti: fremjid í trú ydar dygdina, í dygdinni vitskuna, í vitskunni sparsemina, í sparseminni þolinmædina, í þolinmædinni gudrækuina, í gudrækninni bródurligan kjærleika, í kjærleikanum elskuna, því nær þetta er hjá ydur, og yfirgnæfir, þá gjørir þad ydur ecki idjulausa, edur forgéfins erfidandi, til þeckingar Drottins vors Jesú Kristi; því hvorjum sem þetta eigi fylgir, hann er blindur, og leitar ad veginum med hendinni, gleymandi því, ad hann er af gømlum syndum hreinsadur; þar fyrir kostid kapps um, brædur! ad gjøra ydar kallan og ydar útvalningu vissa, því nær þér þetta gjørid, munud þér aldrei falla. Med svoddan móti, en eingu ødru, verdum vér vissir um útvalningu vora, þar fyrir hefir og Gud vísad oss í sinn víngard til ad erfida, en ecki í heiminn til ad rannsaka sitt leyndarrád; en svo menn best viti hvornin þad saman hángir, þá segir Páll þad med fám ordum, Róm. 8, á þennan hátt: hvorja hann ádur þeckti, þá hefir hann fyrirhugad, hvorja hann fyrirhugad hefir, þá hefir hann kallad, en hvorja hann kallad hefir, þá hefir hann réttlætt, en hvorja hann réttlætt hefir, þá hefir hann dýrdlega gjørt. Hvorrar dýrdar og eylífrar farsældar oss unni ad njóta um eylífar aldir Gud ríkur af nád, fyrir sinn eingétinn Son Jesúm Christum, og sendi þar til sinn h. Anda, amen!

Annann Sunnudag í Níu-vikna-føstu.

Gudspjallid, Lúc. 8 Kap.

Í þann tíma: þá ed margt fólk var samankomid, og þad dreif til hans úr stødunum, sagdi hann í eptirlíkíngu: sá géck ut sem sádi, ad sá sædi sínu; og þá hann sádi, féll sumt utan hjá veginum, vard fótum trodid, og fuglar loptsins átu þad. Og sumt féll á hellu, og nær ed þad spratt upp, visnadi þad, af því ad þad hafdi eigi vøkvan. Og sumt féll ámedal þyrna, og þyrnirnir spruttu upp med og kjæfdu þad nidur. Og sumt féll í góda jørd, og þad vóx upp og bar hundradfaldan ávøxt. Þá ed hann sagdi þetta, kalladi hann: hvør eyru hefir ad heyra, heyri hann! En hans lærisveinar spurdu hann ad, hvør ed væri þessi eptirlíkíng. En hann sagdi: ydur er unnt ad vita leyndardóma Gudsríkis, en þeim ødrum í eptirlíkíngum, svo

ad sjáandi þá sjái þeir eigi, og áheyrandi þá skilji þeir þad eigi; en þessi er eptirlíkíngin: sædid er Guds ord; en hinir vid veginn, eru þeir, sem heyra þad, en eptir þad kémur Djøfullinn og tekur burtu ordid úr þeirra hjørtum, svo ad þeir skuli ecki trúa, og verda hjálpligir. En þeir á hellunni eru þeir, sem medtaka ordid med føgnudi, þá þeir heyra þad, og þessir hafa ecki rót, hvørjir um stundarsakir trúa, og á freistíngartímanum falla þeir frá. En þad sem féll á millum þyrnanna, eru þeir, sem þad heyra, og velkjast í sorgum, audæfum og girndum þessara lífdaga, kefjast og færa eingan ávøxt. En þad sem í góda jørd féll, eru þeir, sem heyra ordid, og behalda því í gódu og sidsømu hjarta, og færa ávøxt í þolinmædi.

Exordium.

Ef þér vardveitid mína setnínga og mín réttindi, sá madur sem þad gjørir, hann skal lifa af því, segir Drottinn, Levit. 18. Réttvíst er þetta løgmál, svo sem allir dómar Drottins, en óbæriligt er þad syndugum mønnum, því hvør er sá ed løgmálid haldid géti? Einginn af øllum Adams nidjum, nema hann einn sem gjørdist bølvan fyrir oss, Gal. 3, er løgmálsins bølvan forþénad høfdum. Bølvadur veri sá sem ecki heldur allt þad sem í løgmálinu stendur, svo hann gjøri þad, segir Móses í Guds umbodi, Devt. 27; þessi kostur var óbæriligur þeim sem ecki géta eitt augnablik syndlaust lifad, og er þad víst ad hinn nádugi Gud hefir ecki sitt heil. løgmál útgéfid í þeirri meiníngu, ad nockur mundi þad haldid géta, heldur til þess, ad menn skyldu laga sinn lifnad þar eptir ad svo miklu leiti, sem mannligur kraptur fær orkad, og svo í ødru lægi til þess, ad syndugir menn vita mættu hvad mikid þá brestur á ad uppfylla þad sem løgmálid býdur, svo þad yrdi vor tiptunar-meistari til Christum. Nú þótt ad løgmálid sé strángt, þá hefir hinn gódi Gud látid því altíd fylgja Evangelíum, allt frá því hann útgaf þann fyrsta nádarbodskap, ad kvinnunnar sædi skyldi isundurmerja høggormsins høfud, Gén. 3. Stór var sú nád ad sønnu, og svo stór, ad øll verøldin gétur hana aldrei fullþackad; en svo sem hún er mikil, svo er og mikid þeirra straff, sem hana forsmá. Þegar Ísrael vildi sig hafa undanþeginn ad tala vid Drottinn í Hóreb, er hann útgaf sitt heil. løgmál, Exód. 20, þá sagdi Gud vid Mósem: eg vil uppvekja þeim einn spámann af sínum brædrum eins og þú ert, Devt. 18, og eg vil leggja mín ord í hans munn; hann skal segja þeim allt hvad eg býd hønum, og hvør sem ecki heyrir mín ord, sem hann talar í mínu nafni, af þeim hinum sama vil eg þess krefja. O, vor Gud! vert þú oss nádugur; hvørsu illa er þeim farid, sem Gud vill krefja skuldar sinnar? hønum mun verda í hin ytstu myrkur kastad, og mun ecki þadan útfara, fyrr enn hann hefir borgad hinn sídasta pening, Matth. 18, sem aldrei verdur um alla eylífd. Þótt løgmálid væri bædi strángt og réttvíst, þá géck þó ecki hinn nádugi Gud eptir þeim sektum, sem þad mønnunum á hendur sagdi, vegna þess lausnargjalds, er hann hafdi sjálfur tilbúid oss og fyrirhugad í sínum eingétnum Syni, sem var sú eina bót vid því sári, er Djøfullinn veitti Adam og øllu hans hyski; forsmái hana nockur, þá segir Móses oss í þeim ordum, er eg strax umgat, hvad vid því liggur, sem er, ad Gud muni krefja þess af hendi hins sama. Ef nockur syndgadi ámóti Móses løgum, þá vard þad þó forlíkad í gamla Testamentinu, med offrum og fórnfæríngum, í hvørjum ad Kristur var fyrirmyndadur, svo sem Páulus, Hebr. 10, vottar, ámedan syndin var undir Guds þolinmædi; en nú þar skugginn er í burtu horfinn, en vér høfum sjálfa hlutina, Róm. 3, þá verdur syndin burttekin med sannri trú á Jesúm Christum. Þetta verdur oss bodid í øllu Guds Evangelíó, sem er hid andliga sædid, af hvørju hinn nýi madur gétinn verdur í hjarta voru, um hvørt Frelsarinn talar í þessa dags Evangelíó. En þad er grátligt til ad vita, ad þessi nád er svo mørgum frambodin, kénd og prédikud, en svo fáir hafa þess not, sem hér má sjá, fyrir þeirra eigin forsómunar sakir. Vér viljum þetta heil. Gudspjall nockud gjør yfirvega,

og af því hugleida: hvad Drottinn segir um þá fernslags jörd, er tók vid sædinu. Ó, vor Gud! lát þitt ord, sem í dag verdur kénnt, falla í góda jörd, svo vér færum þar af ávöxt í þolinmædi. Bænheyr þad, himneski Fadir! fyrir þinn eingétinn Son, Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Vor Endurlausnari talar þannin um hina fyrstu tilheyrendur í upphafi Gudspjallsins, ad sumt af sædinu hafi fallid utan hjá veginum og ordid fótum trodid, og fuglar loptsins hafi uppetid þad. Hann leggur þad sjálfur svo út, ad þad séu þeir, sem vid veginn eru, en eptir á komi Djöfullinn og taki ordid úr þeirra hjörtum. Þeir eru vid veginn, segir Jesús, og ecki á veginum. Þad mun valda, ad ordid er Djöflinum svo audsókt í þeirra hjörtu; væru þeir á Guds vegi, mundi þad leingur vefjast fyrir hinum illa óvin ad grafast eptir þessum dýra féssjód. Eg em vegurinn, sannleikurinn og lífid; enginn kémst til Fodursins nema í gégnum mig, segir Lausnarinn, Jóh. 14; á þessum vegi sáluhjálparinnar eiga oss Guds h. ord ad leida, annars fálma menn eptir veginum og eru blindir, 2 Pét. 1; en hvorsu má nockur sjá ljósid í hans ljósi, 1 Tim. 6, nema fyrir Christum í hans ljósi, sem er Guds ord, ef menn snúa þar vid bakinu og ecki andlitinu, en horfa allir uppá sinn veg, Esa. 53. Hjá Matth. 7, rædir Frelsarinn um tvenna vegu á þennan hátt: gángid inn um hid þraunga portid, því hid vída port og hinn breidi vegur leidir afvega til glötunarinnar, og þeir eru margir ed hann gánga. Þessir eru þeir, er vid veginn standa, br. m.! á hvorra vegum ad býr sorg og armæda og þeckja ecki veg fridarins, Esa. 59, hvorra vegur ad er háll, og þeir munu dreifast áfram í þokunni og í henni hrapa, Jer. 23. Lausnarinn segir, ad sædid falli utan hjá veginum; hann meinar akurreinarnar, þad sem í þær fellur vardveitist, því jördin er plægd, og allir varast ad gánga þar um; en þeir sem vid veginn standa í Guds akri, eru sú jörd, er plógur lögmálsins hefir aldrei geingid um til ad mýkja akurinn, eigi heldur Guds vagn, sem ad er Evangelii lærdómur, til ad feita jördina. Hvad sem þar fellur í, verdur af fuglum himins, þad er vondum öndum, uppetid, edur og fótum trodid, því þá er perlum fyrir svín kastad, Matth. 7. Hvornin býr Gud í mannanna hjörtum? í sínu heil. ordi. Hvornin á þad hjarta tilreidt ad vera sem hann vill búa í? ángrad og sundurkramid, Esa. 57. Þad sem ecki fellur í svoddan hjarta, þad fellur utan hjá veginum, utan hjá Guds akurreinum, og verdur fótum trodid, því allir vegir Drottins eru miskun og sannleiki öllum þeim, er vardveita hans sáttmál, Ps. 25, en vegur ógudhræddra mun fyrirfarast, Ps. 1. Jesús segir ad Jóhannes hafi komid med veg réttlætisins, Matth. 21; en hvornin var sá vegur er Jóhannes kénndi? Gjörid ydran, því Gudsríki er nálægt, Matth. 3. Sá sem ecki geingur á þessum vegi, hann geingur ecki á Guds vegi, ecki á réttlætisins vegi, ecki á fridarins vegi, í einu ordi ad segja, hann geingur utan hjá veginum. Prédikarinn segir, Kap. 11, ad hinir ógudligu gángi á vegum síns hjarta; en hvornin vegur er í þess manns hjarta, sem daufheyrist vid Guds h. ordi? þad er almennilig þjódbraut lasta og verstu klækja, hvar agg, reidi, þræta, manndráp, hórdómur, frillulifnadur, sem af hjartanu fromkoma, Matth. 15, hafa trodid sér gadd í iskoldu mannsins hjarta, svo Guds ord fái ecki rúm í þeim, og ef nockud af sæd-

inu kann að hrjóta þar inn, verður það fótum troðið. Þessir eru þeir, er fyrir síðasakir gánga inn í Guðs helgidóm, til að birtast fyrir mönnum. Þér hræsnarar! vel hefir Guð um þá talað fyrir munn Ezechíæ, 33 Kap.: þú mannsins son! þeir koma til þín svo sem fólkið er vant að koma, og þeir sitja fyrir þér svo sem mitt fólk, og heyra þín orð, en þeir gjöra þar ecki eptir, heldur gjöra þeir háðvísur þar af með munni sínum; þeirra hjarta stundar eptir ábata; þú ert þeim eins og amorsvísa, sú eð lætur vel og er fögur að leika, því þeir heyra þín orð, en gjöra þar ecki eptir; og er það skélfilig fásinna, br. m.! er hinn slægi Djöfull hefir blindað mannanna hugskotsaugu með, að menn leggja eyrun við skammarligum orðum og fíflsligu hjali, en byrgja þau fyrir Guðs Evangélió; þau standa opin fyrir hafgýusaungum veraldarinnar, en Brúðgumans raustu heyra þau svo þúngliga, að ecki er sýnt þau muni bregða við fyrr enn höfuð-engilsins básúna lætur í skýum himins; dæmafróð æfintýri og lygasögur láta menn sér inndælt að heyra, en vilji nockur framm-telja Guðs dásemdir, um stórvirki vorrar sköpunar, um miskunarverk vorrar endurlausnar, um leyndardóm vorrar helgunar, þar velgir menn við svo sem öðru léttmeti, svo eg sé ecki annað í sumra manna fari, enn að þeir muni þeinkja hið sama um Guðs orðs þénara, sem Athenuborgar-menn kváðu upp um Pálum, er hann taldi þeim kristiliga trú, en þeir sögðu: hvað mun orðsnápur þessi vilja sér? Post. gb. 17. Gjætið þó að í Guðs nafni, kristnir menn! hvilíkur hlutur að Guðs orð er, það er fóður sálna vorra, Matth. 4, því án þess munum vér deya; það er líf og andi, Jóh. 6, því án þess erum vér í syndunum dauðir; það er leiðarvísir til himnaríkis, Ps. 119, því fyrir utan það munum vér ofan fara í hin ytstu myrkur, hvar vera mun óp og tannagnístran. Og fyrst vér þetta vitum, og það er í hjörtum vorum, fyrir dómi samvitsku vorrar, sannprófað, þá þykir mér sá ecki kvalráður vera og ecki mikið kvíða helvítispíslum, sem lætur það eins og annann vind um eyrun þjóta, svo sem það komi ecki við hann, sem af Guði er talað, og alltíð muni eitthvað til eylífs lífs verða. Næst þessum talar Endurlausnarinn um þá, er hann samlíkir grýttri jörðu, í hvörja þegar sæðið féll og spratt upp, þá visnaði það, af því það hafði ecki vökvan; þessir eru þeir, sem heyra Guðs orð og meðtaka það með fögnuði, og hafa þó ecki rót, þvíað um stundarsakir trúa þeir, en á freistingar-tímanum falla þeir þar frá. Eg kann ecki annað að segja, en þessum er að nockru leiti betur háttað enn hinum; því líkligri er sá til apturhvarfs, sem að smackað hefir hvað sætur að Guð er, heldur enn hinn sem ávalt mótstendur h. Anda; þó er það með því móti, að þeir láti sig leiðrétta af anda Drottins, nær þeir villt fara, annars muni þeir búa við verri kost enn hinir, því það orðið, sem þeir heyrðu, mun fordæma þá, Jóh. 12. Pétur féll frá á freistingar-tímanum, en Jesú blíða tillit snéri honum aptur, svo hann géck út og grét beiskliga, Matth. 26; Aron féll frá þegar hann óttaðist fólksins reiði, Exód. 32, en hann hvarf aptur á Guðs veg, svo hans synd var honum ecki til dauða reiknuð. Sjálfur Móses var ecki lángt þar frá, er hann sló tveimsinnum á kléttinn, Núm. 20, hvartil hann þó ei hafði Guðs boðorð; en allir þessir voru næsta leiðitamir aptur á Guðs götu. Júdas féll og frá, en skipaðist ecki við Kristi áminníngu í kvöldmáltíðinni, Jóh. 13, ecki við hans blíða ávarp í grasgarðin-um, Lúc. 22, og ecki nema til ílls við hinn harða dóm, er hann sá að ætlaði að gánga yfir

sinn herra, Matth. 27. Sá féll og frá á freistingar-tímanum, en leitadi ecki Guds í sínum mótgángi, heldur galdrakonunnar, 1 Sam. 28, því féll hann á sitt eigid sverd 31 Kap. Achab medtók ordid med fögnudi, svo hann sat í seck og ösku og grét fyrir Gudi, 1 Köng. 21, en ecki ad sídur féll hann frá og sendi til frétta vid Bal, en lét aflífa spámenn Drottins. Því er eg viss um, ad þessir muni óbæriligri kost eiga enn hinir, sem alldrei hafa á Guds vegi gengid; en hvad mun þessu valda, br. m.? ecki annad enn ad hjartad er hardt, svo ad sædid fær engan voxa. Guds ord hafa eigi gétad unnid svo á þrjótskuna, ad þad hafi smelst í þeim fyrir hreina ydran, ad hid himneska sædid hafi fengid nockra fasta rót. Margir vilja Guds vinir vera þegar allt leikur í lyndi; en þegar sólbruni mótlætinganna tekur til ad hafa sínar verkanir í Guds akri, þá visna þeir ávextirnir brádliga, sem ecki eru vel gródursettir. Ef menn láta steininn í eld, þá verdur hann glóandi um hríd, en ecki mýkist hann nema hann ad ösku brenni; eins er þess manns hjarta, sem spámadurinn klagar yfir, Jer. 8, ad sé hardara enn demant. Drottinn typtar þá med vendi síns ords, en þeir finna þar ecki til; hann hellir yfir þá oleó fagnadarins, þad geingur eigi inn í steininn. Þegar Gud géfur regn á jordina, þá fellur þad eins yfir frjóffsama stadi og ófrjóffsama, harda og mjúka. Þad er víst, ad hvorirtveggju bera nockurn ávöxt medan þad yfirstendur, en þegar sólin tekur ad brenna, þá verdur sú grein þessara, ad hvad sem yfir hina hordu og ómjúku stadi féll, þad þornar brádliga upp, því þad fann eckért sér líkt í hellusteininum, sem þad kynni ad vardveita; hin plátsin færa ávöxt þess meiri og meiri sem sólin meir verkar, því þeirra mýkindi halda því er þau hlutu, og hid besta þar af stígur ecki upp í loptid aptur, heldur snýst ávextinum í voxa og vessa; svo verdur og Guds ord prédikad vondum og gódum, bljúgum og hardsvírudum; í þessum brennir eldur mótlætinganna allan voxa í burt, en í hinum verkar hann fridsamligan ávöxt réttlætisins, Hebr. 13. Alldrei hefir Guds kyrkja meir eflst enn í mótgánginum; þegar Jesú nafn mátti ecki nefna fyrir utan lífsháska, þá frjófgadist Guds aldingardur best; þegar kraptur Jesú blóds, sem var í ordinu, fann Guds akur mýktan med blódugum ydrunar-tárum í hjartanu, þá kvíknadi kjærleikurinn, þá spratt upp þolinmædin, þá gréri trúin, þá vór litilætid, þá lifnadi miskunsemin, þá dafnadi hógværdin, þá brann elskan til Guds, hvad heitast, svo ad hvorki líf né daudi, hvorki englar né valdstéttir né hofdingjadæmi, hvorki hid nálæga né þad eptirkomanda, hvorki hæd né dýpt, né nockur önnur sképna kunni ad skilja Guds elskendur vid þann kjærleika, sem er í Kristó Jesú, Róm. 8. En sídan mönnum tók til ad leidast ad draga okid med Kristó, þá hefir ecki plógur lögmálsins rist svo djúpt í mannanna hjörtum. Menn vilja allir med hönum ríkja, en fáir med hönum líða, og hyggja, ad mátulig gudhrædsla dugi nóg til sáluhjálpar; þarfyrir kólnar hjarta mannsins, svo ad Guds ord, þad himneska sædid, verdur ecki í bein og merg inndruckid; fyrir því ver og kornid í Guds akri mjög svo þunnt, svo ad ein staungin æpir til annarar, og Andskotinn hefir med báli ólcyfiligrar heimsins elsku brent oss marga díla þar inni; þar fyrir tem þér kristiliga ydran, ó, þú Guds barn! sem vilt sáluhjálpina erfa, ámedan Gud lætur þér ad óskum gánga, og lát minning þinna synda og hans ástgjafa mýkja hjarta þitt, svo ad h. Andi, sem býr í ordinu, megi una þar inni, þvíad þú veitst ecki nær ed hiti freist-

inganna tekur á ad brenna, og þú þurfir brádliga til ad halda, og þótt þad verdi eigi fyrr enn á daudans stundu, sem hvørn dag yfir hángir, þá þeink ad þær eru þá vísar; en eingum hefir veitt af á þeirri hørdu tíd, þeim einum hefir þá best vegnad, vid hvørja Andi Drottins hefir talad í hjartanu, í þvi ordinu, sem þeir ádur numdu og rótfestu þar inni, til heilnæms veganestis í gégnum hinn myrkva daudans dal, inn á land lifandi manna. Hinum þridju tilheyrendum dregur vor Herra dæmi af því sædi, sem féll ámedal þyrna, en þyrnin spruttu upp med og kjæfdu þad nidur; þad eru þeir, segir hann, er heyra ordid, og velkjast í sorgum, audæfum og girndum þessara lífdaga, kefjast og færa eingan ávøxt. Hvílíka hindrun ad þetta illgresi gjøri akurlondum Guds, eru fleiri dæmi til, enn segja þurfi. Margan hefir búksorg og áhyggja frá Gudi dregid; þar sem þinn féssjódur er, þar er þitt hjarta, segir Endurlausnarinn, Matth. 6; hvørnin fá menn þá undir eins Gudi þjónad og mammóna? Endurlausnarinn segir, ad þyrnin hafi varid upp med og kjæft sædid nidur. Ecki segir hann, ad kornid hafi ecki og nockud varid, en þó er þad eigi ad meiru leiti enn svo, ad hann reiknar þad fyrir eingan ávøxt; hvar fyrir? af því þyrnin høfdu yfirhønd, en kornstaungin þroskadist aldrei, svo ad axid nædi út ad springa. Líkt er þetta gudhrædslu sumra manna, þeir ed gjarna rækja ord Drottins; þeir hafa þad um hønd; þeir bidjast fyrir; þeir tárast fyrir Gudi; þeir syngja og lesa; þeir heyra gjarna talad um Gud og hans h. dásemdir, og látast þad sjálfir gjøra med fullri alvøru, en straffa adra, sem þá eru tómlátari í sinni þjónustu; en þegar bródir edur systir eru nakin, og hafa skort í tímanligri næringu, þá géfa þeir þeim þó ecki hvad líkhamanum er naudsynligt, Jakob. 2; þegar þeir sjá þjófinn, hlaupa þeir med honum ad stela, Ps. 50, ef ecki med almenniligri launúng, þá med yfirvarpi laga og réttinda; sjái þeir nockud girniligt, verdur búksorgin þeim svo óbærilig sem Achab, ad þeir nærri því leggjast upp á sængina, 1 Kóng. 21; nær þad er ecki fyrir augunum sem eta skal, þá er ecki trúin á Gud betur grundvollud enn svo, ad menn spyrja med heidingjunum: hvad skulum vér eta, eda hvørju eigum vér ad klædast? Matth. 6. Um asnans skugga og um geitarhárin tonlast þeir og tyggjast innbyrdis, þar til þeir mættu um sídir verda uppetnir, og ef einhvør gjørir nockud af vid þá, þad rækja þeir inn til daudans; sjái þeir veg til ad féfletta einhvørn, spara þeir ecki róg né lýgi; þyki eitthvad indælt vera, þá stendur Guds elska og hans ord til baka, en holdinu er þjónad í þess girndum og tilhneigingum. Svo vara nú þyrnin upp fullum fétum, en sædi Guds orda dempast, og bera ecki ávøxt, og á gudhrædslunni ber ecki fyrir illgresisins ofvexti, hvørt hún sé nockur í hjartanu, þad vita eigi adrir nema af ávøxtunum, hitt er deginum ljósara, ad aldrei kémst hún leingra enn í munninn, en hinir limirnir erfida í Satans akri; og sýnist mér ad þessir elski Gud med sømu elsku og hans limu, er þeir segja: vermid ydur og mettist, Jakob 2, en géfa þeim þó eckért; slíkt er í raun og sannleika ad hrósa sér af gudhrædslunni, en afneita þó hennar krapti, 1 Tím. 3, og svo sem Jesús sagdi vid Júda, ad útsjúga hús eckna og fódurlausra undir hylmingu lángra bæna, Matth. 23; og kann þad ecki ad fara á annann hátt, því eigi verda vínberin samanlesin af þyrnunum, né fíkjurnar af þistlunum, Matth. 7. Gudhrædsla svoddan manna, er eins og tal hins heimska fyrir Gudi, um hvørt Salómon segir: ad þad sé eins og þyrni

kvistir í hönd hins drukna, Ordskv. 26. Þyrnirinn er næsta brádþroska; veldur þad því, ad hann dregur til sín allan vökva úr jördunni, svo þau grösin, er í nánd vara, þau fá ecki til vidurlífis, og þess betri vökva sem hann nýtur, þess líkligra er ad hann betur blómgist; svo er hreckvísin, þegar hún er plöntud í nálægd dygdanna, (svo kalla eg skin gudhrædslunnar) þá tekur hún þess meira afl. Þegar ódygdin er brynjud med líkingu Guds herskrúda, þá hefir hún stóran myndugleika, jafnvel þótt þad sé ecki nema hamur einn, og Satans engill í ljóssins engil umsteyptur; en eigi ad sídur mun rætast á þeim spádómur Esaj. 10: eldurinn mun uppbrenna hans þyrna og hans þistla á einum degi. Þyrnirnir eru blómligir næsta; en sárt stinga þeir, ef ógjætiliga er á þeim tekid; þannin er áhyggja og búksorg þessara lífdaga; hún lofar öllu fögru, gulli og silfri, fullum kornhlödum, yndi og eptirlæti; en þeir ed slíta hjarta sinn þar med, þeir finna þó eckert yndi, heldur eins og hinn vatnssjúka þyrstir æ þess meir, sem hann meira dreckur; svo er þess frekari ágirndin, sem meiri er audurinn, og hún etur sjálfa sig, og etur sig þó sjálfa; hún er bædi húngur og fylli, yndi og sorg, og er þó aldrei svo mikid eptirlætid, ad ecki sé meira andstreymid, og þad sem yfirtekur, ad hún kefur þá unadsemd, er menn eiga í Drottni ad hafa, og mettar sína þræla med harmabrandi einu, og dryckjar þá med óminnisöli, svo þeim gleymist ad safna sér fésjód á himnum, hvorjum ecki kann molur né ryd ad granda, né þjófar eptirgrafast, Matth. 6. O, þú dýrkeypta Jesú brúd, kristiliga kyrkja! lát þér þad til rifja renna, ad þinn unnusti er med þyrnum kórónadur á yckar heidursdegi, en þú ræktar þá þyrnana best, sem hans blessada höfud hafa hvad sárast stúngid í pínunni, þad eru þínar syndir og þitt eptirlæti, þú sem ert afrekud med Guds eigin blódi, Post. gb. 20; svo þad er ecki all-lítid sorgarefni, hvor sem þess gjætir, ad hid óforgéngiliga sædi Guds orda, sem Pétur talar um, þad þróast valla svo hér á jördunni, ad bindini hans barna verdi fullt í heiminum. Rómverjar kölludu þad óþacklátan akur, sem ecki svaradi kostnadinum og erfidinu; en þad má hinn allsvaldandi húsfadir ad réttu segja um sinn akur; því ef nockur vill meta til samans Guds eingétins Sonar dýrmæta blód, hvörs minnsti dropi ad er kostnligri enn öll ríki veraldarinnar og þeirra dýrd, og svo hinn fjórda part af þeim, sem ordid heyra, ad hinum óreiknudum, sem þar fyrir utan eru, þá mun hann játa ad Kristi erfidi og hans akurs ávexti sé ólíkt farid og einganvegin saman ad jafna; hvor eyru hefir ad heyra, hann heyri þad! Hvorjir eru hinir fjórdu tilheyrendur, br. m.? þad eru þeir sem Jesús samlíkir því sædinu, er féll í góda jörd og bar hundradfalldan ávöxt. Þetta þýdir Drottinn uppá þá, sem behalda ordinu í gódu og sidsömu hjarta, og færa þar af ávöxt í þolinmædi. Gud hefir lofad ad sitt ord skyldi ecki koma tómt til sín aptur, því hefir hann ecki lofad, ad þad skuli hjá öllum verka sáluhjálpina; hvar fyrir? því þar eru svo margir sem því ecki halda í gódu hjarta, og ecki allir sem ljá því rúm í hjartanu; hid sama ord var prédikad Pharaó og öllum hans þénurum; en þó segir Ritningin, ad sumir af þeim hafi óttast ord Drottins, en Pharaó forherdti sitt hjarta; hid sama Jesú Kristi Evangelium kénndi Páls og Barnabas í Ikonío, og þar trúdi mikill fjöldi, bædi Gydinga og Grickja, en Júdar, þeir ed vantrúadir voru, æstu upp heidingjana ímóti brædrunum, Post. gb. 14; hid sama Guds ord kénndi Jesús öllum þeim, er til hans heyrdu og sáu hans krapta-

verk, þá sögdu nockrir ad hann jardteiknir gjördi fyrir Belzebub, Lúc. 11; adrir leitudu eptir teikni af himni, þó fanst þar ein kona, er fagnadi hans kénningu, og sagdi: sæll er sá kvidur er þig bar, og þau brjóst er þú myltir. Andsvar Jesú uppá ord hennar minnir mig á ad tala um, hvörsu glediligt ad er Guds h. ord í þess manns hjarta, sem hefir lyst- ing sína í hans lögmáli, Ps. 1: hann sagdi: hvad um þad; sælir eru þeir, sem heyra Guds ord og vardveita þau. Eg þykist vita ad mörg muni svo lynd sem kona þessi, er hún lét á sér heyra, ad hún vildi hafa verid Jesú líkhamlig módir, hefdi hún þann kost mátt eiga; en eg heyri ad hvörri einni kristinni sálu er bodinn betri kostur, sem er ad heyra Guds ord og vardveita þau. Ecki hafdi María miklu blídlæti heimsins ad fagna, þótt hún væri módir ad Konúngi himins og jardar; en þad heyri eg, ad hún hafi vardveitt öll hans ord í sínu hjarta, Lúc. 2. Þad heyri eg og, ad Símeon segir í þessum Kap. ad hennar öndu muni sverd í gégnum smjúga; þad hefir án alls efa verid, þegar hún stód undir krossinum, og hún sá hans hendur og fætur í gégnum stúngnar, er hún elskadi svo sem sitt eigid hjarta. Af þessu sé eg Maríu sæla ad vera, því þau ord, er hún vardveitti í sínu hjarta, hafa hjálpad henni slík óskop ad þola; þad sama veit eg ad Guds ord verkar í allra þeirra hjörtum, sem hann elska, og eru Jesú andligar mædur. Mitt ok er sætt og mín byrdi létt, segir Endurlausnarinn, Matth. 11; ecki þykir þad heimsins börnum, þeir ed okid í sundur brjóta. En hvör mun þad létt gjöra? þad gjörir Guds ord, sem rétt-trúud sála vard- veitir í hjartanu, hvört ed telur henni trú um þad, ad mótlætingar þessara tíma séu eigi verdar þeirrar dýrdar, sem fram vid oss mun koma í eylífu lífi, Róm. 8. Sælir eru þér nær mennirnir hallmæla ydur, og tala ígégn ydur alla vondsku fyrir míns nafns sakir, þó ljúgandi, segir hann enn aptur, Matth. 5, fagnid og verid gladir, þvíad ydar verdkaup er nógligt á himnum. En hvör mun gjöra oss vissa um þessi verdlaun? þad gjörir h. Andi, sem býr í ordinu, því er einn harmþrúnginn og sundurknosadur andi vardveitir í gódu og sidsömu hjarta, því hann er pantur vorrar arfleifdar, Eph. 1. Svo sem eg er þess full- viss, ad mér verdur engin skotaskuld úr lánudu fé, ámedan eg pant hefi, svo og lángtum framar er eg þess fullörugur, ad mér muni öll harmkvæli þessa heims med eylífri gledi endurgoldin verda, (jafnvel þó eg þess óverdugur sé) ámedan eg vardveiti Guds ord í gódu og sidsömu hjarta, því Andi Guds ber vitni mínum anda, ad eg sé Guds barn, Róm. 8. Og færir ávöxt í þolinmædi, segir Herrann; hvörugt gétur annars án verid. Sá sem vardveitir Guds ord, hann færir ávöxt í þolinmædi, og hann sem ávöxt í þolinmædi færir, hann vardveitir Guds ord; þess gétur Jóhannes í hans fyrsta bréfi, Kap. 2, med þessum ordum: ef nockur segir, eg elska Gud, og vardveitir ecki hans bodord, hann er ljúg- ari. Vilt þú, kristinn madur! vita, hvört ad Guds ord býr í hjarta þínu edur ei, þá reyn og prófa sjálfan þig, hvört þú manst þad af Gudi er sagt; hvört þú hefir lyst á ad tala um hann; hvört þér misþóknast, er þú heyrir hans nafn lastad; hvört þú gledst af því, þá hans ord hefir framgáng; hvört þú elskar þá er hann elska; hvört þú ert fljótur ad tilgéfa misgjördirnar; hvört þú kénnir í brjósti um þá, sem naud lída, og elskar þá ecki einasta med ordi og túngu, heldur med verki og sannleika; hvört þú audmýkir þig fyrir

Gudi med þacklæti þins hjarta, þegar þér vel vegnar; hvört þú kyssir á hans vönd, nær hánn þig typtar; þegar þú freistast af Andskotans, heimsins og holdsins vélum, en þér kémur þá undireins í hug hvad Gud hefir bannad, hvört þú lætur þá af, og elskan til Guds rædur meir enn fýsn holdsins; finnur þú þetta hjá þér, þótt þad sé í veikleika og ástundunn megi afberà, þá er þad víst, ad Guds ord og hans Andi drottnar í hjarta þínu, en annars ecki; því svo segir Lausnarinn: ef nockur elskar mig, þá skal hann mín ord vardveita, Jóh. 14. En ef skap þitt býdur þér allt annad, þá segi eg þér í nafni Jesú Kristi hins krossfesta og blessada, sem þína sálu hefir frá helvíti endurleyst: tak þér vara og bid Gud ad skapa í þér hreint hjarta, og gefa þér nýan anda; þvíad eg þori ad setja mína sálu í ved, ad þú geymir vansæra sál í heilbrigdum likhama, og herbergjar vondan gést í vænu húsi; en veist ecki nær á vegginn skrifad verdur: þú dári! á þessari nóttu skulu þeir þína sálu frá þér taka, Lúc. 11. Hvad gagnar þad þá manninum, ad hann ætti alla veröld þessa, og lídur svo skipbrot á sálu sinni? O, þú eylífa ord Födursins, sem varst í upphafi hjá Gudi, fyrir hvörn ad aldirnar skapadar eru! endurskapa þú hjarta vort, ad vér verdum ný sképna í þér; lát þú þitt sæta ord vera vort ædsta eptirlæti hér tímanliga, svo ad vér meigum þess ómumrædiliga fagnadar njóta eylífliga. Veit oss þad, ó Herra Jesú Kristi! fyrir þitt dýrmæta blód og blessada forþénustu. Þér sé med Födur og h. Anda, dýrd, heidur og lof, frá því nú er, og um aldir alda, amen!

Sunnudaginn í Føstu-inngáng.

Gudspjallid, Matth. 3 Kap.

Í þann tíma kom Jesús af Galílæa, ad Jórdan til Jóhannem uppá þad ad hann skírdist af hønum; en Jóhannis varnadi hønum þess, og sagdi: mér er þörf ad eg skírist af þér, og þú kémur til mín? en Jesús svaradi og sagdi til hans: láttu nú svo vera, þvíad svo hæfir oss allt réttlæti upp ad fylla. Og þá lét hann þad eptir hønum. En er Jesús var skírdur, sté hann jafnskjótt upp úr vatninu. Og sjá, ad himnarnir lukust upp yfir hønum, og Jóhannes sá Guds Anda ofan stíga sem dúfu, og yfir hann koma. Og sjá, ad roddin af himni sagdi: þessi er Sonur minn elskuligur, ad hvørjum mér vel þóknast.

Exordium.

Eg vil uppvekja þeim einn spámann af þeirra brædrum, eins og þú ert, sagdi Drottinn vid Mósen, Deut. 18. Þessi ritning er á vorum Frelsara Drottni Jesú Kristó ad fullu uppfyld, þar ed hann, strax eptir sína allrahelgustu skírn í ánni Jórdan, var settur af Gudi sínum Födur til kénnimanns, skapar og spámanns-embættis nýa Testamentisins, og smurdur med oleó fagnadarins, fram yfir sína

hluttakendur, Ps. 45; svo ad uppfylltist þad sagt er fyrir munn Esa. 61 Kap., og hin eylífa spekin Guds uppá sjálfan sig þýdir, Lúc. 4: Andi Drottins er yfir mér, af því hann hefir smurt mig; hann hefir sendt mig til ad prédika voludum, ad leggja vid þau sundurknosudu hjörtun, til ad prédika þeim herteknu frelsid, þeim faungudu lausnina, hinum blindu, ad þeir verdi heilskygnir, ad eg frelsi hina sundurkrömdu. En hvörnin má eg þad skilja, ad þessi mikli Spámadur sé eins og Móses, þar hann var madur syndugur, en þessi án syndar? þess er ad gæta hér í, ad Gud spáir ad hann muni eins og Móses verda, en Móses þó ecki jafn hönum; líkur ad sönnu í allri mannligri hegdan og edli uppátekinnar náttúru, en næsta ólíkur eptir þeirri dýrd, sem hann átti í upphafi hjá sínum Födur; og í sannleika er vor Endurlausnari Mósi í mörgum hlutum líkur; Mósis var einn madur, Kristur er og hold af voru holdi, og bein af vorum beinum; Mósis var af Gudi sendur, en um sig talar Jesús hjá Jóhanne: svo sem Fadirinn sendi mig, þá sendi eg ydur, Jóh. 20; Móses útleiddi af Egyptalandi, Jesús hefir frelsad oss af syndarinnar þrældómi; Gud úthellti sínum Anda yfir Mósen, og gaf hönum vitsku og speki til ad dæma sitt fólk, miklu framar þó yfir Jesúm Christum, því hönum hefir hann án mælíngar gefid, Jóh. 3; Gud tók af Anda Mósis og lagdi yfir öldúngana í Israel, Núm. 11; af Jesú fyllíngu höfum vér allir medtekid, Jóh. 1; þar var eigi svo plágadur madur sem Mósis, Núm. 12, hvor hefir svo plágadur verid sem Jesús; Mósis var hertogi í Israel, sá ed leiddi Guds fylkíngar í eydimörkunni, Jesús Guds Sonur er hinn mikli hertogi, sem af Bethlehem er útgeinginn, Mich. 5, til ad fæda hans fólk Israel. Israel hræddist fyrir augliti Drottins í Hóreb, Exód. 21, og sagdi vid Mósen: eigi viljum vér framar heyra raustina Drottins Guds, far þú uppá fjallid, og tala vid hann fyrir oss. Af hvörju ráda er, ad Móses í þad sinn hafi verid medalgángari millum Guds og hans fólks; þeirrar meiníngar hefir og verid Stephanus píslarvottur Drottins, er hann sagdi um Mósen, Act. 7, þegar hann þýdir þenna merkiliga spádóm uppá vorn Frelsara, segjandi: þessi er hann, ed var í samkundunni í eydimörkunni med Englinum, sá ed taladi vid hann og fedur vora, sá ed medtók þad lifandi ord, ad hann gjæfi oss þad; en þótt ad Móses í þann máta væri medalgángari milli Guds og Israels sona, þá hefir þó Sonur Guds eitt ædra embætti öldlast, vordinn árnadarmadur hins betra Testamentis, sem stadfest er, uppá betra fyrirheit, Hebr. 8. Vid þenna mismun á milli Mósis og Kristí medalgaungu hefir Paulus kannast, Hebr. 12 Kap., med þessum ordum: þér erud ecki geingnir til þess fjalls, sem þreifanligt er og med eldi brennur, né til þoku edur myrkurs og óvedurs, né til lúdurþits, edur raddarordanna, vid hvörja þeir óttudust, er hana heyrdu, þad eigi yrdi til þeirra ordid talad, heldur erud þér komnir til fjallsins Zíon, og til medalgángara hins nýa Testamentis, Jesúm, og til blódsins ádreifíngar, þad betur talar enn Abels blód. Þetta er þad dýrmæta blód Guds eingétins Sonar, Opinb. 1, Jesú Kristí, med hvörju hann þvær oss synduga menn, sem komum í þenna heim, í skírnarlauginni af öllum vorum syndum; og uppá þad hann helgadi öll vötn til hjálpsamligs medals endurfædíngarinnar, þá hefir hann látid sjálfan sig í ánni Jórdan skíra, svo sem vér nú samstundis heyrdum af þessa dags Evangelió, af hvörju vér viljum einasta yfirvega: **hvad stór og mikill ad sé kraptur skírnarinnar í framkvæmd vorrar sáluhjálpar, og hvörjir ad séu hennar ávextir.** Þú, miskunsami Gud! sem bædi hefir plantad og ávöxtinn géfur, géf þú, ad um þenna þinn háleita leyndardóm svo talad og eptirtekid verdi, ad þitt allrahelgasta nafn vegsamist ámedal vor, en vér mættum þinnar eylífu miskunar sáluhjálplig not hafa, fyrir fulltíngi þíns elskuliga Sonar, í krapti h. Anda, amen!

Utleggíngin.

Drottinn sagdi vid Nicódemum fordum daga, Jóh. 3, ad hvad sem af holdinu fædt væri, þad væri hold; en þvílík ad sé vor holdlig fæding, þad útmálar Guds Andi allra best fyrir munn Páls, er hann segir, Eph. 2, ad vér séum af náttúrunni reidinnar börn. Hvad kann þeim aumara ad vera, sem undir Guds reidi eru, þar hún er einn fortærandi eldur, sá ed brennur allt til nedsta helvítis? Deut. 32. En hvörnin erum vér nú vid þetta voladi kvittir vordnir? þad höfum vér ödlast í skírnarsánum; þess gétur St. Páll, Eph. 5, segjandi: Kristur hefir hreinsad söfnudinn med vatnslauginni í ordinu; hann seg-

ir enn aptur, ad Gud hafi þrifid oss út af valdi myrkranna og sett oss í ríki síns Sonar, Kól. 1. Nær mun þetta hafa gjörst? ad vísu í skírninni! Hvört er vald myrkranna? þad er Djöfulsins ríki, Eph. 6. Hvört er Guds Sonar ríki? þad er fridur og fögnudur í h. Anda, Róm. 14. Þér vórud fordúm myrkur, segir Páll um heidingjana, ádur enn þeir voru af Gudi endurfæddur, en nú erud þér ljós í Drottni, Eph. 5. Eins vórum vér allir á oss komnir, ádur enn Guds eylífa miskun endurbætti vorn syndugan gétnad med vatni og anda. Svo mikill munur, sem nú er ámilli ljóssins og myrkursins, milli dags og nætur, milli sólarinnar og þeirra hluta sem hún upplýsir; svo mikid djúp sem þar er stadfest á millum Lazarúm í fadmi Abrahams og hins ríka sælgætings, þar hann píníst í helvíti og kvolunum, Lúc. 16; svo stór mismunur er ad sínu leiti milli þeirra, sem alleina af holdinu, og þeirra sem í skírninni verda af Andanum fæddir, því vor Lausnari segir hjá Jóh. 3 Kap. vid Nicódemum: nema einhvor verdi endurfæddur af vatni og anda, þá kann hann ecki inn ad gánga í Guds ríki. Þetta tala eg ecki í þeirri meiníngu, ad eg hafi hinn minnsta þánka þarum, ad smábornin, sem annadhvört í módurlífi burtkallast, eda deya strax eptir þad þau borin eru í heiminn, edur hindrast á einhvorn hátt frá skírnarinnar blessan, ad þau muni ecki eylífs lífs erfíngjar verda, heldur af því, ad Drottinn átti ordastad vid Nicódemum, einn fullordinn mann, sem ecki var svo uppfræddur í þeirri Guds ríkisstjórn, sem Kristur hóf hér á jordunni, med endurgétníngu syndugra manna fyrir vatn og anda, er nýúngar þóttu hjá þeim sem af umskurninni voru, sérdeilis Pharisæunum, af hvörjum Nicódemus var, þá eptir því (segi eg) ad hann vildi undirvísa honum í lærdómi nýa Testamentisins, þá sýnir hann honum ad, sá ed nú vilji hólpinn verda, hann megi skírast láta. Einn konúngur er ecki bundinn vid þau lög sem hann sjálfur géfid hefir, svo hann megi þeim ecki umbreyta, nær þad ei skédur ámóti Guds lögum; því skyldi þá hinn mikli Stjórnari allrar veraldar vera svo fastur vid sína setnínga, ad honum leyfdist ecki ad gjöra sínum sképnum gott med þeim hætti, sem hans alvitra rádi haga þykir? Guds setníngar skylda oss undir hans hlýdni í öllu því sem í voru valdi er, en ecki sjálfan hann, svo hann þad ecki útrétta kunni sem hann vill, med þeim hætti sem hann sjálfur vill. Forsoktun skírnarinnar og ecki hennar brestur fordæmir syndugann mann, en sá kann ecki ad forakta, sem eigi kann ad adgreina íllt og gótt. Hjá Gudi er enginn hlutur ómáttugur, Lúc. 1. Því mun þá þessi vera? máttugur er Gud ad uppvekja Abraham sonu af steinunum, Matth. 3; því þá ecki ad flytja þeirra sálir í Abrahams skaut, hvörra lífsstundum hann sjálfur rædur? ef Gud vildi endurfæda manninn án skírnarinnar, mundi hann þad ecki géta edur mega? sannliga! eg sé hann hefir endurfædt þá, sem á gamla Testamentisins dögum lifdu, fyrir medal umskurnarinnar. En ef honum þóknadist öldúngis fyrir utan nockurt medal ad endurgéta manninn til eylífs lífs, mundi þad ecki í hans valdi standa? enginn efi er á því! St. Páll styrkir mig í þeirri trú, Róm. 4, talandi þarum, med hvörju móti Abraham hafi verid reiknud trú sín til réttlætis; med hvörju móti var hún tilreiknud, segir hann, hvört þegar hann var í umskurninni edur yfirhúdinni? ecki í umskurninni, heldur í yfirhúdinni. Hafi nú Gud Abraham, fodur trúadra, endurfædt, fyrir utan sakramentanna medal, því skal hann ecki kunna og vilja þad sama gjöra vid þá, sem ecki verdur svo lángs lífs audid, ad

þeir megi í skírninni endurfæðast. Að eg ecki tali um Adam, Seth, Lamech, Mathúsalem, Enoch og Nóa, með ótal þúsund öðrum, sem menn fylliliga trúa að nú lifa með Guði í himninum, og andaðir eru áður enn sakramentin voru innstiptuð. Og að menn viti að þessu sé eins varið síðan sakramentin innsett voru, þá sé oss vitanligt, að hann sem kunni hólpin að gjöra þau börnin í gamla Testamentinu, sem burtkölluðust innan þess áttunda dags, hvör ætlaður var til umskurnarinnar, Gén. 17, hann sem miskunaði sig yfir þá, sem deyðu í eyðimörkinni óumskornir, Jós. 5, hann sem úthellti heilögum Anda yfir Cornelíum og þá sem voru í hans húsi, áður enn þeir nockurntíma skírðir voru, svo að Pétur sagði: hvör má banna þeim vatnið, sem meðtekið hafa h. Anda eins og vér, Act. 10. Hans djúpu miskunarýður, Lúc. 2, sem eingan botn hafa, þau eru ecki öllsaman útrunnin í skírnar sáinn, heldur renna hans miklu miskunarlækir einnegin til þessara smælingja, af hvörjum Faðir miskunsemdanna vill ecki að nockur fyrirfarist, Matth. 18. Þeim sem trúaðir voru af umskurninni hnickti við það, að h. Andi féll yfir heiðnar þjóðir, Act. 10, sem eckért af Guði vissu áður enn þeir skírðir voru; svo skéður það enn nú í dag, að það sem ómöguligt er fyrir mönnunum, það er möguligt fyrir Guði, Matth. 19.

Davíð konúngur, þótt hann stórsyndugur maður væri, þá er eckért að heyra annað á hans kveðlingum, enn að hann hafi ætlað sér eylífa vist hjá Guði, þegar hann harmaði sinn son, hvörn hann gétið hafði með Barseba, hvör eð framar öðrum hans börnum mátti kallast gétinn og fæddur í syndinni, sá eð og deyði áður enn hann umskorinn varð; hann huggaði sig með þessum orðum, þegar hann reis upp úr duptinu, þar hann grét synd sína fyrir Guði: eg kém til hans og hann ecki til mín, 2 Sam. 12; af hvörju andséð er, að hann hefir verið fulltrúa þarum, að hann væri undann sér farinn í þá glediligu vist, hvar að er saðning fagnaðarins, svo sem hann það sjálfur kallar. Hvað fjarlægir að séu Guðs og manna dómar, er ámeðal annara andséð af Jónæ spámanns sögu, þegar hann nærri því brixlaði Guði um sína þolinmæði, Jónæ 4, með þessum orðum: eg veit þú ert náðugur og miskunsamur, þolinmóður og næsta góðgjarn; en Guð svaraði honum þessu meðal annara: munt þú réttiliga reiðast? þú hlífðir lundinum, uppá hvörn þú ecki erfiðaðir, og eckért gjörðir þú til hans fullkomnunar, því hann vóx á nóttu og næturgamall visnaði hann; skyldi eg þá ecki þirma Niníve, þeim stóra stað, í hvörjum að eru fleiri enn hundrað og tuttugu þúsundir, er ecki vita til hægri né vinstri handar, og mörg villidýr. Hafi nú brunnur miskunsemdanna svo náðugur verið, að hann vildi þirma þeim óguðliga stað vegna óumskorinna heiðingjanna barna; hafi hann heldur viljað þola þeirra illsku, sem í himininn var uppstigin fyrir hann, heldur enn að eydileggja öll dýrin, sem þar inni voru, Jón. 1; því skyldi eg þá ecki gánga úr skugga þarum, að hann muni miskunna sig yfir eitt ómálga fóstur, sem eckért kann til þess, að það ei leingur lifir. Nú þótt að Guði vorum sé í sjálfsvaldi að taka manneskjuna í sátt við sig og endurgéta til eylífs lífs, með hvörju helst móti sem honum það þóknast, eptir sinni almættis góðgirni, samt er það hinn versti glæpur, ef nockur forsmáir eður forsómar þetta hjálpsamliga meðal. Þótt einn húsfaðir megi með öðru móti útrétta þá hluti, er hann skipar sínum þénara, mun hinn þarfyrir vera síknsaka, ef hann forsmáir síns herra ráðstöfun? Guð hafði nóg ráð að slá

í hel konúng Amalekítanna þótt ecki hefdi hann brúkad Sáls hönd þar til; en af því hann var tómlátur í Guds eyrinda framkvæmd, þá vard Ísraelsríki rifid af hans hendi og géfid hans þénara, 1 Sam. 15. Mundi nockud Achab og hans hús umflýa ólucku, þá hann forsmádi Drottins vilja í því ad drepa Benhadad Sýrlands konúng? 1 Kóng. 20, jafnvel þótt hinn sterki Gud hefdi þúsund vegi til ad tortýna honum. Þad sept umskurnin var í gamla Testamentinu, þad er skírnin í því nýa. En hvorsu mikid hafi vardad um umskurnina, vottar sjálfur Gud, Gén. 17, þegar hann stiptadi þad h. sakramentum, segjandi: allt kallkyns, sem ecki umskér yfirhúd síns holds, hans sál skal upprætast frá minu fólki, því hann hefir ónýtt minn sáttmála; hvorju samkynja er, þad Drottinn taladi vid Nicódemum, og eg hefi ádur áminnst. Nú þótt ad barnanna velferd sé hér undantekin, sem ádur er sagt, þá viti þó hinir gomlu, sem forsóma á þeim svoddan hjálprædisins medal, ad Gud vill þess krefja af þeirra hendi; þarfyrir skélfdist og Zippóra, kvinna Mósis, þá hann tafdi ad umskéra sinn son, Exód. 4, annadhvort fyrir hennar umtelur edur einhvorn annan tilgáng, en Gud mætti þeim í gésta-herberginu og ætladi ad slá Mósen í hel fyrir þessa forsómun; því skyldi ecki syndugum monnum framar ollu odru þykja mikils verdt um þennan háleita hlut? Sá stadur hvar vor Endurlausnari lét skírast, hefir án efa verid Betabara, þar ed Jóhannes skírdi, sem ráda má þaraf, ad Drottinn géck strax eptir skírnina út í eydimorkina ad freistast, og eptir freistinguna kom hann til Jóhannem í Betabara aptur, hvar hann var ad þessu gudsverki, Jóh. 1. Þetta ord merkir ferjustad, af því mikla dásemdarverki, sem Gud gjordi vid sitt fólk, þegar hann leiddi þad, í þessu sama plátzi, þurrum fótum igégnum ána Jórdan inn í Kanaansland, og verdur svo hér um skrifad, Jós. 3, ad ork Drottins hafi stadid midt í fljótinu. Þetta ætti ad minna oss á, ad Jesús Christus er hin sanna ork sáttmálans á milli Guds og manna, hvor ed í skírninni saminn verdur; hann er sá rétti nádarstóll, hvorn Gud hefir sett fyrir trúna á hans blód, hvar med hann frámbýdur þad réttlæti, sem fyrir honum er fullkomid; þar fyrir ert þú, minn Jesú, ofanstíginn í Jórdan, allt réttlæti upp ad fylla; þú hefir stadid midt í vatnsflódinu, svo vér þurrum fótum inngeingjum í Gudsríki; þú eylífi Jehoschua, sem oss hefir hólpna gjort í hæstum hædum, þig hefir Gud, þinn Gud dásamliga miklad, lángt fram yfir Jósúam á þinum skírnardegi, þegar hann gaf þér fyrir skírnarsáinn í ordinu heidnar þjódir og endimork jardarinnar til arfleifdar, Ps. 2. Þú blessada sáttmálsork! í þér er bundinn sáttmáli gódrar samvitsku vid hinn stránga og réttláta Gud, 1 Pét. 3, hvors útlagar vér erum vordnir í Adam, og landrádum vid hann sekir med Djofulsins þjónkan; þú hefir sundurklofid, ecki vatnsfollin, heldur himnana, sem med yfirtrodslu logmálsins voru tilbyrgdir; þú ert ádreifdur med því rétta sáttmáls blódi, sem í vorn skírnarsá er útrunnid oss til réttlætis og helgunar. Þú stóri Hertogi Guds heilogu þúsunda! þú hefir fyrir þína h. skírn flutt oss yfir um Jórdan, og slitid vora útlegd; þú hefir fært oss frá Egyptalandi til Kanaan, frá myrkrunum til ljóssins, frá Djofulsins valdi, og sett oss í þitt ríki, Kól. 1. Sjáid hér nú, kristnir menn, hvad mikid oss skírnin gagnar, og þótt Gud rati adra leid inn í þad fyrirheitna landid med þeirra sálir, er hann sjálfur burt kallar, ádur enn þeim þessa medals audid verdur, þá er audvitad

héraf, hvad miklu svoddan Guds rádastofnun orkar til vorrar sáluhjálpar, í fám ordum ad segja: hún er þad fyrsta port til sáluhjálparinnar. Endurlausnarinn kallar sig dyr sandanna, Jóh. 10; hér verdur hann allra fyrst á vegi fyrir öllum þeim, er sídan eiga lífsins veg ad gánga inn í Guds dýrdarríki, og hún er hin fyrsta trappa til andligs lífs, svo sem hinn líkamligi gétnadur til þess holdliga. Vér erum í skírninni endurgétnir, því Páls segir, ad vér svo margir sem skírdir erum, vér hofum íklædst Kristó, Gal. 3; en aptur segir hann, 2 Cor. 5, ad ef nockur er í Kristó, þá sé hann ný sképna, og fyrir þessa nýa sköpun býr Kristur í vorum hjörtum, Eph. 3. Fyrir hana köllumst vér Guds musteri, 2 Cor. 6; fyrir hana verdum vér innplantadir á hid sanna víntréd, Jóh. 15, Jesúm Christum; fyrir hana heitum vér limir Kristi líkhama, 1 Cor. 12. Vér höfdum í falli vorra fyrstu foreldra mist hid sanna réttlæti, svo ad vorar bestu athafnir voru eigi betri í Guds augliti enn nidlagsfat, Esa. 64. Jesús hefir bætt vort rád med sínu réttlæti, en þad kuni ecki þeim til ad reiknast, sem voru Guds óvinir; því hefir hann í skírninni endurfædt oss og gjört oss Gudsborn af Djöfulsinsbörnum, svo hann eingétins Sonar dýrdarfulla og yfirgnæfanliga réttlæti yrdi tilreiknad hans brædrum, en ecki Andskotans limum. Þad er ecki um skor fram ad Drottinn segir vid Jóhannem: lát þú svo vera, þannin byrjar oss allt réttlæti upp ad fylla. Ad Kristur þyrfti ecki sínna vegna ad skírast, er kunnugra medal vor enn um þurfi ad tala, því hvornin kunna menn ad skygna glasid, eda sólina bjartari ad gjöra? heldur er Kristur skírdur svo vel sem umskorinn, uppá þad ad hann helgadi sakramentin, og forþénadi oss arftöku Gudsbarna fyrir þau sömu. Kristur var ad sönnu alltíd vort réttlæti, því Gud sendi Soninn í heiminn, ad hann vort réttlæti yrdi, 1 Cor. 1; hann er ordinn bölvan fyrir oss, ad vér yrdum Guds réttlæti í honum, Gal. 8; hann er Jehóva vort réttlæti, Jer. 23, og þetta réttlæti hefir vor Herra med sínum allrahelgasta dauda oss útvegad; en hér vantadi þad medal, med hvörju oss skyldi þetta réttlæti tilreiknast, svo þad kynni á oss ad hrína, hvört eg segi skírnina ad vera, og fyrir skírnina endurgétninguna; því erum vér og í hans dauda skírdir; því trúi eg þess fastar sem St. Páll heldur styrkir mig í þeirri trú, er hann segir, Tít. 3: ad hann hafi oss hólpna gjört fyrir endurgétningar vatns-sáinn og endurnýúngar h. Anda, hvörjum hann hefir nógliga úthellt yfir oss, svo vér, réttlættir fyrir hans nád, yrdum erfingjar eylífs lífs eptir voninni.

Svo er nú vor skírn bygd á Kristi allrahelgustu skírn, en af vorri skírn, framkémur réttlætingin fyrir Gudi, sem er fyrirgéfning syndanna. Þessu sýnist mér ad Fadirinn lýsi, þegar vor Bródir, sem oss er ad öllu líkur, ad syndinni undanteknni, þegar hann sté upp úr ánni Jórdan, segjandi: þessi er minn elskuligur Sonur, í hvörjum mér vel þóknast. Til hvörs er þinn Sonur í heiminn kominn? nádugi Fadir! syndugа menn sáluhólpna ad gjöra, 1 Tím. 1; því hefir hann í sínni skírn allt réttlæti uppfyllt? til ad kalla syndugа og ecki réttláta til ydranar, Matth. 9; því lét hann skírnina vera inngáng síns kennimannliga embættis? því hann vildi hún yrdi vor inngángur til hins andliga kennimannskapar; því er herrann af sínum þénara skírdur, skaparinn af sképnunni, Gud af manninum, sólin af morgunstjörnunni, hinn heilagi af syndaranum, meistarinn af lærisvein-

inum? svo ad þú fyrir þessa og alla adra hans forþénustu gjördir synduga menn þína þénara, þínar skèpnur, þíns Sonar lærisveina, verduga og hæfiliga í hans nafni ad framkvæma á ödrum sínum líkum þetta sitt eyrindi, og ad skíra med vatni eins og Jóhannes, þar Drottinn sjálfur vill med Anda skíra. Þetta hefir honum þóknast fyrir sjálfan sig ad útrétta, í hvörjum þú hefir alla þína velþóknan. Muntú þá hafa óþocka á þeim, sem hann ecki skammast sína brædur ad kalla fyri somu skírn, ef hann hefir í sinni skírn allt réttlæti uppfylt? munt þú þá gánga í dóm vid ránglátan, sem í hans dauda er skírdur? ecki er þad ætlandi til þinna heitu miskunar ydra, sem géfid hefir oss Soninn, þegar vér vorum enn þá þínir óvinir, Róm. 5, ad þú munir ecki géfa oss alla hluti med honum, Róm. 8. Þar hann hefir í endurgétningar-lauginni gjort oss ad þínum börnum; þar fyrir vegsömum vér þína guddómligu hátign í bljúgustu audmýkt vors hjarta, enn-nú í dag standandi í þinn augliti, med þíns þénara St. Péturs ordum, af hans fyrra Pistils 1 Kap. segjandi: blessadur sé Gud og Fadir Drottins vors Jesú Kristi, sem af sinni mikilli miskunsemi hefir endurgétid oss til lifandi vonar, fyrir upprisu Jesú Kristi frá daudum, til þeirrar arfleifdar sem ecki kann ad skémmast, ecki saurgast og ecki ad rotna, hvör oss er ætlud á himnum. Hvornin madur sé eptir holdligu edli, þad sýnir oss St. Páll á þeim sem ad eingu nýta sína endurfædingu, og ecki hirda um hana ad endurnýa; um skilninginn talar hann, ad holdsins vitsmunir séu reidi og fjandskapur ígégn Gudi, Róm. 8; um viljann, ad holdid girnist í móti andanum, Gal. 5, um girndirnar, ad þær strídi í móti sálunni, 1 Pét. 2. Þótt ad þessi vanheilsa sálarinnar verdi nú aldrei fylliliga læknud, svo lengi vér lifum í þessu holdi, svo sem Páls þad nógliga vottar, med mikilli harmaklögun yfir sjálfum sér, Róm. 7; þá samt verda vorar sálir í skírninni fyrir verkan h. Anda tilbúnar til ad mótstanda því illa, og vorir limir til réttlætisins íbúdar, eptir þeirri mæling sem ad þetta forgeingiliga kann ad þola, svo ad þegar h. Andi straffar í oss syndina, uppvekur trúna, eflir þolinmædina, styrkir vonina, kveikir elskuna til Guds og náúngans, annadhvort fyrir ordsins heyrn, í hvörju hann býr, edur og fyrir gudrækiliga þánka, þá gétur sá honum samsinnt og aukid sína endurnýúng, sem honum ecki mótstendur, annadhvort med hirduleysi, þverúd edur sjálfskapadri vantrú, hvör ad sonnu er í voru valdi, svo sem allt hid illa, en ecki trúin, hvör ad er Guds verk, Jóh. 6; og segir vor Endurlausnari oss allrabest greinarmun á millum þessara tvennslags flocka, þeirra sem nockur, og þeirra sem engin not hafa sinnar endurfædingar, Jóh. 15: eg em þad sanna víntré, en Fadir minn er víngardsmadurinn; sérhvörn þann kvist sem ecki ber ávoxt mun hann burttaka, og hvörn þann sem ávoxt ber mun hann hreinsa, ad hann beri meiri ávoxt. Svo verdum vér nú í skírninni endurnýadir til gódra verka, hvad Paulus vottar, Róm. 6: vér erum jardadir med Kristó fyrir skírnina til daudans, ad líka sem Kristur er upprisinn frá daudum fyrir dýrd Fodursins, svo eigum vér ad gánga í endurnýúngu lífdaganna; þannin verdum vér nú í skírninni andliga endurfæddir, réttlættir og endurnýadir; og þótt ad vor gódverk, ef nockur væru, séu ófullkomin, og ecki í sjálfum sér betri enn margra heidingja, þá samt líka þau Gudi betur, því þau framkoma af þeim sem í skírninni eru Guds börn ordnir, og réttlættir í h. vatnslaug, fyrir þann fullnad, sem Gudi er goldinn í Kristi saklausum dauda,

en oss tilreiknadur fyrir endurfædínguna. Eg fæ mér ecki til orda um þá sem þar fyrir utan eru, 1 Cor. 5; Gud veit þad sjálfur, sem manninn skapad hefir, af hvorjum krapti verkast i þeim þær dygdir, sem oss mundi torsókt eptir ad breita, og hvort álit þær hafa i Guds dýrdarfulla augliti, er honum kunnugast, sem er Dómari alls holds. Eg þacka alleina hans almáttugri góðgirni, ad hann hefir oss, sem á hans nafn trúum, þenna veg tilbúid, og opinberad til sáluhjálparinnar, og fæ mér ordsok hér út af ad þenkja, hvad miklu óbæriligra oss muni verda á dómsins degi heldur enn þeim, ef vér afrækjum þessa Guds nád, og gaungum ecki verdugliga i þeirri kallan, hvar inni vér erum kalladir. Dragid ydur þar fyrir ecki sjálfir á tálar, br. m.! svo sem mundum vér þar fyrir meiri frelsi hafa til ad syndga, ad vér erum endurgétnir. Þessi Guds gódgirni á ad krossfesta i oss hinn gamla Adam, en ecki ala hann á eitri syndarinnar; hún er af Gudi skipud til ad temja holdid, en ecki til þess ad rækja þad svo mjøg, ad þad fremji sínar girndir, Róm. 13. Þad er nógustór velgjørningur, sem Gud oss gjørdi i skírninni, ad hann tilbjó svo vorar sálir daudar i syndunum, ad h. Andi kynni i þeim ad lifa, og verka gudrækiligt athæfi, þótt ecki heimtum vér þad af honum, ad hann láti sér þad allt þóknast, sem voru holdi gott þykir; skulum vér þá i syndunum blifa, svo ad nádin yfirgnæfi? segir Páll, Róm. 6. Fjærri sé þvi, segir hann, vér sem daudir erum syndinni, hvornin skyldum vér framvegis i henni lifa? ef vér erum innplantadir líking hans dauda, þá munum vér og verda líking hans upprisu, segir hann; hvor St. Páls ord eg svo skil, ad fyrst Gud hefir deydt afl syndarinnar i oss med síns Sonar dauda i skírninni, þá hafi hann géfid oss svo mikinn andakrapt, ad vér gétum upprisid af dauda syndanna, svo þær ecki drottni framar i vorum daudligum líkhama; og væri ecki svo, ad nockud af þessu stædi i voru valdi, sem endurfæddir erum, mundi ritníngin ecki svo tídt skipa oss ad deyda hinn gamla manninn, er sig fordjarfar i girndum villudómsins; edur hvad er þad Páll segir? Róm. 12: samlagid ydur ecki heimi þessum, heldur ummyndid ydur med endurnýúng ydvars hjarta. I øllum þvilíkum greinum ritníngarinnar sé eg ecki annad, enn ad Guds Andi vorkénni ecki endurfæddum manni ad þóknast honum. Sú er þá meiníngin, jafnvel þótt ad vér i eingan máta algjørdir séum, edur kunnum Guds løgmál upp ad fylla, samt hefir Gud géfid oss i skírninni svo mikla krapta, ad vér gétum viljad hid góda, jafnvel þótt hid vonda lodi vid oss, Róm. 7, og þurfum ecki ad mótstanda h. Anda, en adhyllast holdsins verk. Svo látid ydur nú sagt vera, br. m.! ad þér þessum gudrækiligum áminníngum hlýdugir séud, og yfirvegid Guds óútsegjanliga gjæsku, sem ydur i h. vatnslaug hefir andliga endurgétid, ecki til þess, ad þér ljáid limu ydar ránglætinu til íbúdar, heldur ad þér helgid Gud i þeim, svo sem nýar sképnur. Allitid þann sóma sem Guds fødurlig gjæska hefir ydur i skírninni veittan, þar ydur er makt géfin Guds børnum ad vera, Jóh. 1, hjá hvorri semd ad allrar veraldarinnar tign og herradæmi er endemi ad reikna, Gal. 3. Þér erud i skírninni Kristó iklæddir; hvorsu megid þér þann fagra skrúda nida og ata med saurugum holdsins verkum; vitid ad Kristur og Belial eiga eckért hlutskipti saman, 2 Cor. 6; hvorsu megid þér þá tveimur svo ólíkum herrum þjóna? þér erud i skírninni Kristi limir vordnir; varid ydur þad þér gjørid ecki Kristi

limi ad Satans limum, 1 Cor. 6; þér crud í skírninni vígdir og helgadir til ad vera Guds musteri, en þann sem þad saurgar vill hann straffa, segir Páls; þér crud innplantadir á hid sanna víntré, Christum, Jóh. 15; sjáid til ad þér ecki verdid afhoggnir og í eld kastadir. Allt hvad Gud hefir ydur gott gjort í andligum efnum, ad hann hefir géfid ydur sinn eingétinn Son: ad hann hefir ydur fyrir hann opinberad sinn vilja: ad hann lét hann húngra og þyrsta: ad hann lét hann afklædast, húdstrýkjast, hrákum og slogum ógudligra manna undirgéfinn, og med þyrnum kórónadan verda, og um sídir þola hinn smánarliga krossins dauda: ad hann hefir tilreiknad ydur ránglátum hans blessada réttlæti, sem alleina fyrir honum gildir, og útsendt sinn Anda í ydur hjortu til eins pants og innsiglis þar uppá: þad alltsaman, svo mikid sem þad er, sem er þó svo mikid, ad himin og jord eru ecki heystrásvirdi þar hjá ad reikna, þad alltsaman, segi eg, er oss í skírninni géfid; því er þad skomm vor, ad afrækja þessa stóru Guds nád og gánga í lid med Fjandanum og hans árum, sem eingu launa þá þjónustu er menn veita þeim, nema eylífri kvol og píslum, í því dýki, sem vellur af eldi og brennusteini, Opinb. 19; hvar frá oss og oll sín born vardveiti gódur Gud, í nafni Jesú Kristi, amen!

Fyrsta Sunnudag í Føstu.

Gudspjallid, Matth. 4 Kap.

Í þann tíma: þá var Jesús leiddur af anda á eydimørk, uppá þad ad hann yrdi freistadur af Djøflinum. Og þá hann hafdi fastad fjørutygir daga, og fjørutygi nátta, húngradi hann sídan; og freistarinn géck til hans, og sagdi: ef ad þú ert Guds Sonur, þá seig þú ad steinar þessir verdi ad braudum. En hann svaradi og sagdi: skrifad er, madurinn lifir ecki af einusaman braudi, heldur af sérhvorju ordi, því sem framgeingur af Guds munni; þá tók Djøfullinn hann med sér í borgina helgu, og setti hann uppá musteris-bustina, og sagdi til hans: ef ad þú ert Guds Sonur, fleig þér hér ofan af, þvíad skrifad er: ad hann muni bjóda einglum sínum um þig, ad á høndum beri þeir þig, svo ad þú steytir ecki fót þinn vid steini. Jesús sagdi til hans: enn aptur er skrifad: eigi skaltu freista Drottins Guds þíns. Og enn aptur flutti Djøfullinn hann med sér uppá eitt mjøg ofurhátt fjall, og sýndi hønum øll ríki veraldarinnar, og þeirra dýrd, og sagdi til hans: allt þetta mun eg géfa þér, ef ad þú framfellur og tilbidur mig. Þá sagdi Jesús til hans: far í burt frá mér, Andskoti! þvíad skrifad er: Drottinn Gud þinn skaltu tilbidja, og hønum einum þjóna; þá forlét Djøfullinn hann; og sjá þú, ad einglar komu til hans, og þjónudu hønum.

Exordíum.

Í 1 Sam. 17, verdur oss kénnt um Davíd, er sídan vard konúngur í Israel, og risann Golíath, hvörsu þessi var af hinum ad velli lagdur med einum slaungusteini. Þessi frækleikur Davíds var svo mjög ágjætur, ad kvinnurnar geingu út af Israels borgum, og súngu: Saul vann sigur á þúsund, en Davíd á tíu þúsund, 1 Sam. 18. Nú þótt ad þetta afreksverk Davíds sé merkiligrar hrósunar verdugt, þá hefir þó Sonur Davíds, Matth. 1, Herrann Jesús Christus, eitt annad miklu meira unnid á hinum helvítska Golíath, Andskotanum, sá ed brixladi fylkíngum Guds lifanda, æ sídan hann sveik vora fyrstu foreldra í Paradís, þar hann hefir höggormsins höfud í sundurbrotid, Gén. 3, med þeim steini, sem uppbyggéndur hafa forsmád, þad er med sjálfum sér; því sjáid, hér er meiri enn Golíath, hann var einn madur, Satan er einn Djöfull; þótt Golíath væri ógurligur, þá var hann allur þar sem hann var sédur; Satan er ein hamhleipa, svo hann bregdur sér jafnvel í ljóssins eingils líki, 2 Cor. 12; Golíath fylgdu ad sönnu mörg þúsund Philisteanna, en Andskotanum fylgir óflýandi her; þridjúng stjarnanna dregur hinn fárligi dreki í sínum hala, Opinb. 12, og mikla sveit ógudligra manna, sem hans merki fylgja. Þennan sterka herviking hefir Jesús sonur Davíds sigrad, og afklædt hann sinni hardneskju og sínum vopnum, á hvör hann treysti, Lúc. 11. Hafi nú kvinnurnar í Israel prísad Davíd med þessum dýrdar dikt, fyrir þann sigur, er hann vann á risanum, því skyldu þá ecki Zíons dætur, sem eru Guds andligar meyar, sýngja og spila í sínum hjörtum fyrir þeirra Konúngi, segjandi: Davíd vann sigur á tíu þúsundum, en Jesús, sonur Davíds, á óteljandi þúsundum þúsunda, á margra þúsunda höfdíngja, á þúsund véla meistara, og hefir sínar h. þúsundir af hans valdi hertekid. Medal annara Drottins vors frægdarverka, heyrum vér í þessa dags Evangelió eitt einvígi, millum þess allra besta og hins allra versta, millum þess stóra Michaels, og hins gamla dreka, sem kallast Djöfull og Andskoti; ecki á himninum, svo sem í Opinb. 12, verdur umgétid, sem er Guds hásæti, heldur á jördunni, hvörja Satan kallar sitt ríki. Og sökum þess, ad þetta huggunarríka efni verdur á þessum heil. degi prédikad í kristnum söfnudum medal vor, þá viljum vér þad nockud framar yfirvega, og af vorum Hertoga læra: **hvörnin vér eigum holdsins, heimsins og Andskotans freistíngum í móti ad standa**; en styrk oss hér til, Drottinn! med nád þinni, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Vágt er öll vélabrögd Satans upp ad telja; en Gud nádi oss, fleiri mættum vér þeckja, heldur enn ad vér hyrdum um ad varast. Í þessu h. Evangelió heyrum vér, ad hann med þrefoldu athlaupi, rædur á Lausnarann; í fyrstu segir hann: ef þú ert Guds Sonur, þá seig þú ad steinir þessir verdi ad braudum; med hvörju ad líkligt er, ad hann hafi viljad reyna, hvört hann væri hinn fyrirheitni Messías edur ei, því hann vissi ad Messíæ voru allir hlutir undir fætur lagdir, Ps. 8; og hann var herra og erfíngi allra hluta. Ef þú ert Guds Sonur, segir hinn vondi; þad má ecki satt vera, sem þú heyrdir vid Jórdan, ad þú Guds Sonur værir, þar hann lætur þig húngra; hvörsu ágjætliga hefir Gud sína velþóknan í þér, ad hann hefir þig yfirgéfid hér í eydimörku ámedal villudýra? Marc. 1, og ef svo vera kann, ad hann reyni þig med svodan móti, þá bind enda hérá, og reyn aptur hvörsu sannsögull og haldinordur hann er, og seig ad steinar þessir verdi ad braudum, svo þú neyta megir. Eg efast ecki um, ad hold og blód muni og þvílíkar fortölur hafa fyrir þeim, er mótdrægt eiga í heiminum. Gud hefir lofad, þad hann vilji minn fadir vera; hvörnin er eg þá vordinn ad hjábarni? hann segir ad lífid sé meira enn fædslan, og líkhaminn meir enn klædnadurinn, Matth. 6; nú hefir hann mér hvörttveggja í fyrstu

géfid, því fæ eg þá ecki eitthvad þessu til vidurhalds? betra væri mér þad eg hefdi hvörngs hluttakandi vordid, heldur enn eg á hvorutveggja naud lídi; ef eg er hans sonur, því géfur hann mér þá stein fyrir braud, edur höggorm fyrir fisk? Lúc. 11, þar hann hefir þó sagt sig ad vera Fodur miskunsemdanna, 2 Cor. 1, en eg sem vondur er, og morgum syndum hladinn, vildi þad ecki gjora vid mitt barn. Þetta prédikar hold og blód, þegar þad er ecki fyrir augunum sem eta skal Hvad skal hér til segja, kristinn madur? þad sem Jesús Andskotanum svaradi: madurinn lifir ecki af einusaman braudi, heldur af sérhvorju því ordi, sem framgeingur af Guds munni. Med þessum ordum hefir ecki Kristur sagt þér, ad þú skulir burtkasta allri áhyggju fyrir líkhamligri næringu, ecki lofad ad géfa þér þitt braud, nema í sveita þíns andlitis, Gén. 3; ecki heitid ad hrafnarnir skuli færa þér fædslu, 1 Kóng. 17, þegar þú sefur med hinum láta; heldur svaradi Frelsarinn Andskotanum útaf med þessu móti, og kénndi þér undir eins, ad jafnvel þó hann léti þig lída brest á líkhamligri farsæld, skyldir þú ecki ætla, ad hann muni eigi kannast vid þitt faderni, svo lengi sem þú hann óttast, og rænir hann ecki sínum heidri; því hvörn þann son sem fadirinn elskar, þann agar hann, Hebr. 12. Ef Gud vill ad eg lifi, þá géfur hann mér braud til ad lifa af; lætur hann mig lída skort á braudi, þá vill hann samt ad eg lifi í trúnni og voninni. Eg vil bera mig eptir minni atvinnu med ollum þeim hætti sem Gud hefir lofad, og eptir því ordi, sem framgengid er af hans munni; þóknist honum ad mitt erfidi skuli ecki blessast eptir minni tilætlan, þá veit eg samt ad hann hefir ecki burtkastad mér strax í daudans hendur; géfi Gud mér ecki braud svo eg fái lifad, þá lætur hann mig deya, svo eg eylífliga lifi. Er mér vandara um enn hans eingétnum Syni, hvörn hann lét húngra, svo hann freistadur yrdi? á eg ad láta mig þad undra, þó hann freisti mín um stundarsakir, sem ecki er nema ættleidíngur? Þad sem hinir Egyptsku sogdu vid Jóseph, Gén. 47, þad sama vil eg vid minn Gud segja, þegar húngurs naudin tók til ad kvelja þá allt til dauda, þá sogdu þeir: lát oss med voru lífi og eignum vera Pharaónis þræla, þad vér lifa megum og ecki deya. Taki Gud þad hans er, ef honum svo þóknast, og jafnvel sjálft lífid, hvort hann sjálfur gaf; eg vil bædi med því og ollu sem mér tilheyrir, vera hans þræll, svo eg æfinliga med honum ríki; þad vardar mig ad litlu, þótt hann láti mig ecki lifa af braudi, þegar eg lifi af þeim ordum, sem framgengin eru af hans munni, ad hann vilji ecki freista mín yfir megn fram, heldur géfa freistingunni þann enda, ad eg stadist fái, 1 Cor. 10. Madurinn lifir ecki af einusaman braudi, segir Lausnarinn; ordin eru tekin af Devt. bókar 8 Kap., þar Móses sagdi vid Israels sonu: þarfyrir hefir Gud þvingad þig og látid þig húngur lída, ad hann gjæfi þér Man, hvort þú þecktir ecki og ecki fedur þínir, svo ad þeir kénndu þér þad, ad madurinn lifir ecki af einusaman braudi, heldur sérhvorju því ordi, sem framgengur af Guds munni. Eg er hræddur um, ad þetta mál kunni hjá sumum af oss heima ad eiga; hvad munu þeir ed nú allvída í heiminum uppvara heyra af fedrunum, svo þeir kénni þeim þad? færid hingad, berid hingad, svo ad vorar hirdslur fullar verdi, og þar sé enginn skortur í húsum vorum, en ecki ad leita næringar sinnar eptir því ordi, sem framgengid er af Guds munni, ecki ad læra nockud þad sómi er í, med

hvørju þeir kunni sjálfir sína næríngu ad útvega, svo þeir viti og megi med gódri samvitsku segja þad þeir eti sitt eigid braud, 2 Tess. 3; svo ad þegar skorturinn uppáfellur, þá fara menn ad hnoda braud af steinum, þad er af þeim hlutum, sem Gud hefir ecki þar til skickad, og aldrei þar til ætlad; því eru svo margir þeir ed med óleyfiligu og óærligu móti leita sinnar næríngar, og bida ecki eptir því ad Gud hjálpi, bædi þess vegna, ad þeir lærdu aldrei nema ódygdir af fedrum sínum til ad leita brauds med, heyrdu og um fátt annad talad, hins og annars, ad þeir hafa á Gudi ekkért traust, þar þeir vita, ad hann ecki brúkar slíka atferd til ad fæda sína. Þegar Jesúm húngradi talar Satan um braud, því hann vissi þad var þad helsta sem hann mætti gángast fyrir; þessa slægsmuni hefir hold og blód af sínum meistara lært; þad sem hvør er géfinn fyrir, þarum þeinkir hann optast, þad sem einhvør vidþarf, þad brúkar Satan til ad locka manninn til vondra verka; og svo sem einn klókur veidimadur, hann leggur þad agn fyrir dýrid, sem hann veit því lostugast þykir, og þá, þegar hann hyggur þad hafa mesta eptirlaunginn, svo fiskar og Satan med þorsinni, og kryddar agnid med vellystingunni. Seig þú ad steinar þessir verdi ad braudum; þetta sagdi hann vid Guds Son, og hann lætur ecki af ad prédika hid sama, fyrir ødrum sem eiga Guds børn ad heita, jafnvel þótt þá dragi enginn naudur til, og er því æ verr og midur, ad hønum tekst meir enn skyldi í slíku, hjá allra handa fólki. Eg spyr? hann er uppskér, hvar hann ecki sádi, gjørir hann ecki steina ad braudum? hann sem útsígur hús eckna og fødurlausra, Matth. 23, undir hylmíngu laga og réttinda: hann sem svíkur sinn náúnga í kaupum og sølum: hann sem leggur agn ónaudsynligra og skadsamligra hluta fyrir hans óframsýni og fáfrædi, til ad láta hann húngra á hinni vondu tíd, en feitir sjálfan sig þar med: sá ed inniheldur sveita þess er erfidar: sá ed svíkur þann í sínu erfidi sem hann elur, klædir og launar hønum: munu ecki allir þessir og þeir ed þeim líkir eru, munu þeir ecki, segi eg, gjøra steina ad braudum? þetta eru kraptaverk Andskotans, er hann verkar í børnum vantrúarinnar, med hvørjum hann stjórnar sínu ríki, og leidir margan einfaldan til sinnar þjónustu. Satan apar eptir Gudi, hvør ed alla hluti gjørdi af eingu, og Satans vildarmenn eptir Kristó hans Smurda, hvør ed stadfesti sitt ríki med furduverkum. Þegar Fjandinn hefir kénnt einum ad feita sig af eingu, nema annara blódi, hvørt ad þeim øvørum er flotid burt úr ædunum, þá þenur hann sig út sem annar istrumagi, Ps. 75, svo ad fáfródir menn glápa á hann svo sem annad furduverk, og meina þad sé af himnum komid, sem hann talar og býdur, jafnvel þótt enginn sé hégómi slíkur í Guds dýrdarfulla augliti. Ad eg nú ecki tali um þá sem þiggja Guds ølmusu, hvørja hann skipar í sínu nafni ad géfa þeim, er hann virdist ad kalla sína limu, en undir skini þeirrar føgru nafnbótar, stela þeir, ljúga og ræna, eru bakmálugir, óþackkátir, illyrdtir, hádgjarnir, formæla þeim er brjóta þeim sitt braud, og í stadinn þess ad sannir Guds limir leita sér ølmusu í hans ótta, hjá þeim sem hann hefir skipad ad medtaka þá, svo sem sjálfan sig, þá fremja þessir allra handa skammir og lesti í hans nafni, ljúga vid þad og svíkja, sverja og formæla, uppá þad þeir fái sínum ódádum skýlt fyrir mønnum; þessir hygg eg framar øllum ødrum gjøri steina ad braudum, verda þó af oss ástundum jafnframt ødrum, sem rétta tiltølu eiga, bordsettir í því almenniliga hospitali, sem Gud, allsherjarkonúngur, hefir

stiptad i sinni kristiligri kyrkju. Munum vér þessa mikil not hafa, br. m. i upprisu réttlátra, ef vér gjorum þad visvitandi? eda þykjumst vér trúir ráðsmenn vera yfir Guds gótsi, sem hann hefir oss til umráda og ecki æfinligrar eignar feingid, þár vér gjorum eingan greinarmun á þessum, og kostum forsorgun Guds fátækra lima fyrir Andskotans limu, gjorandi þannin ecki steina ad braudum, heldur braud ad steinum i þeirra grádugum munni, hvorjum leyndarbraud smackast lystiliga, en sídan uppfyllist munnurinn med smásteina, svo sem Salómon ad ordi kémst i hans Ordskvidum, 20 Kap. og sjálfa oss ad þeirra hluttökurum i syndinni, undir skini miskunseminnar og gódrar meiningar, en allra helst mannords vegna, hvort oss mun þó ecki fylgja eptir daudann, allra sizt inn i eylift lif, þvi þar hafa ecki fyrirheit nema þær olmusur, sem géfnar eru i lærisveins nafni, Matth. 10. Þad má vel skiljast um þá sem eru sannir Christi lærisveinar, takandi sinn kross uppá sig, og fylgja honum svo eptir. Þetta gjorum vér, brædur, og þykjumst vel gjora, jafnvel þótt oss megi alkunnugt bodord St. Páls, 2 Tess. 3, er hann segir: þegar vér vorum hjá ydur, budum vér ydur þad, ad ef nockur vill ecki erfida, þá skal hann ecki eta; þvi vér heyrum ad nockrir gánga ámedal ydar óskickanliga, gjorandi eckért, heldur hnísa fáfeingiliga (hvort mark vér meigum þeckja á nockrum vorum olmusumonnum) þessum bjódum vér, segir Páluś, fyrir Drottinn vorn Jesúm Christum, ad þeir erfidi med spekt, og eti sitt eigid braud; en ef nockur hlýdir ecki þessu voru bodi, þá teiknid mér þad til, og hafid ecki umgeingni med honum, svo hann skammist sin. Um hina fyrstu freistinguna hofum vér nú heyrt þannin talad; en þegar Satan merkir, ad honum tekst ecki ad locka Jesúm med efaseminni, reynir hann til á hinn veginn, og vill freista hans med oftrausti. Nóguvel taladi Satan um sjálfan sig, Job. 1, ad hann sagdist hafa gengid umkring; þvi fyrir utan þad hann gengur umkring sem grenjandi león, leitandi ad þeim sem hann kunni upp ad svelgja, þá er honum þessi adferd næsta tom, er hann brúkar hér vid Christum, ad fara umkring og leitast vid á allar sídur, eins og einn slægvitur hertogi, þá hann umsitur eina borg, en bæarmenn hafa med ollum lidsafla fyrirbúist i þeim stad, sem þeir ætludu sér mestrar hættu von, þá fer hann ad þeim óvorum ikring, og rædst þar til sem engin er vorn fyrir; svo gjorir Djofullinn, géti hann ecki slækt manninn i hirduleysi, leitar hann til med ofmiklum áhuga, ef ecki i mistrausti, þá med oftrausti, ef ecki med hofmód, þá med hugleysi, ef ecki i heimsku, þá med sérvitsku og svo framveigis. Ef þú ert Guds Sonur, þá fleig þér hér ofan af; alkunnugt er oss, br. m. hvad margur er ámedal vor, sem óvarliga fer med sitt lif, svo sem væri þad einn hlutur, er hann kynni strax aptur ad kaupa, eins og adra voru; svoddan apaskap, kalla menn hugprýdi, og hvor dárinn metst vid annann, svo sem væri þad gódur hlutur. Ad spara ecki lif sitt fyrir Guds sakir, þegar hann vill þad svo hafa, og menn hafa Guds ord fyrir sér, ad þad sé hans vilji, þad er hinn ágjætasti hlutur og elskumerki til Guds, þvi enginn elskar einn meir, enn hann géfi sitt lif út fyrir hann, Jóh. 15; svo er þad og kostuligt, ef nockur vogar lifi sinu landi og lidum til varnar, þvi þad er kjærleikans verk; Gud hefir þad og samþyckt, og bodid allvida hjá sinu fólki Israel; og eg sé, ad Lausnarinn ecki óvirdti hundrads-hofdingjann, þótt hann stridsmadur væri, Matth. 8; eigi heldur visadi Jóhannes stridsmonnunum frá sinni skirn, heldur gaf þeim bodord, hvornin þeir

lifa skyldu í sínu standi, Lúc. 8. En það skéður tíðast, br. m.! að þeir sem eru djarfastir í heimskunni, þeir eru ragastir í þessum hlutum, og kémur það ecki til af hugprýði, heldur af óvaturleik og einræði, af því Guð hefir varðveitt þá svo tídt í háskanum, þá meina þeir að það skuli alltíð eins gánga; en hvör vill skylda hinn Almáttuga til þess? hann vill ecki láta trúa sér til þeirra hluta, sem hann ecki lofað hefir. Guð hefir lofað að hans Englar bæri oss á höndum sér, Ps. 91; en ecki nema á vegum vorum. Því orði stal Djöfullinn undan, þá hann talaði við Krist, og máské hann steli því og úr þínu hjarta, þá hann gyllir fyrir þér háskann, og þú meinar það sé allt þinn vegur sem þér hefir einusinni fleist yfir; slíkt er að freista Drottins, hvör synd að hefir hinn versta vitnisburð í Ritníngunni; en ef þú í burtu deyr, midt í þessari hræðiligu synd, hvað mun þá af sálunni verða? lát því ecki locka þig af fíflsligri ákéfð, eður fánýtu hrósi, (sem þó er ecki nema í heimskra munni) til að líða skipbrot á sálu þinni, fyrir hvörja Guðs Sonur er dáinn, Róm. 14. Nú þótt dáraskapurinn sé stór hjá mörgum í þessu, þá er hann þó ecki minni í öðrum efnum. Satan vissi að skrifað var um Messíam: snart mun sá Drottnarinn koma til síns musteris, Mal. 3; hefir honum mátt því líkligt þykja, að ef hann þæktist Messías vera, þá mundi honum hér flestallt leyfast. Þegar Guð hefir nockrum stórt umdæmi í hendur fengið, og sett hann uppá það háa í sinn stað, þá er hætt við, að hold og blóð megi að honum hvísla: hér kann mér enginn að granda, og hvað eg aðhefst, það má gott þykja. Fyrir þessar Satans umtölur hefir margur hálsinn brotið; og af því hann mundi ecki til þess staðar, er hann var tekinn frá, sem er leir jarðarinnar, þegar honum var lypt upp í hæðina, þá varð fallið hærra enn hann varði, svo að það leirkérið, sem óvarliga var meðfarið, datt í smámola. Þegar menn eru í Guðs stað settir, þá þeinkja þeir lítt þar til, að þeir eru af sama efni gjörðir og aðrir menn; þetta hefir mörgum komið til að ætla, að hann væri Guðs ígyldi, þegar hann réð fyrir öðrum, svo að nockrir hafa liðið það hræsninni, að setja það háleita nafn uppá eina vatnsbólu, hvar um Caligula, Neró, Domitianus og aðrir, bera ljósast vitni. Þar verður ecki ámóti mælt, að maðurinn er eitt drambsamt dýr, Jer. 17; strax sem luckunnar svipvindi hefir brugðið vorri mold og ösku í loptið upp um stundarsakir, þá vilja sumir menn vera eins og ryk í allra manna augum, gjætandi ecki þar að, að þegar veðrinu slotar, þá fellur duptið á jörðina, hvaðan það kom, svo þeir blindir urðu í þessum þyt, verða heilskygnir aptur, og troða það undir fótunum, fyrir hvörju þeir hræddust litlu áður. Hér við kannast Davíð konúngur, sem bæði á sér og sínum reynt hafði luckunnar mislyndi, er hann segir, Ps. 1, að þeir óguðligu séu eins og ryk það, hvörju vindurinn feykir, þar fyrir kunni þeir ecki að standast í dóminum; fyrir því, hafi Guð nockurn hátt settan, og gjört hann æðri öðrum mönnum, er það í visdómi eða í yfirvaldi, er það í auð og ríkidæmi, er það í líkhamans styrkleika, eður öðru atgjörfi, þá þeinki hann með sér, að hann á ecki þar með að höndla, svo sem honum sjálfum líkar, heldur svo sem Guð hefir boðið, og hafi fyrir augum sér það Páll segir; hvað er það maður! að þú hafir það ecki þegið? 1 Cor. 4. Þér eruð guðir, segir Davíð, Ps. 82, en þó skuluð þér einsog menn deya. Tökum oss orðsök þar af að þeinkja, að þótt Guð hafi sett uppá

oss nockra líking sjálfs síns, edur skugga sinnar tignar í því ad ráda fyrir odrum, þá kémur þó sá dagur um sídir, ad menn skulu standa reikningskap af þeirra rádsmensku, Lúc. 16. Þad er vel fundid, sem talsmadur þeirra í Scytia sagdi vid hinn stóra Alexandrum: ef þú ert gud, þá átt þú ad medbita monnunum þín gædi, en ecki ad taka þeirra frá þeim. Ecki var Guds eingétnum Syni ómáttugt ad stíga ofan af musteris-bustinni, en hann vildi ecki gjora kraptaverk, Andskotanum til eptirlætis, eigi heldur til skémtunar Heródi edur hans vildarmonnum, Lúc. 23. Hann gjordi sín dásemdarverk aldrei forgéfins, heldur monnunum til góda; hann læknadi sjúka, Post. gb. 10; mettadi húngrada, Jóh. 6; uppvakti dauda, Jóh. 11; snéri vatni í vín, þegar medþurfti, Jóh. 2. Þú sem af Gudi hefir framm yfir adra mikid þegid, gack í hans blessud fótspor, og ef þú vilt sýna þína yfirburdi í nockru, þá gjor þad til gagns og nota þínum brædrum í heiminum, og lát engum illa lída af Guds gáfum fyrir þína vanbrúkan; en sýn ecki forbild þína þar med, Andskotanum og vondri veroldu til athláturs og augnagamans. Nú hofum vér þannin heyrt þessar tvær freistingar; en þegar Satan finnur ad hann ecki neitt orkar, med efaseminni edur oftraustinu, med hvorjum hann plagar almenniliga ad pretta manninn í heiminum, og eru hans dagligar veidibrellur, þá tekur hann til þess, sem hann vissi ad sterkast var, sem er óleyfilig girnd til audæfa og metorda. Textinn segir, ad hann hafi fært Herrann uppá eitt ofurhátt fjall, og sýnt honum þadan oll ríki veraldarinnar og þeirra dýrd, sagt sídan: allt þetta vil eg géfa þér, ef þú fellur fram og tilbidur mig. Hér var ærid mikid í bodi, e. G. br.! og er þad mála sannast, ad margur hefir lotid Andskotanum fyrir minna; minna var þad sem Balam vann til þess, ad hann vildi formæla Israel, Núm. 22; minni var gulltúngan og kápan og þeir 200 siklar silfurs, sem Achan misti lífid fyrir, Jós. 7; eigi var Naboths víngardur svo mikils virdi, sem Achab tapadi fyrir lífinu, ríkinu og allri sinni velferd, 1 Kóng. 21; eigi var hátída-klædnadurinn og þau tvo centener silfurs, sem Gezi laug út af Naman hinum sýrlendska, 2 Kóng. 5, mikid ad reikna hjá þessu, og hvad voru þeir 30 silfurpeningar sem Júdas keypti, Matth. 27, fyrir Skapara himins og jardar? Hvorsu næm ad sé þessi Andskotans snara til ad veida syndugar sálir, þar eru ótal dæmi uppá. En gjæt ad þeim ordum, kristinn madur, sem þinn Endurlausnari segir: hvad gagnar þad manninum, þó hann eignist alla veroldu, en lídi tapun á sálu sinni, Matth. 16. Eg medkénni ad góts og peningar eru stór Guds gáfa, þegar þau eru af Guds hendi medtekin, en ecki hripsud af munni síns náúnga, hins fátæka, eckjunnar og hins fodurlausa; en eigi eru þau þess verd, ad falla á kné fyrir Andskotanum, til þess ad eignast þad sem ecki er nema til þýngsla, og til ad þrælka fyrir þeim ómaga, sem ecki hefir vit á hvad vid hann er gjort; til ad þjóna einum nídingi, sem aldrei saddi sinn þénara, hvad þeir þó allir gjora, sem annadhvort afla fjárins med ránginðum, edur festa sitt hjarta þarvid. Hin grimmu villidýrin á morkinni hafa sinn vissan skamt, og þau taka ecki brádina nema húngrud; en græðgi hins fégjarna tekur aldrei enda; hann etur altíd, og er þó altíd soltinn; hann óttast ecki Gud, og eigi skammast hann sín fyrir monnunum; hann þyrmir ecki fodur né módur; hann undirþryckir eckjuna og rænir hinn fodurlausa, hvorju eckért er herfiligra meistarastícki Andskotans, enn ad horfa uppá einn Guds

vesæling, sem naudstaddur er, og slíta þann bita brauds frá hans húngrudum munni, sem hin milda Drottins hönd hefir honum rétt til ad sedja hann á. Þad er satt, sem Páll segir, ad fégirndin sé rót alls hins illa, 1 Tím. 6. Vilji menn uppræta illgresid af akrinum, þá skulu menn rótina einnvegin burttaka; eg efast og ecki um, ad sá sem ágirndinni hefir útskúfad úr sínu hjarta, hann hefir og girdt fyrir marga lesti; því hvad er þad illt, sem ecki fylgir einum fépúka? meinsæri, manndráp, lýgi, svik, fals, agg, þræta og annad, sem hér út af fædist; svo ad einn af þeim Spoku fordum, er hann var adspurdur, hvört ad væri hid versta dýr á jördunni? þá svaradi hann: ad þad væri león og birnir á fjöllunum, en ágjarnir menn í bygdinni. Eg veit ecki líkari skurdgod enn Mammon og Mólóch, svívirding Ammons barna, 1 Kóng. 11, hvor ed sitt nafn hefir af ríki; þessum afgud offrudu heidnir menn, og ástundum Gydingar börn sín, og létu þau gánga í gégnum eldinn honum til þjónustu, 2 Kóng. 21; hvörjum ecki ólíkir eru þeir, sem kveikja í hjörtum barna sinna strax á únga aldri óleysiliga elsku til auds og fjárafla, og kénna þeim ad þéna Mammóna fyrr enn Gudi, og ad hafa sitt yndi og eptirlæti í óþörfum maurum, lángt framar enn í gódum sidum og dygdum, þar til ad líf og sál standa í björtu báli. Og þótt nú ad metorda-girndin haldist af flestum ad vera nær manndygdunum, þá eru þó bádar skadligar, og haldast gjarnan í hendur, þó svo, ad þar sem metorda-girndin er einsaman, þá er hún þess stærri, ef ágirndin henni ecki fylgir; því ágirndin er þúng og dregur þann til jardarinnar, sem vill keppast uppá þad háa; en í því eru þær svo líkar, sem ein systir kann nockurn-tíma ad vera annari, ad þær gjöra bádar lækninguna ad skjædari sjúkdómi og sadninguna ad sulti; því eins og hinn ágjarni vill þess meir, sem hann meir hefir, og vantar alltid einnin þad, sem hann hefir; svo er og hinn metorda-gjarni aldrei ánægdur med þad stand, sem hann er í, heldur keppist alltid upp eptir. Þad er og fullkomliga satt, ad metorda-girndin hefir ecki færrum steypt enn fésinkinn; fyrir hana er öll ólucka innkomin í heiminn; þegar Djöfullinn vildi heldur stjórna enn hlýda, þá hrapadi hann mörgum til ólucku. Eg þykist vita, ad Eva hafi ecki gengist svo fyrir eplinu, heldur muni þad hafa gengid henni í augu, ad hún ætti Gudi lík ad verda, Gén. 3. Hvad miklu illu hefir nú metorda-girndin af stad komid sídan í heiminum? hún sló Mariam Arónis systur med líkþrá, Núm. 12; hún lauk jördunni upp undir Córe, Dathan og Abíram, Núm. 16; hún heingdi Absalon upp í eikina, 2 Sam. 15 og 18; hún blandadi ösku Zambri saman vid konúngsins húsösku, 1 Kóng. 16; og er þad nú lítilsverdt og næsta makligt, þó hún slái sinn eiginn mann um háls, en þad er miklu hryggiligra og aumkunarverdara, þegar heilum löndum og ríkjum illa lídur fyrir eins hroka, og þad kostar margra manna góts og velferd, þegar tveir stórir þrátta. Gud gjæfi menn vildu þó gjæta þar ad, ad sú æra, sem menn hafa af metordunum, er enganvegin verd þess erfidis, sem þar er uppá kostad. Annadhvört komast menn þar til med réttu edur raungu; ef med réttu, þá skulu menn lengi þrælka, ádur enn menn koma til nockurs, og fyrir mikid erfidi komast menn til annars stærra, því þá menn eru þar komnir, taka menn vald yfir ödrum, en missa valdid yfir sjálfum sér; því ein kostgæfin yfirvalds-persóna er ecki sjálfrád, heldur allra þeirra þénari

sem hann er yfirbodinu, og má tídt vaka þegar hinir sofa. En hafi hann gengid hinn ránga veg med Satans listum, þá heitir tignarsætid stóll hádúngarinnar, og er svívirdíng bædi fyrir Gudi og mönnum, svo sem Prédikarinn segir, Kapit. 7, ad sá sem rángliga tekur sér valdid til, muni hatadur verda; því hygg eg þad rétt væri sem Jóas, Ísraels konúngur, sagdi vid Amaziam Júda konúng: þú hefir slegid Edom, þar fyrir er þitt hjarta upphafid; haf þú þína vegsemd og sit í þínu húsi; hvar fyrir skyldir þú skipta þér af illu, svo þú fállir og Júda med þér, 2 Kron. 25. Svo er nú ágirnd og ofmetnadur næsta skadligir lestir. Þar fyrir, vilji Satan freista þín þar med, kristinn madur! þá slá hann med Guds ordi, svo sem Jesús gjördi: vík frá mér Satan, þvíad skrifad er: Drottinn Gud þinn skalt þú tilbidja, og hönum einum þjóna. Nú er þad oldúngis ómögunligt undir eins Gudi ad þjóna og Mammóna, Matth. 6; viljir þú þar fyrir ad þitt hjarta sé Guds musteri, þá rek Satan út þadan med hans bölvadri aura=elsku. Satan á ecki þad hann gefur, heldur er þad allt þjófstolid, sem af hans hendi er þegid. Vei þér, Satan! hvor hefir géfid þér öll ríki veraldarinnar, svo þú megir þau aptur géfa? Þú átt ecki rád á einni mýflugu, nema Gud leyfi; og þótt þú mættir nockru hér um ráda, þá viljum vér ecki taka þínu bodi, en sleppa honum, sem bædi himin og jörd hefir í sinni hendi, sem oss hefir sál og líkhama géfid, sem oss hefir frelsad frá þínu valdi, Kól. 1, sem hefir géfid sitt líf í daudann fyrir oss, Jóh. 10, sem hefir sendt sinn Anda í vor hjörtu, Gal. 4, sem ad ber vitnisburd vorum anda, ad vér séum Guds börn, Róm. 8. O, þú eylífi Konúngur dýrdarinnar! sem ad er hógvær og af hjarta lítilátur, kénn þú oss ad eptirfylgja þínu blessada dýrdardæmi hér í heimi, svo vér megum þér sídan inn í þína eylífu dýrd fylgja, og til þess himneska hábords upphafdir verda, til ad sýngja þeirri háleitu Guddómsins Þrenníngu eylífa dýrd og lof um allar aldir alda, amen!

Annann Sunnudag í Føstu.

Gudspjallid, Matth. 15 Kap.

Í þann tíma: og Jesús géck burt þadan, og fór í landsbygdir Týri og Sídónis; og sjá þú, ad kanversk kona géck út af þeim sömu takmörkum, kalladi eptir hönum, segjándi: Herra, sonur Davíds! miskuna þú mér, mín dóttir kvelst illa af Djöflinum. Og hann svaradi henni eingu ordi; hans lærisveinar geingu til hans, bádu hann og sögdu: láttu hana fara, af því hún kallar eptir oss; en hann svaradi og sagdi: eg em ecki sendur nema til fortapadra sauda af húsi Ísraels. En hún kom og tilbad hann, segjandi: Herra! hjálpa þú mér. En hann svaradi henni og sagdi: þad er ecki gott ad taka braudid barnanna, og kasta því fyrir hvolpana. En hún sagdi: satt er þad, Herra! en þó eta hvolparnir af molum þeim, sem detta af bordi

drottna þeirra, þá svaradi Jesús og sagdi til hennar: ó, kona! mikil er þín trú; verdi þér svo sem þú villt. Og á þeirri sømu stundu vard hennar dóttir heilbrigd.

Exordíum.

Vér bidjum í vorri drottinligri bæn, born Guds elskulig: eigi leid þú oss í freistni. Nú er tvøføld freistni til; onnur kémur af Gudi, ønnur af Andskotanum; onnur leidir til lífsins, onnur til helvítis. Sú sem af Gudi kémur, hún er hennar lækníng, sem kémur af Satan. Pad er ecki ótamt hinum almáttuga Konúngi, ad láta Djøfulinn detta á sínu eigin bragdi, og sína freistni hans freistíngar yfirvinna. En þó ad þessar athafnir Guds og Djøfulsins hafi sama nafn, þá eiga þær þó ecki saman nema nafnid; Djofullinn geingur ecki í berhøgg vid mennina, því hann veit þeir fælast sig, heldur hefir hann tvo stallbrædur, sem ecki eru svo uggvænir, en þó ecki øllu sídur skadvænir, annar er hid ytra, annar hid innra; þessi er vort hold og blód med þess tilhneigíngum, hinn er veroldin med sínum illum dæmum; hinn sídari af því hann er vondur, og liggur í því vonda, 1 Jóh. 5, þá leidir hann til hins illa; sá fyrri er hálfu verri, margur kann sá ad fordast verra, sem ecki getur fordast sjálfan sig. Hold og blód er gamall skutulsveinn Djøfulsins, sem framreidir allrahanda sætar, en þó eitradar vistir. Pegar Andskotinn býdur manneskjunni til snædíngs, en sálin liggur blind í sænginni eins og Isak, og veit eigi hvort þad eru heldur Jakobs edur Esaú hendur, sem hún þreifar á, jafnvel þó hana grilli til ad þeckja raustina, Gén. 27; svo mikid lángar hana í þann ferska rétt, veit þó ecki ad gjøra grein á, hvørt heldur hann er med boganum veiddur, eda af hjørdinni tekinn. Vei þeirri borg, hvør ed bædi hefir óvinina utan fyrir portunum, og líka inni á strætunum; en eingu betur erum vér á oss komnir í andligum efnum; alla vegu umkríngir holdid oss, á hægri sídu med girnd audæfa og metorda, á vínstri hlid med ørbyrgd og orvínglan: fyrir framan oss stendur sjálfsþóttinn og virdíng vors eigin ágjætis; á bak vid oss afsøkun og þeckíngarleysi syndarinnar, innvortis sløg samvitskunnar, illar girndir og tilhneigíngar. Pessi er nú Andskotans freistni og eldligar pílur þess hreckvísa, Eph. 5; en søkum þess þær eru syndugri manneskju svo skjædar, ad þar er eingin lífs- edur heilsuvon, ef Djøfullinn, heimurinn og holdid mega sínu framfara, þá freistar Gud mannsins, sálunni til heilsubótar; en Gud freistar vor, bædi sjálfra vor vegna og svo náúngans. Pad sem Djøfullinn gjørir med illum heimsins eptirdæmum til ills, þad gjørir Gud til eptirdæmis med krossburdinum til góds. Margur mundi halda sig saklausann, nema Gud typtadi hann og rydi mótlætínganna vatni á vor blindu augu, svo ad vér sjáum vora ómynd. Pegar Gud birtist fedrunum í gamla Testamentinu, þá skédi þad opt í einu leyptrandi skýi, og svo trúi eg þad verdi ennú í dag, ad valla sái menn rétt Gud sénan, nema hans dýrd bregdi fyrir oss í þoku mótlætínganna; því ámedan vel geingur, þykist madurinn svo sem sjálfskilid eiga allt þad hann þiggur af Drottni; en þegar hann tekur þad burt, þá leita menn hans med ángist. Konúngliga talar Davíd hér um, Ps. 30; eg sagdi þá mér vel géck: eg skal aldrei skiljast frá Drottni, því þú Drottinn veitir stadfestu mínu bjargi med þinni þóknan: en þegar þú byrgdir þitt andlit fyrir mér, þá skelfdist eg, þá kalladi eg til Drottins og eg grátbændi hann. Aptur freistar Gud þeirra er hann vill, ødrum til eptirdæmis, svo sem Abrahams og Jóbs, hvad ljóst er af hans søgu, er øllum er skrifud til eptirdæmis. Og sjáum vér nú af þessu, ad Gud freistar mannsins bædi þeim til gagns, er hann leggur sinn kross á herdar, svo og ødrum til fyrirmyndunar. I þessu heil. dags Evangelíó, høfum vér dæmi einnar kvinnu, hvør ed þá fyrst leitadi ad Kristó, þegar naudin þristi henni þar til. Og viljum vér þad nú med lærdómum yfirvega, eptir því sem Gud géfur nád til. Hjálpa oss þar til, nádugi Gud! fyrir þinn son Jesúm, amen!

Utleggíngin.

Pegar Markús segir frá þessari historíu í hans gudspjalla, Kap. 7, þá getur hann um, ad Jesús hafi svo sem falid sig í þessum stad, því hann hafi geingid inn í eitt hús, og hafi

eigi viljad láta neinn vita þad. Hvar varstú nú, minn Herra, sem segir: eg er fundinn af þeim sem ecki leitudu ad mér; þú sem ad hrópadir, Matth. 11: komid til mín allir þér sem erfidid og þúnga erúd þjádir, eg vil endurnæra ydur? Hvar varstú þá? er nockud þín hönd stutt vordin, ad þú kunnir ecki, eda þitt eyra svo tillukt, ad þú viljir ecki hjálpa? sannliga er þad ecki, heldur kémur þad hér fram sem hin eylífa Spekin segir: eg leik mér vid mannanna sonu, Ordskv. 8. Svo plagar Fadir miskunsemdanna ad breita vid sín börn; hann hylur sig um stundarsakir, svo ad manneskjan leiti hans andlitis. Vissi Jesús ad Lazarus vinur hans lá veikur, Jóh. 11, samt var hann fjarlægur honum ámedan hann tók hann burtu. Eigi var honum ókunnugt, ad vínskortur var í Kana, en þó dróg hann undan ad snúa vatninu í vín, þar til hans stund var komin, Jóh. 2. Ýmisliga breitir Gud vid sína; hvor hefir nockurn-tíma hans rádgjafi verid? Róm. 11. Hann deildi á konúngs-manninn þá hann leitadi hjálpar vegna Sonar síns, Jóh. 4; hann baud hundrads-höfdíngjanum ad gánga samstundis heim og lækna þjón hans, Matt. 8; hann fann strax krapt út af sér gánga, þá hin blódfallssjúka hrærdi vid hans klædafaldi, Marc. 5, en fyrir þessari naudstöddu konu hylur hann sig. Þó kann ecki sól réttlætisins ad leyna sér, því segir og Markús, ad þessi kona hafi heyrt af Jesú og þar fyrir til hans komid, því hann hafi eigi gétad dulist. Hvor er þá bón hennar? hún hrópadi og sagdi: Herra, Sonur Davids! miskuna þú mér. O! hvad dýrmætur hlutur er krossinn, hann kann ad reka manninn út af Týró og Sídon, þad er af vondri veröldu þessari til ad leita ad Kristó. Hann er einn andligur segulsteinn, sem mannanna stálhjörtum upprickir í hædirnar til Guds lifanda. Herra, Sonur Davids! segir þessi kona; fáord er bæn hennar, en eckért er hér eptirskilid þad sem audmjúkri syndugs manns bæn á ad fylgja; med herratitlinum játar hún sína undirgéfni; var hann herra, þá var hún hans ambátt, en med nafni Davidssonar telur hún sig í ætt vid hann; ecki þad hún væri af David komin, heldur af Adam, hvors nidji David var. O, minn Jesú! þeir eru þín módir og þínir brædur, sem eru þínir lærisveinar, Matth. 12; en þínir lærisveinar eru allir þeir er þitt ok uppá sig taka, og fylgja þér eptir, Lúc. 14; medal hvorra þessi útlendingur var eigi hinn sídasti. Þad var henni ecki nóg, minn Jesú! ad þú varst hennar herra, þad er annad ad kunna, annad ad vilja; en þad hún kallar þig Davids son, þad er: hold af hennar holdi og bein af hennar beinum, þad var biturt skeyti, sem án alls efa hefir stúngid þín miskunarinnur; þetta styrkir St. Páll, Hebr. 2, segjandi: honum byrjadi brædrunum í öllu samlíkur ad vera, uppá þad hann miskunsamur væri, og trúr biskup í því sem hjá Gudi átti ad gjöra; því sökum þess hann lidid hefir þá hann var freistadur, þá kann hann og ad hjálpa þeim sem freistadir eru. Miskuna þú mér, segir konan; hún kémur til Jesúm, ecki svo sem til annars læknirs, þeim er menn bjóda laun fyrir sitt ómak, ecki heldur í trausti sinnar forþénustu; miskuna þú mér, segir hún, en ecki minni dóttur, játandi þar med, ad ecki þyrfti hennar dóttir einasta miskunar vid, heldur væri og sjálf hún óverdug í Guds augliti sinna synda vegna, þad hann skyldi hjálpa hennar lífs-afkvæmi, hvört hún eigi einasta hafdi gétid og fædt í syndinni, heldur uppalid medal ógudligra manna vid Satans þjónustu, og í hans dýrkun. Lær hér af, syndugur madur! nær þú framkémur fyrir Gud

ad þiggja nockud af hans örlætis hendi, ad afneita sjálfum þér og öllum þínum verdugleik, og gjör ecki þín góðverk, ef nockur eru, ad hinni verstu synd, med ofmiklu trausti á þeim, edur dálæti vid sjálfan þig, heldur seig þú med þessari konu og David: miskuna þú mér, Gud, eptir mikilli miskunsemi þinni, og eptir mikilleik miskunsemda þinna, afmá þú mitt ránglæti, Ps. 51. Þessi fáráda mannesskja leggur ordsökina til, hvar fyrir hún svo grátbæni: mín dóttur kvelst illa af Djöflinum. O, neyd! ó, neyd! ó, sorg! ó, sorg! hvad gódur skólameistari ertú? og hvörsu sýnt er þér um ad gjöra hinar fárádu túngurnar vel talandi? eckért er hér eptirskilid, sem eitt manns hjarta kynni ad hræra til medaumkunar, svo hér var á engan veg hægt undan ad komast fyrir þann, sem allt vald hefir, bædi á himni og jördu, Matth. 28; og er þó undir eins svo líknsamur, sem Fadirinn er börnunum miskunsamur, Ps. 103, hún kallar hann herra, því treystir hún ad hann gjæti; hún kallar hann son Davíds, því vard hann ad vilja; hún bidur um miskun; hvört vildi þá brunnur miskunarinnar láta sína læki renna, ef ecki í svoddan trúarskaut? en þetta eykur mjög svo á, ad hún bidur fyrir sitt eigid lífs-afkvæmi, hvörs sál ad héck af hennar sál, eins og Jakobs og Benjamins; hún segir: mín dóttir, þad var sárt; hún kvelst, þad var hersiligra; hún kvelst illa, þad var óbæriligt, og þad af Djöflinum, þad yfirgéck alla tímanliga hörmúng. Líkamligur sjúkdómur liggur ærid þúngt á, og næsta hart er ad sjá uppá sína þegar svo tilfellur; en þad gengur næst hinum bitru helvítis píslum, þegar Andskotinn fær leyfi til med sínum ilskukrapti ad búa í syndugs manns holdi, og slíta þad og kremja eptir sínum vilja. Hvad fast mun hin heita módurást hafa þreingt ad hans hjarta, er sjálfur segir, Esa. 49: kann nockud módirin ad gleyma sínu barni, syni síns kvidar, og þó hún gleymi því, þá vil eg samt ecki gleyma þér. Sjá eg kém, vill þessi kona segja: eg er ein vesæl módir, eg bid um miskun, ecki um muni þessarar veraldar, ecki um líf óvina minna, alléina bid eg ad mitt barn, sem er Guds volud sképna, ad þad mætti fríast frá Djöfulsins valdi og ofríki. Mun ecki Jesús hafa þeinkt til sinnar módur, sem stód sídan undir hans krossi, þegar hann héck þar svo sem madkur, en ecki madur afmyndadur af Djöfulsins þrælum? mun ecki hann, sem í bitrustu daudans ángist og helvítis kvölum staddur, sá aumur á sinni módur, mun hann ecki, segi eg, hafa aumkast yfir þessari voludu manneskju? Eigi er þad ad efa, sem sídar gaf raun vitni; en þó segir textinn oss, ad hann hafi ecki svarad henni einu ordi. Hvílíkt er þetta, ofan á alla hennar neyd eykur þetta nærsta miklu. Hin blessada réttlætis sól, Mal. 4, upprann henni um stundarsakir, en ský þagnarinnar dró fyrir hana aptur. Hvad skal hér til segja? kann ecki þad eylífa ordid ad tala? heyrir hann ecki, sem eyrad hefir plantad? er hann afundinn, sem öllum býdur til sín ad koma? Matth. 11; hvar eru nú þín ord, minn herra Jesú! er þú sagdir fyrir munn Esa. 65 Kap.? þad skal ské ádur enn þeir ákalla mig, vil eg svara, og ámedan þeir eru ad bidja, vil eg bænheyra þá. Þetta sýnist hér allt ad eingu verdi; en vér viljum hér standa vid um stund, G. e. b.! þad væri ecki gott fyrir oss, ad vér skyldum öllum stundum bænheyrdir verda; þeir eru eigi allir, sem Gud fái til sín leidt med taumi nádarinnar, nema hann slái odruhvörju med svipu tiptunarinnar. Þegar vel géck, snérum vér bakinu vid Gudi; vér förum illa med hans gáfur; vér forsómudum ad brjóta vort

braud hinum þurftuga og volaða; oss fanst eckért til, þegar Gud lét oss falla allt i kjor, og eigi þádu menn Guds orlæti, svo sem af honum komid, heldur svo sem af vorum handafla, vorum atburdum, vorri framsýni: er þá ad furda þótt hann megi þegja um stundarsakir vid oss? svo ad vér holdum oss ecki saklausa, og lærum, ad oll gód gjof og fullkomin gjof kémur ad ofan frá Fodur ljósanna, Jac. 1; og ecki gjorir Gud einasta þetta vid hina prálátu, heldur og vid sín elskulig born. Sannliga hefir hann kénnt i brjósti um eymd þessarar konu, en þó svarar hann henni ecki einu ordi; hann vill þeir bidji svo þeir fái, leiti svo þeir finni, knýi á, svo fyrir þeim uppløkid verdi, Lúc. 11. Heyrid Davíd kóning, sem var ástvinur Drottins, hvorsu hann klagar yfir hans þogn vid sig, hvort heldur hann talar þad undir sinni edur Messiæ persónu: hvar fyrir ert þú fjarlægur minu hjálprædi, og svo fjærri minu hrópi, Gud minn! dag og nótt kalla eg til þín, og finn þó einga hvild, Ps. 22. Nú, þótt ad Gud svo þegi vid oss ástundum, þá mun hann samt hjálpina ecki lengi undandraga; svari hann ecki svo sem vér viljum, þá svarar hann svo sem hann vill; vér vitum eigi hvors vér bidjum, en hann veit hvad oss er fyrir bestu. Ef vér yrdum altid bænheyrdir, þá kannske hann gjæfi oss hoggorm fyrir fisk, edur stein fyrir braud, já, hoggorms-eyru fyrir umskorin eyru, steinhjarta fyrir kjotligt hjarta; en þad sama er ámóti hans fodurligu hjartalagi. Hann bænheyrdi ecki Eliam þá hann bad hann ad taka sína sálu frá sér, 1 Kóng. 19; heldur gaf hann honum krapt til ad mótstanda Jessabel og ollu Achabs húsi; hann heyrdi ecki svo brádliga harmaklogun Jobs, en hann gaf honum yfirmáta mikla þolinmædi, Job. 2; hann tók eigi kaleikinn frá sinum elskuliga Syni, heldur sendi honum Eingil af himni, Lúc. 22; og svo gjorir Gud enn nú vid hans samarfa, taki hann ecki frá þeim hormúngina, þá sendir hann þeim þó krapt til ad bera hana. Hvort er betra ad reka fjandmanninn burt, edur ad géfa megn og mátt til ad sigra hann? Hefdi Golíath á bak aptur horfad, hvar var þá Davíds sigur? 1 Sam. 17; hefdi eigi Israel barist vid Kananita, þá hefdi hann ecki eignast þad fyrirheitna landid; hefdi eigi Jakob glímt vid Gud, þá hefdi hann eigi hlotid Israels nafn, Gén. 32; og hefdi ecki þessi kona, þreytt med bæninni vid hinn Almáttuga, þá hefdi hún eigi heyrt þessi fagnadarord: kona, mikil er þín trúa. Þegar Lærisveinar vors Endurlausnara formerktu, ad hann svaradi henni eingu, þá hrærdust þeir af medaumkan, og segja: lát þú hana fara, fyrst hún kallar eptir oss. O, hvad gott eptirdæmi hefir þú hér, kristinn madur! sælir eru miskunsamir, segir Endurlausnarinn, þvi þeir munu miskun hljóta, Matth. 5. Guds miskunsemi þurfum vér dagliga vid, og án hennar kunnum vér ecki ad lifa. Viljir þú ad Gud sé þér nádugur, þá vert ecki afundinn vid þann sem þig bidur, eda fráfnúinn þeim sem af þér vill lán taka, Matth. 5; þvi hvorsu má Gud opna þér sina miskunarbrunna, ef þú tilbyrgir þína læki fyrir hinum naudstadda, og sé svo ad þú hafir eigi efni á ad miskuna med verki, svo sem þú vildir, þá álitur þó Drottinn hjartad. Sá sem miskunar meir enn hann hefir rád til, hann hefir gjort sitt miskunarverk jafnvægt sinum vilja, og hefir miskunad meir enn hann kunni ad miskuna. Ecki er hér talad um einn heldur enn annann af lærisveinunum, heldur hafa þeir allir i einu hljódi meint ad inntaka Drottins miskunarhjarta. O, Gud gjæfi, kristnir menn vildu vera samtaka i bæninni! hvad er þad vér segjum i vorri trúarjátningu?

Eg trúi samneyti heilagra. Er það alleinasta að játa einn og hinn sama Guð? að vera með einni skírn skírðir? að koma saman í einu Guðs húsi, og meðtaka einn og hinn sama líkhama og blóð Jesú Kristi? Nei, eingan veginn, heldur þar að auki að halda eindrægni í andanum, Eph. 4, með bænum og fyrirbeiðslum fyrir öllum mönnum, 1 Tím. 2. Biðjið hvörjir fyrir öðrum, segir St. Jakob, Kap. 5, að þér heilbrigðir verðið, því mikið má bæn hins réttláta, þá hún er heit. Sjálfur Drottinn segir, Matth. 18: ef tveir af yður samþyckja á jörðu um hvörn þann hlut, sem þér biðjið, þá skal yður það veitast af mínum Föður, sem er á himnum; og ef Guð heyrir svo tveggja bæn, hvað miklu framar mun hans föðurhjarta komast við, þá einn heill söfnuður úthellir sínum bænum í eindrægni andans? Guð elskar mennina þá hann sér að hvör þeirra elskar annan. Einn vatsdropi, ef hann er einsaman, þá þornar hann bráðliga, en falli hann í sjóinn, þá geymist hann ótinður; svo eru og táradropar kristinna manna, ef þeir falla saman, þá verður þar eitt vatnsflóð af, sem allt upp í himininn ver, þar til það fellur í náðarstrauma hins Almáttuga Guðs, sem framfljóta af hans hásæti, og renna svo aptur ofan til vor á jörðina. Damparnir sem uppstiga af jörðunni, samansafnast í loptinu, þegar þeir verða ofur þúngir og þéttir, þá sundurdreifast þeir af vindinum, sem ecki kann igégnum þá að brjótast og falla aptur yfir ýmsar álfur jarðarinnar, henni til frjófgunar. Andvarpanir Guðs barna, sem uppstiga af heitu hjarta, þær samansafnast fyrir Guðs hásæti, þar til þær verða hans miskunar iðrum ofur þúngar, svo að himnaríki líður ofríki, Matth. 11; þar af verður hin hjálpsamliga náttdögg Guðs góðgirni og miskunar, sem fellur af því himneska Hermon yfir þá jarðnesku Zion, Ps. 133, hvörri Andi Drottins sundurdreifir og útskiptir meðal mannanna sona. Það er eigi nóg, þótt einn eður tveir biðji fyrir öllum; þó Guð hafi mikið gjört fyrir bæn Mósis, Abrahams, Elíæ, Elízei, St. Páls og annara Guðs ástvina, þá er Guð ecki skyldugur að gjöra svo öllu fólki; munu og fáir vera þeim líkir á vorum dögum. Margra trú hygg eg að nú megi leggja við Abrahams og Elíæ trú. Fyrir almenniligri plágu, skal almenniliga biðja, því ástundum er Guð svo lyndur, að hann vill straffa þá góðu með þeim vondu í landinu. Hafið því ráð Endurlausnarans, m. e. Lúc. 18: biðjið óaflátanliga og letjist ecki, því hvar fyrir skyldi Guð eigi frelsa sína útvalda, þótt hann undandragi hjálpina? sannliga segi eg yður, hann mun frelsa þá. Hvört svar géfur nú Frelsarinn sínum lærisveinum hér uppá? eg em eigi sendur nema til fortapaðra sauða af húsi Ísraels. Þetta sýnist nockuð þúngskilið í fyrsta áliti, en hefir þó sinn staðfastan grundvöll í ritningunni. Eptir sínu spámanns-embætti var hann eigi sendur nema til Gyðinga; eptir sínu kénnimannligu embætti var hann öllum sendur, því fyrir alla hefir hann forlíkað; hann bannaði að sönnu lærisveinunum að gánga á veg heiðingjanna eða í samverskar borgir, heldur til fortapaðra sauða af húsi Ísraels, Matth. 10; þó segir hann hjá Jóhannem, Kap. 10: eg hefi og aðra sauði, sem ecki eru af þessu sauðahúsi, þá byrjar mér og hér til að leiða. Ecki heyri eg að Jesús hafi á sínum hérvistar-dögum prédikað meðal heiðingjanna, því það var hans spámanns-embætti, hans tími var enn þá ecki kominn; fortjaldið var enn nú ecki sundurrifið; þar var enn nú eigi niðurbrotinn sá veggurinn, sem á millum var, Eph. 2, eður vorðið eitt af báðum; það skédi allra fyrst í hans pínu, dauða

og upprisu, því skommu þar eptir baud hann sínum lærisveinum ad fara út um allann heiminn, Matth. 28. St. Páll þorir ad segja, Róm. 3: er Gud alleinasta Gud Gydinga, og eigi Heidingja? sannarliga og svo Heidingja, þvíad Gud er einn, hvor ed réttlæta mun umskurnina í trúnni og yfirhúdina fyrir trúna; svo var nú Jesús sendur alleina til Gydinga eptir sínu spámanns-embætti; en svo sem Fadirinn sendi hann til Gydinga, svo sendi hann sína lærisveina til Heidingja. Eptir hinu kénnimannliga embættinu, er hann öllum heimi sendur, því Jóhannes segir fortakslaust: hann er forlíkun fyrir vorar, og ecki einasta fyrir vorar (það er Gydinganna) heldur og fyrir allrar veraldarinnar syndir, Jóh. 2. Eptir sínu konúngliga embætti var hann og öllum sendur, því hans Gud háfdi géfid honum endimörk jardarinnar og heidnar þjódir til arfleifdar, Ps. 2, og er það eptirtekta-verdt, ad þau tvö kraptaverk, sem Drottinn gjördi medal heidinna þjóda, annad þetta, annad hjá Gergesenis, Matth. 8; þau voru bædi til ad auglýsa hans almættis herratign, því í hvorutveggja sinn rak hann Djöfulinn út, sem kallar sig Drottinn veraldar þessarar. Hvad gjörir nú þessi kvinna til vid afsvar þetta? hún lætur ecki af, heldur sætir þessu tæki-færi, þar hún sér lærisveinarnir tala hennar máli. Lær hér, kristinn madur, ad þreitast ecki í bæninni, þótt Gud hjálpi ecki strax, sem þú kallar, þá hefir hann þó ecki forgleymt miskunsamur ad vera; födurligt hjarta hefir Gud, hann er ecki svo sem stockur eda steinn. Forgéfins hefir hann þá straffad gudleysi mannanna, sem gánga til mállausra skúrgoda, ef hann væri þeim sjálfur líkur. Gud er ecki eins sinnadur og madurinn, ef nockur ölmusu-madur liggur jafnan vid dyr hins ríka, þá heitir hann þrábæninn, óskickanligur, heimtu-frekur. Það verdur svo fyrir oss mönnunum, því vér megnum eigi margra þorf ad fylla; en afgrunni miskunarinnar er ecki svo háttad, þess optar sem hann er bedinn, þess kjærara er það honum, því hann kann ad uppfylla alla vora naudþurft, eptir ríkdómi sinnar dýrdar, Phil. 4. Þeir neyddu hann, segir um þá tvo sem til Emaus geingu, Lúc. 24; Gud vill láta þvinga sig med heitri bæn, og það er honum innbælt ad þola ofríki af trúnd-um syndara. Sú þrákélkni er gód, sem Gudi þoknast, og sú orusta mætti létt falla, þar sem madur er viss um sigurinn. Sá sem af tinnunni vill eldinn fá, verdur optar ad slá enn einusinni. Viljir þú og ad Guddómsins gjæskunneistar stockvi út af hellu hjælpræði-sins, þá verdur þú optar enn einusinni ad slá med hamri bænarinnar, og ecki afláta, þar til þú á einhvörn hátt bænheyrdur verdur. Menn skulu og audmjúkliga bidja. Matthæ-us segir, þessi kona hafi tilbedid hann. Markús segir, hún hafi fallid til fóta Jesú, Marc. 7. Það ordid er ad eylífu satt sem Davíd segir, Ps. 33: Nálægur er Drottinn þeim harmþrúngnu í hjörtum, og þá sundurkromdu í anda frelsar hann. Hvör sem vill uppausa vatn af nockrum brunni, hann má beygja sig. Hvör er brunnur þess sjáanda og lifanda? hans ed sér þótt enginn sjái, hans ed lifir í oss, þó ad vér deyum. Hvör sem vill af honum nád og miskun uppausa, hann krjúpi audmjúkur á síns hjartans kné. Jósúa féll til jardar nidur, og jós moldu yfir höfud sér fyrir Drottni, Jós. 7; Davíd lagdist flat-ur á jördu fyrir hans tignarveldi, 2 Sam. 12; sjálfur Guds Sonur kastadi sér flötum á jördina fyrir sínum himneska Födur, Matt. 26. Og því skyldum vér þá eigi beygja kné vor fyrir Födur Drottins vors Jesú Kristi, Eph. 3. Sá sem vill vera mikill í him-

naríki; hann skal fyrst gjöra sig lítinn hér á jardríki. Þad er ecki vegur til ad ljúka upp Guds miskunar ydrum, ad standa innst í kyrkju og bidjast fyrir, en forsmá tollheimtumanninn sem stendur lángt í frá, Lúc. 13. Tak þín skófot af sagdi Gud vid Mósen, þvi sá stadur er heilagur er þú stendur á, Exód. 3. Vor bænastadur er heilagur stadur, þar er Guds musteri; hvar helst þad er, þar er øll heiløg Guddómsins þrenning á tali vid oss; øll óhreinindi drambseminnar, allt eudemi sjálfsþóttans á þar í burtu ad vera.

Hvørt andsvar fær nú þessi ángrada manneskja uppá þessa sína audmjúka bæn? þad er eigi gott ad taka braudid barnanna og kasta því fyrir hundana. Hørd var þessi ræda; hvørsu mátti Drottinn þúngligar svara? en ecki féllst henni hugur vid allt þetta, heldur svarar hún: satt er þad Herra, en þó eta hundarnir af molum þeim, sem detta af bordum drottna þeirra. Þótt Abrahams munnur hefdi hér kominn verid, til ad keppa med bæninni vid Gud um Sódóma, Gén. 18, þá hefdi hann ecki kunnad betur ad mæla. Ecki þykist hún vid sannyrdi þessi, heldur þess meir hún er óvirdt, þess audmjúkari er hún ad bidja; hina hørdustu freistíngu gjørir hún ad sætustu huggun. Þau ordin Kristi, er henni brixludu um sinn óverdugleik, þau brúkar hún sér til forsvars, og þad sem sýndist ad horfa henni til mestu örvæntingar vard henni til ædstu blessunar; og er hér af audséd, ad Gud lætur þeim alla hluti til góda verda, sem hann elska, Róm. 8. Hún slær vorn Herra, ef svo mætti ad ordi komast, med hans eigin sverdi; satt er þad, Herra, eg em hundur í þínu augliti, og hefi eingan rétt med børnunum; þad er réttvíst ad þau mettist fyrst; þú hefir tilreidt eina mikla máltíd fyrir þeim, og þínir uxar og alid fé er slátrad, Matth. 22; en í slíku géstabodi munu nockrir molar á gólfid falla, sérdeilis þar børnin, sem mett eru, hirda eigi svo vandliga þar um; þessir molar nægja mér aumri hundtík, eg em þinn hundur; en mun nockud húsbóndinn slá sinn hund frá sér, þá hann vill fylgja honum eptir? eg er eigi svo væntin, ad eg girnist ad sitja til bords med børnunum; leyf mér þó samt ad tína molana med hundunum, þá braudmola sem þín børn vilja ecki nýta; leyf mér og minni dóttur þá upp ad tína, og þó vid høfum þá ecki forþénad, þá veit eg ad þú, sem ert einn Herra, og þar ad auki Davíds Sonur, minn Skapari, og þó minn bródir, þú munir eigi ockur allra vesølustu sképnur, en þó þínar sképnur, ad sønnu hundtíkur, en þó þínar hundtíkur, í húngri og vesøld útaf deya láta. Fyrir þessari svo øflugri trú, lét hinn Almáttugi sigrast; hans hjarta brast í honum, svo hann hlaut henni miskunsamur ad vera, Jer. 31, og brunnur miskunsemdanna vard ad opnast í slíkri hræríngu, svo ad þadan útflaut einn lifandi nádarstraumur til ad endurnæra þessarar kvinnu sorgbitid hjarta. Þannin verdur hann hér yfirunninn af sinni eigin gjæsku, sem þó er ósigrandi; hann verdur til fánga tekinn, sem hefir herleidínguna ad herfángi tekid; hann þurfti valla eitt ord til ad útreka Djøfulinn, Matth. 4; en med mørgum ordum fær hann ecki þessa trú frá sér rekid, svo ad altíd verdi sønnur á hans máli; hvørn þann sem til mín kémur, vil eg ecki frá mér reka, Jóh. 6. Athuga þú nú, kristinn madur, nockud um þín efni hér útaf; munt þú í Guds augliti betur vera á þig kominn enn einn hundur? þú ert ad sønnu kristinn, þessi kona var heidin; þú ert skírdur og inntekinn í Guds sáttmála, hún var ecki;

þú heyrir Guðs heilögu orð dagliga, en hún alleinasta riktið af Jesú; en hygg að hvað Endurlausnarinn segir: Drottningin af Arabía mun upprísa á efsta degi og dæma þessa kynslóð, því hún kom lánga vegu að heyra speki Salómónis, og sjáið hér er meiri enn Salómon, Matth. 12; svo er eg og hræddur um, að kona þessi muni dæma marga þá, er kristnir kallast; hún sem hér ber hundsnafn, taldi ekki eptir sér að leita að Kristó, og fylgja honum eptir, þó hún yrði ekki svo fljótt bænheyrð; en hvor er nú sá er leiti að Drottni, eða kalli af alvoru til hans í hormúnginni! Drottinn typtar oss, en vér finnum þar ekki til; hann slær oss, en vér betrum oss ekki, Jer. 5. Menn hafa harðara andlit enn steininn, og vilja ekki snúa sér. Hundarnir hafa nockra rækt á sínu afkvæmi; þessi heiðna manneskja var af innsta hjartasorg tilknúð að leita sér hjálpar hjá þeim himneska Læknir, vegna sinnar dóttur, sem plágud var af Djoflinum; en hvað fáir eru nú þeir, sem færa sín born til Jesúm með kristiligum aga og umvondun, og géta eigi jafnvel liðið að ómennskunnar Djofull sé frá þeim rekinn, með Guðs orðs kénníngu og góðri tilsogn. Þessi kvinna gékk út af Týró og Sídon, þeim ógudligu stoðunum, til Jesúm; en hvað tregt er oss komið til að gánga út af vondri veroldu þessari og fylgja honum, jafnvel þó sálin liggi vitstola í æði syndarinnar. Þessi kvinna reiddist ekki þó henni væri ofugliga svarað; en hvað gjora þeir, sem mogla ámóti Guði, þá ekki geingur allt að óskum, og formæla hans hofuðsképnum, þá þær eptir skipan síns Herra eru oss mótfallnar, hverjar Guð hefir oss þó géfið af óumræðiligri gjæsku sinni, til að halda við voru ópackláta lifi. Hundar komu og sleiktu Lazari sár, en ekki fékk hann að seðja sig af þeim molum, sem duttu af borði hins ríka, Lúc. 16; svo finnast og margir ómiskunsamir, harðúðugir enn í dag, hverjir eð hafa gnægt veraldar þessarar, en láta þó sinn náúnga húngur líða, og ef þessir ógudligir lestir skyldu finnast meðal kristinna manna, sem ekki er að efa, hvað erum vér þá betri enn heiðingjar í Guðs dýrðarfulla augliti? O, vor Guð og almáttugi Skapari! vert þú oss syndugum líknsamur, og tilreikna oss ekki vorar illgjorðir eptir þeirra verðskuldan, heldur minnstu þinnar mikillrar miskunsemi. Vor dóttir, það er vor sála, kvelst þúngliga af Djoflinum, hverri hann ógnar með hræðiligri minníng illgjorðanna. Illa hofum vér lifað, en þú Christé! ert fyrir vorar illgjorðir upphéingdur; fleiri eru vorar ránglætingar heldur enn tár vorra augna, en lángtum fleiri eru þó dropar þinnar miskunar, sem að upprennur yfir oss syndugum monnum ný og fersk á hverjum morgni, Harmagr. Jer. 3. Allra manna syndugasta játum vér oss, hvor í sinn stað, en þeckjum þig þó að vera hinn allra Helgasta, sem fyrir oss rángláta ert bolvan orðinn. Vér erum eigi betri enn hundar, í þínu dýrðarfulla augliti, þar vér hofum forþénað að útilokast frá þeirri himnesku Jerúsalem, Opinb. 21; en samt erum vér þó þínir hundar og viljum heldur svo heita, enn Andskotans óskaborn; vér kjorum heldur að tína molana undir þínu borði, enn hafa full hús með ógudligum; meigum vér ekki born kallast, þá gjor oss svo sem einn af þínum leigumonnum, Lúc. 15; meigi og það ekki, þá lát oss rétt hafa með þínum hundum. Þótt vér teljum oss óverðuga að sitja til borðs með Abraham, Isak og Jakob, Matth. 8, þá viljum vér samt í þínu leyfi skríða undir borðið með hinni Kananisku. Gott er oss að áhánga Drottni, með hverju helst móti þín eylífa miskun vill það vera láta; þótt vér fáum

ecki þau kjør sem ríkisins synir, þá høldum vér fullgott ad vera dyraverdir í húsi Drottins vors, Ps. 84; þad nægir oss, þegar vér alleina ecki útkastadir verdum í hin ytstu myrkur. O, þú líknarfulli Gud og nádugi Fadir! þegar vér allra sídarst útgaungum af Tyro og Sidon, sem er af heimi þessum fyrir tímanligan dauda, en Andskotinn girnist ad kvelja vora sálu med eylífum pínslum; miskuna oss þá fyrir Jesús Davíds sonar skuld, og lát oss verda eptir því sem vér viljum, sem er, ad vér frelstir af synd, dauda, Djøfli og helvíti, meigum þér þjóna í réttlæti og heilagleika um allar aldir alda, amen, í Jesú nafni, amen!

Þridja Sunnudag í Føstu.

Gudspjallid, Lúc. 11 Kap.

Á þeim tíma: Jesús rak út Djøful þann er mállaus var; og þad skédi, þá Djøfullinn var útfarinn, ad hinn mállausi taladi, og fólkid undradist þad. En nockrir út af þeim søgdu: fyrir Belzebub djøfla høfdíngja þá drífur hann Djøflana út. Adrir freistudu hans og leitudu af hønum eptir teikni af himni. En er hann sá þeirra hugrenníngar, sagdi hann til þeirra: hvørt ríki, sem í sjálfu sér er sundurþyckt, þad mun eydast, og hvørt hús mun yfir annad hrapa. Og ef Andskotinn er í sjálfum sér sundurþyckur, hvørnin má hans ríki þá standast, fyrst þér segid mig fyrir Belzebub útreka Djøflana? En ef eg fyrir Belzebub útrek Djøflana, fyrir hvørn útreka þá ydrir synir? þarfyrir skulu þeir og verda ydrir dómendur. En ef eg rek út Djøflana med Guds fíngri, sannliga er þá Guds ríki komid til ydar. Nær ed sterkur hervopnadur vardveitir sitt anddyri, þá er allt med mak hvad hann á; en nær annar yfirsterkari kémur og yfirvinnur hann, þá flettir hann hann øllum hertýum, á hvør ed hann treysti, og ísundurskiptir svo hans herfángi. Hvør hann er eigi med mér, sá er á móti mér, og hvør sem samansafnar ecki med mér, sá sundurdreifir. Nær óhreinn andi fer út af manninum, ráfar hann um þurra stadi, leitar ad hvíld og finnur ecki, þá segir hann: eg vil apturhverfa í hús mitt, hvadan eg fór út; og þá hann kémur, finnur hann þad sópad og prýdt; þá fer hann og tekur med sér sjø adra anda sér verri, og sem þeir eru þar innkomnir, byggja þeir þar, og verdur svo þess manns hid seinasta verra hinu fyrra. En þad skédi þá hann taladi þetta, ad kona nockur út af fólkinu, hóf upp sína raust og sagdi til hans: sæll er sá kvidur sem þig bar, og þau brjóst sem þú mylktir. En hann sagdi: já ad vísu; sælir eru þeir sem heyra Guds ord, og vardveita þad.

Exordíum.

Ecki er lán leíngur enn léd er, segja menn í fornkvednum ordshætti, og er hánn sannur; því þegar eigandinn apturheimtir, þá er hans réttur úti ad brúka, sem lánid tók; og svo sem því er háttad almenniliga ámedal vor mannanna, svo er þad einnin á sig komid á millí Guds og Satans; Andskotinn hefir ástundum næsta djarftækur verid til ad höndla med hans skepnur, þá hönum fyrir einhvörn tilgáng hefir þad leyft verid, en einganveginn má hann ráda yfir þeim, móti vilja hins Almáttuga. Ad sönnu heyrdum vér ei alls fyrir laungu, ad hinn blygdunarlausi Djöfull baud vorum Herra, ad hann vildi gefa hönum öll ríki veraldarinnar og þeirra dýrd, Matth. 4; en hvad mikid ríki hafdir þú þá í heiminum, Satan! er þú þordir ecki ad búa í svínunum, fyrir utan leyfi Drottins vors, Matth. 8. Syni sínum hefir Gud feingid rád yfir veroldinni, hvörn hann sett hefir erfíngja allra hluta, Hebr. 1; hönum hefir hann géfid allt vald bædi á himni og jordu, Matth. 28, en ecki Djöflinum. Þarfyrir, þótt ad Drottinn kalli hann höfdíngja þessa heims hjá Jóh. 14, þá er þad ei svo ad skilja, ad hann med frjálsu hafi nockra stjórn á jordu í þeim hlutum, sem valdstjórninni vidkoma, heldur meinar Lausnarinn þar med heiminn, sem eru þeir ógudligu, þad eru vantrúarinnar börn, Eph. 2, í hvörjum Djöfullinn máttugur er til ad drífa þá eptir vild sinni til allskyns synda og lasta. Ei þordi hann ad granda Jóbs líkhama, fyrr enn Gud gaf hönum leyfi þar til, Jób. 2; ei gat hann Pétur siktad, því vors Endurlausnara bæn mátti meira, Lúc. 22. Og svo sem Andskotinn hefir eckért med Christum, edur þá sem í hönum eru, svo kunna ei heldur hans börn Guds börnunum ad granda, framar enn Gud leyfir; öll vor höfudhár eru talin, og ecki fellur einn titlíngur á jordu án hans vilja, Matth. 10. Nú þó ad Satan vel viti, ad hann megnar eckért med öllum sínum illskukrapti, ámóti einu Guds ordi, þá fær hann ei vid sinni illsku gjört ad áreita Gud og hans útvalda. Aldrei er svo sterkur kastali, ad ei þurfi ad vaka svo leingi strídid yfirstendur; nú er líf þetta ecki annad enn sífeld barátta, Job 7, bædid hid ytra og innra; því er þörf ad sálin vaki í hjartanu, sem er slot líkhamans, og bidji, svo ad vér föllum ecki í freistni, Matth. 26. Eg sagdi fyrir skömmu, börn mín! ad Andskotinn hefdi eckért med þá sem eru Gudi handgeingnir, en þad gildir ámedan þeir eru í hans þénustu, en ecki annars. Svo margir sem ecki geingu útaf sínu húsi þá nótt, sem páskalambid var ad kvöldi etid, þeir urdu frí fyrir mordeinglinum í Egyptalandi, Exód. 12. Guds ósýnilig kyrkja hér á jordunni er hús þad, hvar inni hid saklausa Guds-Lamb, sem burttók heimsins syndir, verdur dagliga slátrad og offrad í rétttrúadra hjörtum, þeim himneska Fodur til sætleiks ilms; gángir þú út af þessu húsi, kristinn madur, þá kann eg ecki ad segja þig óhultan fyrir drápseinglinum; en þykir hitt líkara, ad þú meigir í hans hendur falla. Í þessu h. Evangelíó höfum vér eptirdæmi bædi uppá Andskotans illskufulla medferd á syndugum mönnum, og svo hans barna hreckvísi ámóti Gudi og hans börnum. Vil eg því í þetta sinn tala: 1) **um Djöfulsins vald yfir syndugu holdi á hinum fyrri dögunum, og svo nú**; 2) **um hans illsku í því ad spilla vorri andligri velferd.** Styrk oss þartil, nádarfulli Gud, med krapti þíns Anda, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Mjög svo aumkunarliga hefir þessi manneskja haldin verid, sem hér umgétur í Gudspjallinu; því hvad kann vesælla ad vera, enn þegar túnga mannsins er bundin í hans munni, svo hann fær ecki talad vid adra menn sér til skémtunar, eigi kvartad um þá hluti, sem hann ángra. Einn mállleysíngur er í heiminum svo sem fyrir utan heiminn; hann hefir túngu og talar ecki, og ecki öllu betur enn ein líkneskja er hann á sig kominn. Nú eykur þad þó miklu á, sem ráda er af Gudspjallinu, ad þessi plága hafi verid af Djöflinum, og er því ecki ad neita, ad Gud hefir Andskotanum leyft mikla hluti í líkhamligum efnum á dögum gamla Testamentisins, á hérvistar dögum vors Frelsara, á dögum hans heil. Postula, hvörja hann sérilagi útsendi í sínu nafni, til ad planta sinn vín-

gard á medal mannanna sona hér á jordunni, og svo nockra stund fram eptir öldunum, til ad styrkja og auka þessa nýu plantan, med auglýsingu síns máttar yfir Djöflinum. Hans óútsegjanligri miskunsemi og nád hofum vér þad ad þacka, ad vér finnum ecki svo mjög þartil á vorum dogum, ad Djöflinum sé leyft ad hafa vald yfir manneskjunni í líkhamligan máta. Fjærri sé því, ad eg segi: þad Gud kunni ecki, ef hann vill, ad brúka Andskotann til ad straffa syndir mannanna, því hann er í hans hendi, svo sem oll hans verk; hitt efast eg um, hvort þad sé hans vilji nú um stundir. Sá alvitri Konúngur hefir þúsund vegi og máta til ad stjórna sínu ríki; eins og eitt kóngsríki umbreitist á marga vegu eptir tídunum, svo sjáum vér einnveginn, ad þad er skéd í Guds ríki hér á jordunni. Ad sonnu er hann ecki sjálfur í nockru umbreitanligur, heldur umbreitir hann ollum hlutum, eptir því sem hans guddómligu speki haga þykir; hann taladi sjálfur vid fedurnar fyrir flódid; hann gjordi slíkt hid sama vid Abraham og hans eptirkomendur allt til Mósen; Móses tók réttindin af hans munni, og fékk þau Israels sonum, og hann gaf þeim, fyrir hans hond, sitt h. Logmál, skrifad á steintoblum, til ad lifa eptir, Exód. 24; hann stjórnadi sjálfur eins og einn veraldligur konúngur sínu fólki, þartil þeir vildu ei lengur láta hann drottna yfir sér, og hann gaf þeim Saul konúng í brædi sinni, Hós. 13; hann taladi þó vid hans eptirkomendur fyrir munn sinna Spámanna, og jafnvel í herleidingunni lagdi hann sitt ord í þeirra munn; en í tímans uppfyllingu hefir hann talad vid oss fyrir Soninn, Hebr. 1, og látid hann, sem er útgenginn af hans skauti, Jóh. 1, opinbera monnunum sinn vilja; en þegar hann sté til himna og inngéck í sína dýrd, þá sendi hann Postulum sínum h. Anda af sínum Fodur, Jóh. 15, sá er leiddi þá í allan sannleik, Jóh. 16, og kénndi þeim ecki einasta hvad þeir tala áttu fyrir þeim, sem sáluhjálpina erfa skyldu, heldur og fyrir herrum og konúngum, Matt. 10, sem offóktu Guds Evangelium. Þessir eru þeir, sem oss hafa Gud vilja skrifadan eptirlátid í Gudspjollum, sendibréfum og opinberunum, fyrir hvor ad Guds kyrkja stjórnast ennú í dag hér á jordunni. Sídan þeirra daga vitum vér ecki til ad Gud hafi talad vid mennina, nema í þessu sínu heil. ordi, hvort ed ennú dagliga kénnist og prédikast medal vor. Af þessu sjáum vér hvorsu margbreitt ad hefir verid ríkisstjórn þess máttuga alsherjar-Konúngs hér á jordunni. En hvad Satans útréttingum vidvíkur, þá sé eg, ad hann hefir leyft honum marga hluti ad fremja á gamla-Testamentisins dogum; honum þóknadist ad láta hann slá sinn þénara Job med sárum og kaunum, Job. 2, uppá þad hann reyndi hans þolinmædi, og sýndi Andskotanum hvorsu ad Guds kraptur væri í mannsins breiskleika máttugur, 2 Cor. 12; hann leyfdi toframonnum Pharaónis marga undarliga hluti ad gjora, fyrir Satans krapt, Exód. 7, 8, uppá þad hann med þeim og þeir med honum yrdu til skammar fyrir Móse Guds þénara; Gud leid honum ad áklaga Josúam, hinn ypparsta prest, Zach. 3, svo hann af hinum ædsta Biskupi sálna vorra straffadur yrdi, og annad þvíumlíkt er ad lesa í sogum gamla Testamentisins. Hvar fyrir mundi nú Gud gjora þetta? ecki þess vegna, ad hann ei gjæti med sínum almættis krapti alla hluti verkad, eptir því sem sjálfur vill hann, því fyrir honum er eckért ord ómáttugt, Lúc. 1, heldur eins og hann lét Pharaónem standa og ecki um koll steyppast, þar til hann optsinnis and-

syndi sína miklu makt á honum, Róm. 9, svo lét hann á þeim dögum Andskotann brúka ástundum sína makt til að láta mannkynið sjá, hvað miklu Guð væri honum sterkari, svo þeir lærðu að trúa á einn Drottinn Guð, og engan annann. Aldrei hefir þó Andskotinn fengið svo mikla makt til að opinbera sig mönnunum, svo sem á holdsvistar dögum vors Lausnara, og lítur það eins út, svo sem Guð hafi viljað geyma sínum eingétna Syni þá sterkustu orustu móti honum, svo hans sigur yrði þess frægari meðal mannanna. Hann talaði við hann sjálfan eins og maður talar við mann, Matth. 8; hann kvaldi dóttur þeirrar Kananisku, Matth. 15; hann kastaði þeim Djöfulóða í vatn og eld, Matth. 17; hann bjó í þeim tveimur Gergesenis, Matth. 8; hann gjörði þennan mállausan, sem vor texti umtalar. Hvar fyrir mun þetta skéð vera, br. m.? mannsins styrkleika sjá menn ecki, nema hann hafi einhvorn að reyna orku við; og svo sem Endurlausnarinn segir í þessu Evangelió: þegar einn sterkur hervopnaður varðveitir sitt anddyri, þá er allt með mak, hvað hann á, rc. Það var vorum Herra fyrir minnstu, að þvínga Djöfulinn eptir sínni vild; annað var hans eyrindi meira í heiminn, sem var að lúka þá sekt, er mannkynið átti Guði að gjalda; en svo sem Drottinn í gamla Testamentinu leyfði Andskotanum að sýna megn sitt oðruhvorju, mönnunum til eptirtektar, svo leyfdist og þessu illhveli að vaða hvað mest uppi og brúka makt myrkranna, ámeðan Guðs Sonur umgékkst hér á jörðunni í mynd eins þjóns, þeim öllum til trúarstyrkingar, sem á hans nafn trúa vildu, að þeir sjá mættu að svo auðvirðiligur sem hann var, þá væri hann þó sá, sem af Guði sendur væri til að niðurbrjóta Djöfulsins verk, 1 Jóh. 3, og með öllu að sundurmola höggormsins höfuð, Gén. 3. Hefði og Guðs eingétinn Sonur strax sem hann var til himna farinn, bundið svo hendurnar á Djöflinum, að hann hefði ecki fengið oðruhvorju að slá sig sjálfan á munninn, þá kannské, að illþýðið í veröldinni hefði sagt, eins og þessir sögðu, að fyrir Belzebub hefði hann útrekið Djöflana á sínum hérvistar-dögum; því gaf hann honum og nockurn taum um Postulanna daga, sem er að sjá af þeirra gjörningabók, og ámeðal annara þegar Satan mátti til skammar sér meðkénna: Jesúm veit eg, og Pál þecki eg, en hvorjir eruð þér? Post. gb. 19. Það er og líkligt, að fátækum fiskurum, sem héldust fyrir afskúm veraldar, mundi ecki hafa stórum trúað verið í þeim hlutum, sem svo eru gagnstæðir holdligri skynsemi, sem Krists Evangelium er, hefði hann ei staðfest þeirra prédikun með þessum og öðrum jafnvægum kraptaverkum. Dásamliga hefir Guð uppbygt sína kyrkju hér á jörðunni, hvor sem þar að vill gjæta, að hann hefir látið hana vara fyrir utan allt mannligt yfirlæti, og alleina af þeim hlutum, sem ecki standa í nockurs manns valdi, nema honum sé það af Guði géfið; og er hún í þessu lík Salómónis musteri, sem bygt var fyrir utan allt háreysti, svo þar heyrðist ecki axar eður hamars-hljóð, 1 Kóng. 6. Segið mér, hvort nockur átrúnaður hefir svo byrjast sem þessi? eður svo lengi stöðugur staðið, nema honum hafi framfylgt verið af mannligu valdi? en síðan hinn alhagi Smiður hafði svo fastan grundvöll lagt fyrir Spámennina og Postulana, Eph. 2, og allra helst fyrir hinn sterka Hirningarstein, hvorn Guð hefir sett í Zion, Esa. 28, að hann yrði höfuð hirningar um áldur og æfi, svo að vel mátti ofan á byggja, þá hefir hann látið spádómunum slota og kraptaverkunum linna. Guð gjörir engan hlut forgéfins, og svo

sem það var ecki naudsynligt ad Gud taladi framar vid mennina, edur opinberadi sig eptir Postulanna daga og Spámannanna, þar allur Guds vilji er opinber í þeirra bókum og sálmum; svo lagdi hann og hapt á Andskotann, eptir það hann ei þurfti framar ad auglýsa sína miklu makt á honum. Eg veit engin rök til, ad Gud hafi géfid Satan nockurntíma taum alleina til ad kvelja mennina, því hann hefir nóg ráð til ad straffa syndir vorar án þess, heldur annadhvört til ad reyna sinna barna trú, edur sjálfum honum til hegningar; eda segid mér, nær Satan hefir auglýst sína makt, nema sér til svívirdu og sínu ríki til nidurdreps? Sídan Gudi hefir nú þóknast ad brúka önnur medöl til ad stjórna med sinni kyrkju, sem er hid skjæra ljós Evangelii, þá vill Gud ecki leika fyrir mannligri forvitni med opinberunum edur kraptaverkum, þar þeir eru óafsakanligir, sem eigi vilja Guds ordi trúa. Heródes vænti ad hann mundi sjá teikn af Jesú, Lúc. 23; en Jesús var ecki í heiminn kominn til ad skémta Heródi; Satan vildi einnin ad hann auglýsti sitt almætti á steinunum, Matth. 4, en Kristur sýndi honum ad hann var sá almáttugi Hirníngarsteinn, sem hans höfud hefir í sundurbrotid. Þetta fólk beiddist eptir teikni af himni, og þótti það ecki nóg ad þeir sáu Djöfulinn útrekinn, en Herrann sagdi þeim skyldi ecki teikn géfast nema Jónæ spámanns, Matth. 12, því eins og Jónas var Nínive, mundi Mannsins Sonur verda þessari kynslód; en þeir sem nú ecki vilja Gudi trúa, nema þeir þykist Djöfulinn sjá, skulu eckért teikn fá, nema Mannsins Sonar, hvörs greftrunar- og upprisu-teikn ad Jónas var; og vilji þeir ecki þar med nægjast, munu þeir sjá hans teikn í skýum himins, er hann kémur med makt og miklu veldi, Matth. 24, ad fordæma bædi þeirra hjátrú og þeirra vantrú, sem á jördu byggja.

Í annann máta vil eg taka mér ordsök af þessum mállausa manni til ad skoda, ásamt ydur, hvört ecki er sumum mönnum í veröldu þessari eins mikid áfátt í andligri, svo sem honum var í líkhamligri heilsu. Ei þurfum vér lángt ad leita ad dæmum þar uppá; hvörra kostur var betri, þeirra er sögdu, ad Jesús ræki út Djöflana fyrir Belzebub, edur þessa málleysíngs? Í hinu fyrsta bodordi hefir Drottinn tilreidt sér eitt musteri í manninum, segjandi: þú skalt ecki hafa annarliga Gudi fyrir mér, Exód. 20; hvad hann útleggur í ödrum stad, segjandi: elska skalt þú Drottinn Gud þinn af öllu hjarta þínu, og allri öndu þinni, og öllu hugskoti þínu, Devt. 6; en strax í ödru bodordinu hefir hann skickad kénnimann til þessa musteris, sem er túngan. Þegar kénnimennirnir í gamla Testamentinu fóru til frétta vid Drottinn, þá leitudu þeir hans optast í helgidóminum; svo tekur og túngan af hjartanu allt það hún tala skal, og af þess nægd mælir munnurinn; en segid mér: verdur nockud Guds musteri helgad, þó þar væri hégómlig æfintýr og skroksögur þuldar? enn sídur verdur hjartad helgad med fánýtum þankum, ad eg tali ecki um skammarlig ord, fíflsligt hjal, sem kristnum sómir ecki, Eph. 5. Svoddan er undarlig þögn í Guds eyrum. Davíd býdur ad menn séu ecki eins og hestar og múlar, hvörjum menn verda bitil og beisli í munn ad leggja, Ps. 32; en það er sorgligt ad vita hvörsu mállausar sképnur eru fremri mörgum gudlausum, sem vanhelga hans h. nafn, forsmá hans ord, hæda ad hans þénurum, spotta hans kénníngar og aldrei edur alsjaldan taka sér hans dýrdarfulla nafn í munn, nema þá þeir ljúga edur sverja. Afnan taladi fordum daga

Núm. 22, þegar Gud sendi sinn Eingil til Balam ad mótstanda honum, og hún taladi rétt; en þau ótomdu villidýrin, sem ad nú uppalast í heiminum á Andskotans stalli, hafa lært annadhvort eckért ednr illt ad tala, þá Gud sendir sína Eingla, Mal. 2, þad er sína kénnimenn til þess ad leida þá til himnaríkis; eru ecki svoddan fráleitar manneskjur haldnar af daufum Djofli? Eg vil nú ei tala um bænræktarleysid í heiminum. Hvor er sá, er leiti ad Drottni og ákalli hann í neydinni, Ps. 59? Menn látast koma saman í húsi Guds, og menn krjúpa þar nidur til ad fridmælast vid hinn Almáttuga; en Gud gjæfi þad væri med sannri trú, litilæti og audmjúkum anda. Allt þad sem ecki er af trúnni, þad er synd, Róm. 14; sá sem bidur án trúar, hann bidur ecki einúngis forgéfins, heldur gjorir sína bæn ad synd, svo sem Davíd óskar þeim ógudligu, Ps. 109; og menn lasta Gud meir enn dýrka med svoddan bænum, verandi ecki einasta málhaltir, heldur verr enn mállausir fyrir honum. Ecki þarf mikinn ordafjolda til ad vera málsnjall fyrir Gudi, sem er hjartnanna og nýrnanna rannsakari, Jer. 17; enginn sá Mósis varir bærast, Exód. 14, og sagdi þó Gud vid hann: því hrópar þú þanninn til min? konan sem umgétur, Matth. 9, taladi ecki ord frá munni, heldur sagdi med sjálfri sér: ef ad eg mætti ad eins snerta fald hans klæda, þá munda eg heilbrygd verda; þó vard miskunsemdanna Afgrunn ad birta sig fyrir henni med þessum ordum: vert þú hughraust, dóttir! þin trúa gjordi þig heilbrigda. Hvor kann oss hérum betur ad undirvísa enn sá eingétni Sonur Fodursins, sem er í hans skauti? þar hann segir til sinna Lærisveina, Matth. 6: begar þér bidjist fyrir, þá verid ecki margordir svo sem heidingjar, þeir ed hyggja ad þeir fyrir mælgi sína bænheyrdir verdi. Í anda og sannleika ber oss ad bidja, Jóh. 4; þá tala menn nógu snjallt fyrir Gudi, því þad er sá málsháttur sem honum þóknast. Allir menn kostgjæfa ad tala þeirri túngu, sem konúngurinn talar; svo eiga vor bænarord Guds ordi samlik ad vera, um hvort Davíd svo talar: Herra! þin ord eru glóandi; og þar eptir vill hann breita nær hann segir: Herra! minar varir skulu þinu lofi útfleyta; svo sem heitt vatn í sudunni yfirgeingur og skúmar, hvor ed ei kann leingur ad halda sér í katlinum fyrir hita; og þad kallar St. Páll, Róm. 12, ad vera glóandi í andanum; en þessar glædur hjartans ástundar hinn vondi málleysis Djofull ad útslockva á einhvorn hátt, svo þó vér tolum, þá skuli Gud ecki heyra, og þó vér bidjum, skulum vér ecki bænheyrdir verda, og þó vér útbreidum vorar hendur, þá hylji þó Gud sin augu fyrir oss, Esa. 1; því glepur hann fyrir oss í bæninni med hégómligum þankum, med vantrú, med eptirlaungun til vorra uxa og búgarda, eda med velgju andans, svo vér ecki medteknir, heldur útskirptir verdum af Guds munni, Opinb. 3. O, oss auma! vér erum ei betur á oss komnir enn Lazarus, hvor ed ecki kunni ad gánga fyrr enn Christur skipadi ad leysa af honum bondin, Jóh. 11; svo erum og vér, ad vér meigum ecki tala rétt vid Gud í bæninni, nema hann uppleysi fjotur vorrar túngu, og útreki málleysisins Djoful, en leggi eldkol síns Anda á vorar saurugar varir, Esa. 6. Þanninn erum vér nú vid Gud, en vid náungann eingu betri. Hvor kann stærri ad vera túngunnar brestur enn sá, nær menn gjora stóran róg af því, sem eckért er? hvad kann vidurstyggiligra ad hugsast edur talast, enn ad brúka túnguna, hvor ad er einn hinn besti limur á mannsins likhama, sem gjord er til ad lofa

Guð sínum Skapara, til að forsvara sinn náúnga, til að semja frið millum sundurlyndra, að brúka hana, segi eg, til að myrða hinn saklausa, og ljúga líf og æru af sínum náúnga? lýgin er verri öllum öðrum Andskotans illsku öndum; því er sá plágaður með vondum Djöfli og þúngu málleysi, er sér hana temur. Öll synd er lýgi og fyrir hina fyrstu Andskotans lýgi, Gén. 3, er öll synd innkomin í heiminn, og síðan útrunnin til allra manna, og þótt að allir séu ekki að þessu fundnir, þá er þó hér fyrir utan mörg túngunnar vanbrúkan, sem í allann máta er ósæmandi. Það eru þeir til, er ekkért velgjört þykir, utan hvað þeir sjálfir gjöra, og lasta annara gjörðir, jafnvel þær, sem ekki lastverðar eru; falli margvíslígir dómar um einn hlut, képpast þeir við að fylla þann flock, er færir á hinn verra veg; þessir eru gjarnan sjálfir hinir síðstu og öðrum lakari, og af því þeir vita að þeir eru sjálfir illa ræmdir, þá ætla þeir að annara óhróður muni þeirra afsökun verða. Þú hræsnari! segir Frelsarinn: drag fyrst bjálkann út úr þínu auga, Lúc. 6. Það væri vel aðgætandi, að sá væri heilskygn sjálfur, sem dæmir um annars blindni. Eg veit að það er loflígt að segja einum til sinna lasta, því segir Drottinn Guð, Levit. 19: þú skalt straffa þinn náúnga, svo þú berir ei skuld hans vegna, en það á að vera eptir skynsemi, svo að gaukurinn dæmi ekki um svanahljóðið, eða hrafninn um sundfuglana. O, Herra Guð! hvör kann að vita hvað opt hann syndgar? Ps. 19. Dæmið ekki, segir Endurlausnarinn, svo þér verðið ekki dæmdir; fordæmið ekki, svo að þér verðið ekki fordæmdir; því með þeim sama mælir, sem þér öðrum mælið, mun yður aptur mælt verða, Matth. 7. Hvað margur dæmir sjálfan sig óvitandi, þegar hann aðra dæmir fyrir sömu lesti, er hann er mest hlaðinn sjálfur? og ekkért er tíðara enn það, að menn lýta það á öðrum, er þeir vita með sjálfum sér, viljandi þannin dyljast fyrir mönnunum. Það eru og svoddan skynlausar manneskjur til, sem lýta sinn náúnga fyrir þá hluti, sem honum er ekki í sjálfsvaldi að gjöra við; svoddan er einn skaðlígur illsku-andi, því hvör hann foraktar fátækann, hann hæðir Skaparann, segir Salómon, Orðskv. 17; svo er og um hvað annað. Sé einhvör vitgrannur, vesæll, ófríður, málhaltur, eða hefir nockurn þvílíkan brest náttúrunnar, sem hann fær ekki aðgjört, þá finnast þó svoddan vitstola manneskjur, sem ekki skammast sín að hafa þvílíkt að háði. Heyr þú, syndugur maður, er hann fátækur, seig mér, í hvörju ert þú auðugri? þar hann vantar fémunina, hvörjum mölur og ryð kann að granda, en þig vantar þeckinguna á Guði og sjálfum þér; er hann vanskapaður og ei svo gjörvilígur, þorir þú að segja það ljótt, sem Guð hefir svo vera látið? en lít þig hið innra, ef þú mátt, og skoða hvörnin Djöfullinn hefir afmyndað sálu þína, það þú mátt ekki líta réttu auga til Guðs sképnu; hann er vitgrannur og veit ei hvað gjöra byrjar, í hvörju ert þú vitrari? þar þú með sjálfs-þóttanum og hans niðran gjörir þig honum þess fávísari, sem óður maður er heimskum argari. Lúcifer, hvörs að gétið er hér í Evangelíó, var af þeim í Samaría Belzebub kallaður, það er flugna-höfðingi, og það af því, að illsku-öndunum í loptinu verður við flugur samlíkt, Eph. 6; en það er þeirra art, að sækja þar mest að öðrum lifandi sképnum, sem þeim er meinsamast, og hvar sem hörundið er af, þar setjast þær á og stinga; þeim eru hinir óguðlígu spottarar líkir, sem eru þrótkir

um annars mein, og una sér illa nema einhvor steyti sig, sverja sig svo í ættina ad þeir séu af Fjandanum, um hvörn Páll talar, Eph. 2: ad hann sé einn höfdíngi, sem vald hafi í loptinu, verkandi í þvermódskunnar-börnum. Þessi málhelti drottnar nú svo mjög í heiminum, ad þótt allir hati hana á ödrum, sem von er, því hún spillir himum besta hlut, sem er gott mannord og rykti, þá géta svo fáir vanid túngu sína þarum, og eru þeir af Djöflinum þúngliga plágadir, sem þanninn lyndir eru, og væri öllu betra ad þeim væri túngan úr munni skorin, heldur enn ad þeir séu veltalandi til þess ad safna sér þeim syndum, er því valda, ad þeir ecki fá einn vatnsdropa til ad kjæla hana med, nær þeir pínast í helvítis-eldi, Lúc. 16, af hvörjum St. Jakob segir, ad þvílíkar túngur séu upptendradar; því ef Endurlausnarinn skipar ad útstínga þad augad, sem hneixlar, Matth. 18, þá er líkligt ad hid sama megi þess heldur um túnguna segja, sem hún er hæfari til ad drýgja fleiri og verri syndir, nær hún misbrúkud er. O, Herra Jesú Kriste! þú saklausa Guds-Lamb! sem ecki upplaukst þínum munni, heldur enn saudur til slátrunar leiddur, Esa. 53, virdst þú ad temja vora túngu til ad lofa og dyrka þitt heil. nafn ámedan vér hrekjumst í útlegd þessari, svo ad vér þér eylíft lof sýngja megum í dýrd himnanna, med öllum útvöldum Guds börnum, amen!

Sunnudaginn í Midföstu.

Gudspjallid, Jóh. 6 Kap.

Á þeim tíma: eptir þetta fór Jesús yfir um sjáfarhafid Galíleæ, sem liggur vid stadinn Tiberíadis, og mikill mannfjöldi fylgdi hönum eptir, þvíad þeir sáu hans jardteikn, sem hann gjördi á þeim sem sjúkir vóru. Jesús géck uppá eitt fjall, og settist þar nidur med sínum lærisveinum; en þá var Páskahátíd Gydínga nálæg. Og Jesús leit þá upp, og sá ad mikill mannfjöldi kom til hans; þá sagdi hann til Philippum: hvadan kaupum vér braud svo ad þessir neyti? en þetta sagdi hann til ad freista hans þar med, þvíad hann vissi sjálfur hvad hann vildi gjöra. Philippus svaradi hönum: braud fyrir tvø hundrud penínga nægist þeim ecki, svo ad hvør einn fái þá nockud lítid. Einn af hans lærisveinum, sem ad var Andreas bródir Símonar Péturs sagdi hönum; eitt úngmenni er hér, sem hefir fimm byggbraud og tvo fiska; en hvad skal þetta ámedal svo margra? þá sagdi Jesús: látid mennina setjast nidur ad borda, en þar var í þeim stad gras mikid; og þar settust nidur ad borda kallmenn, ad tölu nær fimm þúsundir. En Jesús tok braudin, þá hann hafdi þackir gjört, og féck sínum lærisveinum, en þeir feingu þeim sem til bordsins höfdu setst; slíkt hid sama af fiskunum, svo mikid sem hvør

vildi hafa. En þá þeir voru mettir, sagdi hann til sinna lærisveina: safnid saman þeim leifum sem af geingu, svo ad eckért spillist. En þeir søfnudu þeim saman, og fylltu upp tólf karfir medur þessar leifar, af þeim fimm byggbraudum, hvørjar ad vóru auk þess, sem þeir høfdu neytt. En þá er þessir menn sáu hvørt teikn ad Jesús gjørdi, søgdu þeir: þessi er sannarliga sá Spámadur sem í heiminn skal koma. En þá Jesús formerkti þad, ad þeir mundu koma og handtaka hann, og gjøra hann ad konúngi, veik hann einsaman burt, upp aptur á fjallid.

Exordium.

Einn af þeim gømlu spekíngum sagdi fordum daga, ad náttúran væri ánægd med lítid; en ef vér eigum ad skrifa undir med hønum, þá munar nockru hvørnin náttúrunnar þýding er tekin, því skiljist fyrir þetta ecki nema sál og líkhami í sjálfum sér, þá er þad satt, ad þau þurfa ecki mikils vid af veraldligum munum sér til viðværis. Þegar líkhaminn er ósoltinn og ófrosinn, þá er hønum nóg; en þegar sálin girnist ei framar, þá er hún ánægd, og vardar litlu med hvørju þessi naudþurft er uppfyld, því eins vel undi Adam í skinnkyrtlinum, Gén. 3, og Salómon í allri sinni prýdi, Matth. 6, og Jóhannes øllu betur í úlfalds-feldinum, Matth. 3, heldur enn Heródes í sinni purpurakápu, Post. gb. 12. En sé náttúrunnar glósa tekin fyrir syndumspilt mannsins edli, þá hefir hún nær því aldrei nóg; hún er eldinum lík, sem þess meir logar sem meir er í hann borid. Blódsugan sleppir húdinni um sídir, þegar hún er fullordin; en syndumspillt náttúra sjaldan því er hún legst á; sadníngin er henni ordsøk til æ meira húngurs, og hún verdur aldrei sødd nema med sultinum; vilji nockur sedja hennar fýkn, þá tekst þad ecki med ødru móti, enn ad draga vid hana fódrid, svo hún dragist sjálf upp um sídir. Hvad lítils ad náttúran af sjálfri sér vidþurfi, þad kénnir oss Frelsarinn hjá Lúc. 12, medal annara, þar hann segir: verid ecki hugsjúkir fyrir ydru lífi, hvad þér skulud eta, eda fyrir ydar líkhama, hvørju þér skulud klædast; er ecki lífid meir enn fædslan, og líkhaminn meir enn klædnadurinn? En þótt ad vor náttúra þurfi ecki margra hluta eda mikillar umsorgunar vid, þá hefir Gud samt tilskickad, ad madurinn skuli med erfidi næra sig af jørdunni alla sína lífdaga. Þad gamla løgmál stendur ennú í dag óraskad: í sveita þíns andlitis skalt þú þíns brauds neyta, Gén. 3. Gud hefir lofad ad blessa Israels erfidi, Deut. 28, en ecki hans idjuleysi; hann géfur ad sønnu þeim er hann elska sitt braud, þá þeir sofa, Ps. 127; hann lætur himininn rigna, jørdina gróa, fénadinn ávaxtarsaman verda og vøtnin af sér géfa allra handa fiska, þótt madurinn sofi; en samt hefir hann þó ecki hér med leyft ad hann skuli aldrei vaka; eingum hefir hann heitid ad steikt gjæs skuli fljúga í munn hønum. Letin er einn lifandi daudi, og vakandi svefn, og vinnur ecki nema til óþocka bædi hjá Gudi og mønnum. Ef nockur réttir einhvørjum ølmusu og hann nennir ecki vid ad taka, hvad kann sá vid því sem géfur? og svo er þad einnveginn, þegar Gud upplýkur sinni mildu hendi, til ad sedja allar lifandi sképnur, og lætur grasid vaxa á jørdunni, fiskinn týngast í vøtnunum, fénadinn ávaxtast á landinu, enn mennirnir forsóma ad hirda þessar Guds gáfur; er þá nockud skuldin hjá vorum Skapara? lángt frá því. Man lét hann rigna ad sønnu á eydimørkunni, Exód. 16, en sjálfir máttu Israels synir þad saman lesa, og aldrei veit eg ad manninum sé atvinnu sinni lofad, nema hann hafi umsorgun þar fyrir med sínu erfidi, þó ecki med heidíngligri búksorg, med hvørri Gud bannar ad þýngja hjørtun, Lúc. 21. Í einu ordi ad segja, ad leita fyrst Gudsríkis og hans réttlætis, svo oss allt annad gott tilleggjist; Matth. 6; þad er sá rétti vegur. En þadan frá liggja tvær villigøtur, ønnur til leti og ómennsku, ønnur til ofmikillar áhyggju. Bádar verda oss bannadar í upplesnu Evangelió; af hvørju eg vil þad alleina tala í þetta sinn: **hvórnin vér eigum kristiliga og ærliga ad leita næríngar vorrar.** Hjálpa oss þar til, gódi miskunsemdanna Fadir! fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

I upphafi þessa h. Evangelii heyrum vér, b. G. e. ad þegar vor Herra fór yfir um sjóinn, sem liggur vid stadinn Tiberías, þá hafi mannfjoldi mikill fylgt honum eptir, þvíad þeir sáu þær jarteiknir, er hann giordi á þeim sjúku. Sannliga hefir þad verid eyrindi þessa fólks, ad heyra Jesúm og hans kénníngar, hvorjar hann stadfesti med kraptaverkunum; þeir telja ecki eptir sér ad fylgja honum eptir, þó hann gengi á eydimorku, þvi Jesús géck uppá eitt fjall, segir Textinn, og þeir fást ecki um þad, ad þeir hofdu eckért til matar med sér, og ei heldur var þar ad fá i óbygdinni. Lær héraf, kristinn madur, hvornin þú átt ad haga dagliga þínu framferdi; þessir vóru 5000 ad tolu, en Gud gjæfi ad 5 findust i morgum þúsundum ámedal vor, sem láta sér umhugad vera, ad leita fyrst Guds-rikis, og hans réttlætis, ádur enn þeir fara ad þýngja sitt hjarta med sorgum þessarar næríngar. Ecki er hér gétid um ad þetta hafi skéd á sabbats- edur hvildar-degi; þad hefir og ecki verid, þvi annars mundi Drottinn hafa birtst i samkundinni, og ecki verid á reisu þann sama dag; þú skalt og ecki meina ad þad sé nóg, ad þú hlaupir til kyrkjunnar hvorn helgan dag; hvorn dag áttu ad offra Gudi þackargjordinni, þvi hvorn dag er hans miskun ný og fersk yfir þínu hofdi, Es. Harmagr. 3; þú medtekur á hvorjum degi þitt dagligt braud med þinum munni, þvi á og þinn munnur dagliga ad lofa og prísa hann, sem þig og allar lifandi sképnur mettar med sinni velþóknan; en þú ert hirdulitill þarum, og þér þykir þeirri stundu illa varid vera, sem þú géfur Gudi til ad bidja hann um sina blessan, eins og honum sé veitt i þvi ad miskunna þér. Hvorn afgud gjorir þú sjálfan þig? meinar þú ad einnar stundar erfidi dragi þér meira enn hans adstod, sem i einu augnabliki snéri vatni i vin, Jóh. 2; sem med sinni blessan mettadi 5000 manns af 5 byggbraudum? mun þitt viknverk med allri þinni áhyggju verka meir enn hann, sem á 6 dogum skapadi hid dásamliga stórvirki himins og jardar? Gén. 1; og þó ert þú svoddan sjálfbyrgíngur, ad þú vilt ecki fá hann i lid med þér, ádur enn þú gengur til þins erfidis. Veitst þú ecki ad madurinn lifir eigi af einusaman braudi, heldur af sérhvorju ordi, sem framgengur af Guds munni, Devt. 8. Tveir vegir liggja til allsnægta i heiminum; annar ígégnum mikil umsvif med Martha, Lúc. 10, en annar med Maríu, ad þvo fætur Jesú med sinum tárum, og þerra þær med hárlockum sinum, Jóh. 11. Ecki segi eg, ad þessar leidir kunni ecki saman ad liggja, og þótt sinn fari hvorja, ad þeir kunni ecki bádir ad hafa sama næturstad, þvi Martha og María kunna vel ad forlíkast i einu húsi, þó svo, ad hin gjori ecki þessa afskipta edur klagi yfir henni, þvi hún hefir útvalid þad góda hlutskiptid, Lúc. 10. Luckuligt er þad hús, hvar forsjón og gudrækni haldast i hendur, svo ad María bidur, en Martha stydur; en skuli annarshvors án vera, þá er sá lángtum beinni, sem liggur réttlínis til Guds, heldur enn hinn, sem lætur oss slækjast i kríngum hans sképnur. Vor áhyggja og erfidi kann ad bregdast; hvad margur vinnur baki brotnu, og þrífst ecki samt? en gudrækninn hefir aldrei nockrum brugdist, heldur verda þeim allir hlutir ad gódu, jafnvel sjálfur skorturinn, sem ad Gud elska, Róm. 8; séu þeir líkhamliga voladir, þá eru þeir i Gudi rikir; séu þeir foraktadir i heiminum, þá eru þeir þó mikils metnir i himninum. Skal eg kalla

hann ríkan, sem á mörg naut og saudi, og ecki miklu heldur þann, sem á himins og jardar Skapara? ef Gud blessar ecki sína þjónustu med ríkdómi, þá bregdst þad þó aldrei, ad hann blessi hana med sjálfum sér. Sá er ecki ríkur sem mikid á, heldur hinn sem lætur sér nægja; en hann sem hefir Gud, hann er altíd ánægdur, því þegar hann hefir Drottinn, þá skeytir hann hvorki um himin né jörd, Ps. 73. Mig skal ecki furda, þó Gud láti ástundum sína elskendur vanta audlegd heims þessa, því hann hefir géfid þeim lángtum betra, sem er sjálfan sig. Þegar nockur hledur sitt skip med nytsamliga voru, þá léttir hann á sér barlestinni; hvad skyldi hann, sem fullur er af Gudi, vilja þýngja sig med mammóna? og mun hann ei alla vegana varast Djöfulsins snörur, sem Gud hefir einusinni veiddan í sínu neti? Sá sem Gud hefir, hann hefir meir enn allt, og hann sem ecki hefir Gud, hann hefir minna enn ecki neitt; svo verdur géfid þeim sem hefir, og tekid frá þeim sem ecki hefir, einneginn þad hann hefir edur meinar sig hafa, Marc. 4. Vér heyrum framvegis í Gudspjallinu, ad Drottinn segir vid Philippum: hvar kaupum vér braud, svo ad þessir neyti? Allt vald hafdi Jesús á himni og jördu, Matth. 28, þó rádgast hann um þetta vid sinn lærisvein, hvar þeir kunnu fædslu ad kaupa; med hvörju ordi hann bendir þér til, kristinn madur, hvörnin þú átt ad leita þinnar atvinnu, sem er í allan leyfiligan máta; ecki ad Audskotans rádi, því hann stelur öllu því hann rædur til, og ert þú þá hans þjófsnautur, ef þú fyrir hans áeggjan útvegar þér fóstur; ecki med okri, því Drottinn segir: þú skalt ei fá þína peninga þínum bródur til okurs, Deut. 23; ecki med kúgun edur harddrægni, því Gud hefir andstygd á þeim, sem selur lítilmagnan fyrir einn pening, og hinn fátæka fyrir einn skó, Amos. 2. Næst þessum sitja í Audskotans ríki þjófarnir, sem útrétta sínar hendur til annarligra fjármuna, um hvörja St. Páll segir, 1 Cor. 6, ad þeir ecki eignist eylíst líf; og í sannleika þá er þjófurinn svívirding, bædi fyrir Gudi og mönnum; ad sönnu segir Sýrach, Kap. 20, ad lídanligri sé þjófurinn enn lygarinn, þó muni bádir til ólucku verda. En þegar einn ódáda-skélmir tvinnar hvörntveggja saman, mun hann ecki flétta óluckunnar snöru handa sínum eiginn hálsi? og þótt hann megi umflýja þá tímanligu, þá er eckért vísara, enn ad honum sálgad verdi med eylífri kirkingu í helvíti, því eg hafdi nærri því sagt, ad þad væri þjófsins lucka, ef hann yrdi hengdur, ef ské mætti ad gálginn fríadi hann frá helvíti. Heyrid þér, Satans-börn! ef nockrir erud, sem megid ord mín heyra, edur til þeirra spyrja: erud þér enn nú ecki óþyrstir vordnir af blódi fátæks almúga hér í landi? nær viljid þér láta af ad útsjúga hús þeirra sem ydur forsorgun veita med sínu erfidi? skulu Guds-börn lengi bera ydar svívirdingar? á Gud oss lengi reidur ad vera fyrir ydar sakir? gengur ydur þad ecki til hjarta, ad hann straffar þá fyrir ydar skuld, sem ydur ala? hafid þér ecki heyrt, hvörsu Gud vard reidur vid Israel fyrir einsaman Achans þjófnad? Jós. 7; vitid þér ecki, hvad Drottinn segir hjá Zach. 5: þad er sú bölvan, sem útgengur fyrir landid, því allir þjófar verda sagdir frómir eptir þessu bréfi, en eg vil þad framkoma láta, segir Drottinn Zebaoth, ad þad skal koma yfir þjófsins hús, og þess hús, sem sver falskliga vid mitt nafn; og þad skal blífa í þeirra húsi og eyda því med þess stockum og steinum. Þenkid þér þá, fyrst hann lídur ydur ad plága sín börn, medan ydar tími yfirstendur og makt myrkranna, þad Gud muni vera eins og þér,

af því hann þegir, Ps. 50, og sér þó þetta, og ecki vitja um sídir ydar ógudligs athæfis í sinni reidi, sem ad brennur allt til nedstá helvítis? Devt. 32. Þar fyrir látid af illu, ó, þér eiturormar og nodrukyn! og lærid gott ad gjora, Esa. 1; hvor hann hefir stolid, hann steli ei framar, heldur erfidi med hondunum! Eph. 4. Maurinn er einn veikur hópur, þó útvega þeir sína fædslu um sumartímann; kúnisinn er og veikur lýdur, þó byggja þeir sitt hús á steinum; grashoppurnar hafa eingan konúng, þó gánga þær allar út í hóp; gaunguróan vinnur med sínum fótum, og er í konúnganna híbýlum, Ordskv. 30; þetta gjora hin vesælustu kvikindi jardar; en hvad gjorid þér, sem Gud hefir géfid skynsemdarfulla sál í heilbrigdum líkhama? O, þér hin hreckvísa kynslód! hvorsu viljid þér umflýa Guds reidi og fyrirdæminguna? Matth. 23, nema þér ydrist af hjarta. Gudspjallamadurinn segir, ad Jesús hafi talad þessi ord til ad freista hans med, því hann vissi sjálfur hvad hann vildi gjora; þú skalt og ecki láta þig þad undra, þótt Gud reyni sína, kristinn madur! Gud freistar ad sönnu einkis manns til ills, segir Jakob, Kap. 1; en til góds freistar Gud mannsins, svo ad reynsla vorrar trúar finnist gullinu dýrmætari, 1 Pét. 1, til lofs og dýrdar Kristó. Abraham vard freistadur, Gén. 22, svo hann væri fyrirmyndum allra Abrahams sona; sú kananiska, Matth. 15, svo enginn örvænti, þótt Gud megi þegja um stund vid bænum sinna barna. Merkiligt er þetta, ad Drottinn spyr Philippum ad þessu framar ödrum; sannliga, því hann hefir trúarveikur verid, svo ad þad dýrdliga kraptaverk, er hann vildi gjora, mætti þess betur gánga honum til hjarta; eda hvad segir vor Herra, Jóh. 14, vid sama lærisvein, er hann beiddi ad hann sýndi þeim Födurinn: trúir þú ecki ad Fadirinn er í mér og eg í honum? og ödruvísi vóru hinir lærisveinarnir á sig komnir, hvar fyrir Endurlausnarinn straffar þá, Matth. 16, þá þeir höfdu braudid eptirskilid, segjandi: ó, þér lítiltrúadir! enn þá skiljid þér ecki, munid þér ecki þau 5 braudin, þar ed vóru 5000 manna, og hvad margar karfir þér upptókud? Svo vill nú vor Jesús med reynslunni og auglýsíngu síns almættis midt í freistingunni smámsaman innplanta trúna hjá sínum lærisveinum, og sama gjorir hann enn nú í dag, þá hann hjálpina undandregur, edur lætur venjulig lífsmedöl bresta. Gud nádi, þótt menn séu Kristi lærisveinum í flestu ólíkir nú í heiminum, þá finnast þó margir þeirra líkar í þessu; braud fyrir 200 peninga nægir þeim ecki. En hvad gjorum vér? strax sem vér höfum ecki fullan maga matar, þá er þar munnurinn fullur örvæntingar; ef þar er ecki allt fyrir augunum sem eta skal, þá segir hinn vantrúadi: þótt Gud gjori glugga á himininn, þá kann þad ecki ad ské ad menn lifi, 2 Kóng. 7; en hinn matvandi getur ecki lifad vid þad léttmeti sem dagliga fellur, hann segir: hvar vill þessi géfa oss kjöt á eydimörku? Núm. 11; sýnist nockud ómoguligt, þá hædir mannlig skynsémi þar ad. Hvörnin skal þessi géfa oss sitt hold ad eta, og sitt blód ad drecka? Jóh. 6; þessi örvæntingarinnar og óþolinmædisord byrgja tídt og opt aptur Guds miskunar idur, svo hann lætur hinum gudlausa verda eptir trú sinni. Heyrid þér mér, er þá nockurt ord ómáttugt fyrir Gudi? hann sem skapad hefir steininn, kann hann ecki ad géfa vatn af honum? Núm. 20; hann sem gjort hefir vatnid, hvad létt veitir honum ad umhverfa því í vín? Jóh. 2; er honum nockud bágara ad láta mig finna gull í fiskins munni, heldur enn í filsnum jardar?

Er ecki hrafninn grádug sképna; þó lét hann Elíam fá af hans munni kjöt og braud, 1 Kóng. 17; pressar nockur oleum út af leirkérum, og þó fyllti Spámannsins bæn og eckjunnar trú svo mørg kér allt á barma, 2 Kóng. 4. Þú segir Gud gjøri ecki kraptaverk á þessum døgum svo sem Elíæ; eg medkénni þad, því þess gjørist ecki þorf; Gud hefir gjørt svo mørg kraptaverk sídan Elíædaga, ad sá sem ecki vill Gudi trúa fyrir þau, hann mundi ei heldur trúa, þótt hann sæi Elíæ kraptaverk; þar eru ei heldur margir á vorum døgum, sem þjóna Gudi eins og Elías; væri þar Elíæ trú, hans árvekni og ástundan í Guds þjónustu, þá trú mér til, ad Elíæ Gud er einn og hinn sami, og ecki umbreytist hann. Þú segir: Gud gjørir engin kraptaverk; en hvort er meira ad gjøra alla hluti af eingu, Gén. 1, eda ad gjøra vatn ad víni, eda steina ad braudum; mér sýnist eckért meira kraptaverk enn þad, ad Gud kann ad forsorga þann vantrúada. Lærisveinarnir gátu ecki útrekid Túnglmeinadjøfulinn fyrir þeirra vantrúar sakir, Matth. 17; en eins mikid vald hefir Gud yfir Djøflinum sem yfir ødrum sínum sképnum; því sýnist mér þad yfirmáta mikid kraptaverk, ad Gud lætur hinum vantrúada og óþackláta nockurn hlut ad nockru gódu verda. Þar fyrir e. G. d. ef mannligur veikleiki kann ad koma inn hjá oss, svo sem Kristi lærisveinum, ef vér erum þeim likir í trúarveikinni, þá verum þeim ecki ólikir í hlýdninni; þeir gjørdu slikt er þeim var skipad, þeir stódu ecki upp í nøsunum á sínum Herra, eins og ad væri þetta ómedal, svo sem ad gjøra vorir þjónustumenn á þessum døgum; sé þeim skipad nockud óvenjuligt, þá hrópar hinn lati, ad þar sé ljón á veginum, Ordskv. 22. Gjørum því verk kallanar vorrar í Guds ótta, og vorpum allri vorri áhyggju uppá Gud, hann mun því vel til vegar koma, 1 Pét. 5. Jesús tók braudid í sínar hendur, segir textinn: í þær blessudu hendur tók hann þad, í hvorjar Fadirinn hefir lagt alla hluti, Jóh. 3.

Framar segir Gudspjallid ad hann hafi litid augunum til himins og gjørt þackir. Ei þurfti vor Jesús þessarar blessunar vid, til ad gjøra kraptaverk fyrir sjálfan sig; þad vottar hann sjálfur hjá Jóh. 11, segjandi: eg þacka þér, Fadir, ad þú bænheyrdir mig; en eg vissi þú mundir mig bænheyra, heldur vegna fólksins, sem ikríngum er, svo ad þeir trúi þad þú hafir sendt mig. Þar fyrir skalt þú vita, syndugur madur, hvorjum Gud géfur dagliga sína blessan, ad þinn Endurlausnari hefir géfid þér eitt blessad dæmi hér med, þad þú trúa skyldir, ad þín faung og fæda verdur þá helst til blessunar, þegar hún er í hans nafni blessud. Þad er ei minna verdt ad gjæta feingins fjár enn ad afla; sømu atferd skal og kristinn madur hafa til hvorstveggja; eg sagdi fyrir skømmu þess skyldi í Guds ótta leita, svo segi eg ennú, ad þess skal í Guds ótta neyta. Hvad segir Drottinn um þá sem treysta á mátt sinn og meginn, Esa. 8: verid illir þér lýdir, og rennid þó undan; herklædid ydur, og hlaupid þó á flótta; búid ydur út, og flýid þó undan; ályktid eina rádagjørd, ad þar verdi þó ecki af; hafid samtok, en þad hafi þó eingan stad; og allt eins eru søfn manna og addrættir fyrir utan blessan Drottins. Margur hirdulaus meinar ad þetta sé ecki nema fánýtt hjal, sá ed ecki einasta hleypur sem annar hundur til sinnar fædu, heldur og lætur sér aldrei til hugar koma ad bidja Gud ad blessa sín efni. Øll sképnan er gód, segir Páll, 1 Tím. 4, og eckért burtkastandi, ef hún er med þacklæti medtekin, því hún helgast fyrir ordid og bænina; en Gud nádi hvada þackir hin eylífa Miskunsemi má

fá fyrir sína dagliga blessan hjá mörgum manni. Eg meina það sé sannast, að vér setjumst niður að eta áftundum, og rísum upp til að dansa, Exód. 32. O, manneskja! er þá Guð leingur að svipta enn að géfa, reiður heldur enn miskunsamur að vera, Sýrach. 5. Láti hann oss nockud mótdrægt tilfalla, það liggur svo þúngt með oss sem blý; en ef hann opnar sínar miskunarríka orlætis hönd, það er hjá oss léttara enn fis. Framvegis stendur í vorum Texta: að Jesús hafið feingið sínum lærisveinum brauðið, en þeir feingu þeim, sem til borðsins sátu; slíkt hið sama af fiskinum, svo mikið sem hvor vildi hafa. Þetta sýnist mér vera ein ágjæt lífsregla fyrir kristinn mann, hvörnin hann á að höndla með Guðs gáfur, sem honum eru í hendur feingnar. Jorðin er Drottins og allt hvað þar inni byggir, Ps. 24; sína ráðsmenn hefir hann sett yfir eigur sínar; hvor er sá trúi ráðsmaður, segir Jesús, Lúc. 12, er hans herra setur yfir sín hjú, það hann géfi þeim í réttan tíma það sem þeim ber? sæll er sá þjón, sem hans herra finnur svo gjöra, þá eð hann kémur. Eins og Jesús féck sínum lærisveinum í hendur brauðið, til að útskipta því meðal borðsitjandanna; svo hefir hann og þeim, er honum þóknast, afhendt auðlegð þessa heims, til að útbýta meðal þurftugra. Þú skalt ecki meina, kristinn maður, að það sé allt þitt eigið sem þú meðferðis hefir; það brauð sem afgángs er í þínu húsi, er forsorgun hins volaða; sá mottull er þú þarft ecki að brúka, er klæði hins nakta, Lúc. 3; þau fáung, sem á annan veg hjá þér skémmast og fúna, eru lífsbjörg hins nauðþurftuga; þar fyrir gjörir þú svo mörgum fátækum órétt, sem þú mættir annars þér að skaðlitlu hjálpa, ef þú því inniheldur, þá hinn volaði, sem er sannur ölmusumaður, við þarf. Ei þurfum vér að brjóta niður vorrar kornhlöður og gjöra aðrar stærri, svo leingi vér höfum fátæka hjá oss; kornið liggur iðjulaust í hlöðunni og verður kannské umsíðir af ormum uppetið, en hjá hinum fátæka ber það ávört, svo sem á akrinum. Svoddan akurmenn eru næsta þarfir; eg vil heldur sá einu korni í munn hins fátæka, heldur enn tíu í jörðina; eg vil heldur fá hinum volaða tíu peninga, enn kasta hundrað á mángarans borð, hann mun því með þúsundföldum ábata apturskila, ef ecki í þessum heimi, samt í upprisu réttlátra, hvar einn vatnsdryckur mun ecki ólaunaður verða, Matth. 10. Hinn rángláti ráðsmaður var ófrægður við sinn herra, svo sem hefði hann eydt hans gótzi, Lúc. 16; meinið þér ecki og að hróp hins fátæka og eckjunnar, muni ófrægja þá í himninum fyrir lifanda Guði, sem liggja á Guðsgáfum, svo sem ormur á gulli, og ala ágirndina, en fátækur fellur af húngri í frosti og stórri neyð? Því er illa útsóað, sem ofvel er geymt, því slíkt er elds-matur og ormafæða, en kémur ecki í Guðs kistuna, svo það verði að himneskum fésjóð, hvörjum molur og ryð kann ecki að granda, Matth. 6. Forðum daga í gamla Testamentinu, þá hafði Guð skilið sér vissar fórnir fyrir syndirnar; ecki í þeirri meiníngu, að blóð uxanna og hafranna kynni að hreinsa samvitskurnar, heldur voru þar í fyrirmynduð eptirkomandi gjæði, sem er blóðið Jesú Kristi, hvört eð hreinsar oss af öllum vorum syndum; en þessir tíðasiðir eru fyrir laungu afteknir, þar Guðs eingétinn Sonur er í holdinu opinberaður, og hefir fyrir sitt eigið blóð einusinni inngeingið í það allrahelgasta, að útvegaðri eylífri endurlausn, Ebr. 9; þó eiga vorar fórnir og upplyptingar-offur dagliga að uppstiga í himininn fyrir Guðs hásæti, ecki einasta með bæn og andvarpan, heldur með ölmusugjörðum við

fátæka. Þínar bænir og ölmusugjördir eru uppstignar fyrir Gud, sagdi Postulinn vid Kornelíum, Post. gb. 10. Þad er sú fórn sem Gudi líkar framar enn blód uxanna og hafranna; þá þad framkémur af trúudu hjarta, því segir Páll til Hebr. 13: gott ad gjöra og ad útbíta gleymid ecki, þvíad slík offur þóknast Gudi. Hvar fyrir mun Gud láta suma menn vera ríka, suma fátæka í heiminum? møguligt er hønum ad láta alla vera jafna, og eingan þurfa annars med. Margar eru ordsakir þar til, en þó ecki hin sízta, ad Gud vill láta sig dýrka af svoddan manneskjum; þad þér gjördud einum af þessum minnstu, þad gjördud þér mér, segir alls holds dómari á sídasta degi, Matth. 25. Mikid er þad, ad Gud, sem er einkis þurfi, vill þiggja í því, sem hinum fátæku er gott gjört; þar eigum vér ad sýna vora elsku til Guds; þar er skóli vorrar gudhrædslu; þar er þad altari, sem vér eigum ad leggja vora gáfu uppá. Ein brúdir skémtir sér vid mynd síns brúdguma þar til hann kémur. Vor meistari er nú tekinn frá voru høfdi og hafinn yfir alla himna; mig hafid þér ecki alltíd hjá ydur, en fátæka hafid þér hjá ydur, sagdi hann Jóh. 12. Þeir eru hans lifandi eptirmynd, og hans limir sem fara út og austur, og ecki hafa hvar þeir kunni høfdi sínu ad halla ad; eg meina ecki þá, sem fyrir ómennsku sakir bidja um ølmusu, edur hina drambsömu letimaga, sem alla hluti heimta af sjálfsvaldi, og gjalda bølvan og formæling í laun, ef þeirra háls er ecki fylltur, heldur þá, sem annadhvørt hafa slitid sinni heilsu med ærligu erfidi, eda Gud hefir sinn kross á herdar lagt (því ecki heyri eg minn Herra hafa nockurn hlut med sjálfskyldu útheimt, þó hann hefdi allt vald bædi á himni og jördu, Matth. 28), þá byrjar ad medtaka í Jesú nafni, og minnast þess, er Drottinn baud, Devt. 15: alla tíma munu þar verda fátækir í landinu; því býd eg þér og segi, ad þú skulir uppljúka þinni hendi fyrir þínum bródur, sem þurftugur og fátækur er í landinu. En þá þeir voru nú mettir (segir Textinn), sagdi hann til sinna lærisveina: safnid saman þeim leifum, sem afgángs eru, svo ad ekkért spillist, og ad þeir hafi fyllt upp tólf karfir med afgángsleifar. Hér kénnir vor Endurlausnari þér, syndugur madur, løgmál kristiligrar forsjónar, sem er ad hirda vel Guds gáfur. Gud sá allt þad hann hafdi skapad og sjá þad var allt harla gott, segir Ritningin, Gén. 1; ef þad var allt gott fyrir hønum, í hvørs augliti himnarnir eru ecki hreinir, Job. 15, skyldi þá nockur sképna vera svo andvirdilig í þínum augum, ó, sauruga manneskja! ad þú vildir þar ecki umhirda? O, Herra Gud! vorar syndir, vorar syndir, vort óþacklæti og ofmetnadur stendur mér nú fyrir augum. Hvad gjörum vér á þeim gódu tímunum, þegar Drottinn lætur sína blessan án mælingar falla af himnum ofan í vort skaut? munum vér næsta hirtnir vera í landi þessu ad samansafna þeim leifum, sem afgángs verda? er ecki allur annar hégómi dýrmætari í vorum augum enn þad, sem Gud géfur oss til fósturs? velgir ecki vora þjónustumenn vid dagligri fædslu? hirda menn stórt um ad nýta Guds gáfur svo sem gjöra mætti? Þessar syndir berum vér sídan; kannské þad kæmi sér ærid vel í dýrtídinni, sem enginn nýtir þegar allt er nóg. O, hvad margann kann þá ad húngra eptir því, sem hann nú fóttredur! Þó kostum vér skuldinni uppá Gud, enginn gáir ad því, ad oss er þessi hefndin næsta maklig, og ad vér høfum þad og annad þúsundsinnum verra forskuldad. Látum oss þess-

ara synda ydrast, börn mín, og þær til hjarta gánga með guðrækiligum ásetníngi að breita forsjálliga framvegis. Guð hefir eingan hlut gjörðan forgéfins; svo vill hann og ecki láta illa né ónauðsynliga þar með fara. Svo er og ei heldur Guði þæg metorðagirnd þeirra, er sóa Guðs gáfum til að útvega sér stórt nafn þar með. Hvað talar Drottinn um þá, er gjöra sínar ölmusur fyrir mönnum? sannliga segi eg ydur, það þeir hafa sín laun úttekið, segir hann, Matth. 6, það er hégómaðýrð og fánýtt hrós mannanna. Frelsarinn lét géfa þessu fólki að eta, þar til þeir voru mettir, því er afgéck skipaði hann upp að safna; það er kristiligt að metta maga hins húngraða, en að seðja auga hins gráðuga, er ónauðsynligt. Þar eru margir, sem menn gjöra verri með ofmiklu örlæti og altíð reiðubúna til að gapa eptir sama; það er guðrækiligt að safna nægtum, þegar vel geingur, svo þar sé til að hjálpa af í þeirri vondu tíð; það er ein góð forsjón að minnast þess umliðna, hugsa um það nærveranda, og sjá fyrir því ókomna, þó fyrir utan búksorg og ókristiliga áhyggju. Jósephs framsýni er hrósað, að hann fyllti kornhlöður Pharaónis á þeim góðu árum, og frelsaði landið af húngri, þá illa géck, hvar fyrir hann kallaðist: Landsins Faðir, Gén. 41. Það er og hálfu verra að eyða ónauðsýnliga uppá sjálfann sig í ofmetnaði klæðnaðarins og óhófi matar og dryckjar. Að sönnu hefir Guð ecki bannað að hafa inndæli af sínum sképnum, þó svo, að menn gleðji sig með ótta, og gleymi ecki hinum þurftuga. Ecki er víst, að dómur hins ríka hefði vorðið svo skélfiliga strángur, hefði ei Lazarus legið vantandi fyrir hans dýrum, Lúc. 16. Sjálfur Guð hefir géfið eitt lögmál hér um sínu fólki, Devt. 16; þú skal vera glaður fyrir Drottni þínum, þinn sonur og þín dóttir, þinn þénari og þín ambátt, Levítinn, sem er innan þinna portdyra, hinn framandi, hinn föðurlausi, og eckjan, sem er hjá þér í þeim stað, sem Drottinn Guð þinn hefir útvalið, það hans nafn skuli hjá þér búa. Svo hefi eg nú að nockru leiti sýnt þann rétta veg til að leita atvinnu sinnar út af þessu h. Evangelió, eptir því sem eg skil af Guðs orði; svo leitið nú fyrst Guðsríkis og hans réttlætis, Matth. 6; brúkið leyfilig meðöl í öllum yðar athöfnum og útréttíngum; treystið Guði, að hann muni ydur og ydar forsorga, þá þér svo gjörið; biðjið þann Almáttuga að blessa ydar fanng, ydar karfir og afgángsleifar; gleymið ecki hinum þurftuga og volaða; látið ydar ölmusur framkoma af trúnni og elskunni til Guðs og náúngans; höndlið váreygðarsamliga með Guðs gjöf, og verið þacklátir bæði í orði og verki; gjörið þetta, og munið þér aldrei illa fara! En Drottinn Guð, eylifur konúngur og alleina ríkur! hann uppfylli allá ydar nauðþurft eptir sínum dýrðarríkdómi í Kristó Jesú, Phil. 4, og géfi fyrir hans forþénustu, að þér að afstaðinni armæðu þessa lífs, mættuð innleiddir verða í fögnuð ydvars Herra, til að sitja til borðs með Abraham, Isak og Jakob, Matth. 8, og mettast af nægdargjæðum Guðs húss; það bænheyri miskunsamur Guð, fyrir sinn Son, Jesúm Christum, amen!

Sunnudaginn eptir Midføstu.

Gudspjallid, Jóh. 8 Kap.

Í þann tíma: Jesús sagdi til Gydínganna og høfdíngja kénnimannanna: hvør er sá af ydur, þad hann megi straffa mig um nockra synd? En ef eg segi ydur sannleikann, hvar fyrir trúid þér mér þá ecki? Hvør hann er af Gudi, sá heyrir Guds ord, þar fyrir heyri þér þau eigi, þvíad þér erud ei af Gudi. En Gydíngarnir svørudu, og søgdu til hans: segjum vér ecki vel, þad þú ert Samverskur, og hefir Djøfulinn? Jesús svaradi: eg hefi ecki Djøful, heldur heidra eg minn Fødur, og þér vanheidrid mig. Eg leita ei ad minni dýrd, sá er sem leitar og dæmir. Sannliga, sannliga segi eg ydur: hvør hann geymir mín ord, hann mun ecki daudann sjá ad eylífu. Þá søgdu Gydíngarnir til hans: nú þeckjum vér, ad þú hefir Djøfulinn. Abraham er daudur, og spámennirnir, og þú segir: ef ad sá er nockur sem geymir mín ord, hann skal ecki daudann smacka ad eylífu; hvørt ertú meiri fødur vorum Abraham, hvør ed framlidinn er, og spámennirnir eru og framlidnir? hvørn gjørir þú sjálfann þig? Jesús svaradi: ef ad eg vegsama mig sjálfur, þá er mín dýrd eingin. Minn fadir er sá, sem mig vegsamar, hvørn þér segid ydar Gud vera, og þér þeckid hann þó ecki; en eg þecki hann, og ef eg segdi þad, og þeckti hann eigi, þá væri eg einn ljúgari, líkur ydur; heldur þecki eg hann, og eg geymi hans ord. Abraham fadir ydar gladdist, ad hann skyldi sjá minn dag, og hann sá hann og vard gladur vid. Þá søgdu Gydíngar til hans: þú ert enn ecki fimtugur og þó sástu Abraham? Jesús sagdi til þeirra: sannliga, sannliga segi eg ydur, ad ádur enn Abraham var, em eg. Þá tóku þeir upp steina, svo ad þeir køstudu á hann; en Jesús fordadi sér, og géck út úr musterinu.

Exordium.

Í annarar Kónganna bókar 9 Kap. lesum vér, ad þegar sendimadur spámannsins Elísæi hafdi smurt Jehú til konúngs yfir Ísrael, þá hafi hans herra þénarar sagt vid hann: hvad vildi þessi vitfirríngur til þín? Svo voru nú Jórams vildarmenn lyndir, af því þeir ecki þecktu Drottins rád. Eg er og hræddur um, ad þótt eg í dag, eptir Guds skipan, vilji smyrja þeirra sálir til andligra konúnga og kénnimanna, sem af Gudi eru, med himnesku oleó, sem er Guds heilagt ord, þá muni eg ecki betur útlíta í þeirra augum, sem holdliga sinnadir eru, heldur enn einn vitfirríngur, þegar eg tala um þá hluti, sem Guds anda eru og holdligur madur ecki skynjar, 1 Cor. 2; og er mér þad fyrir minnstu, ad eg af mannligum degi dæmdur verdi, 1 Cor. 4, því gott er ad eiga hlutskipti med St. Páli, vid hvørn Festus landsdómari sagdi, þá hann taladi um Kristí pínu og upprisu framlidinna, ad hann væri galinn vordinn, Post. gb. 26. En þad ángrar mig framar, ad hold og blód géfur sér ecki stundir til ad rannsaka dýpt og hæd Guds vitsku, og þá speki, sem hann hefir mønnum opinberad. Þegar Felix heyrdi talad um trúna á Christum, um hreinlífid, um réttlætid, um eptirkomandi dóm, þá skélfist hann

vid og lætur bída ad hlusta til þess fyrr enn hann hefir komstund, Post. gb. 24; Agrippa konúngi liggur vid ad verda kristinn, en fyrir því ad hann hefir annad ad sýsla, þá bregst þad undan, Post. gb. 26; hinn ríki únglíngur vill ad sonnu fá ad vita hjá Jesú, hvad hann skuli gjøra svo hann eignist eylíft líf, en þegar hann heyrir ad hann skuli selja allar eignir sínar og gefa fátækum, þá verdur hann hryggur, Matth. 19. Hvad kémur til þessa? þad alleina, ad menn hafa ecki vel smackad hvad sætur ad Gud er, Ps. 34, og ecki komid auga á þá perluna, sem madurinn sá, og seldi allt hvad hann átti fyrir þá somu, Matth. 13; því einginn girnist þad sem hann ecki þeckir. Og þad er ordsøkin hvar fyrir ad Guds heiløgu ord verda af svo fáum medtekin. Þad og annad, ad þar er svo mikill óvinskapur á milli holdsins og andans, Gal. 4, ljóssins og myrkursins, réttlætisins og ránglætisins, Christum og Belíal, 2 Cor. 6, Guds kyrkju og skúrgodanna, ad einginn kann til Christum ad koma, nema sá himneski Fadirinn dragi hann, segir Endurlausnarinn, Jóh. 6, hvar til hann brúkar sitt heilaga ord. En þeir ed ei hirda um ad gánga í ljósinu, eda smacka hid góda Guds ord og krapt eptirkomandi aldar, Ebr. 6, hvornin mega þeir umflýja þad, ad myrkurin hondli þá ecki? samt eru þó Guds ord líf og andi, svo sem Endurlausnarinn vottar, Jóh. 6, og gullid er gull, þó þad verdi af svínunum fóttrodid. Svo er og þad ordid af krossinum Kristí, heimska þeim sem tapadir verda; en oss sem hólpnir verdum, er þad kraptur Guds, segir Paulus, 1 Cor. 1. Eckért stríd átti vor blessadi Endurlausnari meira vid syndugа menn hér á jørdunni, enn ad gjøra mismun á milli holdsins og andans, svo ad jafnvel Nicódemus, sem var einn meistari í Jsrael, Jóh. 3, og gudhræddur madur, hann var í þessu næsta tornæmur: ad eg ecki tali um þann ógudliga hóp Phariseanna og Skriftlærdra, sem aldrei vildu láta telja sér trú hérum, og ecki létu sér skiljast þad, þó hann sagdi: þér dæmid eptir holdinu, Jóh. 8; þér erud hér ad nedan, eg er ad ofan, og enn nú í þessu samtali, sem Drottinn á vid þann ófyrirlátsama flock Gydínga, heyrum vér, ad á milli ber um þessa spurníngu. Eg vil um þad alleina tala í þetta sinn, hvornin þeim háttad sé, sem af Gudi eru, út af þessum heiløgu ordum: **Hvör hann er af Gudi, hann heyrir Guds ord.** Drottinn! géf oss þinn Anda hér til fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Af Gudi eru allir hlutir í ondverdu e. G. b. svo sem þar stendur Gén. 1: í upphafi skapadi Gud himin og jørd, og enn nú er þad svo, ad allir hlutir mega af honum segjast, því hann stjórnar og stýrir øllum hlutum, frá því minnsta skridkvikendi jardar, allt til þess stærsta dýrs, sem er í náttúrunnar ríki, og í honum erum vér, lifum vér og hrærumst vér, Post. gb. 17. En ecki er þad þó meining vors Endurlausnara í greindum ordum; þeir kallast og af Gudi ad vera, sem í hans nádar sáttmála eru innteknir, svo sem Jsrael var til forna kalladur Guds fólk, af því þeim var Guds sáttmál og hans ord í hendur fengid eptir Guds fyrirheiti til Abraham. Svo erum og allir vér af Gudi, sem høfum íklædst Jesú Kristó í skírninni Gal. 3, og eigum ad samteingjast honum í dýrdinni, heilagleikanum og óstraffanligu framferdi, Eph. 6. En eins og því háttad er í voru líkhamliga edli, ad menn taka ecki altíd vort edur afl né adra kosti í arf eptir foreldrana, og margur er sínum ólíkur þó skyldur sé; svo eru þar fleiri Jsmael heldur enn Jsak í húsi Drottins, sem ad er kristilig kyrkja, og þeir gánga ecki allir í andanum, sem þó eru í ondverdu af andanum endurfæddir; því er og ecki þetta eiginlig meining vors Endurlausnara í þessum ordum, heldur meinar hann þá sem fyrst eru af vatni og anda endurfæddir í skírninni, Jóh. 3, og Jesú Kristó fyrir sanna og lifandi trú eru innplantadir, vordnir andligir kvistir á því blessada víntré, sem hann umgétur, Jóh. 15, og bera þar fyrir mikin ávøxt; hvørjum hann hefir géfid makt Guds børnum ad verda, þeim sem á hans nafn trúa; sem ecki af blódinu edur holdsins vild edur mannsins vilja, heldur af andanum eru fæddir, Jóh. 1; þeir ed sýna þad í

sínu framferdi, ad þeir séu fluttir frá daudanum til lífsins, af því þeir elski brædurnar, 1 Jóh. 3. Ecki segi eg þeir séu einasta af Gudi sem eru án syndar, því þá yrdi eckért hold hólpid. Ef vér segjum þad vér hofum ecki synd, þá tælum vér sjálfa oss, segir Jóhannes, 1 Jóh. 1; orin er ecki strax sett til rótar trjánna sem nockur blod folna; þó kvisturinn um nockra stund beri ecki ávoxt, þá er hann ecki strax afhoggvinn. Sá himneski urtagards-vordur bidur sinn Fodur, ad hid visna tré megi ennnú standa eitt ár, og hann megi bera myki kríngum þad og rækta þad, Lúc. 13; því mun hann ecki kasta því strax í eldinn sem þad ber lítinn ávoxt. Mun hann nockud útslockva þann líttloganda horkveik, eda þann brákada reyr í sundurbrjóta, Esa. 42; nei, einganvegin! hann mun forsjálliga breita, svo sem Fadirinn talar um sinn Son, Esa. 53, hann mun auka oss trúna, Lúc. 17, og bidja sinn himneska Fodur fyrir oss þad hún þrotni ecki, Lúc. 22. Heldur tala eg hér um þá, sem syndga ad sonnu, en láta þó ecki syndina drottna í sínum daudligum líkhama, Róm. 6, þá sem af mannligum veikleika gjora hid vonda, er þeir vilja ecki gjora, en gjora þó svo mikid gott sem þeir géta, þar ed einn og hinn sami þjónar Guds logmáli í sinn hugskoti, en þvíngast þó til af ofbeldi náttúrunnar ad þjóna syndarinnar logmáli, Róm. 7; og í einu ordi ad segja, sá sem er syndugur ad sonnu, en þó fyrir Kristí forþénusta jafnan í Guds augliti réttlátur, og þótt hann syndgi, þá hefir hann árnadar-manninn á himnum, Jesúm Christum hinn réttláta, sem er forlíkun fyrir hans syndir, 1 Jóh. 2. Sá sem þanninn er nú af Gudi og Gud í honum, þegar hann hefir Gud, þá hirdir hann hvorki um himin né jord, Ps. 73. Vei þeim sem er einsamann! segir Prédikarinn, Kap. 4, því ef hann fellur, þá er einginn ad reisa hann, en sá er aldrei einsaman, sem Gud er med, því Gud er í og med honum, Róm. 14; fellur hann, þá stendur hann upp aptur, því Gud reisir hann; ratar hann í nockra villu, þá villir þó heimurinn aldrei svo um hann, ad hann rati ecki heim aptur, því Guds nádarfullt tillit ávítar hann. Hinn gudlausi finnur ei til, þó hann syndgi, meir enn hinn daudi, þó hann sé barinn; en þad hjarta sem lifir í Gudi, þad er vidkvæmt vid brodd syndarinnar. Ei þurfti Nathan leingi ad telja um fyrir Davíd, 2 Sam. 12. Drottinn leit einasta til Péturs, og hann géck út og grét beiskliga, Matth. 26. Sá sem af Gudi er, hann yfirgéfur alla hluti Guds vegna, hann er í heiminum svo sem fyrir utan heiminn, svo sem fátækur, og þó marga audgandi, svo sem eckért hafandi, en eignast þó alla hluti, 2 Cor. 6. Sá sem um hafid siglir, hann hurar þó jafnan um hvornin hann megi komast í góda hofn; hann sem út á akurinn geingur til ad erfida, hann hefir þó jafnan sitt hús í þánkanum, og til þess gjorir hann alla hluti, ad hann fái þad vel forsorgad; svo er og hann, sem af Gudi er, þótt hann verdi ad flækjast vid sýslanir heimsins eptir naudþurft líkhamans, þá er hans takmark hjá Gudi, hann sleppir sér ecki svo vid nockurn hlut, ad hann haldi ei honum; falli hans erfidi honum létt og vel, þad minnir hann á ad þacka Gudi fyrir sína gjæsku og eptirlæti; vilji þad mótdrægt falla, þá yfirgnæfir þó Guds elska hjá honum; ok Kristi er honum hunáng í munni, og hans byrdi létt á hans herdum, Matth. 11, því Gud hjálpar honum til ad bera; hann lærir fyrir Guds sakir bædi hár og lágur ad vera, saddur og húngradur, nóg ad hafa og skort ad lída, og alla hluti formár

hann fyrir þann sem hann styrkir, Jesúm Christum, Phil. 4; þótt hann gángi í gégnum myrkan dal og daudans skugga, þá hrædist hann cinga ólucku, Ps. 23; beri svo til ad nockur sé í fángelsi byrgdur, hvad vardar um þad? eg sé Páluð og Silas eru lángtum gladari í fángelsinu heldur enn þeir sem ad dryckju sitja, Post. gb. 16. Sólin uppljómar þennan vorn hórízont edur sjónhverfishríng, og gjörir ásýnd heimsins bjarta fyrir vorum augum, þó getur skýflókinn byrgt hana fyrir oss; en hvor vill byrgja fyrir mér þá sonnu réttlætisins sól, Mal. 4, kann nockur ad útilykja frá mér Fodur ljósanna? Jac. 1; hann sem kom ad luktum dyrum, og stód midt ámilli sinna lærisveina, og sagdi: fridur sé med ydur! Jóh. 20. Kunna nockur myrkur, nockrir múrar ad loka hann úti frá minu hjarta, svo hann géfi mér ecki sinn frid, hvorn veroldin kann ei géfa, og hún ætlar mundi vera helvíti allra eymda? Ef eg er landflótta, munu þeir nockud reka mig þángad, hvar ecki er hond Drottins? Ps. 139. Sé eg foraktadur af heiminum, þad er mér nóg, ad eg verd heidradur af Gudi; af bádum kunna fáir undir eins virdtir ad verda. Sælir erud þér, sagdi Lausnarinn, Matth. 5, nær menuirnir hallmæla ydur og tala ígégn ydur alla vondsku fyrir míns nafns sakir, þó ljúgandi. Hvort skal eg nú heldur útvelja ad lída illt med Guds fólki, Hebr. 11, eda ad hafa tímanligt eptirlæti syndarinnar? eg hirdi ei mikid um þá ofundarmenn sem Gud hatar. Hvad létt fellur honum ad forsmá heiminn, sem forsmádur er af heiminum; hafi eg mist ágjæti veraldar þessarar, hvad rídur mér á því? þad voru eingin úrtokugjædi, sem svo fallvolt voru, ad þau kunnu ad missast, og þó eg misti allt þad eg á inn ad húdinni, þá hefi eg þó eckért mist, því eckért af þessu var mitt, þá eg kom nakinn í heiminn, en Gud var altíd minn med einhvorju móti, svo eg lifdi ecki fyrr enn eg átti hann fyrir Skapara, og þad eignarskjal bættist í skírninni, og vard undirskrifad med Jesú dýrmæta blódi, og innsiglad med h. Anda, svo ad minn vinur er minn og eg em hans, Cant. 6, allt frá módurlífi eptir skopunar- endurlausnar- og helgunarréttinum, honum vil eg aldrei sleppa, fari allt annad sem audid verdur. Taki hann heilsuna frá mér, þá er honum þad í sjálfsvaldi, eg á þar einga sok á, eg bý í leiguhúsi, og á sá frjálst ad byggja þad og brjóta, sem er húsbóndinn; hvorki sádi eg né plantadi þad heldur enn Jónas lundinn, Jón. 4. Þó min sála kunni um stund ad verda órólig í mér sem Jónæ, þá veit eg ad sú sótt er ecki til dauda, hún stendur upp þegar minn heilsugjafari tekur í hond hennar og segir: Talitha kúmi, þad er: stúlka, rís upp! og er mér þad nóg þegar minn betri partur er heilbrigdur, þad er sálin. Þad kann ecki stórum ad veikjast, hvors kraptur ad Gud er, þad sé mér nóg, ad eg veit eg er af Gudi, og hann er mér nádugur, þá hefi eg frelsi í bondunum, fodurland í útlegdinni, heidur í forsmáninni, ríkdóm í skortinum, heilsu í sjúkdóminum, allshátttada farsæld í allskonar eymdum og hormúngum. Hvornin kann sá ad klaga, ad hann vanti ljós, sem býr midt í sólunni? kann sá ad berja sér um armód, sem einusinni hefir eignast allrar veraldarinnar Skapara? hvad kann mig þad ad vanta, sem Kristur sé mér ecki? vil eg hafa mat og dryck, þá segir Kristur: mitt hold er sannarlig fæda og mitt blód sannur dryckur, Jóh. 6; vil eg klædnad hafa, íklædid ydur Herranum Kristó, segir Postulinn, Róm. 13; er eg sjúkur og þarf lækninga vid, þá er Kristur lífsins tré, hvors blod ad þéna til heidingjanna lækn-

íngar, Opinb. 22; ef eg vil ugglaus búa, þá flytur hann mig út í einn sterkan kastala; mín sál vonar uppá hann alleina, því hann er mín von, mitt traust; Ps. 18, mín hjálp og mín hlíf, svo eg mun ei falla. Hjá Guði er mitt hjálpræði, mín dýrð, mitt styrktarbjarg og mitt athvarf er til hans, segir Davíð, Ps. 62; kvíði eg við dauðanum, þá er Kristur upprisan og lífið, Jóh. 11; og þó að eg deyi, þá mun eg samt lifa, eptir því sem hann lofað hefir; vilji eg hafa alla andliga farsæld, hvörs kann eg að óska, sem að Kristur sé mér ecki? þar hann er mér af Guði gjørður til réttlætis, helgunar og eylífrar sáluhjálpar, 1 Cor. 1. Allt þetta hefir sá hjá sér, sem er af Guði, ef ecki svo fullkomliga sem vér viljum, þá samt er þar vilji til hins fullkomna, sem er æðri allri tímanligri farsæld; því ef Guðs fullkomin íbúð er eckért annað enn himnaríki, þar Guð er allt í øllu, því skyldi þá ecki hans vistarvera með oss á jørðunni, því skyldi hún ecki vera eitt jarðneskt himnaríki? sýnist mér því að þessar tvær sælur muni ecki í sjálfum sér nema því, að ein er betri enn ønnur, og ein algjørðari enn ønnur, og eingan annan mun gjørir St. Páll þeirra, þegar hann segir, að nær það komi sem algjørt er, þá afleggist það sem hálfverk er, og að vér sjáum nú svo sem fyrir spegil og í ráðgátu, en þá munum vér sjá augliti til auglitis, 1 Cor. 13; framar, e. G. b. hvað sannarligt er, hvað ærligt er, hvað réttvíst er, hvað hreinligt er, hvað ástsamligt er, hvað vel sómir, er það dygð nockur eður gott rykti, Phil. 4, það hugsar hann eptir sem af Guði er, og það veitir honum léttara að uppausa af brunni náðarinnar, heldur enn þeim, sem leita eptir svoddan í fræðibókum heiðingjanna, hvørjir þótt, um dygðir og mannkosti hafi skrifað bæði vel og viturliga eptir mannligum hætti, þá er því altíð svo varið, að sá sem dreckur úr óhreinum farveg, hann má vel vara sig við, að ecki fljóti saurindin í munninn með, og þó vatnið sýnist tært að vera, þá smackar það altíð af leirnum, svo er og þetta; vilji menn af heims-spekinganna vatnsrennum drecka vísdóminn, þá er altíð hætt við að þar fljóti íbland nockrar agnir holdligrar skynsemi, sem að er reiði og fjandskapur í gégn Guði, Róm. 8; því þó þær séu útrunnar í upphafi af þeim sama vísdóms brunni, þá fer þeim eins og øðru vatni, að það dregur dám af þeim farveg er það rennur um. Trúið mér, svo eru og spekinganna lækir, að þeir tapa sínum uppruna, þá þeir renna um leirveltu syndumspilltrar náttúru. Það sem aðrir hafa með stórn erfiði, það vinnur sá, sem Guð elskar, með stóru eptirlæti. Einn rómverskur heiðingi, þar ed hann lá í sínum lystigarði með kunningjum sínum, og þótti vænt um sjálfan sig, hann sagði: Guð gæfi þetta væri að gjøra vel, meinandi svo, að væri það svo inndælt, þá vildi hann aldrei annað gjøra. En því er ecki svo varið fyrir þeim, sem Guð elska; létt falla lostverkin, segjum vér, og svo er það fyrir þeim, sem elska Guð, því þótt að spilling náttúrunnar stríði ámóti því, sem Guðs anda er, Gal. 5; þá verður hún þó léttar yfirunnin af elskunni til Guðs, heldur enn af náttúrunnar kroptum. Þegar maðurinn á einn vin og annan kunningja, og þeir biðja báðir um sama hlút, þá lætur hann þó sinn vin fyrirsitja, og svo gjørir sá sem elskar Guð, þó honum þyki torveldt að láta ámóti holdinu, þá metur hann þó Guð meir. Þar voru nockrir spekingar í fyrndinni, er kølluðust Stóici, þeir vildu dempa eina tilhneiging með annari, og setja þær svo í lag; en það er lángsamt nockuð og vinst aldrei vel, því høfuðin á þeirri

Hydra*), syndumspilltri náttúru, þau spretta jafnskjótt upp aptur, þó þau séu smámsaman afhöggvin. Elskan til Guðs er einn andligur Herkules, sá ed hálsinn á skrimslinu sundurbrýtur, svo þau ná ecki svo fljótt að vara; hún setur tilhneigingarnar best í lag, ecki að hún taki þær burt eins og Stóici vildu gjöra, heldur þvíngar hún þær til að gjöra sína skyldu, og temur þær með frjálsligum og inndælum þrældómi; hún kénnir elskunni að elska Guð alleina og eckért annað, reiðinni að vandlæta í Guðs stað, ofundinni að képpast sem hærst í Kristi skóla, örvæntingunni að vona einkis góðs af heiminum, voninni að þola og bíða, gleðinni að hafa sína unaðsemd í Drottni, hrygðinni að ángrast sinna synda vegna, hræðslunni að óttast Guð, dyrfskunni að óttast ei mennina, sem ecki kunna nema líkhamann að deyða; og hvað er hér margt um að tala, hvörsu að allar kristiligar dygðir uppspretta af elskunni til Guðs og náúngans? hvörjar aldrei kunna að skilja heldur enn sólin og birtan; það útmálar enginn betur enn St. Páll, 1 Cor. 13, segjandi: kjærleikurinn er þolinmóður og vingjarnligur, kjærleikurinn er ecki ofundsjúkur, kjærleikurinn gjörir eckért illmannliga, eigi blæs hann sig upp, hann er ecki ofstopafanur, eigi leitar hann þess hvað hans er, eigi lætur hann gjöra sig reiðan, hann leitar eigi eptir skaða, eigi fagnar hann yfir ránglætinu, en fagnar sannleikanum, hann umber alla hluti, hann trúir öllu, hann vonar allt, hann umlíður alla hluti. Hvað gott nú sé með svoddan móti af Guði að vera, það hefir ecki þeirra eyra heyrt né auga séð, og ecki hefir það í þeirra hug eður hjarta komið, 1 Cor. 2, sem af heiminum eru; en uppá það sérhvör og einn kunni að reyna og prófa sjálfan sig, og vita sitt andligt faðerni, þá leggur Drottinn hér til eitt kénnimerki þeirra, sem eru af Guði, sem er þetta, að þeir heyri Guðs orð; en hvörnin á það að heyra? ecki svo sem Júðar, þeir ed heyrðu ræðu Stephani, og skárust í hjörtum sínum af hatri, Post. gb. 7; ecki svo sem Evtichus hvörjum varð svo vært undir prédikun St. Páls, að hann sofnaði og datt dauður ofan úr vindauganu, Post. gb. 20. Drottinn útleggur sína meiníng sjálfur í þessum texta segjandi: hvör sem geymir mín orð, hann mun ecki dauðann sjá að eylífu; en þó allra best í eptirlíkingunni um sæðið, Lúc. 8, segjandi: að sæðið sem féll í góða jörð, séu þeir sem heyra orðið, og varðveita það í góðu og siðsömu hjarta, og færa þar af ávöxt í þolinmæði. Þetta er nú víst mark á þeim sem að eru Guðs börn; dragi því enginn sjálfan sig á tálar, sem þetta heyrir, og ætli ecki hann muni vera af Guði, ef hann ecki geymir hans orð; sá sauður er ecki af hjörðinni, sem ecki þeckir raust hirðirsins, Jóh. 10; sú elskar ecki sinn unnusta, sem ecki gétur heyrt hann tala; sá magi er ecki heilbrigður, sem að velgir við fæðunni. Hvörsu má þá Guð lifa í þeirri sálu, sem býður við Guðs orði? Þar fyrir, syndugur maður, ef þér leiðast Guðs heilögu kénníngar: sért þú tregur til að gánga þángað, sem Guðs orð er um hönd haft: þyki þér fyrir, þá komið er við þín mein og þínar syndir straffaðar: virðist þér það léttvægt, sem af Guðs orði er fyrirheitið, og þú aktar það ecki mikils: ef þú hefir ecki ástundun að framkvæma það í verkunum, sem þú heyrir með eyrunum, svo sannarliga sem Guð lifir í himninum, þar er

*) Hydra var einn vatns-ormur með mörgum höfðum, svo sem skáldin dikta; þó eitt væri afhöggvið, vóx það aptur, en Herkúles hjó á hálsinn svo þau uxu aldrei síðan.

ecki hans andi í þér, og þú ert daudur í syndum þínum; hérum er ecki ad villast, eg segi sannleika í Kristó, og lýg ecki. Sálin er annadhvort Guds brúd eda Djöfulsins frilla, segir Augústínus, og þó þad þyki gífurliga talad, þá vitnar sjálfur sannleiksins munnur þad satt ad vera hjá Lúc. 11, segjandi: hvør hann er ecki med mér, hann er ámóti mér, og hvør hann ecki samansafnar med mér, hann sundurdreifir, og svo segi eg, sá sem ecki heyrir ordid, og varðveitir bad, hann foraktar þad; en sá sem þad foraktar, þá mun þad fordæma hann á þeim sídarsta degi, Jóh. 12. Eg hafdi nærri þvi sagt, ad betra væri ad vera kaldur enn volgur í sínum sálnhjálparefnum; af hinum stærstu syndurum hafa vordid hinir bestu menn; hvílíkur var Manasses? 2 Kron. 83; hvílíkur Páll? Post. gb. 9; hvílík hin bersynduga? Lúc. 7. En þad er furduverk, ad af einum volgum skuli verda heilagur madur; hvar fyrir? því hann meinar sig ecki ad vera vondan, hann segir: eg em audugur og ríkur vordinn og einkis þurfi, eins og eingillinn af Laódicea; en Gud segir: þú veitst ecki þad þú ert aumur og fátækur og blindur og nakinn, Opinb. 3. O, Herra Gud! vert þú oss nádugur! Gái hvør ad sjálfum sér, því vær eigum allir fyrir sálu ad sjá. Hvør á ad hugga þig í þinu andláti, ef þú hefir eckért numid af Guds ordi? þú vilt Prestinn komi til þín, þá þú berst vid øndina; seig mér, á hann þá fyrst ad undirvísa þér? þegar eyrun heyra ecki lengur, túngan talar ecki lengur; seint er ad herklæda sig þegar á hólminn er komid. Sá sem saung med bíflugum veraldar þessarar á sumartíma lífsins, hann má svelta á hinum bitra kuldadegi daudans. O, hvad gott væri þá ad hafa safnad nockru í kornhlødu síns hjarta af því góda Guds orda sædi, svo þar væri nockud til veganestis ígégnum þann myrkva dal og daudans skugga, sem er vegur allrar veraldar frá þessu auma lífi, Jóh. 20. Svo áminni eg ydur nú í Drottni og grátbæni fyrir lifandi Gud og ydar sáluhjálp: gángid í ljósinu medan þad er hjá ydur, svo myrkurin høndli ydur ecki, Jóh. 12. Þar eru vondir dagar, Djöfulinn er ofan kominn, hafandi brædi mikla, því hann veit hann hefir stuttan tíma, Opinb. 12. Afrækid því ecki Guds heilaga ord, hvørt ad er sverd andans, svo ad þér gétid mótstødu veitt á þeim vonda tíma, Eph. 6. Finni nockur sitt hjarta ecki rétt skickad til ad heyra þad, hann bidji Gud ad skapa í sér nýtt hjarta, því þad tekur einginn af sjálfum sér; verdi hann ecki svo fljótt bænheyrdur, þá bidji hann aptur og aptur, og vilji þad undandragast, þá bidji hann óaflátanliga, Lúc. 18, dag og nótt, og þreyti vid Gud med bæninni, ad þad Lambid af kyni Júda komi, og taki sjálfur þá læstu bók, og virdist henni sjálfur upp ad ljúka, Opinb. 5. Enginn madur skal telja mér þá trú, ad Gud muni ecki géfa þeim heilagan Anda, sem hann þarum bidja. Komid og med audmjúkum anda undir ordsins heyrn, reidubúnir ad medtaka allt þad, sem Gud hefir befalad, eins og Pétur sagdi vid Cornelium, Post. gb. 10. Fánýtar og veraldligar hugsanir séu lángt í burtu á þeim tíma, því enginn kann tveimur herrum í senn ad þjóna, Matth. 6, sérdeilis svo ólíkum sem Gud og Belial eru. Þeinkid ecki svo med ydur: eg veit þetta ádur, eg hefi þad ádur heyrt; því þótt svo kunni ad vera, þá hefir Gud sína tíma til ad verka í hjartanu, og hann er í ordinu, því séu eyrun, sem ad eru dyr hjart-

ans, altíd opin fyrir Konúngi dyrdarinnar. Verid ei Grickjum líkir, um hvørja Demosthenes sagdi: ad þá hann taladi um skugga asnans, þá hefdi hann nóga tilheyrendur, en þá hann taladi um Gricklands velferd, þá stíngi allir fíngrunum í eyrun. Látid svida ránglætinganna taka af ydur þann eyrnakláda, sem Páll umgétur, 2 Tím. 4, ad þeir vilji heyra þad þeim þóknast og hvad nýstárligt er, Esa. 30; heldur verid lærdómunum og strøffunum heilags Anda undirgéfnir. Farid og ei í mannvirdíngar um kénnendanna gáfur edur málfæri, því allt Guds ord er gott, og sá er eckért sem talar, heldur Gud sem verkar; Guds kraptur fullkomnast opt í veikleikanum, 1 Cor. 12. Hvad er Páll? eda hvad er Apolló? 1 Cor. 3; þeir eru þénarar hans, á hvørn þér trúid, eptir því sem hann hefir hvørjum einum géfid. Drottinn var ecki í vedrinu, og ecki í jardskjálftanum, og ecki í eldinum, þá hann taladi vid Elíam í hellirinum, heldur í vindblænum, 1 Kóng. 19; svo er og Gud ecki bundinn vid stóra málsnild, og hans ríki er ecki innifalid í ordum, heldur í krapti, 1 Cor. 4. Sá sem alleina tekur eptir falligum ordum og føgrum málsgreinum, hann sleikir nytina, en kjarnann snertir hann ecki. Vær eigum nytina ad brjóta, ef vér viljum rétt fá smackad eptirkomandi aldar sætleik, hvor oss mun sídan án mælingar frambodin verda í því himneska brúdkaupi, þar hinn fegursti medal mannanna sona, Ps. 45, mun dryckja hana, sem hans hjarta elskar, Cant. 3, med lifandi vatnsstraumum, sem framfljóta af stóli Guds og Lambsins, Opinb. 22. Til þeirrar allratignarligustu hátídar ad samansafnast, unn þú oss, Konúngur eylífrar dýrdar! og þitt vegsamliga nafn þar eylífliga ad prísa. Bænheyr þad, gódi Gud! fyrir forþénustu þíns eingétins Sonar, amen!

Á Bodunardag Maríu.

Gudspjallid, Lúc. 1 Kap.

En á hinum sjøtta mánudi var Gabríel eingill sendur af Gudi í þá borg í Galílæa, sem nefnist Nazareth, til þeirrar meyar, er føstnud var þeim manni ed Jóseph hét, af húsi Davíds, og heiti meyarinnar var María. Og eingillinn géck inn til hennar, og sagdi: heil sértú, nádarfulla! Drottinn er med þér; blessud ertú ámedal kvenna! En þá hún sá hann, vard hún hrædd af hans ordum, og hugleiddi ad hvílík væri þessi kvedja. Og eingillinn sagdi til hennar: óttast þú ecki, María! þvíad þú fanst nád hjá Gudi. Sjá, þú munt barn géta í kvidi þínum, og mun son fæda, og hans nafn skaltú kalla Jesús; hann mun mikill verda, og kallast Sonur hins Hæsta, og Gud Drottinn mun géfa hønum sæti síns fødurs Davíds, og hann mun ríkja yfir húsi Jakobs ad eylífu; hans ríkis og mun og einginn endir verda. Þá sagdi María til eingilsins: hvørnin skal þad ské, af því ad eg hefi

eingan mann kénnt! Eingillinn svaradi, og sagdi til hennar: heilagur Andi mun koma yfir þig, og kraptur hins Hæsta mun yfirskyggja þig. Af því, og það hid helga, sem af þér mun fædast, skal nefnast Sonur Guds. Og sjá þú, ad Elizabeth frædkona þín, hefir og son gétid í elli sinni, og þessi er sjötti mánudur hennar, sem kölluð var óbyrja, þvíad Gudi er eckért ord ómáttugt. En María sagdi: sjá, eg em ambátt Drottins; verdi mér eptir ordi þínu. Og eingillinn veik frá henni.

Exordium.

Svo sem kaldt vatn er þyrstri sálu, svo er gódur bodskapur af fjarlægu landi, segir Salómon, Ordskv. 25; það má í dag segja, ad vér höfum gódan bodskap heyrt af fjarlægu landi. Hvad er fjarlægra hvört ödru enn himin og jörd, Gud og madurinn, himnaríki og helvíti? en hvad heyrum vér hér í Gudspjallinu, brædur mínir? Vér heyrum ad Gabríel eingill hafi sendur verid frá Gudi; til hvörs? til einnar meyar, sem föstnud var þeim manni, er Jóseph hét, það er til daudligrar manneskju, og ecki var hann einasta til hennar sendur, þótt hann í það sinn átti alleina tal vid hana, heldur til alls mannkyns; því lýsir eingillinn á fædingarnóttu Drottins, er hann sagdi vid hirdarana: eg boda ydur mikin fögnud, þann er skér öllu fólki, Lúc. 2. Módir Drottins mátti kallast svo sem umbodsmadur alls mannkynsins af Gudi skickadur, til ad taka fyrst allra vid þessari heilsusamligri Guds nád, er sídan var opinberud öllum mönnum, svo sem vor fyrsta módir tók vid því blessada fyrirheiti, ad kvinnunnar sædi skyldi sundurmerja höggormsins höfud, Gén. 3, vegna allra sinna erfíngja: svo tók og Guds módir vid fullkomnan fyrirheitisins, vid hinu fyrirheitna sædinu, vid sjálfum líkhamanum, sem ádur var fyrirmyndadur í skugganum; því kalla eg þetta gódan bodskap af fjarlægu landi, og játa það satt vera, sem einn sagdi um þessa dýrdligu hátíd: ad hún sé blómstur allra hátída; á henni er kvisturinn af rót Jesse tekinn fyrst til ad blómgast, Esa. 11. Veturinn er umlidinn, stórvidrid er horfid og burtuvikid, og blómsturin láta sjá sig í landi voru, segir í Lofkvædinu, 2 Kap.; já sá blessadi ávöxtur, er sig kallar blómstur akursins og eina liliu í dölunum, hann spratt upp í Nazareth, er þýdist hin blómliga. Lítid var þetta blómstur í fyrstunni; hann var eitt fóstur í módurlífi, sídan eitt barn, og sídast æfi sinnar vard hann hinn fyrirlitligasti og forsmánarligasti, sem Esajas vottar, Esa. 53; já, minnstur allra þeirra, sem hann med sínum syndum kvalid hafa; en fyrir það hefir hann ádreift marga heidíngja, og útbreidt sína dýrd um allar álfur heimsbygdarinnar, svo ad vér jafnvel, sem hér liggjum á þessum hala veraldarinnar, vér búum undir hans skugga, og þótt var séum af öllum heiminum forsmádir, samt hefir þó hinn gódi Gud virdt oss þess, ad hann hefir breidt yfir oss sinn klædafald, þar vér láum allsnaktir á vídavánginum í voru blódi, og sagt, ad vér skyldum lifa, Ezech. 16; því megum vér ei sídur enn hvör önnur þjód í heiminum kalla þessa hátíd mikla, og hana med gledi og fögnudi halda. Væri ei þessi gledligi bodskapur á jördu sendur, þá væri Kristur ecki fæddur til ad helga vora fæding, ecki umskorinn til ad taka á sig lögmálsins bölvan, ecki heidíngjunum birtur, ecki dáinn fyrir syndir vorar, ecki upprisinn oss til réttlætis, ecki uppstíginn til ad bidja fyrir oss, og ecki hefdi hann á hvítasunnu dögum sendt sinn Anda yfir sína Postula. Því má eg segja, ad þessi hátíd ber allar hátídir í skauti sínu, og má þeirra módir kallast; hér hefir Gud Fadir tekid til ad halda brúdkaup Sonar síns, Matth. 22; hér hefir Sonurinn trúlofad oss sér í náð og miskunsemi, Hós. 2; hér hefir heilagur Andi bygt sér eitt musteri, 1 Cor. 6, ecki einasta í honum, sem er hid allrahelgasta í þessari kyrkju, heldur og í öllum hans limum, öllum þeim andligum steinum, sem hans helgidómur er bygdur af hér á jördunni, og af hans fylling medtekid hafa, og því vil eg kvedja ydur, brædur mínir! med þeim ordum, er hinir líkþráu menn töludu sín ámilli fordum daga, er Gud hafdi frelsad Samaríam af hendi þeirra Sýrlendsku: þessi dagur er dagur góds bodskapar, 2 Kóng. 7. Skyldum vér þegja yfir því? Kunnug má oss vera vor andlig líkþrá, í hvörri vér gétnir og fæddir erum, því skyldum vér þegja yfir þessu mikla hjálpraedi Drottins, heldur enn þeir, þar í dag er Guds barna borg af valdi myrkranna frelsud? Því skyldum vér draga vora lofgjörd, vora

ydran, vora þackargjörd undan til morguns? Gaungum því nær þessu heilaga Evangelió í nafni Drottins, og hugleidum af því um stund, hvørsu háleitur og gagnsamur ad sé þessi leyndardómur. O, Drottinn! styrk oss med krapti þíns Anda, svo ad þetta eyrindi megi vel luckast í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Þad er hægra, br. m.! ad lofa einn hlut, sem ecki er meira enn almenniligt hróssverdur, heldur enn þann, sem afbrygdi er allra annara hluta; veldur þad því, ad menn géta prýdt þá hluti med ordunum, sem ad í sjálfum sér ecki eru svo prýdiligir; en hvad skulum vér nú þá segja, hvørra dýrd og ágjæti enginn kann med ordum ad útmála, svo þegar menn hafa sagt um þá allt þad sem hjartad fær uppþenkt og munnurinn útlalad, þá er þó eckért sagt svo sem verdugt er þvilikri hátign. Almedal þessara dýrdligu hluta kalla eg ad vera leyndardóm holdtekjunnar Drottins vors Jesú Kristi. Hvad sendiførunni sjálfri vidvíkur, þá var til hennar valinn Gabriel eingill, ecki einn almenniligur eingill, heldur einn høfudeingill. Veraldligir kóngar og høfdingjar, þegar þeir leita konfángs sonum sínum til annara konúnga, þá velja þeir til þess eyrindis sína vildustu menn; svo var og Gabriel valinn í þessa sendifør, einn Guds kappi, svo sem hans nafn hljódar, og hans eingétnum Syni næsta handgenginn, sem ráda má af Daníels spádómsbókar 9 Kap.; hvor og um sig vitnar, Lúc. 1, ad hann standi frammi fyrir Gudi. Þvílíkur sendibodi hæfdi vel svo tignarligu eyrindi. En til hvørrar var hann þá sendur? ad sønnu til einnar konúngsdóttir, því hún var af húsi og kyni Davids, en hvørri þá var øll veraldlig konúngstign horfin, svo hún var ein umkomulaus fátæk mey, og svo litils metin af heiminum, ad hún féck ecki annad rúm í géstaherberginu, enn einn stall til ad leggja í sinn frumgétinn Son, Lúc. 2, himins og jardar konúng. O, hvad satt er þad sem Postullinn skrifar: þad sem ógøfugt er fyrir heiminum og þad sem einkis metid er, þad hefir Gud útvalid, og þad sem ecki er, svo hann afmádi þad sem er, 1 Cor. 1. Skírlífi og heiløg fátækt Guds módur var miklu dýrdligri í augliti hins hæsta Konúngs, sem er alleina vís og alleina ríkur, heldur enn øll ríki veraldarinnar og þeirra dýrd; annars mundi hann hafa látid hann fædast af keisarans dóttur, sem þá hafdi einvaldsrád í heiminum, en ecki af einni munadarlausri stúlku. Hvad þá? mun hans tign nockud minka vid þad, ad hann hefir litil-læckad sinn Son? fjærri sé því, þar fyrir er hún hvad mest vordin; hefdi hann ei svo gjort, þá hefdi Sonurinn ecki fengid þjódirnar og endimørk veraldarinnar til arfleifdar, Ps. 2; fyrir sína holdtekju hefir hann herleidinguna ad herfángi tekid; allur heimurinn var undir Djøfulsins valdi, nema Gud hefdi heitid því blessada kvinnunnar sædi, er í dag var í meyarlífi gétid, en med því hefir hans eingétinn Sonur brotid stórt skard í Djøfulsins veldi, svo ad Jóhannes, er hann sá himnana opna, þá sá hann þar fjølda svo mikinn, ad enginn gat talid, Opinb. 7, og hefir margur sídan vidaukist, já, eykst enn-nú í dag, og mun aukast þar til verold þrýtur. Þackir séu gódum Gudi ad eylífu! Satt er þad, ad ecki má vid Guds hátign auka; hún verdur í sjálfu sér hvørki stærri né minni af vorum voldum; en þó ad þessu sé svo háttad, þá verdur

því ecki neitad, ad Kristi persónu hefir mikill sómi aukist í þeim sigri, er hann fécк yfir Andskotanum, er hann fletti hann sínum herklædum, á hvor hann treysti, Lúc. 11, en tók sínar heilogu þúsundir af hans hendi, og fyrir þennan dýrdliga sigur, hefir Guds Sonur eptir manndóminum ødlast nafn yfir øllum nøfnum, svo ad í nafni Jesú Kristi skuli sig øll kné beygja bædi á himni og á jordunni, og undir jordunni, Phil. 2. En hvørnin hefir hann þennan dýra sigur unnid, nema í voru holdi? sem í dag var í meyarlífi plantad af heilogum Anda; í því hefir þann lidid, í því hefir hann sigri hrósad, í því situr hann til Kraptarins hægri handar, og í því mun hann aptur koma til ad dæma lifendur og dauda, en innleida oss, sem á hans nafn trúum, í sitt brúdkaup, og því kalla eg nú þessa sendifør mjøg vegsamliga fyrir þeirra skuld, sem þessa bodskapar notid hafa, því Gud auglýsir hvad mest sitt almætti, sinn vísdom og sína fødurliga gjæsku í því ad gjøra gott af þeim hlutum, sem í sjálfum sér andvirdiligastir og vestir eru, svo sem var allt mannkyn í synd og dauda fallid. Frá hvørjum er þessi sendifør? frá Gudi, segir Textinn. Þegar eg Gud nefni, þá hefi eg nóg sagt, enginn er þvílíkur og ei kann nockur í samjofnud vid hann ad koma, þad kann og enginn manna edur eingla skilningur ad grípa edur imynda sér, hvad stór munur ad sé milli Skaparans og sképnunnar; hann sem er alvís, almáttugur, eylífur, ómælanligur og órannsakanligur, þar hann býr í því ljósi, sem enginn fær tilkomist, 1 Tim. 6; hann sem ecki einasta skóp himin og jørd af engu efni, stjórnar þeim, vidheldur og vardveitir þau án alls ómaks og erfidis, frá upphafi sköpúnar og inn til þessa dags, heldur kann hann, ef hann vill, ad skapa med einu ordi ótal þúsund veraldir adrar eins og þessi sýniligi heimur er; hann sendir af himnum ofan til syndugra manna, er hann styggt høfdu og til reidi rétt. O, minn Gud! hvad er þó madurinn þess, ad þú minnist hans? Ps. 8. Þegar eg hugleidi þetta, þá smeltist mitt hjarta í mér út af blygdan, ad svoddan ein skélfilig hátign, hann gjørir sendifør ofan af sínu hásæti til vor dandra hunda, til vor syndugra orma, þar vér skrídum í leyrveltu þessari, og má héraf þessa sendifør meiri øllum velgjørdum kalla, þótt eckért annad væri. En hvílíkur er nú þessi bodskapurinn? þad sýnir oss fyrst kvedja eingilsins vid Guds módur: heil sért þú nádarfulla! Drottinn sé med þér! blessud sért þú ámedal kvenna! Hún mátti med øllum rétti kallast hin nádarfulla, því hún vard módir ad hønum, sem er fullur nádar og sannleika, svo sem Jóhannes um hann vottar, Jóh. 1; og ecki einasta hún, heldur allar andligar Kristi mædur, sem er hvør ein rétt-trúud sála, Matth. 12, er af hans fyllingu medtekid hefir nád fyrir nád. Drottinn er med þér, þú hetja! sagdi eingillinn vid Gedeon fordum daga, er hann heilsadi hønum, Dóm. 6; þad ræ ttist og, því fyrir hans hønd sló Drottinn í hel Madianita, sem lán eins og engisprettur í Jesreels dal, med þrem hundrudum manns, Dóm. 7. En þótt þad væri mikid Guds furduverk, þá var þad lítid hjá þessu, ad María bar í sínum kvidi þann Drottinn himins og jardar, sem ber alla hluti med ordi síns kraptar, Hebr. 1. Blessud var hún ámedal kvenna, því enginn kvennmadur frá upphafi veraldar hefir svoddan tímanliga sæmd hlotid sem hún, er gjørdist þar módir sem hinn Allrahæsti var fadir ad hinum Allrahæsta. En ecki hefir ein réttkristin sála, er Jesúm andliga getid hefir, minni blessun þegid, því lýsir hann sjálfur, er

hann kallar þá sína módur, systur og brædur, er hans ord heyrdu, Lúc. 8. Fyrir þvi er þessi andligi gétnadur svo miklu meiri hinum líkhamliga, sem ad allar andligar gáfur eru hinum meiri og betri, því forgéfins hefdi módir Drottins borid heimsins Frelsara í sínum kvidi, nema hún hefdi og borid hann í sínu hjarta; kalla eg hana því sælli þar af, ad hún vardveitti öll hans ord, Lúc. 2, heldur enn af því, ad hann mylkti brjóst hennar, því hvad um það: sælir eru þeir sem heyra Guds ord og vardveita það, sagdi hann sjálfur fordum vid kvinnuna, er prísadi sælu hans módur, Lúc. 11. Og svo gjörir nú þessi kvedja eingilsins sendiferdina mjög svo fræga og vegliga, ad ekkért kann glediligra upp ad hugsast. Kvedjunni fylgir strax á eptir höfudeyrindid, það flytur Guds sendibodi med þessum ordum: sjá, þú munt barn géta í kvidi þínum og munt son fæda, og hans nafn skalt þú kalla Jesús, hann mun kallast Sonur hins Hæsta 2c. Mikid er í þessum ordum innifalid, og meir enn syndug túnga megi það útskíra; hid fyrsta er, ad hún skuli barn géta, það er manneskju eins og hún var og hennar fedur ad öllum edlisháttum, ad syndinni einni frátekinni, það skilur eingillinn undan, er hann segir: ad það heilaga, sem af henni muni fædast, skuli kallast Sonur Guds; svo var þá Kristur hluttakandi holds og blóds eins og smábörnin, Hebr. 2; svo sem börnin hafi sitt hold og blód, það er mannliga náttúru, sál og líkhama af foreldrunum; svo hafi Kristur af sinni módur og fedrunum eptir holdinu, bædi sál og líkhama. Nú segir Drottinn sjálfur vid Nicódemum: hvad af holdinu er fædt, það er hold, Jóh. 3, og teiknadi hann þar med spillta mannsins náttúru. Hvad þá? var manndómurinn Kristi syndumspilltur? fjærri sé því! þar fyrir stendur hér í Gudspjallinu: Heilagur Andi mun koma yfir þig og kraptur hins Hæsta mun yfirskyggja þig. Til hvors? til þess medal annara, ad helga og tilreida hennar blód, af hvörju Drottni var líkhaminn tilbúinn, svo ad öll fylling guddómsins kynni ad búi þar í líkhamliga, Cól. 2. Med hvörju móti það sé skéd, veit Gud einn, sem er meistari þessa furduverks, um hvört það má med réttu segja sem skrifad er um Salómónis hásæti, ad þvílíkt hafi ekki gjört verid í nockru konúngsríki, 1 Kóng. 10. Og það sem eg nú sagt hefi um Kristi allrahelgasta líkhami, og það efni, er hann var myndadur af, það sama er um hans dýru sál ad segja. Líkhaminn er herbergi sálarinnar, ekki mátti í svoddan herbergi, sem heil. Anda var tilreidt fyrir krapt hins Allrahæsta, ekki mátti þar byggja nema einn hreinn og heilagur géstur. Mannsins sál hafdi framar syndgad enn líkhaminn; hún var og höfundur syndarinnar í manninum, því mátti hans sála ekki sídur óflekkud vera, sem sálir vorar hefir úr helju leyst, heldur enn líkhaminn. Postulinn segir, ad í honum búi allir fjársjódir vitskunnar, Col. 2. Bjuggu þeir í líkhamanum edur sálunni? í sálunni ad vísu, eins og skynsemin hjá oss og það gott sem henni fylgir; svo er allur Kristur hreinn og heilagur, sem ei kunni annars ad vera, þar hann var gétinn af heil. Anda; því eptir það eingillinn hafdi sagt, ad heilagur Andi mundi yfir hana koma, þá leggur hann þetta til: og það heilaga, sem af þér mun fædast, skal kallast Sonur Guds. Og ad menn gángi úr skugga um það, ad Kristur sé gétinn í meyarlífi, eins og annad fóstur, ad því frátekinu, ad þar komu engin mannsvöld til, svo sem hún segir hér vid eingilinn: hvornin kann þetta ad ské, þar eg hefi eingan mann kénnt? og Guds Andi

samsinnir henni, Matth. 1, segjandi: ad Jóseph hafi ei kénnt hana þar til hún fæddi sinn frumgétinn Son. Ad menn gángi úr skugga um þad, segi eg, þá vottar Matth. 1, ad hún hafi fundist þúngud af heilogum Anda, og nockru sídar: ad þad sem af henni gétid var, þad hafi verid af h. Anda, og samt er þó ecki h. Andi fadir ad Kristó, heldur tilbjó hann og helgadi, sem ádur er sagt, þad efni í lífi Jómfrúr Maríu, sem Drottinn mindadist af, og framkvæmdi svo þennan allrahelgasta gétnad med sínum órannsakanliga guddómsins krapti. Þannin byrjadi allt réttlæti upp ad fylla, Matth. 3, br. m., því þad vard af syndlausu holdi ad lúkast, sem af syndugu var tilunnid; þad musterid vard heilagt ad vera, í hvørri þeirri fórn átti ad offra, sem Gudi líka skyldi fyrir allar veraldarinnar syndir; sá kénnimadur hlaut ad vera óstraffanligur, sem inngánga skyldi, ecki einusinni á ári hvørju (eins og Aron og hans eptirkomendur) heldur øllu einusinni í þad allrahelgasta, ad útvegadri eylífri endurlausn, Hebr. 9; því segir Páhus: svoddan biskup heyrdi oss, heilagur, saklaus, óflekkadur, fráskilinn syndurunum, og vordinn himnunum hærri, Hebr. 7, þad er upphafinn yfir alla himna, hvar þad allrahelgasta er, í hvørt hann er inngenginn og seztur Gudi á hægra veg í voru holdi; og sjá menn aptur af þessu, hvad gledilígur ad sé þessi bodskapur, og þessi sendiför vegsamlig. En þad tekur yfir, kristnir menn, ad Gud er hér madur vordinn. Í sama vetfángi sem heilagur Andi tilbjó Jesú manndóm, svo ad hún gat sinn Son, undir eins og í sama augnabliki tók hin ønnur guddómsins persóna manndóminn í samfélag med sér, med svo føstu sambandi og ecki samblandi, ad þad hefir sídan aldrei slitnad, og mun ecki um alla eylífd slitna. Já, daudinn gat þad ecki slitid, jafnvel þótt hann adskildi sál og líkhama Drottins, því annars hefdi hann ecki sjálfur sína sálu apturtekid, hvørja hann sjálfur frá sér lét, Jóh. 10; þetta vottar Guds Andi, sem sjálfur var verkmeistarinn, tvisvar í þessu h. Gudspjalli; fyrst, þar hann segir: ad barnid sem hún géta muni, skuli kallast Sonur hins Hæsta, þad er Guds, því enginn er honum hærri; aptur, ad þad heilaga sem af henni mun fædast, skuli kallast Sonur Guds. Takid eptir þessu, br. m., þótt eg tali í fáfrædi um svo háa hluti, þann sem hún gat eins og Guds Son, þann fæddi hún eins og Guds Son, svo ad enginn umbreyting hefir vordid frá gétnadinum allt til fædingarinnar, í einingu persónunnar, sem ei er von, því hjá Gudi er engin umbreyting né skuggi til umbreytingar, segir Jakob, 1 Kap. hvad þá? er Kristur Guds fødurs náttúrligur sonur eptir manndóminum? ad vísu er hann, en ecki eptir náttúrligum hætti, heldur fyrir eining hinnar guddómligu og manndómligu náttúrunnar, søkum þess, ad hin ønnur persóna guddómsins, Guds eylífur Sonur tók á sig manndóminn, svo gétur þad ecki adskilist, ad sá sem er Guds Sonur frá eylífu, en í tímans uppfyllingu vard madur, hann er í raun og sannleika ad øllu leiti Guds Sonur, og þar fyrir er hann vor fridur, sem hefir gjørt eitt af bádum, Eph. 2. Menn kunna ad segja, ad hérum sé ei svo naudsynligt ad tala, og ad menn skilji ei þennan leyndardóm, sem satt er; en svo mikid géta menn skilid, sem Gud hefir viljad láta oss skilja, oss til sáluhjálpar.

Þad er ecki lítil huggun fyrir einn syndara, ad Gud er Fadir Kristi eptir manndóminum, þar Kristur kallar oss sína brædur, Ebr. 2. Adam var Guds sonur, sem Lúkas

vottar, 3 Kap.; en i fallinu gjørdist hann Djøfulsins sonur. Hvørnin átti nú Adams sonur aptur ad verda Guds sonur, nema hinn eylífi Sonur Guds yrdi Adams sonur, sá ed gengist undir sekt brædra sinna? Pad sem brotid var ámóti Gudi, þad vard af Gudi ad gjaldast; þad sem af manninum var brotid, þad vard af manninum ad bætast. Gud kunni ecki einsaman ad lída; madurinn ecki einsaman ad fullnægja Guds réttlæti. Hvørnin átti þetta ad ské, nema Gud yrdi madur, og lídi fyrir þad, sem vér med vorum syndum høfdum brotid? Þvi er þetta ecki lítil huggun, og hvad segi eg lítil? þessi er hin einasta huggun syndugs manns, og engin er ønnur; sá sem hana ecki hefir, honum er víst helvíti, þvi eckért nafn er annad géfid mønnunum undir himninum, i hvørju oss byrjar sáluhólpnum ad verda, heldur enn nafnid Jesú, Post. gb. 4, hvørt honum var hér géfid, hvad og kallad var af einglinum, ádur enn hann var gétinn i módur kvidi, segir Lúc. 2 Kap., er hann segir oss umskurnarsøgu Drottins. Ó, hvílík dýpt audæfanna og Guds speki! Þetta er ein festi, sem Guds Sonur gaf sinni brúdi i trygdapant, i hvørri eitt furduverk hángir af ødru, eins og einn hlecktur af ødrum; Skapari himinsins, er ein sképna vordinn; eylífdin er gétin i tímans uppfyllingu, Gal. 4; ein Jómfrú verdur ólétt, Esa. 7; hún sem af Gudi er skøpud, verdur Guds módir; hann verdur i módurlífi innilucktir, sem himnanna himnar ecki tekid fá, 1 Kóng. 8; hann sem dunar i himninum, hann grætur i stallinum; sá ed allar lifandi sképnur fedur, Ps. 145, nærist i módurkvidi; sképnan lætur til þad efni, sem Skaparinn var gjørdur af; sólin hefir ljós fengid af stjørnunni; módirinn var ýngri enn barnid, en barnid stærra enn módurin. Minn Herra! þú sagdir, er þú vildir sýna þínum lærisveinum ad þú værir hold af voru holdi: andi hefir ecki hold né bein, svo sem þér sjáid mig hafa, Lúc. 24; en hér sé eg ad andinn er vordinn hold, því Gud er einn andi, Jóh. 4, og vard þó hold; svo segir Jóhannes 1 Kap.: ordid vard hold og bygdi med oss, og vér sáum hans dýrd, svo sem eingétins Sonar af Fødurnum. Þetta eru stærri undur enn øll undur, og má hér ad fyrstu og sídustu kalla, ad þessi sendifør og þessi bodskapur sé dásamligur, háleitur og yfir allan máta undrunarligur. Gud géfi oss þar ad koma, sem vér megum eylífliga ad honum dást, med þeim fagnadi, sem ecki hefir hér eyra heyrt edur auga séd, og ecki i manns hug edur hjarta komid, 1 Cor. 2. En nú viljum vér skoda hvør ad sé nytsemd þessa bodskapar, og er hún ad vísu svo stór, ad hún verdur aldrei fullþockud. Eylíf ár skal til þess hafa, ad vegsama Guds eylífa gjæsku. Svo elskadi Gud heiminn, segir Lausnarinn, ad hann gaf út sinn eingétinn Son til þess, ad allir þeir sem á hann trúa, fyrirfarist ecki, heldur hafi eylíft líf, Jóh. 3. Nær gaf hann oss hann fyrst? á hans gétnadardegi, en fyrst hann hafdi oss hann einusinni géfid, því skyldi hann þá ecki géfa oss alla hluti med honum, Róm. 8. Til hvørs gaf hann Soninn? til þess, ad þeir sem á hann trydu, skyldu ecki fyrirfarast, þad er, ad þeim ecki skyldi verda skipad frá Guds dómstóli i eylífan eld, sem fyrirbúinn er Djøflinum og øllum hans árum. Hefdi Gud gjørt oss ad kvikendum jardar og vinnudýrum, og látid oss svo útaf slockna eins og fénadarins anda, þá vóru þad góð kjør hjá því ad pínast eylífliga i helvíti, en hann hefir enn þá betur til vor gjørt, þar allir þeir sem á hans Son trúa skulu hafa eylíft líf, þad er, endanliga dýrdarvist og sælu med honum og i honum, frá einni eylífd til annarar. Hvør

vill þá fá ordum adkomid, hvílík Guds ást oss er veitt í holdtekju Drottins? Vér vitum allir hvílík byrdi ad er Guds h. logmál, og hvört ad sé straff þeirra, er logmálid brjóta; þad segir oss Móses, Devt. 27, med svo skélfiligum ordum, ad jafnvel þeim mætti ofbjóda, sem vita ad þeir eru frá logmálsins bolvan frelsadir, og er þad þó ei nema tímanligt volædi, sem hann uppreiknar, svo eg vil segja, ad sá sem heyrdi logmálid og þess vidlogur, og átti sér ecki lausnarvon frá þess bolvan, hann væri ad miklu leiti í helvíti, jafnvel hér á jordunni, og hefdi ei nockra ró um eitt augnablik. En hvad segir Páll? Gal. 4: þegar tímans uppfylling kom, sendi Gud Son sinn gjordan af kvinnunni, logmálinu undirgéfinn, svo hann leysti þá sem undir logmálinu voru, uppá þad vér odludumst barnaréttinn. Nær skédi þad? á hans gétnadardegi; en hvad mikid oss sé í því veitt, sjáum vér best, ef vér hugleidum hvílíkur munur sé þess, ad vera samarfi Jesú Kristi, og svo hins, ad vera þræll logmálsins hér í lífi, og svo fángi Satans í odrum heimi; í einu ordi ad segja: allar lífs og sálar heillir, sem Guds born þiggja af Drottni, þær eru oss í því augnabliki veittar, er Jesús var gétinn í meyarlífi. Engin fegri sól hefir yfir heiminn skinid enn sú, þegar sól réttlætisins, Mal. 4, upprann oss syndugum monnum í hennar kvidi. Vér vorum nidursoktir í afgrunn herfiligustu eymda og volædis, oss vantadi þann sem rétti oss einn streing til ad upprickja oss úr þessu djúpi; þrí-þættur streingur slitnar torveldliga, segir hinn Vísi, Ecl. 4. Þessi streingur var Drottinn Jesús, af líkhama, sálu og Guddóminum samanspunninn, hann var ofanlátinn í eymdir vors holds, med honum hefir Guds mektugi armleggur ryckt oss út af valdi myrkranna; oss vantadi eina fórn, þá er kynni fyrir Gudi ad gilda, hana var ecki ad fá hjá oss monnunum, einn bródir kunni ecki annann ad leysa, Ps. 49; og þótt Gud hefdi skapad einn heilagan mann af Adams nidjum, og látid hann lída, þá nádi hann skamt, bædi til ad géta útstadid hinar bitru helvítispíslir, svo og til ad fullnægja Gudi fyrir syndina; því er Gud madur vordinn, svo Guddómurinn hjálpadi manndóminum til ad þola píslirnar, og gjora lausnargjaldid dýrmætt í augliti hins stránga Dómara, en manndómurinn Gudi (ef eg má svo ad ordi komast) til ad deya. Vér þurftum einhvors sáttmála vid, til stadfestingar þeim fridi, er Gud gjordi vid mannkynid. Sjá! Gud er madur vordinn, hann hefir trúlofad sér vora náttúru í meyarinnar kvidi; med þessum teingdum er fridurinn stadfestur milli himins og jardar, milli Guds og manna, milli réttlætisins og miskunarinnar. Vær þurftum nockurskonar veg til himinsins, hvadan vér útlægir vorum; Gud er madur vordinn, hann er vegurinn, sannleikurinn og lífid, Jóh. 14; hann er Jakobs stigi, sem nær frá jordu allt til himins, Gén. 28, því hann er ofankominn af himni í vort auma hold, en vort hold er uppnumid; fjollin eru læckud, dalirnir eru uppfylltir, Esá. 40; himininn hefir læckad sig allt til jardar, jordin er upphafin allt til himna, og um þennan Jakobs stiga munu einglar ásídan bera sálir vorar í Abrahams skaut, til ad fagna þar eylífliga. Vér vorum Gudi morg tíu þúsund punda skyldugir, Matth. 18; þar lá ecki annad fyrir oss enn ad verda kastadir í hin ytstu myrkur, enginn hafdi þad hann gjalda skyldi; því er Gud madur vordinn; Fadirinn gaf oss einn ríkan bródur, sem einn galt fyrir alla. Ad sídustu vildi Gud

ecki einasta frelsa oss af myrkranna valdi í helvíti, heldur og hefja oss til ríkis í himninum; en oss vantadi verdskuldan og skjal til þess, ad hann vildi svo gjöra. Hans gjæska var altíd til reidu í frá upphafi veraldar, já, ádur enn grundvöllur veraldarinnar var lagdur; en þad var ad ugga, ad vér mundum gjöra hana ónýta á oss, fyrir vantrúarinnar sakir; þad var ecki líkligt ad einn glæpafullur landrádamadur, einn spillvirki, sem allareidu hafdi snöruna um hálsinn og unnid til gálgans, hann mundi ætla ad konúngurinn mundi hann apturkalla frá gálganum til ríkis, úr boduls höndunum til síns hábords, og gjöra hann ættleiding af útlaga, sitt barn af Djöfulsins þræl, og sinn þénara af drottinssvikara. Þess vegna er Gud madur vordinn; þar fyrir hefir hann géfid oss þad teikn, er hann hét ad géfa á dögum Achas konúngs, Esa. 7, um hvört ad gétur í þessa hátídis dags venjuligum pistli, þar svo stendur: fyrir þá skuld mun Drottinn géfa ydur eitt teikn. Sjá þú, ad ein jómfrú mun barn géta, og einn son fæda, og hann mun hún kalla Immanúel, þad er: Gud med oss, Gud í manninum, og ordid í holdinu, þad er Jesús Lausnari, Frelsari, Sáluhjálpari, því svo kunni enginn ad heita nema Gud byggi í honum. Þetta er nú fullkomin vissa um sátt vora vid Gud, sá oss reidur var; því hafi hann géfid oss hann, í hvörjum honum alleina velþóknast, Matth. 3, og ofurselt hann í daudans píslir, til ad forlíka oss vid sjálfan sig, Róm 5, þegar vér enn þá vorum hans óvinir: hvörnin kunnum vér þá ad efast um uppgjöf vorra synda? mun hann kasta þeim í eylífan eld, sem á hans nafn trúa, er hann tók svo nærri sér ad géfa oss? Mun hann tilreikna þeim syndirnar, hvörra syndir hans eingétinn Sonur hefir burtu borid, Jóh. 1, nær vér ydrumst þeirra af hjarta? Mun hann klaga oss fyrir þá handskriftina, sem hann hefir allareidu á krossinn neglt? Col. 2; fjærri sé þad Födur miskunsemdanna! og þessi er nú sá glediligi bodskapurinn er eg í öndverdu hét um ad tala; ó eitt fagnadarsamligt ord! ó, eitt sannkallad Evangelium! ó eitt æskiligt fridarbod! med hvörju heilsan verdur frambodin hinum veika, uppgjöfin hinum seka, lausnin hinum herteckna, frelsid þrælnum, lífid hinum dauda, og þeim sem einkis von áttu nema eylífra kvala í helvíti, med Djöflinum og öllum hans árum, eylíf sæla, eylífur fögnudur og eylíft samneyti, med hinni háleitu Guddómsins þrenningu og heilögum einglum í hinni himnesku Jerúsalem, hvörrar sól og túngl ad Gud er, Opinb. 21, og hvar engin umskipti eru ljóssins né myrkursins, Jac. 1. Þessarar tignar, þessarar dýrdar og þessarar fullsælu, unn þú oss njótandi ad verda, gódi Gud! fyrir árnan og forþénustu þíns eingétins Sonar Jesú Kristi, vors Frelsara, amen!

Á Pálma-Sunnudag.

Gudspjallid stendur á hinn Fyrsta Sunnudag í Adventu.

Exordium.

Vér höfum eingan konúng nema keisarann, sögdu Gydingar fordum daga, Jóh. 19, þá þeir vildu ecki láta Konúng dýrdarinnar ríkja yfir sér, Lúc. 19; en eg þykist vita, ad kristnir menn muni ecki

samsinna þeim ógudliga flock; því jafnvel þótt vér eigum Gudi ad þacka fyrir konúnga vora, er hann sett hefir til ad stjórna sínu fólki, sérdeilis vér, er hann hefir milda og réttvísa konúnga géfid einn eptir annann, þá vitum vér þó, ad Gud hefir sett sinn koníng yfir sitt heilaga fjall Zíon, Ps. 2, hvörs ríki ecki er af þessum heimi, Jóh. 18; og þó er hann heimsins Skapari, Hebr. 1, hvörs herradæmi ad brá fyrir synduga menn um stundarsakir, til ad uppfylla spádóm Zacharíæ, Kap. 9, þegar hann reid inn til Jerúsalem; en hans ríkisstóll varir þó um aldir alda, Hebr. 1. Vorir hofdíngjar stjórna med makt og miklu veldi, veroldin er svo skipud, ad ecki verdur ödru ákomid; en Kristur í sínu nádarríki stjórnar med sínu heil. ordi og sakramentunum; því segir Páll, 2 Cor. 10; vopn herfarar vorrar eru ecki líkamlig, heldur kraptur Guds til ad niburbrjóta girdíngarnar. Veraldligir herrar taka skatt af sínum þegnum, Matth. 17, og er þad réttvíst, því þessi vor konúngur hefir þad skipad, en hann géfur öllum allt, og upplýkur sinni mildu hendi, til ad sedja allar lifandi skepnur, Ps. 145. Drottinn sagdi vid Pétrum: veraldligir konúngar, hvört taka þeir skatt af sínum börnum, ellegar af annarligum? en Pétur svaradi: af annarligum. Og vor Herra svaradi: þá eru börnin frí, Matth. 17. En þad gengur ödruvísi til í Gudsríki; hér tekur Konúngurinn skatt af sínum börnum, sem þó er ecki gull né silfur, heldur harmþrúnginn og sundurknosadur andi. Fordum daga mátti eínginn mæta Persakonúngi, nema hann offradi honum einhvörri gáfu; og er bóndi nockur vard á vegi fyrir einum af þeim, hafdi hann þad ecki til er hann kynni ad bjóda; en í þessu rádleysi tók hann vatn í lúkum sér og færdi konúnginum, og segja menn þad hafi verid vel þegid. Vér mætum vorum Konúngi dagliga, því allann daginn útbreidir hann sinn fadm til vor, Esa. 65; eckért höfum vér þad vér kunnum ad bjóda þessum allsherjar-Drottni; blód uxanna og hafranna þóknast honum ecki, Ps. 50; allt silfur og gull er hans, jafnvel vor bestu verk eru eins og nidlagsfat, Esa. 64. Gudrækilig tár vorra augna, og þad vatn sem ydrandi manna höfud eru full af, einn audmjúkur andi og lítilátt hjarta er hans offur, Ps. 51. Betur líkar honum fótaþvottur hinnar bersyndugu, enn heimbod Símónar, Lúc. 7; betur Maríu audmýkt í hjartanu, heldur enn umsorgun Marthæ í húsinu, Lúc. 10; hinn beiski grátur Péturs, Matth. 26, heldur enn offur Vitrínganna, Matth. 2, þótt hvörutveggja væri þacknæmiligt. Hin besta þegnskylda Guds af mönnunum er þetta, og trúin, sem verkar fyrir kjærleikann, Gal. 5; en þessi Konúngur, svo máttugur sem hann er, svo prýdiligur sem hann er, svo alvaldur sem hann er, svo gjæskuríkur sem hann er, þá er hann þó til vor kominn hógvær, sitjandi á ösnu einni. Hafi nú Konúngur dýrdarinnar verid svo hógvær fyrir vora skuld, þá látum oss gánga nær Gudspjalli þessu, og læra nockud af honum, sem er hógvær og af hjarta lítilátur, Matth. 11; þad er: hina andligu hógværd, sem oss á ad fylgja inn í himnaríki med smá börnunum, Matth. 18, og um hana vil eg tala fyrir ydrum kjærleika út af þessu heil. Evangelíó. Hvar til oss styrki hinn nádugi Gud í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Farid þér í þad kauptún, sem gagnvardt ydur er, og strax munud þér finna ösnu bundna og folann hjá henni, segir Drottinn. Af þessu er audséd, ad hann vissi alla hluti, og ef hann var alvitur, þá var hann og almáttugur, alstadar nálægur og ómælanligur, því Gudsdómsins eiginligleikar mega ecki adskiljast; hvar fyrir vér sjáum, ad öll fylling Gudsdómsins hefir búid í honum líkhamliga, Kól. 2. Hvad lángt eru nú allir dauðligir menn frá svoddan hátign? ad sönnu hefir Gud lagt mikid til margra, og þar verdur ecki ámóti sagt, ad madurinn er hin ypparligsta skepna Guds, sem vér sjáum med vorum augum; en þad hefir Jesús fram yfir alla adra, ad hann er bædi Gud og madur. Hvílíkt er þá þetta ómrædiliga lítilæti, ad hann sem öll dýr á jördunni skapad hefir, hann virdir sig svo lítils ad sitja á einum asna, sem er eitt hid audvirdiligasta kvikindi medal dýranna. Sjá hér, kristinn madur! hvad lítilsverd ad sé hofpragt veraldarinnar í Guds dýrdarfulla auglitt. Hér er ecki Pharaónis vagn, sem Jóseph var í fluttur, Gén. 41; ecki Mardochei hestur, sem Assverus skipadi honum ad rída, á sínum heidursdegi, Est. 6; ecki hinn

eldligi vagn og hestar, sem færdu Elíam til himna, 2 Kóng. 2, heldur einn litilmótligur asni; þó stærir einn syndugur ormur sig af búninginum, og af því yfirlæti, er hann hledur utan á sig. Það er allvída ad sjá í æfisögu Drottins, hvad litils hann hefir metid oflæti veraldarinnar; hann var fæddur í einum stalli, Lúc. 2; hann fór á fæti, þegar hann gékk umkríng, gjordi gott og græddi alla, Post. gb. 10; hann rídur hér einum asna, og hygg eg það hafi þó verid hid mesta hans yfirlæti hér á jordunni. Þeink nú um, syndugur madur, hvílík fásinna það sé, ad metnast í hjarta sínu, þó Gud láti einhvorn skína í prýdi veraldar þessarar; ecki segi eg, ad Gudi misþóknist líkhamligt hreinlæti eda fagur búnadur í sjálfum sér, þegar þau sambjóda þess virdingu, er þvilíkt brúkar, lángt heldur meina eg, ad Gud hefi eingan misþocka á því, þótt hans sképnum sé haldid til prýdis; það sýnir mér Arónis búningur, Exód. 28; það vottar sáttmálsorkin og nádarstóllinn, Exód. 25; það sýnir Jerúsalems musteri, 1 Kóng. 6; það sýnir Salómon med allri sinni dýrd, 1 Kóng. 10, hvorri í Ritningunni hrósad verdur; en hitt segi eg, ad stæra sig þar af, það er andstygd fyrir Gudi. Ecki trúi eg ad honum hafi illa líkad sú bygging, er Nebúcadnezar lét gjora í Babýlon, en fyrir því hann stærdi sig þar af, þá vard honum géfid villidýrs hjarta, svo hann át gras med kvikindum á morkinni, Dan. 4; ecki hefir Gud reidst vid Heródem af því hann var málsnjallur, því sjálfur hafdi hann honum málfærid géfid, en sokum þess ad hann gaf ecki Gudi dýrdina, þá var hann sleginn af eingli Drottins, Post. gb. 12; kannské ad Gud hefdi látid hvalfiskinn í Egyptalandi vera kyrran í sinu vatni, hefdi hann ecki sagt: mitt vatn er mitt, og eg hefi gjort mér það, Ezech. 29; ecki er víst ad hann hefdi sett krókinn í Zenacheribs nasir, hefdi hann ecki lastad nafn Drottins. Þessi er hinn réttláti dómur hins alvalda Konúngs, ad drambláturn hrindir hann af stóli, en litilátum géfur hann nád, Lúc. 1; betra er ad audmýkjast med hinum hógværu, en ad útskipta herfángi med þeim drambsomu, segir Salómon, Ordskv. 16; hvar af audséd er, ad þó Gud hefdi mikid til hans lagt, og upphafid hann á stól síns fodurs, og gjort hann vegsamligri bædi ad viti og ríkdómi heldur enn adra konúnga í Austurálfunni á hans dogum, 1 Kóng. 10, þá hefir hann kannast vid, ad hann hefdi það allt þegid og ecki tekid af sjálfum sér; svo var og Davíd hans fadir lyndur, hvors audmýktar merkiligt dæmi vér hofum í annarar Sam. b. 6 Kap., þegar drottningin Michol brixladi honum med þessum ordum; hvorsu vegsamligur var konúngurinn af Ísrael í dag, hvor ed afklæddist fyrir ambáttum þénara sinna, og lék nakinn sem fantar? en hann svaradi: eg vil leika fyrir Drottni þeim sem útvaldi mig, heldur enn þinn Fodur og heldur enn allt hans hús, og hefir skipad mig hofdingja yfir Drottins fólk, Ísrael, og eg vil ennú minni verda, og eg vil litilæcka mig í minu augliti, og vegsamast med þeim ambáttunum, sem þú taladir um. Ad eg tali ecki um Abraham, Jakob, Mósen, Jósaphat, Ezechiam og adra fleiri, hvorjir allir voru af Gudi med mikilli tign sæmdir, og þeirra audmýkt í andanum er þó hrósad í Ritningunni. Gud nádi oss! hvad hofum vér ad stæra oss af, syndugir menn? er ecki madurinn ein vatnsbóla? hvor þó ad þjóti upp um stundarsakir af vindi luckunnar, þá hjadnar hún jafnskjótt aptur, þegar hinn sami á hana blæs. Er ecki allt hold hey? og allur þess heilagleiki, líka svo sem blómstur akursins? grasid visnadi og blómstrid datt

af, þvíad andi Drottins blés á það. Sannarliga er allt fólkid hey; grasid visnadi, og blómstrid datt nidur, en ord Drottins varir eylífliga, Esa. 40. Hér er enginn undantekinn, ríkur edur fátækur, gofugur eda ógofugur, smár edur stór, vitur eda vankunnandi, þræll edur herra, og þetta eru Guds ord, hvør æfinliga vara, er oss þetta segja; láti því enginn ofurdátt ad sjálfum sér, því allt hvad vér hofum, hvad gott edur kostuligt sem það er, það er þó alltsaman lánsfé, og ecki vort eigid. Segid mér, hvar af skyldu menn þó stæra sig? af aud og ríkidæmi? því skyldi og hroka mér upp af því, sem luckan kann eins ad géfa einum nídingi, svo sem besta manni; sem aflad er med mikilli áhyggju á morgum árum, en fargast í einu augnabliki, ef til vill. Því skal eg gjora mig stórann, þótt eg hafi einn ómaga medferdis, sem eg hlýt altíd ad þrælka fyrir, og svo er óþacklátur og óréttvís, ad hann sedur aldrei sína fyrirvinnu? Viljum vér athuga, br. m., af hvorju flestir eru í fyrstunni ríkir vordnir; fæstir munu þeir vera, sem náttúran hefir hjálpad þar til ad ollu leiti, edur þeirra eittsaman erfidi, med hvorju Gud hefir skipad ad næra sig af jordunni, Gén. 3; eg vænti ad svo hafi flestir audgast, ad þeir, eda þeirra forfedur hafi tekid nockud rángliga frá odrum. En segid mér, er það réttvíst, ad menn stæri sig upp yfir einhvorjum af því, ad hans forfedur hafa tekid nockud frá hins forfedrum? Eingum manni mun það þykja, þegar menn gá ad hvornin hluturinn er í sjálfum sér; eda hvad er nú framvegis ad stæra sig af? eru það vitsmunir? Eg medkénni, ad þeir eru hinn kostuligasti hlutur, sem Gud hefir lagt til syndugra manna, en þó eru þeir fallvaltir eins og annad; og hvad lítid er það vér vitum, hjá því sem vér ecki vitum? madurinn veit ecki, sinn sess edur gaungu, segir Ritníngin, og hvorsu vill hann þá meira vita? og þótt ad þeir séu í sjálfum sér gódir, þá verda þeir þó af vorri misbrúkun optliga níddir, allra mest af drambseminni. Rétt gjordi Gud, svo sem alla hluti, í því hann gaf Nebúcadnezar villidýrs hjarta, Dan. 4, sem ádur er sagt; og sama ætla eg þá hendi, sem forsmá adra hjá sjálfum sér, og þykjast einirsaman vita alla hluti, hvad þá optast hendir, sem minnst vita, og þá þeir þykjast ollum hyggnari, verda þeir skiptingum heimskari. Margur gortari hefir og stært sig af hreysti líkhamans, gjætandi ecki ad því, ad lítill kvilli kann ad svipta manninn sínu afli. Sumir hrósa sér af fegurd líkhamans, og er hún ad sonnu ágjætur hlutur, þá hún ecki er brúkud til lauslætis edur ofmetnadar, en einsaman er hún ágjætislítil, því madur kann ad mála eitt bilæti fagurt, og er það þó ecki svo gott, sem hinn ljótasti madur. Hvad er nú framvegis verdt ad stæra sig af? dygdir og mannkostir eru mest verdir af ollum þeim hlutum, sem finnast hjá daudligum monnum, en þeir verda ad ókostum, þegar dramblætid þeim spillir. Því segir Salómon: vanvirdan eptirfylgir hinum stórláta, en hinn sem er lítilátur í anda, mun vegsemdin umfadma, Ordskv. 16. Lítilætid er fegursta skart dygdanna, án þess verdur framsýnin ad undirferli, réttlætid ad hardýdgi, hugprýdin ad ofdirfsku, sparsemin ad nídsku; eg meina hid kristiliga lítilæti, sem er einn audmjúkur andi fyrir Gudi, og kannast vid og þeckir það, ad menn eru menn og mannligum tilfellum undirvorpnir. Sjá þinn Konúngur kémur til þín hógvær, segir Textinn. Ef Konúngur dýrdarinnar Ps. 24, svo lítilæckar sig fyrir oss syndugum monnum, því skyldum vér syndugir menn stæra oss upp yfir vorum brædrum? Drottinn himins og jardar kémur til vor

annara manna, sem ekkért tökum með oss í þennan heim, og munum ekkért í burtu bera, 1 Tim. 6; hinn fegursti meðal mannanna sona, Ps. 45, kémur til vor, sem frá hvirfli og allt til ilja erum ekki nema sár, benjar og þroti, Es. 1. Látum oss það til hjarta gánga, hvað stór munur að er vor og hans; vér erum þeir ed styggðum, hann er sá sem misgjört var ámóti; hann þarf ekki vor með, en vér kunnum ekki eitt augnablik að lifa fyrir utan hans miskun; látum vort hjarta komast við af því, að hann er sjúkur af elsku, Lofkv. 2, ofan til vor kominn, þegar vér hann hötuðum. Ef vorar syndir ekki ángra oss, ef vér hræðumst ekki þeirra straff, þá látum þó þann óumræðiliga elskunnar bruna smelta vort hjarta, að hann kémur með svo mikilli hógværð inn til Jerúsalem, til að láta sig kvelja og krossfesta fyrir mínar og þínar syndir, kristinn maður. Hann grætur yfir borginni, hvörrar innbyggjendur að ekki þecktu sinn vitjunartíma, Lúc. 19, af hvörjum hann vissi þó að hann mundi svo háðugliga útleikinn verða, sem hans píslarsaga vottar. Fyrst hann hefir nú allt þetta unnið fyrir oss synduga jarðarmaðka, þá látum oss gjöra það hann oss skipað hefir, sem er, að læra af hönum hina sönnu hógværð, sem Guð álítur, gjörandi ekkért af kappi eður fyrir hégómadýrð, heldur af lítillæti, hafandi hvör annan sér í virðingum æðri, Phil. 2. Auðsýnum og vort lítillæti í verkunum, svo að bæði Guð og menn sjái að vér leggjum ekki ofmikla virðing á sjálfa oss. Drottinn sagði til lærisveinanna í þessu Evangelió, þegar hann skipaði þeim að taka ösnuna: ef einhvör segir nockuð til yðar, þá segið að Herrann hafi þeirra þörf; allt vald hafði Jesús, bæði á himni og jörðu, því alla hluti hafði Faðirinn lagt í Sonarins hendur, Matth. 28; því sýnist að það hefði ekki verið umfram hans ráð, þótt hann hefði tekið þetta dýr að fornspurðum eigandanum, þó vildi hann það ekki gjöra, uppá það hann sýndi oss hvörnin vér eigum hvör við annann að breita. En hvað gjöra sumir af oss? þykir oss það mikilsverðt að gjöra lítilmagnan fornspurðan að þeim hlutum, er vér eignast viljum. Mun Jessabel virða fyrir sér að leita ljúgvitna í móti Naboth, og láta grýta hann síðan í hel, þegar Achab vill eignast hans víngarð? 1 Kóng. 21. O, Guð gæfi ekki væri þvílík dæmi hjá oss, þótt menn ráðist þess minna í, sem vér höfum valdið minna, heldur enn Achab hafði! að sönnu er skickanliga og lítiláta umgengni ekki að lasta; hún kann ekki svo að kallast dygð, svo sem dygðanna förunautur, og margur hefir sá hana til að bera, sem ekki hefir sjálfar dygðirnar, og með henni hafa sumir tekið allt frá öllum; en þó er ekki hið sanna lítillæti í því innifalið, að taka hattinn af fyrir mönnum, jafnvel þó það sé ekki lastandi í sjálfu sér. Utvortis og innvortis lítillæti er að sönnu hvörutveggja gott, en skuli annars hvörs án vera, þá vilda eg heldur að hatturinn sæti kyrr á höfðinu, heldur enn að aumingjans kjóll væri rifinn af hans kroppi, svo að Guð klagaði mig ekki síðan, að eg félli fram í pantsettum klæðum í hans húsi, Amos. 2. Vér heyrum í Guðspjallinu, að margt af fólkinu sem eptirfylgdi Lausnaranum, hafi breidt sín klæði á veginn, en aðrir höggvið kvisti af trjánum; það var stórt auðmýktarmerki af þessu fólki, og eg veit að þér, kristnir menn! vilduð hið sama gjöra, ef þér mættuð hans nálægðar njóta; en trú mér til, að hann er ekki svo lángt í burtu, sem þú hyggur, því hann hefir sagt: eg vil vera hjá yður allt til enda veraldar, Matth. 28; og ef þar ekkért annað er, þá eru þar nógir klæðleysíngjar,

sem hann kallar sína limi, þad eru sannir olmusumenn; breidum vor klædi á veginn fyrir þá, svo ad þeir ecki í klædleysi útaf deyi, sem ad bera teikn Jesú Kristi á sínum líkhama, og eru eptir hans mynd skapadir, svo vel sem vér adrir, sem betri rád hofum, þá offrum vér hinu sannarliga litilæti, og látum Gud sjá ad vér þykjumst ecki uppyfir þeim, sem hann hefir minna tillagt. Kristur vill ecki láta lúta sér einúngis med ordunum, heldur med verki og sannleika, Eph. 2, ecki heldur sínum limum, því hann er safnadarins hofud, Róm. 12, en vér erum hvor annars limur. Þar mun koma sá dagur, ad sagt mun verda til þeirra, sem hafa medtekid Guds volada í hans nafni, þegar Kristur mun í annad sinn innrída til Jerúsalem, þad er til sinnar kristiligrar kyrkju, ecki grátandi, svo sem nú, heldur med makt og miklu veldi, þegar hofudeingilsins lúdur mun gjalla yfir þeim sem á jordu búa: komid þér blessadir míns Fodur, og eignist þad ríki, sem ydur var tilbúid frá upphafi veraldar; þvíad húngradur var eg, og þér gáfud mér ad eta, þyrstur var eg, og þér gáfud mér ad drecka, géstur var eg, og þér hýstud mig, nakinn var eg, og þér klæddud mig, sjúkur var eg, og þér vitjudud mín, í myrkvastofu var eg, og þér komud til mín; þá munu hinir réttlátu svara honum og segja: Herra! hvenær sáum vér þig húngradan og foddum þig? eda þyrstan og gáfum þér ad drecka? eda hvenær sáum vér þig géstkominn, og hýstum þig? eda nakinn, og klæddum þig? eda hvenær sáum vér þig sjúkan eda í myrkvastofu, og komum til þín? og Konúngurinn mun svara og segja til þeirra: sannliga segi eg ydur, ad hvad þér gjordud einum af þessum mínum minnstu brædrum, þad gjordud þér mér, Matth. 25; þá mun þad ecki koma í eptirþorf ad hafa breidt sín klædi á veginn fyrir Kristi limu; þad mun verda stór féssjódur á himnum, ad hafa litils aktad gull og gérsemar og kostuligan búnad, þegar allt þetta stendur í bjortu báli, og dugar til einkis nema ad kveikja eld undir þeim, sem hafa fest sitt hjarta þarvid. Þyki oss vænt um þad fánýta skart, sem vér vefjum í þenna forgengiliga líkhama, og þad svo mjog, ad sumir af oss væri til frids, ad flytja med sér nockud úr þessari veroldu, þá er rád þad vid því, ad klæda fátæka, þeir munu oss þad med ábata apturgéfa, sem er réttlætisins skrúdi, fágadur í Lambsins blódi. Eckért berum vér í burtu med oss hédan, nema þad sem Guds voludum er géfid, þad mun oss aptur ríkugliga goldid verda í upprisu réttlátra. Svo lærid nú af ydar Frelsara, br. m. ad vera hógværir og af hjarta lítilátir, bædi í ordi og verki; hann hefir ecki sagt til vor: lærid af mér ad skapa allann heiminn, ecki ad gjora kraptaverk í heiminum, ecki adráda fyrir velferd allra manna, heldur hefir hann skipad oss ad læra af sér hógværdina. Sá sem vill byggja sitt hús stodugliga, hann þenki um grundvoll litilætisins, því hvor sá ed sig upphefur, hann skal nidurlægjast, og hvor ed sig nidurlægir, hann skal upphafinn verda, Matth. 23. En þú, ó Herra Jesú Kristi! sem ert hid fullkomnasta eptirdæmi litilætisins og hógværdarinnar, virdst þú ad taka burt frá oss hroka syndumspilltrar náttúru, svo ad vér rata mættum þann rétta veginn inn í þitt ríki; þad veit þú oss, miskunsami Herra! sem hefir litilæckad sjálfan þig, uppá þad vér vegsamligir yrdum, og bid þinn himneska Fodur fyrir oss, ad hann sendi oss þar til sinn heilaga Anda, amen, í Jesú nafni, amen!

Á Skírdag.

Pistillinn, 1 Cor. 11 Kap.

Gódir brædur! því eg medtók þad af Drottni, sem eg hefi ydur géfid. Af því ad Drottinn Jesús, á þeirri nátt, er hann var svikinn, tók hann braudid, gjørdi þackir, braut þad, og sagdi: takid og etid; þetta er minn líkhami, sá fyrir ydur verdur brotinn; gjørid þad í mína minníng. Sømuleidis og einnin kaleikinn, eptir þad hann hafdi kvøldmáltídina etid, segjandi: þessi kaleikur er nýtt Testamentum í mínu blódi. Gjørid þetta, svo opt sem þér dreckid þaraf, í mína minníng. Þvíad svo opt sem þér etid af þessu braudi, og dreckid af þessum káleik, skulud þér kunngjøra dauda Drottins, þángad til hann kémur. Hvør hann etur nú af þessu braudi, og dreckur af þessum kaleik Drottins óverdugur, sá er sekur vid hold og blód Drottins; en hvør madur prófi sig sjálfur, og eti svo af þessu braudi, og drecki svo af þessum kaleik. Þvíad hvør hann etur og dreckur óverdugur, sá etur og dreckur sjálfum sér dóm, gjørandi ecki greinarmun á Drottins líkhama.

Exordium.

Sæll er sá madur, sem etur braud í Guds ríki, sagdi fordum Gydíngurinn, er sat til bords med vorum Frelsara, þá hann var ad heimbodi eins af Pharísæanna høfdíngjum, Lúc. 14. Hann hefir án efa meint hér med alla þá sælu, er þeim búin er, sem sitja til bords med Abraham, Isak og Jakob í ríki himnanna. Þessi madur sagdi ad vísu satt, en forgéfins vænta menn hinnar eylífu sælu, nema vér fáum hér í lífi nockurn forsmeck hennar; en hvar fáum vér hann? í Guds heilogu ordi ad sonnu, en þa allrahelst í þeim heilogu sakramentis. Hvílíkur føgnudur er þad einni rétttrúadri sálu, ad hún veit, ad hún í skírninni er vordin Guds vinur af reidinnar barni, Eph. 2, og hluttakandi allra Jesú Kristi velgjorninga, sem hann med sinni beisku kvøl og dauda hefir oss afrekad, og til styrkíngar trú sinni þarum, etur hann Guds líkhama og dreckur hans blód, í og med hinum jardnesku hlutum, braudi og víni. Í ordinu heyrum vér raust Brúdgumans, Lofkv. 5, en í heil. kvøldmáltíd Drottins, kyssir hann hana med kossi síns munns, er hans hjarta elskar, Lofkv. 1. Þar uppvekur hann elskuna til sín; þar styrkir hann trúna; þar lífgar hann vonina; þar eykur hann gledina og géfur oss forsmeck himnaríkis. Davíd gat ecki meiri æru veitt Mephíbóseth syni Jónathans vinar síns, 2 Sam. 9, edur vin sínum Barsillai, 2 Sam. 19, enn ad þeir skyldu eta braud vid hans eigid bord. O, hvílík æra er þetta þá, brædur mínir! ad Konúngur dýrdarinnar setur oss vid sitt eigid bord? Hann framreidir þar, ecki einn alinn kálf, eins og fadir hins týnda sonarins, sem gétur um í eptirlíkíngunni, Lúc. 15, heldur sjálfan sig, þad saklausa Guds Lamb, sem frá veraldarinnar upphafi slátrad er, Opinb. 5, húngrudum til sadníngar. Nathan spámadur kunni ecki ad fá annad vigtugra til ad sýna Davíd, hvørsu mjøg hinn fátæki madur hefdi elskad þann saudinn, sem hinn ríki tók frá hønum, heldur enn þad, ad hann gaf hønum ad eta af sínum braudbita, og ad drecka af sínu kéri, 2 Sam. 12. O, Jesú! vér erum þínir voladir saudir; þú hefir auglýst þinn brennandi kjærleika í mørgum þínum velgjørníngum, en þó hvad mest í því, ad þú hefir géfid oss þitt hold ad eta og þitt blód ad drecka, þad sama hold og blód, sem á krossinum héck og úthellt var, en nú situr til Kraptarins hægri handar, til ad birtast fyrir augliti Guds, til ad afmá syndina

med fórnfæríngu sjálfs þíns, Hebr. 9. Þú hefir til þessa géstabods kallad fátæka, vanada, halta, og blinda, Lúc. 14, þad er: oss aumar syndugar manneskjur, hvörjar syndin og Djøfullinn svo ílla hofdu útleikid, ad frá hvirfli og allt til ilja var þar ei nema sár, benjar og þroti, Esa. 1. En eg óttast næsta mjøg ad þeirra líkar finnist vor ámedal, er St. Páll svo hardliga átelur fyrir ósidsemi þeirra og vanrækt á þessu himneska bordhaldi, þar hann segir til Corinthíos, 1 Pistl. 11: þessu hrósa eg ecki, ad þér samankomid ecki til hins góda heldur til hins verra eins; því géfur hann þeim og eitt ágjætt bodord, hvørnin þeir skulu tilreida sig undir þessa h. nautn í þessum ordum: **hvør madur prófi sig sjálfur, og eti svo af þessu braudi og drecki af þessum kaleik**; og ecki einasta hefir hann þeim þad géfid, heldur og øllum kristnum mønnum, er med þessum hætti vilja kunngjøra dauda Drottins; hvar fyrir eg vil og út af þessum h. Pistli tala um þá sérlegustu hluti, er heyra til kristiligs undirbúníngs þessarar háleitu Drottins kvøldmáltídar. Hinn gódi Gud virdist ad styrkja oss hér til, med nád síns Anda, í Jesú nafni, amen!

Útleggíngin.

Þad á ad vera oss alkunnugt, br. m. ad í skírninni hefir Gud gjort einn nádarsáttmála vid oss auma menn, þar vér fædumst í heim þennan daudir í syndunum. Nú er oss þad vitanligt, ad vér dagliga rjúfum þennan sanning, ecki alleinasta af rasandi rádi, heldur og optsinnis med vilja og ásetningi; en því valda Guds djúpu miskunaridur, ad vér eigum kost á ad nýu ad forlíka oss vid hann, og til þess hefir hann sett og innstiptad þad h. altarisins sakramentum, í hvørju vor skírnar-sáttmáli verdur ad fullu endurnýadur, Guds nád ad nýu frambodin sannydrandi manni, og hann ávalt skuldbundinn til ad gjora verduga ávortu ydraninni, Matth. 3; þad vill Drottinn bodid hafa, er hann segir hjá Lúcam, 22 Kap.: svo opt sem þér gjorid þetta, dreckid þad í mína minning, hvad Páll í Textanum kallar ad kunngjora dauda Drottins. En hvílík á þessi minning ad vera, br. m.? Ecki svo sem þegar vér dreckum konúngsins skál, edur vina vorra og náunga; þad væri ad gjora lítinn greinarmun á líkhama Drottins og annari fædu, heldur eigum vér þess ad minnast med hjartans ángri og trega, ad vorar blódugar illgjordir hafa dýrdarinnar hertoga krossfestann, ad oss verdi þær fyrir hans dauda og forþénustu aldeilis tilgéfnar, ef vér ydrumst af hjarta. Svo er nú kristilig ydran, svo ad segja, hin fyrsta trappa sem liggur upp ad þessu hábordi Drottins; en þess er ad gjæta, barn Guds! ad hún sé heit og alvarlig. Kristur gjordi ecki um grun ad líða fyrir syndir þínar; þú átt og ad láta þig af innstu hjartans rótum ángra þad, ad þú hafir hann móðgad og móðgar dagliga. Hér til heyrir nákvæm og grandgjæfilig þecking Guds h. bodorda; hvørnin má hann þeckja syndina, sem ecki er sannfródur um Guds vilja, en hvørsu má sá ydrast syndarinnar, er hana ei þeckir? og sá sem ecki ydrast, hann etur og dreckur óverdugur; en hann ed þad gjørir, er sekur vid hold og blód Drottins, segir Páll í upplesnum Texta. O, hvørsu hrædilig mun þessi sekt, kristnir menn! Vér kynnum ad leida oss í hug, ad þeir ed vísvitandi, athugalaust og óverdugir gánga til Guds bords, þeir væru ecki øllu minna sekir í augliti hins réttláta Guds, enn þeir sem hann krossfestu, því þeir hafa Kristi vitni þarum, ad þeir ecki vitad hafi hvad þeir gjørdu Lúc. 23: en þad má hvørjum einum kristnum manni vera vitanligt, ad Gud hefir sendt Son sinn í heiminn syndugа menn sáluhólpna ad gjora, og ad hann sjálfur hefir

géfid sitt líf út fyrir sína sandi, Jóh. 10. Hvorju til stadfestu hann géfur oss sitt hold ad eta og blód ad drecka. Edur segid mér, hvad er þad sem Páll til Hebr. 10, kallar ad fóttroda Guds Son? og ad halda sáttmálansblód almenniligt? med hvorju vér erum endurkeyptir. Mun þad ecki stappa nærri því, sem hér stendur í Textanum, ad gjøra ecki greinarmun á Drottins líkhama? Hvad er þad annad, enn ad halda hann almenniligan? en Páll segir, ad þeir ed þvílíkt gjøra, eti og drecki sjálfum sér dóm, þad er, ad þeir gjøra sig eylífrar fyrirdæmingar seka, nema þeir rádi bót á slíku og ydrist af hjarta. Komi þér því til hugar, syndugur madur, ad þú ecki hafir svo verdugliga gengid til Guds bords, sem þad hefir byrjad, þá örvænt þér ad sönnu ecki Guds nádar, heldur ydrast, og lát þér ei til hugar koma ad brúka þessa hjálpsamligu nautn, fyrr enn þú hefir lært ad reyna og prófa sjálfan þig, svo sem byrjar, því þú sér hvílíkan háska þú ert vidkominn, nær þú stendur vid Herrans bord, nema þú gjaldir varhuga vid. Drag þó ecki slíkt undan med tómlæti og ødrum umsvifum, því þú sem ert sannfærdur þar um í hjarta þínu, ad þú optliga hefir ónýtt þinn skírnarsáttmála; þér mætti til hugar koma, sem fljótast og optast ad forlíka þig vid Gud í heil. altarisins sakramenti. Þar fyrir, þótt einginn eigi svo ófródur ad koma í þennan h. stad, þá afsakar þad hann ecki, ad hann hefir ei verid sér útum þeckingu Guds bodorda og réttan skilníng á sínum sáluhjálpar efnum, því sá sem án logmáls syndgar, hann mun án logmáls tapast, segir Páll, Róm. 2. Í skírninni verdur oss uppálogd almennilig hlýdni Guds bodorda. Um hana erum vér skyldugir, þá vér drogumst á legg, og gétum lært ad kunna nockra grein ills og góds. Sé þér því fyrst umhugad, kristinn madur! hvort þú ert úngur edur gamall, ad þú gángir smásmugliga ígégnum øll Guds bodord, med allri athygli, rannsaka hvad í þeim er bodid edur bannad, hvorjar dygdir í hvorju eru bodnar, og hvorjir lestir edur klækir þar eru bannadir. Nockud af þessu er ad sönnu giort í þeim bókum, er hlýda til vors barnalærdóms, jafnvel þótt eg óska vildi, ad þad væri nockud greiniligar brýnt fyrir úngdóminum og fáfródum, heldur enn almenniliga gjørist, svo þeir lærdu ad þeckja edli og háttalag kristiligra dygda, hvar af vanart og óedli glæpanna er audþeckt. Þeink og ecki ad vondar hugrenningar séu ecki fordæmanligar syndir. Til hvors segir Endurlausnarinn, Matth. 5: ad sá sem lítur eina konu til ad girnast hana, hann hafi allareidu drýgt hór med henni í sínu hjarta? hvar fyrir, segir hann, sá sem reidist bródur sínum, sé ráds sekur? því sagdi hann vid Pharisæana: hvar fyrir hyxid þér svo illt í ydrum hjørtum? Matth. 9. Dragi einginn sjálfan sig á tálar; til þess er hinn alskygni Gud, hjartnanna og nirnanna rannsakari, Jer. 17, ad hann dæmir allt þvílíkt og fordæmir oss, nema vér þess ydrumst af hjarta eins vel sem orda og verka; og hvad sem hann hefir bannad ad gjora og tala, þad hefir hann og bannad ad hugsa. Og uppá þad ydranin kunni ad nockru leiti ad sambjóda stærd syndarinnar, þá athugum grandgjæfiliga mismun þeirra, eptir þeirra háttalagi og atburdum, tilgángi og ordsøkum, er oss drógu þar til, en einginn kann ad játa edur ydrast réttiliga þeirrar syndar, er hann þeckir ecki stærd hennar og ilsku, og traudt kann madurinn ad láta af þeim glæp, sem hann ecki veit hvorja verkan hefir haft í sér, edur hvad sig hefir tildregid ad drýgja hann. Þar eru til óvitanligar syndir, sem ské annadhvort af því, ad menn vita ecki hvad gjørist, svo sem

Páll, er hann sagdist ei hafa vitad ad þad var hinn ypparsti kennimadur, til hvörs hann taladi, Post. gb. 23; edur módir þeirra Zebedei sona, er ei vissi hvörs hún beiddi, Matth. 23; þær reiknar Gud ecki endurfæddum manni til syndar, því eingin fordæming er á þeim, sem eru í Kristó Jesú, Róm. 8. En þó med því móti, ad vanvitskan komi ecki af ásetningi til ad syndga, svo menn vilji ecki læra Guds vilja til þess, ad ei þurfi eptir honum ad lifa. Líkar þessum eru þær, er menn gjøra af rasandi rádi, af glèymsku, af brádrædi, svo sem þegar Pétur hjó eyrad af Malchus, Jóh. 18; þegar lærisveinarnir þráttudu um, hvor þeirra mestur væri, Marc. 9; þegar þeir vildu kalla eld af himni, Lúc. 9. Þessum syndum er hinn gódi Gud og svo nádugur, þótt þær í sjálfum sér stórar séu, hvar uppá allstadar dæmi eru; en oss byrjar grandgjæfiliga ad taka vara á lifernisháttum vorum, og læra ad þeckja bresti vora, annars mun brádrædid og vangjætslan ecki afbata meir þesshattar syndir, heldur enn vanvitskan hinar. Nú eru þó syndir, sem menn drýgja þvert ámóti samvitskunni, og ad henni naudugri, hafandi ad engu Guds bod fyrir einhvörs tilgángs sakir; þvílíkar syndir kunna ad verda ad stórum syndum, þótt þær séu smáar í sjálfum sér, og þad sem ecki er synd í sjálfu sér, þad reiknast fyrir synd, nær menn ætla þad muni vera Gudi ámóti, en gjøra þad ei ad sídur, því hann dæmir eptir ásetninginum, og ecki eptir vitsmununum. Í selskap þessara synda var Arónis og Maríu, er þau mogludu ígégn Gudi og Mósi, Núm. 12; Davíds, þegar hann tók húsfrú Uriæ Hetithers frillutaki, en sló bónda hennar í hel med sverdi Ammons barna, 2 Sam. 11. Þessar syndir verda ei afþvegnar nema med heitum ydrunar-tárum, því stór sár þurfa mikla grædslu; en hinn réttláti Gud er vandur ad virdingu sinni, og lætur ei ad sér hæda, Gal. 6. Þess er og ad gjæta, br. m., ad þær syndir, sem oss idugliga henda, þær reita hinn miskunsama Gud næsta mjøg til reidi, því þad mætti sýnast, ad menn med svoddan ógudligu athæfi gjørdu leik til þess ad styggja hann. Oss verda syndirnar med því fororði tilgéfnar, ad vér leggjum af vora ilskubreitni. Látum af illu og lærum gott ad gjøra, Esa. 1; því ef vér æfum þannin syndina, jafnvel þótt vér látumst ydrast hennar, þá mætti virdast, ad hin sídasta synd hefdi forbrotid fyrirgéfningu allra hinna, en einginn veit hvört hann fær tóm til ad ydrast hennar, edur hvört Gud vill léna honum ydran til apturhvarfs (sem Páll ad ordi kémst, 2 Tím. 2) er svo lengi hefir gjørt handverk af syndinni; þar fyrir byrjar øllum þeim er til Guds bords gánga ad athuga, ad þær syndir, er oss henda eptir þad, ad vér høfum lofad Gudi betrun lifernisins, þær eru þýngri og orka meiri hegningar, enn hinar, er vér ádur gjørdum, þvíad í þessu sakramenti verdur skírnar-sáttmálinn endurnýadur, sem ádur er sagt, og vér verdum ad nýu tryggrofar vid Gud, nema vér af fremsta megni leggjum allt kapp á ad halda vor særi. Vid þessum syndum er flestøllum nockud hætt, jafnvel þeim sem ecki eru lángt frá Guds vegi, og þær henda Gudsbørn ástundum; en um þá vil eg ecki tala, sem eru svo samdauna vordnir ránglætinu, ad þeir ecki þeckja syndina fyrir synd, þótt þeir viti ad Gud hafi bannad hana; þeir leidréttast ecki vid Guds straff og áløgur; þeir taka syndina í forsvar, og vilja réttlæta hana; reidast Guds þénurum edur og gódum vinum sínum, þá þeir átaldir verda; þeir elska syndina ecki alleina á sjálfum sér, heldur og sam-

sinna þeim er hana gjora, Róm. 1; það hendir Guðsborn, að það góða, sem þau vilja gjora, það gjora þau ecki, Róm. 7; en þessir elska eckért gott og hafa gaman af illu, bædi hjá sjálfum sér og ödrum, lockandi adra til vondra verka, og eru í því svo sem nockurskonar umbodsmenn Fjandans, því það er hans embætti; þessa nefnir St. Páll, 1 Tim. 4, forbrendar samvitskur, og muni þeir verda illar apturhvarfs, nema þeim sé í tíma grædslu leitad. Nú er einginn efi á því, að svoddan manneskjur finnast í Guðs kyrkju, fyrir því verð eg hér um að tala, því þá er gudleysid komid á hina efstu troppu, og gétur varla hærra stigid, og einginn hlutur er þeim vísari enn eylíft helvítisbál, nema þeir láti sig leidrétta af Guðs Anda. Og er það ecki nóg, kristinn madur, að þú lærir að þeckja syndina af yfirvegan Guðs bodorda, edur hennar háttalag, af því sem nú er sagt; þú átt þar að auki að rannsaka þitt eigid líferni, og gánga ítarliga í rétt vid sjálfan þig. Það var ólucka vorra fyrstu foreldra, að þau lærdu að þeckja hid illa, Gén. 3; en Guð er svo hagur, að hann kann að gjora góda hluti af vondum, og því kann þecking illskunnar að gagna oss til sáluhjálpar, þó meir á sjálfum oss enn á ödrum. Það er ecki mannvant að þeckja hvað illt er í annars fari, en sá sem dæmir sjálfan sig, hann verdur ecki af Drottni dæmdur; það skédur, nær menn bera líferni sitt, ord, gjordir og hugrenningar saman vid Guðs logmál, en þar hlífist margur vid; sumir þess vegna, að þeir ætla, að þar muni ecki svo skarprar rannsóknar vid þurfa; adrir hins, að þeir kvída vid að ýfa hin fúnu sárin, því þau svída magnliga, nær þau rannsokud eru med logmálsins broddi, gjætandi ecki að því, að svoddan verkar þó eptir á fridsamligan ávöxt réttlætisins, Hebr. 12; færa menn því alla hluti sér til umbótar, ecki einasta fyrir ödrum, hvað ecki er svo að lá, heldur og fyrir sjálfum sér og dómi sinnar eigin samvitsku, svo að hann sem lángt er frá því að elska Guð umfram alla hluti, hann kallar sig vel hafa gjört og aflokid þeirri skyldu, ef hann les bæn sína kvöld og morgna, edur sýngur honum einn sálm til dýrdar. Sá sem er gjarn á blót og svardaga, nefnir það hreystiyrdi; hann sem afrækir Guðs hvíldardaga, nefnir það ástundan og idjusemi; ef menn formæla ecki fodur og módur, jafnvel þó þeir séu þeim óhlýdugir í ollu því sem þeir þora, og ef foreldrarnir klæda bornin og fæda, þó þau lídi að þau alist upp í ollu reidileysi, og jafnvel sumir í skommum og ódygdum, þá þykjast menn hafa gjort mikin part skyldu sinnar; sá sem reidinn er og heiptrækur, hann kallar það hugprýdi; hinn lausláti vill láta óskickanliga umgengni heita mannúdleika og kurteysi; hinn ágjarni nefnir sig framsýnan og forsjálan; þegar menn ecki bera opinberliga falskan vitnisburd edur sverja lýgi uppá sinn náúnga, þykjast menn vera skildir vid hid áttunda bodord, og kanské sumir hrædist þó meir dómarann enn Guð; en ecki eru menn svo ljúfir á það altíd að bera sannleikanum vitni, litla smáskreytni edur svigurmæli um sinn náúnga, lausmælgi, rógburd á millum gódra vina, edur illt umtal í hofdingjanna eyru, það reikna menn sumir að eingu, en sumir að hversdags breistum, sem Guð muni audveldliga stíga framyfir, þótt menn ydrist þess ecki mjog, edur æfi það að gamni sér, eptir það þeir hafi fengid fyrirgéfning syndanna, athugandi ei það, að þvílíkt er næst til að fordæma syndarann, sem fyrir litla edur einga synd er haldid; því segir Lausnarinn: sá sem uppleysir eitt af þessum minnstu bodordum, hann skal minnstur kallast í himnaríki, Matth. 5, það er:

hann skal þar aldrei innkoma. Þannin byggja menn ódygdunum, Andskotans dætrum, heimajördina, sem er hjartad, af hvörju framkoma: vondar hugsanir, mannslög, hórdómur, frillulifi, þjófnadur, falsvitni, gudlastanir, Matth. 15; en reka dygdirnar, edur réttara ad segja, mindir dygdanna í hjáleigurnar, sem eru læti vor og útvortis hegdan, til þess ad forsvara heimagardinn, og birtast hvör fyrir ödrum; en menn gjæta ecki ad því, ad hann sem augad hefir skapad, Ps. 94, hann sér hvad í myrkrunum er hulid, því skyldu menn þá vilja fegra sitt mál fyrir honum? Því dylja menn sjúkdóminn fyrir læknaranum, því strjúka menn purpuralitnum yfir hin fúnu sárin? þad heitir ad færa Krist í eina purpura-kápu, ad dylja fyrir honum meinsemdir sínar, en ætlast þó til lækningar af honum, eins og þeir létu sem hann konúngur væri, en héldu hann þó fyrir illrædismann. Guds Sonur má einganin hórufarfa lída á sinni brúdi, ecki meir enn Gud vildi láta bera skjækju edur hundsverd inn í sinn helgidóm, Devt. 23. Þar fyrir sé þad ályktan þessa míns máls, ad þegar þú, kristin sála, ætlar ad trúlofast þínum Brúdguma í h. altarisins sakramento, hvar þú átt ad verda einn andi med honum, og limur hans líkhama, 1 Cor. 6, þá lát alla hræsni fjærri vera. Rannsaka þinn lifnad, sem ádur er sagt, ber eckért í bætisláka fyrir þér hjá honum, sem veit hvad med manninum býr, Jóh. 2. Skygnst eptir hvad þér hefir framfarid á Guds vegi, sídan þú seinast lofadir þínum Frelsara trygdum, hvort þú hefir tamid þitt illfúsa hold um nockurn lost, er á þig stridt hefir, og hvörja atburdi þú haft hefir til ad krossfesta hinn gamla manninn, Róm. 6. Yfirvega, hvörsu stór Herra þad er, sem þú móðgad hefir, ad hann hefir vald til ad kasta lífi og sálu í eylífan eld, Math. 10; og þó er hann svo þolinmódur og gódgjarn, ad hann hefir sparad þig og látid allt eptir þér midt í syndunum, og kanské valla fengid eitt þacklætisord þar fyrir af munni þínum, hvörn þú hefir til alls annars brúkad; hugleid þeirra dæmi, sem ecki hafa meir syndgad enn þú, hvörsu Gud hefir hegnt á þeim óvirdingar sinnar; lát svo þína ílsku kénna þér, og þitt fráhvarf gjöra þig vitrann; þeck og hvörsu ílt og biturt þad er, ad þú hefir yfirgéfid Drottinn Gud þinn, Jer. 2, og þegar þú þannin gjörir, þá gétur þú varla farid á mis vid þad, ad hjarta þitt brádni í þér svo sem annad vax, af íhugan Guds nádar, af þeckingu syndanna, af eptirbid helvítis písla, sem þér eru búnar, nema þú ydrist af hjarta; en vilji ecki hér med á-orkast, þá lát samt ecki af ad bidja Gud um sinn h. Anda, sá ed skapi hreint hjarta í þér, og géfi þér nýan vissan anda, Ps. 51, hvörs hann má þér ecki synja vegna sinna fyrirheita; því ef madurinn stód upp á náttarþeli til ad fá vini sínum þad hann vidþurfti, Lúc. 11; ef hinn ránglati dómari, sem hvörki óttadist Gud né menn, ef hann lét skipast vid þrábeidni eckjunnar, Lúc. 18; ef vér, sem vondir erum, kunnum ad géfa börnum vorum gódar gáfur: hvad miklu framar mun vor himneski Fadir géfa þeim h. Anda, sem hann þar um bidja, Lúc. 11. Þetta stendur æfinliga stodugt, því hann er trúr, sjálfum sér kann hann ecki ad neita, 2 Tim 2; þess heitara sem þetta ángur er, þess þægra er þad Gudi, allt fram til þess ad þú takir til ad efast um Guds nád, en vid því er ecki hætt, hann mun fljótur verda til ad láta trúna lifna, nær þú ert svo á þig kominn, og sýna þér krapt síns Sonar forþénustu, med öllum hans velgjörningum, þá heitir þad svo: sælir eru þeir sem húngra og þyrsta eptir réttlætinu, því þeir

numm saddir verda, Maatth. 6. Þar fyrir, Guds barn, þú hvörs hjarta hans Andi hefir sundurmarid med þeckíngu syndarinnar og Guds gjæsku, þú skalt þess fulloruggur vera, ad hvar sem ad syndin yfirgnæfir, þar yfirgnæfir nádin miklu framar, Róm. 6; fyrir því, nær þú stendur vid Drottins bord, raudur af óvirdíngu vegna þinna synda, eins og Ephraim, Jer. 31, þá lít trúarinnar augum á þad saklausa Guds Lamb, sem burt hefir borid heimsins syndir, Jóh. 1, hvörn Gud hefir þar fyrir sett til nádarstóls fyrir hans blód, Róm. 3; hann er forlíkun ecki einasta fyrir þeirra syndir, er lifdu á hans dögum, heldur allrar veraldarinnar syndir, 1 Jóh. 3; þar fyrir er hann og fyrir þínar, hvörsu mjög sem þú er hinum verstu lýtum hladinn, því harmþrúnginn og sundurknosadan anda mun hann ecki fyrirlíta, Ps. 51; og til stadfestu þarum, gefur hann þér í heil. altarisins sacramento, þann sama líkhama, sem brotinn var fyrir þig, segir Páll hér í Textanum; þad skédi þegar þínar syndir, er hann bar uppá tréd, þegar þær mordu hans allraheilagasta líkhama ísundur á krossins gálga; þegar óguðligra manna hendur nidurbrutu þad musterid, er hann sjálfur uppbygdi aptur á þridja degi, Jóh. 2, þér til réttlætis. Hafi nú hin eylífa Gjæska sparad þig midt í þeim syndunum, sem krossfestu hann, því mun hann þá ecki nádugur vera, þar þú ert á veginum ad hverfa aptur frá þeim? En þótt ad ydranin og trúin séu fullnógar til ad odlast kvittun syndanna hjá Gudi, þá kann þó hvörug þeirra ad standast fyrir utan nýa hlýdni, því nema svo sé, ad nockur hafi fastlíga ásett ad sporna vid þeim glæpum, hvörra minníng ad honum var svo beisk í ydraninni, þá á þad heima hjá honum, er Pétur segir, 2 Pist. 2: ef ad þeir, eptir þad þeir hafa umflúid saurganir heimsins, fyrir þeckíngu Drottins vors Jesú Kristi, flækjast í þeim aptur og verda sigradir, þá eru þeirra hin sídari kjör verri hinum fyrri, því betra hefdi þeim verid aldrei ad hafa þeckt veg réttlætisins, enn ad þecktum honum, ad hverfa frá því helga bodordi, sem þeim er í hendur fengid; en þad hendir þá, sem segir í hinum sanna ordshætti, ad hundurinn gengur aptur til spýunnar, og þvegid svín veltir sér í hinum sama saur. Nú fyrir því ad þar er ecki vid ad dyljast, ad syndumspillt náttúra er eitt ótamid dýr, þá er rádligt ad taka til ad leggja vid hana beitslid, nockru ádur enn menn fara ad forlíka sig vid Gud í sakramentinu, nema menn hafi þad ádur gjört lángvaranliga, sem þó mun sjaldfengid. Engin vond tilhneigíng, sem ecki er ad nockru leiti deydd, má fylgja oss, kristnir menn, til þessa bords. Ef syndin lifir í oss, þá erum vér daudir í henni, en einginn gefur daudum manni ad eta. Þetta er andlig fæda, og því hlýtur sá andligu lífi ad lifa, er hana medtaka skal. Braudid og vínid medtaka allir og þar med Guds líkhama, en þar hjá er önnur nautn, um hvörja Drottinn talar, Jóh. 6: sá sem etur mitt hold og dreckur mitt blód, hann skal ecki daudann smacka ad eylífu; hennar verda þeir einir hluttakandi, er sig hafa verdugliga tilreidt, hún skédur opt fyrir utan sakramentid, en þó á hún í sakramentinu helst ad ské; viljir þú hennar njótandi verda, þá sjá til ad þú framkomir skrýddur brúdkaupsklædi, Matth. 22; annars verdur ecki af trúlofuninni vid þann Fegursta medal mannanna sona, Ps. 45. Þad er ei nóg ad hafa um stundarsakir úthreinsad hjartad med sóplinum ydrunarinnar, heldur byrjar strax ad safna í þad hinum bestu dygdum, svo ef hinn óhreini andi kann aptur ad hverfa med sjö ödrum sér verri, ad hann finni þad þá ecki tómt, og verdi svo þitt

síðara argara hinu fyrra, Lúc. 11. Veit eg að þetta er einn torveldur hlutur, því það er sú barátta milli holdsins og andans, er girnist hvort í móti öðru, Gal. 5; en hvað skulu menn segja? þar sem engin barátta er, þar er engin sigurvinning, þar fyrir, sá sem ætlar sér að uppbyrja nýann lifnað, hann leggi mest kapp á að brjóta þær girndir, sem hann er mest tilhneigður. Þér er ecki ókunnugt, ef þú leggur nockurn hug á þitt mál, af hvorjum hlutum þú mest verður lockaður til að gjöra illt; varast þá hina sömu, þótt ei séu þeir vondir í sjálfum sér. Enginn hertogi stríðir lengi einsaman, hvorsu vitur eða voldugur sem hann er, og svo eru lestirnir, ef þeir eru einir um sig, þá er hægra að fyrirkoma þeim. Um fram alla hluti þá lát Guð sjá, að þér sé alvara að lifa vel, og þá er hans aðstoð vís, sem þér dregur þúsundsinnum meir enn allir þínir atburðir, því án mín megnið þér eckért, sagði Jesús við lærisveinana Jóh. 15. Sá sem ecki hatar syndina, hann gengur óverðugur til Guðs borðs, en sá sem hana hatar, hann hefir alvarligan ásetning til að láta af henni, því enginn vill umgengni hafa með þeim, sem hann að hatri hefir. Lát Guð finna þetta hjá þér, nær hann rannsakar hjarta þitt, og svík ei sjálfan þig; hann gétur þú ecki svikið. Eg veit það er torveldt að láta allt ámóti holdi og blóði; en hafir þú nockurn tíma af hjarta ydrast og fundið til Guðs reiði og samvitskunnar veiki; hafi þínar syndir gjört þér nockurn tíma helvíti heitt, þá ráðgast um við sjálfan þig, nær þú freistaður verður af einhvorri girnd, hvort þú eigir að vinna það til skammvinns munaðar að þola strax á eptir slíka kvøl; mundi Davíð hafa viljað leika sér að sømu synd, eptir það hann hafði svo lengi tárast fyrir Guði? mundi Pétur ecki heldur hafa í dauðann gengið, enn að afneita Kristó, heldur enn að líða að nýu átolur samvitsku sinnar, þegar hann géck út og grét beisklига? Matth. 26. Ætla þér og ecki það, að láta eptir þér einn brest, en þjóna Guði í hinu, því sá sem brýtur eitt boðorðið, hann er í øllum sekur, segir Postulinn, Jac. 2. Engin af þínum dygðum kann að standast fyrir Guðs réttlætis dómi, því munu þær þá réttlæta glæpina? snið því allt óguðligt athæfi burtu, svo mikið sem þú fær orkað, en þar sem þínir kraptar dvína, þá tekur Kristi forþénustu við. Meina og ecki það sé nóg, að þú nockra stund gángir á Guðs vegi; því þeim sem er trúr allt til dauðans, mun eg géfa kórónu lífsins, segir Drottinn í Opinberingarbókinni, 2 Kap. og eg vil enn framar segja: að það vill heldur fordæma þig, enn réttlæta, að þú hefir einhvorntíma Guði þjónað, ef þú hverfur þar frá aptur, því það er teikn til þess, að Guð hefir lént þér svo mikla krapta, að þú gétur gengið hinn rétta veg, sem til lífsins liggur, verður svo skuldin hjá þér, en ecki hjá Guði. Umfram alla hluti sjá til að þú óttist hann og elskir, þá munt þú eingan sáttmála gjöra við hans óvini, sem eru holdið, heimurinn og Djøfullinn, heldur munu allar kristiligar dygðir sjálfkrafa spretta í akri hjarta þíns, eins og kornið vex fyrir utan mannsins ómak, þá sæðinu er í jorðina kastað; og það er sá einasti og beinasti vegur til að lifa guðrækiliga, og sá sem á honum er, fer aldrei villur vegar. Nú hefi eg einfaldliga sagt hið helsta er þeim byrjar að hugleiða, sem vilja verðugliga til Guðs borðs gánga, en eg hefi sagt það bornum og fáfróðum mønnum, hina sem vísari eru og kunna Guðs veg, þá nægir að minna á Kristi orð, er hann sagði, Lúc. 12: sá þjón, er veit síns Herra vilja og gjørir hann ecki, hann mun mørgum høggum

slegmn verda. En þú sem fórnfærdur ert fyrir vorra synda skuld, Herra Jesú Kriste! styrk þú oss bædi í þessu og öllu ödru verki sáluhjálpar vorrar. Bænheyr það vor Frelsari; hvörjum med Födur og heil. Anda sé makt og veldi, lof, heidur og prís um aldir, amen!

A Föstudaginn Lánga.

Exordíum.

Eingri sképnu sinni hefir Guds gjæska meira veitt enn syndugum manni, og varla er þó nockur tregari til ad þeckja hans gjæsku. Þegar Adam hafdi eckért ámóti Gudi gjört, og ecki af honum þegid nema sköpunina, og svo vald yfir hinum ödrum sképnum á jördunni, þá er líkligt, ad einginn hlutur hafi honum inndælli verid, enn ad lofa sinn Skapara, og glebja sig í undran hans dásemdarverka; en sídan Gud honum meira veitti í fyrirgéfningu syndanna, og fyrirheiti þess blessada Kvinnunnar-Sædis, Gén. 3, þá eru Adams nidjar bitnir frá þeim hlutum sem heyra til Guds dýrdar. Heilagir einglar, sem frammi fyrir honum standa, hafa einasta hinn dýrdliga skapnad og sæluvist med Gudi af hans hendi þegid; Guds Sonur hefir Abrahams sædi en ecki þá uppá sig tekid, Hebr. 2; samt eru þeir þjónustusamir andar, Hebr. 1; en madurinn, hvörn Gud hefir skapad, skapadann endurleyst, endurleystann endurgétid, endurgétinn med Jesú holdi og blódi mettad og dryckjad, og upplýst med sínum ástgjöfum, honum finst lítid þar til, og er næsta tómlátur í sinni Guds þjónustu. Einglar komu og þjónudu Kristó í hans manndómi Matth. 4; en hans fólk vildi ecki þjóna honum; eingillinn bodadi hans gétnad; þeir prísudu hans fædingu, Lúc. 1 og 2; eingillinn kom af himni og styrkti hann í kvölinni, Lúc. 21; en hans eigin gjördu hans sálu hryggva allt í daudann; einglarnir bodudu hans upprisu hjá gröfinni; en hans fólk og prestarnir keyptu ljúgvotta til ad mótsegja henni, Matth. 28. Öll sképnan mænir med útréttu höfdi eptir Guds barna auglýsingu, segir Páll, Róm. 8, hún stynur til samans, og er til samans svo sem í barnburdi. Fyrir vora skuld er jördin bölvud; fyrir vora skuld má hún þyrna og þistla bera, Gén. 3; fyrir vora skuld er hún þrældóminum undirokud; en í öllu þessu auglýsir hún þó dýrd síns Skapara, hvörn madurinn vanvirdir med óþacklæti og vondum verkum. Ef ad þessir þegdu, þá mundu steinarnir brádliga hrópa, sagdi Frelsarinn vid Gydínga, þá börnin súngu hósíanna, Matth. 21. O, Herra Gud! höfdu steinarnir ordsök til ad heyra, þá Kristur innreid til Jerúsalem; hvad höfdu þeir ecki þegar hann var af Jerúsalem svo sem bölvan útrekinn? Ef daudir hlutir máttu vakna vid, þá lífsins Herra kom til sinnar arfleifdar; hvad máttu þeir ecki þegar lífid dó á krossinum? Skyldu musterisins veggir hafa géfid hljód af sér, hefdu börnin þagad; hvad er þá öll veröldin ecki skyldug ad gjöra, þar allir lostudu, hæddu og brixludu, og á krossins gálga negldu hennar Skapara? Þetta hrópar öll náttúran fyrir óþacklátu og ógudligu mannkyni á píslardegi allrar veraldarinnar Lausnara, því sampínist hún sínum Skapara í hans pínu, svo sem ecki hefdi hún rænu á ad gjöra síns embættisskyldu, þar manneskjan var svo afsinna, ad hún aflífadi sinn Lífgjafara. Þessi náttúrunnar umbrot hefi eg ásett í dag fyrir ydrum kjærleika ad yfirvega; og viljum vér þar fyrir í þetta sinn hugleida: þau sérligustu furduverk, sem ad skédu í pínu vors **Endurlausnara**, med þeim lærdómum sem vér oss til huggunar og áminníngar taka megum þar af. Styrk oss til þessa verks, ó Gud, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Þar urdu myrkur yfir alla jördina og sólin misti sína birtu, segir í Textanum. Hvört þessi formyrkvan hafi einasta skéd í Gydíngalandi edur yfir allan heiminn, vil eg í þetta sinn ecki fá mér til orda; vér viljum alleinasta færa oss í nyt þetta dásemdarverk, til gudrækiligrar umþenkingar, vitandi ad þetta svo vel sem allir Guds gjörníngar eru skédir oss

til lærdóms. Hvörsu mátti hid blessada heimsins Ljós lýsa mönnunum, þar mannanna Endurlausnari var kvalinn, og það skæra Ljós, sem upplýsir alla menn, sem koma í þennan heim, Jóh. 1, tók undir að gánga? Sól réttlætisins, Mal. 4, var sinni undirgaungu nærri, þar dauðans skugga tók til að slá yfir þau allraheilgustu augu, sem að eru þúsundsinnum skærari enn sólin, Sýr. 23; því var þess öll von, að hin náttúrliga skammaðist sín að lýsa. Þegar menn sjá einn viðurstyggiligan hlut, sem allir blygðast við augunum að líta, þá snúa menn sér undan eður jafnvel byrgja fyrir augu sér. Sólina kalla spakir menn auga heimsins; hún hefir aldrei svo blygðunarlaust verk yfirskinið sem þetta að guðlausir heiðingjar og harðsvíraðir Gyðingar tóku Konúng dýrðarinnar af lífi; þar sjálft lífið var aflífað; þar dauðans dauði mátti dauða deya, Ós. 13; þar dagurinn varð að nóttu myrkranna verka; því byrgir náttúran fyrir auga sér, að hún ei skyldi horfa á, að náttúrunnar Herra væri þaunin af dögum ráðinn. Í mikilli sorg og harmkvælum plöguðu Júdar að byrgja sínar ásjánir; Davíð gékk með huldu höfði yfir um lækinn Kedron, 2 Sam. 15; svo segir Micheas 3 Kap.: Sjáendurnir munu til skammar verða, og spásagnararnir blygðast, og þeir munu allir byrgja sínar ásjónur, því þar er ei andsvar frá Drottni. Hér byrgir himininn sitt andlit, og þolir þar ecki yfir, að hann sem uppfyllir bæði himin og jörð, 1 Kóng. 8; hann í hvörs augliti himnanna himnar ecki eru hreinir, Jóh. 15; já, hvörs hásæti að himininn er, Esa. 66, hann skuli á sinni fótskör einum maðki og ecki manni líkur verða, Ps. 22. Formyrkvun sólarinnar orðsakast þar af, (eptir því sem hinir vísu segja) að túnglið gengur ámilli sólarinnar og jarðarinnar; þó skeði það ecki í þessari formyrkvan, þar túnglið var í sinni fyllíngu, hvar fyrir hún var ámóti náttúrunni; því gefur þetta mér orðsök til að þenkja þarum, að vorar dauðligar illgjörðir settu sig ámilli Krists manndóms í pínunni, og þess blíða auglits Föðursins, hvör að er sól þeirrar himnesku Jerúsalem, Opinb. 21, svo að geislar hans föðurligrar elsku náðu ecki að skína ígégnum þær, yfir þann elskuligasta Guðs, og sú velþóknan, sem hann hefir í sínum eingétna Syni, Matth. 3, umhverfðist, ef svo mætti að orði komast, í hinn stóra byrðaþúnga hans reiði, hvör ed kvaldi Jesú blessaðan líkhama og sál allt til dauðans. Sjá hér, kristinn maður, þann brennheita kjærleika lifandi Guðs, sem hann hefir elskað þig með, þegar þú varst hans óvinur, Róm. 5. Er ecki þetta skéð til þess að þínar syndir ecki aðskilji þinn Guð og þig? Esa. 59; og þegar að skuggi myrkranna verka og hinir fúlu dampar þinna illgjörða og boðorðabrota stiga upp í himininn fyrir hinn réttláta Dómara, að Kristur með sinni forþénustu afmái þær þá svo sem annað ský, Esa. 44, og kasti þeim í hafsins djúp, svo þeirra ecki að eylífu minnst verði, Mich. 7. Um þessa formyrkvan spáir Amos í 8 Kap. á þennan hátt: á þeim tíma vil eg láta sólina undirgánga um miðdegi, og allt landið myrkt verða á deginum. Minn Herra Jesú! því mundi ecki það blessaða ljós veraldarinnar innibyrgja sinn ljóma, þar ljómi Föðursins dýrðar, og ímind hans guðdómligrar persónu tæmdi sjálfan sig, svo sem Páll að orði kémst, Phil. 2, og Guðdómurinn (svo að segja) huldi sitt auglit fyrir manndóminum, þegar Kristur leið? Því skyldi ecki landið myrkt verða, þegar lífsins tré, hvörs blóð að þéna til heiðingjanna lækníngar, Opinb. 22, var af heiðinna manna miskunarlausum höndum upprætt af landi lifandi manna? Eptir það

Og

mikla myrkur, sem skèdi fordum í Egyptalandi, Exód. 10, þá fylgdi Ísraels sona frelsun og útleidsla af því þrældóms húsinn; en þessum myrkrum hefir fylgt eitt eylíft frelsi frá syndarinnar þrældómi; eptir myrkurin í Egyptalandi kom slátrun páskalambsins, Exód. 12; en í þessum myrkrum verdur þad sama páskalamb slátrad á krossins altari, sem ber allar veraldarinnar syndir, Jóh. 1. Gydíngar höfdu bedid Krist um teikn af himni, Lúc. 11; sjá hèr er eitt teikn sem skèd er í augum allrar veraldarinnar. Hvílíkur mun hann vera í dýrdinni, sem svo er kroptugur í píninni? hvör mun hann vera lifandi, sem er svo voldugur deyandi? hvad öflugur mun hann drottnandi, er svo drottnar yfir hinum miklu höfudskèpnum í mind eins þjóns lídandi? Í Exód. 12 Kap. skipadi Drottinn Gud Mósi ad upprètta sína hönd til himins, ad þar yrdi myrkur yfir allt landid, og þar vard myrkur og þoka í Egyptalandi um þrjá daga, svo einn madur sá ecki sinn bródur, en öllum Ísraels sonum var ljóst í þeirra híbýlum; en sjáid, hèr er meir enn Mósis, hèr er Jesús sonur Guds lifanda, hann útbreidir bádar sínar hendur ámóti himnum á krossins trè; hèr verdur myrkur yfir allt landid um þrjár stundir; en í þessu myrkri hefir öllum andligum Ísraelssonum upprunnid eitt skjært og sannarligt ljós, svo einn brodir þarf ei ödrum ad kènna, heldur verda þeir allir af Gudi lærdir, Jèr. 31, og allir þeir ed á Jesúm Christum trúa, hvör ed gaf sitt líf út fyrir sína brædur, þeckja hvör annann fyrir systur og brædur, og eru eitt innbyrdis, svo sem hann og Fadirinn eru eitt, Jóh. 17. O, Herra Gud! hvad skal eg hèr til segja? Eg vil brúka þad sama ordatiltæki sem Jeremías í 2 Kap., brúkar yfir syndum Ísraelsfólks segjandi: himininn skyldi grúa þar yfir, hræðast og skèlfast mikiliga. Hèr sýnist mèr ad himininn og himnanna kraptar gjöri af alvöru þessa befalníng Drottins; en þú, kristinn madur, sem ert hin veikasta bóla af flódi þessarar veraldar, kèmur þèr ecki til hugar ad byrgja þitt andlit, sem er fullt af óvirdíngu, þegar þú heyrir ad sólin, sem dagliga upprennur yfir þèr ránglátum, Matth. 5, hún sortnar í þíns Skapara herfiligustu nidurlægíngu! Veitst þú ecki hvad St. Páll segir, Eph. 5: þèr vórud fordum myrkur, en nú erud þèr ljós í Drottni, gángid svo sem ljóssins börn. Í þessum miklu myrkrum, sem þú heyrir í dag vera talad um, hefir leónid af kyni Júda, Opinb. 5, myrkranna höfdíngja sigrad og herleidínguna ad herfángi tekid, Eph. 4, og þig sem eylífliga áttir ad kveljast í ytstu myrkrum med ópi og tannagnístran, hrifid út af þeirri gryfjunni, hvar eckért vatn var inni, Zach. 9. Páll skrifadi þessi ord til þeirra í Ephesó, sem af heidíngjum höfdu kristnir gjörst, þú ert og kristinn af heidíngjum kominn, hvörjir af Gudi eckért vissu; seig mèr! hefir þú aflagt verkin myrkranna, sídan þú heyrdir Jesúm á krossinn fyrir þig upphengdan? þegar þú les ad þú skulir óttast og elska Gud, en fremur þó án umþenkíngar þad hönum vest likar, sem er syndugt athæfi; eru ecki þad myrkranna verk? þegar þú hugsar illt í þínu hjarta og fremur allar ódádir undir skini meinleysisins og gudhrædslunnar, en veitst þó ad hann sèr hvad í myrkrunum er hulid, Sýr. 23; heitir þad ecki ad vilja blinda hann, sem augad hefir skapad? þá þú sèr einn vesæling naud lída, sem eins mikid færdi inn í heiminn og þú, og allt eins mikid mun burtu bera, en þú byrgir þín augu fyrir hönum, og stíngur þau heldur út enn ad þú skulir sjá aumur á hönum, er þá ecki ærid myrkt fyrir augum þèr? þegar einum gengur í vil, og hans lucka er þèr þó eingin afdráttur, en þitt

hjarta gremst yfir því, og þú ert rángeygdur af hans velgengni, munt þú þá fyrir myrkri þinnar öfundar géta ratad þann veg, sem Guds-börn feta eiga inn til lífsins? þegar þú elskar þín eigin lýti, og bjálkinn í þínu auga skyggir á alla þína-kæki, en flísin í náúngans auga er þér ávalt fyrir sjónum, Matth. 7; er þad ecki svartnætti eiginþóttans? þegar einhvör af mannligum veikleika gjörir edur talar þér nockud ámóti, en þú sést ecki fyrir, jafnvel ad voga þinni eigin velferd honum til ólucku, mun þá ecki myrkur fólskunnar apt-urbyrgja þín augu, svo þau gái ecki ad, ad skamma stund verdi hönd höggi fegin? þegar Satan hefur þig uppá eitt ofurhátt fjall, og sýnir þér öll ríki veraldarinnar og þeirra dýrd, Matth. 4, en þú veist upp yfir þér stendur Drottinn Gud þinn, sem þú alleina átt ad tilbidja, munu þá ecki renna á þig tvær grímur, hvörjum heldur þú eigir ad þéna, Gudi edur mammon? ecki munu þeir allir vera, sem med gódri samvitsku hrósa kunni, ad ecki hafi vordid myrkt fyrir augum sér í þvílíku tilfelli. Þegar dæma á milli bródur og bródur, ámillum blóds og blóds, en hinn voldugi ber fé í dóminn, eda óttinn kvelur, eda vináttan kitlar þá hönd, sem á sverdinu heldur; mun þá ei Andskotinn setja brillur uppá réttarans nasir, svo hann ecki fái rammad þann ? úgstaf, sem hann ætti. Vildum vér nú renna vorum augum frá gjálífi veraldar þessarar um stundarsakir, og bera þessi verk saman vid ljós Guds heil. orda, þá þykir mér ecki ólíkligt ad andlit vorrar samvitsku mundi rodna fyrir Gudi. Med hvörjum augum skal eg líta þinn bródur Jóab, sagdi Abner fordum daga, þegar Hasael rann eptir honum í bardaganum, ef ad eg slæ þig í hel? 2 Sam. 2; en hvörju viljum vér Gudi eylífum konúngi og alleina ríkum svara, þar vér höfum hans Son krossfestan? og fyrir vor myrkraverk er makt myrkranna yfir hann komin; munum vér þora heldur enn tollheimtumadurinn, Lúc. 18, ad lypta augum vorum upp til himins? munum vér djarfari verda enn vor fadir Adam, sá er faldi sig fyrir Gudi, og þordi ecki ad líta hans auglit? Gén. 3. Þar fyrir, kristinn madur, kannast þar vid, ad þér ber blygdun þíns andlitis, en honum ber dýrdin og heidurinn, Dan. 9. Í annann máta segir píslarsagan, ad fortjaldid í musterinu hafi í sundurrifnad frá ofanverdu allt nidur í gégn. Von var ad þad musterid, sem var med höndum gjört, mundi ei standast þá ógn, ad hid dýrdliga musteri hans líkhama var nidurbrotid. Jóh. 2. Þetta fortjald adskildi þad allra-heilagasta frá sjálfu musterinu, hvar inni var á dögum Salómónis sáttmálsörkin, nádarstóllinn og vöndur Arónis, sem voru skuggi eptirkomandi gjæda, Hebr. 9. Því sundurrifnar fortjaldid, ad skugginn yrdi burttekinn, þar vér höfum sjálfa hlutina; örk sáttmálans milli Guds og manna var uppfest á krossins tré; Jesús sem er einn nádarstóll í sínu blódi, Róm. 3, var hér öllum géfinn; kvisturinn af rót Jesse vér blómgadur, Esa. 11; lífsins brand var af himnum ofankomid og öllum frambodid, svo ad hvör sem æti þar af, skyldi ei daudann smacka ad eylífu, Jóh. 6. Inn fyrir fortjaldid í þad allra-helgasta mátti ei gánga nema hinn ædsti kénnimann eitt sinn á ári, en þad rifnar hér í sundur, til ad audsýna þar med, ad hinn ædsti Biskup vorra sálna, er fyrir sitt eigid blód einusinni inngenginn í þad allra-helgasta, ad útvegadri eylífri endurlausn, Hebr. 9; þar fyrir er oss nú þad allra-helgasta opnad, sem er í himninum, svo vér höfum frían tilgáng til þess

himneska nádarstóls, af hvörs fyllingu vér hofum allir medtekid nád fyrir nád, Jóh. 1. Ei mátti almugi manna inngánga fyrir fortjaldid í musterinn, Levít. 16; en hér er þad sundurrifid fyrir hans dauda, sem hefir fullnægt logmálinu og lidid fyrir þad, sem vér med vorum syndum hofdum forskuldad, svo ad hvör einn rétttrúadur er Guds kénnimadur í sínu hjarta, Opinb. 1, sem er hans musteri; hann hefir fortjaldid í sundurrifid, og þarmed í burtutekid þann vegginn, sem milli var, og gjort eitt af bádum, Eph. 2, svo þar yrdi eitt saudahús og einn hirdir, Jóh. 10, og ei væri framar karl edur kona, þræll né frelsíngi, Gydíngur né Grískur, heldur allir eitt í Kristó Jesú, Gal. 3. Kénnimanna-hofdinginn hafdi ádur rifid sín klædi ámóti Guds bodi, er hann kénndi Frelsaranum gudlostun; en Gud allsherjar, uppá þad hann audsýndi, ad hann og hans selskapur væru sekir í þeirri óhæfu, hann lætur fortjaldid sundurrifna. Þessi atburdur ætti nú ad kénna oss, mínir elskanligir, ad sundurrífa ecki vor klædi, heldur hjortu vor med heitri ydran, Jóel 2. Gjæt ad, syndug manneskja, hvad óvidurkvæmiligt þad er, ad þinn Lausnari hángir á hinum smánarligasta krossins gálga; hans horund er sundurslitid af hoggunum, sundurrifid af þyrnibroddum, sundurstúngid af noglunum, vædur flakandi af sárum og benjum, og loksins sundurkramid, sundurkreist og sundurmarid af Guds eldligum reidisvipum og óbæriligum þúnga þinna synda, sem hann hefir borid, og hegníngarinnar, sem á honum lá, uppá þad þú hefdir fridinn, Esa. 53. Þegar þú vilt þetta fyrir þér virda, þá mætti þér undir eins til hugar koma, ad draga þá skýluna frá augum sálar þinnar, sem þar lengi hefir fyrirhángid, og glepur svo fyrir þínum innra manni, ad þú þeckir hvörki Gud né sjálfan þig; vilt þú vera Guds andligur kénnimadur í þínu hjarta, sem ad er hans musteri, þá byrjar þér ad athuga í hvada herbergi, hann vill búa, sem er í einu sundurknosudu hjarta, Esa. 57. Fórnir gamla Testamentisins eru ad sonnu fyrir Jesú dýrmætu fórn á krossins altari afmádar og ad eingu gjordar, en þar fyrir skalt þú ecki meina ad þú eigir einga skuld Gudi ad gjalda. En hvílikt er þad offrid, sem honum þóknast? þar segir Davíd frá í Ps. 40: blód uxanna og hafranna þóknast þér ecki, en harmþrúnginn og sundurknosadan anda munt þú ecki fyrirlíta, Ps. 51. Í þridja máta segja Gudspjallamennirnir, ad jordin hafi skolfid. Hvad hrædiligur hefir jardskjálfti þessi verid, born mín! þar ecki einasta fjallid Golgatha, á hvörju ad stód Drottins kross, heldur oll veroldin hefir leikid á reidiskjálfi. Plinius, einn heidinn madur, segir frá, ad á valdstjórnar dogum Tiberii keisara, um þetta skeid, hafi 14 stadir í Grícklandi og í þeirri minni Asía í grunn nidurfallid, hvörra nofn Cornelius Tacitus í annari bók sinna annála oll upptelur. Hefir nú þessi skélfiligi jardskjálfti verid eitt teikn Gud almáttugs heiptarreidi, þar hans eingétinn Sonur, í hvörjum honum alleina velþóknast, Matth. 3, er fyrir annarligar syndir af hinum syndugustu svo hardliga útleikinn; þad géfur Messías til vitundar í Ps. 18, med þessari harmaklogun: daudans ángist hefir umkringt mig, og Belials beckir hafa ógnad mér; eg kalladi til Drottins, og jordin titradi og skalf, og grundvollur fjallanna hrærdist og umturnadist, því hann vard reidur. O, minn Herra Gud! hvad stór er þín þolinmædi yfir syndinni og ógudligu mannanna athæfi? Hér géck svo mikil ógnan á, ad jordin gat ecki stadist undir þeim þúnga, þá hennar Skapari leid; náttúran

tók að glidna ísundur, því þær hendurnar voru á krossinn negldar, sem vega hennar þúnga með einum fingri og innilykja sjáfarhafið í sínum hnefa, Es. 45; hann ber alla hluti með orði síns kraptar, Ebr. 1; því skyldu þá ekki allir hlutir sundurbresta, þá hann sem hefir orð eylífs lífs, Jóh. 6, mátti deya? Þegar lögmálið var forðum útgéfið, þá skalf jörðin og fjöllin bifuðust og titruðu eins og eitt strá, Exód. 19; en sjá! hér liggur öll lögmálsins bölvan á þeim, sem lögmálið hafði útgéfið, en hafði þó í allan máta uppfyllt lögmálið. Því skélfur jörðin af ógnan, að sú handskriftin, sem móti oss var, er borin uppá tréð og á krossinn negld, Kól. 2; en Evangelíum, sem er kraptur Guðs til sáluhjálpar, öllum þeim, sem trúa, Róm. 1, er hér undirskrifað með hans blóði, sem vorðinn er bölvan fyrir oss, Gal. 3. Kóre, Datan og Abíram mögluðu móti Guði, þar fyrir urðu þeir lifandi í jörðina niður að fara, Núm. 16; en meiri mótmæli hefir þú hér þolað, minn Herra Jesú! því er ei að furða, þó jörðin opni sig og bjóði sig til að svelgja þá óguðligu skálka, sem það saklausa Guðs Lamb höfðu á krossinn neglt; en hér sjáum vér, að þitt blóð er forlíkun fyrir allar veraldarinnar syndir: að þínum kvölunum hefir þirmt verið fyrir þína bæn í þinni bitru pínu, Lúc. 23; en náttúran má sampínast sínum Guði. Þeir höfðu hrópað til forna: krossfestú hann! krossfestú hann! en hér opnar jörðin sinn munn til að kunngjöra þitt sakleysi og áklaga Gyðinga. Þegar Adam neytti þess forboðna ávaxtar jarðarinnar, þá var jörðunni bölvað, Gén. 3; en sú bölvan linaðist fyrir þess fyrirheitna Sæðis skuld. Nú má sýnast að jörðin, þar hinn annar Adam, sem er Drottinn af himni, var píndur á henni, að hún kvíði við að henni verði að nýu bölvað með eylífri bölvan. O, Herra himneski Faðir! Faðir allrar náðar og miskunsemi! vér megum játa það um oss, sem Jeremías segir í 5 Kap.: að vér höfum harðar ásjónur svo sem einn steinn, og viljum ekki umvenda oss; vor hjörtu eru harðari enn klettur, þar björgin ísundur klofna og jörðin skélfur, en oss kémur ei til hugar að láta oss ógna þær syndir, sem hafa þinn Son krossfestann. Grafir framliðinna lukust upp; en vér erum svo dauðir í syndunum, og svo djúpt niður grafnir í ránglætið, að vér fáum ei risið upp úr hinni fúlu gröf holds og blóðs ámóti vorum Herra. Af þíns eingétins Sonar síðu, sem er hella vors hjálpræðis, útrennur blóð og vatn, Jóh. 19; en af vorum augum gétur ei stockið eitt yðranar-tár. Jörðin skalf og björgin ísundur klofnuðu á píningdegi vors Herra. O, hvað mega vor hjörtu vera steinum harðari, þar minníng Drottins dauða, er vér höldum á þessum degi, kann þau ekki að mýkja til yðranar og apturhvarfs frá óguðligu athæfi! O, hvað stór munur er þó ámillum Guðs og manna, að hans hjarta brestur yfir einum yðrandi syndara, svo hann hlýtur honum miskunsamur að vera! Jer. 31; en syndarans hjarta er svo óbifanligt, að Jesú dýrmæta blóð, fyrir hvorju öll veröldin lék á reiðiskjálfi, það fær ekki orkað því, að maðurinn gráti sína synd fyrir Guði! O, þú almáttugi Guð! sem alla hluti kant framar að gjöra, enn vér kunnum að hugsa eður mæla, Eph. 3, umskér þú vor eyru og hjörtu með sverði þinna h. orða, svo að þau megi finna til synda sinna og Kristi bitru kvalar; lát oss meðan náðartíminn enn-nú yfirstendur þeinkja þar til, að hann mun aptur koma í skýum himins, með makt og miklu veldi; eldurinn mun brenna fyrir hans augliti, í hvörjum himnarnir munu forgánga með stórbrestum, og höfuðsképnurnar af

hita brádna, ádur enn allt þetta skér, 2 Pét. 3. Ó, Herra Gud! géf oss þá ad vér upphefjum vor höfud, svo ad vér þeckjum vorn vitjunartíma, svo vér lærum ad fela oss í bjargskorunum, sem eru blessadar undir þíns eingétins Sonar, og þar í dyljast medan reidin fram hjá gengur, Esa. 26, svo ad vér á þeirri vondu tíd mættum fráskildir þeim ógudligu, er Jesúm ad nýu krossfesta og fóttroda hans blód, Hebr. 10, þvo vorn skrúda í Lambsins blódi, Opinb. 7, og lát oss med því dýrdliga skarti inngánga í hans brúdkaup og þá himnesku Jerúsalem til ad lofa þig eylífliga, þú háleita Guddómsins þrenning! Þad veiti oss Gud Fadir, Sonur og h. Andi fyrir Kristi blessada forþénustu, amen!

Á Páskadaginn.

Gudspjallid, Marc. 16 Kap.

Og þá ed þvottdagurinn var umlidinn, keyptu þær María Magdalena, og María Jacóbi og Salóme, dýrdlig smyrsl, ad þær kjæmi og smyrdi Jesúm. Og mjøg snemma morguns, einn þvottdaganna, komu þær til grafarinnar um sólaruppruna, og þær søgdu sín ámilli: hvør mun velta fyrir oss steininum af grafarmunnanum? og sem þær litu þángad, sáu þær ad steinninn var afveltur; en hann var ad sønnu næsta mikill. Og þær gengu inn í grøfina, og sáu eitt úngmenni sitja til hægri hlídar, skrýddann síduklædi hvítu, og þær urdu óttaslegnar. En hann sagdi til þeirra: eigi skulud þér hrædast; þér leitid ad hinum krossfesta Jesú af Nazareth, hann er upprisinn, og er ecki hér. Sjáid þann stad, hvar þeir løgdu hann; heldur farid þér burt og segid hans Lærisveinum og Pétri, ad hann muni gánga fyrir ydur í Galílæam; þar munud þér sjá hann, svo sem hann sagdi ydur.

Exordium.

Sá steinn, sem uppbyggjendur hafa burtu kastad, hann er vordinn ad høfdi hyrníngar; af Drottni er þessi og er undarligur fyrir mønnum; á þessum degi hefir Drottinn þad gjørt; føgnum og verum gladir á hønum, segir Davíd konúngur, Ps. 118. Ad þetta kvædi sé ordt um mannkynsins Frelsara, vottar sjálfur hann, Matth. 21, er hann þýdir þenna spádóm uppá sig, hvør og svo í hans dauda og upprisu ad øllu leiti framkominn er. Hvørnin þeir hafa hønum burtkastad, þad høfum vér heyrt á umlidnum føstutíma. En hefdi Drottinn ad eins vort auma hold og blód uppá sig tekid, og dáid í því sama fyrir allar veraldarinnar syndir, þá hefdi hann ad sønnu ad fullu lokid þá skuld, er vér áttum Gudi ad gjalda; þar fyrir sagdi hann undir sitt andlát, hángandi á krossinum, ad þad fullkomnad væri, Jóh. 19; en ecki vorum vér vísir í því, ad hann hefdi goldid fyrir oss hinn sídarsta pening, nema hann hefdi af fjøtrum daudans leystur verid, og þad sama kunngjøra látid, og sjálfur sig opinberad; og því kalla eg þad rétt sagt, ad Jesús Christus sé ad høfdi hirníngar vordinn í sinni dýrdligu upprisu. Á þessum degi hefir Drottinn þad gjørt, segir skáldid, føgnum því og verum gladir á hønum; eckért hefir oss þvílíkt til kjæti borid, Guds børn, og engin sól hefir oss fegri upprunnid

enn þessi. Adra daga gjørir hin náttúrliga sólin med sinni upprás, en þennan, sól réttlætisins sjálf, er hina skapad hefir. Þegar sólin upprennur, formyrkvar hún hin ønnur himintúnglin med nálægd sinnar birtu; en þegar hin blessada Sól réttlætisins undirgéck í hinu bitra daudastrídi, þá gjørdi hún hina myrkva, þegar hún hvad fegurst skein; svo mikid vald hafdi hann bædi á himni og jørdu midt í daudanum, hvad mikla birti mun hann þá bera í allra rétttrúadra hjørtum í sinni upprisu? Þessi hin fagra sól rann oss upp fyrst allra í hans gétnadi; en strax eptir hans fædíngu dróu brádliga fyrir hana ský vors auma holds veikleika, og sídan daudans, er hann þó ecki forþénad hafdi. En á þessum degi er hún svo eitt sinn upprunnin, ad hún mun framar aldrei undirgánga, því Kristur, upprisinn af daudum, deyr ecki meir, og daudinn ríkir ei framar yfir hønum, segir Páll, Róm. 6. Þeir slátrudu hønum svo sem lambi, en hann reis upp aptur svo sem úngt león. Jóhannes Baptista kallar hann þad saklausa Guds Lamb, sem í burtuber veraldarinnar syndir í hans niðurlægíngu, Jóh. 1. Jóhannes Evangelista nefnir hann þad leónid af kyni Júda, sem sigurinn unnid hafi, Opinb. 5, í sinni upprisu. Føgnum því og gladir verum, kristnir menn, syngjandi og spilandi Drottni í hjørtum vorum. Guds heilagir Einglar, þeir himnesku andar, hvorjum Guds Sonur eckért hafdi útvegad med sínum dauda, þeir fagna sínum Herra í hans upprisu, Jóh. 20; því skyldum þá ecki vér allshugar-fegnir verda, syndugir ormar, sem vorum daudans menn, hefdi ecki Drottinn upprisid oss til réttlætis. Kristi postular trúdu ecki upprisu Drottins fyrir fagnadar sakir, Lúc. 24. Þessi brádi føgnudur var meiri enn svo, ad hann leyfdi þeim ad grunda, hvad sannast væri, í fljótu bragdi; en vér sem trúum fyrir þeirra vitnisburd, látum oss þeim samfagna og glada vera; þad býdur oss Guds heiløg módir og hennar selskapur; þad bjóda oss einglar Drottins; þad bjóda oss hans postular; þad bjóda oss himin og jørd; þad býdur oss sjálfur hann, í hvørs nafni vér sigrinum hrósum, segjandi til sinnar kristni: Vaknid upp og ýngid þér sem í duptinu liggid, þegar þér hafid nidursleгid hina andvonu til jardar, Esa. 26. Og uppá þad, brædur mínir, ad vér mættum þad þess betur framkvæma, viljum vér af þessa hátídardags Evangelió nockud gjør yfirvega: **upprisu Drottins med þeim ávøxtum, og áminníngum, sem þar af rísa.** Í þessu eyrindi hjálpi oss gódur Gud, fyrir forþénustu síns eingétins Sonar, med nád heilags Anda, amen!

Utleggíngin.

Þackir og lof sé eylífum Gudi fyrir þá nád, ad Jesú dýrdarfullu upprisu þarf ecki med vitnum ad stadfesta, nú sem stendur, því þar er enginn ámedal kristinna manna, sem þad ecki játi; en á hinum fyrstu døgum kristninnar løgdu Guds heilagir menn ecki svo mikid kapp á nockurn hlut sem þennan, og því sagdi Pétur fordum daga, Post. gb. 1: þad byrjar ad einn af þeim mønnum, sem med oss verid hafa alla þá tíd, er Drottinn Jesús géck inn og út ámedal vor, byrjandi á skírn Jóhannes, állt til þess dags, er hann var frá oss uppnuminn, ad einn af þeim verdi vottur hans upprisu medur oss; og enn framar, þá ed Pétur taldi um fyrir Júdum, hvorjir Jesúm krossfestan høfdu: þér afneitudud hinum Heilaga og Réttláta, en beiddust eptir ad ydur yrdi mordínginn géfinn, en Høfund lífsins deyddud þér, hvorn Gud hefir uppvakid af daudum, hvørs vér allir vottar erum, Post. gb. 3; og um alla postulana til samans ber Lúkas vitni segjandi, Post. gb. 4: og med miklum krapti vitnudu postularnir um upprisu Drottins vors Jesú Kristi. Þetta er ecki af mønnum skéd, br. m. heldur af Gudi, svo ad hans sannleiki stadfestur yrdi ámedal þeirra til miskunar þeim og syndalausnar. Svo segir Pétur aptur, Post. gb. 10: þennan uppvakti Gud á þridja degi, og gjørdi þad bert ecki øllu fólki, heldur fyrir vottum þeim, sem af Gudi tilskickadir voru, oss sem ad átum og druckum med hønum. Og uppá þad ad Kristi lærisveinar ei kynnu ad fara villt í þessu, þá hefir hann í heila 40 daga umgengist med þeim hér á jørdunni, ádur enn hann til himna sté, Post. gb. 1, og sýnt þeim klárliga, ecki einasta ad hann upprisinn

væri, heldur med sama líkhama, og þó forklárudum, med mannligum líkhama og þó dýrdligum, med þeim líkhama sem á krossinum héck, og í grofina var nidur lagdur, og þó er voldugliga upprisinn, ad luktri grofinni og steininum óafveltum; ad hann hafdi náttúrligan manns líkhama vottar hann, Lúc. 24: sjáid og þreifid á, því andi hefir ecki hold né bein, sem þér sjáid mig hafa; ad þad væri sá sami líkhami, auglýsir hann nockru sídar í þessum Kap. Lúcæ, segjandi: sjáid mínar hendur og fætur, ad eg em þad sjálfur. Hann taladi vid þá, hann braut braudid, hann át og drack med þeim, eins og til forna, hann lét þá þreifa á því sama holdi, og sýndi þeim þær sömu hendur, sem á krossinn negldar voru, og þá sídu, er med lensunni var ígégnum stúngin, þar hann þó í sama sinn inngéck til þeirra ad luktum dyrum, svo sem annar andi, ad þeir sjá mættu, ad þad væri hinn sami líkhami sem leid, og þó dýrd óvenjuligri-prýddur; já, til þess ad eckért vantadi þeim til trúarstyrkíngar, tók hann til á Móse og öllum spámönnunum, og lagdi út fyrir þeim allar ritníngar, sem af honum voru, leidandi þeim fyrir sjónir, ad Kristó byrjadi þetta ad lída, og inngánga svo í sína dýrd, svo ad þeirra hjarta brann í þeim, er hann taladi vid þá á veginum, Lúc. 24; en svo ad þeir mættu fyrir víst vita, ad hann bædi Gud og madur væri, og ad manndómurinn væri ecki í daudanum vid Gudddóminn skilinn, ítrekadi hann eitt af þeim kraptaverkum, er hann ádur gjort hafdi, og upp er teiknad hjá Jóh. 21, þegar hann kom til þeirra, er þeir voru ad fiskiveidum, og höfdu um nóttina einkis aflad, en hann baud þeim ad varpa út netinu til hægri handar, hvad svo tókst, ad þeir gátu þau valla innibyrgt fyrir mergd fiskanna, er í voru komnir. Nú, þar ed einglarnir hafa Drottins upprisu bodad, heilagar kvinnur þeim trúad, postularnir hafa hann séd, á honum þreifad, og vid hann talad, Jesús sjálfur sig opinberad, og útlagt ritníngarnar, þær sem af honum voru, og í hvorjum hans upprisa spád var og fyrirmindud, og Guds heilagir menn hafa þúsundum saman látid sitt líf uppá þennan sannleika: þá er hann vissari, og á fastari rökum bygdur, enn ad honum mótsegja megi. En hvorjar munu ordsakir þær, br. m.! hvar fyrir ad svo vandliga er búid um þetta dýrmæta efni? ein er sú, ad Guds Sonur í hans upprisu hrósadi sigri yfir dauda og Djöfli, og auglýsti oss syndugum mönnum, vegna hvorra hann þennan dýra sigur unnid hefir, ad hann væri daudans daudi, og helvítis ólifjan, Os. 13, herleidíngin væri ad herfángi tekin, en hann undir eins hefdi fridad fyrir oss hjá Gudi og Födur. Þessi er hin helsta nytsemi upprisu Drottins. Hina adra segir oss Páll, Róm. 6, med þessum ordum: vér erum jardadir med honum fyrir skírnina til daudans, ad líka svo sem Kristur er uppvakinn frá daudum fyrir dýrd Födursins, svo eigum vér ad gánga í endurnýúng lífdaganna. Þar til er Kristur dáinn, ad í oss megi fyrir hans dauda deyddur verda hinn gamli madurinn, þad er upprunasyndin; ecki ad hún öldúngis út af deyi, heldur deyr hennar illskukraptur; ecki ad hún burttekin verdi, heldur hennar sekt fyrirgéfin; ecki ad madurinn í endurgétníngunni heilagur verdi, heldur medtekur hann heilagan Anda, fyrir hvorn hann framvegis dempad gétur holdsins girndir; ecki réttlátur í sjálfum sér, heldur fyrir Kristi réttlæti, fyrir hvort honum veitist sá andakraptur, ad hann gétur upprisid med Kristó, og gengid í endurnýúngu lífdaganna; því segir Páll framvegis: vitandi þad, ad vor gamli madur er undir eins krossfestur, svo

ad afmáist líkhami syndarinnar, ad ecki þjónum vér syndinni framar, Róm. 6; ecki segir Páll ad vér syndlausir séum, því þess er ecki ad vænta af holdinu undir syndina seldu, heldur segir hann ad vér ecki þjónum syndinni, þad er, látum hana ecki drottna í vorum dauðligum líkhama, ad vér hlýdum henni í hennar girndum, svo sem hann ad ordi kémst í sama Kap.; þessi er hans meining í ordunum, er vér strax heyrdum, því hann svarar því sem hann öndverdliga í Kap. þeim sjötta framsetur á þennan hátt: skulum vér þá í syndunum dvelja, svo ad nádin yfirgnæfi? fjærri sé því! Tvéggja Guds velgjörninga getur og St. Páll í greindum ordum: endurgétningarinnar og endurnýúngarinnar. Vér erum jardadir med Kristó fyrir skírnina til daudans, þad er endurgétningin; svo eigum vér ad gánga í endurnýúngu lífdaganna, þad er endurnýúngin; hin fyrri skédur í einu augnabliki í heilagri vatnslaug; hin sídari á ad framkoma um alla æfi vora, og fara dagvaxandi, svo ad smámsaman afmáist líkhami syndarinnar, og svo sem vér í kristiligum frædum lesum: ad sá gamli madurinn, þad er upprunasyndin, dagliga dreckist og deydist, fyrir ydran og yfirbót, en framkomi og upp aptur risi einn nýr madur, sá ed lifi í heilagleika og réttlæti fyrir Gudi æfinliga. Hin fyrri er alleina Guds verk í oss, svo sem Páll segir, Tit. 3: ecki af réttlætis verkunum, sem vér gjördum, heldur af miskun sinni hefir hann oss hólpna gjört fyrir endurgétningar-laugina; hin sídari stendur ad nockru leiti í voru valdi. Þad vottar St. Páll, Eph. 4: endurnýist í anda ydvars hugskots, og íklædist einum nýum manni, sem eptir Gudi skapadur er, í heilagleika og réttlæti. Hvorttveggja kallast umskurn hjartans í gamla Testamentinu; endurgétningin, Devt. 30: Gud mun umskéra þitt hjarta; endurnýúngin, Jer. 4: umskérid ydur fyrir Drottni, og burttakid yfirhúd ydar hugskots, þér menn Júda og Jerúsalems-borgarar, ad ecki frambruni min grimd svo sem annar eldur, þann eingiun slokt fái, sokum illsku ydar athafna. Hér kunnum vér nú ad sjá skyldu vora, br. m., og hve mikill háski oss búinn er, nema vér gjördum varhuga vid, og risum upp med Kristó Drottni vorum, í hvors dauda vér skírdir erum, Róm. 6, og fyrir hvorn vér hofum barna réttinn medtekid, Gal. 4. Ef þér erud upprisnir med Kristó, þá leitid þess sem þar uppi er, hvar Kristur er sitjandi á hægri hond Gudi. Hugsid um þad sem þar uppi er, og ecki þad sem er á jordunni, segir Páll, Kól. 3. O, hvilík er fásinna daudligra manna! þar vér vordnir erum borgarmenn heilagra, og Guds heimilismenn, Eph. 2. Þad menn sockva sér nidur í leirveltu og endemi heims þessa, sem þó mun fyrirfarast med ollu því, sem í honum er, en yfirgéfa síns fodur heimkynni. Gjætum þess, ad vér erum í skírninni vordnir kvistir á hinu andliga víntré, Drottni Jesú Kristó, til ad bera mikin ávoxt, en hvorn þann kvist, sem ecki ávoxt ber, mun víngards-madurinn, sem er hans fadir, afhoggva og í eldi brenna, Jóh. 15. O, hvad herfilig eru þau umskipti, af einum himneskum vinvid, ad gjörast helvítis eldibrandur, af Kristi þénara, Satans þræll, af Guds óskabarni, reidinnar barn, og þad fyrir stundligt eptirlæti syndarinnar, hvorrar verdlaun eru í þeim pitti, sem rýkur af eldi og brennusteini! Opinb. 21. En framar segir Páll, Kól. 2: þér erud greftradir med Kristó í skírninni, í hvorri þér og uppvaktir erud fyrir krapt trúarinnar á Gud, sem hann uppvakid hefir. Hvor mun

þessi kraptur trúarinnar vera, br. m.? Það segir Páll oss aptur, Gal. 5, er hann svo ad ordi kémst, ad í Jesú Kristó (það er í þeim hlutum, sem Jesú Kristó vidkoma) gildi hvorki umskurn né yfirhúd, heldur trú sú, sem fyrir kjærleikann verkar. En hvorjir eru þá kjærleikans ávextir? Páll kénnir oss það, 1 Cor. 13, segjandi: kjærleikurinn er þolinmódur og gódgjarn, kjærleikurinn ofundar ecki, kjærleikurinn gjørir ei illmannliga, hann þýtur ei upp, hann er ósidsamur, hann leitar ecki eptir því sem hans er, hann er ei þúnglyndur, hann þenkir ecki illt, hann fagnar ecki yfir ránglætinu, en samfagnar sannleikanum. Hér telur Páll upp allar kristiligar dygdir, er af kjærleikanum, svo sem odrum brunni, framfljóta eins og adrir hreinir frjófgandi lækir, til allra þeirra, sem vér eigum nockru vid ad skipta í heiminum, og sá sem temur sér þær og dagliga idkar, hann má þess fulloruggur vera, ad hann hefir med Kristó vel upprisid, og er honum fyrir sanna og lifandi trú innplantadur, þvíad elskan er kraptur trúarinnar og hennar lífsmark; þar fyrir segir Postulinn afdráttarlaust, ad trúin sé daud án verkanna, Jac. 2, og St. Páll, sem vard (fyrir þeirra skuld, sem forlétu sig uppá lögmálsins verk) ad hrósa trúnni svo mjög, ad nockrir hafa steytt sig þar á, þó án ordsakar og meint, ad ei þyrfti gódverkin ad gjøra; hann segir sjálfur, 1 Cor. 13: þó ad eg hefdi alla trú, svo ad eg megnadi fjöllin úr stad ad hræra, og hefdi ecki kjærleikann, þá væri eg þó eckért. Viljum vér líta til vors fyrra háttalags ádur enn vér endurfæddur vorum, og heyra hvad Páll þar um segir, Eph. 2: Gud sá ed ríkur er af nád fyrir sinn mikla kjærleika, med hvorjum hann elskadi oss, hefir lífgad oss med Kristó, þegar vér daudir vorum í syndunum, og hefir undir eins uppvakid oss, og ásamt Kristó Jesú sett oss í himnaríki. Í skírninni rétti Gud oss fyrst allra sína miskunarhönd, þegar vér minna kunnum ad hjálpa oss í vorum sáluhjálpar efnum, enn einn brjóstmylkingur lifi sínu, þá reisti hann oss upp úr saurindum náttúrligrar spillingar, þá tók hann oss inn í sinn eylífa sáttmála; þá trúlofadi hann oss sér í nád og miskunsemi, Os. 2; þá setti hann oss í ríki síns Sonar, Col. 1. En hvad er það, br. m., ad vér brjótumst úr fadmi hans ad nýu med idkun vondra verka, er Guds börnum sæma ecki, og forlátum meistara vors úngdóms, sem tók oss upp, þar vér láum í voru blódi, útkastadir á vídavánginum, Ezech. 16, en gaungum Djöflinum til handa, hvorjum vér afneitad höfum og öllum hans verkum. Er það ecki ad kasta sér aptur í sama saur, þótt vér einusinni uppreistir séum? edur munum vér þess nockur not hafa, ad Gud hefir med sínum sterka armlegg handdregid oss af Djöflinum í endurgétningunni, ef vér leggjum lag vort vid Satan aptur? Látum oss til hugar koma, br. m., hvad margt og mikid Jesús þolad hefir, þegar hann mátti þó vel sælu hafa, Hebr. 12, ádur enn hann féck upprisid oss til réttlætis. Sá sem heyrir Guds Son yfirgéfinn, Matth. 26, Gud blessadan um aldir, Róm. 9, svo sem bölvan upphengdan, Gal. 3, og hann, sem galt það hann ecki rænti, medal ræningja talinn, Marc. 15, og veit ad þetta er skéd, fyrir alla þá illsku, sem ad syndarinn hefir unnid til helvítis med, og ecki leitast vid ad krossfesta sitt hold med þess girndum og tilhneigingum, svo honum mætti Kristí vegna heimurinn verda krossfestur, eins og Páli, Gal. 6, þeim verdur aldrei audid med Kristó upp ad rísa í nádinni, svo hann eylífliga med honum lifi í dýrdinni. Fyrir því áminnir Pétur næsta vel, segjandi: med því ad Kristur hefir nú

fyrir oss lidid í holdinu, þá brynjid ydur med sama hugarfari, þvíad hvør á holdinu lídur, hann lætur af syndinni, 1 Pét. 4, svo ad hann þadan í frá, hvad eptir er æfinnar, í holdinu lifi, eigi ad mannligum girndum, heldur ad Guds vilja. Hvad er þad ad vér segjumst ydrast vondra verka, nema vér og upprísum med Kristó? Vér komum hvørt ár, og þrjár, fjórar reisur á ári, eptir því sem hvør er lyndur til, fram fyrir kénnimanninn, þar hann situr í Guds stad til ad fyrirgéfa oss syndirnar, ecki þeim sem nálægjast Gud med vørunum alleina, Esa. 29, heldur þeim, hvørra hjarta ad rétt er fyrir Drottni. Vér segjumst bera ángur og trega fyrir syndina, (Gud gjæfi ad hugur jafnan máli fylgdi, og ad vér vildum af henni láta og vid sjá framvegis) og er hann hefir svo í Guds umbodi tilsagt oss kvittun vorra afgjørda, meinum vér oss ad fara réttlátari heim aptur í vort hús, Lúc. 18; og þad er í sannleika satt á þeim, sem vel hafa reynt og prófad sjálfa sig, og af alvøru audmýkt sig undir volduga Guds hønd, þvíad Kristi loford er fyrir því, ad hvørjum helst Guds þénari fyrirgéfur syndirnar, þeim séu þær fyrirgéfnar, Jóh. 20, þó ecki nema þeim sem elska sinn Lausnara og rækja hans bod, þvíad St. Páll lýsir bølvan yfir þá, sem ecki elska Drottinn Jesúm, 1 Cor. 16, og eru þeir þá lángt frá syndanna fyrirgéfningu. Hinni bersyndugu fyrirgafst mikid, þvíad hún elskadi mikid, Lúc. 7. Hvørnin viljum vér kallast elska Krist edur med honum upprísa, ef vér afrækjum bod hans? ef hann er vor Fadir, hvar er þá hans heidur? Mal. 1; þá sem ecki tekur sinn kross uppá sig og fylgir honum eptir, Matth. 10, hann er hans ecki verdugur; en kross er varla þvílíkur holdi og blódi, svo sem ad uppfylla Kristi løgmál, sem þó er ecki nema í einu bodordi innifalid, sem er, ad bera hvør annars byrdi, edur elska hvør annann innbyrdis, ad vitni St. Páls, Gal. 6. Því dæmi eg svo, br. m., ad sá sem ecki stundar eptir ad vardveita Kristi løgmál, hann elskar hann ecki, sá sem ecki elskar hann, nýtur ecki hans forþénustu, sá sem ecki nýtur hans forþénustu, hann er bølvadur, og er enn þá í sínum syndum, hvørsu opt sem presturinn lýsir þeirra kvittun yfir honum, þvíad hann er madur, og veit ecki ástundum, hvørjum hann fyrirgéfur syndirnar, þvíad Guds alleina er ad rannsaka hjartad; þar fyrir eigum vér ecki ad taka þad, sem Gud hefir talad ángrádum sálum til trúarstyrkingar, illskunni og prettvísinni til afbotunar. En gjætum ad oss í Jesú nafni! br. m., hvad opt høfum vér syndanna kvittun þegid, en þad mun tilborid hafa, ad vér høfum aptur framkomid ecki einasta med þær sømu, heldur og adrar verri ástundum? Hvad lítt hefir oss þá verid géfid um ad halda þad loford, er vér gjørdum Gudi í játningu syndanna, ádur enn vér þádum heilaga aflausn af hendi hans þénara? hvørsu tregir høfum vér verid á heyrn hans orda? hvad ófúsir til ad elska vorn náúnga, ad forláta honum hans afbrot, ad gjøra þeim gott, sem vid oss misgjøra, ad forsvara hann og færa alla hluti á betra veg, ad stilla reidina, ad láta hans eigur kyrrar? og í einu ordi ad segja, ad rísa upp med Kristó og bera krossinn eptir hønum, þad er, ad deyda þann gamla manninn, er sig fordjarfar í girndum villudómsins? Eph. 4. Já, því verr, ad margur mun finnast sá ed strax sem hann er kominn frá prestsins knjám, veltir hann sér í sama saur, og hefir einga vidleitni til þess ad láta af øllu því illa er hann strax medkénndi og lofadi umbót á, og þad í oftrausti nádar Guds, og fall-

valtri von lángra lífdaga. Ecki er slíkt ad uppríſa med Kriſtó edur bera kroſsinn eptir honum, heldur ad gabba hinn Kroſsfeſta. En heyrid hvad Páll til Hebr. ſegir í 10 Kap. Sá ſem ad eingu hefir Móſis lögmál, hann ſkal eptir vitni tveggja edur þriggja vægdarlauſt deya; hvad þýngra ſtraffs verdugur meinid þér hann reiknaſt muni, er fóttredur Guds Son, og ſáttmálans blód, med hvorju ad hann endurleyſtur er, almenniligt heldur og vanvirdir Anda nádarinnar? Hvad er þad, ad vér játum alleina vorar ſyndir fyrir Gudi! mun honum nockur þóknan í því? hann þarf ei þeſs vid, hann veit þær betur enn vær, þvíad allir hlutir eru berir og naktir fyrir hans augum, Hebr. 5; þad er nærri því, ad brixla Gudi med Jóni ſpámanni um ſína miſkunſemi, Jón. 4, ſvo ſem hann ecki ſé undir eins réttlátur, og taki alleina ſkulda-reikninginn fyrir ſkulda-lukninguna, hvad oſs mundi þykja ljótt á einum dómara; því kunnum vér þá ad ætlaſt til þeſs af Gudi, hvörs ſtránga réttlæti einga þurdu má lída? Þad ſé fjærri, ad eg lítid gjöri úr Jeſú forþénuſtu, hans pínu og dauda, hans uppríſu og öllu því hann unnid hefir oſs til miſkunar, þvíad hvad er jafnvægt Guds réttlæti? hjá hvorju himin og jörd eru minna enn eitt ſandkorn ad reikna, nema þeſsar áſtgjafir Frelſarans. Hitt ſegi eg, ad þad heyrir þeim ecki til, ſem ætla ſér ad lifa í ſyndunum, uppá þad ad nádin yfirgnæfi; harmþrúnginn og ſundurknoſadur andi er alleina þad offrid, ſem Gudi þóknaſt, Pſ. 51; hvar fyrir? þvíad Kriſti forþénuſta hrín á því, nær því er ſvo háttad, en ecki annars, ſvo ad Gud vill ecki tilreikna manninum gjördar ſyndir; en ecki er þetta aflátsbréf til ad mega framvegis ſyndina drýgja, því Kriſtur er kominn til ad uppfylla lögmálid, en ecki ad uppleyſa þad, Matth. 5, til ad forlíka fyrir ſyndina, en ecki til þeſs madurinn ſkuli ſyndga; til ad deyda ſyndina í voru holdi fyrir ſína uppríſu, en ei til þeſs ad hún ſkuli drottna í vorum daudligum líkhama. Þú ſegir: eg ángraſt af öllu því illa ſem eg hefi móti Gud gjört; en hvar er þad ángur, þegar þú leikur þér ad ſömu ſyndum eins og ödru tafli? þú ſegir: eg hata ſyndina; lát þá ſjá ad þú elſkir Gud, og drýgir ei þad hann bannad hefir; þú ſegir: eg elſka Gud, ſem mér hefir ſvo margar ſyndir fyrirgéfid; lát þá ſjá undir eins, ad þú elſkir ecki þad hann hatar, þvíad þeſsum tveim herrum má ecki í ſenn þjóna, Matth. 6. Annad er þad, ad ſyndin hendir manninn, og hann ſamþyckiſt henni um ſtund; annad þad, ad láta hana drottna í ſér, hafa lyſt af henni, og gjöra handverk þar af; þad fyrra gétur ecki ad öllu leiti ſkilid vid oſs, ámedan vér berum eptir oſs líkhama þeſsa dauda, ſvo ad jafnvel Páll ſegiſt gjöra þad vonda, er hann þó ecki gjöra vilji, Róm. 7; hitt ſídara er hjá börnum vantrúarinnar algengt, um hvorja Páll talar, Róm. 1, er hann uppreiknar ſkammir þær ed medal heidíngjanna tídkuduſt, og ályktar med þeſsum ordum: hvorjir ed jafnvel þótt þeir þeckti Guds réttindin (ſem er, ad þeir er þvílíkt gjöra ſéu dauda verdir), þá gjöri þeir þad ecki ad eins, heldur ſamſinni þeim er þad gjöra, Róm. 1. Þegar Gud er hvad nádugaſtur í ſínu Evangelió, þá er þad þó aldrei ödruvíſi enn ſvo ſem hann ſegir, Eſa. 1: látid af illu og lærid gott ad gjöra; komid ſídan og eigumſt lög vid; þótt ydár ſyndir ſéu raudar ſem blód, þá ſkulu þær verda hvítar ſem ſnjór, og þó þær ſéu ſem purpuri raudar, ſkulu þær verda hvítar ſem ull, og Páll er því ſamhljóda, Róm. 8, er hann vottar, ad eingin fyrirdæmíng ſé framar yfir þeim, ſem eru í Kriſtó Jeſú, þeim ſem ei gánga eptir holdinu,

heldur eptir andanum. Þetta er eitt æfinligt Evangelium, sem varad hefir i frá heimsins upphafi, og gengid hefir i gégnum bædi Guds Testamenta, og er svo óumbreytanligt sem hann er sjálfur, hjá hvorjum ecki er umbreyting né skuggi umbreytingar, Jac. 1; svo þótt ad eingill af himni kjæmi ad prédika annad, sem þó er ómoguligt, þá vilda eg med Páli segja: ad þad bølvad vera skyldi, Gal. 1. Hlýdum þar fyrir rádi St. Péturs, er hann segir: leggid af illsku alla, og øll svikrædi og smjadur, og øfund og alla bakmælgi, og girnist hinnar skynsamligu og hreinu mjólkur, svo sem nýfædd børn, uppá þad, ad þér þróist fyrir þá somu, ef þér smackad hafid hvad ljúfur Drottinn er, til hvørs vér komnir erum, svo sem til eins lifandi steins, hvørs af mønnum er búrtkastadur, en af Gudi er útvalinn og dýrmætur, 1 Pét. 2. Nóttin er umlidin, en dagurinn tekur ad nálgast; leggjum því af verkin myrkranna og iklædumst herklædum ljóssins, Róm. 13. Jesús Christus er á þessum blessada dags morgni upprisinn; hann er vordinn morgum til falls og upprisu i Israel, eptir því sem hinn gamli Simeon rád fyrir gjørdi, Lúc. 2; risum því upp med hønum, ad ecki falli hann yfir oss og i sundurmerji med hinum ødrum, er hønum burtkastad hafa, allrahelst þar vér vitum timann, ad oss er mál ad risa upp af svefni syndanna, því nú er hjálprædid oss nær enn vér nockurn tima trúdum, sagdi Páll, Róm. 13. Vér vitum ecki hvad nálæg ad er vor endurlausn, edur nær høfudeingilsins lúdur kvedur vid i skýum himins, og þar vort páskalamb, Kristur, er fyrir oss fórnfærdur, þá holdum hátidina ecki i hinu gamla súrdegi illskunnar og prettvisinnar, heldur i ósýrdu brandi hreinlyndisins og sannleikans, 1 Cor. 5. Þad saklausa Guds Lamb, sem i burtu ber heimsins syndir, Jóh. 1, þad verdur ennú fórnfært i himninum, svo opt sem oss verda syndirnar fyrirgéfnar á jordunni, því segir postulinn, Hebr. 9: hann er i himininn inngenginn, ad hann birtist vor vegna fyrir Guds augliti, sjálfur fórnin, sjálfur kénnimadurinn, og sjálfur Gud, sá ed fórnina þiggur; því ætti kristinna manna liferni ad vera eitt sífeldt páskahald, þar til þad fullkomnast i Guds riki eptir hans lofordi, og vér munum eylifar páskir med hønum halda á landi lifandi manna, þar ed verda mun eylifur hvildardagur, Esa. 66, og vér munum med føstu elskunnar bandi tengjast vid hann, sem oss hefir svo heitt elskad, ad hann dó fyrir oss rángláta, Róm. 5, hvor ad er sjálfur upprisan og lifid, Jóh. 11. Hønum med Fødur og heiløgum Anda sé óendanligt lof og dýrd, nú hédan i frá og ad eylifu, amen!

Annann Dag Páska.

Gudspjallid, Lúc. 24 Kap.

Í þann tíma: og sjá, ad tveir af þeim gengu á þann sama dag til nockurs kauptúns, þad ed var frá Jerúsalem sextíu skeidarúm, ad nafni Emaus; og þeir voru ad tala um alla þá hluti sín ámillum, sem vid høfdu borid. Og þad skédi þá þeir ræddust vid, og spurdust á sín ámillum, ad sjálfur

Jesús nálægdist þá, og géck jafnframt þeim; en þeirra augu voru svo haldin, ad þeir þecktu hann ecki. Og hann sagdi til þeirra: hvad er þad fyrir rædu, sem þid høndlid yckar ámilli reikandi, og erud hryggvir þar af? þá svaradi einn, er Cleóphas var ad nafni, og sagdi til hans: ertú alleina svo framandi til Jerúsalem, ad þú veitst eigi hvad á þessum døgum þar inni gjørst hefir? En hann sagdi til þeirra: hvad er þad? þeir søgdu til hans: þad, af Jesú af Nazareth, hvør ed var spádómsmadur, máttugur í verkum og ordum fyrir Gudi og øllu fólki; hvørnin ad vorir høfudprestar og høfdíngjar seldu hann í fyrirdæmíngu daudans, og krossfestu hann. En vér vonudum ad hann mundi endurleysa Israel. Og yfir allt þetta er nú hinn þridji dagur í dag, er þetta skédi. Svo og hafa skélft oss nockrar kvinnur af oss til, þær ed árla høfdu hjá grøfinni verid, og fundu ecki hans líkhama, komu og søgdu sig einnin hafa séd einglanna sjónir, þeir sem segja hann lifa. Og nockrir út af oss gengu til grafarinnar, og fundu eins líka og konurnar høfdu sagt, en hann sáu þeir ecki. Og hann sagdi til þeirra: O, þér heimskir og tregir í hjarta! ad trúa því øllu sem spámennirnir hafa talad. Hlaut Kristur ecki þetta ad lída, og inngánga svo í sína dýrd; og hann tók til frá Móse og øllum spámønnum, og lagdi út fyrir þeim allar ritníngar, þær af hønum voru. Og þeir tóku ad nálgast kauptúnid þad þeir gengu til, og hann lét þá sem vildi hann lengra gánga, þeir neyddu hann og søgdu: vertú hjá oss, Herra! þvíad kvølda tekur, og á daginn lídur. Hann géck inn og var hjá þeim. Og þad skédi, þá hann sat med þeim til bords, ad hann tók braudid, blessadi þad og braut, og rétti ad þeim; þá opnudust þeirra augu, svo ad þeir þecktu hann, og hann hvarf frá þeirra augum. Og þeir søgdu sín ámilli: brann ecki ockar hjarta í ockur, þá hann taladi vid ockur á veginum og opnadi fyrir ockur ritníngarnar? og þeir stódu upp á sømu stundu og snéru aptur til Jerúsalem, og fundu þá ellefu samansafnada og þá sem med þeim voru; hvørjir ed søgdu: Drottinn er sannarliga upprisinn, og hefir birtst Símóni. Og þeir søgdu hvad gjørst hefdi á veginum, og hvørnin þeir hefdu þeckt hann, í því hann braut braudid.

Exordíum.

I þessa hátídsdags Evangelió heyrum vér, ad tveir af Jesú lærisveinum, gengu frá Jerúsalem til nockurs kauptúns, er nefndist Emaus, þad þýdir: kastala. Þad géfur mér þá hugleidíng, ad allir viljum vér, brædur mínir, láta leida oss út í einn sterkann kastala med David, Ps. 108, svo vér kunnum óhultir búa; en þad er vanséd, hvørt vér erum allir svo fúsir til ad gánga med Jesu lærisveinum út af Jerúsalem, eg meina ecki hana sem er réttkristinna manna samkunda hér á jørdunni, Gal. 4, edur hina sem þar uppi er, hvar vor umgengni ætti ad vera, heldur hana, sem er í þrælkan med sínum børnum, hvør ed myrdti sinn konúng, og gjørdi hans hús ad ræníngjabæli, Lúc. 19; þad er, út af hinni vondu Babylon, Opinb. 17 og 18, hvør ad er líkneskja veraldar þessarar, og ecki

lætur af ad krossfesta Drottinn ad nýu, og offækja hann í sínum limum. Vér heyrum í Gudspjallinu, ad Jesús hafi nálægst þessa sína ástvini á veginum, og gengid jafnfram þeim; sjáum til, brædur mínir, ad vér megum og njóta hans nálægdar á hinni hættu og torveldu leid vorra lífdaga, og ad hann gángi jafnfram oss, þar til vér erum til vors sídarsta herbergis komnir. Vér viljum af dæmi þessara tveggja læra: 1) **hvad vér eigum ad gjøra og adhafast, svo Jesús vilji unna oss sinnar nálægdar; 2) hvørnin vér eigum hønum ad halda svo vér missum hann ecki.** Hjálpa oss hér til, gódi Jesú! og uppljúk vorum augum, ad vér þeckjum þig! bænheyr þad, Herra! fyrir þína forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Og sjá ad tveir af þeim fóru þann sama dag til nockurs kauptúns, segir Textinn. Af hvorjum? af hans lærisveinum, sem umgengust med hønum, fylgdu hønum eptir, heyrdu hans kénníngar, hlýddu þeim, elskudu hann lifandi og hørmudu hann daudann, en vóru ecki vissir í því, ad hann væri upp aptur risinn. Viljir þú, kristinn madur, ad Jesús unni þér nálægdar sinnar, þá breit eptir þessum á allar lundir, haf þína umgengni med Jesú, tala vid hann í þinum bænum, í þínu hjarta; þá muntú finna ad sú eylífa spekin Guds hefir lyst af ad búa hjá mannanna sonum, Ordskv. 8: fylg hønum eptir, þad er, tak þinn kross uppá þig, annars ertú ecki hans lærisveinn, Lúc. 14; hafi Gud þirmt þér fyrir útvortis krossburdi, þá gjør þad þess heldur til þacklætis vid hann, er svo vægir þínum breiskleika, og krossfest þitt hold med þess girndum og tilhneigíngum; því svo segir Páll, Gal. 5, ad þeir gjori sem Kristó tilheyra, þad eru þeir sem eru Kristi lærisveinar, og nær þú temur þér svoddan krossburd, þá máttu vita ad hann er þér nálægur, því hans kraptur er í breiskum máttugur, 2 Cor. 12. Heyr hans ord, lát þér þad vera sætara enn hunáng og hunángsseim, Ps. 119; gack idugliga þángad sem þad er kénnt og um hønd haft, og ecki fyrir sidasakir, heldur til ad læra nockud þér til trúarstyrkíngar, til huggunar, til sidbóta, og vert viss um, ad hann er þér nálægur, því hvar sem tveir edur þrír eru samankomnir í mínu nafni, þad er til ad prísa mitt nafn, heyra mitt ord og tala vid mig í sínum bænum, þar vil eg vera midt ámillum þeirra, segir Drottinn hjá Matth. 18; en um alla hluti fram, þá kappkosta ad ná því hlutskipti, sem bædi þessir hans lærisveinar og adrir hlutu, sem var ad elska hann; þad mátt þú sjá á þeirra dæmi, því lýsir sjálfur Drottinn, er hann segir; hvad er þad fyrir ræda, er þid høndlid yckar ámilli, reikandi, og erud hryggvir þar af? Hvar fyrir vóru þeir reikandi? því Gud hafdi slegid hirdirinn, og saudir hjardarinnar voru sundurtvistradir, Matth. 26; hvar fyrir voru þeir hryggvir? þvíad þeirra Meistari var tekinn frá þeirra høfdi. Hér med sýndu þeir elsku þá, er þeir høfdu á hønum, og ecki leynir Kleóphas ordsøkinni til sorgarinnar í andsvari sínu uppá spurníngu Drottins. Sjá, hvad kjæran hann hefir haft hann, søgdu Gydíngar, er Jesús táradist vid grøf Lazari, Jóh. 11; þessir sýndu hvad kjæran þeir høfdu Jesúm, af því þeir syrgdu hann látinn. Gjør sama, kristinn madur, þar þú veitst hann er upprisinn, og situr til Kraptarins hægri handar. Elska Jesúm, þá mun hann þig elska, því svo segir hann, Jóh. 14: hvor hann elskar mig, hann vardveitir mín ord, og Fadir minn mun elska hann, og til hans munum vid koma, og vistarveru hjá hønum gjøra. Børn veraldarinnar fást ecki mjøg um, þótt þau vanti

Jesúm, hvar fyrir? því þau elskudu hann aldrei; sá grét ecki fyrir gull, sem ecki átti það, segir ordtækid. Heimurinn brosir smátt ad því, þótt Jesús hverfi honum, og þykir svo sem það komi ecki sér vid, hvort hann er upprisinn edur ecki, þegar hann hefir sinn gullhnött ad treysta á, þá er hann sáttur; þegar hans svín, það eru hans saurug verk og óhreinar girndir, mega vera ómakslaus, þá er hann til frids, þótt Jesús viki úr hans landsálfum, Matth. 8; þegar hann hefir sín skurdgod í Dan og Bethel til ad vardveita sín landamerki, og til ad halda stjórn yfir fólkinu, ad ecki falli það frá honum til Guds þjónustu sem í Jerúsalem, 1 Kóng. 12, það er í Guds samkundu tidkast, þá þykist hann hafa visliga um sig búid, en þessir voru ei svo lyndir. Hvad heyrum vér hér í Gudspjallinu? Þeir voru ad tala á veginum um alla þá hluti, sem til höfdu borid; og framar segir í Textanum: þegar þeir voru ad bera sig saman og spyrjast á, hafi Jesús nálægst þeim. Hvört hid sérligasta inntak rædunnar verid hafi, það má sjá af andsvari Kleóphæ, sem er: ad Jesús hafi verid ofurseldur í fyrirdæmingu daudans, og sé nú allt hinn þridji dagur sídan, en einglarnir hafi sagt kvinnunum, ad hann lifdi. Þeir hafa án efa verid ad bera sig sundur og saman um þetta, hvad hérum halda skyldi. O! hvad satt er það sem Drottinn segir, Esa. 42, um sinn Son Jesúm: þann brákada reyr mun hann ecki ísundurbrjóta, og þann rjúkanda línkveik mun hann ecki útslockva. Mikill var þessi veikleiki lærisveinanna, hvar fyrir hann og átaldi þá hardliga, svo sem hér stendur sídar í Gudspjallinu; en meiri var þó hans gjæska, sem vildi samlaga sig þeim og vera hinn þridji madur á reisunni, til ad leidrétta þá, ad ei skyldu þeir gánga framar í þessari villu. Lúkas skrifar, ad þeirra augu hafi svo haldin verid, ad þeir þecktu hann ecki, það hefir án alls efa af Gudi skéd; hefdi Drottinn strax opinberad þeim sig, þá hefdi hann ei fengid svo ordsok til ad láta þá skammast sín fyrir þeirra vantrúar og þeckingarleysi á ritningunum, og ecki til ad kveikja þann bruna í hjarta þeirra, sem ordsakadist af útleggingu spádómanna; hann hafdi ádur nógu berliga talad fyrir þeim um sína pínu og upprisu, Matth. 16, en það hafdi þó ecki svo mikin stad í þeirra hjarta, ad þeir trydu kvinnunum er sogdu hann upprisinn. Mikill var blindni þessi, eins og hann sem uppvakti Lazarum, Jóh. 11, dóttir Jairi, Marc. 5, og son eckjunnar af Nain, Lúc. 7, hann mundi ei kunna ad láta sína sál frá sér, og taka hana aptur, nær honum þóknadist, Jóh. 10. Nú vildi hann fyrst láta þá þeckja vantrú sína af útleggingu ritninganna, og sídan auglýsa þeim ad hann væri hinn sami, er þær höfdu umspád; þar var ad sonnu einn trúarneisti í hjarta þeirra, en hann var svo djúpt fallinn í ösku vanþeckingarinnar, ad hann sem vissi hvad med þeim bjó, Jóh. 2, vildi fyrst rydja henni í burtu med útleggingu spádómanna, og sídan blása ad honum med sínum anda, svo þar kviknadi einn eldur af, hvor ed sídan brann í þeirra hjarta, hvad þeir sjálfir játudu. Vidlíka atferd brúkar Drottinn ennnú í dag vid sín born; hvad opt eru vor augu svo haldin, ad vér þeckjum hann ecki, þegar vér rotum í einhvorn mótgáng, þá kollum vér ad hans hönd sé stutt vordin, og ad hann hafi forgleymt miskunsamur ad vera, jafnvel þótt vér í Guds ordi höfum svo morg fyrirheit um hans adstod í mótlætinu; þegar oss vantar hans innri hugsvölun, finnum ecki til hans anda, ecki til fyrirgéfningar syndanna, oss þykja þær stærri vera, enn ad þær kunni svo audveldliga ad fyrirgéfast, þá eru vor augu svo haldin, ad vér

þeckjum hann ecki. Mörg eru slík tilfelli fyrir þeim, sem Gud elska, og þarf þó ei ad kalla þad tilfelli eins og lærisveinarnir hér kölludu, því þeir þecktu ei Guds rád; minna hendir hans börn án hans vilja, heldur er þad reynsla trúarinnar, þegar menn þykjast kaldir í bæninni, kaldir í ydraninni, efast um sína útvalningu, vantreysta sér ad þeir fái stödugir stadid allt til enda; þegar vér fordæmum öll vor gódverk, ef þau má svo kalla, og ætlum ad Gud muni ei taka þau fyrir ávexti trúarinnar, af því þau séu svo ófullkomin; þegar oss slíkt ad höndum ber, þá eru vor augu svo haldin, ad vér þeckjum hann ecki; já, þegar ein almennilig synd verdur svo stór í þess augum, sem eckért vildi Gudiámóti gjöra, ad hann ætlar hann muni vera sér reidur, eins og lærisveinarnir, er þeir höfdu gleymt ad taka braudid med sér, Matth. 16, þá þeckjum vér Jesúm ecki; en nær vér höfum þannin yfirgéfid sjálfa oss, þá opnar hann oss fyrst ritningarnar; í mótlætinu segir hann oss þad sama og lærisveinunum: byrjadi ei Kristó þetta ad lída og inngánga svo í sína dýrd? en sá skal med honum lída, sem med honum skal dýrdligur verda, Róm. 8; láti hann hinn ógudliga vada uppi og hafa yfirhöndina, þá skipar hann oss med Davíd, Ps. 73, inn í helgidóminn, þad er hans heilaga ord og ritníngarnar til ad skoda þar, hvornin hann breitir vid hinn gudlausa; ef vor sála er órólig í oss med Davíd, Ps. 42, af einhvorju því er eg strax upptaldi edur odru þvílíku, þá skipar hann oss ad bída eptir Drottni, edur vér fáum ad heyra med Páli: lát þér nægja mína nád, mínn kraptur fullkomnast í breiskum, 2 Cor. 12; og þegar vér svo höfum leitad ad honum í ritníngunum, þá mun hann vera oss nálægur, þá finnum vér hann, þá blæs hann ad neista vorrar trúar med sínum Anda, svo ad vér þeckjum pant vorrar arfleifdar, Eph. 1, og efumst ecki um Guds vináttu né eylíft líf, svo leingi vér hann höfum, þá brennur vort hjarta í oss, þar kviknar eldur elskunnar, eldur trúarinnar, eldur kjærleikans, sem eru Guds fórnir í hans musteri, sem er vort hjarta; svo er nú Drottinn Jesús nálægur öllum þeim sem á hann trúa, þótt veikir séu. Ómrædslig var gjæska Drottins, í því ad opinbera sig ástvinum sínum strax sem hann var upprisinn af dauda, hvorjir hann þó allir höfdu yfirgéfid og frá honum flúid, Matth. 26, nema hans módir og Jóhannes med fámeinum kvinnum, er stódu vid krossinn, Jóh. 19; já, Pétri, sem honum hafdi þrisvar afneitad, skipudu einglarnir sér í lagi ad boda hans upprisu, Marc. 16; Maríu Magdalenu, frá hvorri hann hafdi útrekid sjö Djöfla, Lúc. 8, opinberadi hann sig fyrst allra manna, Jóh. 20, án efa því hún hefir verid sorgbitin og veiktrúud, því eptir Kristó spurdi hún svo sem framlidnum manni: þeir hafa burttekid Herrann minn, og eg veit ei hvar þeir hafa lagt hann; og af samtali Drottins vid hana má hvad mest ráda, hvorsu honum hefir verid umgéfid ad hugsvala þeirra örmæddum sálum. Snert þú mig ecki, sagdi hann, því eg em enn nú ecki uppstiginn til míns Födurs, heldur far til brædra minna og seig þeim, ad eg fer upp til míns Födur og ydvars födur, ꝛc. Skilji eg þetta rétt, þá er sú meiníngin: María hefir viljad fagna honum, sem von var, og þreifa á honum; en hann lét sér svo annt um vera, ad hún flytti sínum brædrum strax þennan fögnud, því varnadi hann henni þess, ad ecki skyldi hún tefja sig; því eg em enn nú ecki uppstiginn til míns Födurs: þér verdur nógur tími til ad tala vid mig, og þreifa á mér, þar til eg upp-

stig, far skyndiliga og kunngjör mínum bræðrum þessa gleði fyrst. Þessi hygg eg sé meiníngin í orðum Drottins; eður því skyldi hann annars banna henni að snerta sig heldur enn Thómæ og hinum lærisveinunum, Jóh. 20. En hvornin sem þessu er varið, (eg læt hvörn einn ráða sinni meiníngu hérum), þá tek eg þetta til dæmis um föðurliga gæsku Drottins og meðaumkun með þeim trúarveiku; þeir höfðu yfirgéfið hann, hann leitar að þeim að fyrra bragði; þeir máttu reiknast burthlaupnir, hann kallar þá sína bræður, Jóh. 20; þessir tveir, sem géngu til Emaus, höfðu ekki nærri verið, þegar hinir aðrir fengu boðskapinn um það, að Drottinn hefði birzt Símóni, þó vill hann ekki að þeir skuli fara varhluta af þessari blessan, heldur meðtaka hana samdægris og hann uppreis, eins og hinir; hvar af það má sjá, að trúarveikin kann ekki að hindra nálægð Kristi, heldur svo sem góð móðir lætur sér mest umhugað vera það barn, sem veikt er, svo er og Drottinn þeim nákvæmastur, er í trúnni hvað veikastir eru; ein veik trú er og trú; ein vanheil hönd tekur eins vel við ölmusu og ein fullhraust; ein lítil trú er þó trú; einn vatnsdropi er sömu náttúru og sjórinn; ein lítil perla er þó perla; einn neisti er og eldur; eitt barn er svo vel manneskja, sem einn fullorðinn; dvergurinn eins vel og risinn; dóttir hinnar Kananisku, Matth. 15, og hinn túnglsjúki, Matth. 17, bæði voru þau af Djöflinum plágud, en eins hægt veitti Drottni að lækna hann, þótt faðir hans væri trúarveikur, svo sem hana, þótt móðir hennar væri trúarsterk; og eins vel hjálpaði Drottinn konúngs-manninum, Jóh. 4, svo sem hundraðs-höfðíngjanum, Matth. 8. En hvað skulu þeir nú til marks hafa um það, sem trúarveikir eru, að þeir séu í trúnni? hún er svo lítil ástundum og óljós, að vér þekkjum hana ekki, þótt hún sé inni hjá oss. Magdalena sá Jesúm og talaði við hann, en þekkti hann þó ekki, Jóh. 20; sama hendir og Guðs börn, að þau ei þekkja Jesúm ástundum, þótt hann gángi jafnframt þeim, eins og þessum lærisveinum; skoðum því dæmi þeirra, og færum það heim uppá oss; þeir voru sorgbitnir; hvar af? því þá vantaði Jesúm. Sért þú og hryggur af því, að þú finnur ekki þinn Lausnara í hjarta þínu, það er nær þú efast um syndanna fyrirgéfníng, þá leita eptir honum með brúðinni, er gétur um í Ljóðkvæðinu, 5 Kap. Þú veitst ekki hvar þeir hafa lagt Herrann þinn eins og María, þá brúka þessa sorg til að lækna sjálfan þig með; hold og blóð vekur hana ekki, það sorgar fyrir því, sem maðurinn á að eta og drekka, en ekki fyrir Kristó. Guðs Anda verk er hún í þér, og er Kristur þá ekki lángt burtu, því hann og heilagur Andi eru eitt, og mun hann koma í leitina þegar minst vonum varir. Þessir Guðs vinir voru að tala um alla þá hluti, sem tilfallið höfðu, um kraptaverk Drottins, þar þeir sögðu hann hefði verið spádóms-maður máttugur í orðum og verkum; um hans pínu, um hans upprisu, sem ljóst er af guðspjallinu. Haf og þetta til merkis, sé þér inndælt að tala um Guð, um hans dásemdarverk, hans stórmerki, hans velgjörnínga, hafir þú þína lyst í þessu og megir gjarnan heyra aðra tala þar um, þá býr Kristur í þér; en hafir þú leiða á Guðs orði, þyki þér um allt annað meira gaman að tala; ef þú venur munn þinn til fúllrar ræðu, séu skammarlig orð og fíflsligt hjal þitt eptirlæti; haldir þú Guðs dýrkun fyrir ekkért; þyki þér lítið koma til þess að þjóna honum, og metur hans umbun ei að miklu, heldur forsmáir þá, er til hans vona, þá tak þér vara, því svo sannarliga sem Jesús er þeim nálægur, sem lángar eptir

honum þótt veiktrúadir séu, svo vissuliga er hann þér horfinn, þótt einkis meins þykist þú kénna og fæst ecki aptur nema med heitri bæn og sannri ydran. Nú þótt þad sé heilnæmt og Gudi þóknanligt, ad tala um alla Drottins velgjörninga, þá er þó ekkért huggunarsamligra enn ad tala um hans dauda og upprisu, svo sem þessir gjordu; þeir töludu í fáfrædi og einfaldleika; en Gud gjæfi, ad vér sem betur erum uppfræddir í þessari himnesku speki, heldur enn þeir voru í þad sinn, vér vildum þess heldur láta oss þessar háleitu Guds dásemdir til hjarta gánga, og oss í nyt færa, sem vér erum sannfródari hérum. Eckért er þad í voru sáluhjálpar verki, ad minning Jesú kvala, hans dauda og upprisu kunni ecki ad útrétta í því hjarta, sem ídugliga þarum hugsar. Þegar eg minnist á syndir minar, sem opt hafa stygt frá mér Gud, hinn ypparsta Góda, og mér ecki svo hitnar í brjósti, sem eg gjarna vildi, þá mætti þad koma sudunni upp á hjarta minn, ad Guds Sonur er fyrir mig ránglátan saklaus kvalinn og deyddur, Róm. 5; þykist eg í bæninni kaldur vera, þá mætti þad smelta hjarta mitt, ad Guds eingétinn Sonur sveittist blódinu, er hann badst fyrir, Lúc. 22, undir minni syndabyrdi, og vard þó ecki bænheyrdur, svo hann gjordi mína bæn kroptuga fyrir Gudi, þótt hún sé veik; hafi eg óþocka á nockrum manni, og gét ecki svo fljótt drepid þá freistingu, þá hugsa eg til þess, ad Drottinn minn bad fyrir yfirtrodslumonnunum, þeim er hann kvoldu, Lúc. 23, og mun eg brádliga skammast mín, ad rækja þad lítilrædi, er minn bródir mér tilgjordi; elski eg heiminn edur nockud þad, sem í honum er, þá rekur hans elska þad brádliga út, sem dó fyrir mínar syndir, þegar eg var hans óvinur, Róm. 5, svo eg megi eylífliga lifa, ef eg forsmái heiminn, en elska hann sem mig hefir svo heitt elskad; ofbjódi mér stærd minna synda, þá minnir heilagur Andi mig á, ad Gud er dáinn í mínu holdi, og hafi eg séd hann dáinn fyrir mínar syndir, þá sé eg hann vel upprisinn mér til réttlætis, Róm. 4. Lærisveinarnir þecktu Drottinn í því hann braut braudid; svo þeckja og kristnir menn hann allrabest, nær hann brýtur oss þad helga braud í altarisins sakramenti, sem ad er medbeiling hans líkhama, og drecka þann blessuniarinnar kaleik er vér blessum, sem og er medbeiling hans blóds, 1 Cor. 10; þá er hann oss hvad nálægastur; þá sjáum vér hann hvad best med augum trúarinnar; þá þeckjum vér hans guddómligu elsku, og skodum hans miskunnaridur algjorliga, ad hann ecki einasta hefir géfid sitt líf í daudann fyrir oss og úthellt sínu blódi, heldur og fædir sálir vorar á því hinu sama oss til trúarstyrkingar um alla sína velgjorninga, þar kunngjorum vér hans dauda, þar skodum vér hann upprisinn; því lægi hann enn þá í grofinni, hvornin mætti hann géfa oss sit hold ad eta, edur sitt blód ad drecka? nú hefi eg svo nockud talad um, hvornin vér eigum ad skicka oss svo Jesús vilji oss nálægjast. Eptirfylgir ad minnast á med fáum ordum, hvornin vér eigum ad halda honum, svo vér missum hann ecki. Þad er ecki minna verdt ad gjæta fengins fjár, en afla þess, og þad má segja um Jesúm; margur hefir ad sonnu fengid hann einusinni inn til sín, er þó hefir mist hann sídan, og sumir aldrei aptur fengid; Júdas seldi hann eittsinn fyrir ágirndarsakir, Lúc. 22, og misti hans svo ad eylífu, hann mun sér marga stallbrædur í heiminum eiga; Pétur misti hann og, en feck hann þó aptur med beiskum gráti, Matth. 26; því er þad víst héraf, ad menn kunna ad

missa Jesúm, þótt menn hafi eittsinn notid hans nálægdar. Þar fyrir bannar Páll og ad hryggja heilagann Anda, Eph. 4, já, hann segir: vér skulum ei slockva Andann, 1 Thess. 5. Somu atburdi skal til þess hafa ad sonnu ad halda Jesú, svo sem ad lada hann ad sér í fyrstunni; hvorugt géta menn án Guds Anda, því enginn kann Jesúm Drottinn ad nefna fyrir utan hann, segir Páll, 1 Cor. 12; en ad mótstanda ecki heilogum Anda þad er í mannsins valdi, sérdeilis þess, sem endurfæddur er med vatni og Anda. Eg vil ei ítreka þad aptur, sem ádur er sagt, um þad ad njóta Jesú nálægdar; en eitt sé eg hér í fari lærisveinanna, sem batt hann svo, ad hann géck inn og var hjá þeim: hann lét sem hann vildi lengra gánga; en þeir neyddu hann og sogdu: vert hjá oss, Herra! þvíad kvolda tekur og á daginn lídur. Hvílík ad hafi verid naudúng þessi, er audséd héraf, þad var ein audmjúk bæn; svoddan ofríki hefir Drottinn opt lidid; svo neyddi hann konúngs-madurinn, Jóh. 4; svo neyddi hann hin Kananiska, Matth. 15; svo neyddi Abraham Gud, er hann bad fyrir Sódómitum, Gén. 18; svo neyddi Mósis hann, er honum tókst ecki annad enn miskuna Israel; svo neyddi Jakob hann, er hann sagdi: eg sleppi þér ecki fyrr enn þú blessar mig, Gén. 32. Jesús lætur opt sem vilji hann lengra gánga, þegar hann leggur oss sinn kross á herdar, en vér sjáum ecki, ad hann er oss nálægur, svo sem ádur er sagt. Þegar vor eyrindi luckast ecki, sem vér þó rekum í hans nafni, fyrir mannanna ofbeldis sakir, en vér þeckjum ecki hans tilgáng. Hvad skal hértil gjora? eigum vér þá ad sleppa honum og leita ráds hjá heiminum? fjærri sé því! hvad þá? gjorum eins og þessir gjordu; neydum hann med audmjúkri bæn og andvorpum, ad hann vilji hjá oss vera. Eingum af oss hefir þvílík sorg tilfallid, sem þessum Guds vinum, þeir hofdu mist hann, sem þeir hofdu allt sitt traust á, fyrir hvorn þeir kannské hofdu yfirgéfid alla hluti, eins og Pétur sagdi um þá tólf, Matth. 19; þeir voru eptir í hers-hondum, og þordu valla ad sjá uppá nockurn mann, þar allir vissu ad þeir hofdu verid hans lærisveinar, er svo minkunarsamliga var útleikinn fyrir skommu, og hvorsu uggvænt þeim verid hafi, had sýnir oss bædi dæmi þeirra, er forlétu hann í grasgard-inum, og St. Péturs, er óttinn þreingdi honum til ad kannast ecki vid hann, fyrir hvorn hann þó skommu ádur vildi lífid láta, Matth. 26, sem og þad, ad þeir lok-udu dyrunum ad sér, fyrir hrædslu-sakir vid Gydinga, Jóh. 20; samt neyddu þeir þennan framandi mann, (því ei vissu þeir þá annad) til ad vera hjá sér; hvar fyrir? af því hann taladi um Jesúm, og opnadi fyrir þeim ritníngarnar, svo þeirra hjarta brann í þeim; þessum manni vildu þeir ecki fyrir hvorn mun sleppa. En þú, Guds barn, sem þeckir Jesúm og veitst hann upprisinn og seztan til Kraptarins hægri handar, ad hann bidji fyrir þér, Róm. 8; vilt þú ei taka þetta sama rád, þegar þér sýnist hann vilji fram hjá þér gánga? ó, jú, Guds barn! fodurligt hjarta hefir Gud; þann er hægt ad locka, er sjálfur vill dansa; þú tekur aldrei svo feg-inshendi vid Guds nádarhugsvolun, nær þig lángar eptir Drottni á þurlendinu eins og Davíd, ad hann sé ecki ljúfari til ad veita þér hana. Þegar Alexander hinn stóri hafdi lagst um borgina, Tyrum, med sínum herflockum, þá skrifar Plút-

ardyus, ad suma af bæarmonnum hafi dreymt, ad godin vildu flytja úr borginni og í herbúdir konúngs, en þeir bundu þau med hleckjum ad ei skyldu þau í burtu komast. O, hvorsu mikid hofum vér, kristnir menn, Gudi ad þacka! grátligt er til þess ad vita, hvorninn Andskotinn hefir blindad vantrúarinnar born. Vesælings Gudir voru þad og aumur átrúnadur, ad trúa á þann, sem þeir ætludu ad þeir mundu fá til fánga tekid; en Drottinn Jesús hefir fengid oss adra festi til ad binda sig med, þad er hans eigin bæn, hvor ed ritud stendur hjá Lúcam í 11 Kap. og Matth. 6; og skommu sídar í sama Kap. kénnir hann oss, hvornin vér skulum leggja þessi hond á sig, med þessum ordum: bidjid og mun ydur géfast, leitid, og munud þér finna, knýid á, og mun fyrir ydur upplokid verda; og enn þá framar kénnir hann oss, hvorsu ad þessi festi sé sterk og óbilandi, er hann segir: því hvor sem bidur, hann skal medtaka, og hvor sem leitar, hann skal finna, og hvor sem ad áknýr, fyrir honum skal upplokid verda; en med þessu hefir hann sýnt, ad oss ecki einasta byrjadi óaflátanliga ad bidja, svo sem Lúkas vottar, 18 Kap., heldur heitt og ákafliga eins og Drottinn í grasgardinum, Lúc. 22; eins og Tertúllianus skrifar um kristna á sínum dogum, ad þeir komi saman í eitt, og med nockurskonar fylkingu og athlaupi taki Gud til fánga. O, hvad ólík er þessi kalda verold slíku! menn hyggja þad sé nóg, ad falla á knén og halda klútum fyrir augun, og murra þar eitthvad er þeir ei sjálfir skilja, eins og Esajas skrifar um Phitons andann, og þá sem fóru til fretta vid hina daudu, Es. 8; er þetta samneyti heilagra? er þetta hin sanna kristiliga kyrkja? mun nockud Andinn bidja fyrir þeim med ómurædiligum andvorpunum? ó, vei! sannliga segi eg ydur, ad betra er aldrei ad bidja, því þeirra bæn verdur ad synd, Ps. 109, og þeirra Guds þjónusta ad offri hins fávísa, Ecl. 5. Þessara lærisveina hjarta brann í þeim, ádur enn þeir neyddu hann med sér inn ad gánga; sjá og til, kristinn madur, ad þú á einhvorn hátt fáir smelt þitt hjarta ádur enn þú krýpur fram fyrir Guds hátign í þínum bænastad: þad er hægt ad gjora í kyrkjunni undir hans orda heyrn, ef þad er rétt prédikad, og þú ljær því eyrun, og þar fyrir utan, strax sem þú augunum upplýkur á morgna, þá íhuga hans gjæsku og þína illsku, hans tign og þinn óverdugleik, hans velgjorninga og vernd yfir þér, og þitt hirduleysi og vanþacklæti, og nær þú hefir svo gjort um hrid, þá gack til bænarinnar og bid Andann ad bidja med þér, því þú vitir ei hvors þú átt ad bidja, Róm. 8; brúka somu adferd á kvoldum og lát þessa þánka svæfa þig, þá er þad víst, ad þú verdur á einhvorn hátt bænheyrdur, Post. gb. 7. Mósis var eitt fagurt barn álits, sem ritníngin segir, hann prédikadi svo vel fyrir dóttur Pharaónis med barns-grátnum, er hann lá í reyrkistlinum, ad hún komst vid í hjarta sínu, og sá aumur á honum, Exód. 2; miklu fegri mun sá vera í Guds augliti, sem med Jesú blódi er ádreifdur. O, hvornin munu hans miskunar-idur fá leynt sér nær hann heyrir þeirra grát, og sér þeirra tár, sem út eru hellt í hid rauda haf Guds eingétins Sonar dýrmæta blóds, hvort miklu hærra kallar en Abels blód! Hebr. 12; þar fyrir, mínir elskuligir! gleymid ecki ad bidja idugliga og alvarliga um návist Jesú; sleppid honum ecki fyrr enn hann blessar ydur til fulls; þegar honum er tapad, þá er ollu tapad; medan þér honum fast haldid, þá er ollu haldid; þótt þér missid alla hluti, og jafnvel sjálft lífid, þá erud þér jafnríkir, þegar þér eigid hann, sem allt vald er géfid bædi á himni og á jordu, Matth. 28;

og hafi þar nockurn tíma verid þörf á ad neyda Jesúm til ad gánga inn til sín, og vera hjá sér, þá er þad á þessum sídurstu og verstu dögum. Vert þú hjá oss, Herra! þvíad kvölda tekur og á daginn lídur, sögdu þessir Guds menn. Þad má kalla, ad allareidu taki mjög svo til ad kvölda í heiminum; myrkur ránglætisins taka til ad byrgja fyrir oss Sól réttlætisins; hin sanna Guds þecking og skilníngur á hans h. ordi, er umsnúinn í kapprædur og þráttanir. Þeir sem eiga ad hafa lykil vitskunnar, stunda þad mest, hvornin þeir megi flækja adra í spurníngum þeim, er þeir ecki sjálfir skilja, og þykjast miklir menn, þegar þeir vel munnhöggvast, en hinni sönnu þeckíngu Guds og hans lærdóms sleppa menn nú um stundir, og þad veldur því, ad nockru leiti, ad lifernid er engan vegin svo sem kristnum sómir, þar menn láta Guds ríki vera fólgid í ordum einum; menn hafa skin gudhrædslunnar en afneita hennar krapti 2 Tím. 3, svo varla er ad finna trú á jördu, Lúc. 18, eg meina þá trú, sem verki fyrir kjærleikann, Gal. 5, svo þad er stór naudsyn öllum Guds börnum ad neyda Christum ad vera hjá sér, þar allt teiknar til þess, ad dagur Drottins muni ei lángt í burtu vera; og þótt ei væri, þá veit eg ecki nema þad augnablik, sem eg lifi á, sé kvöld minna lífdaga, því vil eg Jesú halda og honum ecki sleppa, svo nær sem eg dey, þá deyi eg med Lausnara minn í fadminum, og ad hvört sem eg lifi edur dey, þá sé eg hans, Róm. 14. Slepp þú mér, sagdi hann fordum vid Jakob, þvíad nú dagar, Gén. 32; minn Herra! eg vil ecki sleppa þér, þvíad nú kvöldar; eg sleppi þér ecki fyrr en þú blessar mig, því eg veit ecki nær enn myrkur daudans byrgir min augu. Nóttin er umlidin, en dagurinn tekur ad nálgast, sagdi Páll á sínum dögum, Róm. 13; þad var og satt, þvíad þá var Sól réttlætisins, svo ad segja, nýliga upprunnin, og skein fagurt í heiminum lengi fram eptir öldunum; en nú ætla eg ad þessu megi umhverfa, og segja: dagurinn er hartnær umlidinn, en nóttin er í nánd. Vert því hjá oss, Herra! þvíad kvölda tekur og á daginn lídur. Já, ó, Herra Jesú Kriste! þegar dregur ad rockri æfi vorrar, og vor augu taka til ad formyrkvast í daudanum, svo þau sjá ecki lengur, vert þú þá hjá oss, þegar allir hafa forlátid oss, og vér sjálfir höfum yfirgéfid oss, en varpad sálu og lífi í þinn miskunar-fadm; lát oss þá leggja vora trúarhönd í þína sídu, og hennar fíngur í naglaförin, og géf ad vér þá séum trúadir og ecki vantrúadir! uppljúk þá vorum sálaraugum, ad vér þeckjum þig oss af Gudi géfinn til réttlætis, til helgunar og til eylífrar sáluhjálpar. Bænheyr þad, gódi Jesú! fyrir þitt blód og forþénustu, amen, í Jesú nafni, amen!

Þridja Dag Páska.

Gudspjallid, Lúc. 24 Kap.

Í þann tíma: þá lærisveinarnir voru nú enn ad tala um þetta, stód sjálfur Jesús midt í milli þeirra, og sagdi til þeirra: fridur sé med ydur! en þeir skélfdust og urdu hræddir, og meintu ad þeir sæi anda nockurn; og hann sagdi til þeirra: hvar fyrir skélfist þér, og því koma slíkir þánkar í

ydar hjørtu? sjáid mínar hendur og mínar fætur, ad eg em þetta sjálfur; þreifid á mér og skodid, þvíad andi hefir ei hold og bein, svo sem þér sjáid mig hafa. Og þá hann sagdi þad, sýndi hann þeim hendur og fætur; og er þeir trúdu enn eigi fyrir fagnadar sakir, og undrandi þad, þá sagdi hann til þeirra: hafid þér hér nockud matarligt? og þeir løgdu fyrir hann stycki af steiktum fiski, og hunángs seim, og hann tók þad og át fyrir þeirra augum. Og hann sagdi til þeirra: þetta eru þau ord, hvør eg taladi til ydar, þá eg var ennnú hjá ydur, þvíad þad hlaut allt ad fullkomnast, sem af mér er skrifad í Mósis løgmáli og í Spámannanna bókum og sálmum. Þá opnadi hann þeirra hugskot, svo ad þeir skildu ritníngarnar, og sagdi til þeirra: svo er þad skrifad, og svo byrjadi Kristó ad lída, og upp ad rísa á þridja degi frá daudum, og prédikast láta í sínu nafni ydran og fyrirgéfníng syndanna ámedal allra þjóda, upphefjandi í Jerúsalem; en þér erud vottar allra þessara hluta.

Exordium.

Fridur á jørdu og mønnum gódur vilji, súngu einglarnir fordum, þegar mannkynsins Endurlausnari var í heiminn borinn, Lúc. 2; þá máttu þeir himnesku andar lýsa þessu fridarbodi í umbodi síns Herra, þar hann lá eitt ómálga barn í stallinum, og átti þó margt eptir ógjørt, sem ad þurfti til ad semja þennan frid milli Guds og manna. En nú, þar hann fyrir krossins dauda hafdi afmád allan óvinskap, sem hans útvalda mátti frá eylífum fridi hindra, þá lýsir hann sjálfur þessum fridi yfir sínum elskuligum lærisveinum, hvørjir ad sídan fóru med þetta fridarbod út um allann heiminn eptir hans skipan. En fyrir því, ad vér erum og þessa fridarbods hluttakandi vordnir, þá viljum vér af gudspjallinu hugleida: 1) **hvílíkur ad sé þessi fridur;** 2) **hvørnin vér eigum hønum ad taka.** Þar til hjálpi oss hinn gódi Gud, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Hvílíkur ad þessi fridur sé, br. m., þad sést, nær menn athuga hvílík ad var sekt mannkynsins, er þad stygt hafdi hinn almáttuga Gud. Er fridur, Jehú? sagdi fordum Jóram Ísraelskoníngur, er hann mætti honum á veginum, en Jehú svaradi: hvad gildir þig um frid, þar hórdómar og tofrar módur þinnar vara ennnú? 2 Kóng. 9. Ad vísu er þad satt, ad vor fyrsta módir hafdi ecki þær skammir ad hafst, sem Jessabel, en þó má ecki því neita, ad af hennar fyrstu synd eru komnar allar þær syndir, er í heiminum hafa sídan drýgdar verid; þeirra sekt vardi allt til þess, ad vor Fridarhøfdíngi negldi þá handskriftina á tréd, sem ígégn oss var, undir eins og hans blessudu hendur og fætur vorn á krossinn negldar. Þar var engin réttkalladur fridur ádur fyrir syndugt mannkyn, jafnvel þótt ad syndin væri allt þángad til undir Guds þolinmædi, Róm. 3. Nóe bygdi Drottni eitt altari eptir þad hann var frelsadur af vatnsflódinu og fórnfærdi þar á allrahanda hreinum dýrum, svo ad Gud lyktadi einn sættleiks ilm og lýsti fridi yfir mannkyninu, segjandi: ecki vil eg framar bølva jørdunni fyrir mannsins sakir, Gén. 8. Þessi fridur nádi þó ecki nema til líkham-

ligs frelsis, en þá voru sálirnir ókvittar við Guð, nema hann hefði vitjað vor upprunninn af hæðum í sínum miskunar iðrum, með sendingu síns eingétins Sonar í vort hold, þegar það saklausa Guðs Lamb var á krossinum fórnfært, fyrir allar veraldarinnar syndir, með hvörju að bæði Nóa og allar aðrar gamla Testamentisins fórnir eru helgaðar og fullkomnaðar, þá lyktaði Guð til fulls einn sætleiks ilm; og þegar hann hafði hjálpað honum út af dauðanum, sem Páll segir, Hebr. 5, út af því reiðinnar flóði, sem gékk inn að hans sálu í kvölinni, þá hefir þessi mikla hetja, að uppleystum dauðans fjötrum með öllum rétti lýst þessum friði yfir sínum bræðrum. Þegar bræður Jósephs höfðu fundið féð í seckjunum, er þeir ecki áttu von á, þá urðu þeir óttaslegnir, svo þeir vissu ecki hvað þeir skyldu til ráðs taka, Gén. 43, þá sagði ráðsmaður hans til þeirra: friður sé með yður, óttist þér ecki, yðar Guð og yðar foðurs Guð hefir sendt féð í yðar sjóðu. Þeir höfðu í það sinn eckért illt gjort, samt óttuðust þeir, og meintu sér mundi kénnt verða um þessa varmennsku. En hvað hafði syndugt mannkyn ímóti Guði gjort? það hafði rænt hann sínum heiðri, það hafði líflátið hans eingétinn Son með sínum illgjörðum, og ofan á allt þetta ecki þeckti meir sinn vitjunartíma, Lúc. 19, heldur enn Jacobs synir vissu, hvörnin féð var apturkomið í secki þeirra. Veraldligir höfðingjar, er þeir gjöra frið við annann, þá staðfesta þeir hann með bréfum og ritningum, eður og seljast gísla á; þess þurfti ei hér af vorri hendi, því vér áttum við þann einn að skipta, sem einga vissu þurfti af vorri álfu og á alls kosti við oss, ef vér ecki höldum hans friðarsáttmál. En svo hann tæki allann efa frá sínum lærisveinum um þetta friðarboð, þá sýnir hann þeim það, sem öllu sterkara og óbrigðulla var, enn nockurs konúngshönd eður innsigli, er hann sýndi þeim sínar hendur og fætur. Glediligt var þetta friðarboð lærisveinunum, br. m.; en ecki höfum vér minna þegið í því, hvörra feður voru án Guðs í heiminum, Eph. 2. Hvílíkur er hann, sem vér höfðum flúið frá, já, frá hvörjum vér dagliga flýum, og brjótum hans náð af oss með syndunum? það er Konúngur himins og jarðar, Drottinn sterkur vandlætari, vitjandi ránglætis feðranna á sonunum í þriðju og fjórðu ættkvísl, Exód. 20; já, mundi vitjað hafa í þúsund liðu allt til enda veraldar, nema að vér réttlættir fyrir trúna hefðum frið við Guð, fyrir Drottinn vorn Jesúm Christum, Róm. 5. Nú er það víst, að syndin reiknast svo stór sem hann er til, sem hún er ámóti gjörð; en um Guðs hátign er kunnugra, enn frá þurfi að segja. O, Guðs barn! hvílík gleði er það þá að hafa frið fengið við svoddan Konúng, og svoddan einn frið, sem aldrei um æfi má rjúfast, nema hann af oss rofinn verði? hvar fyrir því er ecki að gleyma, að skömmu áður enn Drottinn fékk lærisveinunum í hendur lyklavaldið til að fyrirgéfa og apturhalda syndunum, þá lýsti hann friði yfir þeim, Jóh. 20; þar fyrir nær þessi friður til allra þeirra, sem taka kvittun synda sinna af Guði fyrir hans ráðsmanna þjónustu. Hún er eitt aflátsbréf, sem Kristur undirskrifar með þeirra hendi á höfuð allra rétttrúaðra, en innsiglar það sjálfur í þeirra hjarta með heilögum Anda, hvor að er pantur arfleifðar vorrar, Eph. 1; þess gétur Páll, 2 Cor. 5, segjandi: Guð hefir í Kristó sætt heiminn við sjálfan sig, tilreiknandi þeim ecki þeirra yfirtroðslur, og leggjandi oss uppá að boða forlíkun þessa; því hvörs syndir kvittar eru, hann hefir frið við Guð, frið við hans lögmál, og frið við samvitskuna. O, hvörsu fagrir eru þá fætur þeirra, sem

fridinn boda! Esa. 52; og hvad kunni gledíligra þeim ad bodast er sátu í myrkrunum enn þessi fridur, Nah. 1; svo vér megum því fagna er Zach. skrifar, Kap. 9: hann mun fyrir Testamentisins blód útleida hina bundnu af þeirri grifjunni, hvar eckért vatn var inni, og boda heidingjunum fridinn; og hefir hin eylífa Gjæska ecki látid þar med búid, ad hann hefir géfid oss syndirnar kvittar og gjørt frid vid oss í sínum Syni; þad dýra gjald, sem hin eylífa Hátign lauk í voru holdi á krossinum, mátti enn þá meiri blessan, meiri sælu, og meiri fognud afreka; þad var, ad hann setti oss í síns Sonar ríki, Cól. 1, hvort ad ecki er matur né dryckur, heldur fridur og fognudur í heilogum Anda, Róm. 14. Þegar veraldligir höfdingjar géfa einhvorjum grid, þá þykjast þeir vel gjøra, ef þeir láta hann halda lífi og landsvist. Davíd gaf Símei líf, 2 Sam. 16, og þótti vel gjort úr því sem ráda var; Salómon gaf honum landsvist, þó med því móti, ad hann færi ecki út af Jerúsalem, 1 Kóng. 2; Jósúa gaf Gibeónítunum frid, og þad til ad halda loford sitt er hann vildi ecki bregda, og lagdi hann þeim þó nockurskonar þrældóm uppá, ad høggva tré og bera vatn til þjónustu-gjordarinnar, Jós. 9; en hvad er Gud skyldugur ad halda vid oss mennina, sem dagliga brjótum þann eid, er vér unnum honum í skírninni, nær hann trúlofadi oss sínum Syni fyrir háns blód med heilogum Anda? Já, hvad opt hofum vér rofid þad heit, er vér svo tídt hofum gjort honum í skrifta-stólnum, ad afláta og sjá vid syndunum? og samt hefir hann ecki einasta uppgéfid oss, og dagliga uppgéfur ollum þeim, sem vid hann fridmælast, alla skuldina, og þau morg tíu þúsund punda, er vér svo tídt verdum honum skyldugir, Matth. 18, heldur lofar oss ómælanligrar dýrdar eylífri þyngd, fyrir munn síns þénara St. Páls, 2 Cor. 4, ollum þeim, sem bera vilja hid sæta ok Kristi og hans léttu byrdi: já, ollum þeim ed sér til hans snúa vilja frá sínu illu athæfi og vondri breitni, allt fram undir daudastundina. Hvílíkur er þá þessi fridur? edur hvor fær hann nógliga prísad. Ecki hefir Drottinn heitid sínum bornum veraldarinnar fridi, miklu heldur, segir hann, þeir skuli hafa ángist í heiminum, Jóh. 16; en því hefir hann lofad, ad þeir skyldu hafa frid í sér, Jóh. 15, já, þann frid, sem verolðin kann ei ad géfa, og þann frid, sem einginn kann af oss ad taka, Jóh. 16, svo lengi vér hofum frid vid hann, sem oss þennan frid alleina géfid hefir og géfa kann, en einginn annar. Þar verdur aldrei svo tryggiliga búid um nockra veraldarinnar sátt edur fridargjorning, ad menn kunni ad segja ad hann skuli lengi stad-fastur vera, hann kann ad vara í tveggja konúnga tíd þeirra ámilli, medan þeir lifa bádir, og þó ecki altíd; hvad lengi héldst sættin ámilli Sýrlands og Samariam, er Achab og Benhadad gjordu? 1 Kóng. 20; hvorsu vel efndi Ptólómeus þad hann heitid hafdi dóttur-manni sínum Alexandró? edur Rómverjar Gydingum? 1 Macc. 10 og 11. En uppá þann frid má reida sig, er Gud heitir oss syndugum monnum, þar er aldrei lýgi fundin í hans munni. Eckért er tídara enn þad í heiminum, ad þegar tveir hafa ósáttir verid, og þeir látast þó sættast heilum sáttum og jafnvel sverjast eida á, ad sá bregdur af, er sídan fær valdid meira, og finnur sér allt til ordsaka heldur enn ad hann ecki hefni síns vansa, sér-deilis ef hann þykist hafa vordid undir í sættinni; því er þessi málsháttur heimsins: vakta þig fyrir þeim vin, er þú hefir sæzt vid; en þetta er ecki ad óttast hjá Gudi, oll hans verk

eru miskun og sannleiki, Ps. 25; hann er trúr, sjálfum sér kann hann ecki ad neita, 2 Tím. 2; nema ef vér viljum kalla þad brigdmælgi, ad þær hefndir koma ecki strax yfir vondar gjørdir, sem hann hefir hótad þeim; en vér bregdum dagliga af, og ecki gétum vér um eitt augnablik haldid vor særi; þó hefir hann ecki útskúfad oss, ecki hefir hann ennnú brotid þann frid vid oss, sem hann gjort hefir vid aumt mannkyn fyrir síns Sonar dauda, Róm. 8, jafnvel þótt þad játa megi, ad á þessum tímum hafi allt hold fordjarfad sinn veg, ei sídur enn á døgum Nóa, Gén. 6, svo menn kunna einga ordsøk til þess ad færa, ad hinn strángi og réttláti Dómari ecki kollsteypi þessari vantrúudu verold, nema þá, ad hann er Gud og ecki madur, Hós. 11. Þetta munu øsgar þykja er eg tala, en gjætum ad, hvorsu fleiri manneskjur þar eru nú í heiminum enn á døgum Nóa; hvorsu litill ad er kristindómurinn hjá heidíngjunum; hvad fáir af kristindóminum, sem játa þá réttu trú, og hvad fáir af þeim, sem hana játa, er færa verduga ávoxtu henni. Hvornin á þessu stendur, veit Gud einn, þad er ei mønnunum unnt ad vita. Verda má ad þar séu fleiri Guds børn enn menn hyggja, því Elías vissi jafnvel ecki ad þar voru svo morg þúsund í Ísraelsríki, sem ecki høfdu beygt sín kné fyrir Bal, 1 Kóng. 19; en ættu menn eptir ytra áliti edur mannligri skynsemi ad dæma, þá kynni einhvor ad vísu ad ætla, ad í øøld þessari mundu ecki ollu fleiri vera réttlátir, eptir því sem tala rennur til, heldur enn fyrir flódid. Þetta skrifa eg alleina til þess, ad menn þecki Guds óumrædiligu gjæsku og trúfesti, ad hann heldur vid oss ennnú í dag þad sáttmál, er hann gjørdi vid Nóa; hvad miklu framar mun hann þó halda þá sátt, er hann gjort hefir vid sína útvalda í Kristó? Þess er og ad gjæta, br. m., ad þótt vér gjørum frid vid mennina, sem oss voldugri, gøfugri og sterkari eru, þá er ecki trútt um ad þeir kunni ad duga oss, þótt þeir vildu, nær adrir þeim sterkari rísa ámóti oss, því allt hold er hey, segir rødd hrópandans, Esa. 40; litid gagnadi þad Júda og Ephraím, ad þeir sendu til konúngsins af Assyría og Egyptalandi, því Drottinn sagdi: hann skal ecki kunna ad græda ydur, og ecki ad lækna ydar sár, því eg em svo sem grimt león ámóti Ephraim, og svo sem úngt león ámóti Júda, Os. 6. Svoddan munur er nú á þeim fridi, sem veroldin géfur, og þeim er Gud géfur; séu þeir svo máttugir, svo vinsterkir, svo frændmargir sem þeir vera vilja; eg á einn vin, sem aldrei skal bregdast; eg em hans, og hann er minn, Lofkv. 6; hann er megnugur um ad setja krók í Zenacheribs nasir, Esa. 37; hann gétur dreckt Pharaó og hans vøgnum, og reidmønnum, Exód. 14; hann kann ad slá Jeróbóams her, þótt hann hafi umkríngt Abíam, 2 Kron. 13; og þóknist hønum ad láta vonda menn hafa yfirhøndina, þá vil eg segja med David: gjøri hann vid mig hvad gott er í hans augliti, 2 Sam. 15; þad nægir mér ad eg hefi frid vid hann, sem er Guds fridarins, 2 Cor. 13; hann géfur mér frid í ofsóknunum, ríkdóm í armódnum, virdíngu í forsmáninni, heilbrigdi í sjúkdóminum, sadning í húngrinu, gledi í sorginni; þad nægir mér ad hann er minn vinur, þegar allir mínir vinir hafa mig yfirgéfid. Segid mér, hvad vill veroldin gjøra þeim, er Gud hefir gjørt svo lynda? ecki meir enn eitt barn einum rísa, edur skollahvelpurinn león inu. Ef eg er í landi einhvorju, þar sem herskátt er, en veit þó ad þar er fridur í mínu landi, hvar eg hefi bú mitt, mína vini og frændur og allann líkhamligan varnad, þá er eg þó betur tilfrids, þótt eg sé medal óvina staddur, eg

er ei nema ein manneskja, eg vil segja með spekingnum: eg ber allt mitt með mér, eg vil á einhvorn hátt sjá til, hvornin eg lifs afkomist og nái minu føðurlandi. Guðs børn eru að sønnu í hershøndum í útlegð þessari, en þeirra umgengni og þeirra borgarréttur er á himnum, Phil. 3; allt hvað þau hafa í verøldinni, það er ecki þeirra, Guð gaf það að sønnu þeim til brúkunar og meðferðar, en þau hafa ecki fest hjarta sitt þar við, heldur hafa þau það Guði apturgéfið; eru það góts eður garðar, metorð og virðingar, gull eður silfur, það er ecki þeirra eigið, það er kristfé alltsaman, og jafnvel sjálft lifið; en þeirra fastaeign er á landi lifandi manna. Eg vil sjá til hvornin eg kunni að ná þángað lifs, hvar eingin skal lifið frá mér taka, hvað mér aldrei mun bregðast, svo lengi sem eg hefi frið við hann, sem er friðarins Guð, sem er lifsins høfðingi, Post. gb. 3, Jesús Christus, hvør eð dauður var, og sjá, hann lifir, Opinb. 1; svo lengi eg veit minn Endurlausnari lifir, svo óttast eg eckért strið; hønum er ecki um megn að leiðsegja mér ígégnum minna fjandmanna hendur, já, ígégnum sjálfan dauðan inn til lifsins, og að láta mig lifa þótt eg deyi, því hvørt eg lifi eður dey, þá er eg þó hans, Róm. 14; því vil eg segja; dauði! hvar er þinn broddur, helvíti! hvar er þinn sigur? 1 Cor. 15; Guð er sá sem oss hefir sigurinn géfið, fyrir Drottinn vorn Jesúm Christum; hønum sé lof, dýrð og heiður að eylifu, amen! Og er nú þetta sagt þarum, hvílikur að þessi friður sé; eptirfylgir að tala um, hvornin vér eigum hønum að taka.

Það er ecki nóg, Guðs børn, að þiggja grið af einum konúngi, nema menn haldi þau; Zedechias konúngur tók grið af Nebúkadnezar, hvor eð gaf hønum konúngsriki í Júda eptir frænda sinn Jóachim, 2 Kóng. 24; en hann gjørði uppreist ámóti hønum og hélt ecki sáttina, hvar fyrir hann tók hann fánginn, stack hans augu út og flutti til Babylon, 2 Kóng. 25; og margur hefir sá tekið grið af Guði í skirninni fyrir Kristi blóð, sem skýzt undan hønum aptur og gjørist Satans maður með vantrú og syndsamligu athæfi, og verður þá hin seinni villan argari hinni fyrri, Matth. 27. Hvar með gétum vér þá við hinn Almáttuga frið haldið? Ef vér erum hans þegnar vorðnir, þá eigum vér hønum skyldur að gjalda; hin fyrsta þegnskylda vor við hann er auðmjúkt þacklæti hjarta vors, fyrir þennan háleita velgjørning; offrið Drottni lofgjørðinni, segir Davíð. Varla má minna vera, br. m., enn að vér offrum hønum kálfum vara vorra, Os. 14, það er lofgjørðinni, er sinum eingétna Syni, því saklausa Guðs Lambi lét slátra á krossins altari, til að forlika heiminn við sjálfan sig. Margur þykist að sønnu þennan skatt lúka Guði, ef hann sýngur hønum eitt sálmvers með munninum alleina, en hvørt að hugur fylgi máli, það athuga menn ecki svo gjarna; svo hann mun hafa orðsøk til að segja við marga þá, sem látast þacka hønum hér fyrir: þetta fólk nálægist mig með vørunum, en þeirra hjarta er lángt þarfrá, Esa. 29. En hvorsu mjøg að menn brjóti Guðs frið af sér með þessu óþacklæti, það sjáum vér, meðal annara, á þeim tíu likþráu er Jesús hreinsaði, um hvørja hann sagði: voru ecki tíu hreinsaðir, en hvar eru hinir níu? Lúc. 17; fanst einginn sá eð aptur snéri og gjæfi Guði dýrðina, nema þessi útlendingur? og hann sagði til hans: statt upp og gack burt, þín trú gjørði þig hólpinn. Hinir voru alleina á likhamanum hreinsaðir, þessi bæði á sálu og

líkhama, því eckert taladi Drottinn um trú þeirra, og mun sálarinnar heilbrigdi hafa farid þar eptir. Eg er og næsta mjøg uggandi um, ad þar finnist varla einn ámedal tíu, sem þetta hjálpræði, þennan mikla frid, sem oss er í Kristi dauda og upprisu bodadur, svo þecki, sem byrjar; flestir láta sér nægja med þad, ad sýna sig kénnimanninum, í kyrkjunni, í skriftastólnum, í útvortis játníngu trúar sinnar einusinni edur tvisvar á ári, en hvørt ad samvitskan kémst vid af tilfinníngu syndanna, hvørt elskan til Guds er svo mjog heit, þar um mætti efast hjá allmørgum, því annars mundu menn hafa meiri vidleitni á ad hafna syndunum, og elskan til Guds mundi framar spretta út med verkunum, svo hann þar med yrdi dýrkadur; þad er ad snúa aptur og géfa Gudi dýrdina, ad snúa sér frá sinn ógudligu athæfi, og taka sína ílskubreitni frá hans augliti, Esa. 1. Ef hann er vor Fadir, hvar er þá hans heidur? ef hann er vor Herra, hvar er þá hans virdíng? Mal. 1. Þad er minnst verdt ad lofa Gud og þacka honum med munninum, þad gjora og hrafns-úngarnir, segir David, Ps. 147, og eru þeir ecki med hans Sonar blódi afrekadir; ecki kostadi þad Gud nema eitt ord ad skapa þá og allann heiminn, Gén. 1; en hvad segir Páll vid oss, 1 Cor. 6: þér erud verdi keyptir, þarfyrir dýrkid Gud í ydar líkhama, og í ydar anda, hvørjir ad eru Guds. Hvørnin skulum vér hann dýrka í vorum líkhama? hvad segir hann enn aptur, Cól. 3: Deydid ydar jardnesska limu, saurlífi, óhreinleika, lauslæti, vonda girnd, ágirni, sem er skúrgoda dýrkan, fyrir hvørt ad kémur reidi Guds yfir børn vantrúarinnar; leggid af allt þvílíkt, reidi, girnd, ílsku, gudlostun, nídyrdi frá ydar munni; þad er ad dýrka Gud í sínum líkhama, ad afsnída þessa limu hins gamla mannsins. Postulinn segir, ad fyrir þvílíkt komi Guds reidi yfir børn vantrúarinnar; sjáid hvad ómøguligt þad er, ad hafa frid vid Gud, nema menn afleggi þessi verk myrkranna, sem von er á, því ecki hefir Gud látid kvelja sinn Son til þess, ad vér þjónum syndinni í hennar girndum, edur látum hana drottna í vorum daudligum líkhama, Róm. 6; því hann hefir ecki kallad oss til óhreinleika, heldur til helgunar, segir Postulinn, 1 Thess. 4. En hvørnin megum vér Gud vegsama í vorum anda? þad er í sálum vorum; þad er, ef vér færum andans ávexti; hvørjir eru þeir? þad segir oss Páll, Gal. 5; þad er kjærleiki, fognudur, fridur, þolinmædi, gódgirni, gódfýsi, trú, hógværd, bindindi; og endar hann svo þetta tal med annari málsgrein, sem alla Guds þjónustu í sér innibindur, segjandi: en þeir sem Kristi eru, krossfesta sitt hold med þess girndum og tilhneigingum. Hvør sem þad dagliga gjørir, eptir því sem Guds andi fær í hans breiskleika verkad, hann má vera fullviss um Guds vináttu, jafnvel þótt enginn géti fullkominn verid í þessu daudliga holdi, því ef vér gaungum í andanum, þá erum vér ecki undir løgmálinu, Gal. 5; en þetta frelsi eigum vér ecki ad brúka til þess ad láta eptir oss smásyndirnar, er vér svo køllum, og ætla þad sé nog ad varast stórglæpina. Þad er engin svo lítil synd til, ad ei sé hún nóg til ad fordæma manninn, ef Gud vill í dóm vid oss gánga. David bad Gud forláts á sínum heimugligum syndum, Ps. 19; því mun þad ecki óhult ad drýgja hinar smáu vísvitandi. St. Páll ságdist jafnvel ecki skyldi kjøt eta, ef hann vissi sinn bródir hneixladist, 1 Cor. 8, og mun margur halda þad fyrir litla synd; þad er aldrei lítil synd, sem Guds réttlæti fordæmir, en hann fordæmir allar þær, sem vér litlar edur eingar

föllum. Það er allt synd sem helvíti forþénar, en þær forþéna allar það, sem maðurinn lætur vísvitandi eptir sér, og liggur í þeim viljandi, jafnvel þótt ei sé þvílíkt af mönnunum kallað nema Guðs barna brestir; smáregnið vætir eins mjög og stórdróparnir; þær smáu syndirnar kunna að verða hvað skaðvænastar, því vér reiknum þær ekki, og verða því flestar, og þótt þær séu smáar í vorum augum, þá verða þær þó stórar, nær vér byggjum þeim lengi heima. Einn lítill ormur, þegar hann er svólginn í magann, þá etur hann svo lengi um sig, að hann verður stór, nema hann annaðhvört sé drepinn, eða hönum sé uppselt; einn lítill púki, þegar hann er einusinni innkominn í hjarta mannsins, getur vorðið að stórum djøfli, ef hann er látinn hindrunarlaus, og þegar hann er svo varinn getur hann tekið sjø anda sér verri, Lúc. 11; menn taka einn lítinn dreing til fósturs, ef hann er skálkur, sem margir eru, þá gjørir hann sig að húsbónda, nær hann er fullorðinn, og ræður sína líka inn í húsið, þar til hann með sínum félögum drepur húsbóndann, ef hann þorir, og gjørir sig herra af gótzinu. Svo eru hinar litlu syndirnar; þau dálitlu børn Satans, er vér leikum oss að, meðan þau úng eru, þau verða vor ofmenni um síðir, og taka vort andligt líf frá oss, og eyða þeim féssjóð úr vöru hjarta, sem með Guðs blóði keyptur er; sumt gamman og gleðskapur, sem heitir kurteysi í fyrstunni, kann að verða að hæðni og spéskap, svo þegar menn hafa lengi vanið sig á að hæða mennina, og því er hrósað af þeirra líkum, er leita sér fordildar í slíku, þá fer þeim svo fram í kunstinni, að þeir fara að hæða að Guði og hans heilaga nafni; það þykir hjá oss saklítið að leggja Guðs nafn við hégóma og gamni sér í dagligu tali, eður kalla á Andskotann; en sá sem þetta hefir lengi tamið sér, hønum mun ekki þykja mikið fyrir að brúka það sama til að ljúga líf og æru af sínum náúnga; hann sem reiknar það fyrir enga synd, að hann forsómi að gánga til kyrkjunnar, og leikur sér að hégómanum á Guðs helgum døgum, hann kann að verða yfirgéfinn í svo fráleitt sinni að hann þenki, að það sé ekki nema fyrir siðasakir að menn brúki helgar tíðar. Eg segi þetta til dæmis um allt það, er menn gjöra ámóti hinum boðorðunum, sem hvör einn kann að skilja, ef hann vill géfa nockurn gaum að framferði sínu, og taka vara á sálu sinni. Fyrir því, ef þér viljið hafa frið við Gud, br. m.! þá drepið þessa smápúka, eður að vísu gjörið þá svo vanmeta, að þeir ekki verða yðar ofurefli, annars munuð þér ekki frið við Guð hafa. En søkum þess, að enginn af oss er svo aðgjætinn eður varkár, að ekki falli blettur á vort skírnarfat á hvörri stundu, jafnvel þeirra, sem beztir eru, þá eigum vér í hvört sinn, sem vér af nockurri hrøsnu verðum yfirstignir, að þvo hann af með beiskum yðrunartárum, ef vér viljum frið við Guð hafa; já, vér eigum að gánga streingiliga í dóm við sjálfa oss, og ekki láta vora yðran stiga fram yfir almenniligar syndir, því þær fordæma eins manninn og hinar stóru, nema menn þeirra af hjarta yðrist; gjætum þess, að Guð er réttlátur, hann er eptirgángssamur og strángur sóknari, hann heimtir ekki alleina stórsummurnar, heldur vill hann láta gjalda hinn síðasta pening, Matth. 5. Hvar með fáum vér þessa sekt lokið, nema með Kristi forþénustu, sem er óendanlig; en hún verður engum tilreiknuð, nema þeim, sem yðrast af hjarta syndanna. Að sönnu kunna menn ekki allra að yðrast sér í lagi; hvör veit hvað opt hann fellur, Ps. 19; gétur þú uppreiknað alla þína úngdóms bresti? hvör má telja alla sauruga þánka og ónytju-orð? það er að vilja telja

sandinn og bylgjur sjáfarins; en þar vér erum oss þess samvitandi, að vér svo opt hrosum, svo að öll vor reisa frá vöggunni til grafarinnar, er varla annað enn einn sífeldur blóð-vaðall, þá eigum vér að láta oss það af hjarta ángra, að vér erum svo undir syndina seldir, Róm. 7. Já, í samtali við vora vini og náúnga, eður og nær vér sleppum oss í gaman og gleðskap, þá byrjar réttkristnum manni ecki einasta aðgjætnum að vera, að ei styggi hann Guð með munni sínum, heldur og í hvört sinn, nær hann kémur til sjálfs síns aptur, að hugleiða hvört ecki hafi hann rasað með sinni túngu, og finni hann það, sem án efa opt-liga finna má, að láta sig þess af hjarta iðra og biðja Guð um náð, ef vér viljum vera full-vissir um hans vináttu; og ecki einasta eigum vér þær syndir að forðast, sem eru réttlínis ámóti Guðs skélfiligri hátign, heldur og, ef vér viljum hans vinir vera, þá eigum vér að kappkosta að halda frið við vora bræður í heiminum, Róm. 12. Hvað er það fyrir frið-ur, er Drottinn spáir um, að verða muni í ríki Kristi? Esa. 2: Að þeir muni gjöra sverðin að plógjárnum, og sínar stángir að ljáum, og ein þjóð skuli ecki rickja sverði ámóti annari, og þeir skulu ei framar læra stríðsatferð. Hvað sýnist yður, börn mín? mun þetta vera sá friður, sem veröldin géfur? ecki teiknar til þess nú um stundir, þar ein þjóð rís upp ímóti annari, og frændur og náúngar berast banaspjót eptir, heldur er það friður Guðs sá æðri er öllum skilníngi, Phil. 4; það er öll andlig farsæld, sem Guðs postular, Paulus, Pétur, Júdas og Jóhannes í sínum Opinberunum jafnan óska Guðs söfnuðum; en ecki er það síst eindrægni andans, sem öll Guðs börn hafa ámilli sín, hvar helst þau eru í heimin-um; sá sem ecki er í þessum friðarsáttmála innibundinn, hann er ecki limur hinnar sönnu og ósýniligu Guðs kyrkju; vakti sig því hvör og einn, sá er vill Kristi limur heita, að ei ali hann nockurt hatur til síns náúnga; og er það ecki nóg að vér höldum frið við vini og frændur; tollheimtumenn og pútur gjöra og það hið sama, Lúc. 6: heldur býður Endurlausn-arinn oss, að vér elskum óvini vora, Matth. 5; það lögmál er þúngt að sönnu holdi og blóði, en ecki svo mjög þeim, sem eptir Guði er skapaður, og leitast við að breita eptir sín-um Lausnara, hvör eð beiddi fyrir þeim er hann kvöldu, Lúc. 23. Eigir þú nockurn óvin, kristinn maður, þá gjæt þess, að Guð er þinn besti vinur, og Andskotinn hinn argasti óvin-ur; gjör því ecki það hinum til stygðar, en þessum til þægðar, að hatast við hann, sem er þinn bróðir eptir náttúrunni, fyrir hvörn Guðs Sonur hefir kvöl og dauða liðið eins og þig; ef þú hatar þinn óvin og það svo mjög, að þú vildir hans dauða, þá gjör hönum gott, sjá til að þú fáir gjört þér hann að vin með góðu atlæti; fáir eru svo hreckvísir að það takist ecki; en ef þú fær því til vegar komið, þá hefir þú drepið óvininn, en frelsað þinn bróður og géfið hönum lífið, 1 Jóh. 5, og afrekað sálu eina Guði til handa, sem er stærri sigur, enn þótt nockur hefði kóngaríkin undir sig brotið, því hún hefir Guðs Sonar blóð kostað, hjá hvörju öll veröldin er fis að reikna; svoddan hefnd er ecki einasta saklaus, heldur og Guði kjær, og af öllum hans börnum vel álitin. Guð gjæfi, að kristnir menn vildu temja sér þetta hugarfar, þá mundi friður og eindrægni haldast betur manna ámeðal, heldur enn skéður nú um stundir, þá mundu menn frið hafa við sjálfa sig og samvitsku sína, frið fyrir heim-inum, því sá eð þvílíkt gjörir, hann er af Guði fæddur og yfirvinnur heiminn, 1 Jóh. 5; frið fyrir Djöflinum, því hann er Kristi barn, sem Djöflinum hefir útsnarað, og troðið

hann undir sinna barna fætur, Róm. 16; já, frid vid hinn lifandi Gud, sem øllu rædur bædi á himni og jørdu, í hvørs ríki ad fridurinn og réttlætid kyssa hvørt annad, Ps. 85, hér í tímanum, en í eylífdinni mun á fridnum enginn endir verda, Esa. 9. Þeirrar sælu-vistar njótandi ad verda unn þú oss þínum børnum, ó, þú stóri Gud fridarins! Róm. 16, fyrir hinn sanna fridarins Høfdíngja Jesúm Christum, Esa. 9, amen!

Fyrsta Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 20 Kap.

Og ad kvøldi þess sama þvottdags, þá ed lærisveinarnir voru saman-komnir ad luktum dyrum fyrir hrædslusakir vid Gydínga, kom Jesús þar, og stód í midid, og sagdi til þeirra: fridur sé med ydur! Og þá hann sagdi þetta, sýndi hann þeim hendurnar og sína sídu. En lærisveinarnir gløddust vid, ad þeir sáu Herrann. Jesús sagdi þá enn aptur til þeirra: fridur sé med ydur! Líka sem Fadirinn sendi mig, svo sendi eg ydur. En sem hann sagdi þetta, blés hann á þá og sagdi til þeirra: medtakid þér heil-agan Anda; hvørjum helst þér fyrirgéfid syndirnar, þeim eru þær fyrirgéfn-ar, og hvørjum helst þér apturhaldid þær, þá eru þær þeim apturhaldnar. En Thómas, einn af þeim tólf sem kalladist Tvíburi, var eigi med þeim, þá Jesús kom; en hinir adrir lærisveinarnir søgdu til hans: vér høfum séd Herrann. En hann sagdi til þeirra: nema ad eg sjái naglaførin í hans høndum, og ad eg láti minn fíngur í naglaførin, og leggi mína hønd í hans sídu, þá trúi eg ecki. Og eptir átta daga voru enn aptur hans læri-sveinar þar inni, og Thómas med þeim, þá kom Jesús ad luktum dyrum, stód í midid, og sagdi: fridur sé med ydur! Sídan sagdi hann til Thómam: réttú þinn fíngur híngad og skoda mínar hendur; lypt upp þinni hendi og legg í mína sídu, og vert ecki vantrúadur, heldur trúadur. Thómas svaradi og sagdi til hans: Drottinn minn og Gud minn! Jesús sagdi til hans: af því þú sást mig, Thóma! trúdir þú; sælir eru þeir sem ecki sjá og trúa þó. Mørg ønnur teikn gjørdi Jesús í augsýn sinna lærisveina, hvør ad eigi eru skrifud í þessari bók; en þetta er því skrifad, svo ad þér trúid, þad ad Jesús sé Christus Sonur Guds, og ad þér svo trúadir, hefdud lífid í hans nafni.

Exordium.

Þegar Jesús hafdi læknad hinn limafallssjúka med því ordi, ad hann sagdi til hans: þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, Matth. 9, þá prísadi fólkid Gud, er þvílíka makt hefdi mønnunum géfid. Ecki

hefir þetta fólk svo undrast yfir sjálfu kraptaverkinu, því þeir voru þessu alvanir af Frelsaranum, annars mundu þeir ekki hafa fært þenna veika mann til hans, heldur yfir því, ad hann læknadi med ordatiltæki þessu, því þad hafdi á þeim dögum ekki heyrst, ad nockur madur hefdi vald til ad fyrirgéfa syndirnar, hvaraf Pharisæi tóku ordsök til ad bera sér þá óhæfu í munn, ad hann gudlastadi. En hann sem auglýsti sitt vald til ad fyrirgéfa syndirnar med þessu kraptaverki, svo ad þeir, ed þad sáu, undrudust og prísudu Gud, er þvílíka makt hefdi mönnunum géfid, hann sami hefir og þetta vald í hendur fengid syndugum mönnum, sínum Postulum, svo sem vér strax heyrdum af Gudspjallinu, og ekki einásta þeim, heldur og öllum þeirra eptirkomendum, allt til veraldarinnar enda, Matth. 28, ad þeir í hans nafni fyrirgéfa syndirnar, ekki svo sem af sjálfum sér, heldur svo sem Kristi þénarar og rádsmenn Guds leyndardóma, sem Páll vottar, 1 Cor. 4; en svo mikid, svo háleitt og svo guddómligt sem þetta vald er, svo vandfarid er og med þad, bædi fyrir þá, sem þad í hendi hafa, og svó hina, er undir því eru, ad hvorugir forgripi sig á hans dýrdligri og ógnarligri hátign, sem ad er höfundur þessa mikla umbods; og fyrir því ad á þessu ridur öll velferd kristinna manna (sem er ad fá kvittun syndanna), þá vil eg nú ad þessu sinni tala um þetta tvent, sem er: 1) hvör ad sé skylda þeirra, er ödrum eiga ad boda þeirra fyrirgéfning, og 2) hinna, sem hana þiggja eiga. Gud styrkji oss í þessu verki med náð síns góda Anda, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Tvent er þad, sem Kristi þénarar eiga í þessu Guds eyrindi ad athuga, sem er: 1) ad ekki bodi þeir kvittun syndanna þeim, sem hennar eru óverdugir: 2) ad þeir haldi henni ekki fyrir hinum, er hún med réttu tilheyrir; hinir fyrri eru med tvennu móti; annadhvört eru þeir fáfródir, edur og ógudligir og hardsvíradir; hvörigum af þessum á rádsmadur Kristi ad boda syndanna kvittun; ekki þeim fyrri, því sá sem etur og dreckur óverdugur, hann er sekur vid hold og blód Drottins, segir Páll, 1 Cor. 11; en sá etur og dreckur óverdugur, sem ekki reynir og prófar sjálfan sig, en hvörnin má sá reyna sjálfan sig, er ei þeckir syndina? en hvörnin má hann syndina þeckja án lögmálsins þeckingar? án hvörs ad jafnvel St. Páll ekki þeckti ad girndin var synd, Róm. 7. Þad er öllum mönnum kunnugt, ad enginn fær kvitta syndina í himninum, utan hann beri ángur og trega fyrir hana; en hvernig má hann láta sig ángra þá synd, er hann þeckir ekki? og er þetta þó ekki nema helftin af skyldu vorri. Ekki er þad nóg ad þeckja syndina og ángrast af henni; litlu gagnadi þad Kain og Júdas þótt hinn segdi: mín synd er meiri enn ad hún fyrirgéfin verdi, Gén. 4; en þessi: eg hefi illa gjort þad eg sveik saklaust blód, Matth. 27. St. Péturs, Matth. 26, Davíds, 2 Sam. 12, hinnar bersyndugu, Lúc. 7, og annara svoddan manna þeckingu, skal hafa, til þess ad fá syndina kvitta; þar fyrir, sökum þess ad blódid Jesú Kristi hreinsar oss af öllum vorum syndum, 1 Jóh. 1, og ad í eingum ödrum er sáluhjálpin, Post. gb. 4, þá kann enginn ad fá hjá Gudi lausn syndanna fyrir utan hans þeckingu; og er þad ad sönnu ekki nóg ad menn viti, ad hann sé fyrir syndirnar dáinn, Róm. 4, heldur og ad tileinka sér hans forþénustu, og trúa því fastliga ad þad saklausa Guds Lamb hafi einnig sínar syndir í burtutekid, Jóh. 1. Þeim sem ekki er um þetta hvörutveggja aldeilis sannfærdur í hjarta sínu, honum á Guds þénari ekki ad boda kvittun syndanna, heldur ad undirvísa honum med allri kostgjæfni veg sáluhjálparinnar, og leida hann til Kristum med heilsusamligri kénníngu. O, Gud gjæfi, ad þessu vildu gjæta ekki einúngis

kénnimennirnir, heldur og þeir ed börnum og hjúum eiga ad undirvísa og uppala í aga og umvöndun Drottins, Eph. 6; þá væri eg viss um, ad ecki mundu svo optliga verda helgidómarnir hundum géfnir, Matth. 7, né perlum fyrir svín kastad, sem mig uggir ad ástundum ské muni, fyrir vanræktar sakir þeirra, er Gud hefir umbodid ad taka vara á sliku. Hvörju vill einn gálaus og tómlátur leigulidi svara hinum alvalda Konúngi á sídasta degi, þegar hann krefur sinna sauda blóds af hans hendi? en hann hefir forsómad ad undirvísa þeim, og ad géfa Guds hjúum í réttann tíma þad honum byrjad hefir; hann hefir talad fyrir þeim þad sem var hégómi, haft fyrir þeim nockrar fánýtar spurníngar, sem lítt til sáluhjálpar gagna, til þess ad sýnast vid ad gjöra eitthvad og ad firra sig vítum, en aldrei lagt hinn rétta grundvöll sáluhjálparinnar í mannanna hjarta, ei kénnt þeim syndina ad þeckja, ecki útlistad fyrir þeim hennar greinir og tegundir, ecki útmálad hvörsu ad hún er vidurstyggilig fyrir Gudi, ei sýnt þeim veginn til ad fá hennar kvittun, edur vakid ángur og trega fyrir sín afbrot í þeirra hjarta, né krapt hinnar sönnu trúar, er verkar fyrir kjærleikann, Gal. 5; og í þessari fákjænsku hleypur vesælingurinn inn ad skriftastólnum og þiggur kvittun syndanna af prestinum, jafnvel þótt ecki sé hann henni nær, heldur enn einn heidíngi, sem eckért af Gudi veit né hans Kristó, og í þessu uppelst hann, í þessu lifir hann, og í þessu deyr hann, og uppvaknar í helvíti og kvölunum, nema Gud vilji meiri miskun á gjöra, og ætlar sig þó ad vera fullkristinn og ad sála sín muni strax í himininn uppfljúga, sem hún skreppur út af líkhamanum, af því enginn sagdi honum þad, og enginn ad því fann, hvörsu sem hann var ófródur í sínum kristinndómi; þetta hid sama vil eg sagt hafa foreldrum og húsbændum, hvörjir í þessu vera eiga svo sem prestanna önnur hönd; því ef satt skal segja, þá er þad ofætlun fyrir einn Guds ords þénara, ad hann géti lagt hvört barn sér á kné, og öllum allt þad kénnt, sem þeir vid þurfa, sérdeilis í þessu fátæka landi; en ad hafa alvarliga umsjón hérum, ransaka hvernig þad tilgeingur, áminna þá sem eru hirdulausir, leidrétta þá sem villt fara, straffa þá sem móti mæla, vísa þeim út af Guds kyrkju og samneyti kristinna manna, er ecki láta sig leidrétta med hógværum anda, Gal. 6, þad á þeim ecki ad vorkynnast; en Gud nádi hvörja adstod þeir fá í sliku hjá allmörgum; óskandi væri ad ecki findust þeir ed reidast, ef ad sliku er fundid, og leggja hatur á Guds þénara, nær þeir vilja forda sálum þeirra vid eylífum helvítis píslum; þeir hafa þeirra gudrækiligar áminníngar í skimpi, og kalla þad prestafirrur og hlutsemi; hvar fyrir? af því þeir sjálfir eckért kunna, en skammast sín ad læra þad gamlir, er þeir nenntu ecki úngir ad nema, og vilja heldur steypa sér og börnum sínum og hjúum í afgrunn helvítis, enn ad láta sig leidrétta; og er þad allt ofkunnugt af fáfrædi hinna úngu í þessu auma landi, hvad lítid ad hinir gömlu kunna muni. O, þér skynlausar manneskjur! kallid þér ecki þad hid argasta mord, ef nockur fargar sínu lífsafkvæmi vísvitandi, og þó er þad kjærleiksdygd, hjá því, ad spara þeim þad, er þeim megi verda til sálargagns, því þad er ad myrda sálina, hvör ad er med Guds blódi endurkeypt, Post. gb. 20; og er miklu minni synd ad bera út börn sín nýfædd, sem þó er hinn versti glæpur, því þá eru þau undir Guds miskunsemi, heldur enn ad klekja þeim upp Fjandanum til þjónustu. Hafid þér ecki heyrt, hvörsu ad Drottinn

vard reidur þeim, er offrudu bornum sínum Mólóch fordum daga, Levit. 20, og létu þau gánga í gégnum eldinn þeim andskota til dýrkunar? Devt. 18; en hvad gjora þeir betur sem láta sín born uppalast í ollu reidileysi? vitid þér ecki ad þér hafid þau í syndinni gétid og fædt? Ps. 51; hvad liggur þad annad fyrir honum, sem af náttúrunni er reidinnar-barn, Eph. 2, heldur enn eylífliga ad fyrirfarast, nema hann læri hinn sanna kristindóm, svo ad hann megi umflýa tilkomandi reidi? Þér segid vel, þau eru í skírninni endurfædd og Guds born vordin; þad er vel, en hvorsu illa kénnid þér þeim ad halda sinn skírnar-sáttmála, nær þau aldrei fá ad vita hvad skírnin er, edur hvad þeim er veitt í henni, hvorju þau hafi þar Gudi lofad, edur hvernig þau eigi ad bera sig ad halda þad, edur fá þess kvittun, er þau afbrjóta? O, vei! ó, vei! hvorsu aumur er þessi kristinndómur; bæriligra mun einum Tyrkja verda á dómsins degi, enn slíkum foreldrum; og eg vil hafa þetta sagt til þeirra einúngis, sem hirdulausir eru um velferd sína og sinna, og meina ad Gud hafi géfid sér bornin, alleina til ad leika sér ad, en ecki til hinna, sem leggja nockra rækt hér vid, er Gud gjæfi ad sem flestir væri. Hinir adrir, sem Guds þénarar eiga syndunum aptur ad halda, eru þeir, sem kannské hafa nóg vit á því er þeir eiga ad trúa og gjora, en lifa aldeilis ecki þar eptir, heldur gánga fram í allskonar syndum og glæpum ydrunarlaust, forsmáandi Gud og hans dýrmæta ord, og hafandi ad engu þad þeim sagt verdur í Guds stad. Slíkir eiga med réttu eckért samneyti ad hafa med odrum Guds bornum, hvorjir helzt sem þeir eru, ríkir edur fátækir, vesælir edur voldugir; því ef Páll segir, 1 Cor. 5, ad ef nockur sá er bródir (þad er kristinn) kallast, sé frillulífis-madur, lastmáll, ágjarn, skúrgoda-dýrkari edur þesshattar, þá skuli menn enga umgengni med þvílíkum hafa, þá er þad auglјóst, ad þvílíkum á ecki syndakvittun ad boda, nema þeir ydrist af hjarta og afláti glæpunum; og sá kénnimadur, er segir þeim sínar syndir kvittar í Guds stad, hann lýgur uppá Gud, er hann leysir þad, sem Gud hafdi honum aldrei umbodid, hann tekur fram fyrir hendur á Krist, sem menn plaga ad segja, og gjorir hann ad þeim Gudi, sem ad þóknast ógudligt athæfi, Ps. 5. Stór vandi liggur á einum kénnimanni í slíku, ef hann vill finnast trúr. Ecki segi eg, ad þeim skuli frávísa aflausn synda sinna, sem misgrunadur er um einhvorn glæp; þad má hinum besta manni gjora; ein skjæd túnga kann snarliga ad ljósta upp einhvorjum óhródri um gódan mann, hvar til þúsund dæmi eru; slíkt á ad eingu ad hafa, heldur ad afstýra svoddan vondu umtali um náúngann. Einn Guds þénari á ad vera vandlætingasamur, en þó med skynsemi, og ecki byggja svo viktugan hlut, sem ad er lykla-valdsins brúkun, á hvorjum þvættingi, Róm. 10; en þessa þarf ecki vid, br. m., þar eru opinberir lestir og skammir, sem ad eingu eru aktadir, hverki af þeim ed þær fremja, og kannské ecki heldur svo sem vera ætti af sumum, sem þad ættu ad straffa. Hvernig mun þad tilgánga med Guds heilaga nafns vanbrúkun medal óhlutvandra manna? med idkun hans heilaga ords? munu ei finnast þeir ed hafa þann dýrgrip ad athlátri og í fíflskaparmálum? Hvad er tídara enn óhlýdni og ótrú barna og hjúa vid foreldra og húsbændur, vond forlíkun milli hjóna, hardýdgi yfirbodaranna vid hina aumu og vesælu, sem undir þeirra valdi eru, svo menn láta vargana hlaupa frí, en straffa dúfurnar. Hatur og úlfbúd eru ordin

ad kallmennsku og hugprýdi, menn bera þad ecki einúngis heimugliga med sér í hjartanu, hvar um kénnimadurinn ei kann ad dæma, heldur sýna þad dagliga í verkunum, í ordunum, í umgeingninni; okur og ásælni, miskunarleysi vid hinn volada og naudstadda, bakmælgi og illur munnsöfnudur vid náúngann: allt þetta eru daudligar syndir og má øllum kunnugt vera, ad þær ei verda fyrirgéfnar í himninum, nema menn ydrist þeirra á jørdunni, og þad vita Guds þénarar, ad fyrir slíkt kémur hans reidi yfir þá ed þad fremja, Eph. 5. Nú segi eg þad ecki, ad menn skuli strax frávísa þeim, er í þessu kunna sekir ad finnast, ef þeir sýna á sér nockur ydranar merki, jafnvel þótt betrunin verdi ecki í einu svo merkilig, hitt segi eg, ad þeir eiga þvílíka syndara med allri alúd og kostgæfni ad áminna, og leidrétta þá med hógværum anda, er fundnir verda í nockurri hrøsun, Gal. 6; fyrst í einrúmi; vilji þeir ecki þarvid skipast, þá í tveggja gudhræddra manna vidurvist; láti þeir enn þá ecki af, né leitist vid ad betra sig, þá veit eg ei betur enn svoddan þverbrotnum manneskjum eigi syndirnar aptur ad haldast; þad kénnir oss ecki einasta Drottinn Jesús, Matth. 18, med þessum ordum: ef þinn bródir syndgar ámóti þér, þá far þú og átel hann ámilli þín og hans; ef hann heyrir þér, þá hefir þú áunnid þinn bródur; en ef hann heyrir þér ecki, þá tak med þér einn edur tvo, svo ad í munni tveggja edur þriggja verdi øll ord stadfest; en vilji hann ecki þeim heyra, þá seig þad søfnudinum, en vilji hann ecki søfnudinum heyra, þá halt hann svo sem heidíngja og tollheimtumann; heldur er og þessu aldeilis samhljóda kóngligt logmál í þessum løndum og ríkjum um þau afbrot, sem ecki verda svo hentugliga med veraldligum rétti strøffud; og ef Drottinn skipar einum af søfnudinum þannig ad breita vid þann, er honum ámóti brýtur, hvad miklu heldur mun þetta sagt vera kénnimønnunum, sem í Guds stad vandlæta eiga; taki þvi ecki einn Drottins þjón vara á slíku, þá er næsta hætt vid, ad hann gjori sig hluttakara í annarligum syndum, og hafi samfélag vid ófrjóssøm verk myrkranna, þvert ámóti Postulans bodi, Róm. 1. Og er þetta nú sagt um þá, sem Guds þénarar eiga ad apturhalda syndina; en þar fyrir hefi eg um kénnimannanna skyldu talad í þessum stad, ad enginn hati þá edur óvirdi, þótt þeir gjori skyldu síns embættis í slíku, þar þeim er svo mikill vandi á hendi.

Hvørjir ad hinir séu, er syndina skal leysa hjá, er audsært af því sem allareidu er sagt um hina, sem er alla synduga menn, hvørsu herfiliga edur stórkostliga sem þeir syndgast hafa móti Gudi; já, hvørsu lengi sem þeir hafa velt sér í syndunum, þá sem ad fulla grein hafa á ad reyna og prófa sjálfa sig, og láta sig af hjarta syndirnar ángra, og lofa umbót med sannri trú á Kristi forþénustu; því hinn nádugi Gjæskunnar-Brunnur vill eingan þann frá sér reka, sem til hans kémur, Jóh. 6; því kalladi hann hárri raustu fordum daga og sagdi: komid til mín allir þér sem erfidid og þúnga erud þjádir, eg vil endurnæra ydur, Matth. 11; og gildir þetta ecki einasta um þá, sem ennþá eru fullhraustir og kunna framvegis ad betra sig, heldur og um hina, sem fyrir daudanum liggja, og jafnvel þá, sem málinu tapad hafa, ef þeir eru med rænu, og einn adgjætinn Drottins þénari merkir þeirra hjartanliga eptirlaungun, ángur og trega fyrir syndirnar;

þvíad á hvorjum tíma, sem hinn ógudligi snýr sér frá sínu ógudligu athæfi, þá skal hann lifa og ecki deya; allra hans synda skal ecki ad eylífu minnst verda, segir Drottinn, fyrir munn Ezechielis í 18 Kap.; og þótt hinn nádugi Gud, sem allann daginn útbreidir sínar hendur til óhlýdugs fólks, Esa. 65, sé jafnan reidubúinn ad taka vid syndaranum, nær hann ydrast af hjarta, þá eru hans djúpu miskunar idur þó aldrei náksæmari enn í daudanum, því þá veit hin eylífa Gjæska, sem ecki vill syndugs manns dauda, ad ecki er tími til ad draga nádina undan. Og er þetta nú þannig sagt um þad helsta sem ad Guds ords þénarar eiga ad taka vara á í þessu háleita efni; en fyrir því ad margur einfaldur, edur og svo hirdulaus kann ad steyta sig á þessu nádarinnar frelsi, þótt aldrei gjori kénnimadurinn sitt embætti svo athugasamliga, þá verd eg og nockud hérum ad tala, og þad þess heldur, ad Andskotinn er þúsund véla smidur; vinni hann eckért á þá einu sídunna, þá leitar hann á hina; þessir eru og med tvennu móti; annadhvort eru þad þeir, sem af hirdulevsi og oftrausti meina, ad þeir fái kvittun syndanna, ef presturinn þeim hana alleina tilsegir í Guds nafni; edur og hinir, sem vegna fjølda og stærda sinna misgjorda fá því varla trúad, ad Guds þénari hafi vald hér til, þótt þeir ydrist. Hvad vidvíkur hinum fyrra hópnum, sem vera mun øllu stærri, þá viti þad sérhvor einn, ad líka sem Kristur sagdi vid lærisveinana fordúm, Lúc. 10: hvor ydur heyrir, hann heyrir mér, og meinti þó alleina í þeim hlutum, sem þér bodid í mínu nafni og eptir minni skickan; svo er því og varid, ad ef nockur Guds ords þénari, bodar þeim kvittun syndanna, sem ecki ydrast og ecki trúa á Guds Son og hans forþénustu, þá er hans þjónusta ónýt, og verdur bádum þeim til dómsáfellis; prestinum, ef hann þad veit, en hinum, þótt presturinn þad ecki viti; því má hvors eins samvitska bera honum ljósast vitni hérum; en ef presturinn afleysir ógudligan, án vitundar sinnar, þá er hans þjónustu háttad eins og einum dómara, þeim ed gengur rángan dóm eptir folsku vitni, samt er ecki dómurinn réttur, þótt hinn, er dæmdi, sé saklaus; svo er og þess blód yfir hans høfdi, Ezech. 33, sem játar syndir sínar fyrir prestinum, en þó ecki af hjarta edur med verdugri ydran; en Guds þénari er sikusaka, jafnvel þótt hans þjónusta sé ógild í himninum, sokum þess ydrunarleysis, er hana þiggur. Þad er næsta fávísligt, ad einn syndari meinar, ad sér verdi sínar yfirtrodslur fyrirgéfnar, þótt ecki ydrist hann þeirra, edur hafi nockurn ásetning edur vidleitni til ad betra sinn lifnad, ef kénnimadurinn alleina leggur honum hønd í høfud, og bodar þeirra kvittun. Gjæt þess, ó, aumur madur! ad enginn hefir meiri myndugleika enn sá vill, er honum gaf hann. Nú er þad víst, ad Gud tekur ecki vid syndaranum, nema hann láti sig ángra syndirnar og lofi ad betra sig; þad skal aldrei finnast í allri ritningunni, ad Gud lofi nád sinni nema ydrandi manni; hvernig villt þú þá vænta þess af kénnimannsins hendi, sem Gud hefir honum aldrei í hendur fengid, og hann ecki sjálfur vill edur kann gjora vegna síns stránga réttlætis, sem honum eins skyldt er og miskunsemin; og má þad þér ecki gagna, þótt ad presturinn sé þér samvitandi í hirduleysinu; lát hann ei draga þig á talar, þótt hann eigi ad vita betur enn þú, því hann gjorir í því Andskotans

og ecki Guds verk, ad boda þeim kvittun syndanna, sem hennar er óverdugur. Þad er Djøfulsins slægd, ad gjøra litid úr syndinni fyrir manninum, og kalla ad menn megi komast af vid Gud, med eintómri játningu edur útvortis hegdan líkhamans. Vara þig í Guds nafni! vara þig! slíkt vill þér lítid gagna á þinni daudastundu; því hinn ógudligi skal deya fyrir sínar syndir, segir Drottinn, Ezech. 13, jafnvel þó hinn réttláti Gud vilji krefja hans blóds af þess kénnimanns hendi, er forsómar ad segja honum til syndarinnar.

Þad er merkiligt, sem hér stendur í Gudspjallinu, ad ádur enn Drottinn fékk lærisveinunum í hendur lyklavaldid, þá blés hann á þá og sagdi: metakid heilagann Anda! Nú þótt Andans gáfa sé ecki svo rík á þessum døgum hjá Guds þénurum svo sem hún þá var, þar vitnisburdurinn Jesú Kristi er viddekinn af øllum þeim, er kristnir kallast, og jafnvel af þeim medkénndur, sem ecki eptir honum lifa, samt er enginn efi á því ad Guds Andi er í þeim og verkar med þeim, sem hann þar um bidja af hjarta, og rækja sitt embætti. En hver sem ad bodar ydrunarlausum kvittun syndanna, og hann veit þad, hann talar ecki af Guds Anda, því Andans embætti er ad straffa heiminn um syndina, Jóh. 17; en eckért er stjórnleysi meira, enn ad segja þá synd kvitta sem ei er, og sá þad gjørir, hann stjórnast ecki af heiløgum Anda, heldur dregur bædi sjálfan sig og adra á talar. Nú kann einhvor ad þeinkja: fyrst ad kvittun syndanna er þar í fólgin, ad madur ydrist þeirra og trúi Krists forþénustu, hvad þarf eg þá prestsins þjónustu vid? mér nægir þad, ad eg ydrast og trúi. Eigi er hún þar fyrir gagnlaus, kristinn madur! heldur ómissandi, því fyrir utan þad, ad margur er veikur, margur trúarlitill, margur sturladur, margur freistadur, margur efasamur, þá eru þetta Guds ord og fyrirheit. Hver ert þú þá, sem forsmáir Kristi skickan? veist þú betur hvad syndugum manni gagnar til sáluhjálpar, heldur enn hann, sem þér hefir hana afrekad med sínum dauda? Þad er víst, ad Gud bædi vill og kann ad gjøra þann hólpinn, sem ecki nær heilagri skírn, en hvor sem hana forsmáir, þad verdur honum til fordæmingar, og viðlíkt er í þessu: sá sem ei kann ad ná prests fundi, þá er honum þad fullt, ad Guds Andi uppvekur í honum sanna ydran fyrir syndirnar og trúna á Jesúm, og hann hefir nóg í hinni andligu nautn, er Drottinn umtalar hjá Jóhannem, Kap. 6, segjandi: hvor sem etur mitt hold, og dreckur mitt blód, hann skal ecki daudann smacka ad eylífu, undir hvorja ad Andi Drottins afleysir hann med þeim vitnisburdi ad hann sé Guds barn, Róm. 8; en sá sem forsmáir þau medøl er Guds Sonur hefir skickad og innsett hér til, edur þykist þeirra ei vidþurfa, hann má ei kristinn mann nefna; en þad munu þeir einir þykjast gjøra mega, er syndin ecki mjøg til hjarta gengur, og heitir þad þá svo, ad heilir þurfa ecki læknarans vid, Matth. 9. Hinir sem ad hún er ofþúng byrdi vordin, svo ad þeir hafa ecki frid í beinunum sínum fyrir henni, Ps. 38, þeir munu allshugar fegnir verda þessum miskunar ordum: hvad þér leysid á jørdu, þad skal á himnum leyst verda, Matth. 16; þeir þyggja med allri hjartans audmýkt eina huggunargrein af munni Guds ords þénara, svo sem einn svaladryck af Guds nádarbrunni uppausinn.

En hvorjir eru hinir? eg óttast það muni meir vera dofi samvitskunnar, heldur enn heilbrigdi, er þeir reida sig uppá. Eg hefi talad vid suma menn, sem hafa látid sér um munn fara, ad þau ord er standa í vorum skriftagángi: eg er hin syndugasta og svívirdiligasta manneskja, sem verda má, bædi fyrir Gudi og mönnum, þau vildu þeir ecki svo vidkannast, því ad þeir væru fríir fyrir sumum glæpum, sem adrir drýgja, og sýnist þessvegna ad það sé nockurskonar hræsni fyrir Gudi ad játa sig ad vera hinn stærsta syndara; en eg óttast ad slíkt komi nockud af rannsóknarleysi sjálfs síns; hver þeckir mannanna hjörtu nema sá sem þau skapad hefir? hver kann ad vita hversu mikla krapta einn hefir til ad mótstanda syndinni, nema hann sem þá géfid hefir? hvor veit nema eg sé stærri syndari, sem hann meira lánad hefir, heldur enn hinn, sem ad verr lifir fyrir mönnunum? Eg sé margan drýgja þær syndir, sem eg vil bidja Gud ad vardveita mig frá, en kannské ad minn skapnadur sé þannig, ad eg hafi vidbjód á þeim, og er það ecki mér ad þacka, en lifi þó eptir girndum mínum í ödru, sem eg er lundlaginn á, og hann er ecki géfinn fyrir; verda má og ad hann hafi ecki þegid svo mikla Andans nád til ad strída í gégn syndinni sem eg. En hvorsu opt mótstend eg nú Guds Anda, þegar hann minnir mig á ad gjöra það ecki, sem eg kalla litla synd, edur láta af því sem eg er vanur til, en þykir ecki stórt íspunnid vera? Þegar eg þetta skoda, þá vil eg sjá til hvort þessi synd kann ecki ad verda svo fordæmanlig í Guds augliti, svo sem hid versta mord hjá þeim, sem ad Gud kannské ecki enn þá svo alvarliga tuktad hefir med stroffun síns Anda; og hvernig sem þessu er varid, þá veit eg eitt, ad enginn veit betur hvar skórinn ad honum kreppir, heldur enn sá, sem hann ber á fætinum. Svo þecki eg og hjá eingum fleiri syndir enn hjá mér, því eg er eingum svo margra samvitandi, og það munu allir segja, er rannsaka hjarta sitt ítarliga; en séu þar adrir syndugri, það veit Gud, eg veit það ecki, og fell eg þá í forundran yfir hans gjæsku og þolinmædi yfir þeim, því mér þykir varla mega á það auka ad hann mig sparar. Hér segist og ecki: eg hefir allar syndir drýgt, heldur: allskyns. Margur er sá ed ecki hefir manni vegid, ecki kreinkt síns náúnga húsfrú, ecki stolid med leynd, ecki fallsvitni borid; en sá sem vill segja, ad hann ei hafi drýgt neitt þvílíkt, hann segir undir eins, ad hann hafi þessi bodord haldid, sem eg þori ad segja valla muni nockur vera; og því er þessi játning rétt, og ecki einasta rétt, heldur þarflig hvörjum kristnum manni; og hafi menn ecki annad til dæmis hérum, þá hafa menn ord Páls, er hann segir: það er sannarligt ord og í allan máta verdugt ad medtakast, ad Jesús Christus er kominn í þenna heim syndugа menn sáluhólpna ad gjöra, ámedal hvorra eg em hinn mesti, 1 Tim. 1. Og er þetta nú sagt um þá, sem ad kaldsinnadir eru í þeirra játningu og ydran fyrir Gudi; en þótt ad hinir, sem ad ofbýdur stærd sinna illgjörda, og Guds reidi, er þeir forþénad hafa, þótt þeir, segi eg, séu nær Guds ríki, þá er þeim samt næsta hætt, nema þeir stjórnist af Anda Drottins, sem býr í hans ordi, því Djöfullinn er slægur; svo sem hann kann ad minka syndina fyrir hinum tómláta og hirdulausa, svo gétur hann og stæckad hana fyrir hinum ángrada og hugsjúka. En lát þér til hugar koma, Guds

barn! ad það eru ecki kraptar þinnar náttúru, sem ad uppvekja í þér svoddan trega, heldur er það Andi Guds, sem ad straffar syndina þér til leidréttingar, hann sem ad sært hefir hjarta þitt med broddi løgmálsins, Os. 6, hønum er ecki um megn ad græda þig med smyrslum Evangelií. Sá sem vill gjøra einhvørn kostuligan grip af gullinu, hann smeltir það ádur med eldinum; svo lætur Guds Andi þitt hjarta brádna í þér svo sem annad var med þeckingu syndarinnar, svo þú verdir þess kostuligri í Guds augliti, nær hann svalar þér aptur med huggun sinni. Sá sem meir er fyrirgéfid, hann elskar meir, sagdi Drottinn fordum vid Símon, Lúc. 7; en þú veitst ecki hvad mikid þér er fyrirgéfid, nema þér hitni alvarliga um hjartaræturnar, út af tilfinningu eylífra písla, sem þú hefir forþénad. Vert því efalaus um kvittun synda þinna, nær þú ert svo á þig kominn; ad sønnu er það satt, ad stór sár þurfa mikla grædslu, og ad syndir vorar séu hin verstu sár, það verdur ei útskafid; en Davíd segir: forlát mér synd mína fyrir þíns nafns skuld, því hún er mikil; séu þær nú miklar, þá er þó hans nafn meira, hvørjum Gud hefir géfid nafn yfir øllum nøfnum, Phil. 2; hvørt er hans nafn? eylífur Fadir og Fridarhøfdingi, Esa. 9. Þar fyrir, svo sem fadirinn er børnunum líknsamur, svo vill hann vera oss miskunsamur. Hans nád yfirgnæfir allan skilning; þar fyrir kann syndin aldrei ad vekja svo mikla styrjøld í ángrádu hjarta, ad hvar sem ad hún yfirgnæfir, þar yfirgnæfir þó nádin miklu framar, Róm. 5. Gud dó ecki til þess, ad þú skyldir ørvænta, heldur trúa. Meira kostadi hann ad gjalda fyrir þínar syndir heldur enn fyrirgéfa sídan. Bæt þess vegna ecki því ofan á allar þínar syndir, ad þú gjørir hønum þann órétt, ad hann sem þoldi hinn smánarliga dauda og bitrustu helvítispíslir fyrir hinar verstu og hrópligustu skammir sinna óvina, hann muni burtu reka frá sér einn ydrandi syndara sem til hans kémur í nafni hans forþénustu. Hvørki ydranina né trúna tekur þú af sjálfum þér; hann sem kveikti í þér ydranina, hann mun ei láta trúna vanta, því hann veit ad hin er ónýt án þessarar. Þar fyrir, nær þú hefir hinn mesta óþócka á sjálfum þér, þá ert þú Gudi hvad þeckastur, því meiri gledi er í himninum yfir einum syndugum, sem ydran gjørir, heldur enn yfir 99 réttlátum, Lúc. 15. Nú þecki eg suma menn, og hefi þeckt, sem ad sønnu ecki efast um krapt og verdugleika Jesú forþénustu, né Guds ómælanliga miskunsemi, ad þeim muni syndirnar fyrirgéfast, ef þeir gjøra verduga ydran, en það liggur þeim yfirmáta þúngt í skapi, ad þeir fái ei svo heita ydran gjørt, ad hún sambjódi stærd og fjølda syndanna, af því þeir eru sér hinna verstu glæpa og bodordabrota medvitandi, en þeir fái ecki svo hjarta sitt ísundurmarid med løgmálsins hamri, sem hønum líki, er ecki býr nema í sundurknosudum hjørtum, Esa. 57; og er þetta ad sønnu ecki ófyrirsynju, því eiga svoddan manneskjur ad kosta øllum sálar og lífs krøptum til ad sundurslíta og plága hjarta sitt med ídugligri minningu þeirra glæpa er þeir drýgt hafa, og ecki sídur gjæsku Drottins, er þeir hafa styggt, heldur enn hans reidi, og mun þesshàttar manneskja fyrir ídugliga bæn og vana, án alls efa fá girnd síns hjarta af hønum, er þessi fórn alleina líkar, Ps. 51. En þótt ad tárin renni ecki af augunum, þá er það á stundum náttúrunnar brestur, og heimtar Gud það af eingum,

sem hann hefir ecki gefid honum. Nóg er þad, ef hinn innri madurinn klagar sig, ásakar, sakfellir og straffar; en ef þér virdast þínar syndir enn þá stærri, enn ad þér líki vid sjálfan þig, þá vit ad þetta er hin þægiligasta og mesta yfirbót hjá Gudi, sem af þinni hendi má framkoma, og munt þú heyra med St. Páli: lát þér nægjast mína náð, minn kraptur er í breiskum máttugur, 2 Cor. 12; og er ólíkt, ad hinn alvísi Gud gjori þér slíkt til góda, þvi ef þú þættist hafa ad fullu ydran gjort fyrir syndirnar, þá má ské, ad þér væri hætt vid ad falla til þeirra aptur. Halt þér þess vegna vid hans miskunar fætur, og slepp honum ecki fyrr enn hann hefir blessad þig! Hér er oss gott ad vera, sagdi Pétur, þegar Jesús forkláradist á fjallinu helga; vér viljum gjora hér þrjár tjaldbúdir, þér eina, Mósi eina og Elíæ eina, sagdi hann, Matth. 17. Eg gledst ad sonnu med Pétri af þessari dýrdarsjón, 2 Pétr. 1, og dáist ad henni í allan máta, en þori þó ecki ad óska mér hinnar sonnu, ámedan eg ber eptir mér líkhama þessa dauda, þenna fúla syndaseck, þenna vonda ham, fullan allra girnda og lasta, því eg kvídi vid ad mín syndug augu, er svo margt illt hafa séd og vænt um þótt, ad þau mundu ecki standast þann himneska dýrdarljóma; mér mundi hid sama í hug koma og Manóha sagdi fordum daga vid kvinnu sína: vid hofum séd eingil Drottins, því munum vid eflaust deya, Júd. 13. En mætti mér þad heppnast, ó, Herra Jesú! sem hinni bersyndugu fordum, ad skrída ad þínum blessudu fótum, og þvo þá í tárum míns hjarta, og smyrja med oleó minnar ydranar, Lúc, 7, þá vildi eg segja: hér er mér gott ad vera, þar vil eg flatur liggja, þadan skal mig einginn draga, þar skal mig einginn fordæma, þar skal einginn mér um mínar syndir brixla, heldur mun eg heyra þau fagnadarord: honum fyrirgefst mikid, því hann elskadi mikid; far í fridi, þín trúa gjordi þig hólpinn. O, Herra! þegar vér kostum oss flatir til skarar fóta þinna, Ps. 110, ecki med óvinum þínum, heldur med þessari sakakonu, þá lát þinn góda Anda mæla þessi huggunarord í vorum hjortum. Bænheyr þad, nádar-fulli Gud! fyrir Jesú þíns Sonar forþénustu, og géf oss þar til þessa þíns sama Anda styrk og adstod í hans nafni, amen!

Annann Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 10 Kap.

Jesús sagdi til Gydinganna: eg em gódur hirdir. Gódur hirdir géfur sitt líf út fyrir sína saudi, en leigulidinn og hann sem ecki er hirdir, hvørs ad saudirnir eru ecki eiginligir, nær hann sér úlfinn koma, þá yfirgéfur hann saudina, og flýr í burt. Og úlfurinn grípur saudina, og sundurdreifir þeim; en leigulidinn flýr, af því hann er leigulidi, og gjætir ecki saudanna. Eg em gódur hirdir, og eg þecki mína saudi, og eg þeckist af mínum; svo sem Fadirinn þeckir mig, og eg þecki Fødurinn, og eg legg mitt líf út

fyrir mína saudi. Eg hefi og adra saudi, sem ei eru af þessu saudahúsi, þá byrjar mér og hér til ad leida, og þeir munu heyra mína rødd. Og þar mun verda eitt saudahús, og einn hirdir.

Exordium.

Í fyrra pistli til Tím. 3, segir Postullinn, ad þad sé mikill leyndardómur gudhrædslunnar, ad Kristur sé heidíngjunum prédikadur. Gudhrædslu nefnir hann hér kristindóminn, svo sem vídar annarstadar í sínum pistlum, þad er hinn sanna lærdóm um Frelsara heimsins. Þad er sú glediliga hirdirsins raust, er Drottinn talar um hér í Gudspjallinu, hvar og hefir fagurt látid á medal vor, því segir hann: eg hefi og adra saudi, sem ecki eru af þessu saudahúsi; í hverjum hann bendir til spádóms Ezechíelis, 37 Kap., hvar Drottinn svo talar: minn þjón Davíd skal vera, kóníngur yfir þeim, og þeir skulu allir hafa einn hirdir, ad þeir gángi í mínum réttindum. Gledilegt er þetta ad heyra, br. m., fyrir þad fólk er sat í myrkrunum, Esa. 9, og fyrir þeirra eptirkomendur, sem erum vér; en svo gledilegt sem þad er, svo hryggilegt er til þess ad vita, ad þeir eru svo fáir, sem þad vill rætast á, nú á þessum verstu og sídurstu døgum, því svo fegins hendi sem ad margir af heidíngjum tóku ámóti hinu fyrsta kristniboði, svo fáir eru nú þeir vordnir, sem ecki drepi hendinni vid þessari Guds nád; og svo sem ad Kristur fann varla þann, er hann þeckti í sinni fyrri tilkomu, svo er ad ugga, ad hvad sem hana tefur úr þessu ad koma, þá muni hann valla finna trú á jørdu, Lúc. 18, edur þá, er hann þecki fyrir sína. Og fyrir þad, ad þad er svo almennt vordid, ad daufheyrast vid raustu hins góda Hirdirs, þá vil eg út af Evangelió tala um þá hluti, er kunna ad uppvekja oss til ad ljá henni vor eyru, svo ad vér ecki út af sofnum í daudanum. Géf oss þar til þinn Anda, himneski Fadir! fyrir Jesú forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Vakna upp þú sem sefur, og rís upp af daudanum, segir Postulinn, Eph. 5, svo mun Kristur upplýsa þig. En hvar vid skyldi sá vakna, er sefur í syndunum? hvar vid skyldi hann upprísa, sem er daudur í þeim? nema vid raust hins góda Hirdirs, er sagdi fordum daga, þá hann framsetti eptirlíkínguna um sædid, Matth. 13, hvert ad er Guds ord: hver eyru hefir ad heyra, hann heyri. Guds rødd er þetta en ecki manna, sagdi fólkid, þad er heyrdi á tal Heródes, af því hann taladi svo snjallt, Post. gb. 12; en eg má þad øllu heldur færa heim til þessa góda Hirdirs saudanna, þess Biskupsins med þá vellærdu túngunа, Esa. 50, þad eru Guds ord, en ecki manna er hann talar, og þykist eg nóg hafa sagt þegar eg segi, ad þad Guds ord séu. Þú syndugur madur, er þetta heyrir, lát þér þad til hjarta gánga, og hugsa hver sá er, sem vid þig talar; þad er eínginn jardneskur høfdíngi, ecki konúngur edur keisari, og mundir þú þó heyra þá med hinni mestu athygli, en þad er Drottinn himins og jardar, sá ed hefir konúnganna hjørtu sér í hendi, og øll verøldin leikur fyrir honum á reidiskjálfi, þegar hann talar, Ordskv. 21. Mikill má vera munur Abrahams forfødurs og þin, ad þegar hann taladi vid Drottinn og þó í mannslíki, þá vard hann svo audmjúkur, ad hann sagdi: nú vilda eg þó tala vid Drottinn þótt ad eg sé mold og aska, Gén. 18; og rak sá Guds madur þó annara eyrindi og ecki sitt í þad sinn; en þú, sem ad liggur hrasadur medal ræníngja, Lúc. 10, og getur þér einga bjørg veitt, já, þú, sem veltir þér í syndunum dagliga eins og einn madur í

sinni hvílu, þú villt ecki heyra þegar Drottinn kallar í sínu heilaga ordi. Hugleid, ad ef þú ættir ad taka eyrindi nockru af höfdingja einhvörjum, og þú svaradir honum öllu ödru enn því sem til þess heyrdi, edur þú létist þad ecki heyra, mundi hann ecki brádliga reidur verda og reka þig á dyr, edur láta í fjötur kasta? O, hvad mikid skilur þá Gud og mennina? hvörsu opt kallar hann oss fyrir sig í sínu heilaga ordi? hvörsu opt verda oss hans eyrindi á hendur falin? hvad tídt býdur hann oss hvad vér gjöra skulum og ógjört láta? en þad gengur eins fyrir mörgum af oss, eins og Syrach skrifar um hinn heimska, ad þad er eins vid hann ad tala og þann ed sefur, nær þú hafdir lokid rædunni, spyr hann eptir hvad þú sagdir, Sýr. 22. Eins gengur þad mörgum þeim ed ordid heyra edur lesa; menn muna þad varla medan þad heyrt edur lesid er, auk heldur ad þeir færi þess nockurn ávöxt, rétt eins og St. Jakob talar hérum, ad ef nockur er ordsins heyrari og ecki gjörari, hann sé líkur þeim manni, er sinn náttúrligan yfirlit í speigli skodar, Jac. 1; því hann skodadi sig, géck burt og gleymdi hvílíkur hann var; svo sjáum vér (ef vér þó sumir ad því gjætum) í heilögu Guds ordi, hans gjæsku og vora illsku, hans þolinmædi og vora þvermódsku, hans óútsegjanligan kjærleika og vort hatur og leida, sem vér berum til hans réttinda, en vér gleymum því svo fljótt, ad þad hefir lítinn stad hjá oss til apturhvarfs frá syndunum, né lifnadarins leidréttingar. Gjætum þó ad því í Jesú nafni, gjætum ad hvörsu dýrmætt ad þetta ordid er, og hvad mikid þad hefir kostad oss ad birta; þad er ecki eins og þad ordid, er Gud taladi í upphafi, og sköp þar med himin og jörd, Gén. 1; ecki eins og þad hann taladi til vorra fyrstu foreldra, er hann straffadi þau fyrir syndina, og rak þau út af Paradís, Gén. 3; ecki eins og þad hann taladi til Israels sona í eydimörkinni, og þeir beiddust undan ad heyra þad, Exód. 20; heldur er þad lífsins ord, Jóh. 6, fyrir hvört ad Guds Sonur hefir uppá sig tekid vort auma hold og blód, og í þessu sama holdi lidid allar eymdir mannligs holds, húngur, þorsta, klædleysi, útlegd, örbyrgd, hádúngar og brixli ógudligra manna, ofsóknir, fjötur, hráka, húdstrokur, högg og slög, og ad sídustu hinn smánarliga dauda á krossins gálga. Allt þetta vann hin eylífa Hátign til þess ad opinbera þetta lífsins ord sínum fjandmönnum, er gengid höfdu í sveit med Andskotanum; og þó skammast sín ecki einn gjálífur og þverbrotinn syndari ad troda þessa Guds gáfu undir fótunum, lætur naudga sér til ad heyra þad og læra, og kallar þeim veitt í, sem Guds Sonar umbod á hendi hafa, ef þeir fá þrýst honum til ad sýna sig undir heyrn Guds orda; seig mér, þú sem ekur þér vid ad sitja undir einni prédikun, hvert mun Guds Son hafa kostad meira ad fá sitt ord þér opinberad, edur þig ad heyra þad? þú munt nærri géta, er þú les hans píslarsögu, hitt veit eg, ad hann lángadi til ad lída allar þær kvalir, sem þar í ritadar eru, þinna vegna, en hvert þig lángar svo til ad heyra þad ordid af krossinum, þad bid eg sjálfan þig ad hugleida. Segid mér enn aptur, hvers vegna mun hinn gódi Gud hafa unnid svo mikid til aumra manna sálnhjálpar? þurfti hann þess sjálfur vid? fjærri sé því! himnarnir útskíra hans dýrd, og festíngin verk hans handa, Ps. 19; mundi hann hafa lidid nockurn skort á dýrd sinni, þótt manneskjan hefdi eylífliga kvalist í helvíti? nei! eins vegsamligt hefdi verid hans réttlæti, svo sem nú er hans gjæska, eingum hefdi hann miskun-

ad; er honum nockud veitt i vorri þjónustu? lángt frá! þar standa frammi fyrir honum ótal þúsund himneskra herskara, sem lofa hann og prísa án afláts nótt og dag, hverra dýrdligar raddir og lofsaungvar lángt yfirgánga vort syndugt kvak, er vér látumst vegsama Gud med hér á jordunni. Hvar fyrir lætur hann þá sitt dýrmæta ord prédika? hverjum til gagns og góda? þér, þér! ó, þú rænulaus og þverbrotinn syndari! og þad út af einskjærri nád sinni; og þó leggja syndugir menn þenna himneska leyndardóm ad svo litlu, ad menn vilja nálægt allt annad heyra. Sé þad ei annad sem kunni ad þvinga oss til ad hafa mætur á Guds heilaga ordi, þá litum til vorrar saurugrar fædingar; hvad vorum vér nær vér fæddumst i heim þenna af módurlífi? reidinnar born, Eph. 2, eintómis hold og blód, Jóh. 3, sem ei kann Guds ríki ad erfa, 1 Cor. 15; en hvad erum vér nú? Guds born og erfingjar eylífs lífs, Gal. 4, ef vér trúum á Guds Son og vardveitum hans ord; en hvar fyrir er þad ské? mun ecki fyrir Guds heilagt ord, hvort ad er i vatninu og med vatninu, nær vér gjorumst Guds born af reidinnar bornum i heilagri vatnslaug? Svo er þá Guds heilagt ord hin fyrsta mjólk, hvorja vér inndreckum strax med módurmjólkinni, fyrir hvorja vér odlumst hid andliga líf, án hvørs hid líkamliga er eckért annad enn daudi. En Gud nádi oss auma og synduga, ad þegar vér droguumst á legg, þá velgir oss vid þessari barnafædu, án hvorrar enginn speckingur, enginn meistari, enginn doctor hefir þó fullordinn gjorst i Guds þeckingu. En hvad veldur því, br. m.? þad medal annara, ad margir óvitrir og hirdulausir foreldrar, er sjálfir kannské litid edur eckért vita sér til sáluhjálpar, þeir leyfa bornunum fyrr ad venjast á brjóst hinnar gjálífu hóru veraldarinnar, heldur enn á hina skynsamligu og ósviknu mjólk, er St. Pétur dreckur þeim til af, 1 Pét. 2, ad þau vari i henni. Gjætid þó ad sálum ydar, kristnir menn, þótt þér ecki mikid hirdid um sálir barna ydar, því Gud mun eflaust krefja þeirra af ydar hendi, Ezech. 33, sem vegna ydar forsómunar eylífliga glatadar verda. En þótt ad þad hafi verid foreldranna skuld ad þau hafi ei uppfrædt yckurn á hans úngmennisaldri, þá viti hann samt, ad þad verdur hans eigin skuld, þegar hann kémur til vits og ára, ef hann fer áfram i sliku óviti og hirduleysi; þar fyrir ef nockur er sá, ad hann vanti þad er hann vita þarf til sinnar sáluhjálpar, sem eg dylst ecki vid, ad fleiri enn færri vera muni, þá láti hann sér um alla hluti fram vera annt um, ad fá þess leidrétting hjá þeim sem betur vita, ef hann elskar sálu sína, og skammist sín ecki, því fyrir hvorjum vill hann skammast sín? ecki fyrir sinum sálusorgara, því ef þar er nockur Guds Anda neisti i honum, þá mun hann fagna því, ad einn fáfródur vesælingur vill leita ráds til hans i sinum sáluhjálparefnum; ecki fyrir neinum gudhræddum edur vitrum manni, því svo lángt er frá því, ad nockur sá sem Gud elskar muni hlæa ad því, ad þeir mundu kalla þad lofsverdt, og vera eins lyndir og þeir sem i himninum eru, hvar meiri fognudur er yfir einum syndara, sem ydran gjorir, heldur enn yfir 99 réttlátum, Lúc. 15; fyrir hvorjum skyldi hann þá skammast sín? fyrir gárúngum veraldarinnar, sem jafnvel hlæa ad Gudi og ollu því honum tilheyrir. En þess er stór munur, ad taka ámóti því spotti, sem einkis er verdt, og ad standa med kinnroda fyrir

Guds dómi á sídasta degi; og hvernig svo ollu þessu er varid, þá hyggid ad, hvort ad sé minni minkun ad allir viti þad einn verdi ad fara til helvítis fyrir vanvitsku sakir, ellegar ad leidréttast af odrum sem betur vita, svo menn kunni ad verda erfingjar eylífs lífs. Nú er þad ecki nóg, Guds barn, ad þú kunnir þinn barnalærdóm, og vitir hvad þú átt ad trúa, og nockurnveginn ad gjora; þar eru svo morg tilfelli sem ad oss mæta á hinni hættusomu reisu frá vogguuni til grafarinnar, bædi í andligan og líkhamligan máta, ad sá sem vill fara hina réttu leid, hann getur ecki verid án leidarvísirs Guds heilagra orda, hvort Davíd segir ad sé ljós á sínum vegum og lampi fóta sinna, Ps. 119, hann sem þó var einn vitur kóníngur. Med Guds ordi verdum vér endurfæddir, med Guds ordi uppfræddir; þau temja vorn úngdóm, styrkja fullordins árin, hugga ellina. Hvad er einn únglíngur sá ed ecki hefir Gud sér fyrir augum? hann er eitt ráđlaust villidýr, einn galinn foli; því segir Davíd: hvernig kann æskumadurinn ad gánga sinn veg óstraffanliga? ef hann heldur sér vid þín ord, Ps. 119. Því verdur morgum þeim, er Guds ord og gódar mentir forsmá í úngdóminum, ad þeir eldast aldrei, þótt þeir áttrædir verdi; en hvar eiga þeir Gud ad finna? hvar eiga þeir hann ad sjá, nema í hans ordi? Hvad er madurinn þá hann er fullordinn án Guds orda? látum honum ríkdóm hlotnast, hann er Satans og mammons þénari, nema hann læri í gódum verkum ríkur ad vera, sem Páll býdur, 1 Tim. 6; en hvar skal hann þad læra nema í Guds ordi? látum hann setjast í metord og virdíngar, hvad er hann fyrir utan leidsogn Guds orda? eitt skip fyrir utan stýri, nockurskonar ryk, sem vindurinn upp í loptid feykir; þad sjáum vér (því verr) á morgum afglapa, sem ad luckan tyllir upp í háan sess, sjálfum sér ástundum til spotts og minknnar, en odrum til skada og meinsemdar. Ellin er ad sonnu í sjálfri sér heidarlig, jafnvel eptir Guds bodi, Levit. 19; óskandi væri ad hinir úngu hefdi þar eptir vilja edur vit á, ad sýna henni tilbæriligan heidur; en einn gamall madur fyrir utan ótta Drottins, er vidundur veraldar, því Guds ótti er þad, sem hann átti framar ollu ad læra á sínum æfistundum og kunna odrum ad kénna sem yngri eru, má því sýnast ad hann hafi litinn ávoxt æfi sinnar, ef hann er úngum verri í þeckíngu Guds og hans heilogu orda. Segid mér, í hvorju er vor kristindómur mest fólginn? í þeim þremur hlutum, ad eg meina, ad ydrast syndanna, ad trúa þær verdi sér fyrir Christum fyrirgéfnar, og svo ad láta af þeim framvegis. En hvernig viltú þeckja syndina, nema Guds ord sýni þér hana? þad er einn spegill í hvorjum madurinn kann ad skoda hvílíkur hann sé; arid edur agnirnar í loptinu fáum vér ecki séd, nema í sólargeislanum. Gjætum þess, br. m., ad þótt oss sé í bodordunum sagt, hvad vér eigum ad gjora og ógjort láta, þá er þad margt smátt í fari voru, sem bodordunum er mótstædiligt, og vér mundum ecki skynja, nema oss væri þad framar sýnt af Guds heilaga ordi, sem ad er hinn fegursti geisli þeirrar blessudu réttlætis Sólar. En enginn er afsakadur, þótt eigi viti hann Guds vilja, því sá sem án logmáls syndgar, hann skal án logmáls fyrirfarast, segir Postulinn, Róm. 2. Hvad eigum vér um sjálfann Gud ad tala? litid til hinna fyrri daganna, sagdi Móses vid Israel; litum til heidíngjanna fedra vorra, hverjir ad gengu til mállausra skúrgoda og þjónudu þeim, 1 Cor. 12. O, hvorsu mættum vér þá hinum allsvaldanda Gudi þackir kunna med grátandi

tárum, ad hann hefir oss sína hátign, sína gjæsku, sitt réttlæti, sína þolinmædi og sína guddómliga speki opinberad í sínu heilaga ordi, svo ad nær vér berum vort saurugt liferni, er vér skodum í speigli løgmálsins, saman vid hans guddómligan tignarljóma, þá fáum vér vit á ad skammast vor, ad ydrast, ad audmýkja oss undir volduga Guds hønd, og offra hønum þeirri fórninni er hønum alleina líkar af vorri hendi, sem er harmþrúnginn og sundurknosadur andi, Ps. 51. Nú þegar vér høfum svo þeckt syndina, og sjáum oss ecki annad búid enn eylífar helvítis píslir, hvar vildum vér fá bot vid þessu, væri oss þad ecki opinberad í Guds ordi, ad hans Sonur væri í heiminn kominn, til ad kalla synduga og ecki réttláta til ydranar? Matth. 9. Þegar Andskotinn lætur einum glæpamanni, sem allann sinn aldur hefir í vondskunni alid, ofbjóda þær syndirnar, sem hann hefir lockad hann til, svo hann á skamt til ad ørvænta sér Guds nádar, hvar vill hann fá bot vid þessu, ef ei hefdi hann þau líknarord Guds, ad svo sannarliga sem hann lifi, vilji hann ecki syndarans dauda, Ezech. 33, og ønnur þvílík? Nú þegar þú átt ad uppbyrja hina nýu hlýdni, og sýna ad þú sért Guds barn vordinn af þræl syndarinnar, en Andskotinn, heimurinn og holdid freista þín, hvar vilt þú fá rád til ad útslockva øll eldlig skeyti hins prettvísa, Eph. 6, nema í Guds ordi? hver kénnir þér ad krossfesta holdid med þess girndum og tilhneigingum, Gal. 5, nema Guds ord? hvør yfirvinnur heiminn, nema sá, sem fæddur er af Gudi? 1 Jóh. 5; hvar fyrir? þvi hans sædi er í hønum, segir Jóhannes, 1 Píst. 3; hvørt er þad sædid? þad er Guds ord, segir Drottinn í eptirlíkingunni hjá Lúcam, Kap. 8.

Hér verd eg og ad minnast nockud á vora kyrkjugaungu, og heyrn Guds orda í hans húsi. Þad er oss øllum vitanligt, ad í sínu musteri hefir Gud sett minning síns nafns, þar vill hann dýrkast og tilbidjast, Exód. 20; þar eigum vér ad tala vid hann í vorum bænum, og heyra hann aptur til vor talandi í sínu heilaga ordi; þar eigum vér ad taka réttindin af kénnimannsins munni, þvi hann er eingill Drottins, Malach. 2. Ritningin er ad sønnu brunnur hins lifanda vatns, er Kristur vill oss géfa, hver sem af þvi dreckur, hann mun ecki þyrsta ad eilífu, Jóh. 4; en vér megum flestir segja eins og hin fávísa samariska kvinna sagdi vid Jesúm fordum, þad er djúpt ofan í brunninn, en vér høfum eckért ad ausa med. Guds ords þénarar eiga ad vera oss í þessu, svo sem Rebecha var Eleazar, Abrahams sendimanni, ad hún jós vatnid upp af brunninum fyrir hann og hans úlfalda, Gén. 24; eins og Jakob var Rachel, er hann velti hinum mikla steini af brunninum, svo hennar fodurhjord kunni ad drecka, Gén. 29; þeir eiga ad sundurkljúfa ord sannleiksins fyrir oss, 2 Tim. 2, og géfa Guds hjúum í réttan tíma þad þeim byrjar, Lúc. 12; þvi hvernig mega þeir trúa, nema þeim sé prédikad, segir Páll, Róm. 10. Haf þvi rád Salómons, er hann segir, Préd. 5; vakta þínar fætur, nær þú gengur í Guds hús, og vert heldur búinn til ad heyra, enn til ad géfa offur hinna heimsku. Svoddan offur má kalla þeirra Guds þjónustu er birtast í hans húsi, alleina fyrir sida sakir, en hugsa allt annad enn um þad sem talad er. Nú veit eg þó, kristinn madur, ad þú segir: þótt mínir þánkar kunni ad hvarfla hingad edur þángad; jafnvel undir prédikuninni, þá fæ eg ecki vid þvi gjort, hvørsu vel sem eg vildi. Eg veit þad er satt, og þad má hvør madur ødrum játa, þvi mannsins þánkar eru vondir frá barndómi,

Gén. 8, en hitt géta menn vidgjört, ad þeir séu ei lángdvolum i burtu nær menn undir Guds orda heyrn sitja; því ráð eru nockur við því, br. m., að minna verði af þessu heldur enn kannské almenniliga skédur; eg vil ecki hér tala um ógudligar manneskjur, er setja sig til ad hugsa allt annad, enn þad sem af Guds ordi talad er, til ad stytta sér med þær stundir, er þeir ættu Gudi ad géfa; um svoddan Andskotans musteri vil eg ecki tala, hinum vil eg rádleggja er gjarna vilja ordid heyra, en fá þad ecki gjört sem vildu þeir, fyrir náttúrunnar breiskleika sakir. Hid fyrsta er, ad nær þú gengur i Guds hús, þá gjör þad ecki af ystirdrepskap, heldur alvoru; en fyrir því ad svoddan hugarfar tökum vér ecki af sjálfum oss, þá bidjum Gud inniliga um ad géfa oss ástundan og eptirtekt sinna heilögu orda, nær vér inngaungum í hans hús; hvad nær vér gjörum af hjarta, þá er enginn efi á því, ad hans Andi bidur fyrir oss med óumrædiligum andvörpunum, Róm. 8, og framkvæmir i oss þad góda verkid. Hid annad er elskan til Guds, hvorja vér odlumst bædi med bæninni, ef hún er alvarlig og idulig, svo og med sífeldri íhugan Guds tignar og vors óverdugleika, hans orlætis og vorrar þarfar, hans gjæsku og vorrar illsku, hans þolinmædi og vorrar þvermódsku, og kann oss aldrei ad bresta orsök til þessa, því á hvörju augnabliki medtökum vér hans nádar velgjörninga, og á hvörju augnabliki syndgumst vér ámóti honum, svo þegar vér berum þetta saman i hjarta vorn, þótt ei sé nema kvöld og mörgna, þá kunnum vér ecki ad fara á mis vid þad, ad fá eina brennandi elsku til hans, sem oss ógudliga og synduga orma sparar i nád sinni, og gjörir oss ei ad sídur allt til góda, þótt vér hann vísvitandi til reidi reitum. Nú er þad vitanligt, ad ef vér elskum nockurn og virdum, þá vigtum vér hvört ord er hann talar, og þykir vænt um þad, og þótt þad sé heimska ástundum, þá er vor breiskleiki svo mikill, ad vér höldum þad gullvægt, hvad sem út af hans munni kémur: og því skyldum vér þá ecki elska Guds ord, ef vér hann elskum, þar þau eru í sjálfum sér dýrmætari enn hid besta gull, og sætari enn hunang og hunángsseimur, sem Davíd segir, Ps. 119. Ennþá framar, höfum vér ecki yndi og gaman af ad heyra talad um þá hluti er oss þykir vænt um? sjómadurinn talar gjarnan um siglingar, strídsmadurinn um orlög, hinum ágjarna leidist aldrei ad heyra rædt um fjárafla, vísindamanninum um heimsspeki, lögvitringnum um þessháttar hygginði, því hvar ydar fjársjódur er, þar er ydar hjarta, sagdi Jesús, Matth. 6. Allir erum vér ónæmir á hid góda i fyrstunni. Einn únglingur, þá hann er fyrst settur til menta, þá er honum leid sú idja, en eptir á fær hann svo mikla lyst þar til, ad hann gétur varla annad gjört; svo skal sá vita, ad sér er vel framfarid á Guds vegi, sem elskar hans ord; fái menn fyrst elskuna, þá er ecki ad ugga um eptirtektina, því minir saudir heyra mina raust, segir Guds Sonur hér i Evangelió. Og segid mér, br. m.! um hvad ætti oss vænna ad þykja, enn um sálir vorar, sem vér þó ecki vitum nema frá oss teknar verdi á hvörju augnabliki; því skyldum vér þá ecki géfa hinn mesta gaum ad því er þeim hjálpa kann, ecki til nockurs stundargagns, heldur til eylífra nota? En þessa elsku og rækt til vorra eigin sálna munum vér ödlast, ef vér venjum oss ad bera saman þá dýrdligu vist, sem öllum Guds börnum er fyrirbúin med Kristó i hans riki, og svo fordæmdra píslir i helvíti, hvar þeir eta sínar túngur út af pínu

og ofraun kvalanna, Opinb. 16. Í þridja máta, barn Guds, nær þér annarligir edur syndugir þánkar í hug fljúga undir Guds orda heyrn, þá lát þá sömu verda þér til uppvakningar, ad þú skammist þín, ad þú hafir þannig saurgad Guds musteri, og slá þannig Andskotann med sínu eigin sverdi; því ad vísu mun þig ángra þad, ef þú ert Guds barn, ad þú ert svo undir syndina seldur, Róm. 7, ad þú getur ecki eina stund vakad med Drottni, Matth. 26; og nær þig þad ángrar, þá munt þú brádliga leita aptur, til ad finna hugsvolun sálu þinni í því, sem fyrir þér er talad af helgum stad. Vildu menn nú þetta þrent gaumgjæfiliga athuga, þá er eg fullkomliga viss um, ad margur færi betri heim aptur í sitt hús, Lúc. 18, undan Guds orda heyrn, heldur enn mig uggir ad menn almenniliga gjori, hvad Gud nádi. Nú er þad þó ecki nóg, br. m., ad menn heyri Guds ord med athygli, nema menn færi þar af ávoxt í þolinmædi, Lúc. 8; vér eigum ad rótfesta þad svo, og gródursetja í hjartanu, ad nær vér freistumst af einhvorri synd, ad vér þá strax hofum ørugt vígi, ámóti henni, í því sem vér hofum numid af Guds heilagri kénningu. Hvad gjordi vor gódi Meistari nær hann var freistadur, þótt ecki væri honum hætt vid ad sigrast af Djoflinum, þá sló hann samt þann óvin med Guds ordi í heilar þrjár reisur, svo ad hann skammadist sín, og forlét hann, segir Gudspjallamadurinn, Matth. 4. Gjor þú eins kristinn madur; en hvernig vilt þú fá þad gjort, nema þú hafir numid þad og geymt í hjarta þínu? og kunnir þú af einhvorri freistingu yfirstiginn ad verda, hvernig vilt þú fá lækning þar vid, nema af því sem þú kant af Guds ordi? Í sama máta, nær þú fær orsok edur tækifæri til ad gjora nockud gott, þá eiga heilog Guds ord, er þú hefir safnad í féssjód hjarta þíns, ad minna þig þará, og gjorir þú ecki þetta, þá má þér þad ad litlu gagna, hvorsu bænheitur, hvorsu gudrækinn sem ad þú situr undir einni prédikun, því þad vill eins til gánga og um sædid, Lúc. 8, þad er féll í grýtta jord og ámedal þyrna, ad svoddan manneskjur annadhvort medtaka ordid med fagnadi, en hafa þó ecki nockra rót, því um stundarsakir trúa þeir, og falla frá á tíma freistingarinnar, edur og ad þyrnin, þad eru sorg, audæfi og girndir heims þessa, vaxa upp med því og kefja þad, svo ad þad færir eingan ávoxt. Eg efast ecki um, ad þar muni nockrir vera, sem ásetja sér gudrækiligan lifnad nær þeirra syndir eru straffadar í Guds ordi; en hvad fáir þeir séu, er fylli þad med verkinu, er audsært af ógudligu framferdi mannanna í heiminum; Gud gæfi þar væri einn Samaritan ámilli tíu Gydinga, Lúc. 17, einn Abraham í Gerar, Gén. 20, og tíu gudhræddir í Sódóma, Gén. 18. Þig ydrar af hjarta þess er þú hefir Gudi ámóti brotid, og þú lofar ad syndga ecki visvitandi framvegis. En seig mér, kjæri! nær ætlar þú til þess ad taka ad lifa betur? munu þeir ei fáir er hlaupa strax úr tollbúdinni med Leví, og fylgja Kristó eptir? Lúc. 5; nær ætlum vér ad taka til ad elska Gud og hans heilaga ord, ad virda og óttast hans nafn, sem oss byrjar, ad heidra foreldra og yfirbodna, Exód. 20, ad aga born sín og uppala þau í ótta Drottins, Eph. 6; nær ætlar hinn heiptrækni ad taka til ad elska sín óvin, Matth. 6, hinn lausláti ad gjora sáttmála vid sín augu, Job. 31, hinn ágjarni ad láta af ad stela, ræna og svikja, Eph. 4, lygarinn ad rægja og baktala, 1 Pét. 2; nær ætlum vér ad hreinsa hjortu vor af þessum daudligum verkum og svívirdingum? kannské nær vér gét=

um ecki lengur, edur nockru eptir þad vér erum daudir. En Davíd segir, Ps. 115: ad þeir prísi ecki Gud, sem ofan fara í helvítid, og mun þad þá verda nockud um seinna, ad gjalda honum þá skuld, er honum átti hver ad lúka. O, þú nádugi Gud! skapa þú í oss hreint hjarta og géf oss einn nýan vissan anda, Ps. 51; snú þú oss, Drottinn, þá er oss snúid! Jer. 31; lát oss hafa lysting vora í þínu logmáli, og tala um þad daga og nætur! Ps. 1; séu þín heilogu ord eptirlæti vorra sálna, og þín réttindi framar af oss metin, enn gnægd allra audæfa! Israel sagdi fordum daga vid Mósen, er Guds reidir slógu í Hóreb: vér viljum ecki framar heyra raustina Drottins Guds vors; tala þú til vor! Exód. 20; en Móses hefir ecki forgéfins sagt til þeirra: einn spámann mun Drottinn Gud ydar uppvekja ydur af brædrum ydar, líkan mér, honum skulud þér hlýda, Devt. 18; líkan ad sonnu, ó, Móses! en þó miklu betri, miklu ædri, miklu fullkomnari, hvor ed einn littlogandi horkveik mun ecki útslokva, edur brákadan reyr ísundur brjóta, Esa. 42; þad ert þú, ó, Herra Jesú Kriste! sannur Gud og sannur madur, þar fyrir segjum vér med fullu trausti, ecki med Israël, heldur med Samúel: tala þú, Drottinn! þínir þénarar heyra, 1 Sam. 3; vér viljum hans roddu heyra, er lætur oss segja: gjorid ydran, þviad Guds ríki er nálægt, Matth. 3; en ecki ofmjog óttast rodd hans er segir: bolvadur sé sá sem ecki heldur allt þad sem skrifad stendur í logmálinu, Devt. 27. Vér aumir og vesælir jardarmadkar viljum honum heyra, er segir: komid til mín allir þér sem erfidi drýgid, og þúnga erud hjádir, eg vil endurnæra ydur, Matth. 21; en vér skélfumst ad heyra hans raust, er segir: hver sem gjorir þetta hann mun lifa í því, Levit. 18. Þarfyrir tala þú til vor, Drottinn! hvort heldur þad skédur med þrumu logmálsins til ad straffa í oss syndina, edur í blídvidri Evangelii til ad hugga oss aptur, þá viljum vér allshugar fegnir segja: blessadur sé sá sem kémur í nafni Drottins! Matth. 21. Géf oss þad hjartalag, ó, Herra Jesú! fyrir þína forþénustu, amen!

Þridja Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 16 Kap.

Í þann tíma, sagdi Jesús til sinna lærisveina: innann lítils tíma munu þér ecki sjá mig, og þá enn innann lítils tíma munud þér enn sjá mig aptur, því eg fer til Fodursins; þá sogdu sumir af hans lærisveinum sín ámilli; hvad er þad ad hann segir til vor: innann lítils tíma þá munud þér ecki sjá mig, og þá enn innann lítils tíma munud þér sjá mig aptur, því eg fer til Fodursins? þá sogdu þeir, hvad er þad hann segir oss: innann lítils tíma? vér vitum ecki hvad hann segir. En Jesús formerkti ad þeir vildu spyrja hann ad, og sagdi til þeirra: þér spyrjid ad þessu ydar ámilli, þad eg sagdi ydur: innann lítils tíma munud þér ecki sjá mig, og þá aptur innann lítils tíma munud þér sjá

mig: sánnliga segi eg ydur: þér munud sýta og gráta, en heimurinn mun fagna, og þér munud hryggvir verda, en ydar hrygd skal snúast í føgnud. Ein kona, nær hún skal fæda, þá hefir hún hrygd, því hennar stund er komin; en þá hún hefir barnid fædt, minnist hún ecki þess harmkvælis fyrir fagnadar sakir, þvíad madur er í heiminn borinn. Og þér hafid nú ad sønnu hrygd; en eg vil sjá ydur aptur, og ydvart hjarta skal fagna, og ydvarn føgnud skal einginn frá ydur taka. Á þeim degi munud þér mig og einskis spyrja.

Exordium.

Þad verdi mér ecki ad eg hrósi mér af nockrum hlut, nema af krossi Drottins vors Jesú Kristi, segir St. Páll, Gal. 6; adrir hrósa sér af audlegd sinni og nægtum, eins og hinn ríki dári, Lúc. 12; nockrir af metordum sínum, eins og Nebúcadnezar, Dan. 4; sumir af afli og kallmennsku, eins og Golíath, 1 Sam. 17; Heródes af sinni málsnilli, Post. gb. 12, og gaf ecki Gudi dýrdina; Pílatus af makt sinni, Jóh. 19, er hann þóktist hafa vald til ad krossfesta Jesúm og ad láta hann lausan; hinir af stórum ættum eins og Gydingar, er søgdust hafa Abraham fyrir fødur, Matth. 3; og hvad er þad; sem ad drambsemi þessarar gjálífu veraldar telur sér ecki til gildis, jafnvel vonda hluti. Hinn ógudligi Lamech hrósadi sér af fólskunni fyrir kvinnum sínum, Gén. 4, og eru hønum allir þeir líkir, er stæra sig af ódygdunum; þá hefir Andskotinn sýnt meistarastycki sitt í hjarta syndarans, hann fyrst kémur hønum til ad drýgja glæpinn, og sídan ad láta sér vænt um hann þykja; því ef ad hrósunin gjørir jafnvel hina bestu hluti ecki einúngis ónýta, heldur og ad synd, svo sem Lausnarinn vottar, Matth. 6, um þá er gjørdu gódverk til fordildar sér, ad þeir hafa sín laun úttekid, hvad mun þad vera þá ad stæra sig af klækjunum? en Páll er ecki svo lyndur; hann hrósar sér af því, sem verøldin kallar einkis hóls vert, af því sem hún forsmáir, því sem hún undan flýr med seglum og árum, og skal heldur fremja allar ódygdir, enn ad hún verdi fyrir því, þad er krossinn Drottins Jesú Kristi; og því segir Postulinn hér strax eptir: fyrir hvørn mér er heimurinn krossfestur, og eg heiminum. Þad er alkunnugt, ad krossinn var hid smánarligasta píslarfæri í þá daga, og því var þad hønum valid, sem er Konúngur dýrdarinnar, til þess ad bera þar uppá vorar syndir. En svo háduglegt sem þad var, svo mikla andstygd segist Páll hafa á heiminum, og slíkan vidbjód hafi hann á sér. Litid hér, kristnir menn! hvørnig þeir eru skapi farnir, sem vordnir eru eitt med Kristó, og hverra kosta þeir eiga ad vænta sér í heimi þessum. Einga mun hann hafa kjærari haft af mønnunum, enn sína elskuliga lærisveina, sem høfdu yfirgéfid alla hluti fyrir hans skuld, Matth. 19; og þó segir hann þeim fyrir í þessu heilaga Evangelió, ad þeir muni sýta og gráta, enn heimurinn muni fagna; sama vill hann hafa sagt ennnú þeim, er hann af hjarta elska. Og vil eg því alleinasta út af Gudspjallinu tala um þá hluti, sem oss megi leida til ad bera hans ok þolinmódliga. O, þú krossfesti Jesú! hjálpa oss þar til med nád þíns Anda; bænheyr þad, ó Herra! fyrir þína forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Þótt eckért annad væri sem kynni ad verka hjá oss þolinmædina í mótlætinu, þá mættum vér þó hugleida, hvadan þad kémur, sem er frá Gudi; hvørt villt þú fyrir hønum flýa? segir nockud leirkérid til þess, er þad gjørt hefir: hvar fyrir gjørdir þú mig svo? Róm. 9. Og fyrst ad vér erum í Guds hendi svo sem leir, þá er þad óviturligt ad mogla ámóti hønum, hvad helzt sem hann vid oss gjørir; hann tiptar oss

sem oss gjort hefir, hann sem oss gjort hefir, hann hefir gjort himin og jørd, stjórnar þeim, rædur þeim, og kann ad eydileggja þau, nær sem hann vill, því mun eg keppa vid þvílíkan Herra? því vil eg glíma vid sjálfan mig, og gjøra mína mædu enn þá stærri med óþolinmædi? øll veraldarinnar rád duga ecki ámóti hans vilja, Ordskv. 21, og allir helvítis kraptar mega ecki auka hinu minnsta vid mína plágu, fram yfir þad, sem hann ásett hefir; því vil eg þá kífa vid svoddan Hátign, svoddan Speki, svoddan Almætti, sem varir, rædur og stjórnar? þegar ótal hundrud þúsund (þvílíkir ormar sem eg), eru ad moldu vordnir, því mun eg þá berja hofdinu vid þann stein, sem á mig er kastadur af svo voldugri hendi? Þar fyrir, br. m., nær mótlætid oss ad høndum ber, þá hugsum til þeirrar skyldu, er vér eigum Gudi ad gjalda, sem er ad audmýkja oss undir hans voldugu hønd, 1 Pét. 5, hvad ecki er svo stór kunst í medlætinu, jafnvel þótt vér gleymum því optliganna; en í mótgánginum sést þad, hvorja virding vér høfum á hønum, og hvad mikid vér viljum fyrir hann vinna. Lítum til Jobs, því hans þolinmædi verdur oss af Postulanum sett til eptirdæmis, Jac. 5; þegar Guds hønd hafdi svipt hann øllum sínum børnum, allri sinni aleigu, þrælum og ambáttum, þá sagdi hann: Gud gaf og Gud aftók; sé nafn Drottins vegsamad ad eylífu! Jób. 1; hønum var David líkur, þá hann flúdi fyrir Absalon og sagdi, 2 Sam. 15: segi hann svo, eg hefi ecki þóknan á þér, sjá hér em eg, gjøri hann vid mig hvad gott þykir í hans augliti; hvar fyrir hann og segir, Ps. 39: eg var mállaus og opnadi ecki minn munn, af því þú gjørdir þad. Eins eigum vér skapi farnir ad vera, br. m., ef vér út af grunni hjartans viljum tjá vora audmýkt fyrir Gudi; og ef vér erum nú skyldugir til þessa alleina fyrir því, ad hann er vor Gud og Herra og vor Skapari, hvad miklu framar erum vér þá skuldbundnir, þar ed hann tiptar oss aldrei, nema sjálfum oss til hins besta. Segid mér, mun nockud Gud, sá ad er brunnur allrar gjæsku, mun hann nockud hafa yndi af ad plága sín børn, og ecki gjøra þad miklu heldur þeim sjálfum til góda? Látum oss ecki eigna Fødur miskunsemdanna, 2 Cor. 1, þá hardýdgi, sem vér køllum hid versta og grimmligasta á Fjandanum og hans limum, sem er, ad hafa gaman af eymdum og mótgángi syndugra manna; Hvad þá? mundi oss þykja þad stefnuligt barn, sem flýgi í hárid á fødur sínum, nær hann agar þad? og er því verr og midur, ad vér stroffum optliga vor børn og þénara alleina til ad skeita skapi voru á þeim; en hann plágar ecki af hjarta edur stráffar mannanna børn, Harmagr. 3, þarfyrir er þad hid mesta rænuleysi fyrir oss ad mogla undir hans fødurligri hirtingu. Segid mér enn aptur! þegar einn læknir birlar oss súran dryck til ad gjøra vorn líkhama heilbrigdann, edur hann skér upp sárin, svo ad þau skuli gróa þess fljótara, styggjumst vér nockud vid hann, edur mótmælum því er hann vill gjørt hafa vid oss? þad gjørir enginn sá, sem heilvita er, og elskar heilsu sína, heldur þøckum vér hønum þar fyrir, og gjøldum hønum laun þar á ofan, jafnvel þótt hønum mistakist, sem optliga skédur. O, Guds børn! skyldir þú þá espast vid hinn góda Læknir, hvers mjúka grædirshønd ad ýfir þín dauðlig sár, til hverra þú ecki kénnir, fyrr enn hann lífgar þau med beiskju krossburdarins, og ecki miklu heldur taka fengins hendi þar ámót, og gjalda hønum allar þackir þar fyrir? Ef-

einn fadir sæi sitt barn framfara i allri vondsku og illu athæfi, og hann ecki straffadi þad, ef ské mætti ad þad leidréttist þar vid, mundi honum ecki á hálsi legid vera af øllum mønnum? i sannleika, þvi hann væri þess verdur, hann væri bodull og ecki fadir, er þannig breitti vid sitt eigid hold og blód; og þó viljum vér heimta af Gudi, ad hann láti oss bada i rósum og lifa ad munudum vorum, já, fara fram i allskonar girndum og glæpum, og heita samt vor Fadir, þar hann er þó sá Gud, er ecki þóknast ógudligt athæfi, Ps. 5; værum vér án tiptunar, þá værum vér hjáborn og ecki synir, Hebr. 12. Dæmid þvi sjálfir, br. m., hvert heldur þér viljid eiga Gud fyrir nádugan Fødur og þola hirtinguna, edur ad hann kannist ecki vid ydur, og láti ydur lifa ad eigin vild ydar, og verdi ydur svo einn strángur og ógnarligur dómari, þegar þér eigid honum reikningskap ad standa af ordum og gjørdum, sem ad er hin allra herfiligasta og skélfiligasta ólucka. Hvad synist ydur þá, kristnir menn, mun þad ecki vera tilvinnandi ad þiggja eina náduga refsing af sins fødur hendi? og þótt hún ætti ad vara um allann vorn aldur, sem mjøg sjaldan er, til þess ad verda kvittur vid øll þau óskop, sem ad dynja munu yfir sælkéra veraldar þessarar i helviti og kvølunum, frá einni eylifd til annarar. Gud nádi oss auma og synduga! vér berum opt og tidum eina vanheila sál i heilbrigdum likhama; þegar likhamanum lidur vel, þá hirdum vér ástundum litt um sálina, hvor þó ætti ad sjá bædi fyrir sér og hønum, þvi bædi skulu þau hin somu kjor hafa um alla eylifd; en ef hún lætur eptir honum, þad hann vill, þá veltist hún mjøg úr tign sinni, bádum þeim til óbætanligs skada. Hver veit nema þroti drambseminnar, edur vatnssyki ágirndarinnar, edur kalda óhófseminnar, edur brjóstveiki øfundarinnar, edur dofi letinnar, edur ædi reidinnar og heiptrækninnar plága sálu þina, og þú finnir þar ecki til. Varla er nockur sú sál ámedal vor, sem ecki hafi snert af einhvorju þessu, en krossinn er sú eina heilsubót, sem á vid øllu þvilíku; vid likhamans sjúkdómum eiga adskiljanligir dryckir, eptir þvi sem hvørjum er háttad; en vid sálarinnar meinum á alleina krossbikar Drottins Jesú; þótt hann sé beiskur nockud, þad ætti oss einu ad gilda, þegar hann gjørir oss heilbrigda, nema vér elskum meir daudann enn lifid, sóttina meir enn heilsuna, kroppinn meir enn sálina, og er þad þó ecki ad elska hann, ad láta þad eptir honum, sem henni má til skada verda, þvi hann skal þess eyliflíga gjøld hafa, sem hann i þessu frá henni dregur sér til timanligs og fáfengiligs munadar; þar fyrir, ef vér elskum vora likhami, og þad svo mjøg, sem ad sýniligt er á flestum, þá gjørum þad þó fyrir þeirra skuld, ef eigi annars vegna, ad vér þøckum Gudi fyrir þad, hann tiptar þá hér, svo þeir ecki sidan mæti eylifum plágum i helviti, 1 Cor. 11. Þar fyrir, Guds barn, nær Drottins milda hønd slær þig á einhvørn hátt til ad græda sálu þina þar med, þá tak ecki alleinasta þar ámót med þolinmædi, heldur og þacka hønum fyrir þann nádargjørning, ad hann ecki vill yfirgéfa þig i fráleitt sinni edur i girndir þins hjarta, Ps. 18; og ef þú vilt þacklátur vera fyrir svo stóran velgjørning, þá sýn þad i verkunum, er þú játar med munninum. Vér høfum allareidu heyrt nockud um þad, hvar til ad Gud sendir oss krossinn, sem er til þess, ad

vér eigi skulum halda oss saklausa, heldur betra vort liferni; sviptum því ecki Gud sinnum ásetníngi, edur sjálfa oss þeirri nád, er hann hugdi oss ad veita. O! hvörsu illa er þá farid med þessa heilsusamligu Guds nád, og hvad litil not munt þú þá hafa þess, syndugur madur, er þú lidid hefir; já, stór gjöld; því þad er ad gjöra Drottins kross ad ræníngjans krossi; þad er rétt svo sem Pétur segir, 1 Pét. 4: ad líða svo sem þjófur og illvirki, og svo sem hann, ed fellur inn í annars embætti. Haldt þad og ecki nóg ad þú látir af ad syndga þess vegna, ad þú getir ecki syndgad, annadhvert fyrir heilsubresti, vegna fátæktar, edur fyrir óttasakir vid mennína; þjófurinn stelur ecki heldur, þegar hann er bundinn, og ecki fremur hórkallinn sína girnd nær hann er útilokadur, hvad ecki er þeirra dygdum ad þacka; heldur rannsaka sjálfan þig, hvad þér muni hafa áfátt ordid, hvers vegna Gud muni hafa lagt þenna kross á þig, og munt þú þad skjótt finna, þegar þú stíngur hendinni í þinn eiginn barm, Exód. 4; og nær þú þad finnur, þá rád bót á því, ydrast þess af hjarta, og frem þad aldrei optar, heldur bid Gud ad gefa þér nád sína til ad standa ámóti þvílíkri synd; med svoddan móti verdur þessum himneska Læknir launad, annad heimtir hann ecki af oss. Þegar Jesús sá þann mann gángandi í musterinu, er hann skommu ádur hafdi læknad hjá vatninu Bethesda, þá krafdi hann einkis af honum, heldur sagdi alleina: sjá, nú ert þú heill vordinn, syndga ecki framar, ad ecki hendi þig annad verra, Jóh. 5. Þar fyrir, kristinn madur, hafir þú sjúkur verid, hafir þú ratad í armód og fjármissu, hafir þú vordid fyrir árásum og ofsóknum veraldarmanna, en ert aptur vordinn fullhraustur, fullríkur, og hefir fengid makt yfir óvinum þínum, þá gjald eigi þá vanþöck aptur ámóti Gudi þínum, hver ed sendi þér krossinn til ad betra þig, og létta honum af þér, til ad sýna þér gjæsku sína, gjald honum ecki svo illa, (segi eg) ad þú brúkir heilsuna til ad drýgja somu syndir, med hverjum þú vannst til sjúkdómsins, audlegdina til óhófs og metnadar, valdid til ad hefna á þeim, sem vid þig afgjört hafa, því ef vér slíkt gjörum, þá hefdi þad verid betra fyrir oss, ad vér hefdum legid í kör, og lifad í armód og forsmán alla vora daga, svo ad sálin hefdi kunnad hólpin ad verda á degi Drottins, 1 Cor. 5. Nú eigum vér ecki alleina ad líta til Guds fodurligrar gjæsku, í því ad líða þolinmódliga allt þad sem hann lætur oss til handa bera, heldur og til hans óraskanligu speki og vísdóms, sem ad yfirgnæfir allann skilníng. Einn fadir kann ad vilja barni sínu vel, en brestur kanské vitsmuni til ad sjá hvad því gagnar, og þó hann beri skyn þar á, þá blindast vor skynsemi optliga af holdligri elsku, en vid þessu er ecki hætt hjá hinum alvísa Gudi. Þar fyrir látum oss þad sagt vera, ad þótt vér eigi skynjum né sjáum Guds tilgáng, þegar hann neitar oss um þá hluti, er vér óskum eptir, þá er þad oss til hins besta, og eckért kann fyrir oss gagnligra ad vera edur upp ad hugsast, enn þad, sem hann lætur vid oss framkoma, ef vér gefum oss öldúngis á hans vald, og látum hann ráda. Israel beiddi Gud um kjöt í eydimorkinni, Núm. 14, og hann gaf þeim þad til hegníngar þeim; þeir beiddu hann og um konúng, 1 Sam. 8, er þeim leiddist ad vera undir hans allravísustu og nádugustu stjórnan, og hann gaf þeim einn konúng í reidi sinni, Os. 13. Þar er enginn efi á, ad ef barnid mætti sjálft ráda, þá færi þad sér optliga ad voda; og eins erum vér fávísir

eins og børn í vorum andligum efnum; vér óskum oss heilbrigdi, audæfa, metorda; allt þetta eru ad sönnu Guds gódar gáfur, en skadsamar þeim, sem ecki kunna med ad fara, svo ad Endurlausnarinn segir: jafnvel ef þín hønd edur þinn fótur hneixlar þig, þá snid þad af og snara því frá þér, því betra er þér háltur og handarvani inn ad gánga til lífsins, enn ad þú hafir tvær hendur og tvo fætur, og verdir í eylífan eld kastadur, Matth. 5. Ad sönnu heimtar eigi Drottinn af oss, ad vér svo stórt irádumsi vid hvorja þá tilhneigíng, er vér freistumst af, því hann hefir géfid oss ønnur medøl til þess, ad krossfesta holdid med, ádur enn til þessa komi; en þad er hans meining, heldur enn ad vér skyldum í eylífum eldi pínast, þá væri oss þarfara ad láta líf og limu. Hversu vís og hversu nádugur er þá hinn gódi Gud, ad hann agar oss í máta, og svo sem oss ad minnstum skada verda megi, til þess ad vér kunnum ad umflýa helvítis píslir, en verda hluttakandi Guds barna sælu á himnum med honum eylífliga? og í þessum Guds órannsakanliga vísdómi høfum vér jafnan eina stadfasta huggun, því hans gjæska og medaumkan verdur hann aldrei vidskila; fyrir því, þótt ad mótlætid ofbjódi oss ástundum, og vér fáum varla undir því risid, þá látum oss til hugar koma, ad þad er oss af honum uppálagt, sem veit hve mikils ad vér vidþurfum og þolum. Stór sár þurfa mikla grædslu; en hann er trúr og freistar einkis yfir megn fram, 1 Cor. 10; ecki eitt hár fellur af voru høfdi án hans vilja, Matth. 10; og miklu sídur hefdum vér vid svo margar þrautir ad berjast, nema þad væri eptir hans skamti og eptir hans velþóknan. Vér þurfum og ecki ad efast um, ad vér fáum mótlætid stadist, þótt aldrei þyki oss svo óvænliga áhorfast, þegar vér kostum oss í hans miskunarfadm, og undir hans blessada umsjón og fyrirhyggju. Þar fyrir sagdi Davíd: þó eg ráfi í myrkvum dal og daudans skugga, þá hrædist eg einga ólucku, því þú ert hjá mér, þinn vondur og stafur hugga mig, Ps. 23; og Drottinn segir vid hann: þótt þúsund falli þér til annarar handar, og tíu þúsund til hinnar hægri, þá skulu þeir ecki nær þér koma, Ps. 91. Svo ørruggur kastali er Drottinn þeim er hann óttast, jafnvel midt í hørmúngunum, og þad gengur til eins og hann sagdi vid lærisveinana hér í Gudspjallinu: innan lítils tíma munud þér ecki sjá mig, og aptur innan lítils tíma munud þér ecki sjá mig; og svo sem lærisveinarnir skildu ecki í þad sinn hvad hann sagdi, heldur uppfylltist þeirra hjarta af hrygd, af því ad hann sagdi þad, svo gengur þad og til fyrir Guds børnum optliga í mótlætinu, ad þau meina ad þau séu yfirgéfin, en samt heyrir hann þeirra grátbeidni, og þeirra bæn er þóknanlig fyrir honum, en hans tími er enn þá ecki kominn, Jóh. 2. Hvort heldur ad eg lít þenna fagra heim, sem ad er harla gódur, svo sem øll Guds sképna, edur eg þeinki um hinn ógudliga, sem Djøfullinn hefir tilbúid og nidursokt í hid vonda, þá kann eg hvorki ad ørvænta í mótgánginum, eigi heldur ad efast um kvittun minna synda, sem eru ordsøk til mótlætisins, þvíad í hinum og jafnvel á hinu minnsta skridkvikindi, sé eg augljóst dæmi hins guddómliga almættis, speki og gjæsku, ad því er øllu af honum svo vísliga stjórnad og niðurskickad, ad hann því øllu vid makt heldur, hvorju í sinni tegund frá heimsins upphafi í svo mørg þúsund ár, ad þar er ecki ein enn=nú undirgengin, og svo veit eg þá fyrir víst, ad honum er ecki um megn ad vardveita mig syndugan orm, sem ad eptir

hans mind var í Adam skapadur, Gén. 1, og med hans Sonar dýrmætu blódi endurleystur, 1 Pét. 1, jafnvel midt í sorgunum, midt í áráſunum, midt í sálar og lífs sterkasta ofbodi, ef hann vill láta það yfir mig koma; en nær eg þenna fyrir mér virdi og allar þær ódádir, sem af honum í frammi eru hafdar, villur, meinsæri, gudlastanir, manndráp, hórdóma, lýgi, þjófnad, ofbeldi, rángsleitni, og alla þá óhæfu, er Satan fær plantad í hjortum vantrúarinnar barna, þá tek eg mér þar af huggun og fullnadartraust um hins miskunsama Guds fodurliga gjæsku, ad hann ecki kollsteypir þessari vondu verǫldu, heldur med ríkdómi síns lánglundargéds, Róm. 2, vill leida svo marga til yfirbótar sem aptur snúa vilja. Því veit eg, ad hann muni ecki útskúfa mér óverdugum syndaþræl, edur láta mig einan í mótlætinu, þótt það sé straff minna synda og illgjorda, þar eg læt mig fyrir krapt hans Anda út af hjarta ydra synda minna, og á dagliga baráttu vid eitt óstýrilátt hold, sem keppir ígégn andanum, Gal. 5; því hafi hann veitt mér hid meira, sem er ad ydrast syndanna, þegar eg var enn þá Satans barn, þá mun hann ecki synja mér hins minna, sem er ad vardveita mig í mótgánginum, þá eg er hans þénari vordinn fyrir hans nád, hverja hann ecki hefir géfid mér til þess, ad hún skyldi á mér ónýt verda, heldur til lofs og dýrdar sjálfum sér, en mér til eylífs sálar fagnadar. Drottinn sagdi lærisveinunum fyrifram þessar hormúngar, af hvorju medal annara sjá má hans guddómligan vísdóm og gjæsku ecki minni. Heimurinn segir aldrei nema ógjæfu fyrirfram, jafnvel þótt hún sé honum vís svo vel sem ollum þeim, er hann elska, hann prédikar eins og hinir ógudligu, Ordskv. 1, sem von er á, því hann er ecki annad enn samkunda, Opinb. 2, Andskotans, er hann hefir safnad sér af Guds útlogum og ógudligum syndaþrælum; þeir segja: far þú med oss, vér viljum finna mikid herfáng, og allir einn sjód hafa, Ordskv. 1, en ecki leggja þeir til hitt, ad þeir skulu og allir eitt hlutskipti hafa í því díkinu, sem vellur af eldi og brennusteini, Opinb. 21; það vill ecki Drottinn, hann sagdi fyrifram bædi hér og optliga annarstadar lærisveinunum hvad á þeirra daga drífa mundi, og hid sama hefir hann ollum þeim sagt, er honum vilja eptirfylgja med þessum ordum: hver sem vill minn lærisveinn vera, hann taki sinn kross uppá sig og fylgi mér eptir, Matth. 16. Eckért er þvílikt rád vid mótgánginum svo sem ad búast vid honum; sá sem það gjorir dagliga, hann hefir miklu létt af byrdinni, nær hún dettur á. Búumst vid illu, því hid góda skadar oss ecki, segja menn í gomlu ordtæki; í dag em eg heilbrigdur: eg vil þeinkja med mér hvernig eg verda mundi, ef eg vanheill yrdi; eg vil venja mig á ad láta eigi allt eptir mér það mig girnir, svo mér bregdi sídur vid, ef það kynni mér ad hondum koma, sem eg gjæti ecki af mér kastad, þótt eg vildi; í dag em eg fullríkur; eg vil þó brúka heiminn svo ad eg ecki vanbrúki hann, og svo mikid af því sem Gud hefir lánad, sem mér nægir og mér sómir ad brúka, þá skal fatæktin aldrei kasta mér í neitt hugarvíl, ef eg kann í hana ad rata; eg vil hirda það Gud géfur, en ecki festa þar vid hjarta mitt, þá mun mér þykja minna fyrir ad missa það; í dag ræd eg fyrir odrum, svo ad allir hlýda mínu bodi og banni, sem eg er yfirskipadur; það vald vil eg brúka í hófi og ecki med offa neinum, því þar kann ad koma, ad þeir rádi fyrir mér, og kunni eg

af þeim nockurn ójøfnud ad þola, þá lid eg hann med betri samvitsku, hafi eg ecki ádur til hans unnid. Svo skal madur búa sér i haginn, ámedan allt leikur i lyndi; komi þad ecki uppá, er vér rád fyrir gjørum, þá er því ómaki vel spillt; aldrei vissi eg ábatameiri skada, því ad minnsta kosti hugsum vér eigi svo íllt ámedan, og líkligt er ad vér munum ecki stæra oss svo mjøg af velmaktinni, þegar vér búumst vid hvorutveggju. Nú þótt ad allt þetta, sem eg hefi sagt, eigi ad fýsa oss á, ad lída þolinmódliga þann kross, er Gud oss á herdar leggur, þá er þó ad hrósa þeirra kjørum fram yfir allar Drottins krossberendur, sem ecki einasta taka ámóti hans ogun án moglunar, heldur og hafa gledi og yndi af því, ad lída nockud fyrir Kristi sakir. Eg vændist i upphafi St. Páls ordum, ad hann skrifar, Gal. 3: þad verdi mér ecki, ad eg hrósi mér af nockrum hlut, utan af krossi Drottins vors Jesú Kristi. Þegar Páll brúkar þetta ord, sem hér stendur, ad hrósa, þá merkir þad ecki svo ad stæra sig af einhverju, svo sem ad fagna og gledjast af því, og ad hafa yndi þaraf; sama ordatiltæki brúkar hann, Róm 5, segjandi: og ecki einasta þad, heldur hrósum vér oss einnig edur gledjum oss af hørmúngunum, vitandi ad hørmúngin verkar þolinmædina, en þolinmædin reynsluna, en reynslan vonina, en vonin lætur aldrei til skammar verda, þvíad elska Guds er úthellt i hjørtum vorum fyrir heilagan Anda, sem oss er géfinn; þetta eru merkilig og gullvæg ord, séu þau rétt yfirvegud. Hvar fyrir gledur hann sig i hørmúngunum? þvíad elsku Guds var úthellt i hans hjarta fyrir heilagan Anda, sem hönum var géfinn. Heyrum þad Endurlausnarinn sagdi vid sína lærisveina: eg skal ecki láta ydur munadarlausa, heldur skal eg sjá ydur aptur, Jóh. 14; þad gjørdi sá blessadi Herra ad sönnu eptir sína upprisu, en hans sýnilig vist med þeim, dró þá ecki lángt á veg, hefdi hann ecki sendt þeim heil. Anda af sínum Fødur; því sagdi hann: þad batar ydur, ad eg fari i burt hédan, því, nema eg fari i burtu hédan, kémur ecki Huggarinn til ydar. Þessi er hinn sami heil. Andi, fyrir hvorn ad Páll segir ad elska Guds sé úthellt i sitt hjarta, hún gjørir Kristi ok sætt, og hans byrdi létta, Matth. 11; hún veldur því, ad hans bodord eru ecki þúng, 1 Jóh. 5; hún deyfir alla kvøl, alla hrygd, alla armædu veraldar þessarar; sá ed hana hefir fyrst ødlast, hann þarf ecki mótlætinu ad kvída; hann fóttredur allar hørmúngar; hönum er heimurinn krossfestur og hann heiminum; þad sé eg bersýniliga á Kristi postulum, er þeir voru gladir af því, ad þeir máttu lída fyrir Jesú nafns skuld, Post. gb. 5. Þad sé eg á hans heil. píslarvottum lángt frameptir æfi kristninnar, ad þeir gengu til hersiligustu kvala og písla, miklu gladari heldur enn adrir til géstabods. O, Herra Gud! fagurt má þeim vera himnaríki á sídan, hvørjum Gud er svo sætur midt i hørmúngunum, ad þeir finna ecki til þeirra fyrir elskunni til hans sem tiptar þá. Ad þetta séu ecki ýkjur, heldur ad þvílíkir Guds vinir séu til, þad votta eg med Páls ordum, er hann segir, 2 Cor. 12: eg em vel til frids i veikleikanum, i forsmáninni, i naudunum, i ofsóknunum, i ángistinni fyrir Christum; því þá eg em veikur, þá em eg máttugur; og þad er þad sama sem Drottinn heitir hér lærisveinunum, er hann sagdi: ydar hrygd skal snúast i føgnud. Ecki meinti hann einasta þá sæluvon, er þeir áttu vísa med hönum eylífliga i hans dýrdaríki, heldur og huggun Guds Anda i mannraununum, því aldrei voru þeir án mótlætis hér á jørdunni,

og samt skrifar Páll, ad þeir séu svo sem hryggvir og þó jafnan gladir, 2 Cor. 6. Nú þótt oss vanti mikid á, ad vera svo algjördir í elskunni til Guds, sem þessar Drottins hetjur vorn, þá eigum vér samt ad keppast eptir þeirra fullkomnu dæmi, svo mikid sem oss er mögnligt, og hugga oss í öllum mannraunum vorum vid eptirkomandi sælu, vitandi þad, ad hin létta byrdi hörmúngarinnar, sem varir um augnablik, hún aflar oss yfirgnæfanligrar dýrdar eylífrar-þýngdar, 2 Cor. 4. Og þetta er þad Páll segir, Róm. 5, er eg strax áminntist, ad þolinmædin verki reynsluna, reynslan vonina, en vonin láti eigi til skammar verda; hvar fyrir? þviad trúin, er voninni jafnan fylgir, hún er vera þeirra hluta sem koma skulu, Hebr. 11. Hvörs vegna þeir ed bera Kristi ok, þeir eiga víst himnaríki, þad er pantur eptirkomandi farsældar, vid hvörn hans brúdur gledur sig, þar til hann kémur, og innleidir hana í Lambsins-brúdkaup, svo þegar hún hryggist af mótlætinu, þá gledst hún eins mikid edur meira af þeirri dýrd, sem vid oss mun framkoma í eylífu lífi, hvörrar eigi eru verdar mótlætingar þessara tíma, Róm. 8. Þetta útmálar vor Lausnari med næsta fögru dæmi hér í Gudspjallinu, þar ed hann segir: ein kona nær hún skal fæda, þá hefir hún hrygd, þviad hennar stund er komin, en þá hún hefir barnid fædt, minnist hún ecki þess harmkvælis fyrir fagnadar sakir, þviad madur er í heiminn borinn. Hvad vinna menn ecki í þessum heimi fyrir veraldar höfdíngja, og þad fyrir lítil og óviss laun? já margur vogar lífinu og kannské sinni eylífri velferd ástundunni, og endist ecki til ad njóta þess, er hann ætlar sér til launa. O, Guds börn! því skyldum vér þá telja eptir oss ad lída nockud fyrir himnaríki, fyrir hin eylífu launin, fyrir þad dýrmæta hnossid, af hvörju þeir aldrei sleppa kunna sem réttiliga skeidid hlaupa? 1 Cor. 9; fyrir hina kostuliga réttlætisins kórónu, 2 Tím. 4, sem þeim er afsídis lögd, er hafa barist gódri baráttu, haldid trúnni og gódri samvitsku? Einn madur, sá ed situr í tign og heidri, mun hann ecki þacka sínum födur, ad hann hefir hann svo vísliga uppalid, ad hann má reiknast þeirrar æru verdur á sínum fullordins aldri? mun hann nockud telja þau vandar höggin, er hann hefir sleginn verid? Og hvörsu ættum vér þá allar þackir ad kunna vorum himneska Födur, sá ed tugtar sín börn upp til eylífs lífs, til himneskrar konúngs tignar, til ad lifa og ríkja med honum eylífliga? hvar mun þá minnast þeirra táranna, sem hann hefir fellt í þessum eymdardal, nema hann, sem ad hefir hellt þeim í sinn sjód, Ps. 56, og þá allareidu þerrad þau af sinna barna augum, Opinb. 7; þá mun þad verda uppskorid í dýrdinni, sem hér var sád í hörmúnginni, Ps. 126; þá mun þeirra gledisaungur fagurt láta í hinni björtu Jerúsalem, er Guds dýrd uppljómar, Opinb. 21; hvörra óp og veinan ad heimsins börnum var til spotts og athláturs hjá sorgarvotnunum í hinni dimmu Babýlon, Ps. 137, veröldu þessari. Hvörrar æru og vegsemdar oss unni ad njóta hin blessada Gudsdómsins þrenning, fyrir Jesú Kristi blóds krapt og forþénustu, amen!

Á þann Almenniliga Bænadag.

Pistillinn, Esajæ 55 Kap.

Leitid Drottins, ámedan hann er ad finna, kallid á hann, ámedan hann er nálægur. Sá hinn ógudligi láti af sínum vegi, og illvirkinn af sínni hugsan, og snúi sér til Drottins, þá mun hann miskuna hønum; og til Guds vors, þvíad í hjá hønum er mikil fyrirgéfníng.

Exordíum.

Í gamla Testamentinu tilsetti Drottinn eina hátid sem halbast skyldi árliga í hinum sjøunda mánudi, og á tíunda degi sama mánadar, er menn sídan kallad hafa Hreinsunarhátíd. Á þeim degi var bodid, ad Israel skyldi þvínga sálir sínar, þad er sjálfa sig, svo sem þar um má lesa, Levít. 16. Þessi hátid er ad sønnu aftekin í nýa Testamentinu med øllum sínum fórnum; oss nægir sú eina og algjørda fórn, sem einusinni er innborin í þad allrahelgasta af hinum ypparsta Biskupi sálna vorra, Ebr. 9; en samt er þó ydranin fyrir syndirnar ecki aftekin; svo lengi sem vér ecki leggjum af ad syndga, svo lengi megum vér ecki leggja af ad ydrast, en þad mun ei verda fyrr en líkhami syndarinnar verdur med øllu afmádur, Róm. 6. Því ætti med réttu allt kristins manns líf ad vera ein hreinsunarhátid, edur ad minnsta kosti ættum vér ad géfa oss nockra stund á hvørjum degi til ad ydrast og játa syndir vorar; sá sem ætlar sér ad syndga nær syndin flýgur hønum í hug og ydrast sídan, hann er ecki betri enn sá, sem ætlar ad draga ydranina undan til daudans, því hann veit ei nær hann deya muni. Nú erum vér oss medvitandi þess, br. m., ad þar falla svo margir dagar úr hjá oss, og kannské, því verr, ad nockrir þeinkja hér allsjaldan til; því er nú þessi dagur af Konúnginum tilsettur, ad hann sé vor føstu og bænadagur. Gud gjæfi, ad hann væri þar eptir haldinn af oss med allri gudrækni, svo sem hann er naudsynligur, og ad ecki fyndust þeir, sem gjøra hád úr føstunni, med hverri þó Guds heilagir menn hafa þreingt bænum sínum ígégnum skýin fordum daga, medan Guds fólk hét Guds fólk og kristnin kristni; en sídan hún hét Lóami, þad er: ecki mitt fólk, og menn yfirgáfu hinn lifanda Gud, margur hver, en gjørdu magann ad sínum Gudi, þá er fastan vordin ad athlátri, svo vel sem øll alvørugéfni í Guds þjónkan; menn halda eptir blødunum, en hafa sleppt ávertinum, svo Davíd mundi segja, ef hann nú lifdi: eg huldi mína sálu í føstum, og þad vard mér ad brixli, Ps. 69. Ó, oss aumar og rænulausar manneskjur! mun hønum fastan mislíka, er segir hjá Jóel, Kap. 2; snúist til mín af øllu hjarta med føstum og gráti og harmi? Og svo ad þér vitid ad þad ecki er ødruvís í hinu nýa Testamentinu, þá vil eg spyrja ydur ad, hvert Gudi muni ecki hafa þóknast fasta Cornelíí, sem var heidinn madur? er hann sagdi vid Pétur, Post. gb. 10: nú er allareidu hinn fjórdi dagur, ad eg hefi fastad, og er eg beiddist fyrir um hina níundu stund í mínu húsi, þá stód hjá mér einn madur í hvítu klædi, er sagdi vid mig: Corneli, þinna bæna og ølmusagjørda er minnst í Guds augliti. Mun Endurlausnaranum hafa þóckt fastan ónýt, er hann sagdi vid lærisveinana, þegar þeir gátu ecki útrekid túnglmeinadjøfulinn: þetta djøflakyn verdur ecki útrekid nema med føstum og bænahaldi. Verdi Djøfullinn útrekinn af ødrum med føstum og bænahaldi, Matth. 17, því skyldu menn ei kunna ad reka hann út frá sjálfum sér? verdi Djøfullinn útrekinn med føstunni, því skyldu menn þá ei kunna ad fá Gudi innbygt med henni; því þad er víst, ad hvadan sem Satan er útrekinn, þar vill Gud byggja; þetta segi eg ei þess vegna, ad fastan vinni til nockurs í sjálfri sér, en þad vitnar allt Guds ord, ad bænin verdi kroptugri fyrir hana; fastan má eckért án bænarinnar, bænin verkar optliga án føstunnar; fastan hjálpar til ad drepa hinn gamla manninn, sem er andskoti bænarinnar og alls gudrækiligs framferdis, sé hún ecki í þeirri veru gjørd, þá er hún hræsni. Heyrum hinn gamla Sýrach hérum: sá sem þvær sig eptir hinn dauda og snertir aptur daudann mann, til hvers gagnar hans þvottur? Sýr. 35. Svo er og sá madur, er fastar í sínum syndum, og gjørir aptur þær sømu! hvad vann hann med því, ad hann audmýkti sig? hver mun heyra hans bæn? Esajas kénnir oss í upplesnum Pistli hvernig þeirri sønnu føstu eigi háttad ad vera, sem er: ad hinn ógudligi fasti fyrir sín vond verk og illvirkinn fyrir

sína hugsan, og þannig skipar hann Drottins ad leita. Vil eg því út af þessum Esajæ ordum hugleida ad þessu sinni: hvernig vér eigum ad leita Guds, hvern vér svo margfaldliga styggt höfum; hjálpa oss, ó Herra! til ad giora svo þetta þitt verk, ad vér þig fundid, og fundnum haldid getum. Bænheyr þad, gódi Gud! fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggingin.

Hvernig vér eigum Drottins ad leita, þarf ecki lángt eptir ad leita; þad segir sjálfur Drottinn oss, Jer. 50, med þessum ordum: á þeim dögum skulu Israels synir koma med börnum Júda, þeir skulu gánga án afláts grátandi og leita Drottins Guds síns. Gydíngar leitudu hans á hinni sídurstu kvalanna nóttu med sverdum og staungum, med lyktum og logbröndum, Matth. 26; vér skulum ei þannin leita Drottins, sem medkénnum ad vorar syndir hafa kvalid hann, sem var fráskilinn syndurunum, Ebr. 7; hvernig skulum vér hans þá leita? med hármþrúngnum og sunndurknosudum anda, þad er med sannri ydran. Veginn vitum vér ad sönnu allir til Christum, en þad fellur ecki öllum svo létt ad gánga hann; eina kristiliga ydran er hægt ad nefna, en þad veitir mörgum bágt ad gjora hana, jafnvel þótt oss bresti aldrei efni þar til, sem eru syndir vorar og ránglætingar, er dagliga stíga upp í himininn fyrir Gud. Margur læzt ydrast og játa sínar syndir fyrir Gudi; en eg óttast ad þegar Gud litur af himnum ofan yfir mannanna sonu, þá muni hann finna svo marga Pharaós, Exód. 20, Sauls, 1 Sam. 24, Jeróbóams, 1 Kóng. 13, og Achabs, 1 Kóng. 21, ydran, þad er, nytur fyrir utan kjarna, ský fyrir utan vatn, visnadar eikur ávaxtarlausar, tvisvar stunnum upprættar, svo sem Júdas postuli ad ordi kémst í sínum pistli; en Davids, 2 Sam. 12, Jósúæ, Jós. 7, Ezechiæ, Esa. 38, og Péturs, Matth. 26, likar munu færri vera, hvad Gud nádarsamliga betri. Hvad er þad þá, br. m., sem eins kristins manns ydran á ad hafa til ad bera? tvent er þad sérdeilis; 1) ad hún sé heit og alvarlig, 2) ad hún sé ecki offsein. Hvad hinu fyrsta vidvíkur, þá veit eg ad sönnu ad hinn nádugi Gud þiggur opt af oss viljann fyrir verkid, því hann þeckir vorn vanmátt og ófullkomligleika; en í ydranarverkinu heimtar hann af oss, ad vér framleggjum allt þad vér tilhöfum og drögum ecki af. Sá sem kémur fram fyrir Gud til ad játa sínar syndir, og ad bidja um kvittun á þeim, og ecki úthellir sínu hjarta af fremsta megni fyrir hönum, ecki lætur sálar- og likhamans-krapta verda samtaka í því, ad sunndurmerja sitt hjarta med íhugan sinna illgjorda og Guds gjæsku, síns tómlætis og hans réttlætis, sinna lýta og helvítis elds, sem þau hafa forþénad, eg veit ecki segi eg, hvad miklu hann er betri enn Ananias og Saphira sem leyndu af verdi akursins, Post. gb. 5; því eins og þau lugu ad heilögum Anda, er skynbarliga bjó í postulunum, svo mátt þú og vita, ad nær þú kémur í þinn bænastad, þá stendur þú í Guds augliti, sem alla hluti sér, og jafnvel hin innstu fylsni þins hjarta rannsakar. Gabba því ecki Gud med eintómri útvortis hegdan, því hann lætur ecki ad sér hæda, Gal. 6; og hafi þig sá glæpur nockrum sinnum hendt, þá vit, ad þad er ein hróplig synd í Guds augliti, já, stærri enn allar þínar syndir, því hún apturheldur öllum hinum, er þú áttir ad afþvo med heitum ydranar tárum. Gjör því ydran í nafni Drottins, gjör ydran, segi eg, og lát þig ángra þad af hjarta, ad þú

hafir kastad höfdunum til svo vegligrar Guds þjónustu. Vilt þú vita hvad mikla ydran að Gud heimtar af þér fyrir syndina, þá vill hann, ad beiskja ydranarinnar skuli sambjóda stærd syndarinnar; þar fyrir, nær þú med sjálfum þér les þitt synda regístur fyrir Gudi, þá hugleid, hve mikid gaman edur gledi þú hafdir af sérhvorri stórsynd, sem þig rekur minni til, og bid Gud ad slá á hjarta þitt med Mófes sprota, ad þú megir hryggjast svo mikid sem þú gladdist ádur, og verdir þú hérum bænheyrdur, sem án alls efa verdur, ef þú bidur heitt, bidur ídugliga, Jóh. 16, og bidur í Jesú nafni, þá munt þú einkis ímissa, því sú gledi, er þú af syndsamligu athæfi hafdir, og afladi þér hrygdar í Guds augliti sídan, hún mun þér med einum ædri og meiri fögnudi endurgoldin verda, nær þú finnur, ad þú ert kvittur vid Gud, en sloppinn úr Djöfulsins neti. Þess gétur Páll, 2 Cor. 7: þér erud eptir Gudi hryggvir vordnir, svo þér hafid eingan skada af oss fengid, því sú hrygd, sem eptir Gudi er, hún verkar ydran til hjálprædis, hverrar ei þarf af ydrast. Þegar þér viljid ydrast, br. m., og þér setjid ydur uppá dómstól ydar hjarta, til ad dæma sjálfa ydur, svo þér verdid ecki af Drottni dæmdir 1 Cor. 11, þá álitid ecki syndina eptir mannligum þánka. Vér fyrirgéfum oss altid nockud sjálfir, og finnum eitthvad til afsökunar; konan bar sökina uppá orminn, en madurinn gaf konunni skuldina, Gén. 3; Aron segir: eg kastadi gullinu í eldinn og þar af vard þessi kálfur, Exód. 32; eins erum vér allir skapi farnir ennú í dag, ef vér látum oss sjálfráda, og viljum ecki láta Guds Anda vid oss ráda. Metum því ecki syndir vorar eptir vorum þótta, heldur eptir hans heilagleika, hans réttlæti, móti hverjum þær gjördar eru; metum þær eptir Jesú sáru píslum, eptir því lausnargjaldi, sem Gud hefir lokid í voru holdi, þá munum vér sjá hvad reidur Gud er þeim syndunum, sem oss jafnvel þykir litid í spunnid ástundum; þótt allur heimurinn flyti í tárum um allan sinn aldur, þá megnadi hann ecki hina minnstu synd ad hreinsa í Guds augliti, nema hans Sonar forþénusta gjördi þau gild. Svo stór, svo afskræmislig er syndin fyrir hans dómi, en Krists forþénusta verdur eingum til lids, nema þeim, sem af hjarta lætur sig ángra syndina; ætla því ecki, ad þú munir komast af vid Gud med eintómis játningu munnsins, nema hugur fylgi máli; sá sem alleina játar syndina med munninum, en ángrar hana ecki í hjartanu, hann er eins og sá er tekur umbúdirnar af sárinu, en leggur ecki plásturinn þarvid. Guds Sonur er ad sönnu í heiminn kominn til ad lækna þad sundurknosada, Esa. 61; en hvernig á hann ad lækna þig, barn mitt, ef hjarta þitt er heilt og óbrotid. Þar er einn gullkálfur nærri því, í hvors manns hjarta, þad er veröld þessi, sem ad sérhvör af oss hefir einhvern átrúnad á, eptir því sem hver er lyndur til; og jafnvel þeir, sem Gud elska vilja, þeim er eins háttad og þeim, er ad sönnu tilbádu Gud í Jerúsalem, en offrudu þó á hædunum, 1 Kóng. 22; svo er þad fyrir oss aumum mönnum, vær feigjumst láta Gud gánga fyrir, en flestir af oss hafa þó einhverja hjátrú; sumir ríkdóm, sumir metord og sumir munadi sína, og ámedan vér höfum þá framhjá Gudi, þá er hætt vid, ad vér ecki af hjarta ydrumst; því eigum vér ad breita vid þá eins og Móses gjördi vid kálfinn, hann brendi hann til ösku, kastadi honum í vatn, og lét allan Israel drecka hann í sig til blygdunar sjálfum þeim, ad þeir höfdu

tekið Egyptalands svívirdíngar framhjá hinum lifanda Gudi, Exód. 32; svo eigum vér að hendla við Rachels skúrgoð, þeim er hún situr á, og leynir, Gén. 31, það eru heimugligar girndir sálna vorra, sem ekki eru audsénar öllum. Vér eigum að láta Mósen brenna þær til ösku með eldíngunum af Sinai, og kasta þeim í flóð vorra ydranartára, og drecka þær sjálfir upp, svo þær hverfi, Exód. 32, aldeilis og verdi að eingu; það vardar að litlu, þótt vér stöndum raudir af óvirdíngu í Guds augliti með Ephraim, Jer. 31, því hann sér þær hvört sem er; Laban og Jakob kunnum vér að pretta, Gén. 31, en ekki Jakobs Guð, Ps. 94, því hann er hjartnanna og nýrnanna rannsakari, og sér hvað í myrkrunum er hulið. Sundurrifið ydar hjörtu, og ekki ydar klædi, segir Drottinn, Jóel. 2; Gydíngar plögudu á þeim dögum að rifa sín klædi nær þeim rann í skap, annadhvert þegar þeim bar nockur sorg til handa, edur þeir vandlættu í Guds stað, eins og hræsnarinn Kaiphas lézt gjöra, Matth. 26; en hver sorg skyldi oss meiri tilfalla enn sú, að vér höfum hinn góða Guð styggdan? um hvern skyldum vér meir vandlæta enn um sjálfa oss? því eingum erum vér svo margs ills medvitandi, ef ekki í verkunum og ordunum, þá samt í hugrenningunum. Eitt sundurrifið fat gagnar til lítils; sundurrifum vor hjörtu með ydraninni, og þá munum vér finna, að jafnvel vort réttlæti er ekki betra enn nidlags fat sem Esajas vottar í 64 Kap., þá munum vér hvað best útlita í Guds augliti; þegar vér athugum hvar frá vér erum fallnir, þá mun hann géfa oss einn nýan klædnad, svo að minkun vors fatleysis ekki sjáist. Nú er það ekki nóg, að hjarta vor klockni fyrir Gudi um stundarsakir; ef vér hverfum þó aptur til sömu synda, þá vill það lítið gagna, að vér höfum audmýkt oss fyrir Gudi. Þeirri ydran er illa varið, sem leggur manninum alleina uppá hrygdina en ekki burttekur sektina. En við það er ekki að dyljast, br. m., að þeirri ydran er svo háttað sem leyfir manninum að velta sér aptur í sama saur. Sá hinn ógudligi láti af sínum vondum vegi, og illvirkinn af sínni hugsan, og snúi sér til Drottins, segir Textinn: hér er það að merkja, börn mín, að Spámadurinn kallar ekki að menn hafi snúið sér til Drottins, nema vér tökum vora illskubreitni frá hans augliti. Það er alkunnugt, hversu að hinn gudlausi Amnon, sonur Davíds konúngs, breitti skammarliga við systur sína, Thamar, að hann rak hana út af húsinu, er hann hafdi vanbrúkað hennar líkhama, 2 Sam. 13; en þó eigum vér eins við syndina að breita, því hún er ekki betra verd; vér þeckjum ekki hennar lýti fyrir blindu holdsins, fyrr enn Guds Andi rýdur smyrslum ydránarinnar á augu vors innra manns, Opinb. 3; en nær hann svo gjört hefir, og vér fyrir náð Guds, þeckjum vora blygdan, þá eigum vér með öllu að rydja glæpunum burt úr hjörtum vorum, og eingu að leyna af því Satans herfángi, sem Guð hefir bölvað, Jós. 6, heldur brenna það upp til kaldra kola, að svo miklu leiti sem möguligt er í þessum daudliga líkhama, og Guds gjæska fær í oss verkað; og fyrir því að þessu er svo varið, þá eigum vér dagliga að endurnýa vora ydran, því dagliga á hinn gamli Adam í oss að dreckjast og deydast. Ekki segi eg það, að menn géti syndlaust lifað, það er Guds eins að syndga ekki; en það er gudhrædds manns að ydrast syndarinnar, og ráda bót á henni; en Guð tilreiknar ekki þeim sem eru í Kristó þær syndirnar, sem að óvilja edur mannligum breiskleika kunna að henda oss; hitt vill hann, að menn skuli dagliga ydrast, því dagliga syndgum vér og for-

þénum ecki annad enn straff. Gud hjálpi oss! ef vér segdum, ad vér hefdum ei synd, segir Jóhannes, 1 Pist. 1, þá drøgum vér oss sjáfir á talar, og Guds sannleiki er ecki i oss; já, allt vort líf er ei nema synd, væri þad ecki bætt fyrir Guds Sonar dauda; þegar vér hugdum ad lifa einn tíma syndlaust áfram, og vér lítum aptur nær hann lidinn er, þá mætti oss hrylla vid því, sem vér hugdum best ad gjora, og svo margt augnablik sem er þar í, svo margur þyrnibroddur mundi stínga sálu vora, nema Drottins forþénusta hefdi gjørt athafnir vorar gildar í augliti hins stránga Dómara. Gud nádi oss fárádar mannesskjur! hversu ad vér erum undir syndina seldir; sá sem vill skoda stjørnu nockra í einni sjónarpípu, hann skal leita lengi ad henni, ádur enn hann fær komid auga á hana, og nær hønum hefir þad tekist, er hann svo skjálfhendtur ad hann varla fær vidhaldist, svo ad hann ecki missi hennar aptur; svo erum vér í andligum efnum, vér skulum fyrst lengi þvínga hinn gamla manninn ádur enn vér fáum hina blessudu Jakobs stjørnu, Núm. 24, Jesúm, rétt séna, og nær vér þad ødlast høfum, þá eru vorar trúarhendur svo óstyrkvar, ad þar er næsta hætt vid, ad hún kunni ad hverfa oss aptur, nema Gud styrki vora armleggi. Já, hinir bestu af oss eru eins og fylgispakur hundur, hann rennur ad sønnu veginn eptir sínum húsbónda nockra stund, en ef hann sér eitt dýr, einn saud, einn hest, einn titling, þá hleypur hann eptir því; svo eru og vorar hugrenningar, vér rennum þeim til Guds í vorum bænum undir hans orda heyrn, á vorum ydrunartímum, og kannské nockrir optliga þar fyrir utan, en strax sem þar flýgur fyrir oss eitthvert glis veraldarinnar, einhver ábatavon, eitthvert reidiefni, eitthvert brosligt, sem oss þykir skémtan ad, jafnvel þótt þad ástundum sé náúnganum til hneisu og óhródurs, þegar þetta edur annad þvílikt, sem veroldin er full af, bregdur fyrir oss, þá bregdum vér opt af veginum, og hlaupum eptir þessu, og gjætum vér þá lítt undanfarinna synda, er oss urdu svo beiskar í ydraninni, ad þar var ecki fridur í vorum beinum fyrir Guds ógnan, Ps. 38, ef vér látum oss villa oflángt eptir slíkum hégóma. Nú er þar þó enginn, sem kunni ad vardveita svo vel sitt hjarta, já, eg má segja munn og hendur, ad ecki verdi á fyrir honum í þesshattar hlutum, og þad dagliga; fyrir því sjáum vér og, ad vér hvern dag, já, á hverri stundu høfum nóg ydranarefni, og er þess betur þess optar, því sá er sér temur þad hugarfar, han lærir bædi ad sjá gjørr eptir athøfnum sínum, svo og er líkligt, ad hann muni ecki hverfa aptur til stórglæpanna, því ef hann svo lærir ad ydrast dagliga þeirra bresta, sem hann fær varla edur ecki vidgjørt, þá mun honum í hug koma, hvad sárt þad muni kvelja hans samvitsku, ef hann skyldi rata í nockurn ógjørning; svo eigum vér nú ad leitast vid ad afmá líkhama syndarinnar, Róm. 6. Þad er illa bygt, ad brjóta eitt gamalt hús nidur, og tylla því upp aptur af sømu rofum; menn skulu ecki einasta deyda hinn gamla manninn, er sig fordjarfar í girndum villudómsins, heldur á þá ad upprísa einn nýr madur, sá ed lifi í heilagleika og réttlæti fyrir Gudi æfinliga, annars geingur hinn aptur, og einn Djøfull, sem einusinni er útrekinn, hann tekur sjø adra anda sér verri, Lúc. 11, og hverfur aptur í þad hús, hvadan hann út fór. Gjætum ad hvernig þeir hafa breitt sem af hjarta hafa ydrast; Pétur var miklu trúarsterkari eptir þad hann hafdi til fulls grátid þad hann hafdi trúna misst, Matth. 26, og fékk svo meiri nád enn hann misst hafdi, Act. 2; einn stór

syndari, sem af hjartá ydrast hefir, hann er miklu likligri til ad standa stødugur, heldur enn einn sem meinar ad sér hafi eckért áordid, og er af mønnum gódur haldinn. Gudi er og miklu þægri svoddan stórbrotamanns ydran og elska til Guds, sem optast mikil er, af því honum fyrirgafst mikid, Lúc. 7, heldur enn ydrunarlaust meinleysi þess, er litid edur eckért finnur til synda sinna; þar fyrir sé ydranin svo heit, svo kroptug og svo alvarlig, ad þad beiskist í vorri sálu, sem ádur þótti sætt í likerninu, og ad þad kvelji oss í hjartanu, er ádur gladdi í holdinu, svo opt sem vér minnumst á vorar eigin syndir, edur heyrum þær af ødrum drýgdar, og þá munum vér sídur aptur ány samþyckjast þeim glæpunum, er Drottinn hefir oss eittsinn kvitta géfid. Í Exód. 29, stendur ritad um brennifórnirnar, sem og voru syndafórnir, ad þær ættu med heilu liki ad uppbrennast; í Levit. 1, er kénnimønnunum skipad, ad þvo innibli soddan brennifórna og svo fæturnar; nú býdur St. Páll oss, Róm. 12, ad vér skulum offra Gudi likhami vora, eina lifandi fórn, heilaga, Gudi þægiliga, þad er sú brennifórn, er honum likar í hinu nýa Testamentinu; þvoum því inniblin, þvoum hjarta vort, bleytum þad út í heitum ydrunartárum; þvoum fætur vorar af þeim saurindum, er þær hafa atast í á hinum breida veginum, sem liggur til gløtunarinnar, Matth. 7. Drottinn sagdi vid Pétur, Jóh. 13: sá sem þveginn er, hann þarf ecki ad þvo nema fæturnar; Frelsarinn dró hér dæmi af þeim, sem láug edur bad taka, þeir þvo fæturnar sídarst, þegar likhaminn er allur þveginn. O, Guds børn! vér erum ad sønnu allir þvegnir í skirnarlauginni, í hverja Jesú dýrmæta blód er útrunnid, en vorar fætur hafa sídan gengid á vondum vegi, og dagliga eignum vér leid ígégnum fen og óvegi þessarar veraldar. Enginn er svo vel skófatadur, Eph. 6, svo reidubúinn ad framfylgja Evangelió fridarins, ad ei slettist nockud uppá; forgéfins erum vér í skirninni afþvegnir, nema vor innri madur skirist dagliga í táraflódi vorrar ydranar; þad er ecki nóg ad vera skirdur í Jórdan, vær skulum og skirast í Mara, Exód. 15; þvoum því hjartad, sem er brunnur illskunnar, af hverju framkoma vondar hugsanir, Matth. 15, med kristiligri ydran, hreinsum fæturnar med sama hætti, og hinn ógudligi láti af sinum vegi, leggjum svo þessa fórn uppá Drottins altari. Þegar Aron hafdi helgad samkundu tjaldbúdina og verkfæri þjónustugjørdarinnar og lagt brennifórnina uppá altarid, þá géck eldur út frá Drottni og fortærdi því, Levit. 9; þegar hin nýa tjaldbúd Guds, sem er hjarta eins ángrads syndara, þegar hún er hreinsud og helgud med ydraninni, þá mun h. Andi í því birtast í einum eldsloga, og uppkveikja í þess manns hjarta, eina brennandi elsku til Guds, er honum svo margar syndir hefir tilgéfid; sá sem henni hefir eitt sinn nád, hann hefir nád hvi góda hlutskiptinu, honum mun hægra ad mótstanda syndinni, svo lengi hún ecki slocknar, þá er ecki hætt vid ad hann láti syndina í sér drottna; hún uppbrennir allt sorp veraldligra girnda í hjartanu. Þegar Gedeon hafdi lagt brennifórnina uppá klettinn, eptir því sem eingill Drottins baud honum, þá rétti eingillinn sinn staf út, er var í hans hendi, og snerti fórnina, og þar spratt eldur upp af bjarginu, og fortærdi kjøtinu og hinum ósýrdu braudunum, Júd. 6; legg þina fórn, kristinn madur, uppá þann stein, sem uppbyggendur forsmádu, Ps. 118, þann útvalda hyrningarstein, er Gud hefir sett í Zion, Jésúm Christum, Esa. 28; þar mun eldur út frá honum gánga, já, einn brenn-

andi elskunnar og trúarinnar eldur, sem upptendrar þína fórn, svo Gud sem býr i hædunum lukti einn sætleiks ilm þar af; og hefi eg nú svo um þad nockud talad, hversu ad ydranin eigi kroptug, ad vera til apturhvarfs frá syndunum, og til mótstødu þeim. Nú þótt ad menn séu um þad sannfærdir i hjarta sínu, ad einginn kunni ad eignast eylíft líf nema sá, sem af hjarta ydrast syndanna og lætur af þeim, þá erum vér svo tregir til þessa verks, og vér látum oss allt annad meir umhugad vera. Segid mér, hver er sá ed segi: þar er nógur tími til ad verda ríkur, til ad taka veitslur og virdingar, til ad reisa til géstabods; segir ein Jómfrú: þar er nógur tími til ad giptast, ef henni býdst þad rád, sem henni líkar? edur sá, hvers asni edur naut ad fellur i pitt, ad þad sé nógur tími til ad draga þad upp? eda ef eldur kviknar i eins manns húsi, ad nógur tími sé til slöckva hann? en til þess ad kveikja vora lampa, til ad fagna brúdgumanum Kristó, Matth. 26, til ad draga sjálfa oss upp úr feni syndanna, til ad slöckva bál girndanna, sem Djøfullinn hefir upptendrad i hjarta voru, til þess køllum vér ad altíd sé nógur tími, eins og hefdum vér festibréf af Gudi uppá lífdagana. Þér vitid hvad St. Páll segir, Gal. 5: holdsins verk eru opinber, sem eru: hórdómur, saurlífi, óhreinleiki, lausúng, skurdgoda dýrkan, fjølkýngi, fjandskapur, þrætur, kappgirni, þráttan, sundurþyckja, flockadráttur, øfund, manndrap, ofdryckja, ofneytsla, og þessu líkt, hvad eg segi ydur fyrir, og hefi ádur sagt, ad þeir ed þvílíkt gjøra erfa ecki Guds ríki, segir hann. Nú hafa allir af oss framid eitthvert af þessu edur þvílíku, kannské lengst aldurs síns, og sumir ecki enn nú aflátid; en vér vitum ecki nær sagt verdur; þú bári! á þessari nóttu munu þeir þína sál frá þér taka, Lúc. 12, og sumir fá einga advorun; ecki kastar daudinn øllum fyrst i bænasængina; margur deyr svo hann sér ecki daudann fyrir augum sér; i einu augnabragdi, i svefni, midt i syndunum kippir hann sumum i burtu; en þú veizt ecki hvad helst af þessu ad þér muni ætlad. Seig mér þá i Guds nafni, seig mér, er þar altíd nógur tími til ad ydrast? er þad viturligt, ad draga sína umbót undan i trausti lángra lífdaga, eins og hefdum vér gjørt sáttmála vid daudann? vor daudastund er altíd, því skyldi vor ydrunarstund altíd vera; þú segir: þad tekst mér ecki, því medan eg syndga gét eg ecki ydrast; þad er satt, því ydranin kémur ecki fyrr enn eptir syndina; Gud gæfi ad hún kæmi þó jafnan strax ad henni drýgdri, og mundum vér sjaldnar syndga, fyrst því verdur ecki ákomid, ad vér hugsum til þess, nær syndin gripur oss, hvad beisk ydran þar verdi á eptir ad fylgja, ef syndin á ad verda oss fyrirgéfin. Gud gæfi vér vildum gjøra eins og dúfa Nóa, Gen. 8: hún flaug út, og kom aptur strax med einn olíukvist i munninum, sem var fridarmerki. Gud gæfi, segi eg, ad vér vildum eins gjøra þegar vér fljúgum út af Guds ørk med syndsamligu athæfi, ad vér vildum þá hverfa strax aptur i ørkina, og fridmælast vid Gud, og ecki líkjast hrafninum, er aldrei kom aptur, Gén. 8. Br. m., svo lengi sem vér erum i syndunum, svo lengi erum vér undir Guds reidi, Jóh. 3; svo lengi vér án ydrunar lifum, erum vér undir Satans valdi, Post. gb. 26. Vitstola má sá vera, sem þetta vill eiga yfir høfdi sér! en Gud frambýdur sína miskunsemi med þeim skilmála: i dag, i dag medan þú heyrir mína rødd, þá forherd ecki þitt hjarta, Ps. 95. Djøfullinn heitir oss og Guds miskunsemi med þessu skilyrdi: á morgun, á morgun, en ádur enn þessi morgun kémur, þá kannt

þú ad vera uppvaknadur í helvíti og kvölunum; Esaú kom seint med brádina, því fór hann á mis vid blessanina, Gén. 27; Pharaó þusti eptir Ísrael út í Hafid rauda, Exód. 14, en vildi flýta sér aptur til sama lands, er sjórinn gein yfir höfdi honum, en þad var þá allt um seinna. O, þú syndug manneskja! þú sem meinar ad þar sé altíd nógur tími til ad ydrast, þeink á þetta dæmi, ef þú gengur óttalaust áfram í hinu rauda hafi blódugra synda og illgjörda, og þeinkir aldrei til apturhvarfs, hvad veizt þú nær Guds reidiflód steypist yfir þig, ad þér óvörum, svo þú gétir ecki aptursnúid. Sparid tímann, segir Páll, Eph. 5. Þegar vér höfum mikid ad sýsla, br. m., er oss þykir áliggja, þá köllum vér hvern tíma, hvert augnablik ad vera dýrmæti; ó segid mér, liggur oss á nockrum hlut svo mjög sem ad komast í sátt vid hinn Almáttuga, þó látum vér oss svo lítid þarum ant vera; ef nockur sleppir gódu tækifæri til ad framkvæma einhvern hlut sér til gagnsmuna, þá hlæum vér ad honum, ef vér ecki hirdum um hann, aumkum hann og átelj[um], ef hann er vor vinur; hendi þad oss sjálfa, þá ydrumst vér eptir; en Djöfullinn hlær ad oss, ad vér forsómum ad taka ámóti Guds gjöf, medan hún er fyrir höndum. Margt kalla menn heimsku í veröldinni, og hver af oss hlær ad ödrum, en einginn er þvílíkur dáraskapur sem sá, er oss marga hendir, þad er ad skjóta ydraninni á frest; hann er syndgar í því trausti, ad hann muni gamall verda, hann er líkur þeim, er brýtur skip sitt í þeirri von, ad hann muni komast til lands á flaka einum. Eg hefi ádur sagt, ad syndin verdi ecki fyrirgéfin, nema ad ydranin ad nockru leiti sambjódi henni; hverjum degi nægir sín þjáning, segir Endurlausnarinn, Matth. 6; mundi þad ecki verda oss nógu þúngt ad ydrast á hverju kvöldi fyrir hvers dags syndir, ef vér hefdum þeirra registur vel uppskrifad í hjartanu; þótt ecki skjótum vér því á frest dag eptir dag, ár eptir ár? mun ecki þessi byrdi verda nockud þúng um sídir? sá sem er ödrum hádur og á ad vinna dagsverk, ef hann forsómar framan af deginum, mun hann ecki þess betur mega herda á sér þegar hann tekur til verksins? sá sem hefir í úngdóminum lítils aktad syndina, mun ecki ydranin verda honum þess þýngri í ellinni, ef hann á Guds ríki ad erfa? Vér vitum ecki hvad gamall Davíd var, þegar hann sagdi ad syndirnar væru sér ofþúng byrdi vordnar; hvad mundu þær ecki vordid hafa, hefdi hann dregid þær undan allt til daudans? Einginn er sá af oss, ad hann leggi hinar þýngstu klyfjar á hinn veikasta eik, og þó viljum vér kasta allra vorra lífdaga syndum uppá vorn hrygg, þegar vér erum svo ellimódir, ad vér höfum nóg ad bera sjálfa oss. O, hversu vísliga var þad því gjört af Davíd, er hann beiddi Gud ad láta sig ecki gjalda sinna úngdóms synda, Ps. 25. Eitt sár er hægast ad græda medan þad er nýtt; svo er og syndin, hún verdur best læknud ad ferskum gjörningi. Á morgnana taka menn læknisdóm inn á tóman maga; ydranin er lækning syndarinnar, tem þér hana, barn mitt, á morgni þíns aldurs, medan þú fullhraustur ert; þeink á þinn Skapara í úngdómi þínum, ádur enn þeir vondu dagarnir koma og þú segir: þad líkar mér ecki, Eccl. 12. Páll skipar oss ad krossfesta holdid, Gal. 5; en þad er lítill kross fyrir hinn gamla Adam ad banna honum þad sem hann gétur ecki haft skémtan af lengur; þad er ad vísu ad offra Gudi því halta og lamada, Mal. 1, og mæla honum med mælir hins framanda, en Fjandanum med Ísraels mælir; þirm elli þinni, ef þú kannt hennar ad

bíða, og biðir þú ecki, þá munt þú finna, að þú hefir eingan skaða, nær kvöld þinnar æfi kémur, þótt það sé um middegi þíns aldurs eður jafnvel fyrr. Veit eg að Guð hefir mörgum snúið á sínum gömlum aldri, en undir því er ecki að eiga, þótt hann sé miskunsamur, hann hefir aldrei lofað að láta þann kasta ellibelgnum til að ýdrast, sem aldrei þeinkir til að afklæðast hinum gamla Adam meðan hann fullhraustur var. Þú gjörir mig úngann aptur svo sem einn örn, segir Davíð, Ps. 103; það er án efa þess vegna, að Davíð endurnýaði sína ýdran dagliga. Eru ecki tólf stundir í deginum? segir Endurlausnarinn, Jóh. 11; eg heyri víngarðs-Herrann lét verkamenn leigja um elleftu stund, Matth. 20, en síðar ecki. Veit eg, að Guð hefir mörgum í andlátinu miskunnað, og hann miskunar öllum, sem hans náðar leita; en þau munu dæmin færri vera, að sá hafi snúið sér af hjarta til Guðs í andlátinu, sem hann forsmáð hefir alla æfi sína. Spámaðurinn segir í Textanum: leitið Drottins, meðan hann er að finna, kallið á hann, meðan hann er nálægur, svo sem gjöri hann ráð fyrir því, að sú tíð kunni að koma, að hann láti sig ei lengur finna, að hann vilji ecki framar vera nálægur, að hann vilji ecki heyra, þótt vér margtalaðir séum, og útbreiðum báðar hendur vorar, Esa. 1, að hann inniloki sig í einu skýi, sem engin bæn kémst í gégnum, svo sem Jeremias að orði kémst, Harmagr. 3. O, Guðs börn! látum oss, látum oss ecki bíða eptir þeirri tíð, hver veit nær hún er? hver veit nær mælir syndanna er uppfylltur? hver veit nær höfuðeingilsins lúður kveður við í skýum himins? snúið ýður því til Drottins, úngir og gamlir, ríkir og fátækir, voldugir og vesælir, þá mun han miskuna oss, og til Guðs vors, því hjá honum er mikil fyrirgéfning. Enginn hlutur er honum ómáttugur, Lúc. 1, svo er og enginn mælir hans miskunar; frá hans knjám hefir enginn synjandi farið, sem hans leitað hefir með ángri og trega; svo fljótt sem Davíð játaði afgjörð sína, svo fljótt lét Drottinn segja hönum: Guð hefir þína synd í burttekið, 2 Sam. 12; Manasses stynur ecki fyrr í böndunum, 2 Kron. 33, enn að hans misgjörðir eru fyrirgéfnar í himninum. Minn Herra Jesú! þú sagðir forðum við Simon, Lúc. 7: þeim sem lítið er fyrirgéfið, hann elskar lítið. Herra! þar er enginn af oss, sem hér liggjum á þinni fótskör, sem lítið er fyrirgéfið. Mörg tíu þúsund punda eru oss uppgéfin hinum verstu skulda-þrjótum. Herra! ef það er möguligt, þá géf oss að vér elskum svo mikið, sem oss er tilgéfið. Vér erum fortapaðir synir, sem höfum sóað vorri föðurleifð, en leitum þó aptur til föðurhúsa, Lúc. 15. Drottinn! þú hefir runnið á veg fyrir oss, og breidt út þinn faðm ámóti oss, þú hefir mætt oss á miðri leið og tekið fagnandi ímóti oss; lát oss því aldrei gleyma, og aldrei verða í svo fráleitt sinni yfirgéfna, að vér hverfum burt aptur til að eta draf með svínunum, heldur að oss smackist svo þínar vistir, þínir uxar og alið fé, Lúc. 14, er þú tilreiðir oss hér í náðinni, að vér megum sitja til borðs með Abraham, Isak og Jakob í dýrðinni, Matt. 8. Bænheyr það, góði Guð, fyrir Jesú Kristi forþénustu, amen!

Fjórda Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 16 Kap.

Jesús sagdi til sinna lærisveina: nú fer eg til hans, sem mig sendi, og enginn af ydur spyr mig ad, hvørt fer þú? heldur af því ad eg taladi þetta til ydar, þá uppfylltist ydar hjarta af hrygd. En eg segi ydur þó sannleikann, ad þad batar ydur, ad eg fari hédan. Því ef ad eg fer ei í burt hédan, þá kémur eigi Huggarinn til ydar; en ef eg fer í burt hédan, mun eg senda hann til ydar; og þá ed hann kémur, straffar hann heiminn um syndina, og um réttlætid, og um dóminn; um syndina, af því þeir trúdu ecki á mig; en um réttlætid, þvíad eg fer til Fødursins, og eptir þad sjáid þér mig ecki; en um dóminn, þvíad høfdíngi þessa heims er dæmdur. Eg hefi enn nú margt ad segja ydur, en þér kunnid ecki ad sinni ad bera þad; en nær ed sá sannleikssins Andinn kémur, þá mun hann kénna ydur allann sannleik, þvíad hann talar ecki af sjálfum sér, heldur hvad hann heyrdi, þad talar hann, og hvad eptirkomandi er, þad kunngjørir hann ydur; hann sami mun og auglýsa mig, þvíad af mínu mun hann þad taka og kunngjøra ydur. Allt hvad helst Fadirinn hefir, þad er mitt; þar fyrir sagda eg ydur, ad af mínu mun hann þad taka, og kunngjøra ydur.

Exordium.

Eg mun bidja minn Fødur, segir Endurlausnarinn, Jóh. 14, og hann mun senda ydur einn annann talsmann, þann er blífi hjá ydur eylífliga, Anda sannleikssins, hvern heimurinn fær eigi medtekid, því hann sér hann ecki, og þeckir hann ecki, en þér þeckid hann, því hann mun blífa hjá ydur og í ydur vera. Lærisveinar Herrans voru sorgbitnir af því ad hann sagdi þeim fyrir sína burtfør til Fødursins, Jóh. 16, svo sem vér strax heyrdum af Evangelió. En til þess ad þeir skyldu ecki allt ofmjøg sturlast þaraf, þá gaf hann þeim þetta blessada fyrirheit, hvert hann efndi strax eptir sína himnafør, þar hann sendi heilagan Anda yfir þá med miklum krapti og undrunum, Post. gb. 2, er fylgdi þeim æ sídan í øllum þeirra embættis-útréttíngum, og kann hinni þridju Guddómsins persónu eckért huggunarsamligra nafn ad géfast enn þetta, ad hann sé vor talsmadur, Róm. 8; því ef Gud er med oss, hver er þá ámóti oss? segir Postulinn. En ad h. Andi sé Gud, ber skírnin vor ljósast vitni um, þótt eigi væri þar til ønnur røk, þar vér verdum í hans nafni skírdir ásamt Fødur og Sonar, Matth. 28; hann er vor talsmadur í hørmúngunum, því hann kénnir oss ad fyrir þær byrji oss inn ad gánga í Gudsríki, Post. gb. 14; vor talsmadur í vorum veikleika, því hann ber vorum anda vitni um, ad vér séum Guds børn, Róm. 8; vor talsmadur hjá Gudi, því hann bidur fyrir oss med óumrædiligum andvorpunum; vor talsmadur í því ad undirvísa oss, því hann leidir oss í allann sannleika; vor talsmadur í efasemdinni, er oss optliga hendir, søkum vors óverdugleika, því hann er pantur vorrar arfleifdar, Eph. 1. En svo sem þad, ad einum talsmanni heyrir ecki alleina til ad forsvara og afsaka þann, er hann ad sér tekur, og hughreysta hann og undirvísa, hvernig hann skuli haga sér fyrir dómaranum edur sínum herra, heldur og er þad hans embætti, ad mótstanda hans óvinum, og ad sannfæra þá sem ámóti mæla; svo er þad og heilags Anda verk, ecki alleinasta ad hugga Guds børn, og leida þau í allann sannleika, heldur og ad straffa og byrgja munninn á þeirra óvinum. Þetta embætti h. Anda er innifalid í þeim ordum, er Guds Sonur talar hér í Evangelió, ad **hann muni straffa heiminn um syndina og um réttlætid og um dóminn**; og fyrir því, ad þau þykja ecki svo audskilin, þá vil eg láta þad vera inntak minnar eindfaldrar rædu í þetta sinn, ad útskíra þau. Drottinn hjálpi þar til med náð síns Anda, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Nær hann kémur, mun hann straffa edur sannfæra heiminn um syndina, segir Endurlausnarinn. Engin efi er á því, br. m., ad þetta á ad skiljast um hina stóru vantrúarinnar synd, hver ed drottnadi í heiminum framar venju á hérvistardögum vors Lausnara; eg segi í heiminum, þad er í vantrúarinnar börnum, Eph. 2, svo ad bædi Gydingar og heidingjar voru undir þessari synd, þar Gydingar óskudu teikns, segir Páll, 1 Cor. 1, en Grickir (þad eru heidingjar) leitudu ad speki; hinir vildu ecki trúa nema þeir sæi teikn og stórmerki, og þótt þeir mörg sæi, óskudu þeir samt teikns af himni; þessir leitudu ad speki og meintu ad þeir med náttúrunnar skilníngi fengi gripid hinn órannsakanliga Guddómsins dýrdar ljóma, sem uppfyllir bædi himin og jörd, hvern Guds Sonur var sendur til ad opinbera. En fyrir því ad hann vard Gydingum ad hneixlan, en Grickjum ad heimsku fyrir þeirra vantrúar sakir, þá var heilagur Andi útsendur til ad sannfæra heiminn um þennan Guds sannleika. Ad þetta svo eigi ad skiljast, er deginum ljósara af orsökinni, er Drottinn færir hér til, sem er þessi: af því þeir trúdu ecki á mig. Hann talar um þetta svo sem einn undanfarinn hlut, en þá var allareidu komid ad hans burtför til Födursins. Nú er þad kunnugt hversu ljósir ad voru spádómarnir og ritníngarnar, sem af honum voru, hverjar hann baud þeim ad rannsaka, Jóh. 5, samt vildu þeir ecki láta hann drottna yfir sér. Þeirra eiginn sendimenn báru vitni um, ad aldrei hefdi nockur madur talad svo sem þessi taladi, Jóh. 7, þó sögdu þeir ad hann gudlastadi; þeir sáu hans kraptaverk, og játudu ad enginn kynni þvílíkt ad gjöra, nema Gud væri med honum, Jóh. 3, samt báru þeir sér þá óhæfu í munn, ad hann væri Samverskur og hefdi Djöfulinn, Jóh. 8. Þeir höfdu fyrir augunum hans allraheilagasta líferni; þó kölludu þeir hann ofneytslumann og vínsvelgjara, vin tollheimtumanna og bersyndugra, Matth. 11. Þeir kunnu ecki ad straffa hann um nockra synd, Jóh. 8; þó klögudu þeir hann, svo sem þann ed frásnéri fólkinu og bannadi ad géfa keisaranum skatt, Lúc. 23; þessi var sú gudlausa vantrúarinnar synd, sem Jesús hér um talar; hún verdur og ástundum kölluð synd í ritníngunni framar ödrum syndum. Um Jeróbóam stendur vída í Kónganna bókum, ad hann hafi komid Israel til ad syndga, 1 Kóng. 12, þad er til vantrúar og afgudadýrkunar; ef þér værud blindir (segir Lausnarinn vid Gydínga) þá hefdud þér ecki synd, en nú þar þér segid: vér sjáum, þá blífur ydar synd, Jóh. 9; hvar eigi kann annad meint ad vera enn synd vantrúarinnar, því fyrir utan hana höfdu þeir þó margar syndir; já, þessi er sú hrædiliga synd, er hann umtalar, Jóh. 15, 22, 24 Kap.: hefdi eg ecki komid og talad til þeirra, þá hefdu þeir ecki synd, en nú hafa þeir ecki þad þeir kunni ad skýla synd sinni med; hvar fyrir? minn Herra! því hefdi þessi eina synd í burtu verid, þá hefdu allar hinar afmádar ordid. Já, enn aptur, hefda eg ecki gjört þau verk ámedal þeirra, sem enginn kann ad gjöra, þá hefdu þeir ecki synd, en nú hafa þeir séd þau, og hata bædi mig og minn Födur, og þetta er sú stóra vantrúarinnar synd, sem öllum ödrum framar synd kallast í ritníngunni; hvar fyrir? þvíad medan hún blífur, blífa allar adrar. Lækníng sálarinnar og allra vorra meina er

alleina sú forlíkun sem Jesús gjort hefir, er hann bar vorar syndir uppá tréd, 1 Pét. 2. Hver sem þvi ecki trúir, þann vill Drottinn ad h. Andi sannfæri, þvíad med því ad trúa réttiliga á hann verda allar adrar syndir í burtuteknar; vill hann því ad heimurinn verdi sannfærdur um þessa einu synd, þvíad fyrir hana eina verda allar hinar bundnar og aptur haldnar; þad gjorir Jesús bert, Jóh. 3, segjandi: sá sem ecki trúir, hann er þegar dæmdur; og aptur segir hann í sama Kap.: sá sem ecki trúir Syninum, hann mun ecki sjá lífid, heldur blífur Guds reidi yfir honum; já, enn framar: ef þér ecki trúid því ad eg sé, þá munud þér deya í ydar syndum, þad er, ad eg sé ljós heimsins, svo sem hann hafdi skommu ádur um sig vitnad, Jóh. 8. Sjáid hér, br. m., ad vantrúin er ein hofudsynd, og ollum odrum meiri, og er nú audsært hér af, ad hún er sú synd, er Drottinn umtalar hér í Evangelió; og þótt ecki væri annad til vitnis hér um, þá eru þau undur og stórmerki, er h. Andi birti med sinn guddóms-krapt undir eins og sakleysi, almætti og guddóm Kristi, strax eptir hans himnafor, til ad sannfæra heiminn um þessa skélfiligu vantrúarinnar synd; edur hvad sýnist ydur um hina miklu raust, er kom af himni svo sem þjótandi stormvidris, og fyllti upp húsid, þar postularnir inni voru; um bær eldligu túngur, er settu sig yfir sérhvorn þeirra; um þau adskiljanligu túngumál, er þeir toludu, eptir sem h. Andi gaf þeim út ad tala? Post. gb. 2; segir ecki Lúkas, ad þeir ed þad heyrdu, hafi vordid frá sér numdir og tvilrádir, segjandi hver vid annan: hvad er þetta? Hvad virdist ydur um hina fyrstu prédikun St. Péturs, er hann gjordi í sama sinni? hvernig hann sagdi þeim, ad Jesús af Nazareth hefdi odlast anda fyrirheitisins af Fodurnum og úthellt því, er þeir þá sáu og heyrdu, og hvernig ad þeir skárust í sínum hjortum, er þeir heyrdu þetta og sogdu: gódir brædur, hvad skulum vér gjora. Segid mér, var ecki þetta ad sannfæra þá um hina hrædiligu synd, ad þeir hofdu ecki trúad honum, heldur krossfestu Hofdingja lífsins? ad eg tali ecki um oll þau undur og jardteiknir, er fylgdu kristnibodinu í þá daga, svo ad hinir grimmu heidingjar, sem voru án Guds í heiminum, Eph. 2, gengu Drottni til handa og medtóku hans vitnisburd; því hrósar Páll, segjandi: eg hefi allt frá Jerúsalem og þar umkring allt til Illyrikum fullkomnad Evangelium Kristi, Róm. 15. Nú þótt ad þetta sé eiginlig meining Lausnarans í þessum ordum, sem nú hefi eg sagt og sýnt med nockrum rokum, þá eigum vér þó ad vita, br. m., ad þetta embætti h. Anda nær einnig til vor, því Frelsarinn sagdi vid þá, ad þessi h. Andi skyldi vera hjá þeim æfinliga, Jóh. 14; en þeir eru fyrir laungu komnir til hvíldar Drottins, samt hefir Gud ecki yfirgéfid sína kristni; því eigum vér enn nú ad leita ad honum í hans h. ordi, sem í fyrstunni var prédikad ad honum samverkanda og styrkjanda med eptirfylgjandi táknum, segir Markus, 16 Kap., hvert hann er enn nú ecki vidskila ordinn. O, hversu værum vér fávísir ad þeckja syndina, nema h. Andi sannfærdi oss þar um í Guds ordi! já, enn þá eptir þad vér hofum lært vorn kristindóm í barna-lærdóminum, þá kollum vér margt þad syndlaust ad vera, sem þó er ein fordæmanlig synd fyrir Gudi, ef hann vill í dóm vid oss gánga; og þar ad auki, þá má þad kunnugt vera, hversu ad kristinndóminum er almenniliga háttad manna ámedal, þad sumir kalla sig vel kristna, ef þeir trúa á Gud, og því ad Kristur hafi pínst fyrir syndir heimsins. En St. Jakob heldur þad lángtum odru-

vifi, þar hann segir: ad trúin sé daud án verkana, Jac. 2. Nú ef sú trú er daud, sem ad ecki verkar fyrir kjærleikann, Gal. 5, svo sem Páll gjørir ráð fyrir hinni sønnu trú, er þad þá ecki vantrú? já, í sannleika, hún er vantrúnni verri, þvi sú trú, af hverri madurinn alleina þeckir Gud, og veit ad hann er bædi gódur, og þó undir eins réttlátur, en forsmáir þó hans vilja og ecki ástundar ad læra hann, svo hann ad minnsta kosti þeckja megi hvad lángt ad hann sé frá þvi, ad hann géti hønum fullnægju gjørt, hún hjálpar meir til ad fordæma einn heldur enn sáluhólpinn ad gjøra, þviad Djøflarnir trúa þvi einnig og skélfast þaraf, segir St. Jakob, 2 Kap. En segid mér, hvar á holdligur madur ad fá slíka þeckingu nema hann sannfærdur sé þarum af h. Anda? Pétur segir til safnadanna í Asía: þér fórud allir villt sem saudir, en nú erud þér umhverfdir til Hirdirs og Biskups sálna ydar, 1 Pét. 2; med hønum tekur Páll undir, segjandi: þér vórud myrkur til forna, en nú erud þér ljós í Drottni, Eph. 5; hvar fyrir mundi þad ské, nema fyrir verkan h. Anda, sem bjó í ordinu og straffadi heiminn um syndina. Hold og blód hefir ecki opinberad þér þetta, sagdi Drottinn vid Pétur, heldur minn Fadir, sem er á himnum, Matth. 15; og hid sama má eg segja um þeckingu syndarinnar. Fyrir Guds Anda erum vér endurfæddir í skírninni, Jóh. 3, endurnýadir í hugskotum vorum. Hann skapar í oss nýtt hjarta, Ps. 51. Hann leidir oss til Jesúm Christum, án hvers vér fengjum ecki til hans komist, svo sem vér medkénnum í hinni þridju grein vorrar trúarjátningar; en hvarmed gjørir hann þetta? án efa í fyrstunni med þeckingu syndarinnar. Segid mér, hvert er þad offrid, sem Gudi þóknast? er þad ecki harmþrúnginn og sundurknosadur andi? sem Davíd segir, Ps. 51; sú sála, sem ad hrygg er út af stærd íllskunnar og gengur bogin og veik? þau augu sem þreytt eru? ein húngrud sál mun géfa þér dýrdina og réttlætid, Drottinn! segir Barúch, Kap. 2. En hvar viljum vér fá þessa hrygd, hver vekur í oss þetta andliga húngur? þad gjørir Andi Drottins med þeckingu syndarinnar, bædi í Guds h. ordi og svo med sínum kroptugu innvortis hræringum, þegar hann dregur þá skýluna frá augum sálarinnar, sem Andskotinn hefir heingt þarfyrir, og vér sjáum hversu vér høfum hinn góda Gud til reidi reitt med margra ára óhlýdni, og sýnir oss undir eins Guds óumrædiliga gjæsku og þolinmædi yfir øllu þessu, sem mørgum þeim hefir ad skyndingu í burtu kippt, sem kannské ecki hafa meir syndgad enn vær. Hvad meinid þér, br. m.? munum vér taka þessar hugrenningar af sjálfum oss? ó, nei! þvi vér erum ecki megnugir um af sjálfum oss til neitt gott ad hugleida, 2 Cor. 3, aukheldur ad framkvæma; hvadan þá, nema af h. Anda; hver ed sannfærir oss um syndina? Gydingar høfdu løgmálid, af þvi þecktu þeir þó ecki syndina; eigi meintu þeir sumirhverjir ad illar hugsanir væru synd, jafnvel þótt løgmálid segdi þeim: þú skalt eigi girnast, Exód. 20. Þar fyrir líkir Drottinn þeim vid grafir framlidinna, sem utan voru prýdiligar enn innan fullar af allra handa óþeckt, Matth. 23; þeim mundi hafa þótt þad undarligt, ad sá sem reiddist bródur sínum, skyldi vera rádssekur; sá sem liti eina kvinnu til ad girnast hana, hann hefdi allareidu drýgt hór med henni í sínu hjarta, Matth. 5; edur ad madurinn væri skyldugur til ad gjøra þeim gott, sem vid hann misgjørir. Svo mikill er nú munur bókstafsins og andans; hinn deydir, ef hann er einnsaman; þessi lífgar, en brúkar løgmálid fyrst til ad deyda,

þad er ad sunduremerja, og kénna syndaranum, ad hann sé daudasekur, og þannig innilykur Gud alla undir óhlýdninni, uppá þad hann miskunni ollum, Róm. 11. Vitid þér ecki, ad þér erud musteri Guds? segir Páll, 1 Cor. 3. Eg ætla ad svo fari best Gudsþjónustan í þessari kyrkju, ad Móses hafi bassann í logmálinu, en Kristur tenórinn í Evangelió, því hins góda Hirdirs raust mun þó yfirtaka og hærra láta enn Móses reidarþruma. Það er einn glediligur tvísaungur í eyrum mæddrar samvitsku, og þá rætist þad med fullu og ollu, er Drottinn sagdi fordum daga: Guds ríki er inni hjá ydur, Lúc. 17. Jafnvel ángrid fyrir syndina er Guds bornum þeckara, enn oll heimsins kjæti hans sonum, og þau tárin, er einn syndari fellir í Guds sjód, þau smacka honum betur enn vín hinnar flárádu Dalilæ, veraldarinnar, hennar fylgjunonnum. Og því segir Lausnarinn hér strax eptir: ad h. Andi muni sannfæra heiminn um réttlætid, af því hann fari til Fodursins. Kristur meinar hér í fyrstu sitt eigid réttlæti og sakleysi; þad hlaut á eptir ad fylgja, þegar Guds Andi hafdi straffad heiminn um þá skélfiligu synd, ad þeir trúdu honum ecki, heldur festu hann uppá gálgann, er þeir kunnu þó ecki ad straffa um nockra synd, þá hlaut þad á eptir ad fylgja (segi eg), ad hann sannfærdi þann sama heim um hans réttlæti, ad þeir hofdu lífsins Hertoga krossfest, svo sem Pétur sagdi þeim, Post. gb. 3; þá kunnu þeir ad segja, ad hann væri timburmannsins sonur, Matth. 13; ad þeir þecktu fodur hans og módur; ad hann væri Samverskur og hefdi Djofulinn, Jóh. 8; ad hann fyrir Belzebub Djoflahofdingja ræki út Djoflana, Lúc. 11; þá kunnu þeir ad géfa honum þad ad daudasok, ad hann kalladi sig Konúnginn Christum, Lúc. 23; já, ef hann væri Guds Sonur, ad hann skyldi stíga ofan af krossinum, Matth. 27; þá var þad tími fyrir þig, ó, þú hinn gudlausi Biskup Caipha! ad rífa þín klædi, af því hann játadi sig Guds Son ad vera, Matth. 26; þá var tími til alls þessa, þegar hann, ad sigrudum dauda, Djofli og helvíti, upphafinn yfir alla himna, hafdi sett sig til Kraptarins hægri handar, og til vitnisburdar um sitt almætti, sitt réttlæti og dýrdarfullu hátign, sendi hinn h. Anda yfir sína þjóna og ambáttir med stórum undrunum og táknum, já, yfir sína fjandmenn og ofsóknara, svo ad margir af kénnimonnunum hlýdnudust trúnni, segir Lúkas, Post. gb. 6; þegar umkomulausir fiskimenn ráku út djoflana, læknudu sjúkdóma, opinberudu leynda hluti, sem enginn manna kunni ad vita, svo sem Ananiæ og Zaphiræ dæmi vitna, Post. gb. 5, og þetta skédi allt í hans nafni, sem hinir ádur hofdu kvalid, húdstrýkt og á gálgann uppheingt milli tveggja spillvirkja. Med ollum þessum guddómligu furduverkum sannfærdi nú h. Andi veroldina í þá daga. Því eg fer til Fodursins, segir Herrann; þetta hid sama brúkadi h. Andi fyrir munn Péturs til ad sannfæra þá um Kristi réttlæti, er heyrdu á tal hans, Post. gb. 2, er hann vitnar af spádómi Davids konúngs um upprisu og uppstigning Drottins Jesú, segjandi: ecki er David uppfarinn í himininn, er hann segir sjálfur: Drottinn sagdi minum Drottni: sit þú mér til hægri handar, þar til eg legg óvini þína til skarar fóta þér; viti því allt Israels hús fyrir víst, ad Gud hefir gjort hann ad Krist og Herra, þenna sama Jesúm, er þér krossfestud; og ad þessi sé meiningin í ordum Drottins, vottar þad sem hér eptirfylgir: og eptir þad sjáid þér mig ecki. Ad sonnu sáu hann lærisveinarnir eptir hans upprisu, en ecki med somu ásýnd og ádur; ecki í þjónsmind, heldur svo

sem einn sigurvegara; ecki svo sem þeir sáu hann í grasgarðinum, bundinn og fjötradann, heldur einglunum líkan, þar hann geck inn ad luktum dyrum til þeirra, Jóh. 20; ecki svo sem eina bölvan á krossinn uppheingdann, Devt. 21, heldur upprisinn af daudum, ad daudans pínu uppleystri. Allt þetta vottadi hans réttlæti og sakleysi, því þad var ómögnligt, svo sem Pétur sagdi, ad hann kynni af daudanum haldinn ad verda, Post. gb. 2. En allrahelst meinar Drottinn hér sína himnaför, ad þeir mundu hann ecki sjá úr því, ad hann gjördist fyrir þeim ósýniligur, og skýid tók hann burt frá þeirra augum, Post. gb. 1. Og er nú af þessu öllu réttlæti Drottins sannbevísad, fyrir vitnisburd h. Anda, sem fám dögum þar eptir kom yfir postulana med sýniligum Guds krapti, svo ad þeir túngur töludu, Djöfla útráku, lögdu hendur yfir sjúka og þeim batnadi, sögdu fyrir óvordna hluti, svo sem hann ádur fyrirsagdi og segir beriliga hér í gudspjallinu med þessum ordum: nær ed sá sannleiksins Andi kémur, þá mun hann kénna ydar allann sannleik, því hann talar ecki af sjálfum sér, heldur hvad hann heyrdi, þad talar hann, og hvad eptirkomandi er, þad kunngjörir hann ydur; hann sami mun og vegsama mig, því af mínu mun hann þad taka og kunngjöra ydur. Hvad sýnist ydur, br. m.? er ecki þvílíkt ad sannfæra heiminn um réttlæti Drottins Jesú? og af þessu Jesú Kristi allrahelgasta réttlæti hángir vort réttlæti, og meina þad oss tilreiknad verdur, því þad er raunar hans réttlæti; og þar fyrir heyrir oss og svo til þetta embætti h. Anda eigi sídur enn þeim, sem lifdu á postulanna dögum; og byrjar oss hér fyrst ad athuga þau ord, er hann taladi til lærisveinanna skommu sídar, Jóh. 16: innan litils tíma munud þér ecki sjá mig, og aptur innan litils tíma munud þér sjá mig aptur, því eg fer til Födursins; af hverjum ordum þad audsært er, ad Drottinn kallar sína pínu, sinn dauda, sína greftran og upprisu í þessum stad, sína burtför til Födursins ásamt himnaförinni.

Nú er þad öllum mönnum augljóst, ad réttlæti syndugs manns er í því fólgid, ad Kristur er fyrir oss dáinn, upprisinn og til himna farinn; því segir og Páll, ad hann sé dáinn fyrir vorar syndir, og upprisinn oss til réttlætis, Róm. 4. En forgéfins væri hann dáinn og upprisinn, væri hann ecki til himna farinn og seztur til Kraptarins hægri handar, til ad bidja fyrir oss, hvadan hann og hefir sendt oss sinn Anda, sá ed trúna í oss verkar, fyrir hvorja madurinn alleina verdur réttlátur fyrir Gudi, Róm. 3. Allt þetta kénnir hann best sjálfur med fám ordum, Lúc. 24, er hann sagdi vid lærisveinana undir sína himnaför: svo er þad skrifad og svo byrjadi Kristó ad lída og upprísa af daudum á þridja degi, og predika láta í sinu nafni ydran og syndanna fyrirgéfning hjá öllum þjódum; og kémur þessi partur embættis h. Anda mjög vel saman vid hinn fyrra, þvíad í þeckingu syndarinnar er ydranin fólgin, en réttlætid í fyrirgéfningu syndanna, og því vil eg taka mér hin glediligu St. Páls ord í munn um þetta efni, er hann segir, Róm. 8: hver vill ásaka Guds útvalda? Gud er sá sem réttlætir; hver er sá ed fordæmi? Kristur er sá sem dáinn er, já, enn framar, upprisinn, hver einnig er á hægri hönd Gudi, sá einnig er medalgángari fyrir oss. Sé því mitt réttlæti ecki betra enn niðlagsfat, Esa. 64. Guds heilagur Andi hefir sannfært heiminn, sannfært lögmálid, sannfært Djöfulinn, já, sannfært mína ángráda og sturlada samvitsku, sem klagar mig um fjölda minna synda dagliga, hann hefir

sannfært þau, segi eg, um Jesú Kristi réttlæti, sem vordid er mitt, því hann er Jehóva vort réttlæti, Jer. 23, og bædi mér og ollum stórsyndurum af Gudi géfinn til réttlætis, til helgunar og eylífrar endurlausnar, 1 Cor. 1. Hafi Adam forþénad med hinni fyrstu synd ad verda útrekinn úr Paradís med sínu ránglæti, hafi hann lokad henni aptur eptir sér og ollu sínu afkvæmi, hafi eg hans syndugur nidji fylgt honum eptir í ránglætinu, svo þar er ekkért nema fordæmanligt í mér, þad eg hefi af hinum fyrra Adam medtekid, hvern Lúkas kallar Guds Son, Lúc. 3, en gjordi bædi sig og mig og allt sitt hyski ad Djofulsins bornum fyrir yfirtrodsluna: þá sannfærir þó Guds gódur Andi mig um þad, ad hinn eylífi Guds Sonur, hinn annar Adam, sem er Drottinn af himni, 1 Cor. 15, hver ad hefir Davíds lykil, og upplýkur svo enginn kann aptur ad láta, Opinb. 3, hann hefir bædi mér og ollum þeim upplokid ríki himnanna, sem med ángri síns hjarta skrída ad fótum hans og segja: Fadir, eg hefi syndgast í himininn og fyrir þér, eg em ei verdur ad kallast þinn Sonur, gjor mig svo sem einn af þínum leigumonnum, Lúc. 15. Hverjir eru mínir óvinir? hvar eru mínir áklagendur? þad er logmálid, þad er heimurinn, þad er Djofullinn, þad er mín eigin samvitska; eg óttast þá ekki, þegar Drottinn er mér nádugur fyrir míns Endurlausnara réttlæti; þeir eru bodlar Gud, nær hann er reidur, en þeim sem í Jesú Kristó er vid hann sáttur og kvittur, géta þeir ekkért mein unnid; ekki logmálid, því hann er kominn logmálid upp ad fylla, Matth. 5; ekki heimurinn, því hann segist hafa heiminn sigrad, Jóh. 16; ekki Djofullinn, þvíad hofdingi þessa heims er dæmdur, Jóh. 14; ekki mín samvitska, því Jóhannes segir: ef ydar hjarta fordæmir ydur, þá er þó Gud meiri ydar hjarta, 1 Jóh. 3; og Pétur segir um skírnina, ad hún sé sáttmáli gódrar samvitsku, 1 Pét. 3; þótt eg hafi hann yfirtrodid, þá veit eg þó ad blód er útrunnid í skírnarsáinn, sem mig óverdugann þræl hefir elskad meir enn sjálfan sig. Jesús er bædi Gud og madur, Guds eingétinn Sonur og þó Davíds sonur, Matth. 1; þar sé eg Gud hefir straffad á Gudi mínar syndir, og þann mann og minn bródur eptir holdinu, í hvorjum ad býr oll fylling Guddómsins líkhamliga, Kol. 2, hefir hann, ad afrekadri minni endurlausn, sett sér til hægri handar; þar fyrir gétur hann ekki straffad hans réttlæti á mér, hvers ránglæti hann straffadi á honum, þegar hann gjordist bolvan fyrir mínar syndir, Gal. 3, sem eylífa bolvan forþénad hefi. Gud hefir aldrei unnid meira frægdarverk, heldur enn þá hann leysti oss synduga orma úr eylífu banni. Odrum sinnum hefir hann átt ad skipta vid þad sem ekkért var, svo sem þegar hann gjordi himin og jord af eingu efni, Gén. 1; edur vid sképnur sínar, svo sem þegar hann lét sólina standa kyrra, Jós. 10, klauf hafid í sundur, Exód. 14, sendi plágur yfir Egyptaland, og annad þvílíkt; en í vorri endurlausn átti hann ad býta vid sjálfan sig og sitt réttlæti, hverju eigi má raska; því er eg þess fulloruggur, ad hann lætur ekki svoddan stórvirki til ónýtis verda á þeim, sem treysta á forþénustu hans eingétins Sonar, þótt ad syndugir séu, þvíad synduga og ekki réttláta er hann kominn ad kalla til ydranar, Matt. 9. Hvad skulum vér þá hértil segja, segir Páll, Róm. 6; skulum vér dvelja í syndunum, svo ad nádin yfirgnæfi? fjærri sé því. Drottinn segir hér í gudspjallinu, ad heilagur Andi muni sannfæra heiminn um dóminn, af því ad hofdingi þessa heims sé dæmdur. Hver ad sé þessi hofdingi er audvitad, þad er Satan, hver hinn sami

kallast Djöflahöfdingi, Matth. 12; en þarfyrir kallast hann svo, ad heimurinn liggur í hinu vonda, 1 Jóh. 5, en hann er alls ills höfundur; hönum þjónar mikill herskari í heiminum, allrahelst manneskjan, med adskiljanligum syndum og glæpum, svo ad hann er mektugur í börnum vantrúarinnar, segir Páll, Eph. 2, þad er í heimsins börnum; hann er dæmdur; tönn fyrir tönn, auga fyrir auga, segir lögmálid, Levit. 24. Satan var öll ordsök í því ad Kristur var deyddur, kvalinn, húdstrýktur og mátti helvítis píslir þola, er syndin hafdi tilunnid; þarfyrir er hann dæmdur til myrkranna hlekkja eylífliga í helvíti, 2 Pét. 1; hann er dæmdur, þad er sigradur og útrekinn; svo segir Drottinn hjá Jóh. 12, undir sína pínu: nú er dómur heimsins, nú mun höfdingi þessa heims verda útsnaradur. Þad er alkunnugt, hversu ad Satan drottnadi í veroldinni ádur enn Jesús kom í heiminn, já, ádur enn hann sigradi Djöfulinn á krossinum, hvörsu ad öll lönd voru full af hinni verstu afgudadýrkan, og sjálfri Guds þjónustu ámedal Israels barna hafdi hann svo spillt, ad þegar hann, sem lögmálid hefdi útgéfid, kom í heiminn, hann þeckti ecki Guds lögmál hjá sinn fólki; þar yfir klagar hann, Marc. 7, segjandi eptir Esaja: þeir dýrka mig forgéfins, er þeir kénna þann lærdóm sem eru manna setningar, því þér gángid fram hjá Guds bodordum, og haldid manna setningar; þvott bikara og kéra, og margt annad þvílíkt gjörid þér. En þegar Guds Andi var úthelltur yfir allt hold, svo sem Jóel hafdi fyrir spád, Jóel 2, þá urdu hér á snögg umskipti, svo sem Lúkas skrifar í Postulanna-gjörningum, 9; svo hefir nú Drottinn Jesús útrekid Djöfulinn úr sínu ríki med Guds fíngri, Lúc. 11, sem er h. Andi, vordinn sjálfur höfud alls höfdingjadæmis, og hefir flett hinn sterka hervopnada öllum sínum herklædum, á hver hann treysti, Matth. 12, svo Djöfullinn hefir sjálfur naudugur borid vitni um hans almætti og Guddóms krapt; því lýsti hann medal annara af munni stúlkunnar, sem rann eptir þeim Páli og hans förunautum í marga daga, og hrópadi: þessir menn eru þjónar Guds hins hæsta, sem boda ydur veg velferdarinnar, Post. gb. 16; þannig át Djöfullinn sjálfur ofan í sig allar gudlastanir sinna verkfæra; og þegar þeir flettu hinn Heilaga og Réttláta sínum klædum, og heingdu hann nakinn uppá tréd, þá hefir hann undir eins afklædt höfdingjadæmin og maktarvöldin, og þau opinberliga til skodunar framleidt, Cól. 2, hrósandi sigri yfir þeim á krossinum. Og um þennan dóm, sem nú þannig er yfir Djöflinum genginn, sannfærdi Guds h. Andi heiminn, ecki einasta þá ógudligu, sem máttu þreifa á slíku, heldur og alla þá, sem hann umsnéri til hlýdnis Kristó, og gjördi hönum þjónustu-bundna, og þad sama verkar hann enn nú í dag í Guds h. ordi, þegar þad er hreint og klárt, og med alvöru nockurri og röksemi kénnt og prédikad, því jafnvel þótt ad Djöfullinn sé bundinn, þá lætur hann þó ecki af ad skjóta sínum örvum á Guds her. Þar fyrir, kristnir menn, fyrst ad vor Kóngungur hefir svo mikinn sigur unnid á Djöflinum, og svo vegsamligan dóm yfir hönum fengid, þá látum oss ecki þá skömm henda, ad vér yfirgéfum Hertoga lífsins en gaungum í lid med Fjandanum aptur, edur þjónum hönum framvegis í syndinni og ógudligu athæfi, ámóti samvitskunni; verum minnugir þess eids, er vér sórum hinum lifanda Gudi í skírninni, ad vér játudum hönum og öllum hans stórmerkjum, en afneitudum Fjandanum og

öllum hans svikum og vélum. Ecki hefir Guds Sonur þenna dýra sigur unnid fyrir sjálfan sig; þeirrar háleitu Guddómsins þrenningar óraskanliga réttlæti var fullnægt fyrir hina fyrstu synd Djöfulsins, þegar hann var útsnaradur af himni; Gud tók rétt sinn af honum fyrir sjálfan sig i eylifum kvölum; fyrir oss syndugа orma og Guds óvini, er þessi frægi sigur unninn; sinu lifi, sinni bitru kvöl og dauda hefir hin eylifa Gjæska til þess kostad ad fá herleidinguna ad herfángi tekid, Eph. 4, og oss siguriнn géfid; med þessu dýrmæta lausnargjaldi hefir hann oss heil. Anda afrekad, til ad kénna oss ad þeckja syndina, ad þeckja hid sanna réttlæti sem er af trúnni, og til ad endurnýa vor hugskot, svo ad vér gétum, ef viljum, Gudi þjónad. Verum því eigi svo óþackilátir edur sjálfum oss vondir, ad vér slöckvum h. Anda, 1 Thess. 5, med visvitandi glæpum og illgjördum ígégn vorum Frelsara, sem oss hefir svo dýru verdi keypta, og þar hann hefir úthellt honum i vor hjörtu fyrst i skírninni, sídan dagliga nálægt i sinu h. ordi, ef vér forsmáum þad ecki, þá segjum ecki ad þad sé oss ómöguligt Gudi ad þóknast, 1 Cor. 3, því hann kann alla hluti framar ad gjöra, enn vér kunnum ad hugsa edur mæla, þar sem hann finnur gódan vilja. Þad er slægd Djöfulsins, ad hann breitir vid oss eins og þeir, sem Móses gjördi frá sér inn i Kanansland, þeir sögdu illa af landinu, Núm. 13; svo breitir og Satan, hvar sem hann hefir vanid holdid á sinar kræsingar, þad eru skammir og lestir, ad hann kallar þad ómöguligt Gudi ad þóknast, þar hann sé einn stráungur herra, sem ad uppskéri þar hann ecki sádi, Lúc. 19. Þad lýgur þú, Satan, því fyrir utan þad ad allt hvad vér gjörum er ecki utan hálfverk, sem Postulinn vottar, 1 Cor. 13, og verdur þad svo af Gudi þegid, þá styrkir Andinn vorn vanmátt, segir Páll, Róm. 8, og hann bregdst aldrei þessum, sem bidja um hans adstod, og allt hvad vér gjörum gott, ef svo má nockurt heita, af því vér gjörum, þad er hans verk i oss; hann verkar þad, ad Guds bodord eru eigi þúng, 1 Jóh. 5; hvar fyrir? þviad elska Guds er úthellt i vorum hjörtum fyrir h. Anda, sem oss er géfinn, Róm. 5, hann gjörir Kristi ok sætt, og hans byrdi létta, Matth. 11; hvar fyrir? þviad elskan til Jesúm yfirvinnur alla hluti, og þad er eins og St. Páll segir: eg forsmái alla hluti fyrir hann, sem mig máttugan gjörir, Christum, Phil. 4. I kristiligu liferni er miklu meiri gledi og unadsemd, jafnvel i þessum heimi, heldur enn i allskyns fullsælu veraldarinnar; en ef vér eigi til þessa finnum, þá veldur þad því, ad vani syndarinnar er allt ofrikur i oss vordinn; reynum til fyrst og tokum til ad berjast karlmannliga, sjáum til hvert vér ei finnum adstod h. Anda, og þegar vér fyrir Guds nád höfum yfirunnid, hvad án alls efa skédur, ef vér leggjum nockurn hug á vort mál, þá munum vér ecki vilja umskipta þótt allur heimurinn i bodi væri, og kalla stridid litilsverdt hjá þeirri gledi, er vér finnum i vináttu Guds og i gódri samvitsku; en þad má eigi undandraga, kristinn madur! Tef ecki ad snúa um til Drottins, segir hinn gamli Sýrach, 5 Kap., og skjót því ecki á frest dag frá degi. Gjörum oss vidskila ógudliga veröld þessa og hennar athæfi, strax sem Andinn kallar til vor af opinberingar bókinni, segjandi: gángid út af henni mitt fólk, ad þér verdid ecki hluttakandi i hennar syndum, og medtakid af hennar plágum, Opinb. 18; og þetta lætur Gud á hverjum helgum degi klingja fyrir vorum eyrum. Þegar Loth fordum daga tafdi ad gánga út af Sódóma, þá tók eingillinn i

hönd í hönum, og dró hann hálfvegis naudugan út þadan, svo ad hann ecki tíndist í bálinu med ödrum, Gén. 19. O, hversu opt tekur hinn nádugi Gud í hönd vora med krossinum, med eptirdæmunum, med hinum straungu lögmálsins hótunum, og dregur oss naudunga út af vondri veröldu þessari, ad vér ecki fyrirförumst med henni! Loth beiddi leyfis ad hann mætti búa í Zóar, sem var nálæg Sódóma, Gén. 19; en hann tafdi þar ecki lengi, hefir og ecki þorad sökum þess hrædiliga straffs, er kom yfir hinar borgirnar. Gjör slíkt hid sama, barn Guds, þegar þú ert einusinni fyrir Guds nád útgenginn frá heiminum, sem er rétt ein Sódóma, þá stadnæmst ecki í nágrenninu, þad er, kappkosta ad deyda aldeilis hinar fornu girndir; rek út ambáttina, Gal. 4, þad er syndumspillta náttúru med syni hennar, vondum vana, ad svo miklu leiti sem þér er mögulígt; drep hinn gamla manninn, svo ad Kristur megi í þér lifa, annars er hætt vid, ad þótt Zóar sé lítil, þá kunni hún ad verda ad Sódóma fyrir nágrennis sakir, og þig megi aptur lánga til kjötkatlanna í Egyptalandi. Og hefi eg nú svo talad um þetta þrefalda embætti h. Anda, hvad eg hygg Guds ordi samhljóda vera, og undir því er falinn allur vor kristinndómur, sem er í fyrstu, ad þeckja syndina til ad ydrast, Jesú Kristi fullkomna réttlæti til þess ad trúa ad oss verdi hún fyrirgéfin, og dóm Andskotans til þess ad afneita hönum og öllu hans athæfi; og hángir þetta svo hvert af ödru, ad eckért má annars missa, ef vor kristinndómur á fullkominn ad vera. En þú, vor Gud! sem ríkur ert af nád, kénn þú oss ad þeckja syndir vorar, og ad ydrast þeirra af öllu hjarta, og nær þú reisir oss á fætur aptur úr voru dupti og ösku, med trúnni á þinn eingétinn Son, þá gjör oss hinar fyrri syndir svo leidar, ad vér stuggum vid þeim, svo sem annari óþeckt, en kénn oss ad lifa sparsamliga, gudrækiliga og réttferdugliga í heimi þessum, ad vér mættum óstraffanligir finnast í tilkomu Jesú Kristi vors Frelsara, og af hönum innleiddir verda í hid fagnadarsæla Lambsins brúdkaup. Géf oss þar til þinn h. Anda, nádugi Fadir! fyrir þann sama þinn eingétinn Son, Jesúm Christum, amen!

Fimta Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 16 Kap.

Og Jesús sagdi til sinna lærisveina: sannliga, sannliga segi eg ydur, hvörs þér bidjid Födurinn í mínu nafni, þad mun hann géfa ydur. Híngad til hafid þér einskis bedid í mínu nafni; bidjid, þá munud þér medtaka, svo ad ydar fögnudur sé fullkomligur; þetta hefi eg talad í ordskvidum til ydar; sá tími kémur, ad eg tala eigi lengur í ordskvidum til ydar, heldur mun eg kunngjöra ydur opinberliga af mínum Födur. Á þeim degi munud þér og bidja í mínu nafni. Og eigi segi eg ydur, ad eg muni bidja Födurinn fyrir ydur, þvíad sjálfur Fadirinn elskar ydur, af því þér elskid mig, og trúid þad

ad eg sé af Gudi útgenginn. Eg em af Födurnum útgenginn, og kominn í þennan heim; eg fyrirlæt og aptur þennan heim, og fer til Födursins. Og hans lærisveinar segja þá til hans: sjá, nú talar þú berliga, og mælir einga ordskvidu: nú vitum vér, ad þú veitst alla hluti, og þú þarft eigi ad nockur spyrji þig. Fyrir þad trúum vér, ad þú sért af Gudi útgenginn.

Exordium.

Drottinn Gud þinn er einn fortærandi eldur, sagdi Móses fordum daga vid Israels sonu, Devt. 4. Kvída mætti einn aumur syndari fyrir, sem eckért annad gjörir enn ad forþéna daudann, ad koma fram fyrir svo dýrdarfullan, svo ógnarligan Gud, hvers reidi ad brennur yfir þeim, sem hann hatar, allt til nedsta helvítis, Devt. 32. Hvernig mun eitt hálmstrá, ein vatnsbóla kunna ad búa vid svoddan einn fortærandi eld; þó skulum vér fram fyrir hann koma, því hver vill dyljast fyrir hans auglíti? Nú þótt ad þad vitanligt sé, ad vorar syndir adskilji millum vors Guds og vor, Esa. 59, þá hrópadi þó Fadir miskunsemdanna: komid til mín allir þér sem erfídid og þúnga erud þjádir, eg vil endurnæra ydur, Matth. 11. Hvar fyrir þótt ad Gud sé einn fortærandi eldur, sem Páll ad ordi kémst, Hebr. 12, þá megum vér játa þad um oss satt ad vera, er hann skrifar Gydíngum til í sama bréfi og sama Kap.: þér erud komnir til fjallsins Zíon, og borgar Guds lifanda, Jerúsalem hinnar himnesku, og til margra þúsunda einglanna; af hverju vér sjáum hvad mikid oss er veitt í Kristó Jesú, Drottni vorum, ad vér sem fjærri vorum, hverra fedur ad voru án Guds í heiminum, Eph. 4; vér erum fyrir hann vordnir Guds heimamenn, og vor borgarréttur er á himnum, svo sem Páll segir, Phil. 3. En med hverju móti fáum vér þá, saurugur manneskjur, helst nærri komid þessum Guddómsins dýrdarljóma, sem ad býr í því ljósi, sem einginn fær til komist? 1 Tím. 6; þad skédur í hans h. ordi og sakramentunum, en ecki sízt í einni audmjúkri kristins manns bæn, þar hinn vesæli talar vid hinn volduga, hinn líflausi vid Dómarann, þrællinn vid Herrann, einn syndugur ormur vid himins og jardar Skapara, svo sem þá madur vid mann talar og einn vinur vid annann, Exód. 33, hvar einn harmþrúnginn og sundurkraminn andi, þreingir sér í gégnum skýin med óumrædiligum andvörpunum, fram fyrir Guds tignarstól í himninum, og verdur af hönum bænheyrdur, svo ad himnaríki lídur ofríki, Matth. 11; og til þessa samtals býdur oss nú hér í dag Eingill hins mikla ráds, þar hann segir hér í gudspjallinu: sannliga segi eg ydur, hvers þér bidjid Fodurinn í mínu nafni, þad mun hann géfa ydur. En hér er nockur vandi á, br. m., sem er, ad vér högum svo bæninni, ad vér séum vissir um bænheyrsluna, og finnum til hennar, (því hans fyrirheit bregdast aldrei). Og því vil eg nú tala nockud þarum á þessu stundarkorni, hvernig bæninni eigi háttad ad vera, og er sérdeilis í því tvent ad athuga, sem er, 1) ad hún sé heit og alvarlig, 2) ad hún framkomi af trúudu hjarta. En hann, sem alla hluti kann framar ad veita, enn eg kann fyrir ad mæla, hann styrki oss hér til med nád síns Anda, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Þegar vér viljum offra Gudi bænum vorum og þackargjördum, þá hugleidum fyrst allra, hversu skélfilig hátign þad er, sem vér komum fyrir, sem er Konúngur konúnganna og Drottinn drottnanna, 1 Tím. 6, sá ad er allrar veraldarinnar Dómari, Gén. 18, og í hvers augum ad himnanna himnar eru ecki hreinir, Jób. 15. Svo lángt er frá því, ad nockud saurugt megi nærri hönum koma, þegar hann reidur er; en vér erum allir svo sem sá óhreini, segir Esajas 64 Kap., og jafnvel vort réttlæti er svo sem nidlags fat. Hvad helst sem ad snertir þetta fjall, þad skal dauda deya, þar skal eingin hönd snerta þad, annars skal þad grýtast edur í hel skotid verda, hvert heldur þad er madur edur kvikindi, sagdi Drottinn fordum vid Mósen, undir þad hann útgaf sitt h. lögmál á fjallinu Sinai, Exód. 14; svo hrædiligt, svo ógnarligt er hans tignarveldi, þegar hann vill þad sýna. Nú vilj-

um vér segja, ad hann sé blídkadur fyrir Sonarins forþénustu, sem satt er; en þess er ad gjæta, br. m., ad þeim einum mun hann blídliga taka, sem fyrir Kristi blód framkoma; en þeim einum mun Kristi blód og hans forþénusta þar til gagna, sem hennar leita med ángrádu og sundurknosudu hjarta. Lát þér því til hugar koma, syndugur madur, þegar þú fellur fram fyrir Gud í þínum bænastad, hvilíkur háski þad sé ad koma nærri þessum brennanda eldi, nema þú ádur svo tilreiddur sért, ad þú fáir hann slöcktan med tárum þíns hjarta. Þegar þú hefir nú íhugad hvilíkur ad Gud sé, og hversu reidur syndsamligu athæfi, þá athuga hvilíkur ad ert sjálfur þú, mold og aska, svo sem Abraham sagdi, Gén. 18, gétinn og fæddur í syndinni, Ps. 51, og af náttúrunni til reidinnar barn, Eph. 2; ad sönnu endurfæddur í skírninni fyrir Kristi blód, og Guds vinur kalladur. En hversu opt hefir þú nú rofid þinn skírnarsáttmála, og ecki lokid þín færi hinum allra Hærsta? þú hefir verid búinn til ad gjora allt þad, sem hann hefir bannad, og næsta tregur til ad framkvæma þad hann bodid hefir, og hafi Guds nád verkad nockud gott med þér, þá hefir þad þó af þinni hendi verid ófullkomid, og gétur einganveginn stadist í hans augliti, sem er fullkominn og heilagur; svo lángt er frá því, ad þad megi sambjóda því illa sem þú gjort hefir, edur afplána þad, því þú gjordir þó eckért annad enn þad þú áttir ad gjøra, Lúc. 17, og er þó vel ef þad svo er, þegar þú hefir hvad bestur verid; en reikna nú upp med sjálfum þér, allt ydjuleysi í Guds víngardi, alla hégómaþánka, øll ónytju ord, fyrir utan stórglæpina, ógudligan verknad, ord og hugsanir; og þótt ad Guds reidi og hans dómur sé ennú ecki felldur yfir þínar vidurstyggiligar og klækjafullar athafnir, þá er hann ecki þér líkur, þótt hann sjái þad og þegi, Ps. 50, heldur er þad annadhvert ad hann med þolinmædi sinni vill draga þig til ydranar, Róm. 2, ellegar og ad hann lætur þig vara til kornskérutímans, þar til þú ásamt hinu illgresinu verdur upphøggvinn og í eld kastadur, Matth. 13, til ad gjalda honum þar, med eylífum píslum, þad sem þú ecki vildir lúka honum hér í nádinni, med ángri þíns hjarta og afláti vondra verka, ámedan þar sagdist enn þá í dag, Ebr. 3. Ber nú allt þetta saman vid hans guddómliga hátign, nær þú villt bidjast fyrir, hversu hann er voldugur en þú vesæll, hann heilagur, en þú allur í synd, hann hreinn, en þú hefir saurugar varir; og þegar þú þetta gjørir med athygli nockurri, þá er líkligt ad þér muni heldur enn ecki renna í skap vid sjálfan þig, ad þú syndugur ormur hefir svo módgad hann, á hvers fótskør þú liggur, og vald hefir til ad spyrna þér med lífi og sálu ofan í eylífan eld, Matth. 10. Og framar þessu, þá hugleid hans gjæsku vid þig framkomna, því ad þú óttast alleina hans makt og veldi, þad er þræls ótti einn, er jafnvel djoflarnir hafa og skélfast þar af, Jac. 2; en þótt hann sé ecki ónýtur manninum, sem alltíd á apturkvæmt til Guds, ef hann ydrast, og er í því øllu betur varid enn djøflunum, þá er hann þó ecki einhlýtur til sáluhjálpar, því menn eiga ecki einúngis ad óttast Gud, heldur ad elska hann einnig, og kémur óttinn helst af íhugan hans máttar og réttlætis, en elskan af tilfinningu hans gjæsku. Viljir þú því audmýkja þig fyrir honum út af hjarta í bæninni, þá lát þér í hug koma, hvilíkur þú varst, þegar þér var kastad inn í heiminn svo sem ødru hræi, í andligan máta daudum í uppruna syndinni, og hvernig hann hefir þig med vatni og anda endurgétid í skírninni, Jóh. 3, til einnar

lifandi vonar, 1 Pét. 1, og gjört þar við þig sáttmála góðrar samvitsku, 1 Pét. 3; eg vil eigi fá mér það til orða, hversu að hann góður er, og að hans miskunsemi varir eylífliga, Ps. 118; og ecki einasta fæðir allar lifandi sképnur, Ps. 145, heldur og manninn, hvor ed af sjálfum sér til, er hinn allra versti og óþacklátasti af øllum Guðs handaverkum, sem hann er yfir skipaður. Og þótt að vér allt þetta heimtum af honum, svo sem með sjálfskyldu, og moglum þegar nockuð kann að bresta, þá minnist hann ecki á vorar illgjørðir, ecki á þá glæpina, sem að hans eingétinn Son kvalið hafa, heldur á sína miklu miskunsemi, sem verið hefir í frá upphafi, Ps. 25, og álitur forþénustu Sonarins, hverja syndarinn þó margopt forsmáir, og sviptir oss ecki í burtu mitt í voru ógudligu athæfi, til þess að hann fái dregið oss til yðranar, já, sparar margan þann, sem hefði forþénað að eiga samfélag með Córe, Datam og Abíram, hverja jörðin svalg í sig lifandi, Núm. 16, af því þeir forsmáðu hans boðorð. Lát þessa óumræðiliga gjæsku þíns Skapara, smelta þitt hjarta, nær þú kémur fram fyrir hann, að biðja þér friðar af honum, er þú svo stórkostliga hefir til reiði reitt, og dagliga móðgar, og haldt það fyrir víst, að þú munir eyrindislaus fara, um hvað helst sem þú biður, nema þú fyrst af alvöru biðjir um kvittun syndanna; því hér um má eg segja það, sem hann sagði, er blindur var borinn og Jesús læknaði, Jóh. 9: eg veit að Guð bænheyrir ecki synduga, og meinti hann þar með: heiðingja og ógudliga menn. En hvað skulum vér segja? þar er enginn kristinn svo heilagur, að hann sé ecki heiðingjum verri, nema hann þiggi kvittun syndana af Guði með sannri yðran, því hann veit veginn til lífsins og gengur hann ecki, Lúc. 19. Drottinn hafði þann formála fyrir þeim hálfvisna, er þá þáði heilbrygði líkhamans af honum; þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, Matth. 9; en miklu síður megum vér oðlast lækning sálarinnar, nema vorar syndir verði í burtutecknar; og þessar huggrenningar ættu nú að bleyta vor hjörtu fyrir Guði, þegar vér offrum honum vorum bænum, svo að ecki hendi oss það, sem Davíð biður hinum ógudliga, Ps. 109: að hans bæn verði að synd; hvað þó án efa skéður, nær vorar bænir eru eigi nema flapur munnsins, og ecki af rót hjartans. Eg vil eigi um það tala, hvaða þörf að syndarinn hefir á að biðja Guð; vitum vér ecki að allar vorar lífs og sálar heillir hánga alleina af hans miskunsemi? Hvað er maðurinn? ein vatnsbóla, ein gufa, er séft um stundarsakir og hjaðnar síðan, Jac. 4; en hve miklum háska er þessi vatnsbóla, þessi reykur undirorpinn? þar er ecki svo vesæl sképna í heiminum, að eigi kunni hún að vinna oss mein, nema Guð sæi fyrir ráði voru; ein mýfluga kann að taka af oss lífið; það vér etum og dreckum kann að sálga oss, ef til vill[illegible] en hvað viljum vér þá tala um hina mektugu óvini sálna vorra, Djøfulinn, sem er [illegible] véla smiður, heiminn, sem er hans eyrindsreki, og vort eigið hold, hvers girndir [illegible] sálunni stríða, 1 Pét. 2; hvernig kunnum vér þessum að verjast nema með bæn[illegible]? Vér sjáum það á hinum bænarlausu, hverja Guð hefir yfirgéfið í fráleitt sinni, og einskis svífast að gjöra Guði ámóti, sleppandi taumnum við Andskotann, heiminn og sitt eigið hold, leyfandi því sínar girndir að rækja, Róm. 13, þar til þeir munu um síðir af því skaðsemd, já, eylífa fyrirdæming uppskéra, Gal. 6; og því mundi Endurlausnarinn leggja svo ríkt á við sína lærisveina um þenna hlut, hefði hann eigi vitað, að þeir mættu ecki þess

án vera ad bidja? vakid og bidjid, svo ad þér fallid ecki í freistni, Matth. 26; og aptur: vakid og bidjid, því þér vitid ecki nær tíminn er, Marc. 13. Nú kann einhver ad þeinkja: eg gét ecki ydrast syndanna, og ecki ræktliga eda heitt bedid, nema Gud géfi mér þad, og verd eg þad af honum med bæn ad þiggja í fyrstu, en þá er eg syndugur, kaldur og hardur, og í allann máta illa skickadur til ad bidja Gud; allt kann þetta satt ad vera, en seig mér, kristinn madur, gétur þú ydrast þess er þú tilgjörir mönnunum? víst gétur þú, þad sjá menn, jafnvel á mörgum skálk, ad hann ydrast eptir, þegar hann er búinn ad fremja glæpinn; því skyldir þú þá ecki láta þig ángra þad, þú hefir Gudi ámóti brotid, ef þú nenntir einhvörn tíma ad hugsa um framferdi þitt og Guds réttlæti. Gétur stórbrotamadurinn bedid kongúnginn um líf sitt? edur sá húngradi um mat? þad géta bádir þeir, og þad af alvöru, jafnvel med grátandi tárum; hvad mun því valda, ad þú gétur ecki bedid hinn almáttuga Gud þannig? þad gátu þó heidingjar, þeir tárudust fyrir sínum afgudum, þegar húngur edur drepsótt þrísti þeim þar til; svo ad Livius skrifar, ad jafnvel þeirra höfdingskvinnur hafi sópad godahofin med sínum hárlockum; med vidlíkri atferd, þótt ólíku sé saman ad jafna, svo sem þegar hin bersynduga kraup ad Jesú fótum, og þvodi þær med tárum sínum, og þerradi þær med hárlockunum, Lúc. 7. Nú er oss kristnum mönnum í slíku öllu betur varid, þar vér höfum medtekid heilagan Anda í skírninni; svo ad eg þori ad segja, ad þar er enginn til vits og ára kominn, hvers hjarta ad Guds Andi hafi ecki einhvern=tíma, já, optliga snert og skorid med þeckingu syndanna, og síns eiginn óverdugleika; en hvad veldur því, ad hér er ecki meira af vordid hjá sumum? þad ad vér hirdum ecki um, ad fóstra andann med bæninni, miklu heldur slöckvum hann med ógudligum þaunkum, svo hann fær ecki rúm í oss, þeirra hluta vegna, sem honum eru svo gagnstædir, og hann hefir andstygd á, ágirnd, öfund, heipt, hatur, losti, drambsemi, elskan til þessa fallvalta heims, og þvílíkir gestir, sem hann vill ecki eiga samsæti med, en vér höfum einga vidleitni á ad ryma út úr hjarta voru, hvad þó mörgum heidingja hefir tekist ad miklu leiti. Ecki var hundrads=höfdinginn umskorinn svo menn viti, og þó verkadi Gud audmyktina og trúna í hans hjarta, já, þvílíka trú, sem ad Höfundur trúarinnar hafdi ecki fundid í Israel; en hvern vitnisburd hafdi þessi madur af öldúngum Gydinga? þad segir oss Lúkas, Kap. 7: verdur er hann þess (sögdu þeir), ad þú veitir honum þad, því hann elskar þjód vora, og hefir vora samkundu uppbygt; ecki var Cornelius skírdur, þegar hans bænir og ölmusugjördir stigu upp fyrir Gud, Post. gb. 10. Sjá hér, hversu reidubúinn ad Gud er til ad hjálpa gódum vilja; lát vera ad þín bæn sé köld í fyrstunni, meinar þú ecki ad Gud þecki, ad mannsins þánkar eru vondir í frá barndómi, Gén. 8; en lát hann finna viljann hjá þér, sýn honum ad þú hafir ástundan til ad bidja, og vert þess fullöruggur ad hann muni hjálpa þér med nád síns Anda. Heidin var hin Kananiska, Matth. 15, samt þreytti hún med bæninni vid Jesúm; eigi hefir hún tekid þad af sjálfri sér, en þad ord stendur stödugt, segir Postulinn, 2 Tim. 3: Gud þeckir sína; hann þeckti hjartans girnd hennar og eptirlángan, og því hefir hann hjálpad henni til ad strída vid sig; örvænt þér ecki slíkrar miskunar af honum, þar þú ert hans barn vordinn og Kristó innplantadur í skírninni. Þú segir, eg vildi gjarna af alvöru bedid géta; seig mér, hefir þú bedid Gud

um ad hjálpa þér til ad bidja? þú segir: já, eg hefi bedid; en eg má spyrja, hvad-opt? hvad marga daga? vikur? mánudi? ár? edur hversu opt á degi hefir þú bedid? hefir þú þreytt vid Gud med bæninni? hefir þú kostad til þess øllum sálar og lífs kroptum ad bidja? vera má ad svo sé; en eigi trúi eg því, ad þú sért þá ecki bænheyrdur, og finnir þú ecki til þess, þá er ad vísu nockurs ábótavant, af því sem þú átt til ad leggja; þvíad ef hinn rángláti dómari, sem Jesus tekur dæmi af hjá Lúcam, Kap. 18, ef hann lét þó sigrast af eckjunnar bæn til ad gjøra henni rétt, þá gjør þú ecki Fødur miskunsemdanna, 2 Cor. 1, þann órétt, þad þú ætlir ad hann sé hardúdigri, enn þessi gudlausi madur var. Minn tími er enn þá ecki kominn, en ydar tími er jafnan til reidu, sagdi Lausnarinn, Jóh. 7. Madurinn er nockud grunnýsær til þess ad skygnast í undirdjúp Guds leyndarráds, edur ad þeckja tíma og hentugleika, sem Fadirinn hefir í sinni hendi, Post. gb. 1. Þú segir: Drottinn bannadi sínum lærisveinum ad bidja morgum ordum, eins og heidingjar, Matth. 6; þad gjørdi hann blessadur til ad vorkynna þér og mér, því hann vissi ad hjarta mannsins er frásnúid Gudi, en fast á hégómann; en ecki misþóknast honum lángar bænir, þær sem af trúudu hjarta framkoma; þess vegna var hann og sjálfur allar nætur á bænum, Lúc. 6; þar fyrir segir og Lúkas 18, ad hann hafi framsett þessa eptirlíkingu um dómarann til þess, ad þeim byrjadi idugliga ad bidja og ecki tómlátum ad vera. Eg segi ecki heldur, ad þú skulir svo mjøg lengi í einu bidja, því illska mannligs hjarta þolir þad ecki; en bid þá þess optar, og heitir þad samt idugliga ad bidja. Þú segir: eg fæ eigi vid því gjørt, ad mér fljúga í hug margir annarligir þánkar nær eg bid; þad er illt; bid Gud ad taka slíkt frá þér, ad ecki verdi þín bæn ad synd, því svoddan er ad vanhelga hina beztu Guds þjónustu. En seig mér, þegar þú lidur húngur og þorsta, edur hefir brest á líkamligum munum, getur þú þá ecki bedid svo, ad þú ecki um annad hugsir? ad vísu getur þú; en trú þú mér, ad hid sama mundi verda, ef þú létir þig húngra og þyrsta eptir réttlætinu, Matth. 5, hvad þú munt brádliga ødlast, ef þú af hjarta rannsakar hversu stóran skort þú hafir á þeirri hrósan, sem fyrir Gudir gildi, Róm. 3; og hver sem ad þessum veikleika er undirorpinn, honum vil eg ráda til ad bidja heldur optar enn lengi í einu, því nockud af slíku kann ad orsakast af skapsmunum, sem ecki er svo hægt vid ad gjøra, jafnvel þótt Guds kraptur kunni alla hluti ad verka í þeirra breiskleika, sem hann af hjarta óttast; og enginn efi er á því, ad sá sem elskar Gud umfram alla hluti, hann hefir yndi af því ad tala vid hann í sínum bænum, og þarf ecki stórum ad þvínga náttúruna þar til, þegar hann hefir fyrst eignast elskuna á Gudi; og hann kann aldrei ad vanta orsøk til ad bidja Gud; elskan minnir hann á sérhverri Guds velgjørníng til þacklætis, á sinn eiginn vanmátt til ad bidja um hjálp, á sínar syndir til ad ydrast þeirra, og á Guds dásemdarverk hønum til lofgjørdar; svo ad þótt ecki hafi hann lángar bænagjørdir, sem og kannské eigi leyfi sumra manna umsvif og annriki, jafnvel þótt eitt ætti ad vera naudsynligt, Lúc. 10, þá samt bidur hann óaflátanliga, og er þolugur í bæninni eptir bodi Postulans, Róm. 12, hver þegar hann iklædir rétttrúadan mann Guds herskrúda, Eph. 6, þá gefur hann hønum þessa yfirhøfn ad endingu, segjandi: med allri bæn og fyrirbeidslu, bidjandi á hvørjum tíma í anda, og verandi árvakrir til þess sama med øllu þolgjædi. Og er nú

svo úttalað um það fyrra, er eg hét á að minnast; en það síðara eptirfylgir með fám orðum af að segja.

Ecki þyrfti réttkristinn maður annað til þess að taka frá sálu sinni allan efa um bænheyrsluna, heldur enn þessi blessuð orð, er vor Endurlausnari hér talaði til sinna lærisveina: hvers þér biðjið Föðurinn í mínu nafni, það mun hann veita yður; en fyrir því að Jesús talaði þetta til sinna ástvina, hverjum hann gaf þann vitnisburð, að Faðirinn elskaði þá, af því þeir elskuðu sig, Jóh. 16, þá kynni syndaranum, sem dagliga reitir Guð til reiði, að fljúga í hug, að þetta blessaða fyrirheit nái ecki til sín, þvíað hann sé þess óverðugur; en eg mun framvegis sýna, að það öllum þeim tilheyrir, er hans leita með ángráðu hjarta, öllum þeim er hann biðja í anda og sannleika, Jóh. 4, öllum þeim, sem eru staðfastir í bæninni, Róm. 12, svo sem eg nockuð umtalaði í hinnum fyrra parti ræðu minnar. Það kénnir Jesús sjálfur oss, er hann sagði í bæninni til síns himneska Föðurs fyrir lærisveinunum: eg bið ecki einasta fyrir þeim, heldur og fyrir þeim, sem fyrir þeirra orð munu á mig trúa, Jóh. 17. Guðs Sonur kom ecki í heiminn til þess að kalla réttláta, heldur syndugа til yðrunar, Matth. 9; því vill hann allar yðrandi manneskjur bænheyra, og hvað meira er, að þar er meiri gleði í himninum yfir einum syndara sem yðran gjörir, heldur enn yfir níu og níutíu réttlátum, Lúc. 15. Ecki homluðu syndirnar hórkonunni, sem Júðar vildu grýtt hafa, að fá þeirra kvittun hjá Guðs Syni forðum, er hann sagði við hana: svo fordæmi eg þig eigi, far burt og syndga eigi framar, Jóh. 8; ecki bægðu syndirnar tollheimtumanninum frá, að gánga réttlátari heim aptur í sitt hús, heldur enn Phariseinn, Lúc. 18; ecki leit Jesús til synda hinna annara tollheimtumannanna og bersyndugra, að hann ecki þarfyrir æti og drycki með þeim, Matth. 9; hvar fyrir? af því þeir yðruðust syndanna; svo er það nú víst, að syndin getur ecki hindrað bænheyrsluna, þegar hún er játuð fyrir yðranina, og afþvegin fyrir forþénustuna; því það orð blifur æfinliga stöðugt: hvern þann sem til mín kémur, vil eg ecki frá mér reka, Jóh. 6. Nú þótt að þessu sé svo varið, hr. m., þá eigum vér að gjæta að, hvar um vér biðjum, ef vér viljum að trúin sé bygð á hinum rétta grundvelli, og að vér ecki biðjum af Guði þeirra hluta, sem annaðhvert í sjálfum sér eru óleyfiligir eður oss skaðsamligir, svo að vér ecki reyngjum sannsögli Guðs, þótt vér ecki bænheyrðir verðum, nær vér þannig biðjum. Það sem vér eigum um að biðja, er annaðhvert líkamligt eður andligt. Um líkamliga hluti eigum vér með fororði að biðja, svo sem vér optliga heyrt höfum; það ber til þess, að vér ecki vitum hvers vér eigum að biðja; vér megum og ecki alls þess biðja af líkamligum hlutum sem holdið eður líkaminn heimtar; rétt er að biðja um heilsu og heilbrigði, fot og fæði, vernd og varðveitslu fyrir líkamligum óvinum vorum, luckn og framgáng í voru erfiði, þvíað allt þetta á að skiljast undir dagligu brauði í Drottinnligri bæn; en um allt þetta á með fororði að biðja, því jafnvel þótt að ecki sé það lagt til hinnar fjórðu bænarinnar, þá stendur þar þó strax fyrir framar; verði þinn vilji svo á jörðu sem á himni; svo að ef hinum góða Guði, sem veit hvað oss er fyrir bestu, ef honum þóknast að vér skulum hafa nockurn brest á þessu, á heilsunni, á dagligri atvinnu, ef vér hljótum

órétt ad lída og vera forsvarslausir í heiminum, þá eigum vér samt einganveginn ad efast um Guds trúfesti, því hann hefir án efa heyrt vorar bænir, þar eckért hendir oss án hans vilja, og komandi mun hann koma og ecki tefja, Hab. 2; og þetta á ad vera grundvöllur trúar vorrar, þegar ámóti blæs; því ef vér viljum í því bænheyrdir verda, ad hans vilji verdi á oss svo sem í öllu ödru, þá eigum vér ecki ad vantreysta því, ad vér séum bænheyrdir, þótt oss nockud vanti; og þad þess sídur ad værum vér án tiptunar, hverrar allir eru hluttakandi vordnir, svo sem Páll segir, Hebr. 12, (hann meinar Guds vinir) þá hefdum vér ordsök til ad efast um, hvort vér værum af honum elskadir edur eigi; því hvern þann son sem hann elskar, þann agar hann. Páll segir enn aptur, ad vér værum aumastir allra manna, ef vér trydum alleina á Kristum í þessu lífi, 1 Cor. 15; en eg vil því vid bæta, ad vér værum og allra manna heimskastir, ef vér elskudum Gud alleina fyrir þessa heims velgeingni, eins og hann hafi ecki þúsundsinnum betra tilbúid þeim sem hann elska, 1 Cor. 2. Þar er ecki nema svikrædi á þeim hædunum, sagdi Jeremias vid Júda, Kap. 3, talandi um skúrgodahofin; og svo er því varid um velgeingni þessara tíma; þegar hún gengur sem hærst, þá er hún ástundum eigi nema svik og prettir, hverja þó margur dári gjörir ad sínum Gudi, edur ad minnsta kosti þeir, sem gudhræddir þykjast vera, elska hinn sanna Gud alleina fyrir þá hluti, sem hann jafnvel géfur óvinum sínum, og verda þeim orsök til eylífrar glötunar, sem þad misbrúka; þarfyrir óttast eg, ad þeir, sem alleina elska Gud fyrir slíka hluti, ad þeir elski hann ecki réttiliga, jafnvel þótt hann eigi fyrir allar sínar gáfur ad elsku; eg veit og hvergi í Ritningunni bodid, ad menn skuli bidja um mikinn veraldar aud, edur metord, og allra síst um fall edur slis óvina sinna, er margur heiptrækur virdir þó meir enn stóra féssjódu, já, kostar öllu því hann á til ad svala gédi sínu á þeim, hann hatar. Miklu heldur sé eg, ad Gudi féll vel í géd bæn Salómons, er hann beiddi hann um speki til ad dæma fólkid med. Svo veit eg nú hverki leyft né bodid í Guds ordi, ad bidja um þvílíkt, og ecki er þad í hinni stuttu en þó fullkomnu bæn, sem Drottinn hefir oss eptirlátid: géf oss í dag vort dagligt braud; þad er hans atkvædi, hvad Páll best útleggur, 1 Tim. 6: nær vér höfum fædi og klædi, þá verum ánægdir þar med. Miklu heldur sé eg hitt bodid, ad menn eigi skuli vera hugsjúkir um hvad þeir skuli eta edur drecka, edur hverju vér skulum klædast, þviad vor himneskur Fadir veit, ad vér höfum alls þessa þörf, Matth. 6; já, ad vér skulum leita fyrst Guds ríkis og hans réttlætis, þá muni oss allt gott tilleggjast; því eigum vér ad trúa, því Gud kann ecki ad ljúga, og girnast eigi framar; vilji Gud veita oss meira, þá tökum þad med þackláti, og brúkum svo, ad vér séum ríkir í gódum verkum eptir Postulans bodi, 1 Tim. 6; og sá sem nú bidur Gud um tímanliga muni, hann hafi þetta fyrir grundvöll trúar sinnar, og þeinki undir eins til þess, er Jakob skrifar: þér girnist og þér hafid þó ecki; þér öfundid og metist, og megnid þó ecki ad hreppa; þér strídid og berjist, og hafid þó ecki, af því þér bidjid ecki; þér bidjid, og fáid þó ecki, af því þér bidjid illa, til þess ad þér hafid til ad kosta uppá ydvarn munad, Jac. 4. Hvad hinum andligu gáfunum vidvíkur, trúnni, voninni, þolinmædinni, kjærleikanum og ödrum gódum dygdum, sem þar af spretta, þá eigum vér þeirra ad bidja án forords; hvar fyrir? þviad þaraf má allan efa draga, ad

þær eru Gudi þacknæmiligar; þad er vilji Guds, ydar helgan segir Páll, 1 Thess. 4; en vor helgun gétur ecki framkvæmst nema fyrir h. Anda; þarfyrir hver sem vill heilagliga og kristiliga lífa, hann bidji Gud af øllu hjarta um sinn Anda, og trúi ordum Frelsarans án allrar efasemi, er hann sagdi: ef ad þér, sem vondir erud, kunnid ad géfa børnum ydar gódar gáfur, því mun ecki Fadir minn himneskur géfa þeim heilagan Anda, er hann þar um bidja, Lúc. 11; hér um talar svo Jakob postuli, Kap. 1: en ef nockur af ydur þarf skynsemdar vid, þá bidji hann Gud, hver ed géfur øllum einlægliga, og telur ecki eptir, og mun honum géfid verda, en bidji hann í trúnni, efandi um eckért. Hver er þessi skynsemi, er Jakob talar hér um? þad er á þeim hlutum, er hann framan til í sama Kap. eggjar kristna menn á, segjandi medal annara, v. 2: haldid þad fyrir hinn mesta føgnud, br. m., þegar þér fallid í adskiljanligar freistingar; og þótt hann meini hér sérdeilis, útvortis mótlætingar, þá verdur þó Guds børnum hid mesta mótlæti ad þeirra eigin holds og blóds freistingum og tilteigingum; en guddómliga speki h. Anda skal til þess hafa ad yfirvinna slíkt, og til ad skynja hvilíkt gagn ad freistingin eptir sig leidir, nær hún er sigrud; en þá skynsemi er ecki ad finna hjá holdligum manni, því hann skynjar ecki þad, sem Guds Anda er, segir Páll, 1 Cor. 2, og eigi verdur hún fengin nema med bæn af Gudi; og er þad nú án alls efa víst, ad sá sem bidur Gud um h. Anda þar til, hann gétur ecki hjá því sneidt ad verda bænheyrdur, því hann sem því lofad hefir er Jehóva, Mal. 3, og umbreitist ecki, og eckért hans ord mun á jørdu falla. Hvad veldur þá því, br. m., ad þar finnst skortur hjá allmørgum á slíkum ástgjøfum Andans? hvar er hin forna trú? elskan til Guds, kjærleikinn, þolinmædin og adrar kristiligar dygdir? menn verda svo lítt varir vid þær í heiminum, svo ad hætt er vid ad Mannsins Sonur muni eigi finna trú á jørdu, Lúc. 13, nær hann kémur hvad af hverju. En hvad mun því valda, b. G.? nema ad menn eru svo almenniliga tómlátir í því, ad bidja Gud um heilagan Anda, sá ed planti þessi himnesku aldini í akri vors hjarta. Svo sem þad ad gudhrædslan (þad er hinn sanni kristindómur) er einn hlutur, sem er til allra hluta nytsamligur, 1 Tim. 4, svo verdur hún ecki fengin nema med rétt=trúadri bæn af Gudi. Þetta djøflakyn verdur ecki útrekid nema med føstum og bænum, sagdi Drottinn, Matth. 17, um mein hins tunglsjúka, hvern hans lærisveinar gátu ecki læknad, søkum vantrúar sinnar, v. 20; og svo er því háttad um þvermódskunnar djøful, er syndugir menn eru plágadir med, hann verdur ecki útrekinn nema med bæn og andvarpan. Þú læst vel bidja Gud, en hve mikil alvara því fylgi, er af bænheyrslunni audséd, því ecki eru Guds fyrirheit ónýt vordin, segir Páll. Pharisæarnir vildu hafa grýtt Herrann, er hann sagdi þeim sannleikann, Jóh. 8; en hversu opt segir hann þér satt í sínu h. ordi, um sína reidi, sitt réttlæti, sitt vandlæti yfir syndinni, og aptur um sína gjæsku, sína elsku og miskunsemi vid þá, sem ydran gjøra; sjá til, ad þú ecki grýtir Krist Drottins er þú tekur ámóti øllu þessu med einu steinhjarta; edur hvernig vilt þú bænheyrdur verda, ef þú svo gjørir? Hvad veldur þessu, nema ad menn rannsaka ecki lifnad sinn, svo þeir megi ydrast, ecki rótfesta Guds ord í hjarta sínu, svo þeir megi trúa, og ecki képpast vid ad lífa þar eptir svo menn færi ávøxt í þolinmædi,

og þó undrast menn ad þeir ecki bænheyrdir verda, Jóh. 4. Jesús kom til hinnar Samarísku fordum daga vid Jakobs brunn, og beiddi hana um ad drecka, Jóh. 4; hann kémur ennnú til sálar þinnar í dag, hann þyrstir eptir hennar velferd, og girnist ad dryckjast af tárum þíns hjarta, svo hann megi géfa þér lifandi vatn, ad þig eigi þyrsti eylífliga. Bid Mósen ad velta steininum af brunninum med hendi løgmálsins, og mun høfudid verda brádliga fullt af vatni, og þig lánga eptir Drottni sem er þinna meina grædari; betra er þér ad ormur samvitskunnar stíngi sálu þína hér í nádinni, svo hún vakni vid og fái litid uppá hann, sem fyrirmyndadur var í eyrorminum, er Móses heingdi uppá tréd, þeim til lækníngar, sem af eiturormunum bitnir voru, Núm. 21, heldur enn ad hinn eylífi ormur kvelji þig, sá ed aldrei deyr, og sá eldurinn píni þig, sem aldrei slocknar um aldir alda, Esa. 66. Gjæt þessa, barn Guds, og hreinsa hjarta þitt af daudligum verkum med sannri ydran, ef þú villt bænheyrdur verda, því nema þú leitist hér vid af øllu hjarta, þá hefir þú eckért fyrirheit um bænheyrsluna í andligum efnum, sem þú kunnir ad styrkja trú þína vid, verdur svo bænin forgéfins, því án trúarinnar er ómøguligt Gudi ad þóknast, Ebr. 11; og hér sjáum vér orsøkina hvar fyrir menn ecki um andliga hluti bænheyrdir verda. Þar fyrir, nær þú kémur í Guds hús, edur hvern annann bænastad, til ad færa Gudi þitt offur, þá sjá til ad þú flytjir eigi þángad med þér nockurt þad, sem Gudi mislíkar; syndlaus gétur þú eigi framkomid, og þad er þar fyrir ad þú kémur til Guds, ad þú ert syndugur, en lát eckért gróm illskunnar drottna í þínu hjarta; rannsaka þau innstu fylsni þinnar samvitsku, hvert þar eingin girnd, einginn syndsamligur ásetníngur, og einginn sá géstur sé, sem h. Andi ecki vilji búa vid, og finnir þú nockurn, þá rek Djøfulinn frá þér med reidisvip, svo ad þú Guds vinur verdir. Og nær þú svo gjørir, mátt þú vera fulltrúa um ord Drottins, er hann sagdi, Matth. 21: hvad helst sem þér umbidjid, ef þér trúid, þá skulud þér þad ødlast; og er þad mála sannast, br. m., ad þetta eru litil fyrirheit, ad hafa svoddan frelsi hjá honum, sem øllum hlutum stjórnar bædi á himni og jørdu; en svo sem þad er mikid, svo skal og mikid til þess vinna; himininn er hærri enn svo, ad þar sé svo audstockid uppí hann; Guds Jerúsalem er rambygdari enn svo, og hennar port þreyngri enn ad einn veraldar asni, klyfjadur af girndum og sorgum þessa heims, géti brotist þar inn; og því er þad óskarád er Syrach géfur, Kap. 18 segjandi: ádur enn þú bidst fyrir, þá tilbú þitt hugskot, ad ecki sért þú eins og sá madur sem freistar Drottins; og þad med því móti sem nú strax sagdi eg, því svo sem Gud géfur einlægliga, svo vill hann og bedinn vera af einlægu hjarta. Edur segid mér í Guds nafni, segid mér? hvad er þad, ad menn bidja Gud ad taka frá sér hinar vondu girndir, øfund, drambsemi, ágirni, reidi, heiptrækni, en bera kannské hjartad fullt fram fyrir hann af øllu þessu? þad er ad gabba Gud, og rétt ad freista Drottins svo sem Syrach segir; aldrei hefir Gud heitid þvílíku skapi neinni bænheyrslu, þar er ecki vid ad dyljast. Páll skipar oss ad bidjast fyrir í øllum stødum, upphefjandi heilagar hendur án reidi og efasemi, 1 Tím. 2; Postulinn fráskilur þad tvennt, sem hann vissi ad mest hindrar bænina, sem er reidina og vantrúna; og er sjálfsagt um reidina, því þad er vor gamall skilmáli vid Gud, sem á hverjum degi endurnýast, ad Gud fyrirgéfi oss vorar skuldir, eins og vér fyrirgéfum vor-

um skuldunautum, og vil eg ráda hinum hefnigjrnga, ad hann aldrei lesi Drottinnliga bæn, ámedan hann er þannig skapi farinn, því enginn af öllum hans bænum mun verda heyrd, nema sú eina, og hans syndir med svoddan móti ecki ad eylífu fyrirgéfnar. Vér bidjum Gud fyrir allan þann órétt, sem hans eingétins Sonur saklaus þoldi, ad hann ecki vilji minnast vors ránglætis, en vér látum oss aldrei úr minni falla þad litilrædi, sem vor bródir oss tilgjördi; er ecki þetta ad heimta af sínum samlagsþjón þad, sem miklu minna er, enn Drottinn hafdi oss uppgéfid, Matth. 18; hvilíkt ránglæti er þetta? Því er einsætt fyrir þann, sem vill þiggja bæn sína af Gudi, ad hreinsa vel hjarta sitt af sliku; því ef vér eigum ad bidja fyrir óvinum vorum, Matth. 5, undir eins og vér bidjum fyrir sjálfum oss, ef vér viljum kallast börn vors Födurs sem á himnum er, þá er líkast ad vér munum ecki eiga ad ala hatur til þeirra í hjarta voru; og er þeim best sem hætt er vid sliku, ad hann snúi þessu hatri á sjálfan sig og metnad sinn, þad hann syndugur ormur dyrfist ad koma fram fyrir hid hrædiliga tignarveldi hins lifanda Guds med þvílíku skapi. Ad sönnu er efasemin til mikillar hindrunar í bæninni, en þó er líkligt, ad hinn gódi Gud vorkynni henni meir og hjálpi henni, sérdeilis ef hún framkémur af hugleidingu vors óverdugleika, því honum er vor vanmáttur kunnur; ecki rak Drottinn frá sér födur hins túnglsjúka er sagdi: eg trúi, Herra! en hjálpa þú vantrú minni, Marc. 9; ecki lærisveinana er þeir bádu: auk þú oss trúna, Lúc. 17; ecki konúngs-manninn, þótt hann ávítadi hann um vantrúna, Jóh. 4. Ein veik trú, hún er þó trú, en hann vill ecki brákadan reyr í sundurbrjóta, né littlogandi hörkveik útslockva, Esa. 42. Svo heyrid nú þetta, br. m., og látid ydur mál mitt í eyrum loda. En þú, fyrir hvern ad allar vorar bænir eru já og amen, Herra Jesú Kriste! bid þú þinn himneska Födur fyrir oss, ad vor trúa þrotni ecki, Lúc. 22, og veit oss eptir afstadna baráttu þessa heims, ad ödlast verdlaun vorrar trúar, 1 Pét. 1! Þér med Födurnum og h. Anda sé lof, prís, heidur og þackargjörd, nú hédan í frá og um alla eylífd, amen!

Á Uppstigníngar Dag.

Gudspjallid, Marc. 16 Kap.

En seinast er þeir ellefu sátu til bords, opinberadi hann sig, og ávítadi þeirra vantrú, og hjartans hardúd, þad þeir hefdu eigi trúad þeim, sem hann höfdu séd upprisinn. Og hann sagdi til þeirra: farid út um allan heiminn, og prédikid Evangelíum allri sképnu. Hvör hann trúir og verdur skírdir, skal hólpinn verda; en hvör eigi trúir, sá skal fordæmdur verda. En teiknin, er þeim munu fylgja er trúa, eru þessi: í mínu nafni skulu þeir Djöfla útreka, nýar túngur tala, höggorma upptaka, og ef þeir drecka nockud bannvænligt, þá skal þad þeim ecki granda yfir sjúka munu þeir hendur leggja, og þá mun þeim batna. Og eptir þad, ad Drottinn Jesús hafdi talad vid þá, vard hann uppnuminn til himins, og situr til Guds hægri

handar. En þeir gengu út, og prédikudu allstadar, Drottni samverkanda, og ordid styrkjanda, med eptirfylgjandi teiknum.

Exordium.

Þad er réttvíst hjá Drottni, segir Páll, 2 Thess. 1, ad endurgjalda þvingunina þeim sem ydur þvinga, en ydur sem þvingadir erud, endurnæring medur oss i opinberan Drottins vors Jesú Kristi af himnum med hans mektugum einglum. En ef þad er réttvíst hjá Gudi ad endurgjalda oss þannig sem þó til einkis unnid høfum, nema fyrir hans forþénustu, sem hefir ervidad í vorum syndum, Esa. 43, hversu var þad þá makligt og réttvíst, ad Kristur inngengi í sína dýrd eptir þad hann hafdi lidid þad, sem vér med vorum syndum høfdum forþénad? Ef þér elskudud mig, þá mundud þér gledjast af þvi, ad eg segi ydur þad: eg fer til Fødursins, segir Drottinn, Jóh. 14. Vér høfum heyrt, br. m.! á fyrirfarandi hátídum og helgum døgum, hversu Drottinn var í fátækt alinn, Lúc. 2; ad hann var landflótta fyrir ofríki Heródes, Matth. 2; ad hann var lastadur þá hann gott gjørdi, Matth. 12, offóktur, þá hann taladi sannleikann, Jóh. 8; hvernig hann var bundinn, húdstrýktur, þyrnum krýndur, hrakinn út af Jerúsalem berandi sinn kross, og ad sídustu á gálgann uppfestur svo sem annar illrædismadur, og midt í þessum bitru píslum hæddur, og med galli og ediki dryckjadur, og øll þessi hegning lá á hønum til þess ad vér hefdum fridinn, Esa. 53. O, hversu byrjadi oss þá ad fagna og glødum ad vera, þar vér heyrum í dag, ad hann er inngenginn í sína dýrd, vordinn himnum ædri, og seztur á hægra veg Gudi Fødur; sérdeilis þar hann ecki einasta er í hædirnar uppstiginn, Ps. 68, heldur og gáfur ødlast handa mønnunum, Eph. 4, hvers vér høfum notid, yfir hverja líkligt er ad heims endirinn sé kominn, 1 Cor. 10; hverjum hann ecki sídur enn nockrum ødrum hefir búid braut til himnaríkis og eylífrar Guds barna sælu, med sinni himnafør. Og þar oss verdur nú slíkur føgnudur bódadur á þessari dýrligu hátíd, þá látum oss gánga nær Evangelíó, og af því hugleida: hina sérligústu velgjørninga og ávexti Drottins uppstigningar. Hjálpa oss til þessa gudhrædslunnar eyrindis, nádugi Fadir! med krapti þíns Anda, fyrir Jesúm Christum, amen!

Útleggingin.

Þessir dýrmætu ávextir uppstigningarinnar vors Drottins, eru med tvennu móti; adrir koma mest honum vid, en adrir oss alleina. Hvad vidvíkur þeim fyrri, þá er þad ecki min meining ad Drottinn Jesús hafi sjálfum sér nockud forþénad med sinni kvøl og annari þjáningu hér á jordunni; oss er hann fæddur, oss er hann géfinn, segir Esajas, Kap. 9; fyrir oss er hann bundinn, húdstrýktur og á krossinn negldur; hans eyrindi á jardríki var ecki ad afreka sjálfum sér nockurt ágjæti, því hann kunni ecki ágjætari ad verda enn hann var í upphafi sinna vega, heldur ad leysa mannkynid úr eylífum þrældómi. Þá vegsemd, er hann auglýsti i sinni dýrdarfullu himnafør, hana meddeildi hann manndóminum strax sem hann var gétinn i módurlífi, þótt hann sýndi hana mjøg sjaldan á sínum hérvistardøgum, svo hann yrdi oss adøllu samlíkur, ad frátekinni syndinni. Því er hann þá med dýrd og heidri kórónadur? Ebr. 2; því þad var ómøguligt ad hann kynni af daudanum haldinn ad vera, Post. gb. 2. Þegar Gud blessadur um aldir hafdi aflokid hinu stóra þrekvirki mannkynsins endurlausnar i voru holdi, þá var allt fullkomnad, þá þóknadist Gudi ad upphefja vort hold, er hans Sonur íklæddist, á sinn tignarstól sér til hægri handar. Hverjir eru þá ávextir þessir, er Kristur eptir manndóminum hefir ødlast i sinni himnafør? Þad segir oss Markus i Gudspjallinu, ad hann hafi verid uppnuminn til himins og sitji til Guds hægri handar. Þetta er svo ad skilja, børn min, ad Drottinn sé uppfarinn i þenna sýniliga himin, er vér lítum med augum vorum, jafnvel þótt hann eptir alvísri rádstøfun

Guds, sýniliga uppnuminn væri frá jørdunni allt þar til skýid tók hann frá augum lærisveinanna, Post. gb. 1; vor Lausnari er uppfarinn yfir alla himna, sem Páll skrifar, Eph. 4, þad er í þann dýrdliga himin, hvar Guds ómræðiliga hátign ljómar, hverja enginn madur kann ad sjá og lifa, Exód. 33, því er hann ecki í þenna sýniliga himin uppstiginn; hann er uppfarinn í þann himin, hvar hann uppfyllir alla hluti, sem Páll vottar, Eph. 1; en allir hlutir eru ecki í hinum sýniliga himni; því skulum vér ecki meina ad hann sé vid hann bundinn, jafnvel þótt hann uppfylli hann, svo sem allt annad. Hann er seztur til Guds hægri handar sem hér stendur. Nú er Guds hægri hønd allstadar, því þad er hans dýrd og hans almætti, þad er hann sjálfur, sem ecki er nema máttur og dýrd; en himnanna himnar taka hann ecki, svo sem Salómon vottar, 1 Kóng. 8. Nú fyrst Drottinn Jesús er upphafinn til Guds hægri handar, þá er hann ecki svo í þenna sýniliga himin uppfarinn, ad hann ecki undir eins sé allstadar; í þann himin hvar Gud bjó ádur enn himininn var skapadur, þángad er Kristur upphafinn; hvernin kann hann þá ad vera innilucktur í þeim skapada himni? Í þann himin hvar Gud mun um aldur og eylífd stjórna, ráda og skína, þegar hinir skøpudu himnar forgánga, og hann hefir þá eins og annad fat saman brotid, Hebr. 1, í þann sama himin er Guds Sonur uppstiginn; því er þad offmátt ad hugsa um þá tign sem Gud hefir sinn eingétinn Son prýddan med, ad ætla ad hinn skapadi himin sé alleina hans hásæti. Vér skulum og ecki þad meina, ad þótt svo kvedi ad hér í Textanum, ad vor Frelsari sitji til hægri handar Guds, ad Gud hafi hendur, edur ad hann sitji svo sem madur, ad vér ei føllum í þá villu sem Páll ber uppá heidíngjana, Róm. 1, ad þeir hafi breitt dýrd óforgengiligs Guds í mynd forgengiligrar manneskju; því jafnvel þótt Ritningin tali þannig ástundum, þá talar hún svo ad manna plagsid; og þótt ad Gud hafi sig í mannslíkan opinberad, svo sem Esajæ 6, og í opinberunum Jóhannes og vídar, þá eru þad ókvædi ad hugsa, ad hann svo í raun og sannleika sé, heldur er Gud einn Andi, svo sem Jóhannes vottar, 4 Kap. Hvernig viljum vér þá ímynda oss nockud hægra edur vinstra hjá hønum, sem uppfyllir himin og jørd, og er allt í øllu ómælanligur, ósýniligur og órannsakanligur; heldur er þetta sagt til ad útmála þá tign, sem Guds eingétinn Sonur hlaut í uppstigningunni eptir manndóminum; hin hægri hlid var hjá øllum þjódum virdugligri á þeim døgum enn sú vinstri; þegar Bersabe géck inn til Salómons konúngs, fagnadi hann módur sinni, og setti hana á hægra veg sér, 1 Kóng. 2, án efa þess vegna, ad hann hefir viljad veita henni hinn mesta heidur næst sjálfum sér; drottningin stendur þér á hægri hønd, segir Davíd, Ps. 45, er hann kvedur um brúdkaup Kristi og hans unnustu kristninnar. Svo er nú med þessu meint, ad Frelsarinn eptir manndóminum sé Gudi næstur ad allri tign, makt og veldi; Gud Fadir og Guds Sonur eru jafnir eptir Guddóminum ad allri tign, þeirra hásæti, þad er þeirra dýrd, hún er ein, því Fadirinn er í Syninum, og Sonurinn í Fødurnum, Jóh. 14. Því næst er Guds Sonur eptir manndóminum, er situr hønum á hægra veg, sjálfum Gudi næstur, sjálfur sjálfum sér næstur; hann er sjálfum sér ædri og sjálfum sér lægri, því hann er bædi Gud og madur, og er þó hans manndómur øllum sképnum ædri; því hverjum af einglunum hefir hann nockurntíma sagt? sit þú mér til hægri handar, segir Páll, Ebr. 1; og þessa tign manndómligrar náttúru Kristi útmálar

hann greiniliga með fögrum orðum, Eph. 1, segjandi: Guð Faðir hefir sett Christum á hægri hönd sér í himninum, lángt fyrir ofan allan höfðingsskap, vald, makt og herradæmi, og öll þau nöfn sem nefnast, ekki einasta í þessari öld, heldur og í hinni sem verða mun. Svo er þá Drottinn Jesús sitjandi til Föðursins hægri handar, afklæddur öllum þeim eymdum og harmkvælum, er hann bar í voru holdi, vorðinn konúngur og kénnimaður að eylífu, svo að í hans nafni skulu öll kné sig beigja, bæði á himni og jörð og undir jörðunni, Phil. 2; það er að hann lifir og ríkir að eylífu; því það sem Davíð kallar að sitja á hægra veg Guði, Ps. 110, það kallar Páll að ríkja, segjandi, 1 Cor. 15: honum byrjar að ríkja, þar til hann leggur alla óvini til skarar fóta hans. Og er nú þetta sá ávöxtur og nytsemi, er Drottni sjálfum tilheyrir, jafnvel þótt að ei séum vér heldur hlutlausir af honum, sem síðar mun sagt verða.

En hvað viðvíkur þeim ávöxtum, sem oss syndugum mönnum til gangs og nytsemi spretta af Drottins himnaför, þá er hinn fyrsti, sending h. Anda; svo segir hann sjálfur: nema eg í burtu fari, þá kémur ekki sá Huggarinn til yðar, Jóh. 16. Þetta sitt fyrirheit efndi Drottinn á Hvítasunnudögum, svo sem alkunnugt er, og er það ekki lítill velgjörníngur, br. m., að hann sendi sinn h. Anda yfir sína postula; hann leiddi þá í allann sannleika, svo að þeir skildu leyndardóma Guðs ríkis, að oss yrðu þeir síðan opinberaðir; hann gjörði kraptaverkin fyrir þá, og styrkti þar með kristniboðið, svo að það hjálpræðið sem fyrst var boðað af Jesú Kristó, yrði og staðfest hjá þeirra eptirkomendum, sem Páll vottar, Hebr. 2; hann kénndi þeim að forsmá alla hluti hjá Drottins krossi, og halda þá fyrir þreck að vera til að ávinna Christum, oss til eptirdæmis, svo að þeir uppfylldu leifar Jesú Kristi písla á sínum líkhama, sem er hans kristni, Col. 1. Nú þó að þetta sé einn háleitur velgjörníngur, að hann úthellti sínum Anda svo ríkugliga yfir postulana, þá höfum vér eingu minna þegið, ef vér rétt aðgjætum. Hið mesta erfiði skal til þess hafa, að leggja grundvöllinn undir eitt hús, svo var og að Krists kyrkju; hinn fyrsta stein lagði Guð í pínu síns Sonar, þegar hinn dýrmæti hyrníngarsteininn var af uppbyggendum útkastaður, 1 Pét. 2; þar uppá bygðu postularnir og aðrir helgir menn, er vorðu lífi sínu og allri tímanligri velferð sinni til þessarar byggíngar. Þess getur Páll, Eph. 2, segjandi: að vér séum bygðir uppá grundvöll postulanna og spámannanna, þar Kristur er sjálfur hyrníngar steinninn. Gjætið að þessu er eg segi, br. m., þess meira sem líður á byggínguna, þess minni þúnga hefir það að bera sem ofarliga er lagt. Þótt vér eigum dagliga að þjá vorn eiginn líkhama fyrir Guðs ríki, hvað er það hjá því, sem postular Guðs og aðrir helgir menn urðu að líða oss til eptirdæmis; þeir báru hita og þúnga dagsins, Matth. 20, meðan heitast var, meðan hádegi var kristninnar; vér erum um elleftu stundu kallaðir; Guð úthellti yfir þá sýniligum ástgjöfum Andans, til að styrkja kénnínguna, til að styrkja þá, svo þeir gjæti ofsóknirnar þolað; þú hefir ekki minni ástgjöf þegið, kristinn maður. Fagnið ekki yfir því, sagði Jesús, að andarnir eru yður undirgéfnir, heldur hinu, að yðar nöfn eru skrifuð á himnum, Lúc. 10; Bíleam, Núm. 22, Saul, 1 Sam. 10, og Júdas, Matth. 10, höfðu og svoddan gáfur um hríð, þarfyrir voru þeir þó ekki fullsælir. Sú var hinn æðsta gáfa Drottins, að hann gaf sínum þénurum að vera eitt með sér, eins og Faðirinn og hann

eru eitt, ad hann varðveitti þá fyrir heiminum, þótt hann tæki þá ecki burt úr heiminum, Jóh. 17; og þessa gáfu hefir hann þér og sendt, kristinn madur, ef þú vilt móti taka; hann hefir svo endurgétid þig i skirnar-lauginni med heilögum Anda, ad þú gétur samsinnt hans ordi; hann endurnýar þig dagliga med hinum sama Anda, (nema þú mótstandir hönum) svo þú gétur trúad á Gud, heyrt hans ord, tamid þitt hold, borid hans kross og elskad náúngann. Mér virdist Drottinn hafi sömu atferd vid sín börn í sendingu heilags Anda ennnú í dag, svo sem hann hafdi vid sína lærisveina, sem von er til, því Drottinn hét þeim því, þar hann segir hjá Jóh. 14: eg mun bidja Födurinn ad hann sendi ydur einn annann Huggara, ad hann blifi hjá ydur eylifliga. Þegar hann kom til þeirra ad luktum dyrum og opinberadist þeim, þá blés hann á þá og sagdi: medtakid þér h. Anda, Jóh. 20. Ecki var þessi blástur heilagur Andi, heldur hefir hann búid i hönum, eins og í hinum mikla stormi á Hvítasunnunni, þó var mannligur veikleiki svo mikill hjá þeim, ad þeir ecki trúdu fyrir fagnadar sakir; já, þótt hann opinberadi sig fyrir þeim niusinnum eptir upprisuna, þá trúdu þeir varla, svo ad Matthæus segir, ad þegar hann taladi vid þá á fjallinu i Galilea, þá hafi sumir efast, Matth. 28; og undir hans uppstigningu vóru þeir svo ófródir i þessu, ad þeir spurdu hann: hvert hann þá vildi upprétta Israels riki, Post. gb. 1; en er hann hafdi meddeilt þeim ad nýu heilagann Anda, og blessad þá, og þeir sáu hann til himins faranda, þá jókst þeim svo kraptur, ad þeir gengu gladir heim og prísudu Gud, segir Lúkas, Post. gb. 2; en eptir 10 daga úthellti hann yfir þá hinum sama Anda med miklum undrunum og táknum, svo þeir efudust aldrei sídan. Svo fer madurinn ennnú ad vara, þar til hann verdur fullordinn eptir máta fullkomins aldurs Jesú Kristi, sem Páll adkvedur, Eph. 4; i skirninni medtökum vér heilagann Anda; ecki er vatnid Andi, heldur býr hann i ordinu, hvert ed samlagast vatninu; hans gjætir ecki mikid i hjarta úngbarnsins, þó vita menn ad hann býr þar, þviad slikra er Guds riki, segir Jesús, Lúc. 18. Þegar vér drögumst á legg, verdur hann jafnan samfara ordinu, hjá þeim sem þad læra, þótt ei þecki börnin Jesúm grant, heldur enn lærisveinarnir hér; þegar oss aukast vitsmunir, og vér fáum eptirtekt nockra, þá samverkar hann jafnan Guds ordi. O, börn min! er ecki þetta ein stór ástgjöf h. Anda, ad eitt úngmenni lætur sér skiljast þad, sem ei gátu skilid edur vildu skilja hinir vísu heimsspekingar, Philó, Celsus, Phorphyrius, Lúcianus, og adrir miklu fleiri? og þótt þad ecki skilji svo grant, þá temur Guds Andi svo mannliga skynsemi, og verkar svo i einfeldni barnsins, ad þad géfur sinn skilning fánginn undir hlýdni trúarinnar, 2 Cor. 10, svo því dugar til sáluhjálpar. Er þad ecki ein stór Guds gjöf, ad vér sem fæddumst reidinnar börn, Eph. 2, vér sjáum þó hvilikan kjærleika Fadirinn hefir oss géfid, ad vér megum Guds börn kallast? 1 Jóh. 3; hver kénnir oss þad? mun ecki heilagur Andi, sá ed ber vitni vorum anda hérum? Róm. 8; er þad ecki ein ómrædilig Guds gáfa, ad þegar vér syndgumst, og höfum forbrotid vora arfleifd, jafnvel med stórglæpum, sem vorri sálu verda ástundum ofur þúng byrdi, ad vér höfum þá talsmanninn á himnum, manninn Jesúm Christum, hinn réttláta, 1 Jóh. 2, sem oss sendir sinn h. Anda af sinum Födur, til ad straffa i oss syndina svo vér ydrumst, til ad

kénna oss ad hann sé forlíkun fyrir allar veraldarinnar syndir svo vér trúum, til ad endurnýa oss í anda vors hugskots, svo vér gétum lifad nýum lifnadi? Þegar tveir konúngar sættast, þá seljast þeir gísla á, svo ad vinátta þeirra skuli tryggvari vera, edur sá meiri tekur af þeim minna til þess ad treysta sér hann; en Gud nádi oss fáráđar manneskjur, hvad þurfti Gud ad taka pant af oss þrælunum, útlogunum, óbótamønnunum? hvad þurfti hann oss pant ad setja? og þó hefir hann svo gjørt; hann hefir tekid af oss einn pant, sem er vort hold og blód, og sett þad á hægra veg sjálfum sér, ecki til þess ad hann trydi oss betur, því hann vissi ad vér dagliga mundum rjúfa vor særi, heldur ad vér kynnum honum þess betur ad trúa. Enginn hefir um aldur sitt eigid hold hatad, heldur fóstrar hann þad og nærir, segir Páll um mann og konu, Eph. 5; fyrst Guds eingétinn Sonur hefir gjørt vort hold ad sínu holdi, fyrst hann hefir trúlofad sér kristnina svo sem adra brúdi, þá er þad víst ad hann elskar þá, sem eru hold af hans holdi og bein af hans beinum, er svo heitt elskadi oss, ad hann gaf sitt líf í daudann fyrir sína óvini, Róm. 6. Hann mun ei forsmá sína brúdi, sem skipar fyrir munn St. Páls, syndugum mønnum ad elska sínar ektakvinnur eins og Kristur sofnudinn, Eph. 5, heldur láta drottninguna standa sér á hægri hønd ískrýdda hinu besta gulli, Ps. 45; og til frekari stadfestu hérum, hefir hann, upphafinn á sinn tignarstól, sendt oss einn pant af sinni hendi, þad er heilagur Andi, sem er pantur vorrar arfleifdar, Eph. 1, hver og bidur fyrir oss med ómrædiligum andvorpunum, segir Páll, Róm. 8; ó, hvílík er ástgjøf þessi! hver vill skipta henni vid læknisdómana? vid túngumálin? vid jardteiknagjørdina? og sjáum vér af þessu, ad Guds Sonur hefir eingu minna veitt oss í sinni uppstigningu enn Postulunum; honum sé dýrd og prís ad eylífu, amen!

Hinønnur nytsemi sem vér høfum af Kristi uppstigningu, er sú, ad hann situr til Fødursins hægri handar og bidur fyrir oss. Drottinn baud í gamla Testamentinu Aróni og hans sonum, ad þeir skyldu blessa fólkid, Núm. 6; þeirra embætti var og ad bidja fyrir því. Lúkas skrifar, Kap. 24, ad þessi var ædsti Kennimadur, (hvers fyrirmind ad var Aron í morgum hlutum) ad í því hann var ad blessa þá, hafi hann verid numinn frá þeim. Ó, einn glediligan vidskilnad! ó, eina elskuríka kvedju! ó, eina kroptuga blessan! þessi dýrmæta blessan liggur ennú í dag yfir hinum andliga Israel, þegar hann tilbidur Gud í anda og sannleika, Jóh. 4, svo ad hvers vér bidjum Fødurinn í hans nafni, þad vill hann gjøra, Jóh. 16. Drottinn sté upp af fjallinu Oliveti, Post. gb. 1, því hann hafdi þá út til Bethania (segir Lúkas Kap. 24) er stód á sama fjalli; frá þessu fjalli reid Drottinn sídast inn til Jerúsalem, ad hann offradi sinni dýrmætu fórn síns líkhama, med hverri hann veroldina endurkeypti, fridstillti Gud, en braut undir sig Djøfulinn og allann hans her, og tród hann undir sinna barna fætur. Med þá sømu fórn uppstigur hann hér, vordinn kénnimadur ad eylífu, Ebr. 7, ecki eptir skickan Arónis, heldur Melchisedechs, og birtist med henni fyrir Guds augliti jafnadarliga, svo opt sem einn ydrandi syndari vidþarf. Þess gétur St. Páll, Hebr. 9, segjandi: ei er Kristur inngenginn í þad heilaga sem med høndum er gjørt, hvert ad er fyrirmyndan þess sannarliga, heldur í sjálfan himininn til ad birtast nú augliti Guds fyrir oss; hann birtist nú Guds augliti, segir

Postulinn, og var þad nockru eptir hans uppstigningu, teiknandi þar med, ad þetta sé eitt sífeldt offur, ólíkt því sem umgétur, Núm. 28, hverju Israels synir ástundum rætir voru af sínum óvinum, 2 Kron. 36; en þetta kann enginn ad hindra, enginn frá oss ad taka, Djöfullinn med allri sinni makt fær því ecki spillt svo lengi vér trúum á Guds Son. Nöfn Israels Sona voru ritud á brjóstskjöld Arónis, Exód. 28, med hvern hann inngéck i þad allrahelgasta, svo sem til eins minnisteikns fyrir Gudi. Minn Herra Jesú! þú eylísi Kénnimadur! þú blessadir þína elskuliga lærisveina med kénnimannligri blessan, ádur enn þú inngéckst í himininn; þú barst þá ecki á þinn, heldur fyrir og i þinn brjósti til eylífrar minningar fyrir þínum himneska Fodur; já, ecki einasta þá, Herra! heldur og alla þá sem á þig sídan trúad hafa og trúa munu allt til enda veraldarinnar, þar þú ert einn kénnimadur freistadur á allann hátt líka sem vér, þó án syndar, Ebr. 5, uppá þad þú kunnir ad sampínast vorum eymdum. O, hversu er þessi Guds gjöf æskilig! hvad má glediligra veitast einum syndara, sem eckért hefir annad enn daudann og helvítis píslir forþénad, þegar hann á ad mæta fyrir þeim hræediliga dómi, hvar ed tefla er um hans eylífu sáluhjálp, hvad má hönum, segi eg, glediligra veitast enn þad, ad hann hefir dómarann fyrir födur, og sinn bródur fyrir talsmann? hver vill láta sér þar hugfallast, hvor vill mistreysta sök sinni; því vil eg álykta þetta med Páls ordum: hver er sá ed fordæmir? Kristur er sá sem dáinn er, já, hver ed upprisinn er, hver og situr á hægri hönd Gudi og bidur fyrir oss, Róm. 8. Hin þridja gagnsemi er vér syndugir menn höfum af uppstigningu vors Frelsara er sú, ad hann þar med hefir afrekad og tilbúid oss eylífa dýrdarvist i himninum; svo segir Drottinn sjálfur hjá Jóhannem, Kap. 14: i míns Födurs húsi eru margar verur, annars segda eg ydur: eg fer burt og tilbý ydur stad, en eg mun koma aptur og taka ydur til mín sjálfs, ad þér séud þar sem eg er; þad er merkilegt ad hann segir: ad þér séud þar sem eg er; nú er þad vitanligt, ad hann er i Guds himin uppfarinn, og situr til Kraptarins hægri handar; þad er ad sönnu hönum einum ætlad ad sitja á hægra veg Gudi, samt erum vér þess fullvissir, ad hver og einn af oss hefir sína deild i Kristi líkhama, 1 Cor. 12; hvar fyrir þar sem mitt höld ríkir, þar kalla eg mig ríkja, þar sem mitt höfud drottnar, þar drottna eg sem er limur þess sama líkhama. Þad er einn undrunarligur hlutur, og ein stór djúpt audæfanna og Guds speki, ad manneskjan getin og fædd i syndinni, já, sú ed aldrei kann syndlaust ad lifa hér i líkhamanum, já, margur sá ed veltir sér i endimi syndanna hinn mesta hluta æfi sinnar, hún skal þó, ef hún ydrast og trúir á Christum, verda einglunum jöfn, segir Postulinn, þeim himnesku öndum, er sinn Skapara ecki hafa i hinu minnsta styggdann, og sjá hans auglit án afláts, Matth. 18; já, hvad meira er, ad vér skulum samlíkir verda Kristi dýrdligum líkhama, Phil. 3, sem án efa ber lángt af einglanna dýrd. Hverju sætir þetta, br. m.? hver fær þad skilid? Drottningin stendur þér til hægri handar, skrýdd hinu besta gulli, segir Davíd i brúdkaups vísunni, Ps. 45; Kristur eptir manndóminum situr á hægra veg Gudi, þad merkir ad hann sé hönum næstur ad tign og heidri, en hönum til hægri handar stendur og ecki situr brúdurin, Ps. 45, kristilig kyrkja; svo miklu er hún ódæri sem von er til, og þó næst hönum ad tign og

heidri, svo ad hér má sjá ad manneskjan í dýrdinni verdur einglunum jöfn ad vísu. Hvad ætti kristinn madur um þetta ad hugleida? mætti ecki hjartad brádna af audmýkt svo sem annad var, nær hann þetta heyrir? mun honum ecki til hugar koma med Abraham þad hann sé dupt og aska, Gén. 18, og ecki þess verdur, ad sjá inn fyrir himnaríkis dyr, auk heldur ad standa á hægra veg Guds Syni í hans dýrd. En hvar fyrir er syndugum jardarleyr þvílíkur sómi veittur? fyrir Drottins uppstigningu til himins, fyrir þá dýrmætu fórnina er hann hefir einnusinni innborid í þad allrahelgasta. Br. m.! köllum vér ecki einn hlut svo mikils verdan sem hann kostad hefir? nú er Guds blód, med hverju syndarinn er endurkeyptur, Post. gb. 20, þess miklu ædra og kostuligra einglunum, sem hann hefir þeim ædra nafn, þad er heidur og virdingu odlast, sem Páll ávíkur, Hebr. 1; en nú hefir hann ecki einglanna heldur Abrahams sædi uppá sig tekid, í því hefir hann lidid, í því er hann upprisinn, uppstiginn og seztur til hægri handar Gudi Födur; er þá ad undra, börn mín, þótt hann gjöri oss einglunum jafna, þar hann hefir oss med sínu eigin blódi endurleyst? Post. gb. 20, hverjum hann og géfur sitt hold og blód til ad eta og drecka, Jóh. 6, hvert nú situr á hægra veg Gudi í dýrdinni. Plaga ecki konúngarnir ad hefja ættmenn sína til virdinga, alla þá sem í hlýdni vid þá standa, og sjá ei gjarna adrir séu þeim fremri? því mun ei Drottinn Jesús, hverjum allt vald er géfid bædi á himni og jördu, Matth. 28, vera eins lyndur vid oss, sem erum limir hans líkhama, 1 Cor. 12, hverja hann skammast sín ecki brædur ad kalla, Ebr. 2. Þannig hefir nú Gud upplokid oss himninum í síns Sonar uppstigningu, og géfid oss ad sitja ásamt med Kristó á honum, segir Páll, Eph. 2. O, hversu eru allar heimsins virdingar, audur og eptirlæti, hégómi ad reikna hjá þessari tign, þessari sælu, þessum himneská féssjód, og þó er manneskjan svo dárlig, ad hún tekur allt þetta fram fyrir þessa dýrdarvist med Gudi og hans útvöldum! Þar er í flestra manna náttúru nockurskonar hugprýdi, ef eg má svo kalla, jafnvel þótt flestir hana vanbrúki, þad er ad komast sem hærst, og eru þad sérdeilis tvø fjöll, sem menn eru ad klyfrast uppá alla sína æfi, þad er maktarinnar og vitskunnar; en þar eru svo fáir sem leitast vid ad komast uppá Zíonsfjall, Ebr. 12, og ná þénustu hjá hinum alvalda Konúngi, sem Gud hefir þar yfir sett, Ps. 2. Hversu andhælis gengur þetta, br. m.! jafnvel fyrir þeim, sem eru kóngbornir í skírninni? þeir taka ecki betur vara á tign sinni enn svo, ad þeir selja hana fyrir glis veraldarinnar, eins og börn þau, er kaupa vilja þad er þeim-vænt um þykir fyrir dýra dóma. O, hversu vísari og voldugri munu þá hins eylífa Konúngs synir og brædur verda í hans ríki, því þeir munu einglana dæma, segir Páll, 2 Cor. 6, þad er djöflana, þeir munu Gud þeckja svo sem þeir verda af honum þecktir, og sjá hann og hans dýrd, ecki svo sem í speigli edur rádgátu eins og hér, heldur augliti til auglitis, 1 Cor. 12; og er þó hin minnsta þecking sem einn einfaldur Guds dýrkari hefir á Kristó hér í lífi, miklu vísari enn allt mannvit heimsspekinganna, því Páll segir, 1 Cor. 1: ad Gud hafi gjört speki veraldar þessarar ad heimsku, og ad heimska Guds sé mönnum hyggnari, og veikleiki Guds, mönnum öflugri. Þegar makt heidinna manna géck sem hærst, og vísdómur Gydinga stód í blóma sínum ad þeirra hyggju, þá voru hinir svo voldugir, og þessir svo vísir, ad þeir heingdu Konúng dýrdarinnar uppá gálgann, hvorirtveggju sér til skammar, og

sins höfdingja, Fjandans, ríki til nidurdreps, svo hann hefir aldrei vidrétt sídan. Þannig er makt myrkranna og skynsemi holdsins, þau eru volædi hjá Guds barna veikleika, og heimska hjá þeirra einfeldni í Guds augum, sem einn er vís og alleina voldugur, Róm. 16; og þótt nockur væri einvalds Drottinn yfir öllum heimi þessum, og vissi alla náttúru hlutanna, hvad mundi þad vera hjá þeirri dýrd, þeirri speki og þeirri sælu, sem hinn minsti í himnaríki er prýddur med? því ef hann er meiri enn Jóhannes Baptista, hvers líki ei var af konu fæddur, Matth. 11, þá munu hinir ná skamt til þess, jafnvel í hádeigi maktar sinnar. Og hefi eg nú svo talad fyrir ydur, br. m., um hina sérlegustu ávexti Drottins uppstigningar, hverrar hinn fyrsti heyrir honum sjálfum til, sem er, ad hann er inngenginn í sína dýrd; og eigum vér ad gledjast þaraf, ad hann er farinn í burtu hédan, ef vér elskum hann svo sem hann sagdi fordum vid lærisveinana, sérdeilis þar vér erum ecki hlut-lausir þessarar dýrdar; hann svo sem frumgétinn og eingétinn Sonur hins Hæsta, hefir tekid hinn mesta arf, má oss ei nægja þad ættleidingum, ad vér erum samarfar Kristi og erfingjar eylífs lífs? Róm. 8; má þad ei duga oss landráda-mönnunum, ad vér höfum arfsvon í ómælanligrar dýrdar eylífri þyngd? 2 Cor. 4. Gud hefir géfid sínum Syni endimörk veraldarinnar til arfleifdar, Ps. 2, ecki svo fjöll og dali, jörd og skóga, vötn og sjó, og allt hvad þar inni byggir, svo sem hans elskulíga brúdur, sem hann hefir útvalid af öllum þjódum og túngumálum, ádur enn grundvöllur veraldarinnar var lagdur, Eph. 1; þess höfum vér notid aumingjarnir, sem liggjum undir hinu ytsta heimsskauti þessu; vér erum hans arfur, og höfum vér sjálfum oss aldrei betur varid. Hinir adrir ávextirnir heyra oss mönnunum til; hann hefir ríkugliga úthellt yfir oss heilögum Anda, svo vér rétt-lættir fyrir hans nád yrdum erfingjar eylífs lífs, Tít. 3; hann situr til Guds hægri hand-ar, og bidur fyrir oss, Róm. 8, svo ad allar vorar bænir eru Já og Amen; hann hefir opnad oss himininn, og tilbúid oss þá sæluvist, er eg fyrir skömmu umtaladi. Nú þar Gud Fadir í sínum Syni, Guds Sonur af Fodurnum sendur, og heilagur Andi, sem af bádum þeim framgengur, þad er öll heilög Gudddómsins þrenning, hefir audsýnt oss þvílíkan kjærleika, sem ádur er sagt, í Drottins uppstigningu, þá stigum nú aptur ámóti honum í vorum hugskotum; hann hefir vort hold upphafid; látum hann ecki forgéfins hafa sendt ofan sinn Anda til vor aptur; ef vér erum upprisnir med Kristó, þá leitum þess sem þar uppi er, hvar Kristur situr til hægri handar Fodursins, Kol. 3. Þar sem ydar féssjódur er, þar er ydar hjarta, sagdi Endurlausnarinn, Matth. 6. Ef vér höfum medtekid heilagan Anda, sem hann hefir ríkugliga úthellt yfir oss í endurgétningar vatns sánum, hvar skyldi þá vor féssjódur vera? nema í honum, í hverjum ad byggja allir féssjódir vitskunnar, Kol. 2. Postular Drottins horfdu upp í himininn eptir honum, Post. gb. 1. Lyptum og augum vorum upp frá þessum jardneska hégóma, og skynjum þad sem þar uppi er, lyptum þeim til hædanna hvadan oss kémur hjálpin; forsmáum heim þenna med öllu því sem í honum er, því hann mun fyrirfarast; gaungum því út af heiminum, ad ecki tortínumst vér med honum.

Drottinn hafdi lærisveinana út til Bethanía, þegar hann sté til himins, Lúc. 24; hvert hann er farinn, þad vitid þér og veginn þekid þér, Jóh. 14. Bethanía merkir fá-

tæks manns hús; ef þér viljid eptir honum uppstiga, þá gjörist andliga voladir, þvíad slíkra er himnaríki, Matth. 5; falli ydur ríkdómur til, þá festid ei hjarta ydur vid hann; gjörid fátækum gott, svo þér séud i Gudi ríkir, og þeir medtaki ydur í eylífar tjaldbúdir, Lúc. 16. Elías fór nakinn til himna, 2 Kóng. 2. Svo megid þér og slíta frá hjarta ydar allt veraldligt ystirlæti, ef þér viljid honum fylgja. Drottinn var nakinn krossfestur, nakinn var hann í líkblæunni vafinn, hana skildi hann eptir í grøfinni, nakinn hefir hann upprisid, nakinn uppstigid, jafnvel þótt hann hafi klæddur sýnst fyrir lærisveinunum; þú átt og ad krossfesta hinn gamla manninn, þú átt ad greptrast med Kristó, og upprísa med honum, Róm. 6, ádur enn þú fær uppstigid. Afklæd þig og svo med honum; lát ecki eina flík veraldligra muna þyngja hjarta þitt, svo þú megir fljúga upp í hædirnar eins og annar eru eptir þínum Frelsara; brúka svo heiminn, ad þú ecki vanbrúkir hann; slít frá þér alla elsku til veraldarinnar; lát ecki hennar þúnga-voru draga þig nidur þegar þá átt ad stíga til himins, hvar vor borgarréttur er, hvadan vér og væntum Drottins Jesú Kristi, Phil. 3; honum med fødurnum og h. Anda sé lof, prís og heidur um aldir alda, amen!

Sjøtta Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 15 og 16 Kap.

Jesús sagdi til sinna lærisveina: en þá ed sá Huggarinn kémur, hvørn eg mun senda ydur af mínum Fødur, sem ad er sannleiksins Andi, hvør af Fødurnum framgeingur, hann mun bera vitni af mér, og þér munud mér vitni bera, þvíad þér hafid í frá upphafi hjá mér verid. En þetta tala eg því til ydar, svo ad þér hneixlist ecki, því þeir munu forboda ydur, og sá tími kémur, ad hvør hann líflætur ydur, sá meinar sig ad gjøra Gudi þægt verk. Og þetta gjøra þeir ydur, af því þeir þeckja hvørki Fødurinn né mig. En þetta tala eg því til ydar, ad nær sú stund kémur, ad þér minnist þess, ad eg sagdi ydur þad. En þetta sagda eg ydur eigi í upphafi, því eg var hjá ydur.

Exordium.

Einginn kann tveimur herrum ad þjóna; þvi annadhvert hatar hann þann eina, og elskar hinn annann, edur ad hann adhyllist þann eina og forsmáir hinn annann; þér getid ecki undir eins Gudi þjónad og mammóna, segir Endurlausnarinn, Matth. 6. En þad sem hann hér segir um mammon, hver ad er Gud þessa heims og hans barna, þad vill hann sagt hafa um sjálfan heiminn. Omøguligt er undir eins Gudi ad þjóna og svo heimi þessum; þad eru tveir svo ólíkir húsbændur, ad hvør þeirra rekur annars þénara í burtu frá sér, og þad þess vegna, ad þeir svo ólíkir eru; þar fyrir ávarpar St. Jakob Postuli veraldarinnar páfugla þannig, 4 Kap.: þér hórkallar og hórkonur! vitid þér ecki, ad heimsins vinátta er Guds óvinátta? fyrir því, sá sem vill vera vinur heimsins, hann gjørist Guds óvinur. Og fyrir þvi ad þessu er nú svo varid, þá hljóta Guds børn adskiljanlig mótlæti og hørmúngar ad lída, um hvert efni eg hefi nockud fyrir skommu talad, er eg óska ad gódan stad fundid hafi í ydar hjørtum. En søkum þess, ad margur sá ed vill Gudi þóknast, hann þolir ljúfliga þad sem Gud leggur

sjálfur á, svo sem eru sjúkdómar, fátækt, ástvinamissir og annað þvílíkt; en það sem af mannanna hendi kémur, það er oss bágara að þola, og optliga upptendrast vort hjarta af reidi og hatri til þeirra, af hverjum vér megum nockurn ójøfnud líða, sérdeilis nær það fram við oss kémur fyrir sakleysi, edur og í staðinn þess, er vér gott hugdumst gjora; slíkt er að sønnu mannligt, og einginn láir það ødrum, manna ámedal, því að flestir eru svo lyndir; en ef vér aðgjætum, að það kémur eckért fram við Guðs børn, sem að ecki sé eptir hans forsjá og tilllátsemi, þá eigum vér því eins vel að taka, sem kémur af mannanna hendi, svo sem hinu, er hann sjálfur á oss leggur, því ecki einn titlíngur fellur á jørdu án vors himneska Fodurs vilja, Matth. 10; því mun oss þá nockurt það henda, sem að hann ecki vill að vid oss framkomi? Og þetta er það sem að Drottinn Jesús fyrirsegir sínum lærisveinum í þessu heilaga Evangelió um offsóknir vondra manna, og segist þess vegna tala það til þeirra, að þeir hneixlist ecki, og að nær sú stund kæmi, að þeir þá minntust þess, að hann sagdi þeim það; og vill hann það sama sagt hafa øllum sínum børnum um allan heiminn. Því vil eg út af þessum spádómi Drottins sérdeilis tvent hugleiða í þetta sinn, sem er: 1) að **vér séum skyldugir til að gégna því með þolinmædi, er vér liðum af vondum mønnum, sakleysisins og Guðs vegna**; 2) að **vér eckért rángt gjørum til að umflýa þeirra ofbeldi.** Hértil hjálpi oss, góður Guð, fyrir sinn Son Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Þeir munu forboða yður, segir Drottinn, og sá tími kémur, að hver hann líflætur ydar, hann meinar sig að gjora Guð þægt verk. Vid hverja sagdi Frelsarinn þetta? vid sína elskuliga lærisveina, hverjir honum án efa hafa af mønnum kjærastir verið, hverjir að høfdu hans vitni um það, að Faðirinn elskadi þá, af því þeir elskuðu sig, og allt þetta rættist á þeim, sem vonligt var. Hver sem athugar húdstrokur St. Páls, 2 Cor. 11, fángelsi Péturs, Post. gb. 12, líflát hins eldra Jakobs, Post. gb. 12, og beinbrot hins yngra, já, hversu að allir Guðs heilagir menn og vottar Jesú píslar eru herfiliga útleiknir, svo sem ljóst er af Kristindóms-søgunum, hann mun það játa, að eckért ord Drottins sé að jørdu fallið. Nú fyrst honum þóknast hefir að láta sína kjærustu vini þetta líða af vondum mønnum, því skyldir þú og ecki fyrir Guðs sakir líða vilja, það sem einhvør óhlutvandur vid þig aflaga gjørir, og taka því svo sem ødrum krossi af Drottins hendi? Að sønnu reynir ecki á það fyrir oss í þessu fátæku landi, að þola offsóknir edur líflát fyrir Evangelii lærdóm edur Kristi vidurkénningu, samt eiga menn þó Guð að dýrka með góðum verkum, með því að hjálpa hinum saklausa, og þeim sem órettinn liður til réttarins, mótstanda þeim sem illa gjora; og margur liður órétt fyrir sakleysi, og fyrir það sem hann með svoddan hætti gott gjørir, en allir þeir ed þann veg líða, þeir líða fyrir Guðs sakir. Guð hefir boðið að hjálpa þeim sem ránginðin líða, og undirþryktir eru af ofríkis mønnum; villt þú ecki frelsa hinn fángaða sem til dauða er dæmdur og þann sem að liggur vid lífláti, þar þú segir: sjá, vér þeckjum ecki þenna; meinar þú ecki, að hann, sem rannsakar hjartað, hann merki það? og hann sem tekur vara á sálu þinni, hann þecki það? mun hann ecki gjalda hverjum manni eptir verkum sínum, segir Salómon, Ordskv. 24. Þetta vill nú hinn ædsti Dómari hafa sagt þeim, sem meiri máttar eru og kunna að hjálpa þeim sem órétt líða; segið mér, mun hann sýknsaka vera, ef hann gjørir það ecki? nei, litlu betri enn hinn sem óréttinn gjørdi; en þótt hann megi áráusum mæta þarfyrir, þá á hann það að líða með þolinmædi fyrir Guðs sakir. Guð hefir boðið að elska náúngann, og það ecki einasta með ordi og túngu, segir Postulinn, heldur með verki og sannleika, 1 Jóh. 3; en hvað er tíðara í heiminum, heldur enn vanþacklæti fyrir góðgjørdirnar? Drambsemi óhlutvandra

manna er svo hávør og svo ríklunduð, að hún þykist eingum vera um neitt skyldug, hversu miklar velgjörðir sem hún þiggur, og alla hluti vill hún með sjálfskyldu hafa, en géldur hin verstu laun fyrir allt undanfarið, ef ecki er græðgi hennar fullnægt í hverjum þeim hlut er hún hafa vill; full er veröldin af slíkum sjálfbyrgingum. Þeir sem nú fyrir slíku verða, sem margur er, þeir líða Guðs vegna, því þeir líða fyrir það sem Guð hefir boðið, hvert þeir mega ecki ógjört láta, ef þeir vilja kristnir menn heita og Guðs vinir, því hver sem sér sinn bróður nauð líða og apturlýkur sitt hjarta fyrir honum, hvernig má Guðs kjærleiki í honum vera? segir Jóhannes, 1 Pist. 3; og mega þeir það ecki reikna, þótt að heimurinn gjaldi illu ámóti góðu; því Páll segir, Róm. 12: ef óvin þinn húngrar, þá géf honum að eta, og þyrsti hann, þá géf honum að drecka; og megum vér ecki vera vand-ari hér um, enn Faðir miskunsemdanna, hver að í gégn sinni óútsegjanligri góðgirni þolir hina mestu óþöck af syndugum mönnum, og lætur þó rigna yfir vönda og góða, og sína sól upprenna yfir rángláta og réttláta, Matth. 5. Því skulum vér ecki meina, br. m., að þetta sé alleina sagt til postulanna, eður þeirra sem lifðu á þeim dögum, því enginn er sú stétt sem að nockur maður lifir í, að eigi mæti hann andstreymi og aðkasti veraldar, ef hann leggur kapp á að gjöra verk Drottins Guðs síns trúliga. Því er verr og miður, að þeir eru flestir, sem skjóta þessu ómakinu hjá sér, uppá það þeir megi í friði vera; hvað er ecki einn Guðs orðs þénari, ef hann er vandlætingasamur í sinu embætti? mun honum ecki óvild og manhatur búið vera? en segið mér, mun hann þarfyrir mega láta af að straffa, ógna og áminna? eður elska þá og þeirra velferð, er honum svo illa launa hinn mesta velgjörning, er af syndugum manni kann við annann gjörður að vera? mun hann ecki mega þeinkja hið sama og Páll? er hann sagði, Gal. 1: hefði eg híngað til mönnum þóknast, þá væri eg ecki Krists þénari; og þetta er rétt að taka sinn kross uppá sig og fylgja Jesú eptir, Matth. 10. Sá gjörir vel sem líður með þolinmæði það Guð á hann leggur, og hann gétur ecki af sér kastað, en sá gjörir enn þá betur, sem fúsum huga gengur í bardagann ámóti Fjandanum og hans verkfærum, þar hann kynni þó að skjóta sér undan, sem margir gjöra; hann er einn Guðs kappi, og má vænta sér þeirrar kveðju sem Gedeon féck af einglinum forðum: Drottinn er með þér, þú hetja! Dóm. 6. Hvað skulu menn tala um einn réttvísann dómara, ef menn eiga þó fyrir mörgum þvílíkum ráð að gjöra í hreckvísri og skynlausri öld þessari. En ef nockur er sá, er vanda vill sitt embætti með rokseмð og stjórnsemi nockurri, og halda uppi kristiligum réttindum, þá er honum ecki ein-asta á hálsi legið af þeim er því mæta, sem ecki er svo að undra, því blindur er hver í sjálfs síns sök, heldur og af þeim, er það eckért viðkémur og eigi skynja hvar um þeir dæma; já, mætir áráсum af þeim, er sjálfir ættu hvað mest réttinum fram að fylgja, hverjir að brúka lögin eins og reikni-peninga, þá er menn láta merkja svo mikla eður litla tölu, sem menn sjálfir vilja. Allir þeir eð nockrum óskunda fyrir verða af svo hreckvísum og heimskum mönnum, þeir líða fyrir Guðs sakir, því hann er sá, eð sagt hefir fyrir munn hins vísasta kóngs: sá sem réttlætir hinn óguðliga og sakfellir hina réttláta, þeir eru báðir eins svívirðing fyrir Guði, Orðskv. 17; og eru ecki alleina þeir, eð í Guðs stað vandlæta eiga með orðum, eður þeir sem yfir réttinn skipaðir eru, þessum mótgángi vondra manna

undirorpnir, heldur hefir Djøfullinn sín verkfæri nærri því i hverju húsi, til ad spilla kristninni og gódum sidum; einn vandlátur húsbóndi má slíku mæta af sínum hjúum, af sínum bornum ástundum, já, af ødrum út i frá, sem ecki hirda um ad vanda ráð sitt og ámæla þeim, er adra vilja hafa aptur af illu, géfa þeim styggin ord, og kalla ad þeir eigi eckért med sig, þeir muni brúka sína sidu þeim ad þackarlausu. Þetta er ecki litil skapraun, børn m., fyrir þá, sem óttast Drottinn og ángrast af ad sjá óguðligt framferdi, og sjá fyrir þeirra tímanligar og eylífar ófarir, en fá þó eigi vid þeim gjort sokum þvermódsku og stráksskapar hinna, er þeir vildu leidrétt hafa, já, þad er þeim meira ángur heldur enn margt þad, er á sjálfum þeim liggur. En allir þeir, ed fyrir þvilikt lída mega nockurt adkast, illyrdi edur annad verra, þeir lída fyrir Kristi sakir, því Gud hefir skipad ad uppala sín børn i lærdómi og umvøndun Drottins, Eph. 6; hann hefir bodid ad vér skulum leidrétta þá, er villir fara, med hógværum anda, Gal. 6; já, sá ed þad ecki gjorir, nær hann sér sinn bródur villt fara, hann samþyckist honum, og gjørir sig hluttakara i annarligum syndum, 1 Tim. 5. Og hefi eg nú þannig sýnt, br. m., ad sérhvør einn af oss gétur átt hlut i þessum alvísa spádómi Drottins, ef vér viljum þyckja fyrir Gud edur vandlæta i hans stad, því aldrei þrýtur þar Andskotans børn þau, er géfi þeim orsok þar til, er Drottinn óttast, og eyra því illa, ad hans dýrdarfulla nafn sé vanvirdt, hans ord forsmád og hans setningar vísvitandi undir fótum trodnar; og þótt ad mønnum sé óhætt uppá líf og landvist, þá er þad eigi þeirra gjæsku ad þacka, sem allt gudligt skick og réttindi forsmá, því hann, sem ad hatar einn Guds ords þénara fyrir heilsusamliga kénningu, edur einn yfirvaldsmann fyrir réttann dóm, já, hann sem bølvar fodur og módur, húsbændum edur ødrum þeim, sem hann leidrétta vill, hann er ecki lángt frá því ad taka lífid af honum, edur reka hann úr landi, ef hann þad þyrdi vegna hefndarinnar. Nú er þessu svo varid sem eg sagt hefi, br. m., og því verdur eigi mótsagt, en allt þetta eigum vér þolinmódliga ad lída fyrir Guds sakir, og ecki hatast vid þá, er vér megum þola þad af, heldur gjora skyldu vora med þolinmædi. Gjætum þess, er Frelsarinn segir hér i Gudspjallinu: ad þeir ed gjøri þetta, meini sig ad gjora Gudi þægt verk; svo kunna og hinir skynlausir ad vera, ad þeir ætli sér sé óréttur gjør, og þeir ed þeim vel vilja, gjori þetta af ossa illgirni; lát þér þó til hugar koma, syndugur madur! ad þad er órétt fyrir Gudi þínum, hverjum þú þjónar ad hatast vid svo fárádar manneskjur, því þeir eru ecki haturs, heldur medaumkunar verdir; hversu voldugir edur vísir, hversu ríkir edur sterkir sem þeir eru, þá eru þeir allra sképna vesælastir, er svo hafa gleymt Gudi og sinni velferd, ad þeir skynja ecki hvad þeim er til gagns edur ógagns. Þetta gjora þeir, segir Frelsarinn, af því ad þeir þeckja hverki Fodurinn né mig. Ef ad hundur bítur nockurn, edur hestur slær hann, honum kann madur ecki svo ad reidast svo sem einum manni, sem Gud hefir vit og skyn géfid; en hinn ógudligi, sá ed segir i sínu hjarta, þar er enginn Gud, Ps. 14, hann er argari enn hestar og múlar, hverjum menn hljóta beitsli og bitil i munn ad leggja, Ps. 32; og því skylda eg þá vilja hefna míns vansa á svoddan Andskotans vinnudýri, sem ei veit hvad þad gjorir? Menn láta óds manns verk vera saklaust vid kónginn eptir løgunum, og því skyldu menn

þá ecki hafa vidlíka miskun vid hann, sem svo er yfirgéfinn í fráleitt sinni, ad hann hverki þeckir Gud né hans Krist, og ecki miklu heldur leitast vid ad leidrétta hann, heldur enn vilja hans ólucku? Lít til þins Endurlausnara, þar ed hann héck á krossinum, og beiddi fyrir yfirtrodslu-mønnum, já, þeim, er gjørdu ámóti honum þá allrastærstu svívirding, sem nockurntíma hefir framin verid ámilli himins og jardar, og þó vildi Brunnur Gjæskunnar láta þetta fyrir afbotun gilda: þeir vita eigi hvad þeir gjøra, Matth. 17; og hversu litid er þad nú, sem þú mátt lída af þeim, sem ecki eru kannské øllu syndugri enn þú, fyrir hans skuld, hjá þvi sem hann leid saklaus þinna vegna. Þarfyrir, nær sem einhver veraldarinnar sonur mótmælir oss, þegar vér gjørum Guds verk, þá hugleidum hvílík vegsemd þad er, ad líkjast hans eingétnum Syni í þvílíku, og spillum ecki þeim heidri med óþolinmædinni, því ef vér gjørum þad viljugir, þá høfum vér laun, en gjørum vér þad naudugir, þá er oss þad þó uppálagt, segir Páll um sig, 1 Cor. 9; og þeinkjum ecki ad lærisveinninn sé yfir Meistaranum; hafi þeir Húsfødurinn Belzebub kallad, hvad munu þeir gjøra vid hans heimamenn? Matth. 10. Og þessa íhugan nunum vér láta spekja hjarta vort, ef vér meir ángrumst af þvi, sem Gudi er í þessu ámóti gjørt, heldur enn sjálfum oss, og blønduðum ecki hverutveggju þessu saman; og má þad ecki letja oss, þótt ad litid vilji áorkast vid vora tilhlutan í Guds stad. Heyrum hvad sjálfur Kristur segir, Esa. 49: en eg sagdi, eg erfidadi forgéfins, og fyrirkæmi svo mínum styrkleika fyrir eckért og til ónýtis, þó ad mitt málefni sé Drottins, og mitt embætti míns Guds; en þar um ber raun vitni, hvernig hann blessadur, holdinu iklæddur, lagdi allan hug á Guds eyrindi; hver hefir þvílík mótmæli, hádúngar, brixlanir og allra handa óvirdingar þolad fyrir Guds verk sem hann? Eckért er tídara í heiminum, enn þad, ad hann skipast ecki vid þeirra adgjørdir, sem Guds eyrindi reka, samt vill Gud þad þó gjøra láta sínu nafni til dýrdar, og þeim til nota er þad medtaka, en hinum til þess stærri fordæmingar, og má þig einu gilda, syndugann mann, med hverju móti þú Gud dýrkar. Drottinn Jesús vissi ad Júdas var gløtunarinnar sonur, samt taladi hann Guds eyrindi fyrir honum, advaradi hann þad sama kvøld og hann sveik hann um nóttina, Jóh. 13, áminnti hann í þvi hann sveik hann, Matth. 26. Þú verdur fyrir óvirdingu af heiminum, en seig mér: er nockur virding stærri? nockur nafnbót svo fogur, svo sem Guds barn ad heita? nú segir Endurlausnarinn, Matth. 5: blessid þá er ydur bølva, gjørid þeim gott sem ydur ofsækja, svo ad þér séud børn ydar Fødur, sem á himnum er; þarfyrir, hver sem hugleidir eylífa himnaríkis gledi og fognud Guds barna, og ecki reyngir sannsøgli Kristi, honum mun litid þykja fyrir ad lída nockur hallmæli og árásir af vitlausum mønnum hér í heimi, fyrir þad dýrdliga verdkaupid, sem er nógligt á himnum, Matth. 5; hér til kitur Davíd, er hann segir, Ps. 27: eg mundi snart hafa yfirgéfid mig, ef eg eigi trydi, ad eg sjá mundi gjæsku Drottins á landi lifandi manna. Og viljum vér þeirra dæmum fylgja, er Jesús taladi þetta vid og þeirra samþjóna, þá skulum vér ecki finna, ad þeir hafi størum óþolinmódir edur reidir vordid, nær þeir voru falskliga áklagadir fyrir herrum og landsdómurum. Hvad skal eg tala um hid saklausa Lambid, Guds eingétinn Son? þegar þeir søgdu hann væri Samverskur og hefdi Djøfulinn, Jóh. 8, svaradi hann alleina þessu: ecki hefi eg Djøful, heldur vegsama eg

minn Födur; þegar Júdas sveik hann: vinur! hvar til komst þú hingad? Matth. 26; þvodi svikarans fætur, Jóh. 13, skommu ádur enn Djofullinn fór í hann; þegar biskups þénarinn sló hann, Jóh. 18: hafi eg illa talad, þá bevísa þad, og hafi eg satt sagt, hvar fyrir slær þú mig? O, þér allir hans vinir! oll hans born! allir hans lærisveinar! allir sem viljid honum í dýrdinni eptirfylgja! komid hingad og lærid af honum, því hann er hógvær og af hjarta litilátur, Matth. 11; svo var hann þolinmódur, sem ecki vissi af synd, 2 Cor. 5, og átti þó alls vald, bædi á himni og jordu, Matth. 28; en þú sem dagliga syndgar og ecki forþénar annad enn straff, munt þú ecki játa, ad Gud hafi allan rétt til ad straffa þig? já, þad munt þú ad vísu játa; en seig mér, mun hann þá ecki frjálst eiga med hverju móti ad hann typtar þig? mun barnid nockud sýsla um vid fodurinn, hvert heldur ad hann straffar þad med hendi edur vendi? þad heyrdist ecki á Job, Kap. 1, hver oss er settur fyrir þolinmædinnar eptirdæmi, hvert heldur ad Gud lét eldinn falla af himni og brenna hans eigur, ellegar ad þeir af Kaldea og Saba ræntu hans gótzi; í ollu þessu syndgadi ecki Job, segir Ritníngin, heldur sagdi hann: Gud gaf og Gud aftok, sé nafnid Drottins lofad ad eylífu. Þad er ein hræsnisfull þolinmædi, ad segjast vilja þola allt þad, sem Gud leggur á, en vilja eckért monnunum lída, eins og þeir gjori nockurt þad, er hann leyfir þeim ecki; sá sem lífiátast á, hann fyrirgéfur bodlinum, en slær allri skuldinni uppá dómarann; nú gétum vér ecki géfid Gudi skuldina, því vér játum, ad vér hofum til alls þessa unnid, sem hann á oss leggur, og því skyldum vér þá reidast hans bodlum, sem eru vondir menn, þótt hann leyfi ad þad á oss framkomi, sem hann vissi ad þeir af sjálfs dádum mundu órétt gjora, sérdeilis þar vér erum sjálfir vondir? þar fyrir, hversu sem þad er óréttvíst af þeirra hendi, þá er þad af Guds álsu rétt, en eckért annad enn vor forþént laun; og vilji einhver því ecki trúa, ad Gud stjórni á þann máta verkum ómildra manna sínu nafni til dýrdar, en sínum bornum til leidréttingar (því allt verdur þeim til góda er Gud elska, Róm. 8), hann lesi þad er stendur í bæn postulanna, Post. gb. 4: í sannleika komu þeir saman yfir þinn h. Son Jesúm, hvern þú smurt hefir, Heródes og Pontius Pilatus med heidingjunum og Israels fólki, til ad gjora allt þad, er hond þín og þitt rád hafdi ásett ad ské skyldi. Hafi nú Guds voldugа hond, eptir sínu alvísa rádi, stjórnad ógudligra manna verknadi og athofnum í fordæmingu síns eingétins Sonar þér til sáluhjálpar og miskunar, kristinn madur, þá lát þig ecki undra þótt hann stýri þeim til ad aga þitt lausláta og drambséma hold, til ad temja þig lifadan kálf, eins og Ephraim, Jer. 21, þér til andligrar heilsubótar, heldur minnst þess, nær ed vondir menn þér rángt tilgjora, ad þú hafir þad med þinum syndum forskuldad, og munt þú brádliga snúa því hatrinu, er þú færd til hins, er vid þig afgjordi, á þina eigin synd, med harmþrúngnum og sundurknosudum anda, þad er þad offrid, sem Gudi likar, Ps. 51; svo gjordi Davíd konúngur, 2 Sam. 16, er Simei bolvadi honum, og kastadi steinum á hann, en Abisai sagdi: því skyldi þessi daudur hundur bolva minum herra, konúnginum? eg vil fara og taka hans hofud af; en konúngurinn svaradi: hvad hefi eg med ydur, þér born Zerúja? hafi Drottinn skipad honum: bolva þú Davíd! hver vill segja: því gjorir þú þannig? Og er nú svo úttalad um hinn fyrra partinn.

Hvad hinum sídari partinum vidvíkur, þá á oss þad sagt ad vera, ad vér eigum fyrir eingum manni svoddan virdingu ad bera, edur ad nockurs manns elsku edur ótta svo mikid ad láta, ad vér þess vegna styggjum vorn Gud ámóti samvitskunni. Þad er oss vitanligt, br. m., ad nógu eru margar syndir vorar, sem oss henda af vors eigin holds og blóds tilteigingu til ad fordæma oss, þótt ad ecki styggjum vér hinn góda Gud med því ad taka synduga menn fram fyrir hann. Gud býdur í sínu h. lögmáli: þú skalt ecki hafa annarliga Gudi fyrir mér, þad er hid fyrsta og hid ædsta bodord, Matth. 22, og þegar þad er brotid, þá eru öll brotin; en hvad gjora menn, þegar þeir gjora alla hluti ad mannanna vild, hversu ógudligir sem þeir eru, en kasta Guds bodordum á bak sér aptur? er þad ecki ad dýrka eitt lifanda skúrgod? já, þann sem er verri enn eitt skúrgod, því einn tréstobbi er saklaus, þótt hann sé dýrkadur, hjátrú mannanna gjorir hann ad svívirdingu; en sá sem óttar odrum til ad gjora ódygdir og sérhvad þad, sem Gud hefir bannad, hann er Djöfull, og sá ed hann dýrkar, hann dýrkar Djöfulinn. Þú segist ecki dýrka hann þótt þú gjorir þad sem hann býdur, þú vitir ad Gud sé ædri og öllu betri, og hann einn eigi ad dýrka; þad er illt ad þú veizt þad, þad vill fordæma þig enn=þá meir, heldur enn ef þú þad ecki vissir. En seig mér, í hverju er nú Guds dýrkun innifalin? í því ad trúa á hann, elska hann og óttast, og gjora eptir hans bodordum; en seig mér aptur, hvern óttast þú meir, Gud edur manninn, nær þú hrædist hann, sem ecki kann ad deyda nema líkhamann, en forsmáir Gud, sem lífi og sálu gétur kastad í eylífan eld? Matth. 10; á hvern trúir þú meir, nær þú þykist einkisþurfi, er þú hefir mannsins vináttu, ámedan þú hræsnar fyrir hans bordi, en svo lítid reidir þú þig uppá Gud, sem þig skapad hefir, fædt og forsorgad, ad þú vinnur þad til ad missa hana ecki, ad þú gjorir alla hluti, sem Gud bannad hefir? hvern elskar þú meir, er þú villt jafnvel fara til helvítis fyrir manninn, en fyrir Guds sakir stendst þú ecki ad sjá hans reidisvip, er þú meinar ad hafa nockud af þinni tímanligri velferd í hendi sér? O, vei! ó, vei! er ecki þvílíkt ein hrædilig afgudadýrkun, og miklu verri enn öll svívirding heidingjanna, þeirra er af Gudi eckért vissu? Páll segir, 1 Cor. 8: ad skúrgodid sé eckért, og hræddust þeir þó skúrgodin, er þau dýrkudu; en kristnir menn, hverjum Gud er í holdinu opinberadur, þeir óttast mennina meir enn Gud, jafnvel þótt hann sé allt í öllu, og þykjast vel hafa komid kaupi sínu, ef þeir fá sélt Guds vináttu fyrir mannsins kjærleika, edur til ad umflýa hans óblídu. Drottinn segir fyrir munn Hóseæ spámanns, Kap. 2, um Gydinganna samkundu: hún þeckir ecki ad eg er sá, sem géf henni kornid og mustina og olíuna, og eg fæ þeim ánægjanliga silfrid og gullid, af hverju þeir gjora Bal; hversu vel á þetta heima hjá þeim, er hinn gódi Gud veitir alla hluti yfirfljótanliga til notkunar, en þeir ecki einasta útsjúka hús eckna og fodurlausra, Matth. 23, og selja hinn volada fyrir einn skó, Amos. 2, heldur og gjora sér einn afgud af þessu í hjarta sínu, hvert ed vera ætti musteri h. Anda? 1 Cor. 6; þad er svívirding foreydslunnar í helgum stad; og þad er þeim ecki nóg, ad þeir dýrki hann einsamlir, heldur eins og Nebúkadnezar lét úthrópa, ad hver madur undir lífsstraff skyldi dýrka Bel, svo vilja þeir fyrir þessa svívirdingu af öllum heidradir verda, og ad allir hlýdi þeirra bodi og banni, hversu sem þad er órétt og ógudligt, og þessi varmenni óttast menn framar enn Gud og

hans sannleika; edur hvad er tídara enn þad, ad nær einn litilmagni á vid einn maktarmann, þorir einginn munninum upp ad ljúka, einginn sannleikann ad vitna; þeir hlaupa í felur, og hafa adskiljanlig undanbrögd til þess ad ódygdin verdi ecki stroffud, en sannleikurinn í ljós leiddur, já, géfa sig heldur Fjandanum sínum fodur, heldur enn ad þeir styggi hinn voldúga, og jafnvel ástundum þann, sem þeim kann eckért mein ad vinna. Ecki er þetta kristindómur; bæriligra mun einum ærligum heidíngja verda á dómsins degi, Matth. 11, heldur enn þvílíkum Djøfulsins hamhleypum. Hvad kunna menn þó ad sjá þad, á einum daudligum manni, hversu voldugur sem hann er, ad menn óttist hann meir enn Gud: hann kann ad firra þig allri þinni aleigu, þad gétur og Gud á augabragdi; hann kann ad steypa þér úr heidri þinum, mun Gudi nockud bágt um þad vera? hann gétur sett þig í fjøtur og járn, Gud gétur slegid þig med skjædum sjúkdómi; hann gétur tekid lífid af þér, og er þó ecki hætt vid því í landi voru, en Gud kann ad deyda eylífum dauda, og setja þá er hann forsmá, í þad fángelsi hvadan engin endurlausn er, Matth. 18; hvert er nú meira; eg vil taka til þess mesta skadrædis, mennirnir kunna ad gjøra, þad er daudinn; en hvad er hann hjá helviti? þad er svo ógnarligt, ad eg er viss um, ad ef nockur mætti sjá píslir fordæmdra, mundi hann hlaupa út í þúsund daudans hættur, til þess hann sæi þær aldrei optar; og þó flýa menn med seglum og árum undan einni vatnsbólu, sem þó kann ecki ad skada oss nema á líkhamligri velferd, og þad þó ecki framar enn Gud leyfir honum. Nú ef þú ættir allt þad, er þú kjærast hefir, ad missa; fyrir hvern er þér skyldara ad missa þad, fyrir Gud edur hinn ógudliga? mun madurinn hafa skapad þig? hefir hann géfid þér lífid? hefir hann forsorgad þig frá módurlífi? hefir hann géfid þér gótz og peninga? hefir hann upphafid þig til heidurs? hefir hann verndad þig og allt þad þér vidkémur? mun eigi líkara ad þú missir þad hans vegna, ef missast skal, sem gaf þér þad í fyrstunni, og því hefir øllu vid makt haldid allt til þessa dags, heldur enn hins, sem þér gaf eckért af þessu? því þad hann kannské gaf þér, þad tók hann af Guds, og jafnvel þótt hann hafi stolid því frá náúnganum, og er vísastur til ad taka frá þér aptur og lángtum meira, þad fyrsta honum rennur í skap vid þig, því svo er vinátta heimsins. Eg vil eigi þar um tala, ad sá sem hrædir einn til ad gjøra órétt einusinni, hann hefir hann fyrir skuldbundinn þræl í øllum skømmum og ódygdum sídan, og vilji hann ecki, þá er honum óluckan búin, því svo plagar heimur þessi ad launa sínum þénurum; já, hann skal ecki vinna sér hinn minnsta óhagnad til ad forsvara hann, ef hann yrdi af ødrum þar um sóktur, heldur mun hann svara eins og Gydíngar Júdas: hvad kémur þad vid oss? sjá þú fyrir því, Matth. 27; og kunna þeir sér ecki betri sidi, heldur enn þeirra foríngi Djøfullinn, því svo breytir hann vid þá, er honum ljást til þjónustu, hann teigir þá fyrst til syndarinnar, og launar þeim sídan med eylífu helvítis báli; og þannig er þad, ad óttast menniná framar enn Gud. En hvernig launar nú Gud aptur þeim, er stødugir standa í hans þjónustu, og ecki óttast manninn? þad má oss af dæmunum kunnugt vera; hann launar øllum gódum launum bædi hér og eylífliga; satt er þad, ad mørg eru til þess dæmi, ad hann hefir géfid sína ástvini í mannanna vald, þó aldrei svo, ad hann ecki hafi verid þeim til annarar handar. Eg er viss um ad St. Páll, er hann stód fyrir Festó og Agrippa, Post. gb. 26,

hefir unað miklu betur hag sínum, heldur enn hver af hans áklagendum, hverja reiðin og hatrið svo plágaði, að þeir eyrðu eingu, nema þeir fengju honum í hel komið, annars hefði hann ecki óskað þeim að þeir væru þvílíkir sem hann; þegar hann hafði í 14 daga hrakist í sjáfarólgunni, og allir orvæntu sér lífs, sendi Drottinn sinn eingil til hans, Post. gb. 27, og lét segja honum: óttast ecki, Páll! þér byrjar að koma fyrir keisarann; og hversu að hinn máttugi Guð hafi máttugur í honum verið fyrir keisarans dómi, því lýsir hann, 2 Tím. 4, segjandi: í mínu fyrsta forsvari var enginn hjá mér, heldur yfirgáfu mig allir, eg óska að það verði þeim ecki tilreiknað, en Drottinn var hjá mér og styrkti mig, svo að Evangelii boðskapur yrði fullkomnaður fyrir mig, og það heyrðu allar þjóðir, og eg varð frelsaður af munni leónsins. Og þótt að Guð tali ecki svo bersýniliga við oss á þessum dögum, svo sem hann þá talaði við Pál, þá talar hann samt í sínu h. orði, og dregur allan efa af því, að sá sem honum treystir í öllu ærligu, öllu réttvísu, öllu Guðs eyrindi, hann mun aldrei til skammar verða, þótt hann sýnist að hafa oss í mannanna vald gefið um stundarsakir; því það orð stendur stöðugt: Guð þeckir þá, sem hans eru, segir Postulinn, 2 Tím. 2. Drottinn er minn styrkur, eg óttast ecki, hvað mun mér maðurinn gjöra? segir Davíð, Ps. 117. Einn góður faðir, þegar hann hefir strýkt barnið, þá kastar hann ástundum vendinum í eldinn og brennir hann, og svo breitir Guð við skálkana, hverja hann brúkar optliga til að hirta sín börn með; því skyldu menn þó óttast þá, nær menn hafa svo sterkan, svo réttvísan og svo gjæskuríkan forsvarsmann sem Guð er? Það mun gánga þeim eins og St. Páll spáir, 1 Tím. 3, um villumennina á sínum dögum, hvernig hann samlíkir þeim Jannes og Jambres er mótstóðu Móse, svo standa þessir ígégn sannleikanum (segir hann) fordjarfaðir menn í hugskotum, fráhverfir trúnni; en þeir munu eigi meiru framkoma, þvíað þeirra fásinna mun öllum opinber verða svo sem og hinna varð. Og þótt að Guðs ástvinir ecki eigi að fagna yfir ólucku fjandmanna sinna, miklu heldur biðja Guð að gefa þeim leiðrétting til yðranar, sem Páll býður, 2 Tím. 2, og segja: verði þinn vilji, þá samt er þetta ein óbrygðul huggun fyrir þá, sem reka Guðs eyrindi, nær þeim mótmælt verður, að hann er þeirra styrkur, sem að jafnvel segir til sjáfarhafsins: hingað skalt þú komast og ecki lengra, hér skulu þínar stoltar bylgjur leggja sig, Job. 38. Nær vér erum í vináttu við hann, þá kann enginn óvinur að granda oss, og nær hann er óvinur, kann enginn vinur að hjálpa oss, því skyldi enginn voga hið minnsta móti Guði að gjöra fyrir ótta eður elsku sakir við hans óvini, þeir vega allir minna enn eckért, Ps. 39. Í mér hafið þér frið, en í heiminum hafið þér ángist, verið ótraudir! eg hefi heiminn yfirunnið, segir Frelsarinn, Jóh. 16. Hvað kunna oss mennirnir að gjöra? ofsækja oss, féfletta, hallmæla, brixla og vanvirða; eg vil það allt þúsundsinnum heldur líða, enn að vita mér í minnsta máta von hans óblíðu, því að flýa undan mannsins valdi undir Guðs reiði, það er að hlaupa undan snæljósinu til að verða fyrir reiðarslaginu; hversu miklu betra er, já, miklu glediligra alla hluti að þola fyrir Kristi nafns sakir, eptir þeirri mælingu sem hann veit að sérhvör einn borið getur, og oss mun þarfligast, já dýrðarsamligast og fagnaðarsælast verða, þá vér munum í hans ríki með honum eylífum sigri hrósa; því hver sem hitt útvelur, hann má að þessu tvennu vísu gánga, annaðhvert eylíf-

liga ad fyrirfarast med heiminum, edur ad taka svo mikla ydran fyrir þad, sem hann lét eptir heiminum ámóti Guds vilja, sem kann ad sambjóda þeirri óhamingju er hann hugdist ad umflýa. Þad sé fjærri, ad eg selja þér mína fødurleifd, sagdi Naboth vid Achab fordum, 1 Kron. 21, er hann faladi hans víngard til kaups; þad forbjódi Gud, minn Herra Jesú, ad eg selji þann himneska arf, sem þú hefir mér afrekad med þínu allrahelgasta blódi, fyrir veraldarinnar frid, hver ad er reidi og fjandskapur ígégn Gudi. Hvad er einn vatnsdropi hjá sjáfarhafinu? hvad er eitt sandkorn hjá allri heimsbygdinni? hvad eru mótlætíngar þessara tíma hjá þeirri dýrd, sem vid Guds børn mun opinber verda? Róm. 8; hvad er hin létta byrdi þessarar stundligu armædu hjá eylífri þýngd dýrdarinnar? Gud gæfi menn vildu hér um þeinkja, þá mundi þeim sídur ofbjóda allt yfirlæti og skarkali veraldarinnar sona, hverjir ad eru ein gufa, er sést um stundarsakir, segir Jakob, Kap. 4, og hverfur sídan; en sá einn er stadfastur sem varpar allri sinni áhyggju uppá hann, sem altíd er hinn sami, og hvers ár ad þrotna ecki, Ps. 102; þarfyrir vil eg segja med Postulanum: eg em vel til frids í veikleikanum, í forsmáninni, í naudunum, í ofsóknunum, í ángistinni fyrir Christum, því þá eg em veikur, þá em eg máttugur. Þetta sinni og hjartalag virzt þú, ó Gud! ad veita øllum þínum børnum sem á þig vona, og berjast undir merkjum þíns Sonar í útlegd þessari, þar til þú innleidir oss í eylífa himnaríkis vist til ad medtaka þín nádarfyrirheit med øllum Guds børnum. Veit oss þad og géf, himneski Fadir, fyrir árnan og forþénustu þíns eingétins Sonar, Jesú Kristi, amen!

Á Hvítasunnu-Hátíd.

Gudspjallid, Jóh. 14 Kap.

Og Jesús sagdi til sinna lærisveina: hvør hann elskar mig, sá mun vardveita mín ord, og Fadir minn mun elska hann, og til hans munum vid koma og hjá hønum vistarveru gjøra. En hvør hann elskar mig eigi, sá vardveitir ecki mín ord, og þad ordid, sem þér heyrdud, er ecki mitt, heldur Fødursins, þess sem mig sendi. Þetta taladi eg fyrir ydur, ámedan eg var hjá ydur. En huggarinn, sem er hinn heilagi Andi, þann er minn Fadir mun senda ydur í mínu nafni, hann sjálfur mun kénna ydur alla hluti, og minna ydur á allt þad, sem eg sagdi ydur. Minn frid læt eg hjá ydur, minn frid géf eg ydur, eigi svo sem heimurinn géfur, þá géf eg ydur. Ydvart hjarta hryggist ei né skelfist. Þér heyrdud þad eg sagdi ydur: eg fer burt og kém aptur til ydar; ef þér elskudud mig, þá gleddust þér vid þad, ad eg sagdi ydur, ad eg fer til Fødursins, þvíad Fadirinn er mér meiri. Og nú sagdi eg ydur þad, ádur fyrri enn þad skédur, svo ad þér trydud því, þá ed þad væri skéd. Hédan í frá mun eg ecki tala margt vid ydur; þvíad þessa heims høfdíngi kémur, og med mig hefir hann eckért. Heldur svo ad heim-

urinn þecki það eg elska Föðurinn, og það eg gjöri svo sem Faðirinn hefir mér boðið.

Exordium.

Í Exódibókar 25 Kap. talar Drottinn þannig um sína vist meðal Ísraels sona; þeir skulu gjöra mér einn helgidóm, og eg skal búa ámeðal þeirra. Ó, minn Guð! hvílíkir eru þessir þínir velgjörníngar? Það mætti nóg þykja að öll náttúran ber vitni um Guðs óútsegjanliga gjæsku, að himnarnir framtelja hans dýrð, og að festíngin kunngjörir hans vegsemd, Ps. 19, svo að menn kynnu að leita að hönum af hans skepnum, og að hann hefir ecki látið sig vera án síns vitnisburðar, þar hann veitir oss góða hluti, gefandi oss regn af himni ofan, og hagkvæma tíma til að bera ávöxt, uppfyllandi hjörtu vor með fæðslu og fögnuði sem Páll segir, Post. gb. 14; nóg mætti allt þetta þykja, segi eg, þótt ecki hefði hin ógrípanliga Hátign sett bólfestu sína meðal syndugra jarðarmadka, sem eru dupt og aska. Nú þykir oss þessi vegsemd Ísraels sona forkunnarvæn og veglig, br. m., svo sem hún og í raun og sannleika er; en vér höfum þó í Kristó öllu meira þegið, því dýrð hins síðara musterisins, sem er hans kristni hér á jörðunni, hún er vorðin meiri enn hins fyrra, svo sem Drottinn spáði fyrir munn síns þénara Haggæi, Kap. 2; eður hver hlutur má þar við jafnast, að orðið varð hold og bygði með oss? Jóh. 1; að í einum Adams Syni býr öll fyllíng Guðdómsins líkhamliga? Kol. 2; að Guðs eingetinn Sonur er hluttakandi vorðinn holds og blóðs, eins og smábörnin? Ebr. 2. En þótt að þetta sé upphaf og grundvöllur heilsugjafarinnar, þá mundi oss ecki að fullu stoða holdtekja Drottins, nema hans föðurlig gjæska hefði gjört enn framar við oss, og efnt það, er hann lofaði hjá Zach. Kap. 6, segjandi: sjá einn mann, hvers heiti að er grænn kvistur, hann mun blómgast í sínum stað og uppbyggja Drottni eitt musteri, 1 Cor. 3; það er Guðs kyrkja í mannanna hjörtum, í hverjum Kristur býr fyrir trúna, Eph. 3, og hann er þar sjálfur kénnimaður í sínu hásæti og ráð friðarins ámilli beggja, Zach. 6. Nú þótt að þessi návist Guðs sé öllum mönnum frambodin, þá náði það Drottinn, að svo fáir verða hennar hluttakandi; en hvað veldur því, nema að menn leggja ei mjög kapp þar á að innbjóða þessum gésti? vér höfum hans óvini inni hjá oss, með hverjum hann vill ecki samfæti eiga, þeim vilja menn ecki úthýsa, og því missa þeir hans nálægðar og velgjörnínga, er svo lyndir eru; en svo að allir þeir ed leggja nockurn hug á þetta, megi vita með hverjum kostum hönum megi innbjóða, þá hefir Jesús það sagt með berum orðum í upplesnu guðspjalli, þar hann segir: **hvör hann elskar mig, sá mun varðveita mín orð, og Faðir minn mun elska hann, og til hans munum við koma, og hjá hönum vist arveru gjöra.** Þessi dýrmætu orð vil eg nockuð framar yfirvega fyrir öðrum kjærleika, og af þeim framtelja þá helstu hluti, er eiga að locka hjörtu vor til að elska Guð, hinn yppársta góða, fram yfir allt annað. Hann virðist að kveikja í oss sína elsku, svo vér þetta eyrindi svo framkvæmt gétum, að hönum sjálfum líki, fyrir Jesúm, amen!

Útleggíngin.

Tvær eru veraldir, br. m., önnur sýnilig, í hverri vér lifum, önnur er þar uppi, hvaðan vér væntum Frelsarans Jesú Kristi, um hverja St. Pétur talar, að í henni muni réttlætið byggja, 2 Pét. 3. Hina sjáum vér með líkhamligum augum, þessa með trúarinnar, því trúin er vera þeirra hluta, sem koma munu, Hebr. 11, og hún sýnir það sem ecki er sýniligt. Hvert sem vér nú heldur rennum sálarinnar eður líkhamans augum, og lítum í kríng oss með athygli nockurri og gaumgjæfni þeirra hluta, er fyrir oss bera, þá gétur kristinn maður ecki hjá því sneidt, að elska Guð allra hluta skapara fram yfir alla hluti. Lít, kristinn maður! á hinn fagra skapnað heims þessa, hversu kostuligur hann er, hann hafa heiðnir menn á latínu kallað mundum, fyrir hans fegurðar sakir, og Grikkir í sama máta cosmon, sökum hans prýði. Athuga hin fögru himinsins ljós, hversu þeim er vísliga niðurskipið, þau hafa sinn afmarkaðan gáng allt frá veraldarinnar upphafi, allt til þessa dags, svo aldrei hefir ennnú þrotið nótt né dag, vetur né sumar, hita eður kulda í

hagkvæman tíma, Gén. 8; vird fyrir þér náttúru dýranna, fuglanna, fiskanna, grasanna, hver svo eru prýdilig, ad Salómon í allri sinni dýrd var eigi svo skrýddur sem eitt af þeim, Lúc. 12; en segid mér, fyrir hvern hefir Gud allt þetta skapad? segir ecki Davíd, Ps. 8: þú hefir sett hann (manninn meinar hann) yfir þín handaverk, og lagt alla hluti undir hans fætur; sagdi ei Drottinn Gud í upphafi sköpunnar: drottnid yfir fuglum loptsins og fiskum sjáfarins, Gén. 1; itrekadi hann ecki hid sama eptir flódid vid Nóa og hans eptirkomendur? Gén. 9; sagdi ei St. Páll, ad hann hefdi af einu blódi gjört allt mannkyn? Post. gb. 17, ad þad bygdi alla jardarkringluna, hann hafi afmarkad tímana med sínu blódi og sett endimörk bygdum manna? Seig mér, kristinn madur, hvern skyldir þú heldur elska enn þann, er svo vel hefir til þín gjört út af einskjærri gjæsku sinni, en eingri þinni forþénan? Þykir þér nú nockud inndælt edur elskuverdt af þessum Guds sképnum, sem hann hefir lagt undir þínar fætur, til nota og eptirlætis, þá gleym ecki ad elska hann þó um fram alla hluti, sem þetta hefir þér géfid, þad heitir ad fara aptan ad sídunum, ad þacka þénaranum, sem færir þad sem húsbóndinn géfur, edur ad virda ambáttina meir enn drottninguna; en stærri óréttur er Gudi gjör í því, ad elska hans sképnur fyrir þad góda, sem hann hefir sæmt þær med, fram yfir hann, sem er brunnur og uppspretta alls hins góda. Lát því sjá, kristinn madur, ad þú temjir þér lunderni St. Páls, er hann sagdi, Phil. 3: ad sönnu reikna eg alla hluti skada ad vera fyrir yfirburdi þeckingarinnar Jesú Kristi míns Drottins, vegna hvers eg hefi alls ámis farid, og reikna þreck ad vera, svo eg ávinni Christum. Þegar þú hefir nú þannig hinn meira heim ígégnum skodad, og þú sér eckért í honum þad er ei dragi þig, jafnvel naudugan, til ad elska hinn góda Gud fram yfir alla hluti, þá skoda og hinn minni, sem er madurinn, þad ert sjálfur þú, hann er og med tvennu móti andligur og líkhamligur. Lít fyrst til þess líkhamliga; hver hefir myndad þig í módurlífi? hver hleypti þér þar saman eins og odrum osti? Job. 10; þad gjördir ecki sjálfur þú, ecki foreldrar þínir; þínar hendur hafa gjört mig og tilbúid mig, segir Davíd, Ps. 119; hver hefir leidt þig út þadan svo dásamliga í ljós þessa heims? hver hefir géfid þér heilbrigda sál í heilbrigdum líkhama? álit hversu þinn skapnadur er vegsamligri enn allra annara dýra á jördunni, hver þó ecki hafa Gud á neinn veg styggdan, en þú reitir hann til reidi dagliga. Þóknist þér nú nockud af sjálfum þér, og þyki þad vænt og vegligt sem Gud hefir til þín lagt, svo sem þad og er í allan máta, þá lát hann þó fyrir gánga, er gjördi þig svo vegligan, og sæmdi drottnara allra hluta undir himninum, med sinni eigin mind í fyrstu sköpun. Athuga hvad hann hefir þér meira gjört; hann hefir ecki sleppt þér forstödulausum inn í veroldina; í honum lifir þú, ert þú og hrærist þú, Post. gb. 17; hann hefir géfid þér alla hluti ánægjanliga til notkunar, Post. gb. 14; hann lætur sína h. eingla, Ps. 91, þá himnesku anda, þjóna þér og vardveita frá öllu vondu, öllum slisum, allri ógjæfu, jafnvel midt í syndinni, hverja þú gétur ecki vid þig skilid allt svo leingi ad þú ert í holdinu; eru þeir ecki allir þjónustusamir andar, segir Postulinn til Hebr. 1, útsendir þeim til þjónustu, er sáluhjálpina erfa skulu? já, Andskotinn sjálfur sagdi eptir Davíds munni vid vorn Frelsara, Matth. 4, þad sem satt var, og þó í illri meiningu; skrifad er,

sagdi hann, ad hann muni bjóda einglum sínum um þig, ad þeir beri þig á höndum sér, ad ecki steytir þú fót þinn vid steini. Seig mér, hver þinna vina edur vandamanna tekur svo vara á þér? hverjum er svo mjög um þig hugad? skyldir þú ecki hata fodur og módur, syni og dætur fyrir hans skuld, Lúc. 14, ad þú mættir verda hans verdugur? Elska þvi ecki jafnvel þitt líf allt í daudann hans vegna, sem þér hefir líf og líkhaming géfid, og vert minnugur þess er Kristur segir, Matth. 10: sá sem finnur sína sálu, hann mun tapa henni, og sá sem tapar sálu sinni minna vegna, hann mun finna hana. Eg vil ei margt tala um sálina, sem er hinn ædri partur vors skapnadar; minnst á kristinn madur, hvadan þú ert, líkhaminn er ad sönnu af leir jardar, en sálin af Gudi, (med hverju móti, veit hann best sjálfur) og mest fyrir þá skuld, segir Lúcas 3 Kap., ad Adam hafi Guds sonur verid, þvi sjálfur Gud blés lifandi anda í mannsins nasir, Gén. 2. Ef vér erum nú skyldugir ad elska fodur og módur, af þvi þau hafa oss gétid og fædt í heim þenna, hvad miklu framar er þad skyldugt, ad vér leggjum alla ást á hann, af hvers dýrdarljóma vér og vor andi í fyrstunni kveiktur er? Vel talar St. Páll hér um, Post. gb. 17, segjandi: nú, þar vér erum Guds afsprengi, þá byrjar ad vér ei þeinkjum, ad Gud líkur sé gulli og silfri edur steinum, né vel smídadri líkneskju edur manna þaunkum. En svo sem þad er óvidurkvæmiligt, sem Postulinn hér um talar, svo er þad og afgudadýrkan stór og merkilig gudlöstun, ad elska nockud af þessu jafnframt honum, og má þad öllum heilvita mönnum sjálfsagt vera, hvílíkur glæpur þad sé ad ljá svo göfugan hlut sem sálin er til þrælkunar syndinni, edur veraldarinnar munum, hver ed mun fyrirfarast med öllu því sem í henni er; þarfyrir áminnir Jóhannes næsta heilnæmliga, segjandi: elskid ecki heiminn, né þad sem í heiminum er; ef nockur heiminn elskar, þá er ecki kjærleiki Födursins í honum, 1 Jóh. 2; en Gud, af hverjum sála vor innblásin er, hann blífur og hans ár þrotna ecki, Ebr. 1. Athuga hin skynlausu dýrin, þótt þau séu dásamliga sköpud, þá hafa þau ecki skyn á þeim hlutum, er fyrir þau bera, ei rannsaka þau sitt edli, ecki er framsýni hjá þeim mikil, eingin hæverska, sidsemi, adgreining góds edur ills, og allrasízt þecking Skaparans; skyldir þú nú ecki, syndugur madur! elska hann fram yfir allar sképnur, er svo mikid meira hefir lagt til þín heldur enn annara sképna, sem ad sólin er saurnum bjartari, þar madurinn er eitt dýr fullt af rádi og skilningi, hann kann grein á illu og gódu, hann gétur útvalid hvert hann vill, hann veit hvad sómir edur ei, hann einn kann ad læra ad þeckja vilja síns Herra, hann hefir uppfundid allan hagleik, allar kunstir og listir í heiminum, hann hefir útreiknad himinsins hlaup, og veit tíma og stundir fyrirfram, hann skygnist inn í leyndadóma náttúrunnar, svo ad Guds óútsegjanlig vitska, sem náttúruna hefir skapad, útbrýtur sig í skynsemi mannsins um allt náttúrunnar ríki, eptir þeim máta, sem hún fær vidtekid í þessum daudliga líkhama, en þó er þad fyrir öllu, ad hún þeckir Gud sinn skapara, og á þann kost ad trúa á hann sér til miskunar og sáluhjálpar, í hverju ad er innifalin endurskopun hins innra edur andliga mannsins. Þeink til þess, kristinn madur, ad þú fæddist í þenna heim reidinnar barn, og daudur í syndunum, Eph. 2, því hvad sem af holdi er fædt, þad er hold, Jóh. 3, en hold og blód erfa ecki Guds ríki, 1 Cor. 15; en Gud hefir af ómrædiligri elsku til þín, endurgétid þig til einnar lifandi vonar, 1 Pét. 1,

og sett þig í síns Sonar ríki, Kól. 1, svo þú megir Guds barn kalladur verda og samarfi Jesú Kristi, og til þessa hefir hann ecki varid gulli né silfri, heldur síns eingétins Sonar dýrmætu blódi, því svo segir Páll, Post. gb. 20: ad Gud hafi med sínu eigin blódi hjördina endurleyst, og þetta gjördi hann þegar þú enn varst hans óvinur, Róm. 5. Madurinn mátti segjast án Guds í heiminum eptir fallid, svo sem Páll um heidíngjana talar, Eph. 2, ádur enn Gud tók Adam í sátt aptur; allt hans hyski mátti kvída vid ad deya, en skammast sín ad lifa; en hans óútsegjanliga gjæsku, og hinum djúpu miskunar idrum, í hverjum hann vitjadi vor uppruninn af hædum, Lúc. 2, þeim er ad þacka, ad vér höfum frían tilgáng til hástóls Miskunarinnar, Post. gb. 5, og skommumst vor ecki, því hann skammast sín ecki ad kalla oss sína brædur, Ebr. 2; vér kvídum ecki vid daudanum, því hvert sem vér lifum eda deyum þá erum vér Drottins, Róm. 14, og þótt vér deyum sem á hans nafn trúum, þá skulum vér samt lifa; svo vér erum þess fulltruggir, ad hverki daudi né líf, hverki einglar né höfdíngjastétt, né veldi, hverki hæd né dýpt eda nockur önnur skopud sképna fær oss skilid vid þann kjærleika, sem er í Kristó Jesú Drottni vorum, Róm. 8. Hvad sýnist ydur, br. m., skyldum vér ei bjóda honum allar ástir, er vér höfum svo óteljandi velgjördir þegid af? hann ed fyrirgéfur oss dagliga svo margar syndir, hann ed ecki vill gleyma oss, þótt ad módirin gleymi sínu einasta barni, Esa. 49, hvers hjarta ad brestur, svo hann hlýtur oss miskunsamur ad vera, Jer. 31, þad fyrsta vér snúum oss til hans af öllu hjarta. Þannig breitir hann vid vorn innra mann, og svo sem hann forsorgar þann ytra edur líkhamann, svo lætur hann ecki heldur hinn án forsorgunar. Þad kénnir Jesús oss í Textanum er hann segir: hvor sem elskar mig, hann vardveitir mín ord. Matur er mannsins megin, segir ordtæki gamallt; en svo sem líkhaminn ecki þrífast kann án fædslunnar, svo kann og ecki sálin án Guds orda, því þau eru hennar fódur; þarfyrir segir Endurlausnarinn, ad þau séu líf og andi, Jóh. 6. Er sá nockur, er elskar einhvern, ad hann hati hans mál? fjærri er því, heldur képpumst vér vid ad eiga sem optast tal vid þá, er vér unnum vel; þarfyrir, ef vér segjumst Gud elska, þá afrækjum ecki hans ord. Menn halda ad sá líkhami sé ecki heilbrigdur, sem velgir vid matnum, og hverjum hann verdur ecki til notkunar; dylst og ecki þar vid, kristinn madur, ad þín sála er ecki heilbrigd, og ecki elskar þú Gud, svo sem byrjar, ef þú hefir leida á hans ordi, og þykja þeir tímar lengstir, er þú átt ad hlýda því; en hvad segir Páll hér um? 1 Cor. 16: bölvadur veri sá, sem ecki elskar Drottinn vorn Jesúm Christum, þad er, hann mun eylífliga fyrirfarast; og ecki einasta er þad merki þeirra, er Gud elska, ad þeir vardveita hans ord, heldur er þad ávoxtur hans elsku; en hvad er ad vardveita hans ord? þad er ad gjöra eptir þeim, ef ecki ad fullu, því þad er syndugum manni ómögulígt, samt eigum vér ad leggja allt kapp þar á, en elskan til Guds er ecki idjulaus, hún orkar því, ad Guds bodord verda ecki þúng, svo sem Jóhannis segir, 1 Pist. 5, svo ad hver sem Gud elskar, hann hefir sína lysting í lögmáli Drottins og talar um hans vegu daga og nætur, Ps. 1; verdur svo idkanin ad náttúru fyrir þeim sama manni, og hann um sídir einn andi med Gudi, 1 Cor. 6, endurnýadur eptir mind þess er hann skapad hefir, Kol. 3; en því veldur elskan til Guds, ad oss þykir fæda þessi sætari enn hunáng og hunángs-

seimur, Ps. 19, sem von er til, þar vér finnum í því krapt eptirkomandi aldar, Hebr. 6, nær vér tínum þá molana, er detta af því himneska bordi, med trúarinnar munni; því skyldum vér þá ecki um alla hluti fram stunda elskuna til Guds, er svo margt gott med sér færir.

Eg vil ei tala um þad, er hér stendur í Gudspjallinu: og Fadir minn mun elska hann. Enginn kann ad segja þad, hvad gott þad sé ad vera elskadur af Gudi, nema hann, sem Gud elskar; því ef nockur elskar Gud, hann er fæddur af honum, segir Páll, 1 Cor. 8; og þegar réttrúnd manneskja hefir sína unadsemd í Drottni og gledur sig í hans elsku meir enn í nockru géstabodi, þá finnur hún hversu gott er ad vera af Gudi elskadur, þvíad vor elska á Gudi, er ávoxtur hans elsku til vor, þær kunna ecki ad skilja heldur enn sólin og birtan, þad vottar sá lærisveinn sem Jesús elskadi, 1 Eph. 4: vér elskum hann þess vegna, ad hann elskadi oss fyrri. Hver sem þenkir med sér, hversu vís, hve máttugur, hve gjæskufullur, hvad óbrigdull, hversu trúr ad Gud er, hann mun segja ad Abraham hafi gódur hlutur í skaut fallid, þegar hann var Guds vinur kalladur, Jac. 2; en ecki átti Abraham, ecki Lazarus, Jóh. 11, ecki postular Kristi, Jóh. 15, alleina þetta nafn, heldur allir Abrahams synir eptir andanum, Róm. 4, þad eru allir réttrúadir sem elska Gud, þeir eru eins vel til þess bornir, þeim tilheyrir um aldur og æfi þad fyrirheit er Gud gaf Abraham, Gén. 17, ad hann vildi vera hans Gud og hans sædis eptir hann; þann vantar fátt sem kóngurinn elskar, hann getur sæmt hann med tign og heidri, hann getur veitt honum fullsælu fjár, hann getur látid hann lifa ad munudum sínum, eptir því sem hann er lyndur til, en þó getur hann ecki gjort hann fullsælann, ei megnar hann ad fá honum altíd heilsuna aptur ef hún missist, ei getur hann géfid honum samvitskunnar frid, og allrasízt má hann honum himnaríkid veita; en hvad vill hann vanta sem Gud hefir til vinar, hann rædur einn fyrir ollu þessu. Eg veit menn segja, ad Guds vinir séu optliga vesælir, sjúkir, sárir, offsóktir, undirþryktir, og á alla vegu adþreingdir; en þad er eckért stórmerki, fyrir Gud, ad hann láti vini sína una vel hag sínum, nær þeim ad óskum gengur, eins og Abraham, Isak, Jakob, Davíd, Salómon og adrir fleiri; en þegar hann lætur postulana gánga glada út frá rádinu, nær þeir húdstrýktir voru, Post. gb. 5; þá Daniel syngur Gudi løf í leónagrofinni, Dan. 7; þá Páll og Sylas eru kátir í myrkvastofunni, Post. gb. 16; þá sjá menn hversu gódur hann er, hversu hans elska vinnur alla hluti, hvílíkur sá fridurinn er sem veroldin má ei géfa, og hvad máttugur hans kraptur er í breiskleikanum. Gud nádi oss auma syndugа menn! hvad vinnum vær ecki fyrir hégómann í veroldinni, sem oss lystir til? hvad sparar hinn stórláti fyrir metord? hinn ágjarni fyrir aud? hinn heiptræki fyrir tøpun óvina sinna? og sinn er vid hverja heimskuna bundinn, og þegar menn eru svo med miklu erfidi komnir til annars meira, þá géta þeir þó ecki sagt: et og dreck sála mín, Lúc. 11; og dýrid á morkinni, sem hefir sitt fóstur, er sællra enn þeir, því þad ber ei áhyggju fyrir morgun-deginum; en ad ná Guds vináttu, hirda svo fáir um, jafnvel þótt þá sé allt fengid, þá hún er fengin, því hann elur onn fyrir sínum og veit hvers ad þeir vidþurfa. Allt þetta færir Guds elska med sér; en uppá þad ad Frelsarinn láti oss vita, hversu heitt hann elskar þá ed hann elska og vardveita hans ord, þá segir hann hér: og til hans munum vid koma og vistarveru hjá honum gjora. Er ei svo,

br. m.! ad vér heimsækjum þá gjarna er vér kjæra hofum? eptir þessum mannliga plagsid talar Kristur, hann þarf ecki ad ferdast lánga vegu til ad heimsækja oss, því hann er Gud, hann er allstadar, hann er ecki lángt frá sérhvorjum einum af oss; en Frelsarinn kallar hér ad koma til vor, þegar hann kémur med sinni verkan og ástgjofum i hjartad; hann hafdi skommu ádur sagt, i þessum kapitula: eg mun bidja minn Fodur ad hann sendi ydur anda sannleikssins, sá ed blifi hjá ydur ad eylifu, Jóh. 14; en hér segist hann ásamt Fodurnum vilja sjálfur koma, svo sem von er til, því hvar Fadir og Sonur er, af hverjum Andinn framgengur, þar er og sjálfur Andinn. Kristur segist vilja sýna sig þeim ed sig elska, en hann sýnir sig ecki nema fyrir h. Anda, því hann er þad, er vitnar um hann og leidir oss i allan sannleika. Þegar þú nú, kristinn madur, situr undir heyrn Guds orda, og þú fellst á þad sem þar er af Guds álfu talad; þegar þú ydrast þinna synda, sem þér verda þarfyrir augun leiddar, þegar þú trúir þó, ad hvar sem syndin yfirgnæfir, þá muni nádin yfirgnæfa miklu framar, Róm. 5; þegar þú fær leida á syndinni og kappkostar ad lifa nýum lifnadi; þegar þú i mannraununum fær huggun nockra af þeirri sæluvon, sem þeim er heitin, er bera krossinn eptir Kristó; þegar þú hrærist til medaumkunar yfir hinum volada, og til vandlætingar móti hinum ógudliga, nær þitt hjarta brennur i þér, Lúc. 24, er hann talar vid þig i sinu ordi, og þú vid hann i þinum bænum, þegar þú úteys þinu hjarta fyrir honum, og hann eys þar inn aptur hugsvolun sins Anda; og i einu ordi ad segja, þegar þú finnur i hjarta þinu elskuna til Guds og náúngans, sem aldrei kunna ad skilja, þegar þú allt þetta finnur, þá mátt þú fullviss um þad vera, ad oll heilog Guddómsins þrenning er ad vistum med þér, og þú kant ecki ad fara á mis vid þad, ad þú sért Guds barn, Róm. 8. Ecki einasta segist Endurlausnarinn ásamt sinum Fodur vilja koma til vor, heldur vistarveru hjá oss gjora; ó, hvílíkt er þetta, br. m. Hvadan kémur mér þad ad módir Drottins míns kémur til mín? sagdi Elizabeth fordum vid Mariam, Lúc. 1; en meir er þad ad sjálfur Drottinn drottnanna vill til vor koma; ecki svo sem hann kom i holdid med þrælsmind, heldur med sinum Gudddóms krapti i vor hjortu; en þad er enn þá mest ad hann vill vistarveru hjá oss gjora. Þegar vorir vinir heimsækja oss, þá tefja þeir sjaldan lengi, og þess kjærari sem þeir eru oss, þess meira ángur láta þeir oss eptir ad skilnadi, en Kristur hefir lofad, ad hann vilji ecki láta oss eptir eina, heldur vera hjá oss allt til veraldarinnar enda, Matth. 28; ef vér yfirgéfum hann ecki, þá mun hann oss aldrei yfirgéfa, nema vér slockvum andann, 1 Thess. 5, þá mun hans ljós i oss æfinliga brenna, og vér i vorum anda glóandi verda. Vorir vinir gjora oss kostnad, þá þeir vitja vor, jafnvel þótt þad telji enginn eptir þeim sem hann elskar; en hinn almáttugi og alleina riki Konúngur dýrdarinnar er ecki kostnadarsamur, þar sem hann er ad heimbodi; hann færir alls nægtir med sér, því allt silfur og gull er hans, og oll dýrin á morkinni, Ps. 50; ecki vill hann neinum tilsegja, ef hann húngrar, en ef hann lætur sina elskendur vanta þetta svo sem hann opt gjorir, þá géfur hann þeim i stadinn allsnægta þad sinni er lætur sér sina lucku nægja, hvad St. Páll kallar ávinníng gudhrædslunnar, Tim. 6, og þau þiggja eins vel af honum einn bita brauds, svo sem full hús audæfa. Þegar Kristur umgékst hér á jordunni, kom hann aldrei svo i nockurs rétt-trúads manns hús, ad hann ei

kjærni med blessan; hann var enn ecki i heiminn borinn, þá hann kom i hús Zachariæ og Elizabethar, og þau ásamt barninu i módurkvidi fylltust af heilögum Anda, Lúc. 1; hann kom i hús Péturs, og færdi módur hans heilsu sína, Matth. 8; hann kom i Kapernaum, og gaf hinum limafallssjúka sínar syndir kvittar, svo hann spratt upp og géck, Matth. 9; hann kom i Jairi hús, og færdi hans dóttur lífid aptur; hann kom i landsálfur Týri og Sidónis, og rak Djöfulinn út af dóttur hinnar kananísku, Matth. 15; hann kom i hús Zachæi, og gaf því húsi velferd á þeim sama degi, Lúc. 19; svo þad má sátt um hann játa sem Pétur sagdi, ad hann hafid gengid umkríng, gjört gott og græddt alla sem undirþrycktir voru af Djöflinum, Post. gb. 10. En ef hann þvílíkt gjördi, þegar hann bar vórar syndir og erfidadi i þeim, Esa. 43; hvad miklu stærri hluti mun hann nú gjöra, þar hann situr til Kraptarins hægri handar, og er þó ad vistum med oss ásamt Födur sínum og h. Anda? hér um má eg segja eins og Páll, Róm. 5: ef vér erum sættir vid Gud, þegar vér vorum hans óvinir, fyrir dauda hans Sonar, þá munum vér enn framar nú i sátt komnir hólpnir verda fyrir hans líf. Gud blessadi Obéd Edom, medan örk Drottins var i hans húsi, 2 Sam. 6; hér er örk sáttmálans ámillum Guds og manna, Jesús Christus, sem er nádarstóll fyrir hans blód, Róm. 3. Hvada blessan mun hönum ecki fylgja? mig skal þad ecki undra þótt ad Guds börnum, i hverjum hann byggir, þyki litid koma til yfirlætis veraldarinnar, þar hann sem býr i himninum, hverjum ad þjóna þúsund og tinsinnum hundrad þúsund h. eingla, hann hefir búid sér vist i þeirra hjarta hér á jördunni sem hann elska og hans ord vardveita. Þessi er sú önnur veröld, er eg i upphafi taladi um, hver ed uppbyrjast hér i nádinni, en fullkomnast sídar i dýrdinni, þá Gud verdur allt i öllu, um hverja Esajas spámadur Kap. 64, og Páll postuli samsaga verda, 1 Cor. 2, ad þad hafi ecki auga séd og ecki eyra heyrt, og ei hafi þad i nockurs manns hug edur hjarta komid, hvad Gud hafi þeim fyrirbúid er hann elska. Hana ad byggja, hennar njótandi ad verda, og i henni eylíft lof ad syngja vorum Gudi, sem oss hefir sigurinn géfid, unni oss sjálfur hann fyrir Son sinn Jesúm, amen!

Annann Dag Hvítasunnu.

Gudspjallid, Jóh. 3 Kap.

Jesús sagdi vid Nikodemum: Svo elskadi Gud heiminn, ad hann gaf út sinn eingétinn Son, til þess, ad allir þeir sem á hann trúa, fyrirfarist ecki, heldur ad þeir hafi eylíft líf. Því eigi sendi Gud Son sinn i heiminn, ad hann fyrirdæmdi heiminn, heldur ad heimurinn frelsist fyrir hann. Hvør á hann trúir, fyrirdæmist eigi; en hvør hann trúir eigi, hann er nú þegar dæmdur, því hann trúir ecki á nafn eingétins Sonar Guds. En þessi er dómurinn, ad ljósid kom i heiminn, og mennirnir elskudu meir myrkrid enn ljósid, þvíad þeirra verk voru vond. Hvør sem illa gjörir, hann hatar ljósid,

hann kémur og eigi til ljóssins, ad eigi straffist hans verk. En hvør sem sannleikann gjørir, hann kémur til ljóssins, svo hans gjørdir verdi kunnár, því þær eru í Gudi gjørdar.

Exordíum.

Trúudum er allt møguligt, segir Ritníngin, Marc. 9. Þad hefir kristinndómurinn fram yfir adra speki, ad hann verkar alla hluti med Guds krapti. Sýnast mætti ad Abraham, fadir trúadra, hafi verid nockud holdliga sinnadur, þegar hann sagdi vid Gud, er hann hét honum sinni gjæsku: hvad villt þú géfa mér? eg em barnlaus, Gén. 15; þvíad í þad sinn hefir Guds vinur ecki litid nema eptir tímanligri farsæld, en Gud gjørdi betur vid hann, því hann þeckti hans hjarta, og gaf hønum ecki einasta einn son vid einni aldradri kvinnu, Gén. 21, heldur og þar ad auki einn Son af hans lendum, í hverjum ad blessadar eru allar þjódir, Gén. 22; þad er Jesús Christus, Matth. 1, Gud blessadur um aldir, en þó fæddur af fedrunum eptir holdinu, Róm. 9; sá sem hann á, hann er aldrei barnlaus, aldrei arflaus, aldrei hjálparlaus, því hann á þann, hver ad er Drottinn, sem er máttugur til ad hjálpa, hverjum Gud hefir géfid endimørk veraldarinnar til arfleifdar, Ps. 2; þad barn, sem oss er fædt og þann Son, sem oss er géfinn, á hvers herdum ad er høfdíngja dómurinn, hvers nafn hann kallar, undarligur, rád, hetja, sterkur, fadir eylífdarinnar, fridarhøfdingi, Esa. 9, þenna sinn eingétinn Son, segir sjálfur Sonurinn, ad Fadirinn hafi útgéfid fyrir heiminn í þessa dags Evangelió, til þess ad allir þeir, sem á hann trúa, skuli ei fyrirfarast, heldur hafa eylíft líf; af hverjum dýrmætu ordum eg vil tvent hugleida: 1) hvørsu veglig ad sé þessi gáfa; 2) hvar til hún gagni oss. Þú gódi Gud, sem oss hefir hann sjálfur óverdugum géfid, styrk oss med nád þins Anda, ad vér mættum þetta dýrmæta eyrindi svo framkvæma ad þér líki, fyrir Jesú Kristí forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Menn plaga ecki alleina ad virda eina gáfu af því, hversu dýrmæt hún er í sjálfri sér, heldur og hinn, af hverjum hún er géfin, og med hverju gédi ad hún er útlátin; eg virdi meir þann skeink, sem géfinn er af kóngínum, heldur enn af minum líka, og sá er mér hvad kjærastur, er eg þigg af fødur mínum edur vin þeim, sem er eins og sjálfur eg. Nú heyrum vér í Textanum, ad þessi ástgjøf sé frá Gudi komin; eckért kann þvílikt ad segjast edur nefnast; svo miklu ædri sem Gud er øllum sinum sképnum, svo miklu er þessi skeinkur dýrdligri øllu því er adrir géfa, ei sízt fyrir hans skuld, sem géfid hefir. Landstjórnarinn í Epheso, er hann vildi stilla til frids borgarmúginn, sem Demetrius hafdi uppæst ámóti þeim St. Páli, Post. gb. 19, hann fann eckért gildara til ad sefa þá med enn þad, ad hann sagdi, ad bilæti hinar miklu Dianæ í Epheso væri af himnum ofanfallid; svo var nú Audskotinn kroptugur í børnum vantrúarinnar, ad heidingjar skipudust alleina vid þad, sem ádur voru svo ólmir ad ærslum gégndi, af því þeim þótti þad sómi svo mikill, ad þeirra fulltrúi skyldi frá himnum kominn vera. Ættum vér þá ecki, kristnir menn, ad leggja hina mestu virdingu, ást og elsku á þad, sem vér vitum komid vera frá hinum sanna Gudi, hver ed øllu stjórnar bædi á himni og jørdu, og jafnvel þad, sem vér køllum hans minnstu gáfur, sem þó eingar litlar eru, aukheldur þad, ad hann hefir géfid oss sinn Son. Jakob segir, ad øll góð gjøf og øll fullkomin gjøf komi ad ofan frá Fødur ljósanna, Jac. 1. En af hverju gédi ad Fadir ljósanna hafi oss géfid þessa gjøf, sem er øllum meiri, þad segir hann oss sjálfur í Gudspjallinu med þessum ordum: svo elskadi Gud heiminn. Lángt vórum vér frá því syndugir ormar, útlægir frá Gudi og hans helgidómi, ad þad væri nock-

urt hjá oss nema evmdin ein, er mætti hræra Gud til medaumkunar, aukheldur hann kynni ad elska oss fyrir nockra vora verdskuldan edur ágjæti. Manneskjan var svo á sig komin eptir syndafallid, ad Ritningin talar þar svo um eptir mannlignm plagsid, Gén. 6: Gud ydradi þess, ad hann hafdi manninum skapad; og samt elskadi hann oss svo, ad hann gaf oss ecki nockra almenniliga gáfu, svo sem þegar hann lætur rigna yfir vonda og góda, og sólina upprenna yfir rángláta og réttláta, Matth. 5, heldur sinn eingétinn Son, og þad ad fyrra bragdi, ádur enn vér hofdum vit á, edur nockra atburdi til ad elska hann. Í þvi er kjærleikurinn, segir Jóhannes, 1 Pist. 4 Kap., ecki ad vér elskudum Gud, heldur ad hann elskadi oss og útsendi sinn Son til forlikunar fyrir syndir vorar. Eg ætla ad vorum fyrstu foreldrum yrdi næsta rádfátt í Paradis, þegar þau hofdu Gud styggdan; mundu þau hafa nockra vidleitni ad blidka hann? mundu þau géta hitt uppá þetta guddómliga visdóms rád, ad Gud skyldi madur verda til þess ad forlika heiminn vid sjálfan sig? fávis voru þau til þess, atburdirnir voru þeir einir ad fela sig, þvi þau voru nakin, Gén. 3, og ad bera skuldina af sér hvert um sig, þessi voru úrrædin einasta. O, hvilik djúpt audæfanna og Guds speki! Róm. 11. Snemma braust út hin guddómliga elska af hans hjarta, strax er hann hafdi lagt hinn réttvisa dóm á manninn, ad hann skyldi deya, lagdi hann þá likuarfullu bót med, ad kvinnunnar sædi skyldi í sundurmerja hoggormsins hofud, Gén. 3. Þetta sitt miskunarrika fyrirheit hefir hann efnt í sendingu sins eingétins Sonar hingad í vort auma hold, fæddan af kvinnunni, ennþá þegar vér vorum hans óvinir, Róm. 5, þegar vér enn þá vorum daudir í vorum syndum; þessi er hin guddómliga elska, er Drottinn prisar hér í Gudspjallinu, og þad ecki um skör fram, þvi Páll talar hér um, Róm. 8: ad Gud hafi ecki þirmt sinum eingétnum Syni, heldur géfid hann út fyrir oss alla; hann sparadi hann ecki til ad fædast í armód, ecki til ad verda landflótta, ecki til ad þola skammir og hádúngar af þeim, sem hann tók undan eylifri skomm og hádúng, ecki til ad lida krossins dauda fyrir þá, er hann deyddu, og ecki til ad þola helvitis pislir fyrir þá, sem hofdu gjort sáttmála vid daudann og sáttmála vid helviti, Esa. 28; hann sparadi hann ecki fyrir syndina, sem Gudi alleina illa likar, Ps. 5, heldur gjordi þann, í hverjum honum alleina vel þóknast, ad synd, jafnvel þótt ecki vissi hann af synd, 2 Kor. 5. Enginn elskar nockurn meir enn þad, ad hann géfur sitt lif út fyrir hann, segir Lausnarinn; en Gud elskar sinn Son eins og sitt eigid lif, þviad hann er ljómi hans dýrdar, Hebr. 1; hann er sá sem er í hans skauti; en fyrir þvi, ad Gud kunni ecki einsaman ad deya, lét hann sinn Son deya í mannligu holdi, í mannligri náttúru, er hann af fedrunum hafdi, hver fyrir þvi ad í honum býr oll fylling Guddómsins likhamliga, Kol. 2, þá heitir hann sá madur, sem honum er næstur, Zach. 13; já, hans sonur, jafnvel eptir manndóminum, ecki einn sonur, er sé ættleidingur, svo sem vér erum fyrir hans skuld, heldur Guds himneska Fodur náttúrligur Sonur fyrir ibúd Guddómsins, þvi Textinn segir, ad hann hafi útgéfid sinn eingétinn Son; hvad ecki á ad skiljast eptir Guddóminum alleina, heldur og eptir manndóminum eingu sidur, þviad í honum hefir hann kvol og dauda lidid, og allt þad, er hann vann til árnadar og miskunar syndugu mannkyni. Enginn vill missa sinn son; Jakob vildi ei voga sinum yngsta syni í þá hættu, ad láta hann fara med sinum

bræðrum ofan til Egyptalands, þótt þeir neyddu hann þar um, Gén. 42, og þeim lægi lífið á; en Gud gaf oss sinn Son óbedinn, og ofurseldi hann í daudans kvöl fyrir oss, sem ecki vorum synir, heldur reidinnar börn, og af náttúrunni til Satans þrælar, Eph. 2. Kvinnan sú sem umgétur, 1 Kóng. 3, hún vildi heldur ad sú, sem ecki var módir skyldi eignast sinn son, heldur enn lífid væri af honum tekid, svo mjög elskadi hún sitt lífsafkvæmi, hún vildi vinna þad til, ad óvina sín mætti hafa gledi af barninu, svo þad mætti þó lífi halda, því hennar idur tendrudust upp síns sonar vegna, segir Ritningin. En hinn eylífi Brunnur Gjæskunnar vitjadi vor fyrir sín miskunar idur, og elskadi svo heiminn ad hann útgaf sinn eingétinn Son í daudann, uppá þad, ad allir þeir sem á hann trúa hefdu eylíft líf. Þegar Drottinn spáir um gjæsku sína, er hann vilji audsýna sínu fólki fyrir Christum og í Kristó, þá tekur hann svo til orda, Malach. 3: eg skal tjá þeim miskunsemi, svo sem einn tjáir miskun sínum syni, þeim er stundar hann. Minn Herra og minn Gud! vér megum þad med kinnroda medkénna, ad þú hefir sýnt oss meiri miskun enn þínum eingétna Syni á hans daudadegi; hann vard ecki bænheyrdur, er hann beiddi ad reidinnar kaleikur mætti frá sér takast, Matth. 26, já ecki þótt hann beiddi, í heilar þrjár reisur; en hvörs vér bidjum þig í hans nafni, þad vilt þú veita oss, Jóh. 16; þad skal ské, (þad eru þín eigin ord) ad ádur enn vér bidjum, þá vilt þú bænheyra, Esa. 65; þinn eingétinn Sonur féck einga vægd, jafnvel þótt enginn kynni ad straffa hann um nockra synd, Jóh. 8; en vér höfum miskun ödlast sem til alls ills höfdum unnid; þinn Sonur féck eckért ad svala sér med í hinni bitru pínu nema gall og edik, Matth. 27; látir þú oss nockud til handa bera, til þess ad líkjast honum, látir þú oss drecka hans kaleik, Ps. 119, hér í nádinni, þá kryddar þú hann med svölun þíns h. Anda, þú dreypir á oss med sætleik eptirkomandi aldar, og leidir oss fram ad ferskum vötnum; svo miklu betri kosti höfum vér nú þrælarnir ad búa vid, enn þinn eingétinn Sonur; hver er sá af oss, ad hann ecki hafi þar, hann megi höfdi sínu adhalla? Matth. 8; hver er svo ofsóktur, píndur og kvalinn sem hann var? á hverjum hefir þvílík hegning legid? Satt er þad, ad hann er inngenginn í sína dýrd, Lúc. 24, ad öllu þessu aflocknu; en vér sem ad varla drepum hinum minnsta vors fingurs í þinnar reidiflód, Lúc. 16, sem géck yfir höfud honum, vér skulum og inngánga í hans dýrd, ef vér trúum á hann; og er þad mála sannast, ad vér vinnum svo lítid sem eckért til þeirrar dýrdar, sem hann hefir oss med sinni kvöl afrekad, þótt vér bærum Jobs kaun, Job. 2, og Gihesi líkþrá allt frá vöggunni til grafarinnar, hjá því sem hann þolad hefir fyrir vorar syndir; honum sé lof, dýrd og heidur um aldir, amen! Svo hefi eg nú allt hingad til nockud talad um ágjæti þessarar himnesku gáfu; eptirfylgir ad tala um hennar gagnsemi.

Nytsemi eins hlutar metum vér af tvennu, annadhvert ad hann gagnar oss til ad umflýa hid vonda, edur til ad ödlast hid góda; hverttveggja finnum vér í útsendingu Guds eingétins Sonar; þad fyrra kénnir hann oss í Gudspjallinu med þessum ordum: ad allir þeir sem á hann trúa fyrirfarist ecki. Tvent hefir og Drottinn til þess gjört, ad þeir skuli ecki fyrirfarast sem á hann trúa. Fyrst þad, ad hann hefir lidid þeim til eptirdæmis;

þad annad, ad hann hefir lidid þeim til forlíkunar; um hid fyrra talar St. Pétur, 1 Pist. 2, segjandi: Kristur er dáinn fyrir oss, og hefir oss eptirlátid þad dæmi; ad þér gángid i hans fótspor. Þegar hinn gamli Adam, sem býr i oss, á ad leggja út þau dýrmætu ord, sem Páll skrifar, Róm. 8, ad sá sem ecki þirmdi sínum eiginn syni, heldur gaf hann út fyrir oss alla, hvar fyrir skyldi hann ecki géfins veita oss alla hluti med honum? þá skilur hann þau um þad sem honum líkar; honum þykir ecki mikid koma til þess lífsins brauds, sem af himnum er ofan komid, Jóh. 6; hann vill kjot hafa, Núm. 11, og er ecki til frids ella, þad er sælgjæti holdsins og þess munadar, hann etur sig fullann þar af, þar til þad gengur út um hans nasir og sálgar þeim, er ala hann svo kappsamliga, svo þeir drepast þúsundum saman, og verda helvítis eldsmatur ad sídurstunni; en þegar Páll nefnir hér alla hluti, þá meinar hann þá, ed sálunni gagna; þad er audsært af öllum þessum sama kapitula, hvadan ordin tekin eru; hvar af vér sjáum, br. m., ad ecki er Guds Sonur oss til þess sendur, ad vér skulum láta eptir holdinu þess girndir ad rækja, Róm. 13, ef vér viljum á Guds Son trúa, svo vér fyrirforumst ecki, heldur svo sem hann er einusinni dáinn syndinni, segir Páll, Róm. 6, þad er fyrir syndina, og deyr ecki framar, svo eigum vér henni dagliga ad deya, og med honum dagliga ad upprísa, ad vér ei framar lifum i henni; svo sem hann hefir sigrad heiminn, svo eigum vér ad forsmá heiminn, og svo sem hann hefir útsnarad Djöflinum og trodid hann undir sinna barna fætur, Róm. 16, svo eigum vér ad reka hann út úr hjarta voru, med öllu hans hyski; vér eigum ecki ad hafa eina klauf eptir á Egyptalandi, Exód. 10, heldur brenna upp þann Amalechita med öllu hans gótzi, kviku og daudu, 1 Sam. 15, med sannri ydran og afláti syndanna, svo ei verdi Israels ríki frá oss tekid. Þad kénnir oss Páll, 1 Cor. 11: ef vér dæmdum sjálfa oss, þá yrdum vér ecki dæmdir, en þegar vér dæmumst af Drottni, þá verdum vér leidréttir, svo ad vér ecki fordæmumst med heiminum. Þannig er oss nú Kristur sendur til eptirdæmis, bædi i lifnadinum og svo i krossburdinum; hvorutveggja er ómissandi til þess ad umflýa reidinna; en forgéfins hefdi hann lidid oss til eptirdæmis, nema hann og hefdi lidid oss til forlíkunar; hvar fyrir til forlíkunar? þvi vér vorum missáttir vid Gud; hvers vegna? fyrir syndina; hvad hafdi syndin forþénad? eylífan eld med Djöflinum og öllum hans árum; hver hefir syndina burttekid? þad hefir Guds Sonur gjort, er hann bar hana uppá tréd, segir Pétur, 1 Pét. 2; þvi sagdi Jóhannes skírari, er hann leit Christum koma til sín: sjáid þad Guds Lamb, sem i burtu ber heimsins syndir, Jóh. 1. Til þessa þykir heiminum litid koma; og trúi hann dyljist vid ad þar muni svo heitt i Satans badstofu, sem prestarnir segja, annars mundu menn ecki bidja sér og ödrum svo optliga helvítis, sem menn gjora; en viljid þér ecki trúa þeim, þá trúid Guds ordi, trúid Ritningunni. Eg veit ad ydur þykir þad litid heimsins börnum, ad þér skulid aldrei um æfi Gud sjá i dýrdinni, þvi þér hafid aldrei séd hann né hirdt um ad sjá hann i nádinni; en svo þykir Páli þad mikid, ad hann segir: ógudligir munu straffast med eylífri glötun, fjarlægir augliti Guds og mætti hans dýrdar, 2 Thess. 1; en hlustid til hins, ad þar mun verda óp og tannagnistran, Lúc. 13: þeir munu eta sínar túngur út af pínu, Opinb. b. 16: þessar píslir eru vægdarlausar, Jac. 2, og ecki svo sem þessa heims mótlæti, hvar menn fá nockra linun

ástundum; þeirra ormur mun ecki deya, og þeirra eldur ecki útslockna, Esa. 66, það er eylíf smán, Dan. 12, eylíf hegníng, Matth. 25, og þoka myrkranna, Júd. v. 13, sem um eylífð er tilbúin hinum ógudligu, 2 Pét. 2. Ef þér nú hafið nockra líkhamliga tilfinníng, ef þér varla lifað gétið, þá ydur vantar sælgjæti ydar og venjuligan adbúnað, ef þér gétið ecki af ydur borið, nær þér fáið hofuðverk edur síðustíng, hvað mun þá verða í eldsdýkinu sem vellur af eldi og brennusteini, Opinb. b. 21; ef ein lítil vanvirða, er þér svo kallið í þessu lífi, kvelur svo ydar hjarta, að þér svífist einkis til að hefna ydar, hvað mun þá verða hin eylífa skømm? þér munuð þeinkja að eínginn hafi yfir oðrum að stæra sig á þessu forsmánarinnar landi, en gjætið þess að þér munuð kveljast í aúgsýn h. eingla, Opinb. b. 14, hverra lagsmenn að eru Guðs útvaldir, er þér fóttroðið hafið í ydar velmakt. Þér munuð sjá alla heilaga í Guðs ríki, Lúc. 13, en ydur útkastaða, já, margan þann, sem þér órétt gjørt og uppsvelgt hafið, og ecki reiknað verdugan að þurka ydar skó, þá munuð þér sjá til borðs sitja með Abraham, Isak og Jakob í ríki himnanna; þegar hinir forðæmdu gløtunarinnar synir sjá þetta fyrst, þá mun ofundar ormurinn taka til að bíta af alvoru, þá mun ecki duga að sefa hann með lífláti Abels, Gén. 4, né mansali Jósephs, Gén. 37, edur drápi Naboths, 1 Kóng. 21, því hann mun aldrei deya, Esa. 66; og viljið þér ecki oðrum Guðs monnum trúa hér til, og segið, að hverki Esajas, Jakob, Pétur né Júdas hafi verið í helvíti, að þeir kunni þar frá að segja, svo sem margur glópur lætur sér um munn fara, þá trúið þó Guðs Syni. O, þér hin vantrúaða kynslóð; hann var í helvíti þegar hann kvaldist fyrir ydar syndir, svo þér skylduð ecki fyrirfarast, heldur hafa eylíft líf. Enginn kann betur að segja oss hvernig þar er háttað, heldur enn hann, sem það hefir tilbúið handa Djøflinum, hann ed sjálfur hefir þolað helvítis píslir, hann ed sjálfur er þángað ofanfarinn til að prédika ondunum í fángelsinu, 1 Pét. 3, það er til að straffa þá; hann er Guðs Sonur, hann ber alla hluti með orði síns kraptar, Ebr. 1; allt vald er honum géfið bæði á himni og jorðu, Matth. 28, og og varð helvíti honum þó svo heitt, að hann sveittist blóðinu, Lúc. 22, og hrópaði á krossinum: Guð minn! Guð minn! því hefir þú yfirgéfið mig? Matt. 27. O, vatnsbóla! ó, heystrá! munt þú þá géta búið við þennan fortærandi eld? og þú skallt þar þó eylífliga búa, nema þú ydrist og trúir á Soninn, Jóh. 3. Viljið þér nú ecki Guðs Syni trúa, því það er svo gamallt, að honum er lítt trúað af heiminum, þá trúið þó Djøflunum, þér eruð vanir þeim að trúa, þótt þeir ljúgi, gjorið þeim ecki þann órétt að trúa þeim ecki, nær þeir satt segja. Þegar Drottinn rak hina morgu djofla út af hinum óða Gadareno, Marc. 5, þá báðu þeir hann að skipa sér ecki í undirdjúpin, Lúc. 8, það er, í helvíti, því svo kallast það, Opinb. b. 9, og víðar, svo kviðu þeir við þeim loga, sem alvanir voru kvølunum. Seig mér, mun þér ecki bregða við, ef þér yrði að skyndíngu burt kippt úr ollu þínu sælgjæti og steypt í helvíti og kvalirnar eins og hinum ríka? Lúc. 16. Í þetta sinn tøluðu djoflarnir alvoru, því þeir ráku sitt eigið eyrindi; en að þér ljúga þeir, syndugur maður, og mála upp fyrir þér helvíti eins og aðra konúngsholl; trú þeim ecki, því faðir þeirra er lygari í frá upphafi, hann stóð ecki í sannleikanum, ei heldur þeir, þarfyrir

eru þeir i helvíti ofan steyptir, og bundnir myrkranna hlekkjum, 2 Pét. 2. Til ad frelsa oss frá þessum óskopum er nú Guds Sonur útgéfinn, til þess er hann fæddur, húdstrýktur og á krossinn negldur; en gudspjallid segir oss enn nú meira: heldur ad hann hefdi eylift líf, stendur hér. Pad er vitanligt af St. Páls ordum, Eph. 2, ad vér fæddumst daudir í syndinni; þad náttúrliga líf færir med sér andligann dauda. Nær tokum vér til ad deya? þegar vér lifnum í skírninni, finnur módir vor kristilig kyrkja med oss fyrst eitt andligt lífsmark; fyrir hvern? fyrir hann, sem af Gudi er útgenginn til þess ad heimurinn skyldi hafa eylift líf; svo segir Páll, Tit. 3; ad Gud hafi ríkugliga úthellt yfir oss heilögum Anda fyrir Jesúm Christum vorn heilsugjafara, svo ad vér réttlátir fyrir hans nád yrdum erfingjar eylífs lífs; en sá, sem skal eylífs lífs njóta, hann verdur hér í lífi fyrst ad lifa andligu lífi; þad hljótum vér í skírninni, sem sagt er. Pess gétur St. Pétur, er hann segir, ad Gud hafi endurgétid oss til lifandi vonar, 1 Pét. 1; en þad kann andvelldliga aptur ad missast, svo vel sem þad líkhamliga, nema hinn innri madurinn, sem í fyrstunni er eins og brjóstmylkingur á sig kominn, nema hann sé dagliga nærdur og endurnýadur; því lætur Páll þetta fylgja hvort ödru, segjandi, Tit. 3: ad Gud hafi oss hólpna gjört fyrir endurgétningar laugina og endurnýúngar heilags Anda. Pennan andliga voxt og þroska ödlumst vér eins vel fyrir Christum, svo vel sem hid andliga líf í fyrstunni; þad kénnir oss Páll, Eph. 2, segjandi: vér erum Guds verk skapadir í Jesú Kristó til gódra verka, hvor Gud hefir tilbúid ad vér gaungum í þeim. Sálin veldur því ad líkhaminn vex, ecki gjörir þad fædslan alleina, heldur er hún svo sem nockurskonar medal, í hverju ad verkar mannsins andi honum til þroska, þar til hann fullvarinn er. Kristur er vort andligt líf, hann er líf hins innra mannsins. Fædan er Guds ord, í því verkar hann med sínum Anda, þar til vér náum ad vara eptir fullkomnum mælir Kristi aldurs, sem Páll ad ordi kémst, Eph. 4; og þetta andliga líf, er mest fólgid í deydingu holdsins; þau tvo eru hvort ámóti ödru; eins líf er annars daudi; hinn gamli madurinn og hinn nýi, sem eptir Gudi er skapadur, þeir berast banaspjót eptir, en sá er munurinn, ad hinn gamli fær sálgad hinum nýa í einu, svo hann ástundum aldrei vidraknar aptur, en hinn nýi fær aldrei svo drepid hinn gamla, ad hann ecki apturgángi; til fánga verdur hann tekinn fyrir Guds krapt, en aldrei verdur honum svo fyrirkomid, ad ei brjótist hann um, svo lengi vér erum í holdinu. Vel sé þeim er géta lagt hin sterkustu fjötur á hann, og því kallast hann daudur, þegar hann náir ecki ad framkvæma sínar girndir; þegar menn hepta reidina og girndina og adrar tilhneigíngar, sem af þeim vara, med Kristi Anda, þá heitir hinn gamli Adam daudur; því lýsir Páll er hann segir, Kol. 3: þér erud daudir og ydar líf er fólgid med Kristó í Gudi. Hver hefir nú afrekad oss þetta líf? þad hefir Kristur, sem ad er vort líf, en var útgéfinn í daudann fyrir oss, svo vér hefdum eylift líf; þad vottar Páll enn aptur, Gal. 2, segjandi: eg em krossfestur med Kristó, en lifi þó samt, ecki eg nú, heldur lifir Kristur í mér, en þad eg lifi í holdinu, þad lifi eg fyrir trú Guds Sonar, er mig elskad hefir og útgéfid sjálfan sig fyrir mig. Af þessu lífi framkémur hid eylífa líf, sem ádur er sagt. Menn bjóda ecki daudum mönnum til bords, heldur lifandi, svo mun og enginn bordsettur verda med Abraham, Isak og Jakob, nema daudinn, hver ad er sendi-

bodi, hitti hann lifandi í Kristó. Hér segir í Gudspjallinu, ad Gud hafi svo elskad heiminn, þad er alla menn, því allir vill hann ad hólpnir verdi, og komist til sannleiksins vidurkénníngar, 1 Tím. 2; en því veldur fjandmadurinn, sem er mordíngi sálnanna, ad hans guddómligi kjærleiki fær því ei til vegar komid, ad allir hólpnir verdi. Því stendur hér, ad þetta eylífa líf hlotnist þeim alleina sem á Guds Son trúa; en hvílík gáfa er þetta líf, börn mín? vér kunnum ecki ad leida oss í hug né hjarta hvílíkt þad sé, nema hvad vér af Guds ordi heyrum, nema hvad Guds Andi sýnir oss svo sem fyrir spegil og í rádgátu, 1 Cor. 13, þegar hann lætur oss þad smacka, og vekur í oss sætleik eptirkomandi aldar, þad er gnógt fagnadarins og glediligt liferni til Födursins hægri handar, Ps. 16; vorir líkhamir verda einglunum jafnir, Lúc. 9, já, samlíkir Kristi dýrdligum líkhama, Phil. 3; þeir munu einkis vidþurfa, ei fædslu, ei fatnadar, því Guds ríki er ecki matur né dryckur, heldur fridur og fögnudur í h. Anda, Róm. 14; þeir munu dýrdinni íklæddir verda, og skína eins og sól í ríki síns Födur, Matth. 13; vorar sálir munu í óumrædiligum fögnudi lifa, 1 Pét. 1. Dýrdligir hlutir verda í þér taladir, þú borg Drottins, segir Davíd, Ps. 87, er hann spáir um kristnina, en Páll segist hafa heyrt í hinum þridja himni óumrædilig ord, sem enginn fær úttalad, 2 Cor. 12. Veraldarinnar sælgjæti er aldrei svo mikid, aldrei svo margvísligt ad ei fái menn leida á því; þeir sem hafa sína unadsemd þar í, verda þó ad krydda þad med afláti nockru; einn skal húngra, ádur enn maturinn smackar vel, hann skal þyrsta, ádur enn dryckurinn þykir hönum gódur, en í sælu himnanna er eckért aflát, enginn bid eptir nockru; því svo sem einglarnir sjá jafnan Guds Födur andlit, Matth. 18, svo munum vér og gjöra, þar vér erum einglunum jafnir, í hverju öll sæla er fólgin. Job í öllum sínum mannraunum huggar sig þar vid einasta, ad hann muni sinn Endurlausnara sjá med þessum augum (segir hann) Job. 19, þad er med sínum líkhamligum augum; þegar Páll hafdi eitt sinn verid í himninum og séd Guds dýrd, þad var hönum svo minnisstædt, ad hann úr því vildi alla hluti lída fyrir Kristi sakir; og þannig eru þeir lyndir, sem Gud opinberar sína dýrd í hjartanu med von eptirkomandi dýrdar. En ef þannig er vort fángelsi, br. m., hvílíkt mun þá kóngsríkid verda? Þad er ecki ad undra, þótt hin sanna Guds kyrkja stynji og andvarpi í himininn eptir Guds barna sælu, Róm. 8, þar Guds andlit lýsir yfir henni, þótt ei sjáum vér hann hér augliti til auglitis, heldur svo sem í spegli og rádgátu, 1 Cor. 13. Aristóteles var eitt sinn spurdur ad, hvad fridleikinn væri? en hann svaradi, ad þad væri fyrir blindann mann ad spyrja ad. O, oss auma! þótt oss af öllu hjarta lángi eptir ad sjá hinn lifanda Gud, þá fá menn þad ecki fyrir blindu holdsins, og er þó eptirlaungun þessi miklu inndælli enn allur fögnudur veraldarinnar. Gud hafdi lagt mikid til Mósen, og prýdt hann med kostuligum gáfum fram yfir adra menn, og þó var hann ecki ánægdur, nema hann mætti sjá Gud; þad var hönum ecki nóg ad tala vid hann, eins og madur vid mann, Exód. 33, heldur vildi hann og sjá hans dýrdar ljóma, hefdi hann þad mátt, og lifa. Hvílík er nú Guds barna sæla í eylífu lífi, og miklu meiri, ædri og dýrdligri, en ad nockur syndug túnga fái úttalad. Hugleidid nú, kristnir menn, hvílíka ástgjöf menn þegid hafa í útsendíngu Guds eingétins Sonar; hann er útgéfinn til þess ad ei skyldud þér fyrirfarast, ecki brenna í hinum glóanda helvítis

ofni, ecki verda lagsmenn djoflanna í myrkranna fángelsi, ecki bera eylifa skomm og forsmán, sem þér med ydar syndum hafid forþénad; hann er útgéfinn til þess, ad þér hafid eylift lif, eylifa sælu, eylifan fögnud og unadsemd um aldir alda, hvar þér sjá munud svo sem þér erud sénir, og þeckja svo sem þér frædder verdid, 1 Cor. 13; þér munud sjá Guds hátign, er ydur hefir skapad, gledja ydur í hans elsku, er knúdi hann til ad géfa ydur þenna sinn Son. Þér munud sjá ydar Frelsara, er ydur hefir leyst med sínum dauda úr eylifu banni; þér munud sjá ydar hold og blód upphafid á Guds tignarstól honum til hægri handar; þér munud sjá h. Anda framgángandi af Fødur og Syni, þann góda Anda Guds, sem ydur hefir endurgétid, endurnýad, leidt í allan sannleika, straffad í ydur syndina, huggad ydur aptur, styrkt ydur í mótgánginum, og þá munud þér fyrst sjá ad harmkvæli þessara tíma voru ecki verd þeirrar dýrdar sem ydur er þá auglýst, Róm. 8. Børn mín! hverju viljid þér nú gjalda fyrir þessa stóru elsku? hvers krefur hann af ydur? einkis nema ad þér elskid hann aptur ímót; hvar med verdur þad gjort? ecki med ordi og túngu, heldur enn náúnganu, heldur med verki og sannleika, 1 Jóh. 3. Gudi var alvara ad géfa oss sinn Son; látum oss vera þad alvoru ad elska hann aptur. „Ef þér elskid mig, þá vardveitid min bodord, segir Kristur, Jóh. 14; gjørum svo, þá látum vér hann sjá, ad vér elskum hann, edur ef rétt skal segja, vér sjáum þad sjálfir og finnum þad; því ecki þarf hann ad leitast eptir hvert vér elskum, hann sem rannsakar hjortun og nýrun; en ef vér viljum vita sjálfir hvert vér elskum Gud edur ei, þá sporum eckért fyrir hans skuld, eins og hann þirmdi ecki sínum eingétnum Syni fyrir vora skuld, þviad í því auglýsti hann sína elsku. Brennum upp allar vorar tilhneigíngar med elskunni til hans, hún er einn eldur; ef vér erum Abrahams synir, Jóh. 8, ef vér høfum trú Abrahams, þá gjørum Abrahams verk, Jac. 2; hann vildi fórnfæra sínum eigin syni og trúdi Gudi ad hann mundi kunna ad gjøra hann lifandi af daudum, Róm. 4; gjørum eins, offrum Gudi því sem oss kjærast er, þad er viljinn vor; látum ecki eptir honum eins og Davíd syni sínum Adóniæ, þegar hann sá ad hann vildi ríkja, hann var svo barnsár ad hann nennti ecki ad ángra hann; breitum í ødru eptir Davíd, en ecki í þessu, heldur drepum vorn vilja þegar hann vill gjøra uppreist ámóti Guds vilja, og segjum: verdi þinn vilji, þá mun Gud hann aptur lifandi gjøra med sínum vilja, svo ad vér viljum þad, sem hann vill, og ad hans vilji framkvæmist á oss, sem er sá, ad vér eignumst eylift lif; þad veiti oss Gud Fadir af nád sinni og miskun, í Jesú nafni, amen!

Þridja Dag Hvítasunnu.

Gudspjallid, Jóh. 10 Kap.

Jesús sagdi til Pharíseanna: sannliga, sannliga segi eg ydur: hvør hann geingur ei inn um dyrnar í saudahúsid, heldur stígur hann inn med ødrum hætti, sá er þjófur og spillvirki; en sá sem geingur inn um dyrnar, hann er hirdir saudanna; fyrir hønum lýkur dyravørdurinn upp, og saudirnir heyra

hans rødd; og hann kallar sína saudi med nafni og leidir þá út; og þá hann hefir sína saudi útlátid, geingur hann frammi fyrir þeim, og saudirnir fylgja hønum eptir, þvíad þeir heyra hans rødd; en ødrum annarligum fylgja þeir ecki eptir, heldur flýa þeir frá hønum, þvíad þeir kénna ei annarliga rødd. Þessa málsgrein taladi Jesús til þeirra, en þeir vissu eigi hvad hann sagdi þeim. Þá sagdi Jesús enn aptur til þeirra: sannliga, sannliga, segi eg ydur, ad eg em dyr saudanna; og allir hverjir helst sem fyrir mér komu, þeir voru þjófar og spillvirkjar, og saudirnir hlýddu þeim eigi. Eg em dyrnar, ef nockur geingur inn um mig, sá mun frelsast, hann mun og gánga út og inn, hann skal og finna sitt fódur. En þjófurinn kémur ei til annars, enn hann steli, drepi og fordjarfi; en eg er kominn til þess, ad þeir hafi líf og fulla nægd.

Exordíum.

Ert þú sá sem koma mun, edur eigum vér ad vænta eins annars? søgdu Jóhannes lærisveinar vid Christum, Matth. 11, er þeir voru sendir frá sínum Meistara til ad spyrja ad, hver hann væri; í hverjum ordum þad er ad athuga, ad Messías hefir nefndur verid á þeim døgum: sá sem koma mun; annars hefdi þessi spurníng verid nockud myrk og óskiljanlig. Þú ert Kristur Sonur Guds, hann sem koma skal í heiminn, sagdi Martha fordum vid Lausnarann, Jóh. 11; og mundi hún ecki hafa ávarpad hann þanníg, hvern hún þeckti kominn ad vera, nema Messías hefdi svo almenniliga kalladur verid. Þetta má vídar sjá í nýa Testamentisins bókum; og hafa vísir menn Gydínga í þessu litid til spádómanna í gamla Testamentinu, hvar ed svo adkvedur um Messíam: ad hann muni koma; svo segir Esajas: sjá ad Gud ydar hefnd kémur, ydar endurgjald, hann kémur til ad frelsa ydur, þá munu og augu hinna blindu uppljúkast, og eyru hinna daufu opnast, þá mun hinn halti dansa svo sem hjørtur, og túnga hins mállausa sýngja, Esa. 35; til hvers spádóms medal annara Frelsarinn bendir Jóhannes lærisveinum, er þeir fréttu hann ad: hvert hann væri sá sem koma mundi. Þetta upplýsir þau ord, er vor Endurlausnari talar í þessa dags Evangelió, er hann segir: ad allir þeir, sem fyrir hann komu, hafi verid þjófar og spillvirkjar; hvar hann meinar, eptir mínum fáfródum skilníngi, þá, sem fyrir hann komu og eignudu sér nafn hins mikla Hirdirs og vildu frelsa Gydínga af valdi Rómverja, en bønnudu ad géfa keisaranum skatt; þvílíkir voru Teodas og Júdas Galílæus, um hverja Gamalíel talar í Postulanna Gjørníngabók, 5 Kap. En hvernig sem því er varid, þá talar Drottinn hér ecki um spámennina, er voru réttlætisins prédikarar og spádu um hans tilkomu, og tøludu af hans Anda, heldur annadhvert um þessa, sem nú hefi eg nefnt, edur einhverja þeirra líka, þótt søgurnar greini ecki um þá; en fyrir því ad Drottinn vissi fyrir, ad eptir sína hérvist á jørdunni mundu upprísa falsspámenn, ecki sídur enn fyrir sína tilkomu í heiminn, þeir ed koma mundu til Guds barna í saudaklædum, en innra voru þeir glepsandi vargar, Matth. 7, þá segir hann hér í Gudspjallinu, hver ad sé merki hins sanna og mikla Hirdirs saudanna, eptir hverjum adrir hirdarar eiga ad breita, er hann sett hefir yfir hjardirnar, Post. gb. 20, svo og á sína saudi, er hans raust alleina eptirfylgja. Vér viljum af Gudspjallinu þetta tvent hugleida: 1) hvernig kénnendunum eigi háttad ad vera, 2) hvernig tilheyrendurnir eigi ad skicka sér. O, þú sem ert hinn mikli Hirdir saudanna, fyrir blód þess eilífa Testamentis, Herra Jesú Kriste! styrk oss hér til, med fullstíngi þíns góda Anda; bænheyr oss fyrir þína forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Þar vor Endurlausnari nefnir hirdir í Gudspjallinu, þá meinar hann í fyrstu sjálfan sig, því hann er Høfdíngi hirdaranna, sem Pétur vottar, 1 Pét. 2; allir adrir hirdarar hafa sitt embætti af hønum, þeir sem ad hans vilja eru settir yfir hjørdina, því byrjar øllum þeim hans blessudu dæmi ad fylgja; og er þad sérdeilis þrent, sem þetta heilaga Gudspjall

vísar oss til, sem er: 1) ad þeir séu inn um dyrnar gengnir, þad er réttiliga kalladir, 2) ad þeir láta saudina heyra sína raust, 3) ad þeir gángi undan þeim. Hvad hinu fyrsta vidvíkur, þá segir Páll ad sönnu, Hebr. 5: einginn taki sér þennan heidur til, heldur sá sem kalladur verdur af Gudi, svo sem Aron. Þvílík köllun brúkast ad sönnu ecki nú, og jafnvel ecki í gamla Testamentinu eptir þad Gud skipadi konúngana yfir sitt fólk; spámennina kalladi hann ad sönnu, en kénnimennirnir voru af konúngunum settir; svo skickadi Salómón kóngur Zadoch kénnimann í stad Abiathars, 1 Kóng. 2, og Jósaphat tilsetti prestana í húsi Drottins, 2 Kron. 17; olli þad því, ad ámedan Gud hafdi sjálfur stjórnina í Israel, þá skipadi hann öllum hlutum fyrir medalgaungu Móses og annara sinna þénara, sídan hefir hann fengid konúngunum þvílíkt í hendur og ödrum valdstéttum, eptir því sem hverju landi hagar; svo var og Aron bædi kalladur og vígdur fyrir medalgaungu Móses, Exód. 28. Drottinn Jesús kalladi ad sönnu sína postula sjálfur, Matth. 10, en eptir hans dýrdarfullu himnaför voru hans kyrkju-þénarar af mönnum kalladir, því Matthiam og Barnabam útvöldu postularnir, jafnvel þótt hluturinn ad Guds vilja félli yfir Matthiam, Post. gb. 1; biskuparnir í Ephésó voru af mönnum kalladir, ecki sídur enn þeir, sem Titus Kritar biskup nidurskipadi um borgirnar, Tit. 1, og kallar St. Páll ad þeir séu af h. Anda settir yfir hjardirnar, Post. gb. 20; svo skickudu þeir Páll og Barnabas öldúngana í Lystris og Icónió, Post. gb. 14, og þessi skickan hélst allt þángad til Gud gaf sínum sofnudum kristin yfirvöld. Þetta segi eg til þess, ad einginn Guds þénari efist um sína köllun, þegar hann er af kristiligu yfirvaldi kalladur, sem Gud hefir þetta umbodid, nema hann hafi med svikum og prettum, gáfum og mútum stolist inn í saudahúsid, þá er hann engu betri enn þjófur og spillvirki, og hefir sér engrar Guds adstodar ad vænta í sínu kalli og embætti, hversu vel sem hann þykist ad sér vera. Svo eru þeir nú af Gudi kalladir, sem eru af konúnginum kalladir, edur þeim, sem hann hefir þad vald í hendur fengid, því hann er Guds umbodsmadur á jördunni, en þeir hans, sem af honum séttir eru, þó med því móti, ad þeir ecki brúki nein óleyfilig medöl hér til; og er þad ecki lítil huggun fyrir þann, sem á dagliga mótstödu ad veita Satan og vondum mönnum hans þénurum, ad hann er af Gudi kalladur í þá h. stétt, því máttugur er Gud ad vardveita sína þénara, er honum treysta, og ei brestur hann viljann til þess, þeir eru skrifadir í hans höndum, Esa. 49; hver vill þeim granda fram yfir þad hann leyfir? Eg vil um þá segja eins og Bileam sagdi um Israel fordum: því skyldi eg bölva honum? hinn sterki Gud bölvar honum ecki, því skylda eg stugga vid honum? Jehóva stuggar ecki vid honum, Núm. 23. En hann leyfir eckert, nema þad sem er til hans mikla nafns dýrdar, og þeim fyrir bestu, er honum af trú og dygd þjóna, og er sæmd ad taka því af hans hendi, hverjum sem honum líkar því ad skipa; þeir mega ad vísu tilreikna sér þad, sem Páll um sig skrifar, er hann segir: eg veit hverjum eg hefi trúad, og eg em fulltrúa, ad hann er máttugur ad vardveita þad, sem eg hefi honum tiltrúad, 2 Tim. 1. Nú er þad ecki nóg, br. m.! ad menn séu kalladir, nema menn gjöri og Guds verk med allri athygli; Júdas var kalladur, Matth. 10, og géck í fyrstu inn um dyrnar, því hann hafdi medtekid þetta embætti med þeim, sagdi Pétur, Post. gb. 1, en hans setur vard í eydi, og hans biskupsdóm

medtók einn annar; og því vil eg tala um í ødru lagi, hvernig oss byrji ad fóstra Guds saudi. Saudirnir heyra hans rødd, segir í Textanum; Drottinn talar hér eptir sidvenju Gydingalands og annara landa, þar ed hirdararnir brúkudu og enn=nú brúka í dag eina hljódpípu til ad kalla saman saudina, svo ad þótt margar hjardir séu á beit í einu haglendi, samt þeckir hver ein hjørd síns hirdirs raust, og skilur sig úr ødrum saudaflock nær hún lætur. Ef røddin skal heyrast, þá skulu menn hrópa; þetta ord, rødd, þýdir optliga kénningu í Ritningunni; þar er rødd eins hrópanda í eydimørku, segir Esajas 40, hvad Jóhannes Baptista þýdir uppá sig og sína kénningu, Jóh. 1; því skipar og Gud kénnimønnunum ad upphefja sínar raddir svo sem adrar básúnur, Esa. 58. Pad er hin andliga hirdirs pípa, hverja ad hann, sem er hinn mikli Hirdir saudanna, Hebr. 13, hefir oss sínum smalamønnum í hendur fengid, hvers eign ad saudirnir eru; en til þessa heyrir mikil kostgæfni og ástundan, br. m., ætlid ecki ad þad muni einu gilda, hvad þér hrópid; nóg hárevsti mega menn heyra ástundum, þad þýtur um eyrun eins og annad stórvidri; en því er ecki svo háttad sem þytnum, er kom yfir postulana, Post. gb. 2, í hverjum ad bjó h. Andi, því þad er ecki Guds ord, sem sumir menn tala í helgum stad; en hann byggir alltid í sínu ordi er hann í fyrstu innblés í hjørtu postulanna og annara Guds manna; þad er eins og sterkvidrid, sem Elías fann í hellrinum á Guds fjalli Hóreb, 1 Kóng. 19, þad klauf í sundur fjøllin og braut klettana, en Gud var þó ecki í vedrinn; svo eru kénningar sumra manna, þær skafa innan eyrun á fólkinu, en eckért kémst í hjartad, því þar er eckért af skynsemi, eckért af rádi og eckért af Guds ordi; þad er ský fyrir utan regn, svo sem Júdas postuli talar um Guds dýrkun sumra manna. Hvad mun valda þessu, br. m.? því menn hirda svo lítid um, ad safna því í kornhlødu hjarta síns, er Guds hjúum byrjar ad géfa. Drottinn kallar þann þjón sælann, Lúc. 12, er géfur þeim sinn verd í réttan tíma; hér af má sjá, hvad stór framsýni og árvekni ad heimtast af einum Guds ords þénara; sá sem á ad géfa hverjum einum í réttan tíma þad honum ber, hann má adgjætinn og ecki tómlátur vera; sé nockur sturladur, sé hann ófródur, sé hann hirdulaus, sé hann þverbrotinn, sé hann efasamur, ad øllu þessu á einn Guds þjón ad gjæta, og láta eckért verk, enga sýslan edur umsvif tímanligra hluta sig hindra frá, ad géfa sérhvørjum af þessum í réttan tíma þad sem þeim ber, ef hann vill gjøra verk Drottins Guds síns trúliga; og nema vér svo gjørum, þá er ecki ad dyljast þar vid, ad vér munum ecki einasta launin missa, heldur og þar á ofan straffadir verda, svo sem hinn vondi þjón, er gróf sitt pund í jørdu, Matth. 25. Verid því kostgæfnir, og ætlid ecki ad þad sé nóg ad vér høfum hrós af mønnum, því ef vér leitum eptir því, þá erum vér ecki Kristi þénarar, Gal. 1; og um allt fram, þá lærum sjálfir Guds vilja ad þeckja, af hans ordi; þari á eins Guds þénara kénning fólgin ad vera, ad kénna mønnunum ad þeckja syndina, ad fá hana kvitta og ad fordast hana. Høldum vér ecki svo í búskap vorum, ad þótt fódrid sé gott, þá vardi mikid um, hvernig því sé hagtært? ætlum ecki ad þad muni vera odruvis í andligum hlutum. Menn segja, ad folkid skuli ecki syndga, en þó gjøra menn ástundum ecki skilmerkiliga grein ámillum góds og ills, svo hinn fáfródi læri ad þeckja syndina, og þad veldur því,

ad margt þad, sem ljótt er, verdur bygd haldid, edur ad minnsta kosti enginn ókostur. Menn segja þeir skuli ecki syndga, en ei segja menn svo glogt hvernig þeir skuli varast syndina, edur leggja þeim rád af Guds ordi, hvernig þeir skuli sjá sig vid þeirri edur þeirri synd, er einhver kann ad vera hneigdur til; menn segja ad þeir skuli ecki syndga, en tala næsta dausliga þarum, hvad hver synd eptir sig leidir; Guds reidi nefna menn ad sonnu, en ræda ecki svo skilmerkiliga um þad, fyrir hver verk hún opinberast af himnum ofan yfir mannanna born, jafnvel þótt menn sjái þau dagliga fyrir augum sér; og nær menn þannig breita, ætla sumir ad sé vel prédikad Guds ord, og ad þeir séu gódir verkamenn í Kristi akri, eins og hann hafi ecki sjálfur merki sett uppá sín ord, þar ed hann segir: ad þau séu líf og andi, Jóh. 6; en sumra manna kénningar eru daudt hégóma-rugl, og aflar meir bana enn lífs. Þegar St. Páll er ad tala máli voru, 1 Cor. 9, ad menn skuli hafa uppheldi af þjónustunni, þá færir hann til síns máls þá logmálsgrein, er stendur Devt. 25: þú skalt ecki múlbinda þad naut sem þreskir; en eg ætla ad ei þurfi ad múlbinda oss suma, þegar Guds eyrindi á ad tala, vér gjorum þad sjálfir ástundum, edur og óttinn edur fégirndin, en þegar eta skal, rífum vér múlinn af, og uppfyllum svo þad sem Drottinn segir, fyrir munn Ezechielis, um voku-mennina í Júda: allir eru þeir mállausir hundar og kunna ecki ad gélta, Ezech. 56; en þessir grádugu hundar verda þó aldrei saddir. Þetta vil eg hafa sagt þeim ed brúka nafn Evángelii til ábata alleina, og þad er þá allt annad enn Evangelium er þeir tala. Ecki þannig, br. m., heldur fylgid bodi Péturs er hann segir, 1 Pét. 5: fóstrid Guds hjord sem ydur er á hendur falin, og gèfid gjætur ad henni, ecki af naudúng heldur fúsliga, verandi ecki skémmiligs ávinnings girugir, heldur med fúsum huga, og ecki svo sem drottnandi yfir sofnudunum, heldur svo sem þeir ed séu fyrirmindan hjardarinnar. Gud hefir sett oss yfir hjord sína, þvi eigum vér hirdarar ad vera og ecki drottnar, því einn er vor Drottinn Jesús Christus hinn mikli hirdir saudanna; þad má og engin afsokun vera þótt sumir hafi litil laun; hvad hafdi Páll og Barnabas, og hinir postularnir? sá sem þjónar Kristó fyrir litid, hann hefir stærra lén af Gudi þegid enn hinn sem hefir yfirfljótanligt, svo eg þori ad segja, ad hann mun fegur skína í dýrd síns Herra enn hinn, þótt bádir gjori þeir eins vel skyldu sína. Gjætum og í þridja máta þess, sem Pétur minnir oss á, ad vér séum fyrirmindan hjardanna. Þad er almenniliga haldid, ad af óheilum foreldrum kunni ecki heilbrigdt afkvæmi gétid ad verda; nú eru kénnimennirnir andligir fedur allra þeirra sem þeim tiltrúad er, en ef þeir eru litt vandir ad hlut sínum, og hirda ecki um hvernig þeir lifa, og eru í þann máta andliga vanheilir, hvernig mega þeir Gudi andlig born fæda. Sonakorn mín, segir Páll vid þá í Galatía, med hverja eg aptur ad nýu þúngbúinn er, þar til Kristur mindadist í ydur, Gal. 4; en hvernig gétur Kristur vordid í þeim mindadur, hverra módir, þad er kénnimannsins sál, afneitar ollu kristiligu athæfi, en hlýdir Djoflinum í ógudligu framferdi, og þótt ad Gud kunni ad framkvæma sitt verk í sumra tilheyrenda hjortum fyrir nád síns Anda, sem ad verkar í ordinu, þá er þad ecki hinum rángsnúna kénnifodur ad þacka; ad sonnu hefir hann med sinni þjónustu verid medal til, ad hún er í skírninni endurfædd; verda má og ad hann tali þad eitthvad af prédikunarstólnum, er heyrir til sáluhjálpar og lifnadarins betrunar, en hvad gagnar

það? þegar hann hvað mest áminnir og eggjar á hinar andligu dygdir, kjærleikann, miskunsemina, hógværdina, og í einu ordi að segja, á deydingu síns holds og blóds, þá sýnir hann þó í verkunum, að þeim hlutum sé ómøguligt af stað að koma, er hann býdur af prédikunarstólnum, legjandi svo það ok á herdar lærisveinanna, er hann ecki snertir með hinum minnsta fingri, Matth. 23. O, vei! ó, vei! hvílík guðløstun er það, nær embætti forlíkunarinnar er þannig brúkað Andskotanum til þjónustu? þetta er hin mesta landrádasök ígégn Gudi, því það er ecki einasta hans þegna undan honum að ráda, heldur brúka þá ámóti honum, en géfa sig í lid með Satan, hver að er svarinn óvinir hins alvalda Kongúngs. O, hversu skélfilig mun þeirra pína verda um alla eylífd, er þannig vanbrúkað hafa myndugleika síns embættis! svo er eg viss um, að hver sem kynni að leggja eyrað við helvítis munna, og mætti heyra óp og tannagnistran hinna fordæmdu, þá mundu þó kénnimannanna hljód yfirtaka, eg meina þeirra sem hafa leidt hans hjörd, sem með Guds eigin blódi er endurkeypt, Act. 20, á veg glötunarinnar, bannandi svo mønnum inn í himnaríki, og sjálfir koma þeir þar ecki inn, Matth. 23. Fyrir því Drottins kénnimenn, verum ecki eins og vørdur þær ed standa á heidum uppi, og vísa að sønnu veginn, en ecki fara þær úr stað, svo þær leidi hinn vegfárandi til híbýla; ecki eins og klucka, sú er hángir fyrir kyrkjudyrum, hún kallar fólkið til samans til Guds orda heyrnar, en sjálf hevrir hún eckért; treysti og enginn þar uppá, að hans embætti sé heidarligt, edur að hann hafi Guds umbods á hendi, nema hann gángi verdugliga þeirri kallan, hvar inni hann er kalladur, Eph. 4. Málmurinn í einni brostinni klucku kann gódur að vera, en samt er hún ecki mjøg hæf til þjónustugjørdarinnar; svo er og embættid jafnan heidarligt, en það lídur vanvirdu ástundum fyrir óskickun og illa breitni þess, sem það starf er á hendur falid. Edur segid mér! hvað kunna tilheyrendurnir að þeinkja annað um hann, sem ei gjørir nema bendir með fingrinum til Guds vegar, en sjálfur gengur hann ecki, heldur enn það, að annadhvert meini þessi madur eckért af því hann talar, edur og að sá Gud, er hann kénnir, muni ei vera svo mjøg vandur að lifernis háttum kyndugra manna sem hann segir? Láti menn sér því ecki nægja þar með, að þeirra kénningu er hrósað, já ecki þótt hún sé mikillar hrósunar verd í sjálfri sér, nema menn framkvæmi það í verkunum er menn tala með munninum. Eg vil hér um vidlíkt segja, og Endurlausnarinn fordum vid lærisveinana, Lúc. 10: fagnid ecki af því að andarnir eru ydur undirgéfnir, heldur af því, að ydar nøfn eru skrifud á himnum. Svo vil eg segja: gledjist ecki svo þar af, að þér hafid af Gudi þegid gódar gáfur til að kénna, heldur meir af því, ef ydar søfnudur leidréttist, gengur á Guds vegi, elskar Gud og hans ord, ef hans ríki uppbyggist ámedal ydar, en Andskotans verdur niðurdrepid. Gledjist af þessu, br. m., og leggid allt kapp þar á, hvað ydur audveldliga takast mun, ef þér fylgid bodi St. Páls, er hann skrifar til Timotheum: vert fyrirmindan hinna trúudu í ordinu, í umgengninni, í kjærleikanum, í andanum, í hreinlífinu, 1 Tim. 4; og hefi eg nú nockud talad um skyldu kénnimannanna, eptirfylgir með fám ordum að segja um tilheyrendanna skyldu, hún er tvøføld, ein vid Gud, og ønnur vid hans þénara, hin sídari hángir af hinni fyrri; og því vil eg fyrst þar um tala.

Hér stendur í Gudspjallinu: saudirnir fylgja honum eptir, því þeir þeckja hans raust. Eg hefi nockrum sinnum þar um talad í bók þessari, minir elskanligir, hvad oss eigi ad knýa til þess ad heyra raust Drottins, sem er hans ord, því vil eg þess færra þar um tala í þessum stad, jafnvel þótt aldrei sé gód vísa of opt kvedin. Hér stendur ad saudirnir fylgi hirdirnum eptir, af því ad þeir heyra hans raust; hvad er þad, honum eptir ad fylgja? Hirdirinn er Kristur, þad er ad fylgja honum eptir, ad lifa kristiliga. Hvad er ad lifa kristiliga? Þad er ad halda Guds bodord, ef ecki fullkomliga, sem ómoguligt er, þá þó ad því leiti sem oss er moguligt; hans matur og dryckur var ad gjora hans vilja sem hann sendi; svo á oss eckért svo kjært ad vera sem ad gjora hans vilja, Jóh. 4: elska skalt þú Drottinn Gud þinn, þad er hid ædsta og mesta bodord, Matth. 22; en hvad segir Kristur? Jóh. 14: ef þér elskid mig, þá vardveitid min bodord; hann vegsamadi Guds h. nafn fyrir monnunum; ef vér viljum honum eptir fylgja, þá látum oss þad fjarlægt vera ad misbrúka hans nafn til ad leggja þad vid hégóma, en þó miklu sídur ad ljúga vid þad, sverja edur fjolkýngi fremja; í einu ordi ad segja, Kristur sem ecki var løgmálinu undirgéfinn, hann uppfyllti allt logmálid; svo eigum vér af fremsta megni ad æfa oss í hlýdni allra Guds bodorda, og ecki skamta oss sjálfir hvad mikid edur litid vér viljum halda þar af; ecki ad elska alleinasta fodur og módur, en hata alla adra, ecki ad vera einasta meinlaus í umgengni, og gódvikinn vid náúngann, en kreinkja hans húsfrú edur frændkonur; ecki alleina ad vakta sín augu fyrir lauslæti, en stela þó náúngans gózi og svíkja hann í kaupum og solum. Ecki er þad nóg ad láta hans fémuni kyrra, en baktala hann þó og ófrægja, já, ljúga uppá hann lýtum og skommum, bera falsvitni ámóti honum, edur neita honum sannleikans vitnis, sem er allt hid sama. Ecki dugir þetta, br. m.! ecki er þad Kristó eptir ad fylgja, því sá sem er sekur í einu af bodordunum, hann er brotligur í ollum, Jac. 2; þarfyrir er ad því vísu ad gánga, ad sá sem lætur eptir sér nockud af þessu, og drýgir þad vísvitandi ámóti samvitskunni, hann er ecki af Kristi saudahúsi. Hvad er hann þá? hann er bráð úlfsins, sem er Andskotinn, og mun honum ad eylífu herfángi verda, nema hann snúi aptur, en hvernig vill hann fá þad gjort, nema hann heyri raust hins góda Hirdirs, nær hann kallar: þvoid ydur, hreinsid ydur, takid ydar illsku breitni frá minu augliti, látid af illu og lærid gott ad gjora, Esa. 1. Þessi er hans raust, og ef þér af hjarta ydrist ydar vondra verka, og látid ydur ángra ad þér hafid Gud styggdan, þá lætur hún enn þá hærra, er hann segir: komid til min allir þér sem erfidid og þúnga erud þjádir, eg vil endurnæra ydur; takid á ydur mitt ok og lærid af mér, þviad eg em hógvær og af hjarta litilátur, og munud þér finna hvild sálum ydrum, Matth. 11; þessi er raust hins góda Hirdirs í allri ritningunni, í ollu Guds ordi, og þannig á eins hrópanda, eins prédikara raust ad vera í eydimorku veraldar þessarar. Þér vitid, br. m.! ad vér dagliga syndgumst; lastanna greinir spretta idugliga út úr þeirri mold, sem vér erum gjordir af, sídan Fjandmadurinn sádi þar illskunnar sædi, þær verdur af ad hoggva, svo ótt sem þær vaxa; med hverju þá? med Guds ordi sem er eitt tvieggjad sverd og framgéck af hans munni, er Jóhannes sá gánga ámilli ljósastjakanna, Opinb. 1. Guds ord er einn eldur, sá ed brennir upp oll saurindi girnda og lasta, sem oss eru medfædd, þad er einn hamar,

er sundurmer hjörtu vor, svo þau verdi bústadur Guds, og sundurknosar vorn anda, svo hann verdi þad offrid sem Drottni líkar, Ps. 51; hér um talar hann svo hjá Jeremiam 23: er ecki mitt ord svo sem eldur, segir Drottinn, og svo sem einn hamar sá ed klettinn ísundurmolar? Guds ord er einn eldur, sem sagt er. Aron sagdi fordum sér til afbötunar: minn herra, eg kastadi gullinu í eldinn, og vard þar af þessi Kálfur, Exód. 32. Rétt-trúads manns hjarta er hverju gulli dýrmætara, köstum því í þennan eld, þar af mun sjálfkrafa vara einn kálfur, ecki svívirding Egyptalands, svo sem Arons kálfur, heldur einn lifandi fórn og Gudi þacknæmilig, sem eru kálfar vara vorra, Os. 14; þessi er sú skyldan, er vér eigum Gudi ad gjalda, og gjöldum vér, ef satt skal segja, br. m.! ecki í hans heldur í vorar þarfir. Jardneskir hirdarar fæda saudina fyrir ullina og mjólkina, en Drottinn fædir sína saudi fyrir alls eckért; einkis krefur hann af þeim, nema ad þeir skuli óttast sig og elska, og ætti þad ecki ad vanta, kristnir menn, því ef vér elskum vora lánardrottna fyrir þad þeir géfa oss föt og fædi, og vinnum þeim alltid þó nockud til þarfa. O, því skyldum vér þá ecki elska hinn góda allsherjar Drottinn, er ecki einasta fædir og fóstrar líkhama vora, heldur og elur sálir vorar á þessu himnesku manna, já, á síns eingétins Sonar holdi og blódi, sem er lífsins braud af himnum ofan komid, Jóh. 6. Verum því ecki svo illgjarnir ámóti sjálfum oss, ad vér daufheyrumst vid þessa góda Hirdirs raust, hver ed fóstrar oss í lystiligum grashaga, og leidir oss ad ferskum vötnum, Ps. 23. Öll syndugs manns ólucka kémur þar af, ad hann ljær ecki Guds raustu eyru; hvernig mega þeir trúa, nema þeim sé prédikad? segir Páll, Róm. 10; en eg má spyrja, til hvers skulu þeir prédika, nær enginn vil heyra? og hvernig á Guds ord ad verka í hjartanu, nær þad kémst ecki í gégnum eyrun, sem eru dyr hjartans. Lamparnir voru fyrst kveiktir í gamla Testamentinu ádur enn reykelsid var tendrad, Exód. 27, og svo verdur skilningurinn fyrst ad upplýsast, ad manneskjan þecki Gud og sjálfan sig ádur enn girndin kvikna, og audmýktin lifnar til ad afneyta sjálfum sér, en elska Gud; en hvar er slíka Guds gjöf ad fá, nema í hans h. ordi, þau eru lampar þeir, Ps. 119, sem reykelsi vorrar ydranar, vorrar trúar, vorrar bænar, reykelsi elskunnar til Guds og náúngans skal tendrast med, svo þeirra ilmur stígi upp fyrir Guds hásæti og samtengist þar Drottins forþénustu oss til forlíkunar; og er nú svo úttalad um skyldu vora ámóti Gudi vorum í þessu. En hvad vora skyldu áhrærir vid kénnendurnar, sem oss eru í Guds stad settir, þá er hún næsta mikil. Eg mun þykja bermæltur verid hafa um þeirra skyldu í hinum fyrra parti rædu minnar, og vil eg því vikid hafa til þeirra, sem ecki taka vara á sínu embætti, og lítid hirda um hvernig þeir kénna edur lifa; en Gudi eru þackir ad kunna, ad hann hefir géfid oss marga síns ords kénnendur, þá ed bædi prédika þad hreint og klárt, og svo prýda kénninguna med lastvöru framferdi; þessir hafa stóran mindugleika af Gudi, börn mín! hjá þeim á þad heima, sem Drottinn segir, Lúc. 19: hver hann forsmáir ydur, hann forsmáir mig! Ecki er oss ad þeim ad leita, sem ecki finnist mannligur breiskleiki hjá. Gud hefir næsta vægdarsamliga höndlad vid oss í því svo sem öllu odru, ad hann hefir ecki sendt oss eingla af himnum til ad kénna oss, því vér mundum ecki standast þeirra nálægd, heldur synduga menn eins og vér erum, og hefir prýdt þá med einglanna nafni, Malach. 2, til ad láta oss vita, ad þeir

séu hans sendibodar til vor, hverja hann vill láta medtaka í sínu nafni. Hverki Pétur né Páll edur nockur annar af postulunum voru án mannligs veikleika. O, hvad munum vér þá vera, sem enganvegin erum þeirra likar? Kénnimennirnir í gamla Testamentinu áttu ad forlika fyrir sínar eigin, ádur enn þeir offrudu fyrir fólksins syndir, Hebr. 7; en ei ad sídur vildi Drottinn ad fólkid skyldi þeim hlýdid og undirgéfid vera, svo ad hann segir: hver sem ecki vill kénnimanninum hlýda, hann skal deya, Devt. 16. Nú þótt ad þetta løgmál sé aftekid, ad svo miklu leiti sem likhamans straffi vidvikur, þá er þad samt og ádur víst, ad hver sem ecki hlýdir einum Drottins kénnimanni, í ollu því sem hann honum í Guds nafni réttiliga býdur, hann deyr andligum dauda, hann er ecki kristiligrar kyrkju lifandi limur, hann er daudur í synd þeirri, er hann vill ecki ráda bót á, og nema hann hlýdnist Drottins þénara og ydrist af hjarta, ádur enn hann deyr, mu n hann eylífum dauda deya. Þér vitid hvad Drottinn sagdi fordum daga um Pharisæos og Skriftlærda, Matth. 23: ad menn skyldu gjøra eptir því sem þeir segdu, en ecki eptir því sem þeir gjordu, af því þeir sæti á Móses stóli: hversu miklu framar byrjar oss þá ad hlýda rádvondum kénnimonnum, er undan oss gánga í ótta Drottins, og eru óstraffanligir, sem Páll ad ordi kémst, 1 Tím. 3, þad er, hverja menn ei kunna ad straffa fyrir nockurn glæp edur hneixlisama umgeingni, þótt ei séu þeir fyrir Gudi syndlausir; svo eigum vér nú vorum kénnifedrum ad hlýda, í því þeir oss bjóda Guds og síns embættis vegna, eins og sjálfum Gudi, því þeir eru verkanautar Kristi, og rádsmenn hans leyndardóma, sem Páll vottar, 1 Cor. 4; þarfyrir segir og sjálfur Kristur, Lúc. 10: hver ydur heyrir, hann heyrir mér. Í ødru lagi eigum vér ad heidra og ad elska vora kénnifedur; þad býdur Páll oss, 1 Tím. 5, segjandi: þeir øldúngar, sem vel forstanda, haldist tvofaldligs (þad er mikils) heidurs verdugir, allra helst þeir, sem erfida í ordinu og lærdóminum, svo sem eru trúlyndir kénnifedur medal vor, br. m.; og því skyldum vér ecki heidra Guds sendiboda, ef vér hann heidrum? Hvilikt er þá rænuleysi sumra manna, er þeir hatast vid sína kénnifedur, af því þeir straffa hjá þeim syndir og lesti, og vilja hafa sálum þeirra hólpid úr glotuninni? þar finnast ógudligir skálkar, er ecki svífast ad leggja hendur á sinn sáluforgara, þeir ed skémma hann út í ordum sínum leynt og ljóst. Hvad er ad gjalda illu gott ef þvilikt er ecki? hvad er ad gjøra uppreist ámóti Gudi, ef ecki er þetta? og eru þeir eingu betri, sem maktina hafa og svoddan glæpi ecki einasta óhegnda láta, heldur og taka slíka óhæfu í forsvar, sem dæmi munu til géfast. Vel er þad satt, ad Guds þénari á alla hluti ad lída fyrir hans sakir, en þó má hann beidast réttar síns nær svo vid ber, því ecki einasta hann, heldur og hans Herra er í slíku vanvirdtur. O, þvilikt nidurdrep er þad Kristi ríki, þegar svoddan gudleysi er ecki straffad af þeim, sem þar til vald hafa af Gudi og konúnginum. Egyptskir strøffudu þann á lífinu, sem ecki hjálpadi einum ferdamanni úr ræningjans høndum ef hann kynni; gjæti þeir ad því, sem makt hafa til ad straffa þá, sem Guds þénurum ofbjóda med ordi edur verki, hvilik Guds reidi yfir heim hángir, í hverju fári þeirra líf og sál vera muni, þegar hans hefnd vaknar einhvern tíma, nær þeir ecki hjálpa þeim í réttri søk, sem af Gudi eru settir til ad hjálpa sálum óhlutvandra manna úr kverkum Satans, sem er ræningi sálnanna. Svo eru þeir og nockrir, sem Andskotinn hefir svo blindad med fólskunni, ad nær einn Kristi þénari segir þeim til syndanna, vilja þeir ecki þiggja Guds likhama af hans hendi, þeir gjøra sér þúsund mein fyrr enn þad skuli á þá gánga, og sæta gjarna þeim tíma, nær einhver annar flytur

Guds þjónustu í kyrkjunni. Þessa er mørg dæmi, því verr, og þetta gjøra sumir af þeim, ed segjast vera nockud, þótt ei kunni þeir prestinn um nockra søk ad klaga, og nefna þetta samvitsku-veiki sína, hvar í þeir fara ei mjøg villt, því Djøfullinn plágar sálir þeirra med heiptinni, sem þeir leggja á þann, er ættu næst Gudi og konúnginum ad elska. Segid mér, mun ecki Satan hlæa ad slíkum dáraskap? og mun ecki Drottins líkhami fordæma þá merkiliga, nær þeir stelast til ad medtaka hann med svoddan hjartalagi móti sínum kénnifødur? mun ecki hans dýra blód, med hverju syndarinn er endurkeyptur, hrópa bølvan í himininn yfir þeim? Þad auga, sem spottar sinn fødur, edur forsmáir hlýdni módur sinnar, þad munu hrafnarnir útkroppa, segir Salómon; en segid mér, eru ecki réttsinnadir kénnendur fedur vorir? Ordskv. 30; segir ecki Páll, 1 Cor. 4: eg hefi gétid ydur í Jesú Kristó fyrir Evangelium. Þeir eru og réttkalladir þessu nafni, sem góda forstødu veita, því svo sem vorir líkhamligir foreldrar eru medal til ad framkvæma náttúrunnar verk, svo eru og hinir andligu, sem eru réttsinnadir ordsins þénarar, medal til þess ad framkvæma Guds verk í oss, sem er øllu ædra, því á þá eingu sídur ad elska og virda; en þad kalla eg ad hinn grádugi hrafn, Djøfullinn, hafi allareidu þeirra sálaraugu út-kroppad, sem hata svo nockurn Guds ords þénara, sem er hans fadir, ad hann vill ecki þiggja af hønum þá Guds þjónustu, er hann á øllum Kristi limum ad veita, og gjørir sig þannig Guds ríkis óverdugan. Heyrid því St. Páls ord, af pistlinum til Hebr. Kap. 13: hlýdid ydar leid-togurum og heyrid þeim, þeir ed vaka yfir ydar sálum, svo sem þeir ed þarfyrir eigi reikníngskap ad gjøra, svo þeir gjøri þad med føgnudi og ecki med andvarpan, því þad er ydur óþarfligt. Þad er hinn ædsti føgnudur Guds ords þénara, sem vilja trúir finnast, ad þeir fái nockud áorkad med sínu ervidi, og því kallar Páll þá í Philippis sinn føgnud og sína kórónu, Phil. 4, því segist hann ecki þurfa hólsbréfanna vid, er hann skrifar Korinthiis til, þvíad þeir séu sitt bréf skrifad í hjarta sínu, sem skilid og lesid verdi af øllum mønnum, 2 Cor. 3. Aptur er þad hin mesta sorg, nær þeir fá eingu til leidar komid vid suma menn, nær þeir sjá fyrir fram, ad þeirra saudir vegna þvermódsku sinnar deya út af frá því heilnæma fódri Guds orda, ecki tímanligum, heldur eylífum dauda. Augústus keisari sagdi um børn sín, er skickudu sér illa, og midur enn hans tign sómdi, ad þau væri sínar þrjár ákomur; svo mega trúir Guds þénarar segja um þad illgresid, er Djøfullinn sáir nidur í Guds akri, sem þeir eru yfirsettir; þad eru þeirra ákomur, þeirra meinsemdir, þad eru illskukýli og graftrarmein, sem eta í kríngum sig med vondum dæmum og eitt súrdeig, sem spillir øllu deiginu ef til vill, nema þau læknud séu. Í þridja máta eigum vér sálusorgurum vorum ærligt uppheldi ad veita; þad baud sjálfur Drottinn hjá Matth. Kap. 10, er hann sendi þá út ad prédika; verdur er verkamadurinn sinna launa, sagdi hann; þad hefir hann ítrekad fyrir munn St. Páls, hver þó ervidadi sjálfur med sínum eigin høndum, svo hann ecki legdi þýngsli á søfnudinn í Korinthó; hann segir í hinu fyrra sendibréfi til þeirra, Kap. 9: hver fer nockurn tíma í hernad uppá sinn eiginn kostnad? hver plantar víngard og etur ecki af hans ávexti? hver fædir hjørdina og etur ecki af mjólk hjardarinnar? Þér segid vel, br. m., vér gjørum svo, vér gjøldum kénnifedrunum þad login oss tilsegja; þad er satt, morgum fer vel í því, þeir eru og sumir er meira gjøra enn løgskyldan býdur, og hafa þeir hjá Gudi launa ad vænta, sem ecki vill láta einn vatnsdryck ólaunadan vera sem géfinn er í lærisveins nafni, Matth. 10, þad er, jafnvel hid minnsta, sem hans þénurum er til góda gjørt, um hverja hann sér í lagi

talar í þessum stad, þótt þad og megi til fátækra heimfærast; en svo munu aptur ámót finnast þeir, sem ecki eru svo mjøg adgjætnir í slíku, þeir ed greida þad þeim greida byrjar med illu, med eptirtølum, med rángsleitni, í því er síst hagar, og á hinum óhentugasta tíma, og þykir þad nærri því verst allra skylda lokid, sem goldid er Drottins þénurum, og kalla ad prestur hafi ecki mikid fyrir sínu braudi. Ecki get eg sagt ad þvílíkar manneskjur elski mjøg sálir sínar, því annars mundu þeir hirda meir um sinn sálusorgara; lítid vita þeir af hvad kénnimannligu embætti fylgir, hver mæda, hver umhyggja, hver ástundan, ef þad af alvøru nockurri gjørt er. Segid mér, mun þad lítil mæda ad þeir vaka yfir ydar sálum med bæninni til Guds, med kostgæfni í hans heilogu ordi sem ydur skal prédikast? munu þeir hrista þad fódur út af erminni, er sérhverjum ydar géfa skal í réttan tíma? mun ei þurfa ómak og adgætni til ad þeckja svo hvern einn af þeim, sem Guds þénara er tiltrúad, ad hann gjæti bodid þad hverjum einum sem honum er haganligast? leggja ydar kénnifedur ecki optliga sitt líf í hættu fyrir ydar velferdar skuld? mega þeir ecki taka á sig þá þyckju og óvild vondra manna, nær þeir segja þeim til syndanna? byrjar þeim ecki ad þvinga sinn eiginn líkama ad ecki prédiki þeir ødrum, og verdi sjálfir rækir? 1 Cor. 9; og hvad allra þýngst er, ad þeir skulu gjøra hinum alvalda Dómara himins og jardar reikningsskap fyrir sálir ydar á degi alls holds, og svara til ef nockur tapast, hvert þad er af hans sjálfs vitum edur kénnimannsins vanrækt. Viljid þér segja mér þá, ad einn prestur vinni ecki fyrir sínu braudi? edur honum sé ofgéfid þad hann nýtur? Þér segist gjalda þad þér erud skyldugir; svo er þad fyrir mønnum, enginn kann meira út ad heimta. Eg segi ecki heldur ad þér skulud géfa þeim fram yfir skyldurnar, sem nóg uppheldi hafa, og sjálfir ættu heldur ad leggja af vid adra enn taka frá þeim; en hina er vinna þurfa baki brotnu, þeir og þeirra børn og kvinnur fyrir lífsnæríngu sinni, sokum lítils uppheldis, sem vída er, þá ættu menn ad þeckja framar ødrum, svo sem Páll býdur, 1 Thess. 5, segjandi: eg bid ad þér þeckid þá, sem ervida ámedal ydar, og ydur forstødu veita, og kénna ydur, og ad þér hafid þá yfir máta kjæra fyrir þeirra verks skuld. Ad þeckja, merkir hér ad elska, svo sem Postulinn leggur þad sjálfur út, ecki einasta med ordi og túngu, heldur med verki og sannleika, 1 Jóh. 3; eg þecki mína saudi, og eg þeckist af mínum, segir Jesús, Jóh. 10. Svo sem Gud þeckir oss, þad er elskar, svo eigum vér ad þeckja vora kénnifedur; en hvernig þeckid Gud oss? þannig ad hann géfur oss alla hluti ánægjanliga til notkunar, 1 Tim. 6; svo eigum vér ad meddeila þeim øllum gjædum, sem oss uppfræda í ordinu, Gal. 6. Hvad medtøkum vér af Guds hendi fyrir þeirra medalgaungu? andligt fódur sálna vorra. Heyrid þá hvad Páll segir hérum, 1 Cor. 9: ef vér høfum sád ydur hid andliga, er þad þá mikid, ad vér uppskérum ydvart hid líkamliga? Þú géldur allar skyldur prestinum, þad er gott, hann kann ei meira ad heimta; en ef þú sér þinn sálusorgara naud lída, húngra, þyrsta edur klæðlitinn vera, og þú hjálpar honum ecki, ef þú hefir rád þar til, þá hefir þú einganveginn lokid þína skyldu Gudi, sem er bædi þinn og hans Drottinn; því ef Postulinn segir, ad Guds kjærleiki sé ecki í þeim, ed svo breitir vid einhvern annann sem naudstaddur er, 1 Jóh. 3, hvernig má hann vera í þeim, er svo gjørir vid sinn kénnifødur, sem honum er framar ødrum vandabundinn? Hugsa því ecki med þér, ef þú átt fátækan sálusorgara, þann er rækir sitt embætti: hvad er mér vandara enn þeim, sem lifa í ødrum søfnudum? þegar eg géld og géf eins og þeir, þá hefi og aflokid skyldu minni, því Gud hefir gjørt betur til þín enn hans, sem eckért þarf af ad leggja vid sinn kénnifødur, þar hann hefir géfid þér ordsok til ad leggja skuld inn hjá sjálfum sér, ecki þess vegna ad hann kunni nockrum skyldugur ad verda, heldur sakir sinna fyrirheita. Eg Páll hefi skrifad med minni eigin hendi, eg skal betala, sagdi hann fordum í sendibréfinu til Philemónem; en eg er Gud alleina ríkur, eg hefi talad fyrir munn míns eingétins Sonar, ad einn vatnsdryckur í lærisveins nafni skuli ei ólaunadur vera, segir Drottinn, Matth. 10. Sá sem vill sjálfsum sér vel, hann gjøri vel vid sinn kénnifødur; sá sem sjálfan sig elskar, hann elskar sálu sína; hver ed sína sálu elskar, hann elskar Gud, sem hana skapad og frelsad hefir; sá ed Gud elskar, hann elskar hans þénara; sá ed hans þénara elskar, hann sér ógjarna ad þeir naud lídi, ef hann fær vid því gjørt; þarfyrir, sá sem vill sjálfum sér vel, hann vilji undir eins sínum sálusorgara, sem honum er í Guds stad settur. En Gud allsherjar, sá ad er Fadir vor allra, hann stjórni oss svo hér í nádinni, bædi yfirbodnum og undirgéfnum, ad vér þeckjum svo hver annann, ad vér um sídir af hinum ædsta Biskupi og Hirdir sálna vorra mættum þecktir verda og innleiddir á land lifandi manna, svo þar verdi eitt saudahús og einn hirdir. Þad bænheyri hinn nádugi Gud, fyrir Jesúm Christum, amen!
